

שבוע פרשת ויצא

(30 November – 6 december 08)

ג' – ט' כסלו ה'תשס"ט

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

סדר הנחת תפילין

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחו מיד בבוקר

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליהדר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של-יד לשל-ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָתְךָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטָמָּטָף בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.

וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֹתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרָצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ, וְאֶסַּפְתָּ דִּגְגָךָ וְתִירְשָׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֹשֶׁב בְּשִׂדְךָ לְבָהֱמָתְךָ, וְאָכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסִרְתָּם וּעֲבַדְתָּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתָּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתָם אִתְּם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטָמָּטָף בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדַתְּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֹבֵר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְּפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם קְדָשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיִית לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם. (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

חֲרִינִי מִקְבַּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתְךָ לְרַעְדָּךְ כְּמוֹד מַצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתִפְלִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תְּהִלִּים כְּפִי שֶׁמִּתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדָשׁ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְעָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת-צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיתיות "לה"י)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קז

זה המזמור נאמר על ארבעה שיצאו מצרה לרוחה צריכים להודות לה, כי בעונש חטאם היו בצרה ובחסד אלהים נצלו ומהראוי לשבח ולספר בפני רבים:

א הָיָו לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ב יֹאמְרוּ גֵאוּלַי יְהוָה אֲשֶׁר גָּאֲלָם מִיַּד־צָר: ג וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָם מִמִּזְרַח וּמִמְעַרְב מִצָּפוֹן וּמִיָּם: ד תָּעוּ בַּמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עִיר מוֹשֵׁב לֹא מָצְאוּ: ה רַעֲבִים גַּם־צִמְאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַפֵּף: ו וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בָּצָר לָהֶם מִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם יִצְלָם: ז וַיְדַרְיֶכֶם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵלֶכֶת אֶל־עִיר מוֹשֵׁב: ח יוֹדוּ לַיהוָה חֲסִדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: ט כִּי־הִשְׁבִּיעַ נֶפֶשׁ שִׁקְקָה וּנְפֶשׁ רַעֲבָה מִלֹּא־טוֹב: י יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצִלְמוֹת אֲסִירִי עֲנִי וּבְרוֹל: יא כִּי־הִמְרוּ אִמְרֵי־אֵל וַעֲצַת עֲלִיּוֹן נֶאֱצַו: יב וַיִּכְנַע בַּעֲמֹל לִבָּם כַּשֵּׁלּוֹ וְאִין עֹזֵר: יג וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בָּצָר לָהֶם מִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁעֵם: יד יוֹצִיאֵם מִחֹשֶׁךְ וְצִלְמוֹת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יִנְתֵּן: טו יוֹדוּ לַיהוָה חֲסִדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: טז כִּי־שִׁפְרַ דִּלְתוֹת נַחֲשֶׁת וּבְרִיתִי בְרוֹל גִּדָּע: יז אוֹלִים מִדֶּרֶךְ פֶּשַׁע וּמַעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְּעֲנוּ: יח כָּל־אֶבֶל תִּתְּעֵב נֶפֶשָׁם וַיִּגְעֻ עַד־שַׁעֲרֵי־מוֹת: יט וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בָּצָר לָהֶם מִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁעֵם: כ יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם וַיִּמְלֹט מִשְׁחִיתוֹתָם: כא יוֹדוּ לַיהוָה חֲסִדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: כב וַיִּזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה: כג יוֹדְרֵי הַיָּם בְּאִנְיֹת עָשִׂי מְלֹאכָה בַּמַּיִם רַבִּים: כד תִּמְהָ רְאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה וְנִפְלְאוֹתָיו בְּמִצּוֹלָה: כה וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סַעֲרָה וַתְּרוֹמֶם גִּלְיֹ: כו יַעֲלוּ שָׁמַיִם יִרְדּוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוּגַג: כז יַחֲזֹגוּ וַיִּגְעֻ כַּשִּׁפּוֹר וְכָל־חֲכָמָתָם תִּתְבַּלַּע: כח וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בָּצָר לָהֶם וּמִמִּצּוֹקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם: כט יָקָם סַעֲרָה לְדַמְמָה וַיַּחֲשׂוּ גְלִיהֶם: ל וַיִּשְׁמְחוּ כִּי־יִשְׁתָּקוּ וַיִּנָּחֵם אֶל־מַחֲזוֹ חֲפָצָם: לא יוֹדוּ לַיהוָה חֲסִדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: לב וַיִּרְוֹמְוּהוּ בַקֵּהל עָם וּבְמוֹשֵׁב זִקְנִים יַחֲלֹוּהוּ: לג יֵשֶׁם נִתְרוֹת לַמִּדְבָּר וּמִצְאֵי מַיִם לְצִמְאוֹן: לד אֶרֶץ פְּרִי לְמַלְחָה מְרֻעַת יֹשְׁבֵי בָהּ: לה יֵשֶׁם מִדְבָּר לְאֲגַם־מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמִצְאֵי מַיִם: לו וַיּוֹשֶׁב שָׁם רַעֲבִים וַיִּכְוֶנּוּ עִיר מוֹשֵׁב: לז וַיִּזְרְעוּ שָׂדוֹת וַיִּמְעֻ בְּרָמִים וַיַּעֲשׂוּ פְרִי תְבוּאָה: לח וַיִּבְרַכֶּם וַיִּרְבוּ מְאֹד וּבִהְמָתָם לֹא יִמְעִיט: לט וַיִּמְעֻטוּ וַיִּשְׁחֻ מַעֲצָר רָעָה וַיִּגְזֹן: מ שִׁפָּךְ בּוֹז עַל־נְדִיבִים וַיִּתְּעַם בְּתוֹחוֹ לֹא־דֶרֶךְ: מא וַיִּשְׁגֹּב אֲבִיוֹן מַעֲוִי וַיִּשֶׁם כְּצֶאֱן מִשְׁפָּחוֹת: מב יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְחוּ וְכָל־עוֹלָה קִפְצָה פִּיהָ: מג מִי־חֲכָם וַיִּשְׁמַר־אֵלָה וַיִּתְּבוֹנְנוּ חֲסִדֵי יְהוָה:

קח

א שִׁיר מִזְמוֹר לְדָוִד: ב נִכּוֹן לִבִּי אֱלֹהִים אֲשִׁירָה וְאֶזְמְרָה אֶף־כְּבוֹדִי: ג עוֹרָה הַגָּבֹל וּכְזוֹר אֲעִירָה שָׁחַר: ד אוֹדֶךָ בַּעֲמִים | יְהוָה וְאֶזְמְרֶךָ בְּלֵאמִים: ה כִּי־גִדַּל מַעַל־שָׁמַיִם חֲסִדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: ו רִוְמָה עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדְךָ: ז לִמְעַן יַחֲלִיצוּ יְיָדֶיךָ הַוִּשְׁיָעָה יְמִינְךָ וְעֲנִנִי: ח אֱלֹהִים | דַּבֵּר בַּקֹּדֶשׁ אֲעֹלָה אַחֲלָקָה שְׂכָם וְעַמִּק סִבּוֹת אֲמַדֵּד: ט לִי גִלְעָד | לִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מַעֲזֵז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחַקְקִי: י מוֹאָב | סִיר רַחֲצִי עַל־אֲדָוָה אֲשֶׁלֶּיךָ נַעֲלִי עַלִי פִלֶּשֶׁת אֲתָרוּעַע: יא מִי יִבְלִנִי עִיר מִכְצָר מִי נַחֲנִי עַד־אֲדָוָה: יב הֲלֹא־אֱלֹהִים וְנַחֲתָנוּ וְלֹא־תִצָּא אֱלֹהִים בְּצַבָּאוֹתֵינוּ: יג הִבְהֵלָנוּ עוֹרֹת מִצָּר וְשׂוֹא תְשׁוּעַת אָדָם: יד בָּאֱלֹהִים נַעֲשֶׂה־חֵיל וְהוּא יָבוֹם צָרֵינוּ:

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים ק"ז ק"ח ג
- (ג) מאמר ד"ה אתה אחד ושמך אחד ט' כסלו, ערב יו"ד כסלו ה'תשמ"ב ה
- (ד) שיחת שבת פרשת ויצא ט' כסלו, ה'תשמ"ב י
- (ה) לקוטי שיחות פרשת ויצא (בלה"ק) כ
- (ו) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת ויצא כה
- (ז) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויצא לד
- (ח) הלכה יומית לעיון ברמב"ם לו

שיעורי רמב"ם – ע"פ נוסח כתבי יד תימן מדוייקים (קאפח):

- (ט) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויצאלט
- (י) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויצאס
- (יא) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויצאסה
- (יב) נביאים וכתובים שופטים פרק ד, דברי הימים-א פרק כזסט
- (יג) מסכת קידושין עם ביאורים מדף נג עד דף נטעד

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:

- (יד) שולחן ערוך הלכות שבת - אדמו"ר הזקןקד
- (טו) שולחן ערוך הלכות ברכות השחר - אדמו"ר הזקןקד
- (טז) לקוטי תורה - ד"ה את שבתותי תשמרו - אדמו"ר הזקןקה
- (יז) מאמרים קונטרסים - אדמו"ר האמצעיקי
- (יח) דרך מצותיך – ספר המצוות - אדמו"ר ה"צמח צדק"קיא
- (יט) המשך והחרים תרל"א - אדמו"ר מוהר"שקיד
- (כ) קונטרס החלצו - אדמו"ר מוהרש"בקיד
- (כא) ספר המאמרים ה'תרפ"ו - אדמו"ר מוהרי"צקטו
- (כב) לקוטי דיבורים - אדמו"ר מוהרי"צקטז
- (כג) ספר הזכרונות – אדמו"ר מוהרי"צקיח
- (כד) אגרות קודש – אדמו"ר מוהרי"צקכ
- (כה) חומש, רש"י ותרגום אונקלוס לשבוע פרשת ויצאקכא
- (כו) לוח זמנים לשבוע פרשת ויצאקמב
- (כז) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודשקמג

בס"ד. שבת פרשת ויצא, ט' כסלו, ערב יו"ד כסלו, ה'תשמ"ב*

אתה אחד¹ ושמן אחד ומי כעמך כישראל² גוי אחד בארץ כו', ומבאר כ"ק אדמו"ר
האמצעי בעל ההילולא דט' כסלו (ובעל הגאולה דיו"ד כסלו) במאמרו "דיבור
המתחיל" זה⁴ [שכנראה הוא הדרוש אתה אחד שאמרו בשבת קודש האחרון בשבתו
במאסר (שבת פרשת ויצא, ט' כסלו, תקפ"ז)⁵] קודם תפלת המנחה⁶, שבכללות נוסח זה
נתבארו ג' הקוין חסד-גבורה-תפארת ד' פעמים, בד' המדריגות הכוללות כל סדר
ההשתלשלות, מתחיל מלפני הצמצום. אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך כישראל גוי אחד
בארץ הם ג' הקוין חסד-גבורה-תפארת כמו שהם לפני הצמצום, דגם לפני הצמצום יש
ההתחלקות דג' קוין, באופן ששייך ענין ההתחלקות לפני הצמצום. תפארת גדולה ועטרת
ישועה יום מנוחה וקדושה לעמך נתת, הוא ענין ג' הקוין כמו שהם לאחר הצמצום, אבל
בעולמות האין-סוף שלמעלה מאצילות ואינם בבחינת הגבלה ממש (כבאצילות, שיש שם
כלים המגבילים), ולכן אומר על זה לעמך נתת, דנתינה הוא שניתן מיד ליד בלי שינוי
(בין קודם הצמצום ללאחר הצמצום). ולאחרי זה (אברהם יגל כו' מנוחת אהבה ונדבה
כו') מדבר בהג' קוין כמו שהם באצילות, דבאצילות הם בבחינת הגבלה, עשר ולא תשע
עשר ולא אחד עשר⁷. ובזה גופא יש ב' מדריגות, אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו ינוחו
בו קאי על חסד-גבורה-תפארת דאצילות, מנוחת אהבה ונדבה מנוחת אמת ואמונה מנוחת
שלום השקט ובטח קאי על נצח-הוד-יסוד דאצילות. וכמבואר בארוכה בדרוש הנ"ל.
(ב) והנה ע"פ הידוע הדיוק בדרושי רבותינו נשיאינו, שכל הענינים שבהם, כולל גם זמן
אמירתם, הם בדיוק, יש לקשר ד' מדריגות הנ"ל עם הפסוק (שבפרשת ויצא⁸,
דיש לומר שזהו מהטעמים על זה שמאמר זה נאמר בשבת פרשת ויצא⁹) והנה סולם מוצב

(7) ספר יצירה פ"א מ"ד.

(8) כח, יב.

(9) וכמו שדובר כמ"פ, שהדרושים דרבותינו נשיאינו, גם
אלה המתחילים בפסוק שלא מהפרשה, (חלק חשוב מהם,
עכ"פ) יש להם שייכות להפרשה שבה נאמרו.

השייכות דאתה אחד וכו' לפרשת ויצא (וגם להגאולה דיו"ד
כסלו – ראה לקמן סעיף ז ובהערה 35) – ראה גם ד"ה אתה
אחד ה'תשל"ב (נדפס בסה"מ מלוקט שם ע' תקו ואילך), אבל
המבואר שם הוא רק בהשייכות דענין אתה אחד כו'. משא"כ
במאמר זה מבואר גם השייכות דדרוש זה לפרשת ויצא
(ולהגאולה).

ולהעיר מהמבואר בלקו"ש ח"ה ע' 129 ואילך, דע"פ הידוע
(מאמר הצ"צ, הובא בבית רבי ח"ב פ"ו הערה ב – קב, ב. וראה
גם הקדמה לתורת חיים) שההסתלקות דאדמו"ר האמצעי היתה
דוגמת ההסתלקות דהרשב"י – יש לקשר ההסתלקות (וההילולא)
שלו עם הפסוק "עד הגל הזה", שבפרשת ויצא, שרומז לל"ג
בעומר (סידור עם דא"ח שער הל"ג בעומר דש, ג ואילך).

(* יצא לאור בקונטרס ט' יו"ד כסלו – תשמ"ז, "לקראת ט'
כסלו – יום ההולדת דאדמו"ר האמצעי (בשנת תקל"ד) ויום
ההילולא שלו (בשנת תקפ"ח), ויו"ד כסלו יום הגאולה
דאדמו"ר האמצעי (בשנת תקפ"ז). ג' כסלו ה' תהא זו שנת
מש"ח". (נדפס בספר המאמרים מלוקט ח"א ע' תיג).

(1) תפלת מנחה דשבת. וראה שער הכולל פכ"ט אות ה.

(2) כ"ה ("כישראל" בכ"ף) בשמואל ב ז, כג (משא"כ בדברי
הימים א יז, כא). וכצ"ל במנחת שבת – ראה שער הכולל שם
אות ו, מפע"ח שער השבת פכ"ג. וראה לקוטי לוי"צ לזח"ג ס"ע
שכב ואילך.

(3) ראה לקמן סעיף ז ובהערה 35.

(4) נדפס בקונטרס בפ"ע (קה"ת, תשכ"ה). מאמרי אדמו"ר
האמצעי – קונטרסים ע' ג. וראה ב"פתח דבר" להמאמר
ובהערה שם (מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' יד).

(5) "התמים" חוברת ב ע' פד [פט, ד]. מבוא לקונטרס "בד
קודש" ע' 9.

(6) "התמים" שם ע' עז [פו, א].

1 ארצה וראשו מגיע השמימה, שקאי על הסולם דתפלה, סולם דא צלותא¹⁰, שבהסולם
2 דתפלה יש ד' שליכות¹¹. דיש לומר, שד' השליכות דתפלה הרי נוסף על הביאור שהם
3 כנגד ד' העולמות אצילות-בריא-יצירה-עשיה (כמבואר בכמה מקומות¹¹), הם בכללות
4 כנגד ד' דרגות הנ"ל, כללות סדר ההשתלשלות, מתחיל מלפני הצמצום¹².

5 (ג) וממשיך בהמאמר¹³, דמה שאומר מנוחה שלימה שאתה רוצה בה (לאחרי שמפרט ג'
6 הקוין חסד-גבורה-תפארת בכל ד' מדריגות הנ"ל) הוא בחינת שלימותא
7 דכולא, אחדות הפשוטה, שלמעלה מג' הקוין, גם ממקור הג' קוין כמו שהם לפני הצמצום.
8 ועל זה אומר יכירו בניך וידעו, דבניך (נשמות שבגופים דוקא) יכירו וידעו גם בחינה זו.
9 והטעם לזה הוא, כי מאתך היא מנוחתם, שמנוחתם (דשבת) היא מאתך, מאתך ממש.

10 ויש לקשר זה עם הידוע¹⁴ בפירוש כי מאתך היא מנוחתם, (מאתך הוא אותיות) מאתך
11 שהיא הכתר, משם מנוחתם. דכמו שבהשתלשלות ד' העולמות אצילות-בריא-
12 יצירה-עשיה, התחלת ההשתלשלות היא מאצילות והכתר הוא למעלה מהשתלשלות,
13 על-דרך-זה הוא בההשתלשלות דד' מדריגות הנ"ל (שהם בדוגמת אצילות-בריא-יצירה-
14 עשיה), שהתחלת ההשתלשלות היא מ(בחינת חסד-גבורה-תפארת ש) לפני הצמצום (בחינת
15 אצילות דכללות), ובחינת הכתר (שם) היא בחינת האיין-סוף עצמו (שלמעלה גם
16 מחסד-גבורה-תפארת שבאיין-סוף), מאתך ממש.

17 (ד) וביאור הענין (שהמנוחה דשבת היא מאתך ממש)¹⁵, הנה המנוחה דשבת היא מצד
18 עצם הנפש, בחינת יחידה. וכמו שמבאר בהמאמר¹⁶, דזהו הטעם על זה
19 שהמנוחה דשבת היא בכל ישראל בשוה, ואין בה חילוק בין גדולי עולם לקטני ההמון
20 ממש (ודלא כהתפלה דשבת, וכן אכילת שבת, שבצדיקים גדולים הם באופן נעלה הרבה
21 יותר מאשר באנשים פשוטים), כי בבחינת היחידה כל ישראל הם בשוה, והיא נמצאת
22 בשלימותה בכל נפש מישראל אפילו בפחותים וקלים.

23 וזהו מאתך היא מנוחתם, שהמנוחה דשבת היא מאתך ממש, כי הגילוי דבחינת שלימותא
24 דכולא שלמעלה מהקוין בכל ד' מדריגות הנ"ל (גם מהקוין כמו שהם לפני הצמצום,
25 מאתך ממש), היא בבחינת יחידה דוקא. דהנה ד' הבחינות נפש-רוח-נשמה-חיה הם בד'
26 העולמות אצילות-בריא-יצירה-עשיה, ולמעלה יותר – בד' המדריגות דכללות

ח"ב שיט, א) בענין סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה,
"דשמים הוא כתר, ובתוספת ה' השמימה הוא עתיק פנימיות
הכתר". ועפ"ז יש לקשר גם ענין "מנוחה שלימה כו'" (ראה
לקמן בפנים) להסולם דתפלה.

(13) ע' 4. שם ע' 8 ואילך (מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע'
ד-ה. ע' י ואילך).

(14) לקו"ת שה"ש יט, א, מפע"ח שער השבת פכ"ג. שער
הכוונות ענין מנחת שבת.

(15) בהבא להלן ראה גם לקו"ש חט"ו שיחה א' לפ' ויצא
סעפים ג-ה (ע' 227 ואילך).

(16) ס"ע 8 ואילך (מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' י ואילך).

ובלקו"ש חכ"ה ע' 159 ואילך, שגם הגאולה שלו מרומות
בפרשה זו (וראה לקמן הערה 35 שהבשורה דהגאולה היתה
בש"פ ויצא), בפסוק "ושבתי בשלום אל בית אבי", שי"ל שרומז
על ענין "פדה בשלום נפשי".

(10) זהר ח"א רסו, ריש ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. וראה גם
תקו"ז תי' מה (פג, א).

(11) מג"ע אופן קצו (הובא בילקוט ראובני עה"פ). של"ה
חלק תושב"כ ריש פרשתנו (רצא, סע"ב ואילך). לקו"ת בשלח
ב, ב. ד"ה ויחלום ה'תש"ח ס"א-ב (סה"מ ה'תש"ח ע' 80
ואילך). ובכ"מ.

(12) ראה המשך ר"ה תרצ"ה בתחילתו (סה"מ קונטרסים

- ההשתלשלות (מתחיל מלפני הצמצום) – מה-שאינ-כן בחינת יחידה היא למעלה
 מהשתלשלות (שבאדם), ועד שהיא למעלה גם מבחינת המקיף דבית [דבכמה מקומות]¹⁷
 מבואר שבחינת חיה היא דוגמת מקיף דלבוש ובחינת יחידה דוגמת מקיף דבית. אבל
 ב"דיבור המתחיל" אתה אחד הנ"ל (וכן הוא בכמה מקומות), שבחינת יחידה היא למעלה
 גם מהמקיף דבית. שלכן, גם בבית (שהוא מקיף יותר מהמקיף דלבושים) לא ישכון בו
 בחינת יחידה, כי אם בד' אמות הרחוקים בתכלית, יותר מהרחוק דבית, שם דוקא תשכון
 הארת בחינת יחידה¹⁸. ולכן, בבחינת היחידה דוקא הוא גילוי בחינת האינ-סוף (שלמעלה
 גם מחסד-גבורה-תפארת שלפני הצמצום). וזהו כי מאתך היא מנוחתם, דמכיון שמנוחתם
 (דשבת) היא מצד בחינת יחידה, לכן היא מאתך, מאתך ממש.
 (ה) ומבאר בהמאמר שם¹⁹, דמה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה לומר אתה אחד כו', הוא,
 דכנסת הגדולה היא כנסת ישראל, וכללות כל ההשתלשלות (בד' מדריגות
 הנ"ל שנכללו בנוסח זה) נמסר לכנסת הגדולה (כנסת ישראל), ומכנסת הגדולה (כנסת
 ישראל) נמסר זה לכללות נשמות ישראל, נשמות שבגופים, שגם הם יכולים לומר ולהמשיך
 כל בחינות אלו, מתחיל מבחינת אתה אחד שקאי (כנ"ל) על בחינת החסד שלפני הצמצום,
 בחינת טבע הטוב להטיב שמצד חפץ חסד²⁰. וזהו ועשיתם אתם²¹, אל-תקרי אותם אלא
 אתם כאילו עשאוני²² בכפיה (כי פירוש עשאוני בלשון הקודש הוא ענין הכפיה כמו גט
 מעושה²³), היינו שאתם כופים אותי כביכול להקרא בשם חסד-גבורה-תפארת אף בבחינת
 אינ-סוף שלפני הצמצום²⁴. והכח על זה בנשמות ישראל הוא לפי דשורש הנשמות הוא
 באינ-סוף עצמו (שלמעלה גם מחסד-גבורה-תפארת שבאינ-סוף)²⁴, וגם לאחר שנתלבשו
 בגופים מאירה בהם בחינה זו בבחינת היחידה שבהם (כנ"ל), ולכן יש בכחם לעשות
 (ובאופן דכפיה) כל ד' מדריגות הנ"ל.
 (ו) ועל-פי כל הנ"ל יובן מה שאמירת הדרוש "דיבור המתחיל" אתה אחד היתה בשבת
 קודש (פרשת ויצא) קודם תפלת המנחה [אף שבדרך כלל, אמירת דברי-
 אלקים-חיים היא בהזמן דרעוא דרעוין, כנראה ברבותינו נשיאינו, לאחר תפלת המנחה²⁵],

(21) בהר כה, יח.

(22) זח"ג קיג, א. וראה הגהות הרח"ו לזהר שם. לקו"ת שלח
 מה, ב. ובכ"מ.

(23) גיטין פח, ב.

(24) ד"ה הנ"ל ע' 6 (מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' ח).

(25) וגם בשבת כ"ק אדמו"ר האמצעי במאסר, הרי המאמר
 דש"פ וירא* הי' אחר תפלת מנחה (התמים" שם ע' פד [פט],
 ד]. מבוא לקונטרס "בד קדש" שם).

(*) ב"התמים" ובמבוא לקונטרס הנ"ל שם: וכן הי' כל השלשה
 שבועות . . חיי, תולדות ויצא. אבל בנוגע להמאמר דש"פ ויצא
 מפורש שם (התמים" שם ע' עז (פר, א)) שהי' קודם תפלת מנחה.
 ועכצ"ל שהכוונה ב"וכן הי' כל השלשה שבועות" היא לכללות
 השכיכות למנחה. וצריך בירור בנוגע לש"פ חיי וש"פ תולדות.

(17) לקו"ת תצא לו, ג-ד. ובכ"מ. וראה גם המשך תרס"ו ריש
 ע' רסז דחי' ויחידה הם מקיף הקרוב ומקיף הרחוק, וזה בא שם
 בהמשך להמבואר שם לפנ"ז (ע' רנז) דלבוש ובית הם מקיף
 הקרוב והרחוק.

(18) כ"ה (שיחידה שורה בד' אמות) גם באמ"ב שער הק"ש
 פמ"ב-מג. שער הציצית פכ"א (יג, סע"ב). תו"ח שמות רנה, א.
 שם, סע"ב ואילן [בהוצאה החדשה – בשלח ח"א קעט, סע"א
 ואילן]. אבל באמ"ב שער הק"ש שם ובתו"ח שם (רנד, סע"ב
 ואילן), שד' אמות הוא דוגמת מקיף דבית.

(19) ע' 4. וראה שם ס"ע 3 (מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע'
 ד).

(20) שם ע' 4 (מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' ה). וראה
 בהערה שם.

1 כי אמירת אתה אחד כו' הוא לפעול המשכת ד' מדריגות הנ"ל. ומכיון שכל הענינים
2 נמשכים על-ידי תורה²⁶, לכן, לפני אמירת אתה אחד בתפלת מנחה היתה המשכת ענין זה
3 בתורה. ומכיון שהמשכת ד' המדריגות שבנוסח אתה אחד הוא מצד שרש הנשמות
4 באין-סוף שמתגלה בבחינת יחידה כנ"ל, לכן, בתורה גופא, היתה המשכת ענין זה כמו
5 שהוא בפנימיות התורה, וכמו שפנימיות התורה היא באופן דיתפרנסון²⁷ [חסידות
6 "חכמה-בינה-דעת"²⁸], בחינת יחידה תורה²⁹.

7 (ז) ויש לומר דזהו גם הקשר דאמירת דרוש זה לשבת קודש האחרון של המאסר, ערב
8 יום הגאולה, דהנה ידוע שעל-ידי המאסר נפעל (איז אויפגעטאן געווארן) עליו
9 גדול יותר כו'. ועל-דרך מאמר רבותינו ז"ל³⁰ הזית כשכותשין אותו (דוקא) הוא נותן
10 שמנו³¹. והגם שהענין דיפוצו מעינותיך חוצה היה גם לפני המאסר (דאדמו"ר האמצעי),
11 מכל-מקום, על-ידי המאסר ניתוסף בזה, ויש-לומר שעד להוספה באין ערוך, וכדיוק לשון
12 רבותינו ז"ל שעל-ידי הכתישה הוא נותן שמנו (נותן דוקא)³², דכל הנותן בעין יפה הוא
13 נותן³³. וגודל העילוי שנתחדש על-ידי המאסר דוקא מובן מהמבואר בשיחת כ"ק מו"ח
14 אדמו"ר³⁴ (בנוגע להמאסר דאדמו"ר הזקן, דמזה מובן גם בנוגע להמאסר דאדמו"ר
15 האמצעי), שהמאסר היה בהסכמתו, כי כל צדיק וצדיק הוא מושל ושולט על כל הענינים
16 הגשמיים שלו, וכל מאורע עמו הוא בהסכמתו. ומזה שהסכים על המאסר אף שזה היה
17 קשור עם יסורים וכו' ועם מניעת הפצת תורת החסידות (בעת שבתו במאסר), מובן מזה
18 גודל העילוי דהפצת המעינות שנתחדש לאחר גאולתו דוקא, עד שבשביל זה היה כדאי
19 כל המאסר. וזהו הקשר דאמירת דרוש זה ל(ערב יום) הגאולה³⁵, כי אז נתחדש עילוי גדול
20 יותר בגילוי פנימיות התורה [בחינת יחידה תורה], גילוי בהבנה והשגה, ועד שהגילוי
21 הוא לא רק בחכמה ובינה אלא גם בבחינת הדעת, דשורש הדעת הוא בפנימיות הכתר
22 [וכמבואר בארוכה בהמשך עת"ר³⁶ מעלת ענין הדעת], בחינת יחידה. דזהו יכירו בניך וידעו
23 כי מאתך היא מנוחתם, דגילוי בחינת יחידה (מאתך היא מנוחתם) הוא בענין הדעת דוקא,
24 יכירו כו' וידעו.

זית זה אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתיבה כו'). אבל בשמו"ר שם: נותנין.

(33) ראה ב"ב נג, א. וש"נ. רמב"ם הל' מכירה פכ"ה ה"ד. הל' זכ"י ומתנה פ"א הכ"ב (מהשיעורים דר"ח כסלו, דשבוע דט' ויו"ד כסלו שנה זו (תשמ"ז) – לפי החלוקה דג"פ ליום). (34) שיחת ליל ב' כ' כסלו תרצ"ג ס"ז ואילך (לקו"ד כרך א לז, סע"ב ואילך).

(35) ובפרט לפי הידוע* ש"הבשורה מהגאולה באה בשבת ט' כסלו לעת המנחה בעת שאמר כ"ק אדמו"ר האמצעי דא"ח ד"ה אתה אחד.

(* "מסורת בבית הרב" – הובא בהוספה לקונטרס "בד קודש" ע' 22 בהערה.

(36) ס"ע קיב ואילך.

(26) ע"ד אסתכל באורייתא וברא עלמא (זח"ב קסא, א-ב). וראה ג"כ ב"ר בתחילתו.

(27) לשון התקו"ז ת"ו בסופו. וראה מקדש מלך בהקדמה לזהר. כסא מלך לתקו"ז שם.

(28) ראה לקו"ש ח"ז ע' 206; חט"ז ע' 24, ובהערות שם.

(29) ראה "קונטרס ענינה של תורת החסידות" סעיף ו. (30) שמו"ר רפ"ו.

(31) וע"ד מ"ש כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בנוגע למאסרו של כ"ק אדמו"ר הזקן: מה הזית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו כו' כן ע"י הקיטרוגי שהיו בפ"ב נתגלה הפנימי דוקא (ספר השיחות תורת שלום ע' 26. וראה שם ס"ע 112 ואילך שיעקר הענין דיפוצו מעינותיך חוצה הותחל אחרי המאסר והגאולה דפ"ב). (32) בתו"ש שם: מוציא שמנו (והוא ע"פ מנחות נג, ב: מה

- (ח) וזהו גם כן מה שמשיח ילמד דעת לכל העם בהשגת פנימיות התורה³⁷, דעת דוקא,¹
 דעיקר הענין שיתחדש בימות המשיח הוא [כמו שכתב הרמב"ם בסיום וחיותם²
 ספרו] כי מלאה הארץ דעה את הוי"ו³⁸, דעה דוקא. וגילוי זה יהיה באופן דכמים לים מכסים,³
 היינו שזה יהיה (נוסף על דעת והכרת השכל, גם) בראיה מוחשית, כמו מי הים שנראים⁴
 בראיה מוחשית. דהנה מבואר בכמה מקומות³⁹ בענין הנבראים שבעלמא דאתכסיא שהם⁵
 בדוגמת דגים שבים שהם בטלים להמים, עד שמציאותם של הדגים אינה נראית כלל ומה⁶
 שנראה הם רק מי הים שמכסים עליהם⁴⁰. ומזה מובן שפירוש כמים לים מכסים הוא⁷
 שהגילוי דאלקות יהיה אז בראיה מוחשית, כמו מי הים (שמכסים על הנבראים שבתוכם)⁸
 שהם נראים בראיה מוחשית.⁹
- ויהי רצון שמלימוד ענינים אלו בתורה יבואו בקרוב לקיום היעוד (דענינים אלה) בפועל,¹⁰
 שמתוך מנוחה אמיתית ומתוך שמחה וטוב לבב נלך לקראת הגאולה האמיתית¹¹
 והשלימה על-ידי משיח צדקנו, שאז יהיה מלאה הארץ דעה את הוי"ו כמים לים מכסים.¹²

(37) לקו"ת צו יז, א. וראה גם מאמרי אדה"ז פרשיות התורה ח"א ע' רסא. שער האמונה פנ"ו.
 ובמאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' שסז ואילך. וראה בהנסמן שם ע' שסט.)
 (38) ישעי' יא, ט.
 (39) תו"א בשלח סב, סע"ב. ד"ה בוקע ים לפני משה לכ"ק
 (40) ראה לקו"ש חכ"ז "הדרן על ספר משנה תורה להרמב"ם" תשמ"ה ס"ז (ע' 241-42). תורת מנחם – הדרנים על הרמב"ם וש"ס ס"ע פז ואילך.)

אגרות קודש

בי"ה, כ"ט מ"ח, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

... לשאלתם, מה כוונתי בהנוגע לשידוך גיסתו ואחותה תי, בהנוגע לגשת "בעקיפין",

הכוונה פשוטה, להציע לה נכבדות ע"י ידידים ומכירים ולא (ע"י) ההורים והראה הנסיון, שבדרך זו מצליחים יותר, ואפילו כשחושדים שיד ההורים באמצע, בכ"ז מתעלמים מזה, ובפרט כשנוהרים שלא לתת מקום לחשד האמור.

לכתבו הטעמים להעדר הצלחה בשטח חב"ד במחנם הט',

- ידוע האמור דאף דאונס אמיתי רחמנא פטרי' כמאן דעביד לא אמרינן, והרי סו"ס התפקיד להפיץ המעינות חוצה, ואי אפשר להחליף זה בביאורים והסברים, וכשנגשים באופן כזה, ז.א. שאין ברירה ומוכרח הפצת המעינות, הרי בודאי - וכמו שהראה הנסיון בהרבה מסוג מצב כזה - מוצאים כמה דרכים, ומדגיש הנני כמה, הרבה יותר מאופן פעולה אחת.

בברכה לבשו"ט בכל האמור הכללים והפרטים גם יחד.

ז"ע נתקבל מברקו - פ"נ ונקרא היום על הציון. ובטח יכתוב פרטים בזה.

בס"ד. שיחת ש"פ ויצא, ט' כסלו ה'תשמ"ב.

בלתי מוגה

- 1 א. ט' כסלו הוא יום ההולדת ויום ההסתלקות של אדמו"ר האמצעי - וזוהי הסיבה (הגלוי) להתוועדות
- 2 בשבת זו, שקביעותה בט' כסלו.
- 3 והנה, כללות הענין דיום ההסתלקות קשור עם יום ההולדת - כמובן ע"פ המבואר באגה"ק הידועה (סי' ז"ך
- 4 וכ"ח) ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" הרי זה "מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה
- 5 למטה בעת פטירתו כו' ופועל ישועות בקרב הארץ", זאת אומרת, שביום ההסתלקות נפעל עליו בכללות
- 6 העבודה אשר עבד כל ימי חייו, החל מיום ההולדת.
- 7 ובפרט כאשר יום ההסתלקות הוא באותו תאריך שבו הי' יום ההולדת - שאז נפעל העילוי דיום ההסתלקות
- 8 באופן נעלה יותר, ביתר שאת וביתר עוז, כי ביום ההולדת מזלו גובר כו' (כמבואר בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר
- 9 גודל העילוי דיום ההולדת - ע"פ המבואר בירושלמי הידוע (ר"ה פ"ג ה"ח)).
- 10 וזהו העילוי המיוחד דט' כסלו - יום ההסתלקות ויום ההולדת של אדמו"ר האמצעי, היינו, שיום ההסתלקות
- 11 הוא באותו תאריך שבו הי' יום ההולדת.
- 12 ב. והביאור בזה: ידוע מארז"ל (ר"ה יא, א) ש"הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום כו'",
- 13 וכפי שמצינו אצל משה רבינו שאמר "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", "היום מלאו ימי ושנותי", כי בשבעה
- 14 באדר נולד ובשבעה באדר נסתלק.
- 15 והנה, מארז"ל הנ"ל קאי על כל הצדיקים, היינו, ששנותיהם של כל הצדיקים הם באופן דשלימות, "מיום
- 16 ליום כו'", ועאכ"כ כאשר מדובר אודות נשיאי הדור.
- 17 ואע"פ שישנם צדיקים רבים שיום הסתלקותם אינו באותו תאריך דיום הולדתם, ואדרבה: ענין זה (שיום
- 18 ההסתלקות ויום ההולדת יהיו באותו תאריך) הוא דבר נדיר גם אצל צדיקים - אעפ"כ, אצל כל הצדיקים ישנו
- 19 הענין דמילוי שנותיהם "מיום ליום" ברוחניות.
- 20 וישנם צדיקים שאצלם הענין דמילוי שנותיהם "מיום ליום" הוא בפועל ובגלוי - בדוגמת משה רבינו שיום
- 21 הולדתו ויום הסתלקותו הי' בשבעה באדר, ובדורות האחרונים - אדמו"ר האמצעי, שיום הולדתו ויום הסתלקותו
- 22 הי' בט' בכסלו.
- 23 ג. ההוראה מזה בעבודת כאו"א מישראל:
- 24 גם כאשר מדובר אודות ענין נעלה ביותר - אין להסתפק במחשבה והתבוננות בגדלות הענין, ואין להסתפק
- 25 בדיבור בענין זה, אלא ענין זה צריך לבוא ולהתבטא גם במעשה בפועל, באופן גלוי דוקא.
- 26 וזוהי ההוראה הנלמדת מט' כסלו - שאצל אדמו"ר האמצעי הי' הענין ד"הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של
- 27 צדיקים מיום ליום" לא רק באופן רוחני כו', אלא בפועל ממש ובאופן גלוי דוקא, ועד שאפילו "עמי הארץ"
- 28 (אינם יהודים) ראו שהסתלקותו היתה באותו יום שנולד.
- 29 ומזה למדים בנוגע לעבודת כאו"א מישראל - שאינו יכול לחשוב שעיקר ההדגשה צריכה להיות אודות
- 30 הענין דמחשבה ודיבור בלבד, ובדרך ממילא (ללא כל השתדלות ויגיעה כו') יבוא ענין זה במעשה בפועל, אלא
- 31 עבודתו צריכה להיות מתוך הדגשה ושימת לב מיוחדת אודות הענין דמעשה בפועל ובגלוי דוקא.
- 32 ד. והנה, הוראה זו שייכת לכאו"א מישראל:
- 33 כאשר מדובר אודות יהודי שמעמדו ומצבו בהבנת והשגת היהדות הוא באופן דקטנות כו' - אומרים לו
- 34 שאין לו להסתפק בזה שידוע ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמך כולם צדיקים", היינו,
- 35 שנמצא במעמד ומצב ד"צדיק" באופן רוחני כו', אלא עליו להשתדל להיות בדרגת "צדיק" בפועל ובגלוי, ע"י
- 36 קיום התורה ומצוותי במעשה בפועל, מצוות מעשיות כו'.
- 37 ועד"ז כאשר מדובר אודות יהודי שנמצא במעמד ומצב שעיקר ענינו הוא - שכל, הבנה והשגה בתורה כו',
- 38 וכאשר מדברים עמו אודות ענין של מעשה בפועל, טוען הוא שאין זה (עיקר) ענינו ופרנסתו כו' ("ניט אין
- 39 דעם ליגט זיין קאך"), וא"כ, יכול הוא לחשוב שאינו זקוק לעבודה במעשה בפועל, אלא מספיק המחשבה
- 40 והתבוננות כו', ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא.

הנה על זה באה ההוראה דט' כסלו - להדגיש יותר את מאמר המשנה "המעשה הוא העיקר", היינו, שעבודתו
צריכה להיות מתוך השתדלות מיוחדת אודות כללות הענין דמעשה בפועל ובגלוי, כשם שאצל אדמו"ר האמצעי
הי' הענין ד"ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום" בפועל ובגלוי.

זאת אומרת: מחשבת וכוונת המצוות היא אמנם ענין נעלה ביותר, ולכן, תפלה (וכן כל מצוה) בלא כוונה
היא כגוף בלא נשמה, ועד"ז הדיבור אודות גודל ענין המצוות כו' הוא גם ענין נעלה ביותר - אבל אעפ"כ,
עיקר העבודה דקיום המצוות היא במעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר", כמבואר בתניא (פל"ז).

ועד"ז מובן בנוגע לאופן העבודה והפעולה עם הזולת:

אין לו להסתפק בזה שמדבר אל הזולת בלבד, בהסתמכו על זה שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב
ופועלים פעולתם, אלא עליו להשתדל ולעשות את כל התלוי בו שדבריו יפעלו פעולתם במעשה בפועל ובגלוי.

ה. והנה, כאשר אומרים שיהודי צריך להשתדל ולעשות כל התלוי בו בענין מסויים - אין הכוונה לעבודה
והשתדלות באופן דמדידה והגבלה בלבד, אלא הכוונה גם לעבודה והשתדלות באופן שלמעלה ממדידה והגבלה
לגמרי, שזהו אופן העבודה ד"בכל מאדך".

זאת אומרת: אופן העבודה ד"בכל מאדך" צריך להיות (לא רק בענינים הקשורים עם מחשבה ודיבור, אלא)
גם בנוגע למעשה בפועל כפשוטו. דהנה, בענין המעשה גופא ישנם ג' הענינים דמחשבה דיבור ומעשה: מחשבה
שבמעשה, דיבור שבמעשה, ומעשה שבמעשה. והעבודה ד"בכל מאדך" צריכה להיות גם בנוגע לבחי' מעשה
שבמעשה.

ואעפ"י שמבואר בכ"מ שכללות הענין ד"בכל מאדך" בעבודת האדם הרי זה העבודה דמסירת נפש ומסירת
הרצון כו', שזהו ענין הקשור עם מחשבה כו' - אעפ"כ, העבודה ד"בכל מאדך", צריכה להיות גם בענין המעשה
(ובמעשה שבמעשה), היינו, שגם המעשה יהי' באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

ומאחר שתובעים אופן עבודה זו מכאו"א מישראל - בהכרח לומר שניתנו לכאו"א מישראל הכחות הדרושים
לעבודה זו, כמרו"ל "איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחך".

ו. בנוגע לפועל:

היות שנמצאים אנו עתה בט' כסלו - ערב חג הגאולה יו"ד כסלו, ובפרט לאחר חצות היום דט' כסלו, שאז
הסמיכות ליו"ד כסלו גדולה יותר,

ובפרט כאשר ט' כסלו חל ביום השבת, שאז קוראים בתורה בתפלת מנחה (לאחרי חצות) פ' וישלח, שזוהי
הפרשה השייכת לשבוע דיו"ד כסלו, זאת אומרת: אעפ"י ששבת זו היא שבת פ' ויצא, אעפ"כ קוראים בתורה
בתפלת מנחה פרשה שלאח"ז, פ' וישלח, פרשת השבוע דיו"ד כסלו - שבזה מודגש ביותר הקשר שבין ט'
כסלו ליו"ד כסלו,

הרי מובן שבימים אלו צריכים להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בפעולות ובמעשים שהזמן גרמא - כללות
העבודה דהפצת המעיינות חוצה, שזהו עיקר הענין דיו"ד כסלו, וביתר שאת וביתר עוז - ביי"ט כסלו.

ולאחרי זה באים ימי החנוכה - ולכן, בין הענינים שהזמן גרמא נכלל גם ההתעסקות בהכנות ל"מבצע
חנוכה" ככל הדרוש כו'.

זאת אומרת: נוסף על כללות העבודה דהפצת היהדות חוצה, צריכה להיות הדגשה והוספה מיוחדת בעבודה
דהפצת המעיינות חוצה, ביתר שאת וביתר עוז, ובאופן נעלה יותר מאשר ההתעסקות בזה עד עתה - מאחר שזהו
התוכן המיוחד דימים אלו, יו"ד כסלו ויי"ט כסלו.

ועפ"ז מובן שההוראה דלעיל מכללות הענין דט' כסלו - (א) שהעבודה צריכה להיות באופן ד"בכל מאדך",
(ב) ולא רק בנוגע למחשבה ודיבור, אלא גם (ובעיקר) בנוגע למעשה בפועל ובגלוי - היא בעיקר בנוגע לעניני
יו"ד כסלו (כי ט' כסלו הוא ערב יו"ד כסלו), שזהו כללות הענין דהפצת המעיינות חוצה.

ובפשטות: עבודתו היא באופן שמשתדל ומתייגע (בנשמתו ובגופו ובממונו כו') בהפצת המעיינות חוצה,
במעשה בפועל ובגלוי, ובאופן ד"בכל מאדך", למעלה ממדידה והגבלה.

וכאשר העבודה ד"בכל מאדך" חודרת גם במעשה בפועל - הרי עבודתו היא באופן דגאולה, היינו, שגואל
את כחותיו ממדידתם והגבלתם, והגאולה היא בכל כחותיו, עד לכח המעשה, שהוא הכח התחתון ביותר.

1 וגאולה זו נעשית הכנה לגאולה הכללית דלעתיד לבוא - גאולה אמיתית ושלמה, למעלה מכל מדידה
2 והגבלה, וגאולה הפועלת למטה מטה ביותר, עד לעוה"ז התחתון שאין למטה ממנו,
3 במהרה בימינו ממש, ע"י משיח צדקנו.

* * *

4 ז. דובר לעיל שט' כסלו הוא ערב חג הגאולה יו"ד כסלו.
5 והנה, חג הגאולה דיו"ד כסלו קשור עם חג הגאולה די"ט כסלו - שהרי שניהם קשורים עם מאסר וגאולה
6 דנשיאי חב"ד, מאסר שהי' ע"י ממשלת מדינה ההיא, ואח"כ היתה הגאולה ע"י ממשלה זו עצמה כו'.
7 ובנוגע לב' ימי הגאולה (יו"ד כסלו וי"ט כסלו) מצינו דבר והפכו:

8 מצד סדר המאורעות במשך השנים - קדמה גאולת אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו לגאולת אדמו"ר האמצעי ביו"ד
9 כסלו, כי גאולת אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו היתה בשנת תקנ"ט, ואילו גאולת אדמו"ר האמצעי ביו"ד כסלו היתה
10 בשנת תקפ"ז - 28 שנה לאחר זה.

11 ואעפ"כ, משנת תקפ"ז ואילך, חוגגים בכל שנה ושנה את חג הגאולה דיו"ד כסלו קודם חג הגאולה די"ט
12 כסלו - למרות שמצד סדר המאורעות היתה גאולת אדמו"ר הזקן (בי"ט כסלו) קודם גאולת אדמו"ר האמצעי
13 (ביו"ד כסלו). ולכאורה - הרי זה דבר והפכו.

14 והנה, נוסף על הביאור (דלקמן) בענין זה - ישנה גם הוראה הנלמדת מענין זה, כדלקמן.

15 ח. והביאור בזה:

16 כללות החילוק שבין הגאולה דיו"ד כסלו לגאולה די"ט כסלו - מובן ע"פ החילוק באופן המאסר והגזירה
17 כו'. דהנה, הגזירה והמאסר של אדמו"ר הזקן הי' באופן חמור יותר מאשר הגזירה והמאסר של אדמו"ר האמצעי,
18 ועפ"ז מובן שגאולת אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו היא גאולה נעלית יותר מאשר גאולת אדמו"ר האמצעי ביו"ד
19 כסלו, כי "לפום צערא אגרא", ועד"ז בעניינו - לפי ערך גודל המאסר כן הוא ערך גודל הגאולה שלאח"ז.

20 ולכן רואים בפועל בהנהגת החסידים שישנו חילוק באופן ה"שטורעם" דהשמחה וההתוועדויות בין יו"ד
21 כסלו ליי"ט כסלו, היינו, שהשמחה וההתוועדות די"ט כסלו היא באופן וב"שטורעם" נעלה יותר מאשר השמחה
22 וההתוועדות דיו"ד כסלו.

23 והסיבה לזה - לא משום שההתוועדות די"ט כסלו באה לאחר ההתוועדות דיו"ד כסלו (באופן ד"מעלין
24 בקודש"), אלא לפי שמונה בשכלם ובהרגשתם של החסידים המתוועדים שהשמחה די"ט כסלו היא נעלית יותר
25 מאשר השמחה דיו"ד כסלו, ולכן מתבטא הדבר במעשה בפועל. והרי "מנהג ישראל תורה הוא".

26 ט. ועפ"ז צריך להבין: מדוע מידי שנה בשנה חוגגים את גאולת אדמו"ר האמצעי קודם שחוגגים את גאולת
27 אדמו"ר הזקן (יו"ד כסלו קודם י"ט כסלו) - הרי גאולת אדמו"ר הזקן היתה באופן נעלה יותר מאשר גאולת
28 אדמו"ר האמצעי? !
29 והביאור בזה:

30 עצם העובדה שגאולת אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו היא באופן נעלה יותר מאשר גאולת אדמו"ר האמצעי ביו"ד
31 כסלו - היא הנותנת שיו"ד כסלו קודם ליי"ט כסלו, כי כדי להגיע לגאולה הנעלית די"ט כסלו זקוקים להכנה
32 המתאימה, וההכנה היא - הגאולה דיו"ד כסלו.

33 דהנה, כללות עבודת האדם היא באופן דמן הקל אל הכבד, ולדוגמא: לכל לראש צריכה להיות העבודה
34 ד"בכל לבבך ובכל נפשך", ואח"כ יכול הוא להגיע לאופן העבודה ד"בכל מאדך".

35 ועד"ז מובן בנוגע לאופן העבודה ד"בכל לבבך ובכל נפשך" גופא, והעבודה ד"בכל מאדך" גופא, שבכל
36 א' מהם ישנם חילוקי דרגות - שהעבודה בכל א' מב' סוגי העבודה היא באופן דמן הקל אל הכבד.

37 זאת אומרת: למרות שכללות העבודה ד"בכל מאדך" היא עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, אעפ"כ, גם
38 באופן העבודה ד"בכל מאדך" ישנם חילוקי דרגות,

39 וכמדובר כמ"פ שכאשר יהודי מתרגל לעבוד עבודתו באופן ד"בכל מאדך", הנה מאחר שעבודה זו נעשית

1 אצלו דבר הרגיל - שוב אין זה נחשב לעבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, ולכן נדרשת ממנו העבודה ד"בכל
2 מאדך" באופן נעלה יותר. זאת אומרת: שישנם חילוקי דרגות ועילויים בעבודה ד"בכל מאדך" גופא.

3 וכמובן גם ע"פ המבואר בתניא (פט"ו) "מ"ש בגמרא דעובד אלקים היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים
4 ואחד (או "ואחת"), ולא עבדו היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים לבד", שזהו "משום שבימיהם היתה הרגילות
5 לשנות כל פרק מאה פעמים" - שכאשר מתרגל ללמוד "מאה פעמים ואחד", הנה מאחר שזוהי רגילות, הרי
6 גם כאשר לומד מאה פעמים ואחד נקרא "לא עבדו", ואז נדרשת ממנו עבודה נעלית יותר - למעלה מהמדידה
7 והגבלה דרגילותו כו'. דוגמא לדבר: כאשר מדובר אודות הפעולות דאחדות כל בני" בספרי התורה הכלליים,
8 הנה גם כאשר טוען שעסק בזה כדבעי, ובאופן שלמעלה ממדידה והגבלה, אומרים לו שהיות שהורגל כבר
9 בזה, עליו להוסיף בזה ביתר שאת וביתר עוז, כי לאחרי שהורגל בזה אין זה כבר באופן שלמעלה ממדידה
10 והגבלה.

11 ועפ"י מובן שגם באופן העבודה ד"בכל מאדך", עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, ישנם חילוקי דרגות,
12 ולכן גם בעבודה זו צריך להיות הסדר דמן הקל אל הכבד.

13 וענין זה מצינו גם בספרי גדולי ישראל שנכתבו קודם גילוי תורת החסידות - כמבואר בספרים שגם בענין
14 הנסים (שהם למעלה ממדידת והגבלת הטבע) ישנו סדר כו'. ובנוגע לענינו:

15 כללות ענין הגאולה (הן הגאולה דיו"ד כסלו, והן הגאולה די"ט כסלו) הוא - למעלה ממדידה והגבלה,
16 בדוגמת ענין הנסים, ואעפ"כ, ישנם בזה חילוקי דרגות - כאמור לעיל שהגאולה די"ט כסלו היא באופן נעלה
17 יותר מהגאולה דיו"ד כסלו.

18 ולכן הסדר בזה הוא באופן דמן הקל אל הכבד, היינו, שלכל לראש חוגגים את הגאולה דיו"ד כסלו, ולאחרי
19 הכנה זו יכולים להגיע לדרגא נעלית יותר בענין הגאולה - גאולת י"ט כסלו.

20 י. אבל עפ"י נשאלת השאלה לאיך גיסא:
21 מאחר שהסדר צריך להיות באופן דמן הקל אל הכבד - כיצד יתכן שסדר המאורעות בשנים הי' באופן שלכל
22 לראש היתה גאולת אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו ללא ההכנה דיו"ד כסלו?
23 והביאור בזה:

24 כאשר היו "שנים מאירות", הי' יכול להיות ענין הגאולה די"ט כסלו ללא ההכנה דגאולת יו"ד כסלו; אבל
25 כאשר גבר החושך בעולם - שוב אין יכולים להגיע לגודל העילוי דגאולת י"ט כסלו אלא ע"י ההכנה דגאולת
26 יו"ד כסלו.

27 ולכן, בשנים הראשונות היו חוגגים את גאולת י"ט כסלו ללא ההכנה דגאולת יו"ד כסלו; אבל כאשר גבר
28 החושך בעולם, עד כדי כך שהי' יכול להיות המאסר דאדמו"ר האמצעי, למרות שלפני כמה שנים היתה גאולת
29 אדמו"ר הזקן ע"י ממשלה זו עצמה, היינו, שממשלה זו עצמה התירה את כללות העבודה דהפצת המעיינות
30 כו', ואעפ"כ הי' אח"כ הקטרוג כו' והמאסר של אדמו"ר האמצעי, שכל זה מורה על התגברות החושך בעולם
31 - הרי זוהי הסיבה שעתה זקוקים להכנה דגאולת יו"ד כסלו כדי להגיע לגודל העילוי דגאולת י"ט כסלו.

32 יא. דוגמא לדבר:
33 בנוגע לכללות ענין התפלה מבואר בלקו"ת (בהעלותך לב, ד) ש"מדאורייתא אין צריך כ"א ק"ש ומעט
34 תפלה, כמו במקדש ראשון שלא היו מתפללין לפי שהי' שכלם בהיר בשחקים כל היום לראות ולהבין פלאות
35 א"ס ב"ה, אבל אנשי כנסת הגדולה בתחלת בית שני ראו שנתמעטו השכליים ונתקרבו הלבבות אל החומר
36 לראות הגשם לבד, ע"כ תקנו להם התפלה וברכותי וכו'".

37 ומזה מובן שכאשר חושך העולם התגבר עוד יותר, לאחרי זמן המשנה והש"ס כו' - נתוספו עוד ענינים
38 בתפלה כו', זאת אומרת, שבתור הכנה לענין התפלה (שמו"ע) צריך להיות כללות הענין דברכות ק"ש, פסוקי
39 דזמרה, ועוד ענינים שאומרים קודם פסוקי דזמרה, ועד"ז כמה הכנות לכללות ענין התפלה כו', וכל זה - מפני
40 התגברות חושך העולם.

41 וזוהי גם הסיבה להוספת כמה וכמה "מנהגי ישראל" בדורות האחרונים - לאחרי חתימת הש"ס, ולאחרי
42 זמן הגאונים והראשונים כו' - באופן ד"תלמיד ותיק עתיד לחדש כו'",

1 [ומאחר שמנהגים אלו נתפשטו ונתקבלו בתפוצות ישראל - יש להם תוקף דמצות עשה ומצות לא תעשה,
2 כמבואר ברמב"ם (ריש ה' ממרים)], כי בדורות הראשונים, כאשר חושך העולם לא הי' גדול כל כך, לא היו
3 זקוקים להוספה בעניני קדושה כו'; אבל כאשר חושך העולם הולך וגובר - צריכים להוסיף ביתר שאת וביתר
4 עוז בכל הענינים הקשורים עם אור הקדושה, אור התורה ומצוותי', כדי לבטל ולהפוך את חשכת העולם.
5 ועד"ז מובן בנוגע לעניננו:

6 בשנים הראשונות היו יכולים לחגוג את הגאולה די"ט כסלו ללא ההכנה דגאולת יו"ד כסלו, היינו, שגם
7 מהמעמד ומצב דימי החול היו יכולים להגיע למעמד ומצב דחגיגת י"ט כסלו; אבל כאשר גבר חושך הגלות
8 (עד כדי כך שהיתה אפשרות לאסור את אדמו"ר האמצעי) - הנה נוסף לזה שנתוסף האור דגאולת יו"ד כסלו
9 (כאמור לעיל שצריכים להוסיף באור הקדושה כדי לבטל את גודל החושך), זקוקים עתה להכנה דיו"ד כסלו
10 כדי להגיע לגודל העילוי דגאולת י"ט כסלו.

11 יב. ביאור הענין - בעומק יותר:
12 נתבאר לעיל שיו"ד כסלו ענינו - הכנה לי"ט כסלו. ולכאורה אינו מובן: כאשר נמצאים בערב יו"ד כסלו,
13 צריכים לדבר אודות העילוי דיו"ד כסלו עצמו, וא"כ, מדוע מדגישים עתה שיו"ד כסלו הוא הכנה לי"ט כסלו? !
14 ולכן, בהכרח לומר שבה גופא (שיו"ד כסלו מהווה הכנה לי"ט כסלו) מתבטא העילוי דיו"ד כסלו עצמו,
15 כדלקמן.

16 והביאור בזה:
17 מבואר בספרי חקירה בנוגע לכללות הענין דסיבה ומסובב, שמאחר והסיבה היא הגורמת ומביאה את
18 המסובב, הרי בהכרח לומר שבסיבה ישנו כח נעלה יותר מאשר במסובב, ולכן יכולה הסיבה לפעול ולהביא
19 את המסובב.

20 ועד"ז מובן בנוגע לעניננו:
21 מאחר שיו"ד כסלו הוא הכנה לי"ט כסלו, היינו, שיו"ד כסלו היא הסיבה המביאה את המסובב די"ט כסלו
22 (כי לולי ההכנה דיו"ד כסלו אי אפשר להגיע לגודל העילוי די"ט כסלו) - מובן, שישנו עילוי ביו"ד כסלו לגבי
23 י"ט כסלו, ולכן, בכחו של יו"ד כסלו לפעול ולהביא את המסובב די"ט כסלו.

24 יג. והביאור בזה:
25 אע"פ שנתבאר לעיל שהמאסר של אדמו"ר האמצעי הי' באופן קל יותר מאשר המאסר של אדמו"ר הזקן,
26 וכמסופר ברשימות המאסר שלא הושיבו את אדמו"ר האמצעי בבית-הסוהר (כפי שהי' אצל אדמו"ר הזקן), אלא
27 הושיבוהו בחדר מסויים תחת משמר כו' - אעפ"כ, עצם העובדה דמאסר אדמו"ר האמצעי לאחר גאולת אדמו"ר
28 הזקן (כמה שנים לפני"ז), מורה על התגברות חושך העולם.

29 דהנה, גאולת אדמו"ר הזקן היתה באופן שהממשלה עצמה הכירה בצדקתו כו', וכפי שכתב אדמו"ר הזקן
30 באגרת הידועה שהגאולה היתה באופן ד"הפלא ה' והגדיל לעשות בארץ כו' בעיני כל השרים וכל העמים כו',
31 ובאופן ד"וראו כל אפסי ארץ כו'". וא"כ, עצם העובדה שלאחרי כמה שנים הי' הקטרוג והמאסר דאדמו"ר
32 האמצעי - הרי זה מורה על גודל התגברות החושך בעולם.

33 ובפרט שמאסרו של אדמו"ר האמצעי אירע לאחר שדאדמו"ר הזקן קבל את התואר "אזרח נכבד לדורותיו"
34 ("פאטאמסטוועני פאטשאטני גראזשדאנין") עבור הסיוע שלו לרוסים במלחמתם נגד נפוליון (כידוע הסיפור
35 בזה) - שכל זה הי' קודם נשיאותו של אדמו"ר האמצעי, ומבלי הבט על כל זה - אירע מאסרו של אדמו"ר
36 האמצעי לאחר כמה שנים. ומכל זה מודגש ביותר גודל התגברות חושך העולם שהיתה בזמן ההוא.

37 והנה, תכלית הכוונה דהתגברות החושך היא - לבטל ולהפוך את החושך ע"י הוספה באור הקדושה כו',
38 שע"ז נפעל עילוי נעלה יותר, ובדוגמת כללות הענין דירידה צורך עלי', היינו, שדוקא ע"י הירידה אפשר להגיע
39 לעילוי נעלה יותר.

40 ועפ"ז מובן שישנו עילוי ביו"ד כסלו לגבי י"ט כסלו - כי מאחר שהירידה (והתגברות חושך העולם) בעת
41 המאסר דאדמו"ר האמצעי היתה למטה יותר מאשר הירידה שהיתה בעת המאסר דאדמו"ר הזקן (כי מאסרו של
42 אדמו"ר האמצעי הי' לאחר הגאולה דאדמו"ר הזקן), הרי בהכרח לומר שע"י ירידה גדולה זו נפעל העילוי
43 דיו"ד כסלו באופן נעלה יותר מאשר העילוי די"ט כסלו, לפי ערך גודל הירידה דחושך הגלות.

- 1 ויתירה מזו: לא זו בלבד שהעילוי דיו"ד כסלו הוא באופן נעלה יותר מהעילוי דיו"ט כסלו (מצד גודל הירידה
2 כו'), אלא העילוי דיו"ד כסלו פועל הוספה בעילוי דיו"ט כסלו, כאמור לעיל שהענין דיו"ד כסלו הוא הכנה
3 וסיבה המביאה את המסובב דיו"ט כסלו.
- 4 זאת אומרת: מצד התגברות חושך העולם - "חשך הוי" את זרוע קדשו", ע"י הגילוי דגאולת יו"ד כסלו,
5 שע"ז נפעל עילוי גדול ביותר, לפי ערך גודל הירידה כו'.
- 6 ועפ"ז מובן שאין למעט בגודל השמחה דיו"ד כסלו, בעשיית חשבון שי"ט כסלו הוא "חג החגים", "ראש
7 השנה לתורת החסידות ולדרכי החסידות", משא"כ יו"ד כסלו כו' - כי אדרבה: ע"ז שחוגגים את חג הגאולה
8 דיו"ד כסלו ביתר שאת כו', הרי זה פועל הוספה בגודל השמחה דחגיגת י"ט כסלו.
- 9 יד. האמור לעיל (אודות המעלה דיו"ד כסלו) צריך להיות מובן לכאו"א מישראל - כידוע פתגם אדמו"ר
10 הזקן (שנתגלה ונתפרסם ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) שתורת החסידות שייכת לכאו"א מישראל.
11 והביאור בזה - ע"פ דוגמא מוחשית בעבודת האדם:
- 12 כאשר יהודי רואה בעניניו השגחה פרטית גלויה, בדוגמת נסים גלויים, הרי הוא יודע שמה שהגיע למעמדו
13 ומצבו כו' אין זה באופן ד"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", כי ראה בעצמו השגחה פרטית גלויה על
14 כל צעד ושעל, ויודע שלפנ"ז ה' בשפל המדריגה, ורק ע"י סיוע הקב"ה (באופן דהשגחה פרטית גלויה) הגיע
15 למעמדו ומצבו בהוה.
- 16 ואפילו כאשר בדיבורו עם הזולת הרי הוא מתפאר לאמר "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", הרי בינו
17 לבין עצמו יודע הוא את האמת, שזהו רק ע"י סיוע הקב"ה.
- 18 ואפילו כאשר לפעמים שוכח בעצמו אודות ההשגחה הפרטית שראה בגלוי כו', וחושב ש"כחי ועוצם ידי
19 עשה לי את החיל הזה" - הנה לעת מן העתים, כאשר מתעורר ב"עת רצון" כו', הרי הוא נזכר על האמת,
20 שהגיע לכל זה רק ע"י סיוע הקב"ה.
- 21 והנה, גם לאחר גאולה זו (ממעמדו ומצבו הקודם שהי' בשפל המדריגה) יתכן שהיצה"ר מכניס את הנפש
22 האלקית במאסר (פעם שני), ואז טוען אותו יהודי שזהו "מקרה אבוד" ("עס איז פארפאלן"), כי "אין חבוש
23 מתיר עצמו מבית האסורים", ולכן, יכול הוא ללכת לישון ולא לעשות מאומה כדי לצאת ממאסר זה!
- 24 ובפרט שסומך על ההבטחה ד"לא ידח ממנו נדח", וא"כ, בודאי שהקב"ה יוציאו ממאסר זה. וכאשר אומרים
25 לו שמחכים לפעולה שלו המתבטאת בהושטת "אצבע קטנה" כו' - טוען הוא "על מי יש להשען על אבינו
26 שבשמים"!
- 27 והנה, אע"פ שמאסר זה (השני) אינו באופן ירוד כל כך כפי שהי' בפעם הראשונה, היינו, שלפנ"ז הי' בשפל
28 המדריגה, והי' שקוע ב"בוץ" באופן גרוע ביותר, [בדוגמת החילוק בין המאסר דאדמו"ר האמצעי למאסר
29 דאדמו"ר הזקן (שהמאסר דאדמו"ר האמצעי הי' באופן קל יותר) - להבדיל מענין המאסר שעליו מדובר עתה,
30 דהנה, אצל אדמו"ר הזקן (ועד"ז אצל אדמו"ר האמצעי) לא שייך לכאורה כללות ענין המאסר, כי נשמתו
31 של אדמו"ר הזקן היתה נשמה דאצילות, נשמה חדשה, ובאופן כזה היתה נמצאת בעוה"ז הגשמי, ועד"ז מובן
32 בנוגע לממלא מקומו - אדמו"ר האמצעי כו',
- 33 ובדוגמת משה רבינו, שגם בעת עמדו לפני פרעה בארץ מצרים היתה נשמתו בדוגמת מעמדה ומצבה בעולם
34 האצילות, ובאופן כזה עמד ודיבר עם פרעה מלך מצרים, תכלית הירידה שבקליפות, "ערות הארץ", ודיבורם
35 הי' באופן שהא' שמע את דברי השני, והדיבור פעל פעולתו כו',
- 36 וא"כ, כיצד יתכן שהמאסר יוכל לפעול איזו פעולה שהיא אצל אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי?!
- 37 אבל אעפ"כ, רואים בפועל שע"י המאסר נפעל כללות הגילוי דיו"ד כסלו וי"ט כסלו, ועד שמביאים דוגמא
38 לדבר ממארו"ל הזית הזה כשכותשין אותו נותן שמנו, היינו, שע"י הכתישה דהמאסר כו' נפעל כללות הענין
39 דנותן שמנו בנוגע לגילוי תורת החסידות.
- 40 ועפ"ז מובן מה שאומרים "להבדיל" בין המאסר דאדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי להמאסר המדובר
41 בעניננו],

- 1 אעפ"כ, עצם העובדה שלאחרי שהקב"ה הוציאו וגאלו משפל המדריגה, הרי הוא שוב נמצא במאסר היצה"ר
- 2 - הרי זה מורה על ירידה גדולה ביותר!
- 3 ועל זה אומרים לו שתכלית הכוונה בירידה גדולה זו היא - צורך עלי', היינו, שעיי"ז יגיע לדרגה נעלית
- 4 יותר מכפי שהי' קודם הירידה.
- 5 ולכן, אסור לו להתייאש, וכתוצאה מכך - לא לעשות מאומה, ולומר ש"אין לנו להשען אלא על אבינו
- 6 שבשמים" - כי בו תלוי הדבר, ועיי' עבודתו יגיע (עיי' ירידה זו) לעילוי גדול יותר, לא רק כפי שהי' קודם
- 7 המאסר, אלא באופן נעלה יותר.
- 8 וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו אודות מארז"ל "על מי יש להשען על אבינו שבשמים" -
- 9 שלכאורה אינו מובן: מדוע נמנה ענין זה בין הסימנים דחשכת הגלות בעקבתא דמשיחא, ביחד עם הענין
- 10 ד"חוצפא יסגא", לכאורה הרי רצונו של יהודי "להשען על אבינו שבשמים" הוא דבר רצוי?! - אלא הביאור
- 11 בזה: יהודי צריך לעבוד עבודתו ככל התלוי בו, ואז "הקב"ה עוזרו", אבל כאשר יהודי אינו רוצה לעבוד עבודתו
- 12 ולעשות את התלוי בו, באמרו ש"על מי יש להשען על אבינו שבשמים", והוא אינו עושה מאומה [ובפרט
- 13 שהלשון "על מי יש להשען (אלא) על אבינו שבשמים" - הרי זה בדוגמת הלשון "אין כו' אלא כו'", שהוא
- 14 לעיכובא, גם בדיעבד כו'] - הנה מעמד ומצב זה מורה על גודל החושך דעקבתא דמשיחא!
- 15 וזהו בדוגמת המבואר לעיל אודות הגאולה דיו"ד כסלו - שהיות והירידה דמאסרו של אדמו"ר האמצעי היא
- 16 ירידה גדולה ביותר (בהיותה לאחר גאולת אדמו"ר הזקן), הרי זה מורה שהעילוי שבא עיי"ז הוא גדול יותר
- 17 מהעילוי דיי"ט כסלו.
- 18 טו. ההוראה מכל הנ"ל בנוגע לעבודת האדם:
- 19 גם כאשר חושך הגלות הולך וגובר - אין ליהודי מה להתפעל מזה, ואדרבה: בידעו שסיבת ירידת הגלות
- 20 היא לצורך עלי', הרי הוא מוסיף בעבודתו ביתר שאת וביתר עוז, ומוסיף באור התורה ומצוותי', כדי לבטל
- 21 ולהפוך את חשכת הגלות, ודוקא עיי' גודל הירידה דחושך הגלות הרי הוא מגיע לעילוי גדול ביותר.
- 22 ואדרבה: ככל שחושך הגלות גדול יותר, הרי זה מורה על גודל העילוי דלעתיד לבוא, וכאשר החושך הוא
- 23 כפול, הרי זה מורה שהאור והגילוי דלעתיד לבוא יהי' גם באופן כפול.
- 24 ועד שדוקא עיי' גודל ירידת הגלות יכולים להגיע לעילוי דלעתיד לבוא - שאז יהי' כללות הענין דהקרבת
- 25 הקרבנות "כמצות רצונך", היינו, לא רק באופן ד"תפלות כנגד קרבנות תקנום", אלא הקרבת הקרבנות כפשוטם,
- 26 ובאופן ד"כמצות רצונך" - באופן נעלה יותר מהקרבת הקרבנות בביהמ"ק השני ובביהמ"ק הראשון. וכל זה
- 27 נפעל דוקא לאחר גודל ירידת הגלות.
- 28 ועפ"ז מובן שכאו"א מישראל צריך להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בכל הענינים דתורה ומצוותי', ובמיוחד
- 29 - בענינים שהזמן גרמא: הפצת המעיינות חוצה (שזהו הענין דיו"ד ויי"ט כסלו), הכנות ל"מבצע חנוכה" באופן
- 30 המתאים, ועד"ז בנוגע למבצע דאחדות כל בני' בכתבת ספרי התורה הכלליים.
- 31 וכאמור לעיל שכללות העבודה צריכה להיות באופן ד"בכל מאדך", למעלה ממדידה והגבלה לגמרי, ולא
- 32 רק בנוגע לענינים שבמחשבה ודיבור, אלא גם בענינים דמעשה בפועל כפשוטו - היינו, שהוא רץ ברגליו לענין
- 33 של מצוה, ומקיים את המצוה בידיו כו' באופן ד"בכל מאדך", ובאופן ד"כל עצמותי תאמרנה", ובפרט בנוגע
- 34 ללימוד התורה, שלימודו הוא באופן ד"ערוכה בכל רמ"ח אברים", כמבואר בתניא (פל"ז).
- 35 וכידוע הפתגם אודות מ"ש באברהם אבינו "עקב אשר שמע אברהם בקולי" - שגם ה"עקב" דאברהם הי'
- 36 במעמד ומצב ד"שמע בקולי", "עקב" חסידי ("א חסידישע פיאטע").
- 37 וכאמור לעיל שההוראה דט' כסלו היא שכל הענינים צריכים לבוא בפועל ובגילוי - כשם שאצל אדמו"ר
- 38 האמצעי הי' הענין ד"ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום" (לא רק באופן רוחני, אלא גם) בפועל ובגילוי,
- 39 והעבודה היא באופן דאריכות ימים ושנים טובות, עד מאה ועשרים שנה, והיות שרוצים "משיח נאור" - הנה
- 40 לאחר ביאת משיח צדקנו תהי' עבודת האדם בחיים חיותו בעלמא דין גם לאחר מאה ועשרים שנה.
- 41 וכאשר עבודתו היא באופן המתאים - הרי הוא זוכה לסיוע ונתינת כח ד"מלאכי אלקים", וכמ"ש בסיום
- 42 פרשתנו "ויפגעו בו מלאכי אלקים גו' מחניים", הן מלאכי חוץ לארץ והן מלאכי ארץ ישראל, ומלאכים אלו

הם "מלאכי השרת", היינו, שהם משרתים אותו ומסייעים בעבודתו, שזהו כללות הענין דגפיף לון ונשיק לון
כו', והסיוע שלהם הוא באופן ד"ישלח מלאכו אתך" ו"ישלח מלאכו לפניך" (ראה שיחת ש"פ חיי שרה סל"ג
ואילך).

טז. והנה, כללות העבודה דיו"ד כסלו (הדגשה מיוחדת בנוגע להפצת המעיינות חוצה) מתחילה כבר בערב
יו"ד כסלו, בט' כסלו, ועד"ז בנוגע לעבודה ד"ט כסלו - בערב י"ט כסלו, והעבודה דחנוכה - בערב ימי
החנוכה, בתור הכנה לכללות הענין ד"הנרות הללו אינם בטלים לעולם".
ובנתיים - זוכים לטעום מהגילויים דלעתיד לבוא כאשר נמצאים בערב שבת, ערב הגאולה העתידה, ובאופן
שטועמים "מכל תבשיל ותבשיל", היינו, לא מספיק לטעום מתבשיל אחד דלעתיד לבוא, אלא "מכל תבשיל
ותבשיל".

זאת אומרת: גם כאשר נמצאים בחשכת ימי הגלות האחרונים, נמצאים בני" במעמד ומצב ד"לכל בני ישראל
הי' אור במושבותם", ובקרב ממש זוכים לגילויים דלעתיד לבוא - בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח
צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

יז. האמור לעיל שייך לט' כסלו ויו"ד כסלו בכל שנה ושנה. ונוסף לזה - ישנה הוראה מיוחדת בקביעות
שנה זו:

קביעות שנה זו היא באותו אופן כפי שהיתה הקביעות בעת גאולת יו"ד כסלו בפעם הראשונה - שט' כסלו
חל בשבת פ' ויצא, ויו"ד כסלו חל ביום ראשון דפ' וישלח. וכמסופר ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו
[שנדפסה במבוא ל"בד קודש", וב"התמים" (חבורת ב' ע' פד)] שגאולת אדמו"ר האמצעי היתה "ביום א' וישלח
יו"ד כסלו שנת תקפ"ז".

[ולהעיר, שכאשר הקביעות היא באופן האמור - חל י"ט כסלו ביום השלישי בשבוע, כפי שהיתה הקביעות
ד"ט כסלו בפעם הראשונה (בשנת תקנ"ט)].

והרי בקביעות זו ישנו ענין מיוחד - כמובן מאגה"ק דאדמו"ר הזקן שבה מודגש שגאולתו היתה ביום
השלישי שהוכפל בו כי טוב].

והנה, ידוע פירוש האריז"ל על הפסוק "והימים האלה נזכרים ונעשים", שכאשר "נזכרים" מידי שנה בשנה
אותם הענינים שהיו בפעם הראשונה, "נעשים" ונמשכים אותם הענינים מחדש. וענין זה הוא בכל שנה ושנה,
ובמיוחד - כאשר הקביעות היא באותו אופן כפי שהי' בפעם הראשונה, היינו, לא רק מצד ימי החודש, אלא
גם מצד ימי השבוע - שאז נמצאים כל הענינים ביתר שאת וביתר עוז.

ונוסף לזה:

ע"פ תורת אדמו"ר הזקן שצריכים "לחיות" עם ההוראות דפרשת השבוע - מובן, שישנה הוראה נוספת
מפרשת השבוע דט' כסלו ויו"ד כסלו: ט' כסלו - בשבת פ' ויצא, ויו"ד כסלו ביום א' דפ' וישלח, כדלקמן:

ית. והביאור בזה:

"ויצא" מורה על כללות ענין הגלות, היינו, שיהודי "ויצא" ממקומו (ממעמדו ומצבו) האמיתי, ונמצא בגלות
כו'.

זאת אומרת: עוד קודם שיודעים את הפרטים ד"ויצא", שהציאה היא "מבאר שבע", ומטרתה - "וילך
חרנה", שזה מורה על גודל הירידה מאיגרא רמה ("באר שבע") לבירא עמיקתא ("חרנה") - "חרון אף של
מקום", הנה עצם הענין ד"ויצא" מורה כבר על כללות ענין הגלות.

דהנה, כאו"א מישראל הוא בנו יחידו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, וא"כ, מקומו האמיתי של כאו"א
מישראל הוא - ביחד עם אביו המלך, ולכן, עצם הענין ד"ויצא", יציאה מאת פני אביו המלך, הרי זה כבר ענין
של גלות, כי אין זה מקומו האמיתי של יהודי ("ווארום ווי קומט א איד אין גלות"?!).

בסגנון אחר: מאחר שכאו"א מישראל הוא בנו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, והקב"ה הוא אביו המלך -
הרי עצם צריך להיות ביחד עם העצם (ולא באופן של יציאה ("ויצא") מן העצם).

- 1 ואפילו כאשר העצם מתגלה בפרטי הענינים דמלך והנהגת המלכות כו' - הרי גם אז נמצא כאו"א מישראל
- 2 במעמד ומצב שהוא קשור עם אביו המלך, היינו, שהוא דבר אחד עם העצם, ולכן, צריך הוא להיות ביחד עם העצם.
- 3 וכל הענינים דהארות והשפעות וגילויים כו' - "במה נחשב" הם לגבי גודל הענין שעצם נמצא ביחד עם
- 4 העצם!
- 5 ועפ"ז מובן שכללות הענין ד"ויצא" מורה על ירידת הגלות - יציאת בני מקומם (וממעמדם ומצבם)
- 6 האמיתי.
- 7 יט. והנה, ירידת הגלות היא לצורך עלי, היינו, שע"י ירידת הגלות מגיעים לעילוי גדול יותר, באופן נעלה
- 8 יותר מכפי שהי' קודם ירידת הגלות.
- 9 וכמ"ש בפרשתנו "ויפרוץ האיש מאד מאד" - היינו, שדוקא ע"י הירידה ד"ויצא", הגיע יעקב אבינו לגודל
- 10 העילוי ד"ויפרוץ האיש מאד מאד".
- 11 וכל זה נפעל ע"י כללות העבודה בזמן הגלות, והעבודה צריכה להיות בדוגמת אופן עבודת יעקב אבינו -
- 12 כמ"ש בפרשתנו "בכל כחי עבדתי", ועד ש"ותדד שנתי מעיני".
- 13 והרי מ"ש "ותדד שנתי מעיני" - הכוונה בזה לאותן שעות שמותר וצריך לישון ע"פ דין (ולא לאחר שעות
- 14 השינה, דמאי קמ"ל), ואעפ"כ "ותדד שנתי מעיני"!
- 15 וכמבואר בשו"ע (אדה"ז הל' שאלה ושכירות ס"כ) שמאופן עבודת יעקב אבינו למדים כיצד צריך להיות
- 16 אופן עבודת ה"פועל" (אפילו אינו יהודי) - "וכן חייב לעבוד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי
- 17 עבדתי את אביכן".
- 18 ועד"ז מובן בנוגע לעבודת ה' - שאע"פ שעושה חשבון שמצד שמירת בריאות הגוף [כמ"ש "ונשמרתם מאד
- 19 לנפשותיכם"] צריך לדייק בזמני האכילה ושינה כו' - אומרים לו שעבודתו צריכה להיות בדוגמת אופן עבודת
- 20 יעקב אבינו, שעבד עבודתו בכל כחו, ועד ש"ותדד שנתי מעיני"!
- 21 וכאשר העבודה דזמן הגלות היא באופן האמור - מגיעים לעילוי ד"ויפרוץ האיש מאד מאד", ועד שמגיעים
- 22 לכללות העילוי ד"וישלח", כדלקמן.
- 23 כ. הביאור בתוכן הענין דפ' "וישלח":
- 24 "וישלח" מורה שיסנה מציאות שביכלתה לשלוח כו', והדבר הנשלח שייך למשלח (דאל"כ אי אפשר לומר
- 25 שהוא שולח דבר זה), והמשלח שולח את הדבר למציאות אחרת, ואותה מציאות מקבלת את הדבר הנשלח,
- 26 ובאופן שזה פועל פעולתו כו'.
- 27 ובנוגע לענינו:
- 28 "וישלח יעקב מלאכים גו'", "מלאכים ממש", היינו, שה"מלאכים" שייכים אליו כו', וביכלתו לשלוח אותם
- 29 אל עשו כו', והמלאכים פועלים את פעולתם אצל עשו, היינו, שעשו מקבל את ה"מלאכים" ואינו מתבטל
- 30 ממציאותו ולמרות היותו במעמד ומצב ד"עשו" - לא "אחי", אלא "עשו", "הוא נוהג עמך כעשו הרשע",
- 31 והמלאכים פועלים פעולתם - שעשו יהי' במעמד ומצב ד"וישקהו".
- 32 ובפרט לפי הפירוש ש"נשקו בכל לבו", ואפילו לפי הפירוש "שלא נשקו בכל לבו" - הנה מאחר שבחיצוניות
- 33 ובגלוי ראו כולם (גם אינם יהודים) שהנהגת עשו היתה באופן ד"וישקהו", הרי זה כבר מספיק כדי לפעול
- 34 בעוה"ז (שהוא עולם חיצוני, "עלמא דשיקרא" וכו') תנועה של יראה והערצה כלפי יעקב.
- 35 [ומזה מובן גם בנוגע לימינו אלו - שכאשר רואים שאומות העולם מתנהגים עם בני באופן ד"וישקהו"
- 36 (בחיצוניות עכ"פ), הרי זה גופא פועל כבר תנועה של יראה והערצה כלפי בני. ואין כאן המקום להאריך בזה].
- 37 ועפ"ז מובן שכללות הענין ד"וישלח" מורה על בירור עניני העוה"ז, ובאופן דאתהפכא, בדוגמת הענין
- 38 ד"וישקהו", ועד שמגיעים לכללות העילוי דלעתיד לבוא - "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו גו'".
- 39 כא. ההוראה מכל האמור לעיל:
- 40 אע"פ שנמצאים אנו עדיין בזמן הגלות, במעמד ומצב ד"ויצא", קודם אתחלתא דגאולה, ואדרבה: מיום
- 41 ליום הולך וגובר חושך הגלות - אין להתיימשך מכל זה ח"ו, אלא אדרבה, צריכים להוסיף באור התורה ומצוותי
- 42 ביתר שאת וביתר עוז, כדי לבטל ולהפוך את חשכת הגלות.

- 1 ודוקא ע"י עבודת בני"י במעמד ומצב דירידת וחושך הגלות - מגיעים לעילוי ד"ויפרוץ האיש מאד מאד",
2 באופן נעלה יותר מכפי שהי' קודם ירידת הגלות.
- 3 ועד שזוכים לכל העילויים דלעתיד לבוא - כאשר "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו גו'",
4 וכמבואר בפרש"י (בפ' וישלח) בנוגע למה שאמר יעקב לעשו "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה" - "הרחיב
5 לו הדרך כו' והוא לא הלך, ואימתי ילך בימי המשיח, שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו",
6 ועוד לפני"ז - גם כאשר נמצאים בימי הגלות האחרונים - נפעל כבר הענין ד"וישקהו", שזהו כללות הענין
7 דאתהפכא.
- 8 כב. וכל זה נפעל ע"י עבודת בני"י באופן האמור, ועד לאופן העבודה כפי שנאמר בסיום פרשתנו - "ויפגעו
9 בו מלאכי אלקים גו' ויקרא שם המקום ההוא מחניים":
10 ידועה תורת הבעש"ט ששם הדבר מהווה ומחי' ומורה על התוכן דעצם הדבר. וזהו הענין ד"ויקרא שם
11 המקום ההוא מחניים", היינו, שבכל מקום שבו נמצא יהודי, הרי הוא קורא למקום זה בשם "מחניים", שתוכנו
12 - "שתי מחנות", הן מלאכי חוץ לארץ, והן מלאכי ארץ ישראל.
- 13 ובלשון רבותינו נשיאינו - "מאך דא ארץ ישראל", היינו, שבכל מקום שבו נמצא יהודי, הרי הוא עושה
14 ממקום זה "ארץ ישראל", וכמרז"ל שארץ ישראל נקראת "ארץ" לפי שרצתה לעשות רצון קונה, בדוגמת אופן
15 עבודת יעקב בארץ ישראל, קודם הירידה והיציאה לחוץ לארץ, ועד שאין זה באופן דרצון ומרוצה כו', אלא
16 דבר אחד עם רצון קונה.
- 17 ועי"ז נפעל כללות הענין ד"ויפרוץ האיש מאד מאד", ב"פ "מאד", ובאופן ד"עשר אעשרנו", "ב' עישורין",
18 כמבואר בתו"א (פרשתנו כב, ד) שזהו ב' הבחי' דכתר, "וב' בחי' אלו יחד נק' חומש, כמ"ש ונתתם חמישית
19 לפרעה", בחי' החמישית כו'.
- 20 וכאמור לעיל שגם כאשר נמצאים בסוף ימי הגלות האחרונים, נפעל כללות הענין ד"וישקהו", ומעמדם
21 ומצבם של בני"י הוא באופן ד"לכל בני"י אור במושבותם", למטה מעשרה טפחים, ובקרוב ממש זוכים
22 לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

- 23 כג. בהמשך להאמור לעיל שט' כסלו הוא ערב יום הגאולה יו"ד כסלו - הרי ידוע ("התמים" חוברת ב ע'
24 פד (פט, ד)) שבשבת האחרון דהמאסר, ש"פ ויצא ט' כסלו, קודם תפלת המנחה אמר כ"ק אדמו"ר האמצעי
25 מאמר ד"ה אתה אחד [אע"פ שע"ד הרגיל הי' הזמן דאמירת דא"ח (בזמנים אלו) לאחר תפלת מנחה]. והנה,
26 מצינו ב"ביכלאך" מאמר ד"ה אתה אחד, וקרוב לוודאי שזהו המאמר הנזכר, כי סגנון המאמר קרוב מאד לסגנון
27 המאמרים של אדמו"ר האמצעי, היינו, לא רק שמאמר זה מיוסד על מאמרו של אדמו"ר האמצעי, אלא מאמר
28 זה הוא מאמרו של אדמו"ר האמצעי, שאמרו בשבת פ' ויצא ט' כסלו.

* * *

- 29 כד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה אתה אחד.

* * *

לקוטי שיחות פרשת ויצא כרך ה

מתורגם ללשון הקודש

גם בפרשות המאוחרות יותר אין רש"י מיישב קושי זה. 19

אמנם, בפירושים שונים מופיעות מספר תשובות 20 לקושי זה, אך אין לומר שרש"י סובר שתשובות אלו הן 21 כה פשוטות, עד כדי כך שאין צורך להזכירן, כי: א) 22 בפירושים הללו אנו מוצאים מספר חילוקי דעות וכדומה, 23 שאינם פשוטים אפילו בדרך הגמרא... ב) ועיקר: 24 התירושים המופיעים בפירושים הנ"ל אינם מתקבלים לפי 25 דרך הפשט, כפי שיוסבר להלן. 26

ב.

תשובות המפרשים אין מתאימות לפשט

הרמב"ן⁶ משיב לשאלה זו, שהאבות שמרו תרי"ג 27 מצוות רק בהיותם בארץ ישראל, ויעקב נשא שתי (ארבע) 28 אחיות בהיותו בחוץ. אך לפי רש"י אין לקבל תירוץ זה, 29 שהרי, כאמור לעיל, רש"י אומר במפורש³ שאף בזמן 30 שיעקב היה אצל לבן הרשע בחוץ הוא שמר תרי"ג מצוות. 31 תשובה נוספת היא, שיעקב נשאן על-פי ציווי ה', כדי 32 להעמיד שנים-עשר שבטים⁷. אך גם תשובה זו אינה 33 מתקבלת לפי דרך הפשט, ואינה מתאימה לדרכו של 34 רש"י: אמנם, מובן בפשטות⁸, שכאשר יש הוראה מפורשת 35 מהקדוש-ברוך-הוא, יש לקיימה אף כאשר היא נוגדת 36

א.

כיצד נשא יעקב אחיות?

1 כפי שכבר הוסבר פעמים רבות מתוך רש"י בפירושו 2 על התורה את כל הקשיים המתעוררים בפשט הפסוקים, 3 וכאשר אין לו תשובה לפי דרך הפשט על קושי מסויים, 4 הוא אומר "איני יודע"¹ וכדומה. אם ישנן שאלות אשר 5 רש"י אינו משיב עליהן, הרי זה משום שהוא סובר, 6 שהתשובות עליהן כה פשוטות, עד אשר "בן חמש 7 למקרא" יבין אותן בעצמו.

8 לפי זה אינו מובן: בפרשתנו יש לכאורה תמיהה, 9 שנידונה על ידי מפרשים רבים ובמספר ספרים. ובפירוש 10 רש"י אין אנו מוצאים שום הסבר או הבהרה לכך:

11 מסופר בפרשתנו, שיעקב התחתן עם לאה ועם רחל, 12 ולאחר מכן גם עם בלהה ועם זלפה, אשר כולן היו בנות 13 לבן². ומתעורר הקושי: הרי האבות קיימו את כל התורה 14 כולה עד שלא ניתנה, ורש"י מציין זאת במפורש לגבי יעקב³, 15 אשר בו אנו עוסקים – וכיצד הותר לו לשאת ארבע אחיות, 16 דבר שנאסר על ידי הלאו⁴ "ואשה אל אחותה לא תקח"?

17 אמנם, כאשר בן חמש למקרא לומד את פרשת ויצא, הוא 18 עדיין אינו מכיר לאו זה, המופיע רק מאוחר יותר בתורה, אך

(1) תולדות כח, ה. וראה לעיל ע' 1 הערה 2, ובהנסמן בשו"ג שם.

(2) רש"י פרשתנו לא, ג.

(3) וישלח לב, ה.

(4) אחרי יח, יח.

(5) לכאורה ה' אפשר לתרץ, שד' האמהות היו אחיות רק מן האב ולא מן האם, ובמילא לא היו אחיות כלל עפ"י דין, כי "אין אבות לב"ן" (רש"י וירא כ, יב), ולכן אי"ז שייך ל"תרי"ג מצוות שמרתי", כי מה שקיימו האבות כה"ת עד שלא ניתנה הוא דוקא בנוגע לציוויים (שמציאות כזו שלאחרי מ"ת היתה אסורה, נמנעו מזה האבות אף שלא נצטוו) – משא"כ בנדר"ד, שכל המציאות דאחיות מן האב נתחדשה לאחר מ"ת ומקודם מ"ת לא היו אחיות כלל (במציאות תורנית), לא הוצרך יעקב להחמיר ע"ע בזה. אבל – אינו. כי

א) מכיון ש(ע"פ דרך הפשט) טעם האיסור דשתי אחיות הוא בכדי שלא לסתור אהבה הטבעית כדלהלן סעיף ג', מסתבר שאיסור זה באחיות מן האב הוא גם בב"נ, מכיון שגם בהם ישנו טבע האהבה. וראה להלן הערה 21.

ב) מפרש"י (תולדות כו, ה) "שניות לעריות" מוכרח שנוהרו גם בעריות שמצד קורבה דאב, שהרי כל השניות (לבד מאם אמו) הם בקרובה דאב

(יבמות כא, סע"א)*. ובהכרח לומר, אשר (א) מה שקיימו כה"ת עד שלא ניתנה הוא גם כשה"מציאות" נתחדשה לאחר מ"ת. או (ב) לפי שאבהות היא מציאות תורנית גם בב"נ בנוגע לדינים אחרים עכ"פ, כמו כיבוד אב (רש"י ס"פ נח); ירושה (כדמוכח בפשטות מכו"כ עניני ירושה שקודם מ"ת); יחס (ראה רש"י בהר כה, מה). (וראה רמב"ן יבמות צח, א). נאכל מש"כ ברש"י וירא (יט, לג. לו. כ, א) – אינו אלא ענין של "גנות" – כמפורש ברש"י שם. וכ"מ מפשטות הכתובים שאין זה חטא מות. וראה ג"כ רמב"ן שם יט, לבן. ג) ועיקר: החילוק הנ"ל (האם נתחדש במ"ת רק הציווי, או – גם המציאות (תורנית) והשייכות) אינו פשוט כ"כ עד שבן ה' למקרא יבינו מעצמו מבלי כל רמז ע"ז בפרש"י.

(6) תולדות שם.

(7) פרשת דרכים דרך האתרים דרוש ראשון (ד"ה ובוה נבאר) בשם מהר"ש

יפה. וראה גם גר"א ויגש מו, י"ד.

(8) שלכן לא הוזקק רש"י לפרש שום טעם על ששלח אברהם את ידו לשחוט את יצחק (וירא כב, י"ד) – אף שב"נ הוזהרו על ש"ד (נח ט, ה'ו) – מכיון שזה ה' עפ"י הדיבור.

(* ואף שבע' ב' שם: אשת אחי האם מן האם וולפי מסקנת הגמרא גזרו עלי' לא מצד אשת אחי האם מן האב, כ"א לפי "דכל שבנקבה ערוה בזכר גזרו אשתו משום שני" (וראה תוס' שם (ד"ה לא) "דטעם גמור הוא ולא סימנא בעלמא". וצע"ק בלשון הרמב"ם הל' אישות פ"א ה"ז). ושם (כב, א) "שלישי שבבת אשתו" (שהכונה היא גם לבת בת בתה (כברמב"ם שם. ואין לומר שלפי פרש"י שם ד"ה ושבתו, הכונה היא רק לבת בן בתה – כי אין סברא לחלק ביניהם)). "רביעי שבחמותו" וברש"י שם: "אם אם חמותו" (ולפי מ"ש בתוס' (כא, ב. ד"ה אשת) גם אחות אם אמו) – מ"מ פשוט שכונות רש"י (בפ' תולדות) רואה שאברהם שמר (לא רק אחים מאיסורי השניות, כ"א) כל השניות. ומ"ש בפנים ההנהר "לבד מאם אמו" – הוא ע"פ הברייתא (כא, א). והרי מובן שעיקר השניות הם אלו שנמנו בהביריתא, כדמוכח מפשטות הלשון: מה הם נעיות כ'. והשאר הן רק "שיויר", וכלשון הגמרא שם (כא, ב) "תנא ושייד", שלשון זה מוכיח – כמו שנתבאר מכבר – שזהו שיויר ולא עיקר. – ועד"ז: בכ"מ שהובא לשון זה צריך לפרש כן. ורק עפ"ז מובן למה דוקא אלו דשייר לא הוזכרו בפירוש (שבדואי אינו דרך מקרה).

ויותר מכך: קבלה זו לא חייבה את זרעם אחריהם לשמור
תרי"ג מצוות, כמוכח מ"ויקח עמרם את יוכבד דודתו"¹⁶.
וכיון שלא היתה הבחנה מיוחדת המפרידה את היהודים,
כיהודים, מבני נח, אין מתאים לכאן כלל מושג של גיור¹⁷.
אף אם נרצה לומר שעצם הקבלה על עצמם לשמור
תרי"ג מצוות נחשבה כגיור, אין מתקבל על הדעת לומר
שקבלה זו, שהיא במטרה של חומרא, תביא עמה בו בזמן
את הדין של "גר שנתגייר כקטן שנולד", אשר מהותו היא
להקל. אמנם בפועל לא היתה קולא במקרה זה, כי בני נח
מותרים בשתי אחיות, אך כיון שמהות הדין "גר שנתגייר
כקטן שנולד" היא קולא, קשה לומר שדין זה חל עליהם
אפילו לגבי ענין שאין בו קולא¹⁸.
(ב) אין אנו מוצאים כלל בפירוש רש"י על התורה את
הדין שגר שנתגייר, כקטן שנולד דמי¹⁹.
(ג) לפי פשט הפסוקים אין אנו מוצאים בשום מקום
בתורה, שגר נחשב עקב גיורו כקטן שנולד. ואדרבה: זהו
ההיפך מן הנראה במוחש, שזוהי דרך הפשט. כפי שמוכן
מכך שהקדוש-ברוך-הוא אמר לאברהם אבינו²⁰: "ואתה
תבא אל אבותיך...", שתרנח נחשב בתורה לאביו של אברהם
אף לאחר שאברהם התגייר²¹, וחזרתו בתשובה היא בשורה
לאברהם. ועוד ועיקר, שאברהם "תבא אל אבותיך".

למצוה שנצטוו בה, אך הרי אין אנו מוצאים בשום מקום,
שיעקב נצטווה על ידי הקדוש-ברוך-הוא לשאת את רחל,
את בלהה או את זלפה⁹. אדרבה, מפשטם של הפסוקים
מוכח, שיעקב נשא מאוחר יותר את רחל כתוצאה מכך
שרצה לשאתה לפני כן, לפני שנשא את לאה לאשה. וכן
לגבי נישואיו עם בלהה ועם זלפה, הרי נאמר שם¹⁰:
"ותתן... לאשה" – לא מפני ציווי ה'.

ג.

בנות לבן התגיירו?

ישנו דיון בספרים, אם האבות, לפני מתן תורה, יצאו
לחלוטין מכלל בני נח. כלומר, אף להקל, או רק להחמיר¹¹.
לפי השיטה, שהם יצאו מכלל בני נח גם להקל, מתרצים את
הקושי שהוזכר לעיל¹², שכיון שרחל ולאה, וכן בלהה וזלפה,
התגיירו לפני נישואיהן עם יעקב, הרי עקב הגיור אין הן
נחשבות לאחיות, שהרי "גר¹³ שנתגייר כקטן שנולד דמי".
אך מובן, שלפי הפשט אין די בתירוץ זה:
(א) לפי פשט הפסוקים אין נרמז בשום מקום, שלפני
מתן תורה חל על היהודים דין אחר מאשר על בני נח¹⁴,
מלבד מה שמוזכר במפורש, שהם חייבים במצות מילה
ועוד. קיום תרי"ג המצוות על ידי האבות¹⁵ הוא רק חומרא
שהם קבלו על עצמם.

הגרים שגיירו". ורק לאחר כשמפרש בזה פרטים – "אברהם... את האנשים,
ושרה... את הנשים" – כותב "מגיד" ו"מגיד", כי לאחר שהדגיש כבר
בכללות הענין "שהכניס תחת כנפי השכינה", אינו צריך להדגיש עוד פעם
בהפרטים, שאין כוונתו לגירות ממש.
(ולהעיר גם ממה שבתרגום אונקלוס נהוה קרוב יותר לפשוטו של
מקרא (מש"כ תיב"ע וירושלמי) מתרגם "די שעבירו לאורייתא", ולא "די
גיירו" או "דגיירון" כבתיב"ע וירושלמי).

(18) וכן מוכרח גם עפ"י דרך ההלכה – לפי פירוש רש"י (דבי' עסקינן
שניות לעריות) (תולדות שם) – שהרי "לא גזרו שניות בגרים" (יבמות שם).
(19) בש"ח לך יב, ה מפרש שמ"ש רש"י "כאילו עשאו" הוא לפי שגר
שנתגייר כקטן שנולד דמי. אבל נוסף על שהוא היפך המוחש, ובמילא –
היפך דרך הפשט כדלהלן בפנים] כוונת רש"י שם ב"מגיד" ו"מגיד" היא
רק שהכניסו תחת כנפי השכינה (כנ"ל הערה 17) – והרי אפילו ע"פ דרך
ההלכה, כשב"נ מקבל עליו ז' מצות וכיו"ב (אבל לא נתגייר) אינו כקטן שנולד.
ומזה מוכרח שכונת רש"י שם ב"כאילו עשאו" הוא בעיקר בנוגע
לאברהם ושרה, וכלשון רש"י "מעלה עליהם הכתוב כאילו עשאו", אבל לא
בנוגע ל"את תפוש אשר עשו", כי אינם כקטן שנולד (אף ש"ל בדוחק שפירוש
עשו" כאן הוא רק (כמו) תיקון (וכיו"ב) – ע"ד פרש"י בראשית א, ז). ועפ"י
ימתק מה שרש"י מפרש את פירושו על "אשר עשו בחרן", ואינו מעתיק "את
הנפש", כבסנה' צט, ב ובכ"ר פל"ט, יד.

(20) לך טו, טו. וראה לעיל הערה 14.

(21) אין להוכיח שאין באברהם הענין דגר שנתגייר כקטן כו' ממה שהוזקק
אברהם לומר לאבימלך "אך לא בת אמי" (וירא כ, יב) – כי יש לומר שאבימלך
לא ה' מתקבל אצלו אשר גר שנתגייר הוא כקטן שנולד. וכן אין להוכיח
מפרש"י ס"פ נח "שלא כו' יאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו" וכנ"ל בנוגע
לאבימלך.

(9) בפרש"י בפרשתנו (כט, לד): "שהאמהות נביאות היו וידועות כו' וד'
נשים ישא", אבל [נוסף על מה שדובר מאז, שאי"ז מכריח שגם יעקב ידע
מזה (וממ"ש רש"י בפרשתנו (כט, יז): "שהיתה סבורה לעלות כו'"; (ל, כב):
"ושהיתה מצירה כו'"], מוכח שאפי' האמהות שידעו שד' נשים ישא לא ידעו
זה מקודם, או שלא ידעו את מי ישא]] (א) ידיעה זו אינה הוראה וציווי. (ב)
אינו מוכרח שידע מי יהיו נשיו. (ג) אדרבא – מפשטות הכתובים משמע
שמקודם לא ה' כלל בדעתו של יעקב לישא את לאה. וכן בנוגע לבלהה
וזלפה, כדלהלן בפנים.

(10) פרשתנו ל, ד. שם, ט.

(11) ראה בארוכה פ"ד שם דרוש הנ"ל. בית האוצר אות א'.

(12) פ"ד שם בשם מהר"ש יפה. וראה גם גר"א ויגש שם.

(13) יבמות כב, א. וש"נ.

(14) ואדרבה הפס' משמע מהנאמר לאברהם ואתה תבוא אל אבותיך (לך
טו, טו). ואין לומר שתרנח התגייר, שהרי מפורש שם בראשית: אביו ענ"ו (שזהו
מז' מצות ב"נ – ראה פרש"י ד, כו, יא, כח)... עשה תשובה. ותו לא.

(15) ראה פרש"י בראשית (כו, ה. כו, ג. לב, ה. וראה ג"כ יט, ג).

(16) וראה ד, כ.

(17) ואין סתירה לזה ממ"ש רש"י (לך יב, ה) "אברם מגייר את האנשים
ושרה מגיירת את הנשים" – כי [נוסף לזה שאי"ז פשוטו ממש, שהרי לאחר"
כותב רש"י "ופשוטו של מקרא"] כוונתו ב"מגיד" ו"מגיד" היא לא שינוי
המצאות שלהם – שלא נמצא זה קודם מ"ת. ולהעיר מהל' "ערב" (בא יב,
לח) ופרש"י שם ובתשא (לב, ז) – כ"א למה "שהכניס תחת כנפי השכינה",
שגם זה נקרא בשם גירות (אבל לא לגירות ממש – כי קודם מ"ת לא ה' שייך
– ע"פ דרך הפשט – ענין הגירות, כבפנים).

ועפ"י מוכן מה שכתחלת פירושו [כשמפרש כללות הענין ד"אשר עשו"]
כותב "שהכניס תחת כנפי השכינה" – ולא "שגייר" (כבכ"ר פל"ט, יד: "אלו

קיימו את המצוה שעליה לא נצטוו. כי ברור, שחומרא 19
והידור אינם יכולים לדחות ציווי וחובה. 20

במלים אחרות: במקרה זה מחייב קיום התורה לא 21
לפעול לפי ההידור והחומרא, כיון שהם סותרים את הציווי 22
שחייבים בו. 23

זהו הטעם בפשטות²⁸ לכך שאברהם לא קיים את מצות 24
מילה לפני שנצטווה עליה, למרות שיש בכך סתירה, 25
לכאורה, לנאמר²⁶ "וישמור משמרתו..."²⁹: 26

על "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש"³⁰ אומר 27
רש"י, שב"דמכם" הכוונה היא ל"שופך דם עצמו", 28
ולפי הפשט יוצא, שאסור לאדם לשפוך את דם עצמו, 29
אף כאשר אין הדבר גורם להיפך החיים³¹, ואפילו לא 30
למחלה (בדומה ל"דמו לא תאכלו"³², הנאמר בפסוק 31
הקודם לגבי דם בהמה, אשר שם מציין רש"י במפורש 32
שהכוונה היא ל"דם מן החי"). ולכן לא מל אברהם 33
את עצמו לפני שנצטווה, כי הדבר היה כרוך באיסור 34
שפיכת דמים, שהיה מופר על ידי מילת עצמו, ובמיוחד 35
כאשר הדבר גורם למחלה³³, ועלול אף להביא לידי 36
סכנה³⁴. ואילו לאחר שנצטווה על המילה, הרי הציווי 37
המפורש על כך דוחה את איסור שפיכת דמים³⁵. 38

1 (ד) איסור נשיאת אשות אינו מפני קרבה בלבד,
2 כאיסורי עריות אחרים של קרובים, אלא הוא קשור
3 להימנעות מקלקול היחס של האהבה הטבעית הקיימת בין
4 אחיות²²: כיון שבין אחיות קיימת אהבה טבעית זו אל זו,
5 אסור לשאת שתי אחיות ולגרום על ידי כך שהן תהיינה
6 צרות ושונאות זו לזו²³.

7 לפי זה יוצא בדרך הפשט, שאף אם לפני מ"ת היה
8 קיים לגביהן הדין של "גר שנתגייר כקטן שנולד" ביחס
9 לאיסורי עריות אחרים, הרי היה צריך להיות בכך יוצא מן
10 הכלל לגבי איסור נשיאת אשות, כי גם בין שתי
11 אחיות שנתגיירו קיימת האהבה הטבעית²⁴, ואסור לגרום
12 לכך שהן תהיינה "זו צרה לזו"²⁵.

ד.

אין לקיים הידור הפוגע בציווי מפורש

13 הסבר נוסף בענין זה הוא²⁶:

14 קבלת האבות על עצמם לשמור את כל התורה לפני
15 שניתנה היתה, כאמור לעיל, חומרא והוספה בצדקתם, והיא
16 נחשבת לזכות מיוחדת, כנאמר²⁷: "עקב... משמרתו...".
17 לכן מובן, שכאשר קיום מצוה מסוימת שלא נצטוו עליה
18 היווה סתירה למצוה שעליה הם כן נצטוו, הרי אז הם לא

ש"וישמור משמרתו גר" ה' במיעוט שנותיו – רק באותם השנים לאחר שמל
עצמו ולא לפני²⁸, שהרי סו"ס לא שמר מצוה זו ופשיטא שלא ה' זה עק"ב
שנה (נדרים לב, סע"א) (להביאור שבהשיחה – ראה להלן הערה 48).

(30) נח ט, ה.

ברמב"ן שם, שפירוש "דמכם לנפשותיכם" הוא הדם שהוא לנפש ולא
דם האברים שאין הנשמה תלו' בהם. אבל בפירוש"י שם: א) "דם עצמו" –
סחם. ב) "לנפשותיכם" – אף החונק עצמו, ולא קאי א"דמכם".

(31) וכן מוכח ממ"ש רש"י "לנפשותיכם" – אף החונק עצמו אעפ"י שלא
יצא ממנו דם. ובאם נאמר שהאיסור בשופך דם עצמו הוא דוקא כשכב עי"ז
לידי מיתה – לא הוצרך הכתוב לומר "דמכם", שהרי זה נכלל כבר
ב"לנפשותיכם". (ועפ"י מתורץ בפשטות קושיית הגו"א – נח שם).

ויש לומר שהוכחת רש"י לפרש כן, הוא מזה גופא שפרט הכתוב "דמכם".
(32) שם ט, ד.

(33) ראה רש"י ר"פ וירא: לבקר את החולה.

(34) שלכן מחללין עליו את השבת (שבת קלד, ב). ובתנחומא (לך טז):
מילה סכנת נפש היא לפיכך כו'.

ועפ"י יש לתרץ ברמב"ם (הל' מילה סוף פ"א: א) שכותב (ומסיים)
במיוחד במילה "שסכנת נפשות דוחה את הכל", אף שכבר אמרה (בהל'
יסוה"ת רפ"ה) "כל מצות האמורות בתורה... וחי בהם ולא שימות בהם", והו'
גם בספק (יומא פה, ב) (ולהעיר מהל' שבת רפ"ב). ב) שאינו מסתפק בזה
ומוסיף "ואפשר למול לאחר זמן וא"א להחזיר נפש א' מישראל לעולם".

(35) ומה שאמר יוסף למצרים שימולו (פרש"י מקץ מא, נה) – נתבאר
בלקו"ש ח"י ע' 138 ואילך.

(22) וכמפורש בקרא (אחרי יח, יח) שהטעם ד"לא תקח" הוא "לצרור".
וראה רמב"ן, טור הארוך וספורנו שם (וראה גם חינוך מצוה רז), שטעם זה
האיסור הוא רק "בחי"י". (וראה לקמן ע' 188-9, שעפ"י דרך הפשט – כ"ה
גם בכל העריות (לבד מאשת אחיו)).

(23) ואולי יש לומר, שטעם זה האיסור דאחות אשתו – בדרך הפשט
(ולהעיר שלפי הרמ"ה (סנה' נח, א) כן הדין גם עפ"י דרך ההלכה למ"ד
שעריות בב"י לפינן מ"איש איש") – הוא גם בב"י.

(24) להעיר מפירוש"י וישלח לב, ז. יב.

(25) אלא שעפ"י גם עתה בגרים – צ"ל האיסור דשתי אחיות! ולא מצאתי
זה בשום מקום לעת"עתה.

(26) גם יש לומר (וכן מוכרח, באם נאמר כנ"ל הערה 21), שמכיון שהטעם
דאשה אל אחותה לא תקח הוא "לצרור" – בנדו"ד (גבי לאה ורחל), מכיון
שרחל מסרה הסימנים ללאה (רש"י פרישתו כט, כה) וא"כ הרי בודאי שלא
תהי' צרה לה* – ליכא האיסור דאחות אשתו (ע"ד הפשט).

(27) תולדות כו, ה ובפרש"י שם.

(28) בפנימיות הענינים – ראה תו"א ס"פ לך. וראה גם לעיל ע' 91
ובהנסמן שם.

(29) התיירץ הידוע (ריב"א ע"ה ס"פ לך), שמכיון שקיום מצות מילה שייך
רק פעם אחת, לכן לא מל א"ע עד שנצטווה על זה, כי "גדול מצווה ועושה
כו'" (קדושין לא, א. ושי" –) אין לאומרו לפרש"י ע"ה"ת כי (א) בפשטות
הכתובים ובפירוש"י לא נזכר זה דגדול מצווה כו'. (ואין לומר שזה דבר פשוט
כ"כ שה"בן חמש (למקרא) מבין זאת מעצמו – שהרי אפילו רב יוסף ה' סבור
מקודם אשר אינו מצווה ועושה גדול יותר (קדושין שם)). (ב) לפי"ז נמצא,

(* ואין סתירה לזה מפרש"י וישלח לה, כב) "אחות אמי היתה צרה לאמי" – כי הכוונה שם הוא (א) למה שמסתו היתה נתונה תדיר באהל רחל (ובדוגמת "שפחות אחות אמי
תהא צרה לאמי" שהוא מצד שנתן יעקב את מסתו באהל בלהה וכמוהו מזה שני"י "בלבל משכבו" רצה לפעול שלא תהא צרה כו'). (ב) וגם בזה הכוונה ב"צרה" אינו שריא
מצירה לה ושונאה (כענין "לצרור" – ראה מקומות שנסמנו בהערה 20). ורק בשם המושאל (כי פשוט שיעקב לא גרם ששתי אחיות יהיו צרות זו לזו, גם ע"י נתינת מסתו תדיר
באהל רחל – אף ש"ל שאין בזה איסור, כי האיסור ד"לעשות את זו צרה לזו" הוא דוקא "לא תקח", והרי ע"י לקיחתו אותן לא נעשו צרות, כבפנים ההערה).

ה.

יש תוקף להנהגות שבני נח קבלו על עצמם

- 1 בנוסף למצוות שעליהן נצטוו בני נח, יש מספר ענינים
- 2 שכל בני נח קבלו על עצמם. כדברי רש"י³⁶: "שהאומות
- 3 גדרו עצמן מן העריות על ידי המבול", והכוונה בכך היא,
- 4 שהם סייגו עצמם גם מאיסורי עריות אשר עליהם לא נצטוו.
- 5 בכך מובנים בפשטות דברי רש"י במקום אחר³⁷:
- 6 "שלא יהא הדבר מפורסם לכל, ויאמרו לא קיים אברם את
- 7 כבוד אביו", למרות שעל כיבוד אב נצטוו לראשונה רק
- 8 במרה³⁸. כי כיבוד אב היתה אחת ההנהגות הטובות שהם
- 9 קבלו על עצמם³⁹.
- 10 יותר מכך: ענינים אלו אשר עליהם לא נצטוו, אלא
- 11 "גדרו עצמן" וכדומה, קבלו לאחר מכן תוקף על פי דיני
- 12 בני נח ועל פי התורה, והעובדים עליהם נענשו הן בידי
- 13 שמים⁴⁰ והן בידי אדם⁴¹.
- 14 מכך מובן בפשטות, שאם קיום מצוה מסויימת
- 15 שהאבות קבלו על עצמם סותר להנהגה טובה שכל בני נח
- 16 קבלו על עצמם, הרי אסור לאבות לקיים את החומרא
- 17 והקבלה שלהם, כי הענינים שכולם קבלו על עצמם הם
- 18 בעלי תוקף וחומרא יותר ממה שהאבות קבלו על עצמם.

ו.

אי־נשיאת רחל - רמיה

- 19 אחת ההנהגות הטובות שקבלו על עצמם האומות
- 20 היתה להימנע מרמיה זה את זה. כמוכח מטענת יעקב אל
- 21 לבן "ולמה רמיתני"⁴², עד שאפילו לבן (הרמאי⁴³) היה
- 22 מוכרח להצטדק בתירוץ ש"לא יעשה כן במקומינו..."⁴⁴.
- 23 לפי זה מובן מדוע נשא יעקב את רחל⁴⁵, למרות האיסור
- 24 של "ואשה אל אחותה לא תקח", כי לפני כן הבטיח יעקב
- 25 לשאת את רחל, ואף נתן לה סימנים⁴⁶, ואילו לא היה מקיים
- 26 את הבטחתו, היתה זו רמיה, ובמיוחד כאשר כתוצאה מכך
- 27 היה חשש שהיא תיפול בגורלו של עשו, דבר שהיה גורם

- 28 לה לצער עצום⁴⁷. לכן מובן, שהחומרא של שמירת הלאו
- 29 "ואשה אל אחותה לא תקח", אשר עליו עדיין לא נצטוו,
- 30 אינה יכולה לדחות את איסור הרמיה⁴⁸.

ז.

הידורים - לא על חשבון אחרים!

- 31 אחת ההוראות הנלמדות מכך בפשטות לכל יהודי
- 32 היא: כאשר הוא חפץ להחמיר על עצמו ולהדר, עליו
- 33 לוודא בראש ובראשונה שלא יהא זה על חשבון אחרים.
- 34 אדרבה: אנו מוצאים, שחיבתו של הקדוש־ברוך־הוא
- 35 לאברהם אבינו – "ידעתי", מלשון חיבה⁴⁹ – היא בעיקר
- 36 "למען אשר (על כך שהוא) יצוה את בניו ואת ביתו אחריו
- 37 ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט"⁴⁶ – לאו דוקא על
- 38 כך שהוא קיים את כל התורה כולה לפני שניתנה, אלא על
- 39 כך שבני אברהם לדורותיהם יעשו צדקה זה עם זה, באופן
- 40 של "משפט", כפי שמוסבר בתורת החסידות⁵⁰, שיהודי
- 41 צריך "לשפוט" את עצמו מה מגיע לו, והרי "ידע איניש
- 42 בנפשי", ואת היתר עליו לתת לזולתו.
- 43 וכשם שהדבר בגשמיות, כך גם ברוחניות: כאשר יש
- 44 יהודי שאינו קרוב ליהדות וצריך לתת לו צדקה ברוחניות,
- 45 ללמדו ולהנחותו בדרך ליהדות וכדומה, אין ליהודי אחר,
- 46 המסוגל לעשות זאת, שום הצדקה לטעון, שעדיף לו לנצל
- 47 את זמנו לקידום עצמו בתורה ובעבודת ה', אלא עליו
- 48 לשפוט את עצמו: במה הוא חשוב ונעלה יותר מזולתו,
- 49 שהוא זקוק להידורים למיניהם ברוחניות על חשבון מניעת
- 50 ענינים נחוצים ביותר מיהודי אחר?

ח.

מבצע תפלין - צדקה ברוחניות ובגשמיות

- 51 מסופר בפרשתנו על עבודתו של יעקב ב"מקלות",
- 52 אשר היתה בדומה למצות תפלין⁵¹, ולפיכך כאן המקום
- 53 לעורר שוב על חזיון "מבצע תפלין" – להשתדל בכל
- 54 הדרכים שעוד יהודי ועוד יהודי יניחו תפלין. ובמיוחד

(48) ואין להקשות על מ"ש רש"י "ותריג מצות שמרתי" וכן על מ"ש "וישמור משמרתי וגו'" (שהכוונה הוא לכל המצוות), והרי סוכ"ס לא קיים (אברהם) מצות מילה וייעקב) מצות איסור אחות אשתו – כי רש"י משנה ומדייק "ותריג מצות שמרתי" (ולא "קיימתי" כבינאם (כח, ב) "קיים", או "עשיתי" כבקדושין (פב, א) "עשה"), והיפך השמירה הוא דוקא כשעובר על ל"ת או מבטל מ"ע באיסור, ולא כשעובר מצד ציווי התורה, ואדרבא זוהי שמירת המצות. ובדוגמת עשה דוחה ל"ת, פקו"ג דוחה כר, ועוד – שמקיים ציווי התורה ע"י שאינו מקיים המצות וכדלעיל בפנים.

(49) וירא יח, יט ובפרש"י שם.
(50) ראה תו"א סג, ב. ד"ה נ"ח תרמ"ג סעיף ג'. אשר ברא תרפ"ט (סה"מ קונט' ח"א) ס"ד. ובכ"מ.

(51) זח"א קסב, א.

(36) וישלח לד, ז.

(37) ס"פ נח.

(38) רש"י משפטים כד, ג. ואתחנן ה, טז. (וכ"ה בסנהדרין נו, ב).

(39) ראה נח ט, כג ובפרש"י שם.

(40) וכמו שמצינו שנענש יעקב על שלא קיים כבוד אב ואם (רש"י (ישן) ס"פ תולדות. וישב לו, לד) – אף שלא נצטווה ע"ז.

(41) ראה מפרשים בענין הריגת אנשי שכם. להלן ע' 190.

(42) פרשתנו כט, כה.

(43) ראה רש"י כט, יח.

(44) פרשתנו כט, כו.

(45) בנוגע לבלהה חולפה – ראה לקמן ע' 230 ואילך.

(46) רש"י כט, כה.

(47) ראה רש"י פרשתנו ל, כב.

- 1 שבמצב הנוכחי אין זו רק צדקה ברוחניות, אלא אף צדקה
- 2 בגשמיות, כי כל הוספה בהנחת תפלין מוסיפה ב"ויראו
- 3 ממך" 52 וב"וטרף זרוע אף קדקוד" 53, שבזכות הנחת תפלין
- 4 יפול פחד על כל שונאי ישראל, והיהודים ינצחו.
- 5 וזוהי גם ההכנה לביאת משיח צדקנו, שלאחר ביאתו

- 6 ועל ידו⁵⁴ יבוא קץ הגלות, ואחר כך – כפי שאומר הרמב"ם
- 7 בבירור ובפירוט –
- 8 תהיה אתחלתא דגאולה ואחר כך הגאולה האמיתית
- 9 והשלמה, ואחר כך ודוקא על ידי משיח – קיבוץ גלויות,
- 10 בקרוב ממש בעגלא דידן.

(משיחות ש"פ מקץ תשכ"ח)

משיח צדקנו נגאל,

ונוסף על הבלבול וכו' דאתחלתא דגאולה המדוברת בכ"מ בחז"ל שהם ע"ד ההתחלה שהייתה ברגע הראשון שלאחרי חורבן ביהמ"ק וכמפורש באיכ"ר (פ"א, נא) שגעתה פרתו פעם שני' אמר נולד מושיען וגואלן של ישראל, ומפרט שמו ועירו וכו' (וראה חדא"ג מהרש"א סנהדרין צח, ב), אגדה שהובאה גם בנוגע להלכה למעשה, שהרי היא מהטעמים (ברכ"י אר"ח סתקנ"ט וחכור לאברהם ח"א אות ט' (בשם הרח"ו)) שאומרים נחם במנחת יום החורבן (ט' באב) ומקדשין הלבנה במוצאי היום (פע"ח ומ"ח במקומו), ומי שלא קיים פו"ר ויש חשש שיתבטל השידוך – עושה הנישואין במוצאי ת"ב (שד"ח מע' ביהמ"צ בסופה), ולאחרי אתחלתא זו – התחיל מר הגלות ר"ל.

– וע"ד מאמר הידוע דרבנו הזקן (הובא בפלח הרמון שמות ז, א) "שלפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כלל" והרי ערק רשב"י והי' במערה י"ג שנה מפני גזירת רומי וכו' –
– באתחלתא דגאולה מן הגלות, גאולה שתשים קץ לגלות ושאינ' אחרי גלות וכו'.

וראה מגילה (יז, ב) בששית קולות בשביעית... אתחלתא דגאולה ובפירש"י ע"ז בסנה' (צז, א).

והי"ר אשר תתחזק האמונה והצפי' לגאולה האמיתית ע"י משיח צדקנו, אשר זה עצמו יקרב (ראה בארוכה שיחת אחש"פ תרצ"ט) וימהר את ביאתו.

(52) ברכות ו, א. וראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 271 ואילך.

(53) ראה הל' קטנות להרא"ש, הל' תפלין סט"ו ח"ל: מפני קיום מצות תפלין (שמניחין על הזרוע והקדקד) ותיקונו יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקד (ראה לקו"ש ח"ט ע' 11 הערה 57, בחי' ס"פ מטות (הובא בשו"ג שם)).

(54) ראה רמב"ם (הל' מלכים ספ"א) פס"ד ברור בזה ח"ל: יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות... ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה'... עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל כו'. (וידוע אשר מדייק הרמב"ם גם בסדר דבריו. וראה ג"כ התחלת הפרק שם).

ואין שום פוסק חולק בזה. וידוע הכלל (ראה משל"מ הל' כלאים פ"ט, הי"א ובס' שנשמנו בשד"ח כללי הפוסקים ס"ו סק"א) שבמקום שנ"כ הרמב"ם לא השיגו עליו ה"ז הוכחה שמסכימים לדבריו. ובנדו"ד ה"ז הראב"ד, הכסף משנה (הב"י, מרן המחבר), הרדב"ז וכו'.

והרי פס"ד הלכה למעשה הוא דוקא בספרי הפוסקים ולא במדרשי חז"ל ואפילו לא בסוגיות חמורות שבש"ס. ובדאי ובדאי שידע הרמב"ם מחז"ל בסנהדרין ובירושמי ריש ברכות וכו'. ותמיהני שימצא מי שהוא שיאמר שדוקא הוא הוא המבין מחז"ל בסנה' וכו' – והוא הוא החולק על פס"ד מפורש דהרמב"ם והראב"ד ומרן המחבר וכו'.

נוסף על הבלבול והטשטוש והחילוף והתמורה וכו' דגאולה של יחיד או של יחידים וקבוצות רבות מן המיצר והשב"י [אף דשם גאולה על"י – רש"י ד"ה אתחלתא (מגילה ז, ב)] – בגאולה מן הגלות, שמפני חטאינו גלינו כו' וע"י

המשך מעמוד לז

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

פירש הרמב"ם שנדיין הוא טמא.

אך לגבי מחוסר כפורים כתב שם: "ומנין שעבודתו פסולה? שנאמר: וכפר עליה הכהן וטהרה מכלל שעדיין לא נגמרה טהרתה, והוא הדין לכל מחוסר כפורים". כאן לא כתב הרמב"ם "שעדיין היא טמאה" כמו לגבי טבול יום, אלא "שנדיין לא נגמרה טהרתה". הווי אומר: הטומאה אמנם כבר איננה, אך מאידך, חסר עדיין החלק החיובי של שלימות הטהרה.

מסיבה זו סובר הרמב"ם, כי אף שמחוסר כפורים אסור באכילת קדשים, אין הוא חייב כרת על כך כמו טמא גמור, שכן האיסור לגביו אינו נובע מצד טומאה, אלא הוא דין חדש, הנובע מחסרון בשלימות הטהרה; ועל כך לא נאמר בתורה עונש כרת.

– עם זאת, לדעת הרמב"ם אין הוא חייב כרת על אכילת קדשים כמו טמא גמור, אלא רק לוקה. אך הראב"ד חולק על כך, ולדעתו יש בו חיוב כרת.

נראה, כי מחלוקתם תלויה ביסוד הדין: לדעת הראב"ד, משמעות האיסור היא, כי הטומאה הראשונה עדיין לא נפקעה לגמרי, ולכן, לאותם הדינים שעליהם הוא מוזהר – דינו הוא כטמא ממש.

אך מדברי הרמב"ם נראה שסובר אחרת. לדעתו יש להבחין בין 'מחוסר כפורים' ו'טבול יום' (דהיינו טמא שטבל, אך עדיין לא שקעה השמש). שכן כתב בהלכות ביאת מקדש (פ"ד הי"ד-ה): "וכן טמא שטבל ועבד קודם שיעריב שמשו – עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים... שעדיין טמא הוא, שנאמר: ובא השמש וטהר, מכלל שעדיין לא טהר". הרי שלגבי 'טבול יום'

יום ראשון ג' כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 310, והנה לקיום מצוה שא"א... עד עמ' קנו, אחורי כו'.

היא בגוף, לגבי מדת וספירת החסד שבספירות העליונות. על כל פנים, הרי שאינו דבק אפילו לא במדות העליונות – כי אם במציאותן בלבד ולא במהותן. וכל שכן – שאינו דבק באור-אין-סוף ברוך-הוא, דלית מחשבה תפיסא ביה – שאין מחשבה ד"תופסת" בו,

באורו והתפשטות החיות

ממנו ותרבה, – אי אפשר

להיות "תפיסא" באור זה,

כי אם במציאותו, שהוא

– אורו יתברך, שמתחיה את

כלם, ולא במהותו, –

במהותו אי אפשר להיות

"תפיסא", אפילו – לא ל-

נבראים ולמלאכים של

העולמות עליונים, כמו

שכתוב¹⁵: "קדוש קדוש

קדוש ה' צבאות כו'", –

ש"ה צבאות קדוש

ומובדל מהם, כך אומרים

הרי השרפים, שהם

מלאכים עליונים של עולם

ה"בריאה", והם אומרים

זאת על "ה צבאות", שאפילו מהות האור קדוש ומובדל מהם,

לכך "עלולים הנאצלים" – המדריגות של עולם ה"אצילות"

שהן "עלולים" מהמדריגות הנעלות יותר הנקראות "עילות" לגבי

ה"עלולים", וה"עלול" הרי משיג ה"עילה" שלו, הם משיגים כל

אחד ב"עלתו" – כפי הפרדש – נמנה ב"עין חיים" –

בהתלבשות ה"פרצופים", – כפי שמסביר ב"עין חיים" איך

ה"פרצופים" של הספירות העליונות של "אצילות" מתלבשים זה

בזה, שהמלוש הוא "עלול" של המתלבש – מבין ומשיג ה"עלול"

ב"עילה" ו"פרצוף" שלו המתלבש בו, אבל לא נבראים אפילו

– לא, בנשמות האצילות, – שלמרות שהן הרי אלקות, בכל

זאת, כיוון שהן כבר נפרדו מהכלים של עשר ספירות, כפי שאומר

ב"אגרת הקודש" סימן כ'¹⁹ – הן כבר נקראות "נבראים" ואי אפשר

שתהיה להן "תפיסא" והשגה במהות האלקות, כמו שכתוב²⁰

במשנה רבנו עליו השלום: "וראית את אחרי כו"²¹, – את

החיצוניות והמציאות של אלקות ולא את המהות; הרי, שאפילו

במשה רבנו, מצד הראיה של הנשמה (לא כפי שזה מצד מצוה

– כי אם מצד הנשמה) יכול הוא לראות רק את ה"אחוריים"

והחיצוניות, שהם המציאות של אלקות, לא המהות, אך, מעשה

המצוות – יסביר רבנו הזקן להלן – הוא ענין של מהות אלקות,

ובשעה שיהודי אחוז אתרוג בידו יחד עם שאר המנינים ומקיים

את המצוה – הרי הוא תופס במהות האלקות. וכך הדבר בכל

המצוות המעשיות.

והנה, לקיום מצוה שאי אפשר לעשות על ידי אחרים מבטלין תלמוד תורה¹⁶, ואפילו – הענינים הנעלים ביותר בתורה, מעשה מרכבה, וכל שכן – שמבטלים תפלה שהיא בחינת מחין ורחילו ורחימו – יראה ואהבה שכליים, ותפעם בנזכר לעיל. – בגלל ענין

בירור הניצוצות הנעשה על

ידי מצוות מעשיות, שזה

דוקא הוא תכלית

ההשתלשלות. ועוד זאת,

שנאמת מאד גדלה

ונבחה מעלת המצוות

מעשיות, וכן למידה, –

של ההלכות, על מעלת –

וגדלות, המחין שהן

רחילו ורחימו – יראה

ואהבה שכליים. –

העליונות מתבטאת (נוסף

על ביצוע הכוונה העליונה

בענין ה"בירורים") גם

בהתאחדות הנפש עם

אלקות, דבר הנעשה על

ידי מצוות מעשיות או על

ידי לימוד ההלכות של המצוות המעשיות – גם בכך ישנן עליונות

וגדלות לגבי המוחין והאהבה וראה שכליים, כי הנה דכתיב¹⁶:

"ולדבקה בו" – בהקדוש ברוך הוא, וזאת על ידי מדותיו, –

שעל ידי מדת החסד והאהבה של האדם הוא נדבק במדת החסד

של הספירות העליונות שהן דבר אחד עם הקדוש ברוך הוא,

מכל מקום איננו דבק אפילו במדותיו העליונות אלא

במציאותן, – ב"מציאות" המדות, ולא במהותן, – הוא נדבק

במציאות ובחיצוניות המדות בלבד, אך לא במהות ובפנימיות

המדות, וכמו שכתוב¹⁷: "ואנכי עפר ואפר". – שלפי המוסכר

ב"אגרת הקודש" סימן ט"ו בשם המגיד ממזריטש, שזאת אמר

אברהם אבינו על הארת נשמתו שהאירה בגופו מהאור של חסד

עליון, שמבלי הבט על האהבה הגדולה (שהיא מדת החסד)

שהיתה לאברהם אבינו להקדוש ברוך הוא, עד שהיה "מרכבה"

לו, אמר על מדת החסד שבנשמתו, שהיא "עפר ואפר" בלבד

בהשוואה למדת החסד של הספירות העליונות, ולמשל אפר הוא

הרי המהות והעצם של העץ שנשרף והפך לאפר. העץ היה

מורכב מארבעת היסודות אש, רוח, מים, עפר, ועל ידי שריפתו,

נתנדפו שלשת היסודות אש, רוח, מים – בעשן, ונשאר יסוד

העפר בלבד, שהוא האפר, הרי למרות שהוא אותו מהות ועצם

של העץ, אין, אבל, לאפר שום ערך לגבי העץ שהיה "עץ נחמד

למראה וטוב למאכל", וכעת הוא אפר בלבד. כך, למשל, אין

שום ערך למדת החסד והאהבה של אברהם אבינו כפי שנשמתו

15. מועד קטן ט, א. 16. ראה סוטה יד, א. ובכ"מ. 17. וירא יח, כז. 18. ישעי' ו, ג. 19. קל, סע"א. 20. תשא לג, כב. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין אגה"ק סי"ט".

יום שני ד' כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קנו, משא"כ מעשה המצות... עד עמ' 312, הלומד הסוד.

כי אם מציאותו, – בלבד, של החסידים הפנימיים דו"א – הוא יכול "לתפוס" ולהשיג, על ידי דחילו ורחימו – יראה ואהבה שכללים. ומה שכתוב: "וראית את אחריי", – וראיה היא הרי ענין ש"לוקח" מהות, הוא בדרך נבואה דוקא (ש'הוא) – הנבואה התפשטות הנשמיית²³, כמו שכתוב ברע"א מהימנא פ'רשת משפטים²⁴. – הרי מה שמשא רבנו ראה בראה ה"תופסת" את המהות, היה זה אכן בדרך של נבואה. שכיוון שנבואה היא התפשטות הגשמיות – יכול להיות ענין של ראייה גם כשהנשמה נמצאת בגוף, אך אם לא מצד נבואה – אין הנפש יכולה "לתפוס" ולהשיג מהות ומדרגת ה"אצילות", והיינו הטעם, – על כר, לפי שאי אפשר לנבוא להשיג כלום ב"מהות האלקות", שהוא הפורא, וכלי השגה – אין זו הלפשה ותפיסא ודבקות אמיתית. – אי אפשר הרי לאדם להיות דבוק באמת אפילו לא במדותיו של הקדוש ברוך הוא שהן מדות ה"אצילות".

על כל פנים, הרי שאהבה ויראה שכללים שיהודי מקנה לו בתפלה, הן תפיסא ודבקות במציאות האלקות בלבד אך לא במהות האלקות. מה שאין בן האתרוג על דרך משל, חיותו נמשכה ונשתלשלה מ"מהות חיצונית דכלים דנוקבא ד"זעיר אנפין" דאצילות, שהוא פחינת אלקות, כמו שכתוב בעין חיים²⁵ שכל הפרות הן באצילות, – ב"אצילות" ישנו השורש לכל ה"פירות", כי למ"ד כלים דאצילות ירדו לבריאה ד"זעיר אנפין" – להיות האלקות של עולמות ב"ע, (והן יו"ד מאמרות שבהן נברא העולם), על ידי התלבשות ב"נוקבא דעשיה", מהות ב"מהות, – שמהות הכלים של "מלכות דאצילות" מתלבשת במהות "מלכות דעשיה", ומ"מלכות דעשיה" הרי נבראים כל הנבראים של עולם ה"עשיה", ביניהם גם הפירות, כמו למשל האתרוג, אך, בדברים גשמיים אחרים האלקות היא באופן של העלם והסתר, ואילו במצוה – היא בגלוי, בלי שום העלם והסתר (כמוסבר בפרק כ"ג בחלק הראשון של ספר ה"תניא"), כי הכלים דאצילות נעשו נשמה

מה שאין בן מעשה המצות – "מעשה אלקים הנה" הנה – אין הם מעשים גשמיים שהאלקות נעלמת מזוהם לגמרי (כפי שהדבר בכל המעשים הגשמיים של עולם הזה), כי אם למרות שמעשה המצוות נעשים בדברים גשמיים – הם הרי בכל זאת מעשים אלקיים. כיצד אכן הדבר? – הרי זה בדרך השתלשלות מכלים דאצילות לבריאה ד"זעיר אנפין", – שהכלים ד"אצילות" הבאים ב"ביע" הם האלקות של עולמות ב"ע, מ"מהותו ועצמותו דחיצוניותו, כמו על דרך משל אתרוג ומיניו – שאר שלשת המינים, שיחד עם האתרוג הם מהווים מצות ד' מינים, הלביש בהן הקדוש ברוך הוא מ"מהותו ועצמותו דחסידים [פנימית] ד"זעיר אנפין", והיינו מ"פחינת חיצוניותו, – שמחיצוניות החסידים הפנימיים של דו"א" מלוכש באתרוג ובמיניו, פנודע בכל מצות מעשיות. מה שאין בן האדם, – שבהבתו ומדותיו הוא מגיע לאהבה וליראה שכללים, אפילו – אם, יש לו נשמה דאצילות, מאחר שכלבשת בגוף – לא יוכל למצא בנפשו²² – ולא יוכל להשיג – בשכלו, מהותו ועצמותו של פנימית החסידים ד"זעיר אנפין" דאצילות (כי האצילות היא פחינת "חיה" בכללות העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה, – בפרטיות ישנן בכל עולם ארבע מדרגות, נפש, רוח, נשמה, חי, ובכללות ארבעת העולמות הם כנגד ארבע הבחינות של נפש, רוח, נשמה וחי, שעשיה היא נפש, יצירה – רוח, נשמה – בריאה, ואצילות – חי. הרי ש"אצילות" היא בחינת חי, ש"היא – חי היא פחינת מקור מלמעלה ואינה מתלבשת בכלי כלל) – כמו למשל באדם בחינת חי של נשמתו היא ה"מקיה" של נשמתו, שלא כמו בחינת ה"נשמה" שהיא השגה, או "רוח" שהיא מדות וכו' שיש להן הכלי שלהן בגוף, אבל בחינת חי היא בחינת הנשמה שהיא "מקיה", כך גם בעולמות, בחינת "חי", שהיא "אצילות" – היא בבחינת "מקיה", שאינה מתלבשת כלל בשום כלי, לא יכול הרי האדם להשיג – בהיותו בגוף – את מהות בחינת ומדרגת "אצילות",

קונטרס אחרון

משא"כ מעשה המצות מעשה אלקים הנה הנה בדרך השתלשלות מכלים דאצי' לבי"ע ממהותו ועצמותו דחיצוניותו כמו עד"מ אתרוג ומיניו הלביש בהן הקב"ה ממהותו ועצמותו דחסידים [פנימית] [פנימים] דו"א והיינו מבחי' חיצוניותו כנודע בכל מצות מעשיות משא"כ האדם אפי' יש לו נשמה דאצי' מאחר שמלוכשת בגוף לא יוכל למצוא בנפשו ולהשיג מהותו ועצמותו של פנימית החסידים דו"א דאצי' (כי האצי' היא בחי' חיה בכללות העולמות אבי"ע שהיא בחי' מקור מלמעלה ואינה מתלבשת בכלי כלל) כ"א מציאותו ע"י דחילו ורחימו שכללים. ומ"ש וראית את אחורי הוא בדרך נבואה דוקא. (שהוא התפשטות הגשמיות כמ"ש בר"מ פ' משפטים). והיינו הטעם לפי שא"א לנבוא להשיג כלום במהות האלקות שהוא הבורא ובלי השגה אין זו הלכשה ותפיסא ודבקות אמיתית. משא"כ האתרוג עד"מ חיותו נמשכה ונשתלשלה ממהות חיצונית דכלים דנוק' דו"א דאצי' שהוא בחי' אלקות כמ"ש בע"ה שכל הפירות הן באצי' כי למ"ד כלים דאצי' ירדו לבי"ע (והן יו"ד מאמרות שבהן נברא העולם) ע"י התלבשות ב"נוק' דעשי' מהות במהות כי הכלים דאצי' נעשו נשמה

22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בנפשו" כמו ב"ת דויקה בידו". 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר משו"ע אדה"ז חאו"ח רסצ"ח. הלי' ת"ת פ"ד ס"ס". 24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה שם קטז, ב ואל"ך". 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בסופו. וצע"ק דמדייק ומני שם ז' דוקא".

הוא משיג ותופס על ידי הכוונה **אֵלָּא מְצִיאוֹתָהּ, וְלֹא מְהוּתָהּ**. – את מציאות "מלכות דאצילות", שורש האתרוג – הוא יודע, תופס ומשיג על ידי הכוונה, אך לא את המהות של "מלכות דאצילות", שלא כפי שהדבר באחיזת אתרוג וקיום המצוה, שהוא אוחז ותופס

מהות האתרוג ושרשו באלקות, **אֵךְ בְּלִמּוּד הַלְכוֹת אֶתְרוֹג** – לא כשהוא מכון הכוונה הרוחנית של אתרוג, שעליה דובר לעיל – כי אם בלימוד הלכות אתרוג, **מְשִׁיג וְתוֹפֵס הָאֶתְרוֹג מְשִׁשׁ** – שהרי מדובר כאן אודות האתרוג הגשמי בו מקיימים מצוה – לא אודות ענינו הרוחני למעלה – ואת האתרוג הגשמי הוא הרי

מבין מהותו, ו**מְצִיאוֹתוֹ בְּהִלָּכָה, בְּכַחֲנִית דְּפִיור וּמַחְשָׁבָה**, – כשהוא מבטא בדיבור את הדינים וההלכות של אתרוג ומבין במחשבה את הדינים וההלכות, ו**כָּל שֶׁכֵּן הַלּוּמֵד הַפֶּסֶד**, – של מצות אתרוג, שהוא יודע הענין הפנימי של מצות אתרוג על פי קבלה וחסידות וכיוון שהוא הרי מבין את מהותו של האתרוג עצמו, שהרי לא מדובר כאן אודות ענינים רוחניים או אודות מדרגות שלמעלה מזה – פרצופים של עולם ה"אצילות" – אלא מדובר אודות אתרוג גשמי, ובוה הוא יודע את הסוד והענין הפנימי.

בְּעִשְׂיָה שְׁהִיא – בחינת הנשמה של עולם ה"עשיה" היא **בְּחִינַת אֱלֻקוֹת מְשִׁשׁ, לְפִי שְׂבָאֲצִילוֹת "אִיהוּ"** – "אור אין סוף", ו**יִרְמְזוּהִי** – הכלים הנקראים "גרמוהי", **חַד"**, – הם דבר אחד, **הַמְאֲצִיל** – "אור אין סוף", ו**הַמְאֲצֵל**, – הכלים ד"אצילות" שנאצלו מ"אור אין סוף" – הם דבר אחד, ו**עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת מְהוּת הַנְּשָׁמָה** – שמהכלים ד"אצילות", **בְּמְהוּת הַכָּלִים דְּנוֹקְבָא הַעֲשִׂיָּה** – נְתִתָּהּ הָאֶתְרוֹג. **נִמְצָא, בְּשִׁתּוֹפֵס הָאֶתְרוֹג וּמִנְעִנְעוֹ בְּהִלָּכָתוֹ** – הרי זה תוֹפֵס מְשִׁשׁ חִיּוּתוֹ, הַמְּלַבֵּשׁ בּוֹ מְנוּקָא דְאֲצִילוֹת, – מ"מלכות דאצילות", הַמִּיְחַדֵּת – "מלכות דאצילות", **בְּאִוְרֵי-אֵין-סוֹף**

הַמְאֲצִיל בְּרִדְהוּא. – שהאציל "מלכות דאצילות". מתעוררת אבל השאלה: הרי אותו דבר הוא גם כשאוחז פרי גשמי אחר שאינו מצוה? התירוץ על כך הוא: כאמור לעיל, שבדברים גשמיים אחרים החיות האלקית שבהם היא באופן של העלם והסתור, ואילו במצוה היא בגלוי שהיא "מעשה אלקים". **מֶה שְׁאִין בֵּן בְּכַחֲנִיתוֹ** – בכוונת מצות אתרוג, **אֵינוֹ מְשִׁיג וְתוֹפֵס**, – מהות "מלכות דאצילות", שהיא שורש האתרוג, כפי שיסביר להלן, **אֵךְ הַיּוֹדֵעַ הַפֶּסֶד**, – אף מי שיועד סוד כוונת האתרוג על פי קבלה וחסידות – בכל זאת אין

קונטרס אחרון

בעשי' שהיא בחי' אלקות ממש לפי שבאצי' איהו וגרמוהי חד המאציל והנאצל וע"י התלבשות מהות הנשמה במהות הכלים דנוק' דעשיה נתהוה האתרוג נמצא כשתופס האתרוג ומנענעו כהלכתו ה"ז תופס ממש חיותו המלוכש בו מנוק' דאצי' המיוחדת באור א"ס המאציל ב"ה. משא"כ בכוונתו אינו משיג ותופס אף היודע הסוד. אלא מציאותה ולא מהותה אך בלימוד הלכות אתרוג משיג ותופס האתרוג ממש ומצותו כהלכה בבחי' דבור ומחשבה וכש"כ הלומד הסוד

יום שלישי ה' כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 312, אבל דוקא סודות... עד עמ' 312, אשר שם.

עֲדִיף מְצַד עֲצָמוֹ – מצד הדבר עצמו של ידיעת ולימוד ההשתלשלות, **בְּלִמּוּד הַמְצִאוֹת** – ההלכות של המצוות, **שְׂמִינִי וְתוֹפֵס הַמְהוּת**, – מבחינת טעם אחר אפשר שיהיה לו עדיפות ועליונות, כפי שיסביר להלן, שזה מביא ל"לב שלם", ליראה שהיא תכלית כל המצוות, אך מצד

עצמו אין זה עדיף מלימוד ההלכות של המצוות שבהן הוא יודע ומשיג את המהות, ו**מַעֲלָה עָלָיו בְּאֵילוֹ קִיָּם בְּפֶעֶל מְשִׁשׁ**, – בלמדו ההלכות של המצוה, נחשב לו כאילו קיים את המצוה בפועל ממש, **כְּמוֹ**

שְׂכַתוֹכִי²⁶: "זאת התורה בו". – לעולה ולמנחה, אומרת על כך הגמרא²⁷, מי שעוסק בתורה הרי הוא כאילו הקריב עולה ומנחה וכו'. הרי, שבלמוד הנגלה של הלכות המצוות יש בפרט מסיים מעלה מרובה יותר מאשר בלימוד פנימיות התורה, הלימוד של סדר ההשתלשלות, שזה בענין של "מהות", שבלמוד ענינים שהוא יודע

אֵכָל דְּוָקָא סוּדוֹת הַמְצִאוֹת, – לא סודות המדרגות הרוחניות של סדר ההשתלשלות, כפי שיסביר להלן, כי אם סוד המצוה, שאת המצוה עצמה, החפץ הגשמי של המצוה, הוא יודע ומבין את מהותה, **דְּלֹא גֵרַע מִלְּמוּד הַלְבוּשֵׁיתָהּ**, – של המצוה, ו**אֶתְרַבָּה בּוֹ**,

– הרי זה למעלה מלימוד ההלכה, **אֵךְ שְׁאִינוֹ מְשִׁיג הַמְהוּת**. – של הכוונה הרוחנית של סוד המצוה שמדובר בענינים ופרצופים של "אצילות", אך, כיוון שהמצוה עצמה – האתרוג – הוא מבין את מהות האתרוג – הרי שבכללות

הענין יש ענין של ידיעה ו"תפיסה" במהות. כל האמור הוא באשר לכוונת וסוד המצוה,

מֶה שְׁאִין בֵּן בְּסִדְרֵי הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, – בידיעת ולימוד סדר ההשתלשלות של העולמות והספירות שלמעלה, **אֵךְ אִם מְשִׁיג הַמְצִיאוֹת** – של המדרגות הרוחניות של סדר ההשתלשלות, **לֹא**

את מהותם, כפי שהדבר בהלכות של מצוות הנעשות בענינים גשמיים, ואת הענינים הגשמיים הרי הוא יודע את מהותם, כן חכמתו יתברך שבהלכות, הרי ירדה בענינים הגשמיים שאודותם דנים בהלכות – הרי מבין הוא "חכמתו יתברך" בהשגת המהות, ונעשה על

ידי כך אופן היחוד העליון ביותר של מקיף ומוקף, המבואר בפרק ה' ב"תניא", ששכל האדם מתאחד בתכלית עם השכל והחכמה של תורה שהיא חכמתו יתברך, ועל ידי כך נעשה גם היחוד של נפש האדם (שלמעלה משכל) עם "אור אין סוף" ברוך הוא המלוכש בחכמתו יתברך. כל האמור

הוא בשעה שההשגה שהוא מבין בתורה היא השגת המהות, וכאמור לעיל, הרי זה דוקא בלימוד המצוות של תורה שבהן ישנה השגת המהות, ואילו בלימוד וידעת סדר ההשתלשלות, שדנים במדריגות רוחניות, כמו אופנים, חיות ושרפים של עולמות בריאה יצירה עשיה, או אף למעלה מזה – בפרצופים של עולם ה"אצילות" וכו' – שם אין השגת המהות כי אם ידיעת המציאות בלבד. אף על פי כן – יסביר רבנו הזקן להלן – ישנה מעלה ועליונות בידיעת ולימוד סדר ההשתלשלות, שלא זו בלבד שאינה נופלת מלימוד המצוות של תורה – אלא היא אף למעלה מזה. **אלא שידעת המציאות מההשתלשלות, היא גם כן מצוה רמה ונשאה**²⁸, **ואדרבה עולה על כלנה**, – על כל שאר המצוות ולימוד הלכות התורה, כמו שכתוב²⁹: **"וידעת היום כו"**, – כלומר, שצריכה להיות דעת והשגה באלקות, וכן כתוב³⁰: **"דע את אלקי אביך כו"**, – שגם משמעותה היא שצריכה להיות דעת והשגה באלקות, **ומביאה ל"לב שלם" כו**, – כפי שמסיים בדברי הימים: **"ועבדהו בלב שלם"**, ש"דע את אלקי אביך" מביא שיהיה **"ועבדהו בלב שלם"**, ובהתאם לפירוש בביאור "ולא תשבית" ב"לקוטי תורה"³¹, הכוונה היא, שזה מביא

ליראה שהיא תכלית כל המצוות, ככתוב³²: **"ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלקינו"** – הרי שתכלית כל המצוות היא להגיע ל"ליראה את ה' אלקינו". ולימוד פנימיות התורה וידעת סדר ההשתלשלות, שמקיימים בהם מצוות **"וידעת היום"** ו"דע את

אלקי אביך" מביאים ל"לב שלם" של **"ליראה את ה' אלקינו"**. ובלשון רבנו הזקן: **"שהוא העקר, – לב שלם"** ויראת ה' הם עיקר ותכלית כל המצוות, וכאמור לעיל, של"לב שלם" וליראה מגיעים על ידי ידיעת והשגת סדר ההשתלשלות, למרות שהיא ידיעת והשגת המציאות בלבד, **והשגת**

המציאות³³ הוא **להפשיט** – הענינים של מדריגות סדר ההשתלשלות, **מנשמינות כו**. – כלומר, שיהיה ציור ברוחניות הענינים. בהתאם להערת הרבי בכמה וכמה מקומות³⁴, לימוד פנימיות התורה באופן של **"תפרנסון מיני"**, באופן של **"פרנסה"** והשגה, הוא דוקא כשזה בא בביאורים המסבירים הענינים בהסברים של **שכל והשגה** – תורת חסידות חב"ד – כדי שתהיה השגה והבנה יסודית בענינים אלה, **רק שו** – מצוות **"וידעת היום"**, שתהיה ידיעה והשגה באלקות, **היא מצוה אחת מתרי"ג**, – מ"613 המצוות, **והאדם צריך לקיים כל תרי"ג**, – המצוות, **לפי שהן השתלשלות המהות דחיצונית דכלים דאצילות**, – כפי שהסביר לעיל המעלה שבו, **לכך** – לכן, **צריך להרבות בלמוד כל התרי"ג** – מצוות, ללמוד ההלכות של כל המצוות, **וקיומן בפועל ממש** – שהלימוד הרי מביא לידי מעשה, לקיים בפועל כל המצוות, **במשכה דבור ומעשה**, **שהן בריאה יצירה עשיה**, – (מחשבה היא בריאה, דיבור – יצירה, ומעשה – עשיה), **לכך ברורין אשר שם** – בעולמות בריאה יצירה עשיה, וכפי שהוסבר לעיל, שביור הניצוצות הוא תכלית סדר ההשתלשלות.

קונטרס אחרון

היא ג"כ מצוה רבה ונשאה ואדרבה עולה על כולנה כמ"ש וידעת היום כו דע את אלקי אביך כו ומביאה ללב שלם כו שהוא העיקר והשגת המציאות הוא להפשיט מנשמינות כו רק שזו היא מצוה אחת מתרי"ג והאדם צריך לקיים כל תרי"ג לפי שהן השתלשלות המהות דחיצונית דכלים דאצי' לכך צריך להרבות בלימוד כל התרי"ג וקיומן בפועל ממש במחדו"מ שהן ב"ע לברר ברורין אשר שם.

יום רביעי ו' כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 312, ועוד זאת שבאמת... עד עמ' קנז, לא יראה.

והתכלית, המבוצעת על ידי מצוות מעשיות, אך **בעצם** אהבה ויראה של הנפש הן למעלה מהמצוות המעשיות. להלן יסביר רבנו הזקן, שגם **בעצם**, מצד השורש שלהם, הביוריים של המצוות המעשיות הם למעלה מהשורש של הנפש.

קונטרס אחרון

ועוד זאת שבאמת

הביורין שבב"ע מרפ"ח ע"י תורה ומצוות במחשבה

ובלשון רבנו הזקן: **שפאמת הברורין שפבריה יצירה עשיה מרפ"ח**, – מ"288 הניצוצות של תהו, ביוריים אלה מתבררים על

ועוד זאת, – נוסף על מה שהוסבר לעיל על המעלה של מצוות מעשיות (ושל לימוד ההלכות של המצוות) לגבי האהבה ויראה של הנפש (למרות שאהבה ויראה הן ענין רוחני ואילו המצוות המעשיות נעשות בדברים גשמיים), מעלה

שהיא בגין ענין ה"ביוריים" הנעשים על ידי מצוות מעשיות, ואשר הם תכלית ההשתלשלות; הרי זו מעלה מצד הכוונה העליונה

28. בתניא לפנינו: "מצות רבה ונשאה", אבל ב"לוח התיקון" תיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א שצ"ל "רמה", ככפנים. וכ"ה גם בלקו"ת ויקרא ד"ה ולא תשבית, שמעתיק (ומבאר שם) לשון זה שלפנינו, וכתוב "רמה", ככפנים, ולא כבדפוסים שלפנינו. 29. ואתחנן ד, לט. 30. דברי הימים א' כח, ט. 31. שבהערה 28. 32. ואתחנן ו, כד. 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בנדו"ז - משא"כ בהשגת המציאות האתרוג שהיא הקדמה להשגת מהותה - לא לבד שאינה מביאה להשגה בגשמיות - שהרי המדובר (גם) בעולם העשי' הגשמי - (ובמילא גם במהות), כ"א להיפך ענינה התפשטות הגשמיות והאפשרות להשיג מהות. [עפ"ז - מובן שייכות "והשגת... כו"י" כאן]. 34. ראה לקו"ש חט"ו ע' 42 ואילך. ובכ"מ.

איפוא, עליו להודק ל"מוצא פי הוי" שבלחם (ובדומם ובחי)? אלא, ה"מוצא פי הוי" שבלחם הוא בשרשו למעלה מה"מוצא פי הוי" שבאדם, שכן, האדם הוא מ"תיקון" ושורש המאכל הוא ב"תהו" שלמעלה מ"תיקון", ובשמות זה שם "ס"ג" שלמעלה משם "מ"ה".

ועוד זאת, – מצד עוד דבר

ישנה עליונות במצות

המעשיות לגבי האהבה

והיראה של הנפש, כמו

שכתוב³⁸: "ויפני –

הפנימיות שלי, לא יראו³⁹ –

שפנימיות העליון אינו

יכול לירד למטה, – אי

אפשר שתהיה בהתגלות

למטה, רק חיצוניותו – של

העליון, ופנימיות אחרים, –

בלבד, כנאמר לעיל "ופני

לא יראו", שהוא נזבלות

חכמה עלאה. – חכמה

עליונה. הרי שהאהבה

והיראה של הנפש על ידן האדם דבוק במדות העליונות, שהן הפנימיות והעצמיות של הספירות, אי אפשר שיומשך בנפש מפנימיות ועצמות המדות – כי אם מחיצוניותן בלבד, ואילו מהמצוות המעשיות, הבאות מנצח-הוד-יסוד של הספירות, שהן החיצוניות והגילוי של הספירות – יכול להימשך מפנימיותן ועצמיותן במצוות המעשיות. ועוד זאת, – קיימת מעלה במצוות המעשיות לגבי האהבה והיראה של הנפש, שכן, האהבה והיראה שהן ענין רוחני, הן למשל כמו דיבור והשפעה של שכל, שהרב משפיע לתלמידו, שנותן לו רק הארה משכלו ולא עצם השכל, ואילו מהשפעת הטיפה, שהיא גשמית – יש ממנה "הולדה" שכל ה"עצם" מתבטא בה, עד שגם יכול להיות "יפה כח הבן מכח האב"⁴⁰, שהענינים שלא היו בגילוי באב, יכולים להיות בגילוי בן. על דרך זה יסביר רבנו הזקן, הוא ההבדל בין אהבה ויראה רוחניים למצוות מעשיות גשמיים, שהאהבה ויראה הן ענין של "אורות", כמו למשל השפע של אור השכל, ומצוות מעשיות הן ענין של "כלים", ובהארת הכלים מתבטא "עצמיות", כמו למשל בטיפה הגשמית מתבטא ה"עצם". שחרי הדבור מדברי חכמה עלאה – חכמה עליונה, אינו מוליד, – אינו בורא "יש מאין", כמו למשל מהשפעת השכל והחכמה לא נהיית שום הולדה של מציאות חדשה, והמשכה שנמשכה מהכלי החכמה עלאה – כמו למשל באדם הטיפה שהיא ממוח האב, יש בה כח המוליד ומתהוה יש מאין. וגם המשכה חכמה עלאה – מהאור של "חכמה עילאה", כמו למשל כוח החכמה שבאדם, כלולה בה. – בטיפה הבאה מהכלי של "חכמה עילאה", והטעם, – טעמו של דבר, מפני שבה – בטיפה, נמשך מהותה ועצמותה החכמה עלאה. – כל האמור הוא בקשר לטיפה הבאה מהכלים של "חכמה", מה שאין בן דבור ומשכה, – שבשכל שהוא מבטא בדיבור או מהרהר במחשבה –

ידי תורה ומצות במחשבה דבור ומעשה, – על ידי לימוד התורה במחשבה ודיבור ועל ידי מעשה המצוות, ובירורים אלה גבוהין בשרשן מנפשידות נשמה שבאדם, כי – הבירורים הן מ – שם "ס"ג" שבפנימיות "אדם קדמון", ונפשידות נשמה שבכר

נתקנו על ידי – שם

"מ"ה", הוא – השם "מ"ה"

יוצא מה"מצח" – של קט

"א"ק", הארה בעלמא. –

הארה בלבד מבחינת "א"ק"

(אדם קדמון). לא פנימיות

"א"ק". שם "ס"ג" ושם "מ"ה"

הם שניהם מארבעת השמות

היוצאים מארבעת האופנים

והגימטריאות של שם הוי":

כששם הוי' הוא במילוי

ווא"וין הוא בגימטריא

"ס"ג", והוא שם "ס"ג",

וכששם הוי' הוא במילוי

אל"פין הוא בגימטריא

"מ"ה", והוא שם "מ"ה"; וכידוע בקבלה, שהשם "ס"ג" שייך ל"תהו" שלמעלה מ"תיקון", ושם "מ"ה" – ל"תיקון". וזה מה שרבנו הזקן אומר, שהבירורים של המצוות המעשיות – שרשם בשם "ס"ג" שבפנימיות "א"ק" (אדם קדמון), שהיא המחשבה הראשונה הכוללת כל סדר ההשתלשלות, אך הנפש או הרוח או הנשמה של האדם, שנשמות ישראל הן הרי מ"עולם התיקון", הרי כבר נתקנו על ידי שם "מ"ה" (ש"מ"ה" – מתקן), ושם "מ"ה" הוא הארה בלבד הבאה מה"מצח" של "אדם קדמון". וזהו שכתוב³⁵: "לפני מלך מלך בו". – לבני ישראל – ש"ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום", על פי קבלה, הכוונה: ה"מלכים" והספירות של "עולם התהו", שהם "לפני" ולמעלה מ"מלך מלך לבני ישראל" המוסב על עולם התיקון, שכן, עולם התיקון הוא הארה בלבד מ"א"ק", ואילו תהו (שמתהו בא ענין הניצוצות והבירורים) הוא משם "ס"ג" שמפנימיות "א"ק". והינו מטעם – זה הטעם, שהאדם חי במזונות דומם-צומח-חי, ומבררין ב"מ"ה" שבו, – כיוון שהנשמה באה מעולם התיקון ויש בה שם "מ"ה", ובכוח זה היא מבררת הבירורים של הניצוצות שבדומם, צומח וחי, וחי בהם, – לאחר שהאדם מברר הניצוצות שבדומם-צומח-חי וממשיך עליהם מעליונות שרשם שבתהו – הוא "חי" בהם, הם מוסיפים לו תוספת חיות ברוחניות, לפי שהם – הבירורים והניצוצות שבדומם-צומח-חי ב"ס"ג". – שהרי באופן כללי לא מובן, מדוע שהאדם, שהוא "מדבר" ולמעלה מעלה מ"דומם" ו"צומח" ואפילו מ"חי" – יצטרך להודק עבור חיותו למזונות שהוא מקבל מדומם-צומח-חי? אלא הפירוש הוא: ש"לא על הלחם לבדו יחי" האדם כי על כל מוצא פי ה' יחי" האדם³⁶, שלא מעצמיות הלחם (שהוא צומח) חי האדם, כי אם מצד "מוצא פי הוי" שבלחם, ברם, עדיין הדבר טעון הסבר: הרי האדם עצמו יש בו גם כן ה"מוצא פי הוי" מה"נעשה אדם"³⁷, מדוע,

35. וישלח לו, לא. 36. עקב ח, ג. 37. בראשית א, כו. 38. תשא ל, כג. 39. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה בכ"ז גם לעיל אגה"ק סי"ט". 40. שבועות מח, סע"א. ושי"נ.

אין מעצמות ה"חכמה", ואפלו בהשכלת השכל באיזו חכמה – למרות שזו השכלה שלא "נשמעות" בה עדיין אותיות, גם לא אותיות המחשבה, שכן היא עדיין למעלה מאותיות, אף על פי כן, הרי חכמה זו – היא, רק הארה מתפשטת ממהות השכל שבנפש ועצמותו, והארה זו היא לבוש למהותו ועצמותו של השכל, והשכל – כשלעצמו, הוא הארה ולבוש – בלבד, למהות הנפש. – הרי שאין בהשכלת שכל זה ממהות הנפש, שלא כפי שהדבר בטיפה, שלמרות שהיא גשמית, הרי יש בה ממהות ועצמות הנפש, כפי שיסביר להלן: מה שאין בן המפה, נמשך בה גם ממהות הנפש ועצמותה המלכדת במחין, ולכן מולידה בדומה לה ממש.

– בדומה לנפש, שכן, יש בטיפה מעצמות הנפש. והוא התפרש בין עבודת המלאכים היוצאין מ"נשיקין" – ש"זיווג נשיקין" הוא זיווג רוחני, ובמילא עבודתם היא עבודה רוחנית, להנשמות היוצאין מהכלים. – שבכלים יש ענין של "עצם", והנשמות הבאות מהם, הן למשל כמו השפעת הטיפה שיש בה השפעה מה"עצם". ברם, בהתאם לכך היה צריך להסתבר, שגם באהבה ויראה של נשמות תהיה המשכה מ"עצם", כיוון שנשמות הרי

באות מהכלים שבהם יש ענין של "עצם", ורבנו הזקן הסביר לעיל, שהאהבה ויראה של הנשמות הן כמו השפעת השכל מרב לתלמיד, שהיא השפעה של הארה בלבד ולא של "עצם"? יסביר על כך רבנו הזקן, להלן, שכיוון שהכלים ד"אצילות" נעשים נשמה לבריאה יצירה עשיה, יש

במילא מהנשמה שני סוגי השפעה: השפעה של "הארה" שהיא אהבה ויראה שכליים, והשפעה של "עצם", המתבטאת במצוות מעשיות. אף הכלים ד"אצילות" נעשו נשמה לבריאה יצירה עשיה, – ומהנשמה ישנם שני סוגי השפעה, והלכך – ולכן, דחילו ורחימו – יראה ואהבה שכליים הן כמלאכים ד"נשיקין" – שהוא ענין רוחני והארה בלבד, מהארת חיצונית

ד"חכמה בינה דעת – המאירה בבריאה יצירה עשיה. – ואין זה "עצם", למרות שזה בא מכלים ד"אצילות", והטעם, – טעמו של דבר הוא, משום דפנימית חכמה בינה דעת ומהותו ועצמותו של אור פנימי – אינו יכול להתגלות אלא על ידי הארת הכלים דוקא, היוצאים למטה כמפת האדם במחין, וכמו שכתוב: "ופני" – הפנימיות שלי, לא יראה. – ולכן מן ההכרח שתבוא בהעלם, כמו הטיפה למשל.

יום חמישי ז' כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קנז, ובר מן כל דין... עד עמ' 314, הלכותיהן.

להמשיך אלקות למטה בעולם – דבר הנעשה על ידי מצות מעשיות. ובלשון רבנו הזקן:

ובר מן כל דין⁴¹, – מלבד כל האמור לעיל במעלות שישנן במצוות מעשיות לגבי אהבה ויראה שכליים,

אפלו בנשמה דאצילות, אף שהיא מכלים דאצילות, וכן

קונטרס אחרון

ובר מן כל דין אפי' בנשמה דאצי' אף שהיא מכלים דאצי' וכן בנפש רוח מכלים דיצי'

שכליים הן ענין של "העלאה" בלבד, וזה "פועל" כך למעלה ענין של "העלאת האורות", שאין זו תכלית הכוונה, אלא תכלית הכוונה היא ענין של "המשכה",

41. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בהבא לקמן – עיין אוה"ת אחרי תקמ"ט ואילך". תמצית הביאור שם "באור התורה" פרשה אחרי (עמוד תקמט ואילך) של הרבי ה"צמח צדק": ישנן שלש בחינות, שתי בחינות של העלאה, מלמטה למעלה, ובחינה אחת של המשכה, מלמעלה למטה: ישנה עליה והסתלקות של האורות המסתלקים מהכלים, עליה זו היא ענין של "שממה" לגבי הכלים, כמאמר (תקנ"ז בהקדמה) "וכד את תסתלק מנייהו אשתארו כולהו שמהן כגופא בלא נשמתא", שבשעה שהאור מסתלק מהכלי, נשאר הכלי כגוף בלא נשמה. ענין שני של העלאה מלמטה למעלה – העליה של הכלים העולים לאורות העליונים, על דרך כפי שהדבר בעליית העולמות בשבת ויום הכפורים, שאז היא עליית העולמות, שכן הכלים אז בעליה אל האורות העליונים. וישנו ענין שלישי – המשכה מלמעלה למטה, להמשיך אורות עליונים למטה בעולם, כפי שהדבר נעשה על ידי מצוות מעשיות דוקא. והוא שואל שם ב"אור התורה": כיוון שעליית האורות היא חסרון, ענין של שממה לגבי הכלים, והרי הוא אומר ב"קונטרס אחרון" שנפש רוח ונשמה של האדם לגבי גופו, הן ענין של אור לגבי כלי, וכן גם אהבה ויראה, הרי שעל ידי אהבה ויראה של האדם שהן העלאת מ"ן לפעול העלאת האורות מהכלים הרי זה חסרון חס ושלום; כיצד יכולים לומר כך – הרי אהבה היא "עמוד" לכל התורה והמצוות? ומסביר שם ב"אור התורה": למרות שבאופן זמני זה חסרון, שכן זו היא העלאה של האורות, אך

בנפשיהם מכלים דיצירה עשה⁴² – הנה רחיו (אולי צ"ל: רחילו ורחימו) – אהבה (אולי צריך לומר יראה ואהבה) שכלים שלהם – שהן ענין של "העלאה" מעוררים גם בן הכלים דיצירה עשה בחינת העלאה ממטה למעלה ב"אתערוהא דלתתא" – בהתעוררות מלמטה, שהן עצמן ענין של

העולמות, להתגלות אור עליון למטה, ולא לעלות התחתון למעלה, שנה אינו אלא לפי שעה. – כל עליה היא ענין זמני בלבד, שכן לאחר מכן מן ההכרח שתומשך חזרה למטה, ואף גם זאת, – כשנדרשת עליה, אין זו עליה של האור, שהוא ענין של

קונטרס אחרון

עשי' הנה רחיו (אולי צ"ל דו"ר) שכלי' שלהם מעוררים כ"כ בכלים דיצי' עשי' בחי' העלאה ממטה למעלה באתערותא דלתתא וזהו בחי' הסתלקות לבד ח"ו. אבל בחי' המשכה מלמעלה למטה הוא ע"י מצות מעשיות דוקא להמשיך אור בכלים ובחיצוניות הכלים דוקא שחיצוניות העליון יורד למטה ופנימיות התחתון עולה למעלה וז"ש בזהר פ' פקודי הנ"ל דאית סדורא כו' ושתיהן צורך גבוה העלאה והמשכה ע"י העלאה מ"ן מס"ג בבחי' עובדא ומלולא וזהו תכלית ההשתלשלו' להתגלות אור עליון למטה ולא לעלות התחתון למעלה שזה אינו אלא לפי שעה ואף גם זאת דוקא עליות הכלים לאורות עליונים היא מעלת השבת ויוה"כ. אבל לא עליות והסתלקות האורות ח"ו כמ"ש בפע"ה וגר"ן של האדם לגבי גופו בעוה"ז חשיבי כאורות לגבי כלים וכן דו"ר שכליים לגבי מצות מעשיות דוקא ולכן התפלל משרע"ה תפלות כמנין ואתחנן על קיום מצות מעשיות דוקא וה"ה לדבור גשמי של הלכותיהן.

הסתלקות, כי אם דוקא עליות הכלים לאורות עליונים היא מעלת השבת ויום חפזים, – שאו "עליית העולמות", שהכלים הם בעליה אל האורות, אבל לא עליות והסתלקות האורות הם ושלום, כמו שכתוב בפרי עץ חיים⁴⁴, ונפשי רוח נשמה של האדם לגבי גופו בעולם הזה חשיבי – נחשבות, באורות לגבי כלים, וכן רחילו ורחימו – יראה ואהבה, שכליים לגבי מצות מעשיות דוקא. – הן כאורות לגבי כלים. ולכן התפלל משה רבנו עליו השלום תפלות כמנין

ואתחנן⁴⁵ – תקט"ו (515) תפלות, כמנין ואתחנן, שיכנס לארץ ישראל, על קיום מצות מעשיות דוקא. – כי שלימות קיום המצוות היא בארץ ישראל, ולכן התפלל תפלות רבות אלו כדי לזכות לקיום מצוות מעשיות בארץ ישראל, שכן, קיום המצוות המעשיות הוא תכלית כל ההשתלשלות, כי על ידן ממשיכים אלקות למטה בעולם, והוא תדיר לדבור גשמי של הלכותיהן. – שכן גם על ידי לימוד ההלכות של המצוות שלומדים בדיבור גשמי ממשיכים אור למטה.

הכלים דוקא, שחיצוניות העליון יורד למטה ופנימיות התחתון עולה למעלה. – שנמשכת אלקות בעולם וזה פועל תשוקה ועליה בנבראים לאלקות. וזהו שכתוב בזהר פ' פקודי הנזכר לעיל⁴³: "דאית סדורא כו'". – שישנו סדר של העלאה וסדר של המשכה, ושתיהן צורך גבוה, – לעבודת ה' העלאה והמשכה, על ידי העלאה מ"ן נוקבין ב' – שם "ס"ג", – הנעשה על ידי בירורי הניצוצות, בבחינת עובדא ומלולא. – מעשים ודיבור, וזהו תכלית ההשתלשלות, – של

על ידי העלאה נמשכים אחר כך אורות עליונים יותר. למשל: אדם בשעת שינתו, הרי זה העלאה והסתלקות של המוחין והשכל שלו, אך על ידי זה נעשה שכלו מרוענן ומחודש, שהוא יכול להבין שכל יותר טוב מאשר לפני שינתו. ועל דרך זה העלאה שבראש השנה, הענין של "דורמיטא דו"א", ענין של דורמיטא ושינה, שעל ידי זה נמשך – על ידי תקיעת שופר והתפלות – אור עליון. אך זה דוקא על ידי הענין של תקיעת שופר שהיא מצוה מעשית, נמשך על ידי המשכה עליונה וגדולה יותר בגלל ההעלאה שהיתה לפני זה. כך הדבר בענין האהבה, כאשר אחרי האהבה ישנם העבודה וקיום המצוות, נמשך אז, על ידי עליית האורות של האהבה – אור עליון. אך, תכלית הכוונה האמיתית היא ענין של המשכה, להמשיך אלקות למטה, וזאת על ידי מצוות מעשיות. בכך הוא מסביר שם ב"אור התורה" ההבדל בין "כלות הנפש" כפי שהיה בנבד ואכיהו "בקרבתם לפני ה'", שהיתה כלות הנפש, ונחשבה לחטא, מפני שלא זו היתה הכוונה העליונה – ולעומת זה מסירת נפש היא למעלה מתורה ומצוות, כפי שאנו רואים שה"מגיד" אמר ל"בית יוסף" שיזכה לענין של מסירת נפש בפועל, ולאחר מכן אמר לו, שבגלל ענין מסויים לא יזכה לכך. וה"בית יוסף" הרי היה "לא פסיק פומי מגירסא" (כך הוא הלשון ב"אור התורה" שם), והרבי אמר פעם שזה היה לפני שה"בית יוסף" חיבר את השולחן ערוך וזיכה את כלל ישראל לכל הדורות הבאים – ובכל זאת מסירת נפש היא למעלה מכל זה. הרי ההבדל בין "כלות הנפש" ל"מסירת נפש" הוא, ש"כלות הנפש", כיוון שזאת כלותה של הנשמה, ולאחר מכן אין שום עבודה של קיום התורה ומצוות, "יצאו" בלי "שוב", הרי אין זה לפי הכוונה האמיתית, שכן הרצון העליון הוא הרי המשכה, להמשיך אלקות בעולם. ואילו במסירת נפש שבה ישנה הרי גם מסירת הגוף, שהוא מוסר גופו ונפשו, ומסירת הגוף היא ענין של מעשה הממשיך המשכות למטה – הרי זה לפי הכוונה האמיתית העליונה בזמנים ובענינים שנדרש בהם ענין של מסירת נפש. וכיוון שההעלאה שבכך היא העלאה כללית, שהוא מוסר את כל ישותו להקדוש ברוך הוא – הרי זה למעלה מהמשכה פרטית שישנה בענינים שונים של תורה ומצוות. ⁴² הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "יש לחפש בכת" דקו"א דלכאורה חסר כאן וצ"ל: וכן בנפש רוח נשמה וכלים דבי"ע כו' בכלים דבי"ע בחי'. אבל גם באוה"ת הוא כההנדפס". ⁴³ רמט, א. ⁴⁴ פ"ח שער השבת בהקדמה פ"ז. ועוד. ⁴⁵ ראה דב"ר פ"א, ט.

יום שישי ח' כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 314, אך להבין... עד עמ' קנח, וכה"ג.

מצות אתרוג, מעורר בחינת חכמה-בינה-דעת שפעשר ספירות דכלים דזו"ן, ועד רום הפעלות גם בן בחינת חכמה-בינה-דעת שפ-שם "ס"ג" דפנימית "אדם קדמון", היוצא דרך ה"ענינים" כו'. – של "א"ק", "ענינים" כמו ענין הראיה, הן ענין של פנימיות,

שלא כמו המצח שהוא ענין של חיצוניות. על כל פנים,

הרי שענין מעשה המצוות, מה שהוא עושה מצוה בדבר גשמי, מעורר גבוה מאד בשורש עד בשם "ס"ג" שלמעלה משבירת הכלים, וכן גם בלימוד ההלכות של המצוות מעוררים בפנימיות של המדרגה העליונה מאד, שכן כשלומדים אודות המצוה הרי "מעלה עליו כאילו קיים בפועל ממש"; אך, כיצד הדבר כשלומדים פרטי ההלכות של איסור לא-תעשה, שבכך הרי לא שייך הענין של "כאילו קיים", ובמיוחד בדברים

שאינם שכיחים כלל, שבהם לא שייך אפילו הענין כפי שהוא ב"לא תעשה" שיכול להיות שההימנעות ממנה יש בה ענין חיובי – שכן "ישב ולא עבר עבירה" נותנים לו שכן "כאילו עשה מצוה" 46 – גם ענין חיובי זה לא שייך בדברים אלה שאינם שכיחים כלל, ובכל זאת אנו אומרים, שיש להרבות בלימוד ההלכות יותר מאשר בלימוד סדר ההשתלשלות המביא לאהבה וליראה; יסביר רבנו הזקן להלן, שיש ענין בלימוד התורה המשתווה גם במצוות עשה וגם במצוות לא-תעשה, שלימוד הענין בלבד, גם כשאינו יכול להביא לידי מעשה של קיום מצוה-עשה או להישמר מלא-תעשה – ובכל זאת לימוד ההלכה עצמו יש בו המעלה העליונה ביותר, מה שעל ידי הלימוד נעשה האדם מקושר ל"חכמה עילאה" (עליונה), שכן, כל פרטי ההלכות הם המשכות מ"חכמה עילאה" של המאציל ברוך הוא. ובלשון רבנו הזקן: וְכָל הַנִּזְכָּר לְעֵיל – שמעשה המצוה או לימוד ההלכה של המצוה, מעוררים למעלה מעלה עד בשם "ס"ג" שלפני השבירה, הוא בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, אֲבָל לֹא בְּלִמּוּד פְּרָטִי הַלְבוּת אֶפְסוֹר לֹא תַעֲשֶׂה לְבִאֲרָה, וּבְפֶרֶט בְּדָלָא שְׂכִיחֵי כָּלָל – בפרטי דיני לא-תעשה שאינם שכיחים כלל שיהיו במעשה, הרי במילא גם לא שייך שם הענין של "ישב ולא עבר עבירה" נותנים לו שכן כאילו עשה מצוה, שההימנעות עצמה יהיה בה ענין חיובי, כְּמוֹ פְּרָטִי הַלְבוּת פְּגוּל וְכֵהָא גֻּנָּא. – וכדומה, שאינם שכיחים כלל, מדוע, איפוא, יש להרבות גם בלימוד הלכות אלו יותר מאשר בלימוד סדר ההשתלשלות המביא לאהבה ויראה?

אך להבין, איך האתרוג שהוא מרפ"ח – 288 הניצוצות, שלא נכרך עדין, – שכן, האתרוג כפרי גשמי הרי חיותו מ"נוגה", שבוה יש מרפ"ח הניצוצות של תוה, וזה באופן כמו "קודם הברירה", לפני שנתברר להיות אלקות, וכן קלף התפלין, – עליו נכתבות פרשיות התפלין, שהוא קלף גשמי

והוא מרפ"ח הניצוצות – וְמִשִּׁיר אֹר כְּבָלִים דְּזו"ן דְּאֲצִילוֹת, שְׂפָכָר – הכלים של הספירות, נכרך ונתקנו על ידי שם "מ"ה" להיות בחינת אלקות – ששם "מ"ה" מברר, הנה המשל לזה היא – ענין הוריעה והנטיעה, שְׁהִנְרָעִין – שזורעים או נטעים, מעורר בן הצומח שְׂבָאֲרֵין, שהוא דבר ה': "תִּרְשָׁא הָאָרֶץ כו' – דשא, עֵץ פְּרִי כו'", – שהצמיחה היא הרי לא מהגרעין, כי אם מ"כח הצומח" (כפי שהוסבר ב"אגרת הקודש" סימן כ'),

הגרעין משמש כ"העלאת מ"ן" והתעוררות של הפרט המסויים של כוח הצומח שהתבטא באותו גרעין, הרי כוח זה נכלל ב"כח הצומח" הכללי שבארץ (אחרי שהגרעין נרקב ונפסד), שאז זה מעורר ומפעיל את כוח הצומח שבארץ שאכן יצמיח אותו עץ פרי מסוגו של הגרעין שזרע, והכוח הצומח העצמי, עצם כוח הצומח, הוא המאמר "תדשא הארץ דשא" וכו' שהוא מקור כל סוגי הצמיחה. מה שהגרעין מעורר את כוח הצומח שהוא כוח רוחני וכוח אלקי, הרי זה על ידי הַעֲלָאת "מֵן נִזְקָבִין" לְשִׁרְשׁוֹ, – שהגרעין ששרשו הוא מכוח הצומח, נעשה "העלאת מ"ן", התעוררות מדבר נמוך יותר לענין עליון יותר, התעוררות מהמקבל אל המשפיע. הרי הגם שהגרעין הנוזע אין לו כל ערך לגבי כוח הצומח, בכל זאת הוא מהווה "העלאת מ"ן" לעורר את כוח הצומח, כיוון שהוא השרש שלו. כָּכָה מְעוֹרְרִים הַקָּלָף – של התפלין, וְהָאֲתָרוֹג – מד' המינים, עַד רוֹם הַמַּעֲלֹת, – והמדרגות, שֶׁהוּא שֵׁם "ס"ג" שְׁלִפְנֵי – ולמעלה מִ'הַשְּׂבִיכָה, – של שבירת הכלים, שֶׁהוּא – שם "ס"ג" הוא מְהוּת וְעֲצָמוֹת אֹרֹת שְׂפָ אָדָם קְדָמוֹן, – שהוא הפרצוף הראשון, המחשבה הקדומה, המחשבה הראשונה, של "אין סוף", הכולל כל ההשתלשלות, ובפרצוף זה ישנן המהות והעצמות של הפרצוף ואין זה הארה בלבד; הרי ששם "ס"ג" הוא ממהות ועצמות האורות של "א"ק", וְלֹא הָאָרֶה בְּעֲלָמָא כְּמוֹ שֵׁם "מ"ה" ש – בא מְמַצְחוֹ. – של "א"ק". כל האמור הוא בקיום מצות תפלין או מצות אתרוג, כשמקיימים אותן במעשה, וכן בְּלִמּוּד וְעֵינֵן הַלְבוּתֵיהֶן – ההלכות של מצות תפלין ושל

יום שבת קודש ט' כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' קנח, אך עוד זאת... עד עמ' קנח, מהנברא.

"חכמה עילאה", ואילו שם ההלכה היא אחרת, דהתם - שם, ב"חכמה עילאה" המלוכשת באהבה וביראה שכליים, הלבוש הוא מעלים ומסתיר לגמרי, - על ה"חכמה עילאה", בהסתיר והעלם הארץ החמריית - המסתירה ומעלימה לגמרי, לגבי חכמה עלאה

המלכשת פה, כמו

שכתוב⁴⁸: "כלם בחכמה

עשית", - שכל הנבראים

נתהו ב"חכמה", הרי

ש"חכמה עילאה" מלוכשת

גם בארץ הגשמית

והחומרית, אלא שהארץ

מכסה ומסתירה לגמרי על

ה"חכמה עילאה" המלוכשת

בה, כך גם מכסות האהבה

והיראה שכליים על "חכמה

עילאה", והיינו היצונית

היצונית דכלים

דמלכות דאצילות

שפעשית, שהיא - מלכות

דאצילות" עם החיצונית דיצונית של הכלים שלה, מסתרת

לגמרי ברוח-נפש דעשית, - "מלכות דאצילות" כשלעצמה,

אפילו החיצונית דיצונית של הכלים שלה, הן ענין של נשמה

ואלקות, וזה מוסתר לגמרי בנפש רוח שהן ענין של נברא, שזה כמו

"חכמה עילאה", שהיא בהתכללות, בהתאם לסדר התכללות

הספירות ש"חכמה עילאה" באה בהתכללות ב"מלכות דאצילות",

ו"מלכות דאצילות" מאירה ב"עשית" ועשר ספירותיה, שבהן יש הרי

ענין ה"חכמה", הרי כל זה מוסתר ונעלם בארץ החומרית, וכן

בבריאה היא מסתרת לגמרי ברוח-נפש, - של "בריאה", שהם

- רוח ונפש של "בריאה", הן בתינות נבראים - המתהווים בהסתיר

והעלם הבורא מהנברא, - שהבורא מתעלם ומסתתר מהנברא,

הרי זה העלם וההסתיר מה ש"חכמה עילאה" מוסתרת באהבה

וביראה שכליים ששרשן בעולם ה"בריאה", עולם ההשגה.

אך עוד זאת השנה פבל⁴⁷, - ישנו עוד דבר השווה בלימוד כל

ההלכות, גם של מצוות-עשה וגם של מצוות לא-תעשה, כולל גם

כאלו שאינן שכיחות כלל, כי כל דחילו ורחימו - יראה ואהבה,

שכליים של המלאכים - הן בתינות נבראים מאין ליש, והן

בתינות נפש רוח

דבריאה-יצירה-עשית, -

לא ענין של "נשמה"

ואלקות, כי אם "נפש רוח"

שהן נברא. מה שהוא מדייק

לומר האהבה ויראה של

מלאכים, למרות שברצונו

לומר גם על האהבה ויראה

של נשמות, שאינן משתוות

ללימוד ההלכות - הרי זה

מפני שבאהבה ויראה של

נשמות, (א) הנשמות עצמן

אינן נבראים ממש, כי אם

כפי שאלקות באה בענין של

נברא ונשמה, ו(ב) באהבה

ויראה של נשמות ישנו הרי ענין של מצוה, מה שאין כן באהבה

ויראה של מלאכים שאינן ענין של מצוה, הרי שם מודגש יותר איך

אהבה ויראה הן ענין של נברא בלבד, וזה מביא שגם בנשמות, עצם

הענין של אהבה ויראה הוא ענין של נברא, אך פרטי ההלכות הם

ענין של אלקות, אבל פרטי ההלכות - הענינים השונים של

הלכות המצוות, הן המשכבות חכמה עלאה - עליונה, דהמאציל

פרוה-הוא המלכשת פנשמיית, - בענינים גשמיים בהם דנה

ההלכה, כמו "המחליף פרה בחמור" וכדומה, והלכשת זו, - מה

ש"חכמה עילאה" (עליונה) מלוכשת בענינים גשמיים של ההלכות,

אינה המלכשת חכמה עלאה דחילו ורחימו - ביראה ובאהבה

שכליים, - שבכל מה שנברא הרי ישנה מ"חכמה עילאה", שהרי

"כולם בחכמה עשית", ובמיוחד באהבה וביראה שכליים ישנו הרי

הענין מה שהן באות משכל ומחכמה, ושורש כל עניני החכמה הוא

יום ראשון

תהלים:

מפרק יח
עד פרק כב

יום שלישי

ג כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, שלישי עם פירש"י.
תהלים: יח"כב.

תניא: והנה לקיום . . . "קנו" אחורי כו'.

מההפרש בין הנהגת הבעש"ט להנהגת המגיד, כי הבעש"ט הי' עסוק בנסיעות שונות, והמגיד ישב בביתו. עוד זאת: בימי נשיאות המגיד, כבר הי' מפורסם ענין החסידות גם במרחקים, ע"י נסיעות החבריא קדישא, ורבים מבע"ב בינונים נתקשרו לתורת החסידות והיו נוסעים למעזריטש.

יום

שני

תהלים:

מפרק כג
עד פרק כח

יום רביעי

ד כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, רביעי עם פירש"י.
תהלים: כג"כח.

תניא: משא"כ . . . "312" הלומד הסוד.

למים אחרונים נוטלים קצה האצבעות, ואחר כך מעבירים אותם, כשהם לחים עדיין, על השפות.

יום שלישי

תהלים:

מפרק כט
עד פרק לד

יום חמישי

ה כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, חמישי עם פירש"י.
תהלים: כט"לד.

תניא: אבל דוקא . . . "312" שם.

והנה סולם מוצב ארצה – תפלה היא סולם ההתקשרות של הנשמה באלוקות. והגם שהוא מוצב ארצה, התחלת התפלה היא בהודאה לבד, אבל וראשו מגיע השמימה, בבחי' ביטול עצמי, אבל בא לזה ע"י הקדמת ההשגה וההבנה בפסוקי דומרה, ברכות ק"ש וק"ש.

יום רביעי

תהלים:

מפרק לה
עד פרק לח

יום שישי

ו כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, ששי עם פירש"י.
תהלים: לה"לח.

תניא: ועוד זאת . . . "קנו" לא יראו.

אאמו"ר אמר: קריאת שמע שעל המטה איז, אין זעיר אנפין, ווי דער ווידוי וואָס קודם צאת הנפש מהגוף. נאָר יעמאַלט גייט מען שוין אינגאַנצען אוועק פון יריד, און עס ענדיגט זיך שוין דער מסחר פון היום לעשותם, און אין קשעהמ"ט פון יעדער נאָכט האלט מען נאָך אין מיטן יריד, און מען קען נאָך אויפטאָן.

תרגום חפשי

קריאת שמע שעל המטה היא, בזעיר אנפין [דוגמית של], כהוידוי שבטרם צאת הנפש מהגוף. אלא שאז עוזבים לגמרי את היריד, וכבר מסתיים המסחר של היום לעשותם, ובקריאת-שמע שעל המטה של כל לילה עדיין נמצאים בעצמו של היריד, ואפשר עדיין לפעול.

שבת	ז כסלו	ה'תש"ד
חמישי	הפטורה: ועמי - תלמי שדי. ויברח יעקב - ובאשה שמר. ובנביא העלה - ובנביא נשמר.	ה'תש"ד
תהלים:	שיעורים. חומש: ויצא, שביעי עם פירש"י. תהלים: לט"מג. תניא: ובר מן . . . "314" הלכותיהן.	ה'תש"ד
מפרק לט עד פרק מג	שלש חכמות הן: חכמת ביטול החומר, ע"י הוראת שקוץ ותיעוב כל ענינים הגופניים והחומריים – חכמת המוסר. חכמת הכרת מעלת הצורה והרוחני במדות ובמושכלות והוראת אופני הקירוב אליהם – חכמת החקירה.	ה'תש"ד

חכמת הגברת הצורה על החומר, הוראה במעלת חומר מזוכך ובמעלת הצורה כשנקבעה בהחומרי, והתכללותם יחד מבלי אשר ימצא ראש וסוף, להיות כי נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן, אל אחד בראם, ולכוונה אחת לגלות אור קדושת חביון עוזו ית' נבראו, ושניהם כאחד דוקא משלימים אותה השלימות, אשר עלה ברצונו ית' – חכמת תורת החסידות.

יום ראשון	ח כסלו	ה'תש"ד
שישי	שיעורים. חומש: וישלח, פ' ראשונה עם פירש"י. תהלים: מד"מח. תניא: אך להבין . . . "קנח" וכה"ג.	ה'תש"ד
תהלים:	א מענש זאָל זיך מתבונן זיין, ווי גרויס חסדי הבורא ב"ה זיינען, אז אזא קטן שבקטנים ווי דער מענש איז, קען ער מאַכען א נחת רוח גדול צום [יתבונן האדם עד כמה גדולים חסדי הבורא-ברוך-הוא, שכזה קטן שבקטנים כפי שהוא האדם, יכול לגרום נחת-רוח גדול ל] גדול הגדולים וכמ"ש ולגדולתו אין חקר, דארף דער מענש זיין תמיד באגייסטערט און טאַן די [על האדם להיות תמיד נלהב ולבצע את ה] עבודה בלב ונפש חפצה.	ה'תש"ד

שבת	ט כסלו	ה'תש"ד
קודש	שיעורים. חומש: וישלח, שני עם פירש"י. תהלים: מט"נד. תניא: אך עוד . . . "קנח" מהנברא.	ה'תש"ד
תהלים:	יום הולדת את אדמו"ר האמצעי – תקל"ד – ויום הסתלקותו – תקפ"ח. ומ"כ בניעזשין. ט בכסלו תקנ"ד אמר רבינו הזקן מאמר – והוא חלק פרק נ"ג מספר של בינונים (תניא) המדבר ע"ד בית ראשון. למחרתו אמר חסידות עוד הפעם – סיום פרק הנ"ל עד גמירא [סופו]. כי המאמרים מר"ה תק"ן עד י כסלו תקנ"ד (אשר בהם נכללו לקוטי עצות משנים הקודמות) מהם נסדרו נ"ג פרקי ספר של בינונים.	ה'תש"ד

יום
חמישי
תהלים:
מפרק לט
עד פרק מג

יום
שישי
תהלים:
מפרק מד
עד פרק מח

שבת
קודש
תהלים:
פרק מט
עד פרק נד

יום ראשון

ניסוח המים

ההוראות הניתנות להם אבל החכמים נותני ההוראות אינם צריכים להיות בטלים למסורת חכמים, כי גם הם בעלי הבנה בתורה. ולכן ניסח הצדוקי על רגליו, להורות שבהיותו כהן המשרת במקדש אינו זקוק לקבלת עול ורק פשוטי העם, בחינת רגל, צריכים לקבלת עול. ו"רגמוהו כל העם", הפשוטים דווקא, כי אצל בעלי ההשגה לא נרגש כל כך שלא די בשכל, אבל הפשוטים חשו מיד שגישת הצדוקים היא היפך הרצון העליון. ורגמוהו דוקא "באתרוגיהן", כי בד' המינים המעלה היותר גדולה היא באתרוג, ש"יש בו טעם ויש בו ריח" ודוגמתו בכוחות הנפש, השכל הוא הכוח היותר נעלה – להורות שגם בשכלם הבינו ששיטת הצדוקי מופרכת, כי אצל בעל 'קבלת-עול', גם השכל והעונג באים מתוך קבלת עול (ע"פ לקו"ש ב, 429 ואילך).

הלכות תמידין ומוספין, פרק י הלכה ח: זה שמונף המים - היו אומרים לו: 'הגבה ידך! שפעם אחת נספך על רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן' - שאמרו: 'מין הוא, שהן אומרים שאין מונפקין מים. ולכאורה אינו מובן: א) כיון שהצדוקים אינם מודים בניסוח המים, לא היה לצדוקי לנסך כלל, ולמה ניסך על רגליו? ב) למה רגמוהו כל העם, ולא הכוהנים? ג) למה "באתרוגיהן"? והביאור לפי פנימיות הענינים: יין שיש בו טעם מורה על עבודת ה' על פי שכל והבנה, ומים שאין בהם טעם מורים על קבלת עול. והצדוקים הסכימו לניסוח היין שענינו הבנה והשגה, ולא לניסוח המים שענינו קבלת עול. הצדוקים טענו עוד, שנשים ועמי הארץ, וכן בעלי עסקים ששכלם טרוד בעסק ולא בתורה, אכן מוכרחים להתנהג לפי

יום שני

לוחות מרובעות

אפשר לומר שראשי הלוחות היה בחצי עיגול, כי אם כן הארון היה מלא מלמטה, אבל מלמעלה נשאר מקום פנוי! על פי זה מובן גם ביטוי תמוה בגמרא שם: "כמה לוחות אוכלות בארון – י"ב טפחים... כמה לוחות אוכלות בארון – ששה טפחים". ולכאורה, מאי משמע שהלוחות 'אוכלות' בארון? אלא הכוונה שהלוחות מילאו את כל מקום הארון כך, שלא נותר בו שום מקום פנוי, וזה יתכן רק אם הלוחות מרובעות. חיוזוק נוסף לכך מצוי בהלכה זו: מאחר שכלי שרת אין מקדשין אלא מלאין, לכן כך הוא גם בארון והלוחות שבתוכו - 'אין בארון אלא שני הלוחות האבנים אשר הניח שם משה' וכולו מלא בהם.

(תורת מנחם תשמ"ב ח"א עמ' 275)

הלכות פסולי המוקדשין פרק ג, הלכה כ: כל בלי השרת - אין מקדשין אלא... מלאים". בציורים רבים לוחות הברית מופיעים כשראשיהם עגולים. ויש לדעת כי תבנית זו של הלוחות הושפעה מציורי נכרים, אך לוחות הברית שניתנו למשה בסני – מרובעות היו, כעדות חז"ל בכמה מקומות, וכפי שעולה מדברי הרמב"ם: בגמרא (בבא בתרא יד, א) נאמר: "ארון שעשה משה אמתיים וחצי ארכו, ואמה וחצי רחבו, ואמה וחצי קומתו... והלוחות: ארכן – ששה, ורחבן – ששה, ועביין – שלשה, מונחות כנגד ארכו של ארון". על פי החשבון שהגמרא מפרטת, הארון היה 'מלא' כך שלא נותר בו מקום פנוי. אם כן, ודאי שכל אחד מן הלוחות היה ריבוע של ששה טפחים על ששה טפחים ואי

יום שלישי

ביטול ברוב - לכתחילה או דיעבד?

ניתן לפשוט לכאורה, שאלה זו מההלכה שלפנינו, בה מבואר כי חתיכה של חטאת שהתערבה עם חתיכות של חולין, אין להתיר את כל החתיכות לישראל, אלא יאכלוהו הכהנים. מדוע לא יותרו כולם לישראל מדין ביטול ברוב? אין זאת, אלא מאחר ובאפשרותו למכור את כולן לכהן, אף שהדבר כרוך בהפסד מועט, עליו לעשות כך! אך יש לדחות את הראיה, על פי דברי רש"י (יבמות פא, ב) המבאר את הטעם שיש להחמיר כאן: משום שחתיכה דרכה להימנות. כלומר, הכלל בדיני ביטול הוא, 'דבר שבמנין' (דבר שהדרך למכרו לפי מספר יחידות ולא לפי אומדן) הוא בעל חשיבות מיוחדת, ואינו בטל. ולכן במקרה זה, שקיימת גם אפשרות שלא להזדקק לביטול אלא למוכרו לכהנים – ראוי להחמיר (פרמ"ג שער התערבות פ"ג).

הלכות פסולי המוקדשין פרק ו, הלכה כד: אבל חתיכה של חטאת שהתערבה בה חתיכות של חולין ... הרי אלו לא יעלו, אלא יאכל הכל לכהנים. כלי חדש, הטעון טבילה, וקודם שהספיק לטובלו הוא התערב בין כלים טבולים; האם יש להטביל מספק את כל הכלים, או שמא ניתן להסתמך על דין 'ביטול ברוב', ולהתיר את כל הכלים ללא טבילה? השאלה נשאלת אף בנוגע לכלי הזקוק להגעלה שהתערב בין הכלים, שיותר מסתבר להקל בו, שכן טבילה כרוכה רק בטריחה, ואילו הגעלה יש בה גם חסרון כיס. ונחלקו בדין זה: יש אומרים כי ניתן לכתחילה להסתמך על דין ביטול ברוב. ויש הסוברים כי במקום שניתן לתקן את הדבר, יש להחמיר ולא להסתמך על דין ביטול, וזאת אף כאשר הדבר כרוך בחסרון כיס מועט! (ראה י"ד קב, ג ובש"ך שם).

יום רביעי

בין אשה לגזול

זאת מאחר ועל כל אחת מהן קיים החשש שמא היא קרובתה של האשה המקודשת לו, והרי הוא אסור בקרובותיה של אשתו. מדוע אפוא לא נחוש אף בענייננו לכך?
על כך מיישבת הגמרא, כי קיים הבדל יסודי בין המקרים. שכן ניתן לומר, האשה המקודשת, או הגזול המקודש, מהווים הרי מיעוט קטן בקרב כל הנשים והגזולים שבעולם, וכאשר אנו דנים על כל אשה או גזול ניתן להניח כי הם באים מהרוב. ובנקודה זו קיים חילוק בין המקרים, בהתבסס על הכלל בדיני 'רוב' – "כל קבוע כמחצה על מחצה". כלומר, דבר הקבוע במקומו ואינו נייד אין הולכים בו אחר הרוב. ואם כן: אשה הדרה בביתה הקבוע אין הולכים בה אחר הרוב; מה שאין כן גזול שקינו אינו קבוע, הולכים בו אחר הרוב.

הלכות פסולי המוקדשין פרק ט, הלכה א: קַן סְתוּמָה שִׁפְרָח מִמֶּנָּה גִּזְלָל לְאִוִּיר ... יָקַח זֶגֶל לְשָׁנִי.
מדובר בצמד גזולים שיועדו להקרבה – אחד לחטאת ואחד לעולה, כאשר אחד מהגזולים פרח. ונפסק כאן כי אין מניעה להקריב את הגזול הנשאר בצירוף עם גזול נוסף.
ומה באשר לגזול שפרח? הגמרא (נדר יב, א) מעלה שאלה בקשר לכך: איך נוכל להביא מעתה גזול לקרבן, והלוא על כל גזול המתעופף בעולם קיים חשש כי הוא הגזול המוקדש מכבר לקרבן קודם?
וכדוגמת זה מצאנו לענין אחר: אדם שאמר לשלוחו: "לך וקדש לי אשה", אך לא ציין למי כוונתו. אם לא חזר השליח והודיע את מי הוא קידש, אסור המשלח בכל הנשים שבעולם!

יום חמישי

"לב בית דין מתנה" – המושג והשלכותיו

כן "לב בית דין מתנה" כבר בעת הקדשת הבימה, להתיר את השימוש בה לצרכים אחרים (רמ"א סי' קנ"ח). בסברא זו השתמשו הפוסקים להתיר גם את האכילה בבית הכנסת בהתועדויות מרעים וכדומה, שכן "לב ביי"ד מתנה" על כך מלכתחילה (ק"ר לדוד סי' לז).
עם זאת, כמבואר בהלכה שלפנינו, הפתרון האמור קיים רק בקרבנות ציבור ולא בקרבנות יחיד, שכן "לב ביי"ד מתנה" נאמר רק על ענייני הציבור (תוס' מנחות טו, ב). לפי זה, תשיש קדושה הנמצא אצל היחיד בביתו, אין בו את ההיתר האמור, אלא אם כן התנה בפירוש לפני שהקדישו. עם זאת, אם היחיד מפקיד אותו בבית הכנסת לשימוש הציבור, מסתבר כי הנדרה ניתנה על דעת הציבור, ועל כן שייך לומר בזה "לב ביי"ד מתנה" (צדקה ומשפט טו, הע' כח).

הלכות פסולי המוקדשין פרק יב, הלכה ו: אִם הָיָה שֶׁם זָבַח אַחֵר זָבִיחַ בְּאֻמָּתָהּ שִׁעָה - יִקְרְבוּ עִמּוֹ... בְּמָה דְּקָרְבִּים אֲמֹרִים? בְּקָרְבֵּן צִיבּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁלֵּב בֵּית דִּין מִתְּנָה עֲלֵיהֶן. אֲכָל בְּקָרְבֵּן יָחִיד - הָרִי אֵלָיו לֹא יִקְרְבוּ עִם זָבַח אַחֵר.
משמעותו של המושג "לב בית דין מתנה" הוא, שמלכתחילה בעת הקדשת הנסכים נלקחת בחשבון האפשרות שיפסל הזבח, ולכן נעשה כעין תנאי הקובע כי באם יפסל הקרבן, יקרבו הנסכים עם זבח אחר. תנאי זה אינו צריך להיעשות בפועל, אלא הרי הוא כאילו נעשה על ידי 'בית דין'.
על סמך זה נפסק להלכה, שמותר להשתמש בחפצי קדושה לצרכים שונים. וכגון בימת הקריאה שבבית הכנסת, הנועדה לצורך קדושה של הנחת הספר-תורה, אין להשתמש בה לצרכים אחרים, ועם זאת נהוג להשתמש בה להנחת חפצים וכיו"ב. טעם ההיתר הוא, כיון שכבר נהוג כך וקשה להזהר בדבר, על

יום שישי

הלשלים את העבודה

אנשים עשויים לחשוב שאם עשו חלק ממצווה בצורה בלתי ראויה – אין להם להמשיך בקיום המצוה, אך מסקנה זו – בטעות יסודה. גם אם פרט מסוים היה שלא כראוי, "מחשבה שאינה נכונה" או "זבח ששחטו שלא לשמו" – עדיין "חייב להשלים שאר עבודות לשמן".
יתירה מזו: גם אם נכשל בכמה וכמה דברים, ואפילו אם רוב העבודות נעשו כבר שלא לשמן – הפרט הבא בעבודה חייב להיעשות "במחשבה נכונה", כי כל פרט ופרט הוא עניין בפני עצמו, ויש לו משמעות גדולה.

(תורת מנחם – התועדויות תשמ"ז, ד, 188)

הלכות פסולי המוקדשין, פרק טו הלכה ג: זָבַח שִׁשְׁחָמוּ וְשִׁלָּא לְשָׁמוּ, או מִנְחָה שִׁשְׁחָמוּ שִׁלָּא לְשָׁמָה, בֵּין בְּדֹדָן בֵּין בְּשִׁנְיָהּ - חֵיב לְהִשְׁלִים שְׂאֵר עֲבוּדוֹת לְשָׁמוּ; אִפְּלוּ שִׁחָט וְקָבַל וְהוֹלִיךְ בְּמַחֲשַׁבַת שְׁנוֹי הַשֵּׁם, חֵיב לִזְרֹק בְּמַחֲשַׁבַת נְכוּנָה.
הלכה היא שהכהן שהקריב קרבן ולא התכוון לשם בעלי הקרבן אלא לאדם אחר, הקרבן פסול. עם זאת, אין אומרים שבעקבות פסילת הקרבן תיעצר מלאכת ההקרבה אלא חייבים להמשיך את מלאכתו של הקרבן בצורה הראויה ולבצע את יתר הפעולות שנותרו בכוונה הנכונה.
מכאן הוראה נפלאה בעבודת האדם:

שבת קודש

לא טמא, אך גם לא טהור

'מחוסר כפורים', הוא טמא שהחל כבר בתהליך הטהרה על ידי טבילה, אך עדיין לא השלימה בהבאת קרבן. לגבי דינים מסוימים, כגון לאיסור אכילת קדשים, עדיין הוא נחשב כטמא

הלכות פסולי המוקדשין פרק יח, הלכה יד: וְהֶאֱוִיבֵל קִדְּשׁ אַחֵר שִׁמְכֵל קִדְּשׁ שִׁעָרִים שִׁמְשׁוּ או קִדְּשׁ שִׁבְיָא בִּפְתָּרוֹ - לוֹקֵה, וְאִינוּ חֵיב בְּרִית.

המשך בעמוד כד

בשבילו, להשכילו בינה ולאפו דעת את ה' והגת דעת צליל מוסר כליות גם לב אדם עקב ואנוש יסעד להעמידו בקרן אורה לבוא אל התעודה אשר שם לו אלקים, החכמה והמוסר ימצא האדם בכל אשר יפנה, גם מן היצורים החלושים יקח לו איש דבר נשגב בארחות חיים, היצורים הרפויים הללו העלולים בכל רגע להרמס מרגל אדם בלי דעת להגדיע בחרון עייר פרא להקטף מתגרת יד עולל ושובב להתגולל בשב"י ביד מוכר וקונה, לפאר שלחני הוללים הולמי יין לשמוע שיר נבל ומזמת חלמת בני אדם, ואחרי כל זה הנה עד רגע האחרונה לחייהם צוהלים ורוקדים לפנים ואחור ימין ושמאל ולעומת השמש המאור הגדול בכבוד גאון צור מחצבתם, מאמר אל יתמרו ויתיהדרו ומה נהדר המחזה להסתכל בהתן השפוך על פי הפקחים הללו הכורעים בנעימה ואומרים בלחשישה: שמש שמש אתה פקודתך תשמור לנהור ברקיע השמים ואנחנו פקודתינו נשמור לחיות בהר ובשפלה ובמישור הרחק מאדם ומעיר, אבל אדון אחד לכולנו ואל אחד בוראנו, ובכן! אתה בלויית אלפי צבאיך ואנחנו ברבבותינו כולנו כאחד מזמרים לאלקי השמים והארץ בורא עולם על מלואו. האגדה מספרת כי פעם שאל הוד כ"ק רבינו הגדול את הוד כ"ק בנו אדמו"ר האמצעי במה התפללת ב"ה העבר, ויענהו כי התבונן במאמר וכל קומה לפניך תשתחוה, ואח"כ שאל הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי את הוד כ"ק אביו רבינו הגדול במה התפללת ויענהו מיט דעם שטענדער, כי הכל אלקות והוא לבדו הוא ואין זולתו, האלקים עשה את האדם ישר מלאו בחכמה ואזרו בתבונה ונתן לו דעת ועוז לטפס בהררי עד לרדת במעבי מטפחת ההבנה למצא את ההשכלה העמוקה אשר טבע הבורא ית' במעמקי הבריאה, ולשגשג בשערפי' בשרשרות ההעמקה מעומק תחת אל עומק רום, אז יכיר את מי שאמר והי' העולם, ויבין כי הוי' נצב עליו ולית אתר פנוי מיני' וזה כל האדם לדרש את האלקים כי בכל אשר יפנה ימצאנו, וכמאמר רבינו בעש"ט חיי האדם ע"פ האדמה חתומים וכמוסים בתעודה מוגבלה לצורך הנשמה והעולם בזמן ומקום מכוון ליודע נעלמות, ולזאת הנה כל מה שהאדם רואה ושומע גם בעיני העולם השפל עולם ההמי' והצלצל המח"י והכלכלה שני דרכים לפניו האחד מובילו לשאול תחתית אפל וצלמות, והשני למקום אורה וחביון עוזו ית' והבחירה חפשית הוא ביד האדם לבחור בטוב ולמאוס ברע, ולזאת אם שום ישים האדם לבו ודעתו גם אל היצורים היותר קלים ארחם ורבעם רוחם ושאיפתם, אז הנה גם כפיס מעץ יעננו, בן אדם הסכת ושמע הוא לבדו הוא ואין זולתו, אשר האיש המייקר ארחותיו עלי זמנו ומתגבר על מצוקותיו הוא משים עיונו במחזה שדי להעלות שכלו במדינת הנבדלים מקום שם לא ימצא קנאה שנאה ותחרות, ואשרי האיש אשר עוז דעת לו לצייר עמידת מלאכי עליון סובב בני האלקים נשמת אבות ובנים היושבים במתיבתא עילאה שומעי אמרי ד'

ברעיונו ידרך במקום מה נורא משיבה לשיבה ומהיכל להיכל מלאים אלפים ורבבות תלמידים ולפניו כאלו עוברים דור דור צוריו מציקו ועוכריו עם המון קרבנותיהם הנדכאים והנלחצים נהרגים ונשחטים בעד הדת והמסורה דור דור נשיאו מאירו וגאוניו, חכמתם בינתם גבורתם ועבודתם התמימה לעודד נפש ורוח אלפי אלפים גדודי צבאות ה', והאחרונים מנצחים את הראשונים, האור דוחה את החשך וכולם באים על שכרם אלה מעבר מזה טובעים בים של דין וקטב מרירי נדונים במשפטים בל נודעים, ואלה מתענגים בעדן גן האלקים בהיכלי אור קדמון, אור צח מצוחצח אור נצחי ואו"י, אין כל חדש תחת השמש מה שהי' כבר הוא שישנו והוא שיהי' כל שוכני בבתי עולם בכל מרחבי תבל גם הם חיו ע"פ האדמה כימינו היום גם הם דאגו המה צחקו התענגו בכו והתמרמרו, ואחריהם איש איש בא על שכרו כגמולו, ובכן השכל הבריא יגיד ברור כי גם אנחנו (אריך השי"ת ימינו בטוב ובנעים אמיתי) עתידים לבוא אל העדה הנמצאים שמה שם שם במקום הרחוק והקרוב כאחד במקום המיועד לכל באי עולם מקום אשר שם הטוב והרע בפלס ישקל, הנאה והמנונה במאזנים ימדדו, הדיבור אחד לאחד יספר וההגה אחת לאחת ימנה מקום אשר כל מחשבות בני אדם ותחבולותם פרושות כשמלה, ויצורי הרהור גבר אשר רק ככח עמדו וגם הם יפקדון, מעבר מזה מלאכי שלום, מליצי יושר מר יבכיון בלימודי זכות בבקשת רחמים רבים, יציגי המחזה כמו שהוא, הכנסיות המחוללים בתי מדרשים הסגורים בתי הטבילה הנהרסים המלמדים המתחבאים הילדים הצנועים בעלי הדת הנדכאים בעלי מלאכה סובלי רעב, עקב שמרם המועד והשבת, העוכרים הצוהלים הצוררים הנוקמים השופטים האימים והמשפטים הנוראים ולעומתם מלאכי רע מסטינים ומקטרגים צוחו בקולי קולות וכחמון ימים יהמיון להתנפל על הנדון, והעומד נרעד ונפחד ממראה עיניו וממשמע אזניו ובקרב יתמרמר על אשר איחר המועד כאמור היום לעשותם, לב נמוס וידים כפות איש פוסח על שתי סעיפים אמר החכם, כאשר לא ישכנו אש ומים בכלי אחד כן לא תשכן בלב המאמין אהבת השם ואהבת העוה"ז, ואשרי האיש השם דעתו על נפשו בעודנו איש בעוד עיניו רואות בעוד אזניו שומעות לבבותם ושכלם מרגישי בעודנו מתאים אל התעודה אשר בחר אדון כל.

מקרב לב הנני מברך את ידידי אשר בהשתרעו עלי נאות הבריאה יברא השי"ת את גיוו ויעודד נפשו על הטוב והמועיל ובשגם כי ימים אליו ידברו, כי כולנו עומדים הכן לכנוס בשערי רחמים הנפתחים לרוחה לכל ישראל, כי יכינו עצמם לקבל הברכה העליונה בשנה טובה ומתוקה, שנת חיים בגוף ונפש שנת אורה זו תורה אור במצוה ברא בברכה כפולה ומשולשת.

ידידו הדו"ש.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ג' ט' בסלו ה'תשס"ט

יום ראשון

הלכות תמידין ומוספין פרק ט

א. באחד בתשרי מקריבין מוסף היום: פר ואיל ושבעה כבשים - הכל עולות, ושעיר חטאת הנאכלת. וזה מוסף היום, יתר על מוסף ראש חודש הקרב בכל יום ראש חודש; לפיכך אם חל להיות בשבת, היו שם שלשה מוספין: מוסף שבת, ומוסף ראש חודש, ומוסף היום.

ב. וכיצד סדור הקרבנות? מוסף שבת תחלה, ואחריו מוסף ראש חודש, ואחריו מוסף יום טוב; שכל התדיר מחברו קודם את חברו. וכן כל המקדש מחברו קודם את חברו. היה לפניו תדיר ומקדש, יקדים איזה מהן שירצה. ג. עבר או שכת, ושחט את שאינו תדיר או הפחות בקדשה תחלה - מקריבו, ואחר כך שחט את התדיר או את המקדש.

ד. ואם נשחטו שניהם כאחד - יהיה זה מקרם [מנוענע] בדם [שלא יקרוש], עד שירקב דם התדיר או דם המקדש. ה. דם החטאת קודם לדם העולה, מפני שדם החטאת מכפר; אברי עולה קודמין לאמורי [אברין] חטאת, מפני שהעולה פלה [נקרבת] לאשים. דם חטאת ואברי עולה, איזה שירצה יקדים; וכן דם עולה ואמורי חטאת, או דם עולה ודם אשם - איזה שירצה יקדים.

ו. חטאת קודמת לעולה; אפלו חטאת העוף, קודמת לעולת בהמה, שנאמר: "והקריב את אשר לחטאת ראשונה" - בגין אב [מלמד] לכל חטאת, שהיא קודמת לעולה הבאה עמה. וכן בשעת הפרשה - מפרש החטאת תחלה, ואחר כך העולה.

ז. בקרבנות הקח [סוכות] - אינו כן, אלא קריבין על סדר הפתוב בתורה, שנאמר: "כמשפסם". כיצד? בתחלה פרים, ואחריהם אילים, ואחריהם כבשים, ואחריהם שעירים - אף על פי שהשעירים חטאות, וכל אלו שקדמו אותן עולות. וכן בשגגת צבור בעבודה זרה, שהן מביאין פר עולה ושעיר חטאת - הפר קודם, שנאמר בו: "כמשפסם". ופר כהן משיח [שנמשח בשמן - וחטא] קודם לפר העלם דבר של צבור [חטא הציבור על פי הוראת בית הדין בטעות], ופר העלם קודם לפר עבודה זרה; ופר עבודה זרה קודם לשעיר שלה, אף על פי שהפר עולה והשעיר חטאת; שכן הוא סדר הכתוב בתורה. שעיר עבודה זרה קודם לשעיר נשיא [שחטא], שהנשיא יחיד; ושעיר נשיא קודם לשעירת יחיד. ושעירת יחיד קודמת לכבשה, אף על פי ששניהם חטאת - שהשעירה ראויה לבוא על כל הפירות [חטא שבמזיד דינו כרת] שמביאין עליהם [בשוגג] חטאת, והכבשה אינה באה על שגגת עבודה זרה.

ח. אפלו חטאת העוף של יולדת, קודמת לכבשה. חטאת

קודמת לאשם, מפני שדמה נתן על ארבע קרנות ועל היסוד; וכל חטאות שבתורה קודמין לכל האשמות - חוץ מאשם מצרע, מפני שהוא בא על ידי הכשר [שמשלים את טהרתו]. האשם קודם לתודה ואיל נזיר, מפני שהוא קדשי קדשים; תודה ואיל נזיר קודמין לשלמים, מפני שהן נאכלין ליום אחד וטעונין לחם; והתודה קודמת לאיל נזיר, מפני שיש בה ארבעה מיני מנחות. שלמים קודמין לבכור - מפני שהן טעונין מתן שתיים שהן כארבע, וטעונין סמיכה ותנופה ונסכים; והבכור קודם למעשר בהמה - מפני שקדשתו מרחם, ונאכל לפניהם בלבד. המעשר קודם לעופות, מפני שהוא זבח, ויש בו קדשי קדשים - דמו ואמוריו; והעופות קודמין למנחות, מפני שהם מיני דמים [שיש בהם זריקת דם]. הרי שהיו לפניו חטאת העוף ומעשר - המעשר קודם, מפני שהוא זבח; היו שם חטאת העוף ומעשר ועולת בהמה - הואיל ועולה קודמת למעשר, וחטאת העוף קודמת לעולת בהמה, מקריב חטאת העוף תחלה, ואחר כך העולה ואחר כך המעשר.

ט. הרי שהיו מיני בהמה הרבה ממין קרבן אחד, כיצד הן קריבין? הפרים קודמין לאילים, שכן נתרבו בנסכים; ואילים קודמין לכבשים, שכן נתרבו בנסכים; וכבשים קודמין לשעירים, שכן נתרבו באמורין - שבכלל אמורי כבשים האליה, ואין בשעירים אליה. [קרבן] העמר קודם לכבש הבא עמו, ושתי הלחם קודמין לשני כבשים. זה הכלל: דבר הבא בגלל היום, קודם לדבר הבא בגלל הלחם. י. מנחת האיש קודמת למנחת האשה, מנחת חטים קודמת למנחת שעורים; מנחת חוטא קודמת למנחת נדבה, מפני שהיא באה על חטא. מנחת נדבה ומנחת שוטה - איזה שירצה מהן, יקדים.

יא. מנחות קודמות לזין, והזין קודם לשמן, והשמן קודם ללבונה, ולבונה קודמת למלח, ומלח קודם לעצים. אימתי? בזמן שבאו פלן כאחד; אבל הבא ראשון קרב ראשון, והבא אחרון קרב אחרון.

יב. כל הקודם בהקדבה, קודם באכילה.

יג. היו לפניו שלמים של אמש ושלמים של יום - של אמש קודמין, שהרי קרב [סוף] זמנן [לחאכל]; שלמים של אמש וחטאת או אשם של יום - חטאת ואשם קודמין, מפני שהן קדשי קדשים, כמו שבארנו.

הלכות תמידין ומוספין פרק י

א. ביום צום כפור מקריבין מוסף כמו מוסף ראש השנה: פר, ואיל - זה הוא הנקרא 'איל העם' - ושבעה כבשים - הכל עולות, ושעיר חטאת, והוא נאכל לערב. ב. ועוד מקריבין הצבור שעיר חטאת, והוא נשור, שכן זוגו שעיר המשתלח [לעזאזל].

משמרות; ששה משמרות מקריבין שנים שנים, ושני משמרות מקריבין אחד אחד. בשני - היו שם שנים עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד, נשארו שם ארבעה עשר כבשים לתשעה משמרות; חמשה מקריבין שנים שנים, וארבעה מקריבין אחד אחד. בשלישי - היו שם אחד עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד, נשארו שם ארבעה עשר כבשים לעשרה משמרות; ארבעה מקריבין שנים שנים, וששה מקריבין אחד אחד. ברביעי - היו שם עשרה פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד, נשארו ארבעה עשר כבשים לאחד עשר משמר; שלשה מקריבין שנים שנים, ושמונה מקריבין אחד אחד. בחמישי - היו שם תשעה פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד, נשארו ארבעה עשר כבשים לשנים עשר משמר; שני משמרות מקריבין שנים שנים, ועשרה מקריבין אחד אחד. בששי - היו שמונה פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד, נשארו ארבעה עשר כבשים לשלשה עשר משמר; משמר אחד מהם מקריב שנים, ושנים עשר משמר מקריבין אחד אחד. בשביעי - היו שם שבעה פרים ושני אילים ושעיר וארבעה עשר כבשים, כמנן המשמרות; נמצא כל משמר מקריב בהמה אחת.

יג. וכל מי שהיה מקריב פר היום - לא היה מקריב פר למחר, אלא חוזרין חלילה. ובשמיני - חוזרין לפסח [להגדיל] כלם כאחד כשאר הרגלים, כמו שבארנו.

יד. ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת - היה שם מנחת נסכים של מוספין ושל תמידין, אחד וששים עשרון; ולא היו מערבין אותן.

טו. וילעולם אין מערבין נסכים - אלא נספי הפרים לבדם, ונספי אילים לבדם, ונספי כבשים לבדם, בין בקרבנות צבור בין בקרבנות יחיד.

טז. וכן החלבים של קרבנות - בין קרבנות צבור, בין קרבנות יחיד - אין מערבין אותן זה בזה, אלא מקטירין אמורי כל קרבן וקרבן בפני עצמו; ואם נתערבו, מקטירין הכל כאחד.

יז. מנחות של נסכים שנתערבו זו בזו לאחר שנבדלה כל מין מין בפני עצמו - כשרות.

יח. וכיון שנבדלו המנחות ונתערב שמנן וסלתן - הרי זה מתר לערב לין שלהן לכתחלה; וכן אם הקטיר מנחות של נסכים כל אחת ואחת בפני עצמה - הרי זה מתר לערב לין שלהן.

יט. כשמערבין לין של נסכים - יש לו לערב לין נסכים של אמש בשל יום, ושל יחיד בשל צבור; וכשמערב, מערב לין נספי פרים בלין נספי אילים, לין נספי כבשים בלין נספי כבשים; אבל אין מערבין לין נספי כבשים בלין נספי פרים ואילים.

כ. וילעולם אין מערבין לין לכתחלה, אלא אחר שנתערבה הסלת או אחר שהקטירה, כמו שבארנו.

ברוך רחמנא דסיעין

ג. ביום הראשון של חג הסוכות, מקריבין מוסף היום: שלשה עשר פרים ושני אילים וארבעה עשר כבשים - כלם עולות, ושעיר חטאת נאכלת. וכן בכל יום ויום משבצת ימי החג, מקריבין שני אילים וארבעה עשר כבשים ושעיר חטאת.

ד. אבל הפרים פותחין אחד אחד בכל יום: בשני מקריבין שנים עשר פרים, ובשלישי אחד עשר פרים, עד שימצא קרבן יום שביעי - פרים שבעה, אילים שנים, כבשים ארבעה עשר - הכל עולות, ושעיר חטאת.

ה. ביום שמיני עצרת, מקריבין מוסף היום: פר ואיל ושבעה כבשים - כלן עולות, ושעיר חטאת. וזה מוסף בפני עצמו.

ו. כל שבצת ימי החג, מנסכין את המים על גבי המזבח; ודבר זה הלכה למשה מסיני. ונעם נסוף לין של תמיד של שחר, היה מנסוף המים לבדו [ולא מערבב המים והיין].

ז. ואם ערה המים לתוף לין, או לין לתוף המים, ונסוף שניהן מכלי אחד - יצא; ואם הקדים נסוף המים לזבח, אפלו נסכן בלילה - יצא. ובקרבן דרומית מערבית היה מנסוף למעלה מתצי המזבח; והכל יורד לשיתין [תעלות], כמו שבארנו. כיצד היו עושין? צלוחית של זהב מחזקת שלשה לגין, היה ממלא אותה מן השילוח; הגיעו לשער המים, תקעו והריעו ותקעו; עלה לכבש, ופנה לשמאלו, ונתן המים מן הצלוחית לתוף הספל שהיה שם. ושני ספלים של כסף היו שם - מערבי היה בו המים, ומזרחי היה בו לין של נסוף. ומקריבין היו כמין שני חטמין [חורים] דקין; ושל מים היה נקב שלו דק משל לין, כדי שיכלה המים עם לין באחד. ח. זה שמנסוף המים - היו אומרים לו: 'הגבה ידיך!' שפעם אחת נסוף על רגליו, ורגמוהו כל העם באחרונה - שאמרו: 'מין הוא', שהן אומרים שאין מנסכין מים.

ט. וכמעשהו בחל כף מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא מערב שבת חכית של זהב, ואינה מפלי השרת, ומניחה בלשפה, ולמחר ממלא ממנה.

י. אם נשפכה או נתגלתה [ונפסלה] - ממלא מן הכיור, ומנסוף.

יא. בכל יום ויום מימי החג, היו אומרים שירה בפני עצמה על מוסף היום: בראשון מימי חלו של מועד, היו אומרים: "הבו לה' בני אלים"; בשני - "ולרשע אמר אלהים"; בשלישי - "מי יקום לי עם מרעים"; ברביעי - "בינו, בצרים בעם"; בחמישי - "הסירותי מסכל שכמו"; בששי - "ימוטו כל מוסדי ארץ". ואם חל שבת להיות באחד מהם, "ימוטו" ידחה.

יב. כבר בארנו, שכל משמרות כהנה ארבעה ועשרים; וכלן עובדין בשוה ברגלים. ובחג הסוכות היה כל משמר מקריב פר אחד, או איל אחד, או שעיר חטאת; אבל הכבשים - יש משמר שמקריב מהן שני כבשים, ויש משמר שמקריב כבש אחד. כיצד? ביום טוב הראשון של חג - היו שם שלשה עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב בהמה אחת מהן, נשארו שם ארבעה עשר כבשים לשמונה

הלכות פסולי המקדשין

יש בכללן שמונה מצוות - שתי מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לאכל קדשים שנפסלו או שהטל בהם מום; (ב) שלא לאכל פגול; (ג) שלא יותיר קדשים לאחר זמן; (ד) שלא יאכל נותר; (ה) שלא יאכל קדשים שנטמאו; (ו) שלא יאכל אדם שננטמא את הקדשים; (ז) לשרף הנותר; (ח) לשרף הטמא. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות פסולי המקדשין פרק א

א. כל הפסולין לעבודה מתירין לשחט קדשים לכתחלה, ואפלו קדשי קדשים: חוץ מן הטמא, שאינו שוחט לכתחלה, ואף על פי שהוא חוץ לעזרה ופשוט [הושיט] ידו ושחט בעזרה - גזרה, שמה יגע בכשר.

ב. ואם עבר ושחט - הוצח בשר. וכן פר בהן גדול של יום הכפורים - אף על פי שנאמר בו "ושחט אהרן", אם שחטו זר, בשר; אף פרה אדמה ששחטה זר - בשרה, שאין לה שחיטה שפסולה בזר.

ג. השוחט את הקדשים, ולא נתבון לשחיטה אלא כמתעסק [בדבר אחר - בלא כוונה] - הרי אלו פסולין; עד שיכתבון לשחיטה.

ד. ולא ישחט שני ראשים כאחד בקדשים; ואם שחט, הרי אלו כשרים.

ה. אכל שנים שוחטין בהמה אחת בקדשים, כחלין. ו. הקטן אינו שוחט קדשים, אף על פי שהגדול עומד על גביו; שהקדשים צריכין מחשבה, וקטן אין לו מחשבה. אפלו היתה מחשבתו נפרת מתוך מעשיו, אינה מחשבה להקל אלא להחמיר. ביצד? היתה עולה עומדת בדרום, ומשכה הקטן והביאה לצפון, ושחטה - שהרי ממעשיו נפר שמחשבתו לשחיטת קדשים - הרי זו פסולה.

ז. קדשי קדשים שנשחטו בדרום, או שנתקבל דמן בדרום - פסולין.

ח. היתה עומד בדרום, והושיט ידו לצפון ושחט - שחיטתו כשרה.

ט. היתה עומד בדרום, והושיט ידו וקבל הדם בצפון - קבלתו פסולה.

י. הכניס ראשו ורבו לצפון, הרי הוא כעומד בצפון. יא. שחטה בצפון, ופרקסה ויצאת לדרום, אפלו הוציאה לדרום - כשרה; פרקסה ויצאת לדרום, וחזרה לצפון, ואחר כך קבל דמה בצפון - כשרה. וכן קדשים קלים שהיו בפנים, ועמד חוץ לעזרה והכניס ידו לפנים ושחטן - שחיטתו כשרה.

יב. הכניס ידו [לעזרה] וקבל [דם] - קבלתו פסולה, אפלו הכניס ראשו ורבו. ואפלו היתה העובד פלו בפנים, ויצאיתו [שער] - בחוץ - עבודתו פסולה, שנאמר: "בבאכם אל אהל מועד", עד שיבואו בלן.

יג. פרקסה בהמה ויצאת לחוץ אחר קבלת דמה -

כשרה; שאפלו יצאו האמורין והבשר קדם וריקה בקדשים קלים - הוצח בשר, כמו שיתבאר.

יד. היתה בהמה פלה בפנים, ורגלה בחוץ, ושחטה - הוצח פסול, שנאמר: "והביאום לה", עד שתהיה פלה בפנים.

טו. שחטה והיא פלה בפנים, ואחר כך הוציאה רגלה לחוץ - חותך הבשר [של הרגל] עד שמגיע לעצם, ואחר כך מקבל הדם; ואם קבל, ואחר כך חתך - פסול, מפני שמנונית הבשר שבחוץ. ובקדשים קלים - אין צריך לחתך, אלא מחזיר רגלה לפנים ומקבל; שבשר קדשים קלים שניצא קדם וריקה, כשר.

טז. תלה בהמה ושחטה באויר העזרה - פסולה, שנאמר: "על ירך המזבח", עד שישחט בארץ.

יז. היתה בהמה בארץ, ונתלה ושחט והוא תלוי באויר - בקדשי קדשים, פסול; ובקדשים קלים, כשר.

יח. שחט מעוט סימנין [קנה ווושט] בחוץ וגמרו בפנים, או ששחט מעוטן בדרום וגמרו בצפון - פסולין; שהשחיטה ישנה מתחלתה ועד סוף [השחיטה כולה צריכה להיות כדיון].

יט. נתלה וקבל הדם מצואר בהמה המנחת בקרקע - פסול, שאין דרך שרות בכך.

כ. היתה עומד בעזרה, ונתלה המזרק [ספל הדם] בידי וקבל הדם באויר, או שהגביה בהמה וקבל הדם באויר - כשר, שאויר המקום במקום.

כא. נתן מזרק לתוך מזרק וקבל - כשר; מין במינו אינו חוצץ. הניח סיב [חוט דקל] בתוך המזרק וקבל - כשר; מפני שהסיב חלול, והרי הדם יורד לתוך המזרק, ואין כאן חציצה. אכל אם עשה פן בקמיצת המנחה, וקמץ מתוך הסיב - פסולה.

כב. קבלת הדם, והולכתו למזבח, וזריקתו, וכן הולכת אברים לפכש - כל אחת מאלו, אינה כשרה אלא כלהן הפשוט לעבודה, כמו שבארנו בקמיצת המנחה ובמליקת העוף.

כג. והולכה שלא כרגל אינה הולכה; לפיכך, כהן שקבל הדם, ועמד במקומו וזרקו למזבח - נפסל הוצח.

כד. קבל בימינו ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו. קבל בכלי חל - נפסל הוצח; קבל בכלי קדש ונתן לכלי חל - יחזיר לכלי קדש.

כה. נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו - כשר; אכל אם נשפך מצואר בהמה על הרצפה, ואספו ונתנו לכלי השרת - נפסל הוצח.

כו. נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ ולא אספו, וקבל מקצתו מצואר בהמה - הרי זה כשר; ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם [שיצאה בו] הנפש, לא דם המתמצית [סתם דם] - ולא דם העור.

כז. כל הוצאות ששקבל דמן אחר מן הפסולין לעבודה, או שהולכיו למזבח, או שזרקו למזבח כהלכתו - נפסל הוצח; קבל הפשוט ונתן לפסול, ולא הלך בו הפסול אלא

לז. ודם ששקעה עליו חמה ולא נזרק - נפסל הזבח; ואם נזרק, לא הורצה.

יום שני

הלכות פסולי המקדשין פרק ב

א. כל הדמים הנתנין על מזבח החיצון - אם נתן מתנה [וזיקה] אחת בלבד, כפר. ואפלו בחטאת - מתנה אחת היא העקר, ושאר הארבע מתנות למצוה, שנאמר: "ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך" - שפיכת הדם על המזבח היא העקר.

ב. וכל הנתנין בזריקה שנתנו בשפיכה - יצא, שנאמר: "ודם זבחיך ישפך".

ג. כל הדמים הנתנין על מזבח הפנימי [מזבח הזהב] - אם חסר אחת מהן, לא כפר; אלא כלן הן עקר הכפרה, שהרי הכתוב הקפיד על מנינו, שנאמר: "שבע פעמים".

ד. חטאת שנתן ממנה מתנה אחת, ומתו הפעלים - ישלים ארבע המתנות לאחר המיתה.

ה. אבל אם נתן האחת ביום, לא יתן השלש בלילה. ו. ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ - חייב משום מעלה בחוץ.

ז. הנה מזה, ונקטעה ידו של מזה קדם שיגיע דם לאויר המזבח - לא עלתה לו הזיה.

ח. שנה [בסדר] מתן (- היות על ה:) קרנות בחטאת - בין בחטאת הנעשית [-שזורקין הדם] בפנים [על מזבח הזהב והפרוכת], בין בחטאת הנעשית בחוץ - פסל; אבל בשאר הקדשים, כשרים.

ט. נתן הדם מן הקרן ולפנים [- בצידה ולא מתחתיה] - בין בחטאת בין בשאר קדשים, בין במזבח הפנימי בין במזבח החיצון - פסל.

י. דם שמצותו לתן אותו למעלה מחצי המזבח, שנתנו למטה, או שמצותו למטה, שנתנו למעלה, או שמצותו לתנו בפנים בהיכל, שנתנו על המזבח החיצון, או הנתנין על מזבח החיצון, שנתנו לפנים בהיכל, או שנתן דם הנתנין בחוץ על הכבש, [או] שלא כנגד היסוד [- בקרן דרומית מזרחית שאין בה יסוד] - הרי בשר הזבח פסול; ואף על פי כן נתכפרו הפעלים בו; כיון שהגיע דם למזבח - אף על פי שהגיע שלא למקומו, הרי הוא כמו שהגיע למקומו לכפר. במה דברים אמורים? בשהיה זה הזורק בשר לעבודה; אבל אם קבל הכפר ונתן לפסול, ונתן הפסול את הנתנין למעלן למשן, ואת הנתנין בפנים בחוץ, והנתנין בחוץ בפנים, או שנתן על הכבש שלא כנגד היסוד - לא נפסל בשר הזבח, אם נשאר דם [שיצא בו] הנפש; אלא יחזר הכפר ויקבל שאר דם הנפש, ויזרק הדם במקומו.

יא. דמי קדשים שנתעברו - בין דם בדם [באותו כוס], בין כוס בכוסות [ולא נודע איזה כוס לאיזה קרבן] - אם נתעברו הנתנין מתנה אחת בנתנין מתנה אחת, יתן הכל מתנה אחת; וכן הנתנין מתן ארבע בנתנין מתן ארבע, יתן

עמד במקומו - יחזיר לכפר. אבל דם שהוליו הפסול לעבודה, והחזירו לכפר והוליו, או שהוליו הפסול לתחלה, והחזירו ונתנו לפסול והוליו - הואיל והוליו הפסול, בין בתחלה בין בסוף - נפסל הזבח, שהרי אי אפשר לתקן דבר זה.

כח. קבל הפסול - אם נשאר דם הנפש, חזר הכפר ומקבל ומוליך וזורק, שאין הפסולין לעבודה עושין הדם הנשאר שירים; חוץ מן הטמא - הואיל והוא ראוי לעבודה בקרבן הכא בטמא כמו שבארנו, עושה שירים. כיצד? קבל הטמא - אף על פי שקבל אחריו הכפר דם הנפש וזרקו - נפסל הזבח; שזה שקבל הכפר באחרונה - שירים הוא, ואינו כלום.

כט. בהמה שחסר מאבריה כל שהוא אחר שחיטה קדם קבלת הדם - נפסלה; אפלו צרם [חבל] באונה קדם קבלה - הרי זה לא יקבל, שנאמר: "ולקח מדם הפר", שיהיה שלם כלו בשעת קבלה. ואם קבל מן החסרה וזרק - הרי זה פסול.

ל. אבל אם חסרה אחר קבלה קדם זריקה - אפלו אכר הכפר קדם זריקת הדם, או נשרף - אם נשתייר פזית מן הכפר או פזית מן האמורין, זורק את הדם; ואם לאו, אינו זורק. ובעולה - אפלו פחצי זית מן הכפר וכחצי זית מן האמורין, מפני שכלה לאשים.

לא. נשאר פחות מפזית, לא יזרק; ואם זרק, לא הורצה [- לא התקבל]. נפסל הכפר קדם זריקה, או שיצא חוץ לעזרה - לא יזרק הדם; ואם זרק, הורצה.

לב. בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קדם זריקת דמים - אף על פי שזנזק הדם והכפר בחוץ - הזבח כשר [- יצאו הבעלים ידי חובה], מפני שסוף הכפר לצאת [- שדין קדשים קלים שנאכלים בכל העיר]. וזריקה מועלת [- והזריקה הועילה] ליצא [שלא ישרף מיד, אלא] לשרפו [אחר שילון ויפסול], אבל לא לאכלו.

לג. וכן אמורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים, ונזרק הדם והן בחוץ - לא נפסל הזבח; ואם החזירן [לפני זריקה], מקטירין אותן. ואף על פי שלא החזירן [וזרק הדם], חייבין עליהן משום [- דיני:] פגול ונוטר וטמא.

לד. כל הזבחים של יחיד - בין שנטמא בשר והחלב קים, בין שנטמא חלב והבשר קים - זורק את הדם. נטמא שניהן, לא יזרק; ואם זרק - הורצה, שהציץ [של הכהן הגדול] מרצה [מכפר] על הטמא. וכן אמורין או אכרי עולה שנטמאו והקטירן - הציץ מרצה, כמו שבארנו. וכל קרבנות הצבור שנטמא הכפר והחלב כלו, הרי זה זורק את הדם.

לה. דם קדשים שיצא חוץ לעזרה, נפסל הזבח; ואף על פי שחזר והכניסו וזרקו על המזבח - לא נרצה.

לו. וכל דם הקדשים אינו מקבל טמא כלל, שנאמר בדם: "על הארץ תשפכונו פמים" - דם ששפך פמים הוא הנחשב פמים ומקבל טמא; אבל דם קדשים שאינו נשפך פמים, אינו מקבל טמא.

כא. חטאת שקבל דמה בארבעה כוסות, ונתן מתנה אחת מכל כוס - שיגרי ארבעתן נשפף על היסוד, שנאמר: "ואת כל דמה ישפף אל יסוד המזבח". נתן ארבע המתנות מכוס אחד - שיגרי אותו הכוס נשפף על היסוד, ושאר הכוסות נשפכין לאמה.

כב. דם שנפל לתוך המים, או לתוך דמי חלין - לא יזה ממנו; ואם היה, פסול. נפל מים לתוך הדם שבמזרק [בבבס] - אם יש בו מראה דם, כשר. נפל לתוכו זין או דם חלין - אומדין אותו, אלו היה מים: אם ראויין לבטל דם שבמזרק עד שלא יהיו מראיו מראה דם, הרי זה לא יזה ממנו; ואם אינם ראויין לבטל מראיו, יזה ממנו.

כג. דם הקדשים שנתערב בדם פסולי המזבח, או בדם קדשים שנפסלו בשחיטתן - ישפף הכל לאמה; ואפלו קרבו כל הכוסות חוץ מאחד - ישפף לאמה, וכל אותן הנזכרים פסולין. נתערב בדם התמצית [דס שהנפש אינה יוצאת בו], ישפף לאמה; ואם לא שאל ונתן - כשר.

כד. האמורין, ואבריו העולה, והקמציץ [קומץ הקרב מהמנחות], והלבונה [מין סממן למנחה], ומנחות הנשפרות, אחר שנתקדשו בכלי שרת - אם זרק אחד מכל אלו על גבי האשים, בין ביד בין בכלי, בין בקמץ בין בשמאל - הרי אלו כשרים.

כה. המים והזין שנספגן - בין בקערה, בין בהין [כלי מדידה], בין בשאר כלי השרת - כשרים; נספגן בכלי חל או בידו - פסולין.

כו. אברים שסדרן, וכן קמץ שסדרו, וסדר העצים של מערכה למעלה מהן [עליהם], או שסדרן מצדי העצים - הרי זה ספק אם דרוף הקטרה בכף או אין דרוף הקטרה בכף. לפיכך, לכתחלה לא יעשה כן; ואם עשה, הורצה [התקבל].

הלכות פסולי המוקדשין פרק ג

א. קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח - כאלו שחטן בצפון, שנאמר: "וזבחת עלי את עלתך ואת שלמך" - מלמד שכל המזבח ראוי לשחיטת העולה ושחיטת השלמים. **ב.** עולה ששחטה בראש המזבח, או ששחטה למטה והעלה אותה לראש המזבח - נפשיט אותה [מעורה] וניתח אותה במקומה, ומוריד הקרבים [מעיים], ומדיחן למטה, וחוזר ומעלה אותן; ומוריד העור, ונותנו לפהנים.

ג. וכן זבחים שחוטין שעלו לגבי המזבח - מפשיט ומנתח במקומן, ומוריד הקרבים, ומדיחן במים, וחוזר ומעלה אותן; ומוריד העור והבשר, ונותנו לבצלים, וחוזר ומקטיר את השאר. ומפני מה לא יוריד הכל, אלא יפשיט וניתח בראש המזבח? שכל הראוי לאשים [להקריבה], אם עלה לראש המזבח - לא ירד, שנאמר: "כל הנגע במזבח קדש". יכול, אף על פי שאינו ראוי? תלמוד לומר "היא העלה על מוקדה" - מה עולה שהיא ראוי לאשים, אם עלת [ח] לא תרד, אף כל הראוי לאשים - אם עלה, לא ירד. **ד.** עולה שהעלה חיה לראש המזבח - תרד, שעדין אינה ראוייה.

הכל מתן ארבע; נתערכו הנתנין מתנה אחת בנתנין שתיים שהן ארבע, יתן הכל מתנה אחת. נתערכו הנתנין למעלה בנתנין למטה - ישפף הכל לאמה [תעלת העורה], והנזכרים פסולין; אפלו נתערכו שיגרי החטאת עם דם העולה, שמקום הכל למטה - ישפף הכל לאמה.

יב. ואם לא שאל, אלא נתן מן התערבת למעלה ולמטה - הרי זה כשר; נתן למעלה ושאל - יתן למטה, ואלו ואלו עלו לו.

יג. נתערכו הנתנין בפנים בנתנין בחוץ, ישפכו הכל לאמה; ואם לא שאל, ולקח דם התערבת ונתן ממנו בפנים ובחוץ - בין שנתן בפנים וחזר ונתן בחוץ, או בחוץ וחזר ונתן בפנים - הכל כשר. במה דברים אמורים? בשאר דמים הנתנין בחוץ, חוץ מן החטאת. אכל דם חטאת הנעשית בחוץ שנתערב בדם חטאת הנעשית בפנים - אם נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים, כשר; נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ, פסולה; שדם חטאת שנגנס להיכל, אפלו חטאת יחיד הנאכלת - אסורה, שנאמר: "וכל חטאת אשר ייבא מדמה לא תאכל". והוא שייבא דרוף שער ההיכל, שנאמר: "ויבא", דרוף ביאה; אכל אם הכניסו בפשפש [דלת צדדית] או דרוף חלון או גג - אינו נפסל.

יד. פר העלם ושעירי עבודה זרה [שחטאו הציבור או עבדו ע"ז על פי הוראת בית הדין בשוגג], שדמן נכנס להיכל - אם הכניסו לקדש הקדשים, נפסל; שמקום זה, פנימה של מקומן הוא [ביחס להיכל]. וכן פר ושעיר של יום הכפורים, שדמן נכנס לקדש הקדשים - אם הכניס דם לקדש הקדשים, והזה ממנו, והוציאו להיכל, וחזר והכניסו לקדש הקדשים - נפסל, ואינו גומר ממנו היות שפקדש הקדשים; שפיון שיצא, יצא. וכן אם גמר היות שפקדש הקדשים, והוציאו להיכל והזה מקצת היות, והוציאו חוץ להיכל, וחזר והכניס להיכל - אינו גומר היות שפיהיכל; שפיון שיצא דם חוץ למקומו, נפסל.

טו. חטאת שקבל דמה בשתי כוסות, ויצאת אחת מהן לחוץ - הפנימית כשרה, וזוה ממנה; נכנסה אחת מהם להיכל, והזה ממנה שם - אף החיצונה פסולה, שנאמר: "אשר יובא מדמה" - אפלו מקצת דמה אם נכנס לכפר בקדש, נפסלה.

טז. דם החטאת שהכניסו לכפר בו בפנים ולא כפר, אלא הוציאו ולא הזה ממנו בפנים כלום - אם הכניסו בשוגג, הרי זה כשר, ומזה ממנו בחוץ, שהרי לא כפר בקדש; ואם הכניסו במזיד, פסול.

יז. הכניס החטאת עצמה להיכל, כשרה - שנאמר: "אשר יובא מדמה", ולא כשרה.

יח. חטאת העוף שפרקסה ונכנסה להיכל, כשרה. **יט.** הכניס דם חטאת העוף להיכל בצוארה, הרי זה ספק אם הצואר חשוב ככלי.

כ. נשפף דם חטאת העוף, ואספו - הרי זה ספק אם הפלי פוסל בדמה או אינו פוסל; לפיכך תשרף, בכל חטאת העוף שהיא ספק.

שעלו לו זכחים שנפסלו, לא ירדו; עלת לו קטרת זרה - תרד, שאין הקטרת ראויה למזבח החיצון. אבל מזבח הפנימי שעלה לו קמץ מנחה, בין בשר בין פסול - לא ירד. וכן כל פיוצא בזה. כלשם שהמזבח מקדש את הראוי לו - כך הכבש וישאר כלי השרת מקדשין את הראוי להן, שהרי נאמר בכלים: "כל הנגע בהם יקדש"; ומשיגיע לכבש דבר הראוי לו - לא ירד, ואף על פי שנפסל. וכן משיגיע לכלי דבר הראוי לו - נתקדש, ולא יפדה לעולם ואף על פי שנפסל, כמו שבארנו באסורי המזבח.

יט. אין כלי הלח מקדשות את היבש, ולא כלי היבש מקדשות את הלח. במה דברים אמורים? במדות - כלי מדידות הלח והיבש שהיו במקדש, כמו שבארנו בהלכות כלי המקדש; אבל המזרקות [קערות] מקדשות הלח והיבש, וכלי שרת מקדשין דם הפסול לקרב.

כ. כל כלי השרת - אין מקדשין אלא במקדש, ואין מקדשין אלא מדעת [הכהן - לקדש], ואין מקדשין אלא מתוך, ואין מקדשין אלא שלמים. נקבו - אם עושין הן מעין מלאכתן שהיו עושין והן שלמים, מקדשין; ואם לאו, אין מקדשין. ואין מקדשין אלא מלאים. אבל המדות, אין מקדשין חסרים, אלא אם דעתו למלאתן; ואם אין דעתו למלאתן, מקדשין להפסל אבל לא לקרב. **כא.** כל כלי שרת - מקדשין שלא בזמן להפסל, אבל לא לקרב. פיצד? דבר שמצותו ביום שנתקדש בכלי שרת בלילה - נפסל וישרף, אבל אינו קרב; כגון שקמץ מנחה בלילה, ונתן קמצה לכלי שרת - הרי זו נשרפת.

כב. מזבח שנפגם - נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין במקדש שעדין לא נזרק דם; שהרי אין שם מזבח לזרק עליו, ונאמר: "וזבחת עליו את עליה ואת שלמיה" - כלומר תזבח, והוא עומד בתקונו, לא פגום. **כג.** אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם, לא נפסלו; אלא כשיבנה המזבח, יקרבו - שאין בעלי חיים נדחין.

כד. הקדש בהמות עד שלא נכנה המזבח - כשיבנה, מקריבין אותן; שהדחוי מעקר [מלכתחילה] אינו דחוי. **כה.** וכן אין אוכלין קדשים והמזבח פגום, שנאמר: "ואכלוה מצות אצל המזבח"; והוא הדין לקדשים קלים, שאין אוכלין אותן בירושלים והמזבח פגום, עד שיבנה.

הלכות פסולי המקדשין פ' ד

א. ולד [מקרבן] חטאת, ותמורת חטאת - [קרבן חטאת שרצה להחליפו בבהמה אחרת - ונתקדשה גם היא], וחטאת שמתו בעליה, וחטאת שאבדה ונמצאת אחר שפירו הפעלים [בקרבן אחר] - הרי אלו ימותו. נמצאת אחר שנשחטה החטאת השניה שהפריש, קדם שיזרק דמה - הרי זו ספק אם תמות או תרעה עד שיפיל בה מום; לפיכך תמות. וכיצד הן מתות? לא שיהרגו אותה בכלי או בידו; אלא יבגים אותן לבית, ונועל עליהן עד שיימותו. ודברים אלו, כלן מפי משה רבנו נשמעו. אין כל הדברים אמורים,

ה. וכן קמץ המנחה שלא נתקדש בכלי שרת, וכל אסורי המזבח שעלו - ירדו, לפי שאינם ראויין מתחלתן.

ו. וכן בהמת קדשים שנשחטה בלילה, או שנשפך דמה, או שיצא חוץ לעזרה - אם עלת, תרד.

ז. אבל קדשים שלנו, בין שלן הדם או הפשר או האמורין, וזבח שיצא חוץ לעזרה, או שנטמא, או שנפסל [בעת השחיטה] במחשבת הזמן או במחשבת מקום - [שלא לאכלה בזמנה או במקומה] או במחשבת שנוי - [שלא לשם מין הקרבן או בעליו], או שקבלו הטמאים וזרקו את דמו - הואיל וראויין בעבודת קרבן הבא בטמאה [כגון: שרוב הציבור טמא] - וישנמן דמו חוץ למקומו, או קדשי קדשים שנשחטו בדרום או שנתקבל דמם בדרום - אף על פי שכל אלו פסולין, אם עלו לראש המזבח לא ירדו:

ח. כל שפסולו בקדש - [שנפסל אחר שהתקדש], הקדש מקבלו. וכשם שאם עלו לא ירדו - כך אם ירדו לא יעלו שניה [שנית], שהרי פסולין הן.

ט. ואם משלה בהן האור [אש] - אף על פי שירדו, יעלו שניה וישלים הקטרתן.

י. קמץ [ממנחה] שנפגל [ונפסל], ומקצתו בארץ ומקצתו משלה בו האור - יעלה בלו.

יא. אברים וזבלים וקמצים שלנו בראשו של מזבח - כאלו לנו בעזרה, ואם ירדו לא יעלו. אבל אם לא ירדו, מקטירין אותן לעולם.

יב. ואור מזבח, כמזבח. ואמורי קדשים קלים שהעלן קדם זריקת דמים - לא ירדו, שהרי נעשו לתמו של מזבח.

יג. הפריש שני אשמות לאחירות [שאם יאבד אחד יקח השני], ושחט את שניהן, וקדם והעלה אמורים של אחד מהן קדם זריקה [ואח"כ זרק דם השני] - הרי אלו - אמורי הראשון ירדו.

יד. הזבח הפסול והנסכים הפסולין שעלו למזבח - הזבח לא ירד כמו שבארנו, מפני שהוא ראוי לאשים, והנסכים ירדו. וכן נסכים הבאין בפני עצמן, שנפסלו ועלו - ירדו. **טו.** עוף שמלקו [שחיטה מיוחדת בעוף] זר - [אינו כהן], ועלה - לא ירד. וקמץ המנחה שקמצו זר, ועלה - ירד; אף על פי שהיה פסול וזה פסול, זה כאלו לא נתקדש כלל. ואחד הזר ואחד שאר הפסולין.

טז. ואלו אם יעלו, ירדו: כל שאינו ראוי לאשים; בשר קדשי קדשים, בשר קדשים קלים, מותר [קרבן] העמר, ושרי מנחות, ושתי הלחם [של שבועות], ולחם הפנים הקטרת, וצמר שפראשי כבשים, ושער שפזגני התישים, והעצמות, והגידים, והקרנים והטלפים בזמן שאינן מתחברין - אם עלו, ירדו.

יז. קמץ שמצה [סחט] שמנו על העצם, וירד העצם - יחזירו; שהדבר ספק שמא חבורי עולין כעולין הן חשובין - [קומץ שירד דינו שיעלה, ולכן גם שמנו שירד יעלה].

יח. מזבח הפנימי מקדש פסולין הראויין, בין ראויין לו בין שאינן ראויין לו; אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא פסולין הראויין לו, כמו שבארנו. פיצד? מזבח החיצון

יא. וְכָל אֱלוֹ שְׂרוּעוֹת - רועות עד שיפלו בהן מום, ויפלו דמיהן לנדבה.

יב. היתה אבונה ממנו ומן הרועה, ואחר מכירה אפלו בסוף העולם - הרי זו ספק, לפיכך תמות.

יג. היתה נחבאת אחרי הדלת או בסתר [מאחורי] המדרגה - הרי זו אבונה, שהרי אין אדם רואה אותה בשעת כפרה. היתה בשדה או באגם [מרעה] - הרי זו ספק אבונה, שמא יש שם אדם רואה אותה בשעת כפרה; לפיכך תמות מספק.

יד. השולח חטאתו ממדינת הים [מחו"ל], מקריבין אותה בחזקת שהוא קים. במה דברים אמורים? בחטאת העוף, או בחטאת בהמה של אשה, שאינה בת סמיכה [- אינה צריכה לסמוך ידיה על הקרבן] כמו שבארנו. אשם ודאי שמתו בעליו, ושפפרו בעליו - ירעה עד שיפלו בו מום, וימכרו ויפלו דמיו לנדבה; שכל שבחטאת תמות - באשם ירעה עד שיפלו בו מום, ויפלו דמיו לנדבה.

טו. וְכָל אֶשֶׁם שֶׁנִּתְקַן לְרַעְיָה [- שנשלח למרעה בשביל שיפול בו מום] - אם הקריבו עולה, פשר. ולמה לא יקרב עצמו עולה לכתחלה? גזירה לאחר כפרה משום לפני כפרה.

טז. המפריש נקבה לאשמו - תרעה עד שיפלו בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אשם [מפני שאשם בא מהזכרים]. אם הקריב [כבר] אשמו [- זכר], יפלו דמיה לנדבה; וכן ולדה. **יז.** הפריש נקבה לעולתו ולדה זכר - ירעה עד שיפלו בו מום, ויביא בדמיו עולה.

יח. אכל הדיוט שהפריש זכר לחטאתו [במקום נקבה], ונשיא שהפריש שעירה לחטאתו [במקום זכר], וכהן משיח [שנמשח בשמן] שהפריש פרה לחטאתו [במקום פר] - הרי אלו אין מתקדשין, לא קדשת הגוף ולא קדשת דמים [ממון]; לפיכך ימכרו שלא במום [אלא כמות שהם].

יט. המביא אשם תלוי [- שמסופק אם חטא], ונודע לו שלא חטא, או שחטא ודאי - אם עד שלא נשחט - ירעה עד שיפלו בו מום, ויפלו דמיו לנדבה; מפני שלבו של אדם דוי [מצטער] על עוונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו, גמר בלבו להקדישו. אפלו הפרישו על פי עדים והונומו, יפלו דמיו לנדבה. ואם אחר שנשחט נודע לו - הדם ישפך והפשר ישורף, כשאר פסולי המקדשין. נודע לו אחר שגזר הדם - הפשר יאכל לכהנים, ככל האשמות.

כ. אשם ודאי אינו כן: אם עד שלא נשחט נודע לו שלא חטא - יצא וירעה בעדר כשאר החלין, ואין בו קדשה כלל; ואם משנשחט - הרי זה יקבר; ואם משגזר הדם - הפשר יצא לבית השרפה, כשאר פסולי המקדשין.

כא. מי שנתחייב באשם תלוי, והפריש שנים לאחירות [- שאם יאבד אחד יקריב השני] - מתפפר באחד, והשני ירעה עד שיפלו בו מום, ויפלו דמיו לנדבה. ואין צריך לומר בודאי שהוא כן.

כב. כל האשמות שבתורה - באים בגי שנים [- שנתיים], ובאים בכסף [- במחיר שנים] שקלים; חוץ מאשם מצרע ואשם גזיר - שהן בגי שנה, ואין לדמיהן קצפה [-

אלא בחטאת יחיד בלבד; אבל חטאת צבור שאבדה ונמצאת אחר כפרה, בין ראויה [להקרבה] בין אינה ראויה [כגון שעברה שנתה] - תרעה עד שיפלו בה מום, ותמכר ויפלו דמיה לנדבה. ואין אותה יכול לומר בחטאת צבור 'ולד' או 'תמורה' או 'שמתו בעליה' - שכל קרבנות הצבור זכרים, ואין הצבור עושין תמורה כמו שיתבאר.

ב. פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן, וכן שעירי עבודה נרה [- שמביאים הציבור אם עבדו ע"ז, בהוראת שוגג של בית הדין] שאבדו והפריש אחרים תחתיהן [ונמצאו הראשונים] - ירעה [- הראשונים] עד שיפלו בהן מום, וימכרו, ויפלו דמיהן לנדבה; שאין חטאת הצבור מתה. ולמה לא יקריבו עצמן נדבה, שהרי זכרים הן? גזירה לאחר כפרה משום לפני כפרה.

ג. המפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ונמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות - משך אחת משתייהן ונתפפר בה - האחרת תמות. בא להמלך [לשאול בבית דין], אומרים לו שיתפפר בזו שהפריש בראשונה, והשניה תרעה עד שיפלו בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. היתה אחת מהן תמימה ואחת בעלת מום - תמימה תקרב ובעלת מום תפדה; נשחטה בעלת מום קדם שיזרק דם התמימה - הרי זו אסורה בהניה. היו שתיהן בעלי מומין - ימכרו שתיהן, ויביא מדמיהן חטאת, ויפלו השאר לנדבה. **ד.** הפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה, והפריש אחרת, ונמצאו האובדות, והרי שלשתן עומדות - נתפפר בראשונה, שניה מתה ושלישית תרעה [עד שיפול בה מום]; נתפפר בשלישית, שניה מתה וראשונה רועה; נתפפר באמצעית, שתיהן מתות.

ה. המפריש שתי חטאות לאחירות [שאם תאבד אחת יקריב השניה] - מתפפר באיזו שירעה, והשניה תרעה עד שיפלו בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.

ו. הפריש חטאת מעפרת וילדה - הרי היא וילדה כשתי חטאות שנתפפרו [שהפרישם] לאחירות.

ז. המפריש חטאתו ועברה שנתה [- גדלה ואינה ראויה לקרבן] - תרעה עד שיפלו בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אחרת; וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום - יביא בדמיה אחרת.

ח. כל חטאת שאבדה, ונמצאת קדם כפרה - אף על פי שנמצאת בעלת מום, או שנמצאת אחר שעברה שנתה - אינה מתה, אלא תרעה עד שיפלו בה מום, ויפלו דמיה לנדבה; נמצאת אחר כפרה - אף על פי שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה - הואיל והיתה אבונה בשעת כפרה, הרי זו תמות.

ט. היתה גנובה או גזולה בשעת כפרה, ואחר כך חזרה - אינה מתה אלא תרעה; לא שמעו ממשה רבנו אלא אבונה. היתה עקר אבדתה בלילה [- נאבדה בלילה] - אף על פי שהיתה אבונה בשעת כפרה, אינה מתה אלא תרעה.

י. אבדה ממנו לא מן הרועה, או שאבדה מן הרועה ואינה אבונה מבצלה - אינה מתה אלא רועה.

ה. הפריש שני צבורי [חבילות] מעות לאחריות [- שאם יאבד האחד יקנה מהשני] - מתכפר באחד מהן, והשני יפלו לנדבה.

ו. המפריש חטאתו או דמי חטאתו, וכסבור שהוא חייב, ונמצא שאינו חייב - הרי אלו חלין, ולא נתקדשו; הפריש שמים או דמי שמים, וכסבור שהוא חייב שמים, ונמצא שאינו חייב אלא אחת - יביא אחת, והשאר יפלו לנדבה. **ז.** הלוקח מעות בידו או שהיה מלקט, ואמר: 'אלו אביא מהן חטאתי' - המותר [הנשאר] חלין; וכן יראה לי שהדבר קל וחמר בשאר הקרבנות, שהמותר חלין.

ח. המפריש מעות למנחת חוטא והביא מהן מנחתו, או שהפריש מנחת חוטא, והותירה - המותר יבוא מנחה נדבה. אבל מותר עשירית האופה של פה גדול, שהיא [מנחת] התביתין - ירקב. וכן מותר לחמי תודה ומותר לחמו של נזיר - ירקב; ומותר דמי נסכיו, יפלו לנדבה. כבר בארנו בשקלים, שמותר השקלים חלין.

ט. מותר קני [עופות, הבאים לכפרת -] זבים, קני זבות, קני יולדות, חטאות ואשמות - מותריהן יפלו לנדבה, ויקרבו עולות כמו שבארנו. מותר עולה, לעולה; מותר שקלים, לשקלים; מותר מנחה, למנחה; מותר פסח, לשקלים. מותר נזירים, לנזירים; מותר נזיר, לאותו נזיר. במה דברים אמורים שמותר חטאת לנדבה? בחטאת קבועה [רגילה]. אבל מי שהוא חייב בקרבן עולה ויורד [קרבן המשתנה בין עשיר לעני], שהפריש מעות לחטאת בהמה, והעני - יביא תחיתיהן עוף, ומחללן על העוף, ויהנה בהן. וכן אם הפריש דמי עוף והעני - מביא תחיתיהן עשירית האופה, ויחלל המעות עליה, ויהנה בהן. **י.** הפריש בהמה ונפל בה מום - תמכר, ויביא בדמיה עוף. אבל אם הפריש עוף ונפסל - לא יביא בדמיו עשירית האופה; שאין לעוף פדיון, כמו שבארנו באסורי המזבח. **יא.** כל חייבי קנים [- קרבן עוף - אחד לעולה ואחד לחטאת] שבתורה שהפרישו מעות לקניהן - רצה להביא בכל המעות חטאת העוף לבדה, יביא; רצה להביא בהן עולות העוף לבדה, יביא. אפלו אמר: 'אלו דמי חטאתי, ואלו דמי עולתי' - יש לו לערב המעות ולקח בהן באחד חטאתו ועולתו, או לקח בכל חטאת או עולה; שאין הקנין מתפרשות [- נקבעות] אלא בלקיחת [- בקניה ע"י] הדבילים או בעשית [- בהקרבנות] בהן.

יב. לפיכך, אם הפריש מעות לקנין סתם, ומת - יפלו כל אותן המעות הסתומין לנדבה, שהרי כלן ראויין לבוא עולה. **יג.** מי שהיה מחייב חטאת, ואמר: 'הרי עלי עולה', והפריש מעות ואמר: 'אלו לחובתי' - רצה להביא בהן חטאת בהמה, יביא; עולת בהמה, יביא. מת והניח המעות - ילכו לים המלח.

הלכות פסולי המקדשין פרק ו

א. כל הזבחים שנתערב בהן אחת מחטאות המתות [- שדינם למיתה] או שור הנסקל [- מפני שהמית אדם] - אפלו

הקצבה]. אשם תלוי, בפרוש [נאמר בתורה] שהוא מן הגדולים; ומפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו, שאינו בא אלא בכסף שקלים.

בג. הוזלו אילים, ולא ימצא איל בשתי סלעים - אין לו תקנה, אלא ישהה עד שייקרו [יתיקרו] ויביא בשתי סלעים, שהרי הקפידה תורה על דמיו ונתנה לו קצבה.

כד. הפריש אשמו, והיה בשעת הפרשה יפה [שווה] סלע ובשעת כפרה יפה שמים - כשור; שהדחוי מעקרו [- דבר שמעודו לא היה ראוי להקרבה] אינו דחוי [כשהיה ראוי], ועדין לא נראה [לא היה ראוי] עד שנעשה שנה שמים; ואף על פי שהשפית מאליו, אדם מתכפר בשבח הקדש. היה בשעת הפרשה יפה שמים ובשעת כפרה יפה סלע - הרי זה פסול. חזר ונעשה יפה שמים - יחזר לכשרותו, שאין בעלי חיים נדחין, כמו שבארנו; למה הדבר דומה? למום שנפל ועבר.

כה. הפריש שתי סלעים לאשם, ולקח בהם שני אילים לאשם - אם היה אחד מהם יפה שתי סלעים, יקרב לאשמו; והשני ירצה עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו לנדבה.

כו. היה חייב באשם בן שנה והביא בן שמים, או בן שמים והביא בן שנה, או ששחטו מחסר זמן בפעלים [- שלא הגיע זמנם להתכפר] - פסול; ותעבר צורתו [יולינו הבשר], ויצא לבית השרפה. זה הפלל: כל הפסול בחטאת פסול באשם, חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו שהוא כשור, כמו שיתבאר.

כז. עולת נזיר, עולת יולדת, עולת מצרע, ששחטן בני שנים עשר חדש ויום אחד, או מחסרי זמן בפעלים - כשרים, וטעונין [- מביאים איתם] נסכים. זה הפלל: כל שאינו פסול בעולת נדבה, אינו פסול בעולת חובה - בין עלת [- נחשב כקרבן] לבדלים, בין שלא עלת להם.

יום שלישי

הלכות פסולי המקדשין פרק ה

א. המפריש מעות לחטאתו, ומת - ילכו המעות לים המלח [- שלא יהנו בהם]; וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו, והקריב חטאת תחיתיהן, ונמצאו המעות אחר כפרה - ילכו לים המלח.

ב. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש מעות אחרות תחיתיהן - לא הספיק לקח [לקנות] בהן חטאת, עד שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ואלו חטאת, והשאר יפלו לנדבה.

ג. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש חטאת תחיתיהן - לא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות, והרי החטאת בעלת מום - תמכר, ויביא מאלו ואלו חטאת; והשאר יפלו לנדבה.

ד. הפריש חטאתו ואבדה, והפריש מעות תחיתיה - לא הספיק לקח בהן עד שנמצאת חטאתו, והרי היא בעלת מום - תמכר, ויביא מאלו ואלו חטאת; והשאר יפלו לנדבה.

יא. תודה שנתערכה באיל נזיר - שניהן יקרו, ויגוף הלחם עמהן.

יב. בכור שנתערב בפסח - שניהם ירעו עד שיפיל בהן מום, ויאכלו בכור. ולמה לא יקרו? לפי שהפסח נאכל לכל אדם עד חצות, והבכור לשני ימים, ואינו נאכל אלא לפנהגים; [מפני ש:] ואין מביאין קדשים לבית הפסול, ואין ממעטין באכילתם - לא גורמים שיתמעט זמן אכילתם, ואוכליהם].

יג. וכן מעשר שנתערב בפסח - כשיפיל בהן מום, יאכלו כמעשר; הבכור והמעשר שנתערכו, יאכלו במומן.

יד. וכן שאר קדשים שנתערכו בכור ובמעשר - ירעו עד שיפיל בהן מום, ויאכלו בכור שפול בו מום, או כמעשר שפול בו מום.

טו. אשם שנתערב בשלמים - אף על פי שאין מקריבין משניהם אלא האמורין, אכל הבשר נאכל - לא יקרו, אלא ירעו עד שיפיל בהן מום, ויביא בדמי היפה אשם, ובדמי היפה שלמים; ויפסיד המותר מבייתו. ואם קדם והקריב אשמו, שניהם יפלו לנדבה.

טז. כל הקדשים - אפשר שיתערכו מין במין, חוץ מן החטאת עם האשם, שאין אשם אלא מזכרי הפכשים, ואין לה חטאת מן הפכשים אלא נקבה.

יז. וכל אלו המתערכין [בפסול] בחיים - אם הקריב, הורצה; שאין בעלי חיים נדחין.

יח. בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר, ובמדתה [- כמרחק זה] לכל רוח - אם נקבה בת שנתה היא, כונסה לכפה [לבית] עד שתמות; שמא חטאת היא. היתה בת שנים, יביא אותה שלמים; ויביא עמה לחם, שמא תודה היא. מצא זכר בן שתי שנים - אין לו תפנה; שמא אשם הוא, ועדין לא כפרו בעליו. מצא זכר בן שנה - מניח אותו עד שיפיל בו מום, ומביא שתי בהמות תחתיו, ומתנה ואומר: 'אם עולה היתה, זה עולה תחתיו; ואם שלמים היתה, זה שלמים תחתיו'; ומקריב האחד עולה, ונוסכיו משל צבור, והאחד שלמים עם הלחם, שמא תודה היתה. ומה יעשה בזה הנמצא? יאכל במומו - שאפלו היתה בכור או מעשר, במומו הוא נאכל; ואם פסח אחר זמנו הוא, הרי זה שלמים; ובזמנו, הכל נזקקין בו. ואם תאמר: 'שמא אשם נזיר, או מצרע הוא' - אינם מצויין תמיד, לפיכך לא חשו להם.

יט. נתערכו קדשים בקדשים אחר שנשחטו - יאכלו פחמור שבהן; נתערכו בפסולי המקדשין או בחלין שנשחטו בעזרה [- שפסולין הן] - תעבר צורתן [- יפסלו בלינה], ויצאו לבית השרפה.

כ. אברי חטאת שנתערכו באברי עולה - מניחין הכל עד שיפסדו ותעבר צורתן, ושוורפין אותן בעזרה במקום ששוורפין פסולי המקדשין.

כא. אבר של בעלי מומין שנתערב באברי קדשים, אפלו אבר באלף אברים - יצאו הכל לבית השרפה; ואפלו

אחד ברבוא [עשרת אלפים] - כלן ימותו; לפי שבעלי חיים חשוכין הן, ואין בטליו. ואם הקריב - הורצה [התקבל], שאין בעלי חיים נדחין.

כב. נתערב בהן אחד מאסורי המזבח [- שאסור להקריבו כגון טרפה] - ירעו כלם עד שיפיל בהן מום, ומקרו, ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין של קדשים שנתערב.

כג. נתערכו קדשים בחלין תמימין - ימכרו החלין שנתערכו לצריכי אותו המין [- הקרבו שנתעברו], ויקרו בהן. כיצד? ארבע בהמות שלמים שנתערכו בארבע בהמות חלין תמימין - ימכרו הארבע של חלין למי שהוא צריך להביא שלמים, ויקרו הכל שלמים; וכן בעולה או באשם. והדמים חלין לכל דבר, שהרי דמי חלין הן.

כד. נתערב שור הקדש בשורים חל - גדול שבכלן הקדש, ומקרו השאר לצריכי אותו המין. נתערכו קדשים בקדשים מין במינו - זה יקרב לשם בעליו, וזה יקרב לשם בעליו, אף על פי שאין כל אחד מהן מכיר קרבנו. במה דברים אמורים? בקרבנות נשים - שאין בהן סמיכה [- סמיכת ידים על הקרבן]. אכל קרבנות אנשים - הואיל וכל אחד מהן צריך לסמך על ראש קרבנו - הרי אלו לא יקרו עד שיתן האחד חלקו [בבהמה] לחברו, או עד שיפיל מום בכל ומקרו, ויביא כל אחד בדמי היפה מאותו המין.

כה. נתערכו מין בשאינו מינו, כגון עולה בשלמים - לא יקרו אפלו פחמור שבהן; שאין מביאין קדשים לבית הפסול.

כו. וכשם שאין ממעטין בזמן אכילתן - כך אין ממעטין באוכליהן, ולא במקום אכילתן. אלא כיצד יעשה? ירעו עד שיפיל בהן מום, ומכר כל אחד מהן לבדו, ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה, ובדמי היפה שבהן ממין האחר, ויפסיד המותר מבייתו.

ז. אף על פי שכבר הקריב עולה שחייב בה, או שלמים שהיה חייב להקריבן - הרי זה מקריב מדמי התערכות עולה אחרת ושלמים אחרים.

ח. חטאות שנתערכו בשלמים - ירעו הכל עד שיפיל בהן מום, ויביא בדמי היפה שבהן שלמים, ובדמי היפה שבהן חטאת; ואם קדם והקריב חטאת אחרת על חטא שהפרישה לו, כלן ימותו.

ט. וכן אם נתערכו מעות חטאת במעות אשם - לוקח שתי בהמות, ומחלל [פודה] דמי חטאת בכל מקום שהוא על חטאת, ודמי אשם על אשם. ואם כבר קרבה חטאתו, יוליף כל המעות לים המלח [- לא יהנו בהם]; ואם כבר קרב אשמו, יפלו הכל לנדבה.

י. תודה שנתערכה בתמורתה [- החליף קרבו בבהמה אחרת - ונתקדשו שניהם, והתערבו:] - שניהן יקרו, ויגוף הלחם [שמביאים עם התודה] עמהן [- עם שניהם]. וכן אם נתערכה תודה בשאר זבחים - אף על פי שקרבה תודתו, ירעו הכל עד שיפיל בהן מום, ויביא בדמי היפה תודה אחרת, ובדמי היפה זבח אחר.

ח. וכן עולת העוף שעשיתה למעלה כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה חטאת לשם חטאת - פסולה; כמעשה עולה לשם חטאת - כשרה, ובלבד [- אלא] שלא עלת לבפלים משום חובה [- ויביאו קרבן חדש].

ט. כל אלו העופות שנפסלו מפני מקום עשייתן, או מפני שנוי מעשייתן, או שנוי שמן [שלא נשחטו לשמן] - אינן כנבלת העוף לטמאה [- ואינם מטמאים באכילתם]. וכן חטאת העוף או עולת העוף שנתפגלה [נפסלה ע"י מחשבה לא נכונה], או נטמאת, או נעשית נותר - אינה מטמאה בבית הבליעה כנבלת העוף; שכל אלו פסולין בקדש.

י. חטאת העוף הבאה על הספק - נעשית כמצותה, ואינה נאכלת, אלא תשרף, ככל פסולי המקדשין. וכיצד תבוא על הספק? כגון שהיתה האשה ספק זבה, או ספק יולדת, וכל פיוצא בה. ואין לנו חטאת בהמה על ספק; שאם נסתפק לו אם חטא או לא חטא - יביא אשם תלוי, כמו שיתבאר בהלכות שגגות.

יא. חטאת העוף הבאה על הספק, ונודע לה שהיא חייבת בה ודאי - אם עד שלא נמלקה נודע לה - תעשה ודאית, ותאכל; ואם אחר שנמלקה נודע לה - הרי זה גומר הית דמה ותמציתו [- שחיתת הדם על המזבח], ותשרף, כדי שלא יאמרו: 'חטאת העוף הבאה על הספק תאכל', שהרי בתחלה על ספק באה.

יב. נודע לה שאינה חייבת בה מאחר שנמלקה - הרי זו תקבר.

יום רביעי

הלכות פסולי המקדשין פרק ח

א. חטאת העוף שנתעברה בעולת העוף, או עולת העוף שנתעברה בחטאת העוף - אפלו אחד ברבוא [עשרת אלפים] - בלן זמותו. במה דברים אמורים? בשהיו מפרשות בשעת לקיחת הבפלים, זו חטאת וזו עולה; אבל אם הביא עופות לחוקתו, מהן חטאת ומהן עולה, ולא פרש אלא בלן סתומות, ונתעברה חטאת או עולה בחובה זו [- בקן] הסתומה [שיש בה חטאת ועולה] - יש להן דינים אחרים.

ב. וכיצד דיניהם? אם נתעברה חטאת בחובה זו הסתומה, אין כשר אלא מנן חטאות שבחובה בלבד; אבל מנן העולות שבחובה, עם החטאת שנתעברה בהן - פסולין, שהרי נתעברה חטאת בעולות.

ג. לפיכך, אם היתה החובה שתיים בחטאת [- התערבו שתי חטאות בארבע סתומות, והזה חצי קן למטה וחצי למעלה] - חצי החובה [-הקן] כשר, וחצייה פסול; ויראה לי שהוא עושה כלם למטה כמעשה חטאת.

ד. וכן אם נתעברה עולה בחובה זו הסתומה, אין כשר אלא מנן עולות שבחובה; אבל מנן החטאות שבחובה, עם העולה שנתעברה בהן - פסולין, שהרי נתעברה עולה בחטאות; בין שהיתה החובה הסתומה מרבה על העולות שנתעברו בה, בין שהיו העולות מרבין על החובה

קרבו בלן חוץ מאחד מן התערכת - הרי זה ישרף בעורה, במקום ששורפין פסולי המקדשין.

כב. חתיכות קדשי קדשים שנתעברו בחתיכות קדשים קלים, הנאכלין ליום אחד בנאכלין לשני ימים - יאכלו כחמור שבהן.

כג. חתיכה של חטאת טמאה שנתעברה במאה חתיכות של חטאת טהורה, וכן פרוסה של לחם הפנים שנטמא שנתעברה במאה פרוסות של לחם הפנים הטהור - הרי זו תעלה [- מתבטלת ומותרת], כמו שבארנו.

כד. אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתעברה במאה חתיכות של חליין, וכן פרוסה של לחם הפנים הטהור שנתעברה במאה פרוסות של חליין - הרי אלו לא יעלו, אלא יאכל הכל לפניהם ככל המדמעות [- תערובת חולין וקודש].

הלכות פסולי המקדשין פרק ז

א. כל הפסולין לעבודה שמלקו [- שחיטה מיוחדת לעופות], מליקתן פסולה; ואף על פי שאותו העוף פסול, אינו כנבלת העוף הטהור לטמאה [- שנטמא באכילתו]. וכן אם מלק בליה, או ששחט חליין בפנים וקדשים בחוץ - אינם כנבלה.

ב. מלק [שחיטה מיוחדת בעוף] תורים שלא הגיע זמןן [להקרב], ויגני יונה שעבר זמןן, ושביש גפה [הכנף], ושנסמית עיניה, ושנקטעה רגלה - הרי זו נבלה לכל דבר. זה הכלל: כל שהיה פסולה בקדש - פסולה, ואינה נבלה; לא היה פסולה בקדש, הרי זו נבלה לכל דבר.

ג. לפיכך, המולק ונמצאת טרפה, או שמלק בספין, או שמלק חליין בפנים וקדשים בחוץ - הרי זו נבלה לכל דבר; שאין המליקה מתרת ומטהרת אלא דבר שהוא כשר למזבח. ד. אבל הנרבע [- שבאו או הובאו על אדם], והמקצה [- הופרש לעבודה זרה], והנעבד [כאליל], והאֵתָן [- מתנת זונה], והמחיר [- החליף כלב בבהמה], והטמטום [- סתום, ואין מינו ניכר], והאֵנדרוֹגִינוס [- שיש לו אברי זכר ונקבה], שנמלקו - הרי אלו נבלה לכל דבר, ומטמאין בגדים [כשאכלם והגיע] בבית הבליעה; שאין הקדשה חלה עליהן, והרי אין פסולין בקדש.

ה. כבר בארנו כמעשה הקרבנות, שחטאת העוף נעשית [- נזרק דמה] למטה [- בחציו התחתון של המזבח], ועולת העוף למעלה. חטאת העוף שעשיתה למעלה - פסולה, בין שעשה היתה כמעשה חטאת, בין שעשיתה כמעשה עולה, בין שעשיתה לשם עולה, בין שעשיתה לשם חטאת.

ו. וכן עולת העוף שעשיתה למטה - אפלו מלק סימן אחד [- קנה או וושט] למטה וסימן אחד למעלה - פסולה, בין שמלקה במליקת עולה, בין שעשיתה כמעשה חטאת, בין שעשיתה לשם עולה, בין שעשיתה לשם חטאת.

ז. חטאת העוף שמלקה למטן במליקת עולה לשם חטאת, או כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה עולה לשם עולה - פסולה.

הלכות פסולי המקדשין פרק ט

א. קן סתומה [נ] שלא פירש איזו לחטאת ואיזו לעולה
שפּרַח מִמֶּנָּה גּוֹזֵל לְאֹוִיר, או שפּרַח גּוֹזֵל לְבֵין הַעֹפּוֹת [דינן]
שְׂמֻתוֹ בִּלְקָן, או שְׂמֻת גּוֹזֵל אֶחָד - יִקָּח זֶה לְשָׁנִי.

ב. פּרַח לְבֵין [קנינים אחרות] הַקְּרָבוֹת - פְּסוּל, וּפְסוּל אֶחָד
כְּגִידוֹ; שֶׁהַגּוֹזֵל הַפּוֹרֵחַ מִקֵּן סתומה לְבֵין הַקְּרָבוֹת, פְּסוּל
וּפְסוּל אֶחָד כְּגִידוֹ. בֵּיכָּד? פּרַח גּוֹזֵל מִן הַסְּתוּם לַעֲשֶׂרָה
עוֹפּוֹת סתומות - אִם עָשָׂה חֲמִשָּׁה לְמִטָּה וְשָׁשָׁה לְמַעְלָה,
הָרִי חֲמִשׁ עוֹלוֹת כְּשֵׁרוֹת מִהַשְּׁשָׁה שֶׁל מַעְלָה, וְאַרְבַּע
חֲטָאוֹת כְּשֵׁרוֹת מִהַחֲמִשָּׁה עוֹפּוֹת שֶׁנַּעֲשִׂי לְמִטָּה; שְׂאֵנִי
אוֹמֵר: שְׂמָא הַגּוֹזֵל הַפּוֹרֵחַ, הוּא אֶחָד מִהַחֲמִשָּׁה שֶׁל מִטָּה.

ג. וְכֵן אִם עָשָׂה מִקֵּן שָׁשָׁה לְמִטָּה וְחֲמִשָּׁה לְמַעְלָה -
נִמְצָא הַכָּשֵׁר חֲמִשׁ חֲטָאוֹת וְאַרְבַּע עוֹלוֹת; שְׂאֵנִי אוֹמֵר,
שֶׁהַגּוֹזֵל מִהַחֲמִשָּׁה שֶׁל מַעְלָה. נִמְצָא הַכָּשֵׁר מִהַעֲשֶׂרָה,
תְּשַׁעָה - הָרִי פְסוּל אֶחָד. אַרְבַּעַת עוֹפּוֹת סתומות וְאַרְבַּעַת
עוֹפּוֹת שְׂנִיּוֹת סתומות, פּרַח אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנוֹת לְשְׂנִיּוֹת -
פְּסוּל אֶחָד מִן הַשְּׂנִיּוֹת. אַחֵר שֶׁנִּתְעַרְבוּ, חִזּוּר אֶחָד מִן
הַשְּׂנִיּוֹת וּפְרַח לְרִאשׁוֹנוֹת - פְּסוּל אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנוֹת;
וְנִמְצָא הַכָּשֵׁר מִן הָרִאשׁוֹנוֹת [נשאר] שְׁתֵּים בִּלְבָד.

ד. חִזּוּר אֶחָד וּפְרַח מִן הָרִאשׁוֹנוֹת לְשְׂנִיּוֹת, אֶפְלוּ כָּל הַיּוֹם
- אֵין מוֹסִיף לְהַפְסִיד יִתָּר עַל זֶה; שְׂאֵפְלוּ הֵן מַעְרְבוֹת בִּלְקָן
זוּ בָּזוּ - מִחֲצָה כָּשֵׁר וּמִחֲצָה פְסוּל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ה. צָבוּר אֶחָד יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי עוֹפּוֹת, וּבְשָׁנִי אַרְבַּעָה,
וּבְשָׁלִישִׁי שִׁשָּׁה, וּבְרַבִּיעִי שְׁמוֹנֶה, וּבְחֲמִישִׁי עֶשְׂרֶה, וּבְשִׁשִּׁי
שְׁנַיִם עֶשְׂרִי, וּבְשָׁבִיעִי אַרְבַּעָה עֶשְׂרִי, וּפְרַח גּוֹזֵל מִן
הָרִאשׁוֹנָה לְשְׂנִיָּה, וְאֶחָד מִן הַשְּׂנִיָּה לְשָׁלִישִׁית, וּמִשְׁלִישִׁית
לְרַבִּיעִית, וּמִרַבִּיעִית לְחֲמִישִׁית, וּמִחֲמִישִׁית לְשִׁשִּׁית,
וּמִשִּׁשִּׁית לְשָׁבִיעִית, וְחִזּוּר אֶחָד וּפְרַח מִצָּבוּר לְצָבוּר, עַד
שֶׁחִזּוּר לְרִאשׁוֹנָה שֶׁפְּרַח מִמֶּנָּה הָרִאשׁוֹן - פְּסוּל אֶחָד
בְּהִלְכָּתוֹ וְאֶחָד בְּחִזְרָתוֹ: הָרִאשׁוֹנָה וְהַשְּׂנִיָּה אֵין לָהֶם
כְּלוּם, וְהַשְּׁלִישִׁית יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי עוֹפּוֹת, הַרַבִּיעִית יֵשׁ לָהּ
אַרְבַּעָה, הַחֲמִישִׁית יֵשׁ לָהּ שִׁשָּׁה, הַשִּׁשִּׁית יֵשׁ לָהּ שְׁמוֹנֶה,
הַשָּׁבִיעִית יֵשׁ לָהּ שְׁנַיִם עֶשְׂרִי. חִזּוּר אֶחָד וּפְרַח פַּעַם שְׁנִיָּה
מִזֶּה לָזֶה, וְחִזּוּר וּפְרַח מִן הָאֲחֵרוֹנָה לְשֶׁלֹּמַעְלָה מִמֶּנָּה עַד
שֶׁחִזּוּר לְרִאשׁוֹנָה - פְּסוּל אֶחָד בְּהִלְכָּתוֹ וְאֶחָד בְּחִזְרָתוֹ:
הַשְּׁלִישִׁית וְהַרַבִּיעִית אֵין לָהֶם כְּלוּם, הַחֲמִישִׁית יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי
עוֹפּוֹת כְּשָׂרִים, וְהַשִּׁשִּׁית יֵשׁ לָהּ אַרְבַּעָה, וְהַשָּׁבִיעִית יֵשׁ לָהּ
עֶשְׂרֶה. פּרַח פַּעַם שְׁלִישִׁית גּוֹזֵל מִזֶּה לָזֶה, וְחִזּוּר פַּעַם
רַבִּיעִית מִזֶּה לָזֶה - פְּסוּל אֶחָד בְּהִלְכָּתוֹ וְאֶחָד בְּחִזְרָתוֹ:
הַחֲמִישִׁית וְהַשִּׁשִּׁית נִפְסְלוּ בִּלְקָן, וְהַשָּׁבִיעִית נִשְׁאָרוּ לָהּ
שְׁמוֹנֶה עוֹפּוֹת כְּשָׂרִין. כְּשִׁנְעֵשָׂה הָאֲרַבַּעָה עֶשְׂרִי שָׁבַע לְמִטָּה
וְשָׁבַע לְמַעְלָן - יִהְיֶה שְׁמוֹנֶה מִקֵּן כְּשָׂרִין וְהַשְּׁשָׁה פְסוּלִין,
מִפְּנֵי תַעֲרֻכַת גּוֹזְלוֹת אֵלוֹ שֶׁפָּרַחוּ בְּהִלְכָּהּ וּבְחִזְרָהּ.

ו. קָן סתומה וְקָן מִפְּרָשֶׁת, פּרַח מִן הַסְּתוּמָה לְמִפְּרָשֶׁת -
יִקָּח זֶה לְשָׁנִי [הנשאר מהסתומה]. חִזּוּר, או שֶׁפְּרַח אֶחָד מִן
הַמִּפְּרָשׁוֹת לְסְתוּמָה, וְלֹא יָדַע זֶה שֶׁפְּרַח אִם הִיָּה עוֹלָה או
חֲטָא - יָמוּתוּ כָּל הָעוֹפּוֹת שֶׁבְּסְתוּמָה; שְׂאֵם עוֹלָה נִתְעַרְכָּה

הַסְּתוּמָה, בֵּין שֶׁהָיָה שְׁתִּיָּהּ שְׁוֹת - אֵין כָּשֵׁר אֲלֹא מִנֵּן
עוֹלוֹת שֶׁבְּחֻכָּהּ. לְפִיכָּן אִם הִיָּתָה הַחֻכָּה שְׁתִּים בְּעוֹלָה -
חֲצִי הַחֻכָּה כָּשֵׁר, וְחֲצִיָּהּ פְסוּל; וְיִרָאָה לִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה
בִּלְקָן לְמַעְלָה כְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה.

ה. חֻכָּה סתומה [נ] קָן שלא פירש איזו לחטאת ואיזו
לעולה [וחוכה אחרת סתומה שֶׁנִּתְעַרְבוּ, בֵּין שֶׁהָיָה שְׁתִּיָּהּ
מִשֵּׁם אֶחָד, כְּגוֹן קָנִי זָכִים עִם קָנִי זָכִים, או מִשְׁנֵי שְׁמֹת,
כְּגוֹן קָנִי זָכִים עִם קָנִי יוֹלָדוֹת, בֵּין שֶׁהָיָה שְׁתִּיָּהּ לְאָדָם
אֶחָד, בֵּין שֶׁהָיָה לְשָׁנִים - אִם הָיָה שְׁנִיָּהּ שְׁוֹת [במספרם],
מִחֲצָה כָּשֵׁר וּמִחֲצָה פְסוּל; בֵּין שֶׁעָשָׂה הַכֹּל לְמַעְלָה, או
הַכֹּל לְמִטָּה, או עָשָׂה חֲצִין לְמַעְלָה וְחֲצִין לְמִטָּה - לְעוֹלָם
מִחֲצָה כָּשֵׁר וּמִחֲצָה פְסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּל חֲצִין עוֹלָה וְחֲצִין
חֲטָא, וְהַחֲטָא לְמִטָּה וְהָעוֹלָה לְמַעְלָה - אִם עָשָׂה הַכֹּל
לְמַעְלָה, חֲצִין כְּשֵׁרוֹת וְהֵן הָעוֹלוֹת; וְאִם עָשָׂה בִּלְקָן לְמִטָּה,
חֲצִין כְּשֵׁרוֹת וְהֵן הַחֲטָאוֹת. עָשָׂה חֲצִין לְמַעְלָה וְחֲצִין
לְמִטָּה - חֲצִי הַחֲצִי שֶׁנַּעֲשִׂה לְמַעְלָה כָּשֵׁר, מִפְּנֵי הַתַּעֲרֻכָּה,
וְהוּא עוֹלוֹת; וְחֲצִי הַחֲצִי שֶׁל מִטָּה כָּשֵׁר, וְהוּא חֲטָאוֹת.

ו. הָיָה שְׁתֵּי הַחֻכּוֹת הַסְּתוּמוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ זוּ גְדוֹלָה מִזֶּה,
כְּגוֹן שֶׁהָיָה אַחַת אַרְבַּעָה עוֹפּוֹת וְהַשְּׁנִיָּה שִׁשָּׁה - אִם
עָשָׂה הַכֹּל לְמַעְלָה, או עָשָׂה הַכֹּל לְמִטָּה - מִחֲצָה פְסוּל
וּמִחֲצָה כָּשֵׁר, מִטַּעַם שֶׁבִּאֲרָנוּ. עָשָׂה חֲצִין לְמִטָּה וְחֲצִין
לְמַעְלָה - אִם אַחֵר שֶׁשָּׂאֵל עָשָׂה כֵּן, הַמּוֹעֵט כָּשֵׁר; וְאִם
מִדַּעְתּוֹ עָשָׂה, הַמַּרְכָּה כָּשֵׁר.

ז. זֶה הַכֹּל: כָּל שֶׁעָשָׂה הַכֹּהֵן מִדַּעְתּוֹ חֲצִין לְמַעְלָה וְחֲצִין
לְמִטָּה, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִשָּׁל אֶחָד לְמַעְלָה וְלְמִטָּה -
הָרִי זֶה הַמַּרְכָּה כָּשֵׁר; הוּאִיל וְדָבָר יָדוּעַ שֶׁמִּקְצֵת קִרְבָּנוֹתָיו
לְמַעְלָה וּמִקְצֵתָן לְמִטָּה, יִהְיֶה כָּל קִרְבָּנוֹתָיו כְּשָׂרִים.

ח. שְׁנַיִם שֶׁלְקָחוּ קָנִיָּהם בְּעָרְבוּב, או שֶׁנִּתְנוּ דָּמִי קָנִיָּהם
לַכֹּהֵן - לְאִיזָה שִׁירָצָה הַכֹּהֵן יִקְרִיב חֲטָא, וְלְאִיזָה שִׁירָצָה
יִקְרִיב עוֹלָה; שְׂאֵין הַקָּנִין מִתְפָּרְשִׁין אֲלֹא בְּלִקְיַחַת הַבְּעָלִים
אוּ בְּעִשִׂת הַכֹּהֵן, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ט. הָיָה לְפָנֵי הַכֹּהֵן חֲטָאוֹת וְעוֹלוֹת - עָשָׂה שְׁתִּיָּהּ
לְמַעְלָה, או שְׁתִּיָּהּ לְמִטָּה - מִחֲצָה כָּשֵׁר וּמִחֲצָה פְסוּל.
עָשָׂה חֲצִין לְמַעְלָה וְחֲצִין לְמִטָּה, וְלֹא יָדַע אִם הַחֲטָאוֹת
הֵם שֶׁעָשָׂה לְמִטָּה אוּ הָעוֹלוֹת - הָרִי הַכֹּל פְסוּל; שְׂאֵנִי
אוֹמֵר: הָעוֹלוֹת הֵן שֶׁעָשָׂה לְמִטָּה, וְהַחֲטָאוֹת לְמַעְלָה.

י. הָיָה לְפָנֵי שְׁלֹשָׁה צָבוּרֵי עוֹפּוֹת, אֶחָד חֲטָאוֹת וְאֶחָד
עוֹלוֹת, וְהָאֶחָד סְתוּם חֲצִין עוֹלוֹת וְחֲצִין חֲטָאוֹת, וְלֹא
פָּרְשׁוּ - אִם עָשָׂה בִּלְקָן לְמַעְלָה אוּ לְמִטָּה - מִחֲצָה כָּשֵׁר
וּמִחֲצָה פְסוּל.

יא. עָשָׂה חֲצִין לְמַעְלָה וְחֲצִין לְמִטָּה - אֵין הַכָּשֵׁר אֲלֹא
הַסְּתוּם בִּלְבָד שֶׁעָשָׂה חֲצִין לְמַעְלָה וְחֲצִין לְמִטָּה, וְהוּא
מִתְחַלֵּק בֵּין הַבְּעָלִים, וְעוֹלָה לְשָׁנִיָּהם; שֶׁהָרִי הַכֹּהֵן אֵינוֹ
יָדַע לֹאִי זֶה מִקֵּן וְלֹאִי זֶה מִקֵּן הִיָּה הַסְּתוּם. וּשְׁנֵי
הַצָּבוּרִין הַמִּפְּרָשִׁין - פְּסוּלִין, שֶׁהָרִי לֹא יָדַע אִיזוֹ עָשָׂה
לְמַעְלָה וְאִיזוֹ עָשָׂה לְמִטָּה, וְשְׂמָא הָעוֹלָה נַעֲשִׂית לְמִטָּה
וְהַחֲטָא לְמַעְלָה.

בהן - כל החטאות שבה פסולות, ואם חטאת נהערכה בהן - כל העולות שבה פסולות; לפיכך ימותו בלן.

ז. חטאת מכאן ועולה מכאן וסתומה באמצע, פרח מן האמצע לצדדין אחד הילף ואחד הילף - לא הפסיד כלום, אלא יאמר: 'זה שהילף אצל החטאות חטאת, וזה שהילף אצל העולות עולה הוא'. חזר אחר שנתערבו, ופרח אחד מכאן ואחד מכאן לאמצע - השנים האמצעיים ימותו, שהרי הן חטאת ועולה מערבין; והצדדין, אלו יקרב חטאת ואלו עולה כשהיו. פרח מן האמצעיים לצדדין - בלן ימותו; שמא עולה נהערכה בחטאות וחטאות בעולות.

הלכות פסולי המקדשין פרק י

א. האשה שאמרה: 'הרי עלי קן כשאלד זכר' - ילדה זכר, מביאה ארבעה עופות: שנים לנדרה, והן עולה כמו שבארנו, ושנים לחובתה [ככל יולדת -] משום לדה, והן אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד, שהכהן צריך לעשות שלש פרידין [עופות] למעלה, ופרידה אחת למטן. טעה ועשה שתיים למעלה ושתיים למטן ולא נמלך [-] לא שאל האשה: איזו חטאת ואיזו עולה - צריכה להביא עוד פרידה אחת, ויקריבנה למעלה. במה דברים אמורים? בשהביאה הארבעה ממין אחד, שהיו בלן תורין או בלן בני יונה; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה, ועשה שתיים למעלה ושתיים למטה - צריכה להביא עוד תור וכן יונה, ויעשה שתייהן למעלה כדי לצאת ידי חובתה. שאם עשה בתחלה שתי תורין למטה, צריכה תור למעלה להשלים חובתה; ואם עשה שני בני יונה למטה, צריכה בן יונה למעלה להשלים חובתה; שאין אדם מביא חובתו גזול אחד תור ואחד בן יונה, אלא או שניהן תורין או שניהן בני יונה.

ב. פרשה נדרה ואמרה לכהן: 'אלו לנדרי ואלו לחובתי', ועשה אותן הכהן שתיים למעלה ושתיים למטה, ולא ידע איזה מהן עשה למעלה - צריכה להביא שלשה עופות, שנים לנדרה ואחד להשלים חובתה, ויעשו השנים למעלה; שהרי פרשה נדרה, ושמא שנים של נדר נעשו למטה, שהם פסולות. במה דברים אמורים? בשהביאה הארבעה שפרשה נדרה בשנים מהן ממין אחד; אבל אם היו שני מינין, תביא ארבעה אחרים - שנים ממין שפרשה בו נדרה יעשו לנדרה, ושנים מאיזה מין שתמצה יהיו לחובתה, ויעשו אחד למעלה ואחד למטה.

ג. קבעה [מין] נדרה ואמרה: 'אם אלה זכר, הרי עלי שתי תורים', וילדה, והביאה ארבעה עופות, שנים לנדרה ושנים לחובתה, ועשה שנים למעלה ושנים למטה, ולא ידע איזה נעשה למעלה ולא איזה נעשה למטה, וגם היא שכחה ולא ידעה באיזה מין קבעה נדרה, אם בתורים אם בבני יונה - הרי זו צריכה להביא שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה, ויעשו ארבעתן למעלה, ותביא גזול אחד [מאיזה מין שתמצה] להשלים חובתה, ויעשה למעלה; שפכר עשה שנים למטה שהם חטאת. במה דברים אמורים? בשהביאה

הארבעה תחלה ממין אחד; אבל אם היו שני מינין, צריכה להביא שלשה עופות - שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה, ותביא לחובתה שתי תורים או שני בני יונה להעשות אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם נתנתם לכהן, ושכחה מה נתנה לו, והלך הכהן ונעשה, ואינו יודע היכן עשה, אם הכל למעלה אם הכל למטה, או מחצה למעלה ומחצה למטה - הרי זו תביא שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה, ותביא שתי תורים או שני בני יונה לחובתה.

ד. קבעה חובתה וקבעה נדרה, ושכחה במה קבעה, ואפשר שחובתה כבש לעולה ופרידה אחת תור או בן יונה לחטאת - לפיכך תביא שש פרידין, ארבעה לנדרה ושנים לחובתה, ועוד תביא חטאת אחת בן יונה או תור עם הכבש; נמצאת שהביאה שבעה עופות.

ה. וכל החטאות האלו אינן נאכלות, מפני שהן ספק.

יום חמישי

הלכות פסולי המקדשין פרק יא

א. כל המנחות שקמץ [שנטל קומץ להקריבה] אחד מן הפסולין לעבודה, הרי הן פסולות; וכן אם לקט הלבונה [מהמנחה, והקטירה] - פסל, אף על פי שלא קמץ.

ב. קמץ הכשר ונתן לפסול, קמץ בימינו ונתן לשמאלו ואחר כך נתנו לכלי, קמץ מפלי קדש ונתן לכלי חל - פסול.

ג. קמץ ועלה בידו צרור, או גרגר מלח, או קרט לבונה - פסל.

ד. קמץ עד שהוא בחוץ [לעזרה], ונכנס לפנים - יחזר ויקמץ בפנים, וכשר.

ה. נתפזר הקמץ על גבי הרצפה - יחזר ויאספנו.

ו. היתה המנחה שלא בכלי שרת [- כלי קודש], או שהיה קמצה שלא בכלי שרת, או שהעלהו למזבח שלא בכלי שרת, או שבללה בשמן שלה חוץ לעזרה - פסולה, עד שתהיה בלילה בפנים.

ז. כל המנחות שניצק השמן עליהן הפסול לעבודה, כגון הזר וכיוצא בו, או שבללן, או פתתן [לפתיתים], או מלחן - פשרות. הגישן [למזבח] או הניפן - חוזר הכהן ומגיש או מניף; ואם לא הגיש ולא הניף הכהן - פשרות, שנאמר: "והביאה אל בני אהרן, וקמץ" - מקמיצה ואילף מצות כהנה; למד על יציקה [של השמן] ובלילה שפשה בזר.

ח. מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת, או שמן חלין כל שהוא - נפסלה; חסר שמנה, פסולה. חסר לבונתה, פשרה; והוא שיהיה עליה שני קרטי [- כמות קטנה] לבונה; אבל קרט אחד, פסולה - שנאמר: "את כל לבונתה".

ט. רבה שמנה ולבונתה, עד שני לגין לכל עשרון ושני קמצי לבונה לכל מנחה - פשרה; שני לגין או שני קמציין או יתר על זה - פסולה.

י. מנחת חוטא [שאיין לשים בה שמן ולבונה] שנתן שמן עליה או על הקמץ שלה - נפסלה. נתן עליה לבונה, ללקטנה; היתה שחוקה - הרי זו פסולה מספק, שהרי אי אפשר ללקט.

כח. הדביק הקמץ לדפן הפלי וקמץ, או שהפך הפלי על ידו וקמץ מתוכו ופיו למטה - לא יקטיר; ואם הקטיר, הרצה.

כו. עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו, והפריש חלק אחד תחתיו, ונמצא האבוד, והרי שלשתן מנחין בכלי אחד ואין נוגעין זה בזה - נטמא זה שאבד - הרי הוא מצטרף עם חלק ראשון, ונפסלו; וזה שהפריש אינו מצטרף, אלא ישלים [ויוסיף] עליו [וכשר]. נטמא המפרש - מפרש וראשון מצטרפין ונפסלו, וזה שנמצא אינו מצטרף עמהן. נטמא החלק הראשון - הרי האבוד והמפרש תחתיו מצטרפין.

כז. וכן לענין קמיצה: קמץ מן הנמצא - שנינו עם החלק הראשון נאכלין, והמפרש אינו נאכל. קמץ מן המפרש - שנינו וראשון נאכלין, והנמצא אינו נאכל. קמץ מן הראשון - שנינו אין נאכלין; לפי ששניהן שירים יתרים, שהרי הן עשרון שלם, ודומין למנחה שלא נקמצה שהיא אסורה. והיאך קרב הקמץ הזה, והרי לפניו עשרון ומחצה? מפני שהקמיצה תלויה בדעת הבהן, ובדעת שקומץ אין דעתו אלא על העשרון בלבד, והרי החלקים אינן נוגעין זה בזה.

כח. קמץ מנחה שנתערב בקמץ מנחה אחרת - מקטיר שניהן כאחד, והן כשורות; וכן אם נתערב הקמץ במנחת כהנים, או במנחת הנסכים, או בחבתי [מנחת] כהן גדול - הרי אלו כשורות, ויקטיר הכל כאחד, שהכל לאשים.

כט. שתי מנחות שלא נקמצו, שנתערבו זו בזו - אם יכול לקמץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה, כשורות; ואם לא, פסולות.

ל. קמץ שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר; ואם הקטיר הכל - זו שנקמצה, עלת לבעלים, וזו שלא נקמצה, לא עלת לבעלים.

לא. נתערב קמצה בשנייה, או שנתערבו שנייה בשנייה חברתה - לא יקטיר; ואם הקטיר, עלת לבעלים.

הלכות פסולי המקדשיו פירק יב

א. שתי הלחם [שמקריבים בשבועות] ולחם הפנים ועמר התנופה [קרבן העומר], שהוסיף במדתן כל שהוא או חסר כל שהוא - פסולות.

ב. חלות [של קרבן תודה וקריקין] חלות נזיר שחטרו - עד שלא נזרק דם הזבח, פסולין; משנזרק דם הזבח, כשרים.

ג. וכן שתי הלחם [הקריבים בשבועות] שחטרו - עד שלא נזרק דמן של כבשים, פסולין; משנזרק דמן, כשרים.

ד. וכן שני סדרים [של לחם הפנים] שחטרו - עד שלא הקטרו הבזיכין [של לבונה], פסולין; משחקטרו, כשרים.

ה. אכל נסכים [בין ומנחה שבאים עם הקרבן] שחטרו - בין משקרב הזבח, בין עד שלא קרב - כשרים, ויביא נסכים אחרים למלאותן.

ו. נסכים שקדשו בכלי שרת, ונפסל הזבח - אם נפסל בשחיטה, לא קדשו הנסכים לקרב; נפסל מקבלה [של

יא. נתן שמן על שנייה אחר שקמץ - אינו לוקה ולא פסלה, שהרי הקמץ כשר.

יב. נתן משהו שמן על גבי כזית מן המנחה, פסלה מספק; אבל אם נתן השמן על פחות מכוזית, לא פסלה. ואינו פוסל בלבונה עד שיתן כזית בלבונה.

יג. אפלו נתן הלבונה על כל שהוא מן המנחה - פסל עד שילקט.

יד. גבלה במים וקמץ - כשרה; לא נאמר "חרכה" - שתהיה יבישה] אלא משמן.

טו. מנחה שקמצה פעמים - כשרה, אפלו פעמים רבות; והוא שיקטיר כזית בבת אחת, שאין הקטרה פחותה מכוזית.

טז. הקריב הקמץ בלא מלח - פסולה; שהמלח מעבב במנחה, כמו שבארנו. מנחה שחטרה קדם קמיצה - יביא מתוך ביתו וימלאנה; שהקמיצה היא הקובעת, לא נתינתה בכלי שרת.

יז. התנדב קמץ לבונה בפני עצמו [בלי מנחה] - אם חסר כל שהוא, פסול. וכן שני בזיכי לבונה שעם הלחם [לחם הפנים] - אם חסר אחד מהן כל שהוא, פסולין; עד שיהיו שני קמצין מתחלה ועד סוף.

יח. הפריש שני קמצין [של לבונה] למנחה אחת, ואבד אחד מהן - קדם קמיצה, לא הקבע [והשתייר למנחה - וכשרה]; לאחר קמיצה, הקבע, ופסולה, מפני שרפה [הוסיף ל:] לבונתה. וכן אם הפריש ארבעה קמצין לשני בזיכי לחם, ואבדו שנים מהם - קדם סלוק הבזיכין [מהשולחן לשם הקרבנות], לא הקבעו וכשרים; לאחר סלוק הבזיכין, הקבעו, ופסולין, מפני הרבוי.

יט. קמץ מנחה שננטמא, והקטירו - הציץ [של הכהן הגדול] מרצה [מכפר], שנאמר: "ונשא אהרן את עון הקדשים"; יצא הקמץ חוץ לעזרה והכניסו והקטירו - אין הציץ מרצה; שהציץ מרצה על הטמא, ואינו מרצה על היוצא.

כ. קמץ את המנחה, ואחר כך נטמאו שנייה בלן, או נשרפו, או יצאו חוץ לעזרה, או אבדו - לא יקטיר הקמץ; ואם הקטיר, הרצה. ונשאר מעט מן השירים בכשירותן - יקטיר הקמץ, ואותן השירים שנשארו אסורין באכילה.

כא. היתה מחיצה מלמטה בכלי שיש בו עשרון של מנחה - אף על פי שהוא מערב מלמעלה, לא יקמץ; ואם קמץ, פסולה.

כב. היה הפלי חלוק במחיצה מלמעלה ומערב מלמטה - קומץ ממנו.

כג. חלק העשרון בכלי אחד, ואין חלקיו נוגעין זה בזה, ואין ביניהן מחיצה - הרי זה ספק אם מצטרף הפלי לקמיצה או אינו מצטרף. לפיכך לא יקמץ; ואם קמץ, לא יקטיר. ואם הקטיר, הרצה [התקבל]; ולא יאכלו השירים.

כד. קמץ ונתן הקמץ למעלה על השלחן כנגד גבה מערכת לחם הפנים - קדשו השלחן להפסל [אם ילון או יצא חוץ לעזרה], אבל אינו מקדשו לקרב; ואינו קרב עד שיתקדש בכלי שרת הראוי לקמץ.

יזרק והפֿשר יאכל, והלֶחֶם בֶּלֹו פֿסול, וידי נִדְרוּ לֹא יֵצֵא. נזרק הָדָם, וְאַחֵר כֶּן נִפְרָס מִקְצַת הַלֶּחֶם, או נִטְמָא, או יֵצֵא - תוֹרֵם מִן הַשֶּׁלֶם עַל הַפְּרוֹס, וּמִן הַשְּׁהוּר עַל הַטְּמֵא, וּמִמָּה שֶׁבִּפְנִים עַל שִׁבְחוֹץ.

טו. תוֹדָה שֶׁשִּׁחֲטָה עַל שְׂמוֹנִים חֲלוֹת - לֹא קָדְשָׁה אֲרֻבַּעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים; וְאִם אָמַר: 'קָדְשָׁה אֲרֻבַּעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים' - מוֹשֵׁף אֲרֻבַּעִים מִן הַשְּׂמוֹנִים, וּמֵרִים מֵהֶם אֶחָד מִכָּל קֶרֶן [- מִכָּל מִין חֲלָה - סה"כ ארבע], וְהֵאֲרַבְעִים הַשְּׂנִיֹּת יִפְדּוּ וַיֵּצְאוּ לְחֵלִין.

טז. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתּוֹדָה וְהִנֵּה לְחֶמֶה חוּץ לְחֹמַת בֵּית פְּגִי [- הַר הַבֵּית] - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם; אֲכָל אִם הָיָה חוּץ לְעִזָּרָה - קָדַשׁ הַלֶּחֶם, אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ לִפְנֵים.

יז. שִׁחֲטָה עַד שֶׁלֹּא קָרְמוּ פְּנֵי הַלֶּחֶם בַּתְּנוּרָה, וְאִפְלוּ קָרְמוּ בְּלֶן חוּץ מֵאַחַת מֵהֶן - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם.

יח. שִׁחֲטָה וּנְפִסָּה בַּשִּׁחֲטָה בַּמִּחְשָׁבֶת זִמָּן אוּ בַּמִּחְשָׁבֶת מְקוֹם [- שֶׁלֹּא לֵאכֹלָה בְּזִמְנָה אוּ בַּמְקוֹמָה] - קָדַשׁ הַלֶּחֶם; נִמְצְאָה בַּעֲלַת מוֹם, או טְרֵפָה, או שִׁחֲטָה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. וְכֵן הַדִּין בְּאֵיל גִּזְרֵי עִם הַלֶּחֶם שָׁלוּ.

הַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין פֶּרֶק יג

א. שֶׁלֵּשׁ מַחְשָׁבוֹת הֵן שְׁפוֹסָלוֹת אֶת הַקֶּרֶן, וְאֵלוֹ הֵן: מַחְשָׁבֶת שְׁנוֵי הַשֵּׁם, וּמַחְשָׁבֶת שְׁנוֵי הַמְּקוֹם, וּמַחְשָׁבֶת הַזִּמָּן. מַחְשָׁבֶת שְׁנוֵי הַשֵּׁם כִּיצַד? זֶה הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבֶח שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹ - כְּגוֹן שֶׁהָיָה עוֹלָה וַיִּחַשֵּׁב שֶׁהוּא שְׁלָמִים, אוּ לְשִׁחְטָנוֹ לְשֵׁם עוֹלָה וּשְׁלָמִים, אוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים וּלְשֵׁם עוֹלָה, או שֶׁשִּׁחַט הַזֶּבֶח שֶׁלֹּא לְשֵׁם בַּעֲלִיו, זוֹ הִיא מַחְשָׁבֶת שְׁנוֵי הַשֵּׁם. מַחְשָׁבֶת הַמְּקוֹם כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁשִּׁחַט אֶת הַזֶּבֶח לְשִׁמּוֹ עַל מִנֵּת לְזֶרֶק דָּמוֹ, אוּ לְהַקְטִיר מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְהַקְטִירָה, חוּץ לְעִזָּרָה, אוּ לְאָכֹל מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְאָכִילָה חוּץ לְמִקְדָּשׁ אֲכִילָתוֹ, זוֹ הִיא מַחְשָׁבֶת שְׁנוֵי הַמְּקוֹם. וּזְבָחִים שֶׁחֹשֵׁב בָּהֶן מַחְשָׁבָה זוֹ, הֵן הַנִּקְרָאִין 'זְבָחִים שְׁנִיִּיִּם חוּץ לְמִקְדָּשׁ'. מַחְשָׁבֶת הַזִּמָּן כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁשִּׁחַט אֶת הַזֶּבֶח לְשִׁמּוֹ עַל מִנֵּת לְזֶרֶק דָּמוֹ מֵאַחֵר שֶׁתִּשְׁקַע הַחֶמֶה, שְׂאִינוֹ זִמָּן וְרִיקָתוֹ; אוּ לְהַקְטִיר מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְהַקְטִירָה לְמִחָר מֵאַחֵר שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשֶּׁחֶר, שְׂאִינוֹ זִמָּן הַקְטָרָתוֹ; אוּ לְאָכֹל מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְאָכִילָה לְאַחֵר זִמָּן הָרָאוּי לְאָכִילָתוֹ, זוֹ הִיא מַחְשָׁבֶת הַזִּמָּן. וּזְבָחִים שֶׁחֹשֵׁב בָּהֶן מַחְשָׁבָה זוֹ - הֵן הַנִּקְרָאִין 'זְבָחִים שְׁנִיִּיִּם חוּץ לְזִמָּנָן', וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'פְּגוּל' בְּכָל מְקוֹם; וְזֶה הוּא 'פְּגוּל' הָאֲמוּר בַּתּוֹרָה.

ב. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מִסוּרַת מִמִּשְׁה רַבִּינוּ] לְמָדוּ, שֶׁזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה: "וְאִם הָאָכַל יֵאָכַל מִבֶּשֶׂר זֶבֶח שְׁלָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי" - אֵינוֹ מְדַבֵּר אֲלָא בַּמִּחְשָׁב בִּשְׁעַת הַקֶּרֶב שֶׁיֵּאָכַל מִמֶּנּוּ בְּשָׁלִישִׁי; וְהוּא הַדִּין לְכָל קֶרֶן שֶׁחֹשֵׁב עָלָיו בִּשְׁעַת מַעֲשֵׂיו שֶׁיֵּאָכַל מִמֶּנּוּ לְאַחֵר זִמָּן הָרָאוּי לְאָכִילָה אוֹתוֹ קֶרֶן. וְכֵן אִם חֹשֵׁב לְהַקְטִיר מִמֶּנּוּ בַּמִּזְבֵּחַ דָּבָר הָרָאוּי לְהַקְטִירָה, לְאַחֵר זִמָּן הָרָאוּי לְהַקְטִירָה; כֶּן לְמָדוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה: אֶחָד אֲכִילָת אָדָם וְאֶחָד אֲכִילָת מִזְבֵּחַ - אִם חֹשֵׁב עָלֵיהֶן לְאַחֵר זִמָּנָן, הָרִי הַקֶּרֶן פְּגוּל.

הַדָּם וְאֵילָף, קָדְשׁוֹ הַנֶּסְכִּים לְקָרֵב; שְׂאִין הַנֶּסְכִּים מִתְקַדְּשִׁין לְקָרֵב אֲלָא בְּשַׁחֲטָה הַזֶּבֶח. וְהָיָה יַעֲשֶׂה בָּהֶן? אִם הָיָה שֵׁם זֶבֶח אַחֵר זֶבֶח בְּאוֹתָהּ שְׁעָה - יִקְרְבוּ עִמּוֹ; וְאִם לֹא הָיָה שֵׁם זֶבֶח זֶבֶח בְּאוֹתָהּ שְׁעָה - נַעֲשׂוּ כְּמִי שֶׁנִּפְסְלוּ בְּלִינָה, וַיִּשְׁרְפוּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּקֶרֶן צְבוּר, מִפְּנֵי שֶׁלֵּב בֵּית דִּין מִתְנַה עָלֵיהֶן [- שֶׁאִם יִפְסְלוּ, יִקְרַב עִם זֶבֶח אַחֵר]. אֲכָל קֶרֶן יָחִיד - הָרִי אֵלּוֹ לֹא יִקְרְבוּ עִם זֶבֶח אַחֵר, וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא זֶבֶח בְּאוֹתָהּ שְׁעָה; אֲלָא מִנִּיחָן עַד שֶׁיִּפְסְלוּ בְּלִינָה, וַיִּשְׁרְפוּ.

ז. וְכָל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שָׁלֵל לְשִׁמָּן, יִקְרְבוּ נִסְפִּיהֶן. **ח.** וְלֹד [מִקְרָב] תּוֹדָה וְתַמְרוּתָהּ [- רִצָּה לְהַחֲלִיפָה בַּבְּהֵמָה אַחֶרָה - וּנְתַקְדְּשָׁה ג"כ], וְהַמִּפְרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאֶבְדָּהּ וְהַפְרִישׁ אַחֶרָה תַּחְתֶּיהָ - אִם הִבִּיאָהּ לְאַחֵר שֶׁכֹּפֶר בַּתּוֹדָה רִאשׁוֹנָה, אֵינָן טְעוּנִין לֶחֶם; וְאִם עָדִין לֹא כֹפֶר בָּהּ, וְהָרִי הִיא וְחִלְפָתָהּ אוּ הִיא וּלְדָהּ אוּ הִיא וְתַמְרוּתָהּ עוֹמְדוֹת - הָרִי שִׁתִּיחָן צְרִיכוֹת לֶחֶם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּנוֹדֵר תּוֹדָה. אֲכָל תּוֹדַת נִדְבָה - חִלְפָתָהּ וְתַמְרוּתָהּ טְעוּנִין לֶחֶם; וּלְדָהּ אֵינִי טְעוּנִין לֶחֶם, בֵּין לִפְנֵי כֹפֶרָה בֵּין לְאַחֵר כֹּפֶרָה.

ט. הַפְּרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאֶבְדָּהּ, וְהַפְּרִישׁ אַחֶרָה תַּחְתֶּיהָ וְאֶבְדָּהּ, וְהַפְּרִישׁ אַחֶרָה תַּחְתֶּיהָ, וְנִמְצְאוּ הָרִאשׁוֹנוֹת וְהָרִי שֶׁלִּשְׁתֵּן עוֹמְדוֹת - נִתְּכַפֵּר בְּרִאשׁוֹנָה - שְׁנִיָּה אֵין טְעוּנָה לֶחֶם, שְׁלִישִׁית טְעוּנָה לֶחֶם; נִתְּכַפֵּר בְּשְׁלִישִׁית - שְׁנִיָּה אֵין טְעוּנָה לֶחֶם, רִאשׁוֹנָה טְעוּנָה לֶחֶם; נִתְּכַפֵּר בְּאַמִּצְעִית - שְׁתִּיתָהּ אֵין טְעוּנָה לֶחֶם.

י. הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְאֶבְדּוֹ, וְהַפְּרִישׁ מַעוֹת תַּחְתֵּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לִקַּח בָּהֶן תּוֹדָה עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מַעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלוֹ וְאֵלוֹ תּוֹדָה בְּלִחְמָה, וְהִשָּׂאָר - יָבִיא בָּהֶן תּוֹדָה, וְאֵינָה טְעוּנָה לֶחֶם; אֲכָל טְעוּנִים נִסְכִּים. וְכֵן הַמִּפְרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאֶבְדָּהּ, וְהַפְּרִישׁ מַעוֹת תַּחְתֵּיהָ, וְאַחֵר כֶּן נִמְצְאָה - יָבִיא מַעוֹת תּוֹדָה בְּלֹא לֶחֶם; וְכֵן הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְאֶבְדּוֹ, וְהַפְּרִישׁ תּוֹדָה תַּחְתֵּיהֶן, וְאַחֵר כֶּן נִמְצְאוּ הַמַּעוֹת - יָבִיא מִן הַמַּעוֹת תּוֹדָה בְּלִחְמָה, וְזוֹ הַתּוֹדָה הָאֲחֵרוֹנָה תִּקְרַב בְּלֹא לֶחֶם.

יא. הָאֹמֵר: 'הָרִי זוֹ תּוֹדָה, וְהָרִי זֶה לְחֶמֶה' - אֶבְדַּ הַלֶּחֶם, מִבִּיא לֶחֶם אַחֵר; אֶבְדָּהּ הַתּוֹדָה, אֵינוֹ מִבִּיא תּוֹדָה אַחֶרָה; מִפְּנֵי שֶׁהַלֶּחֶם כָּא בְּגִלּל הַתּוֹדָה, וְאֵין הַתּוֹדָה כָּאָה בְּגִלּל הַלֶּחֶם.

יב. הַפְּרִישׁ מַעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְנוֹתָרוּ - מִבִּיא בָּהֶן לֶחֶם; הַפְּרִישׁ לְלֶחֶם וְהוֹתִיר - אֵינוֹ מִבִּיא בָּהֶן תּוֹדָה.

יג. הָאֹמֵר: 'הָרִי זוֹ תּוֹדָה', וְנִתְּעַרְבָה בַּתַּמְרוּתָהּ, וּמִתָּה אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא - הָרִי זוֹ הַנִּשְׁאָרָה אֵין לָהּ תִּקְנָה; שְׂאִם יָבִיא עִמָּה לֶחֶם, שְׂמָא הַתַּמְרוּתָהּ הִיא [וְאֵינָה צְרִיכָה לֶחֶם]; וְאִם הִבִּיאָהּ בְּלֹא לֶחֶם, שְׂמָא הַתּוֹדָה הִיא. לְפִיכָךְ לֹא תִקְרַב זוֹ לְעוֹלָם, אֲלָא תִרְעָה עַד שֶׁיַּפֵּל בָּהּ מוֹם.

יד. תּוֹדָה שֶׁנִּפְרְסָה חֲלָה מִחֲלוּתֶיהָ - בְּלֶן פְּסוּלוֹת; יֵצֵאת הַחֲלָה אוּ נִטְמָאת - שְׂאָר הַחֲלוֹת כְּשִׁרּוֹת. נִפְרָס לְחֶמֶה, אוּ נִטְמָא, אוּ יֵצֵא - עַד שֶׁלֹּא נִשְׁחֲטָה הַתּוֹדָה, מִבִּיא לֶחֶם אַחֵר שּׁוֹחֵט; וְאִם אַחֵר שֶׁנִּשְׁחֲטָה נִפְרָס אוּ נִטְמָא אוּ יֵצֵא, הָדָם

הוליו ברגלין], וְחָשַׁב [מחשבה פסולה] בַּעֲת שֶׁשָּׁשֶׁט יָדוֹ בְּדָם - אֵין הַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת; אֲכַל אִם קָבַל הַדָּם בִּפְנִים, וְלֹא הִלָּךְ בּוֹ לִגְבִי הַמְּזוּבָח אֲלֹא הִלָּךְ בּוֹ לְהוֹצִיאוֹ לְחוּץ, וְחָשַׁב בִּשְׁעַת הַלּוּכּוֹ לְחוּץ בַּמַּחֲשָׁבָה הַזֶּמֶן וְכִיּוֹצֵא בָּהּ - הֲרִי זֶה פּוֹסְלָת.

יום שישי

הלכות פסולי המקדשין פרק יד

א. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד; אֲכַל מַחֲשַׁבְתָּ בַּעַל הַקֶּרֶן אֵינָה מוֹעֵלֶת כְּלוּם; אֲפִלּוּ שֶׁמַּעֲנֵה הַבְּעָלִים שֶׁפָּגְלוּ, וְהִיתָה מַחֲשַׁבְתָּ הַעוֹבֵד נְכוּנָה - הֲרִי זֶה כָּשֶׁר.

ב. ואֵין הַמַּחֲשָׁבָה מוֹעֵלֶת אֲלֹא מִמִּי שֶׁהוּא רֹאֵי לַעֲבֹדָה, וּבְדָבָר הָרֹאֵי לַעֲבֹדָה, וּבִמְקוֹם הָרֹאֵי לַעֲבֹדָה. מִמִּי שֶׁהוּא רֹאֵי לַעֲבֹדָה פִּיּוֹד? אֲחֵד מִן הַפְּסוּלִין לַעֲבֹדָה שֶׁקָּבַל הַדָּם, אוֹ הוֹלִיף, אוֹ זָרַק, וְחָשַׁב בִּשְׁעַת הַעֲבֹדָה מַחֲשַׁבְתָּ מְקוֹם אוֹ מַחֲשַׁבְתָּ הַזֶּמֶן - לֹא פֶסֶל בַּמַּחֲשָׁבָה, לְפִי שֶׁאֵינּוּ רֹאֵי לַעֲבֹדָה. וְאוֹתוֹ הַדָּם שֶׁקָּבַל אוֹ שֶׁזָּרַק מִקְצָתוֹ יִשְׁפֹּף לְאַמָּה [תעלת העזרה], וְאִם נִשְׁאַר דָּם [שִׁיּוֹצֵאת בּוֹ] הַנֶּפֶשׁ - יִחֹזֵר הָרֹאֵי לַעֲבֹדָה וְיִקְבַּל [הַדָּם] בַּמַּחֲשָׁבָה נְכוּנָה. אֲכַל אִם חָשַׁב הַפְּסוּל בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה - פֶּסֶל בַּמַּחֲשָׁבָה, שֶׁהִשְׁחִיטָה כְּשֶׁהוּא בַּפְּסוּלִין, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יֵשׁ קִרְבָּנוֹת שֶׁאֵם נַעֲשֶׂה שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ, כְּשֶׁרִים כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר; לְפִיכָּה, אִם קָבַל הַדָּם בְּהֵן זֶה שֶׁאֵינּוּ רֹאֵי לַעֲבֹדָה, אוֹ הוֹלִיכּוֹ, אוֹ זָרָקוֹ - פֶּסֶל הַזִּבְחַת כְּאִלּוּ עָשָׂהוּ לְשִׁמּוֹ, שֶׁהוּא פְּסוּל. וְאִם עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דָּם הַנֶּפֶשׁ, וְיִחֹזֵר הַכֹּשֶׁר וְקָבַל זָרָק - כְּכָר נִפְסֵל הַזִּבְחַת; וְלֹא מִפְּנֵי מַחֲשַׁבְתָּ שְׁנוּי הַשֵּׁם פֶּסֶל אוֹתָם, אֲלֹא מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּסוּל לַעֲבֹדָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ג. בְּדָבָר הָרֹאֵי לַעֲבֹדָה פִּיּוֹד? מִנְּחַת הַעֶמֶר שֶׁקָּמְצָה - נִטַּל קוֹמֵץ מִמֶּנָּה לְהַקְרִיבָהּ שְׁלֹא לְשִׁמָּה - הֲרִי זֶה כְּמִי שֶׁנַּעֲשִׂית לְשִׁמָּה, וְשִׁירִיָּה נֶאֱכָלִין, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִן הַשְּׁעוּרִים, וְאֵין הַשְּׁעוּרִים דָּבָר הָרֹאֵי לְשֶׁאֵר קִרְבָּנוֹת. וְכֵן הַמַּחֲשָׁבָה בַּמִּנְחַת קִנְאוֹת [- של סוטה] וְהַלְבוּנָה עֲלֵיהָ, קִדְּם שִׁילָקֵט הַלְבוּנָה [מעליה] - אֵין מַחֲשַׁבְתָּ מוֹעֵלֶת, שֶׁהֲרִי אֵינָה דָּבָר הָרֹאֵי לַעֲבֹדָה [- שאינה קריבה עִם לְבוּנָה]. וְכֵן כָּל פִּיּוֹצֵא בָּזָה.

ד. בְּמִקוֹם הָרֹאֵי לַעֲבֹדָה פִּיּוֹד? מִזְבֵּחַ שֶׁנִּפְגַּם, וְחָשַׁב מַחֲשַׁבְתָּ זֶמֶן אוֹ מַחֲשַׁבְתָּ מְקוֹם - לֹא פֶסֶל הַזִּבְחַת בַּמַּחֲשָׁבָה זֶה, שֶׁהֲרִי אֵין מִקוֹם עֵתָה רֹאֵי לַעֲבֹדָה. קָמֵץ מִן הַמִּנְחָה בַּחוּץ [- חוץ לעזרה], וְחָשַׁב בִּשְׁעַת קְמִיצָה מַחֲשַׁבְתָּ זֶמֶן אוֹ מַחֲשַׁבְתָּ מְקוֹם - אֵין מַחֲשַׁבְתָּ זֶה כְּלוּם.

ה. אִלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵינִם רֹאִינִן לְאֲכִילָה מִן הַקִּרְבָּנוֹת, וְרֹאִינִן לְהַקְטִירָה: הַדָּם, וְהָאֵמֹרִין [- אברים הקרבים], וְכֹשֶׁר הַעוֹלָה, וְהַקֶּמֶץ וְהַלְבוּנָה מִן הַמִּנְחָה הַנִּקְמָצוֹת.

ו. וְאִלּוּ רֹאִינִן לְאֲכִילָה, וְאֵינִן רֹאִינִן לְהַקְטִירָה: הַכֹּשֶׁר הַנֶּאֱכָל מִכָּל הַזִּבְחִים, בֵּין הַנֶּאֱכָל לִפְנֵימִים בֵּין הַנֶּאֱכָל לְכָל אָדָם, וְשִׁירֵי הַמִּנְחָה, וְשִׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים.

ז. וְאִלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵינִן רֹאִינִן לֹא לְאֲכִילָה וְלֹא לְהַקְטִירָה: כֹּשֶׁר חֲטָאוֹת הַנִּשְׁרָפוֹת, וְהַעוֹר שֶׁל בְּהֵמָה כָּלּוּ, חוּץ מֵעוֹר

ג. אֲכַל קֶרֶן שְׁלֹא נִפְסְדָה [נפסל ע"י] מַחֲשַׁבְתָּ בּוֹ, אֲלֹא נִזְרַק דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּהִלְכָתוֹ, וְנִשְׁאַר מִמֶּנּוּ לְאַחֵר זֶמֶן אֲכִילָתוֹ - אוֹתוֹ הַנִּשְׁאַר נִקְרָא 'נוֹתֵר', וְאִסוּר לְאֲכִלוֹ; וְהַקֶּרֶן כְּכָר נִרְצָה [התקבל], וְכִפּוּר; הֲרִי הוּא אוֹמֵר בְּדָם: "וְאֵנִי נִתְּתִי לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר" - בֵּין שֶׁהִגִּיעַ דָּם לַמִּזְבֵּחַ כְּהִלְכָתוֹ, נִתְכַּפְּרוּ הַבְּעָלִים וְנִרְצָה הַקֶּרֶן. לְפִיכָּה לְעוֹלָם אֵין מַתְפַּגֵּל אֲלֹא דָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין, בֵּין לְאָדָם בֵּין לַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. אֲחֵד זִבְחַת שֶׁחָשַׁב בּוֹ אַחַת מִשְׁלֹשׁ מַחֲשָׁבוֹת אִלּוּ בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה, אוֹ שֶׁחָשַׁב בִּשְׁעַת קָבַל הַדָּם, אוֹ בִּשְׁעַת הוֹלְכָתוֹ לַמִּזְבֵּחַ, אוֹ בַּעֲת זְרִיקָתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ.

ד. נִמְצָאתָ לָמַד, שֶׁבְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת הַזִּבְחַת נִפְסֵל בַּמַּחֲשָׁבָה: בִּשְׁחִיטָה, וּבִקְבָלָה, וּבְהוֹלְכָתָה הַדָּם, וּבְזְרִיקָתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ.

ה. וְהַעוֹף, בִּשְׁנֵי דְּבָרִים: בְּמִלִּיקָה [- שחיטה מיוחדת בעוף], וּבִמְצוּי הַדָּם [- שחיטת הדם על המזבח].

ו. וְהַמִּנְחָה הַנִּקְמָצוֹת, בְּאַרְבַּעַת: בְּקְמִיצָה [- נטילת הקומץ מהמנחה], וּבְנִתְיַת הַקֶּמֶץ כְּכִלִּי שֶׁרֵת, וּבְהוֹלְכָתָה הַקֶּמֶץ לַמִּזְבֵּחַ, וּבְזְרִיקָתוֹ עַל הָאֵשׁ.

ז. אֲכַל אִם חָשַׁב בְּדְּבָרִים אֲחֵרִים חוּץ מֵאֵלּוּ, כְּגוֹן שֶׁחָשַׁב בִּשְׁעַת הַפֶּשֶׁט, אוֹ בִּשְׁעַת נִתּוּחַ, אוֹ בִּשְׁעַת הוֹלְכָתָה אֵמֹרִין [אברים] לַמִּזְבֵּחַ, אוֹ בִּשְׁעַת בְּלִילַת הַמִּנְחָה, אוֹ בִּשְׁעַת הַגִּשְׁתָּה [למזבח], וְכִיּוֹצֵא בְּדְּבָרִים אֵלּוּ - אֵין אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה מוֹעֵלֶת כְּלוּם, בֵּין שֶׁהִיתָה מַחֲשַׁבְתָּ שְׁנוּי הַשֵּׁם, בֵּין מַחֲשַׁבְתָּ מְקוֹם, בֵּין מַחֲשַׁבְתָּ הַזֶּמֶן.

ח. וְכֵן הַמַּחֲשָׁבָה בְּאַחַת מֵאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת אֵלּוּ אוֹ בְּכָלֶן, מַחֲשַׁבְתָּ אַחֶרֶת חוּץ מִשְׁלֹשׁ מַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ - אֵין אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה מִפְּסֻדָּתָה כְּלוּם. פִּיּוֹד? הַמַּחֲשָׁבָה בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה וְקָבַלָה וְהוֹלְכָה וְזְרִיקָה, לְהַנִּיחַ דָּם הַזִּבְחַת אוֹ אֵמֹרִי לְמַחֵר, אוֹ לְהוֹצִיָּאָן חוּץ לְעֹזְרָה, אוֹ חָשַׁב לְזָרַק הַדָּם עַל הַכֹּפֶשׁ שְׁלֹא כִּנְגֵד הִיסוּד [בסיס המזבח], אוֹ לְתֵן אֶת [הדמים] הַנִּתְּנִין לְמִטָּן [- בחלקו התחתון של המזבח] לְמַעַלָן, וְאֶת הַנִּתְּנִין לְמַעַלָן לְמִטָּן, אוֹ לְתֵן דָּמִים הַנִּתְּנִין בַּמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן בַּמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, אוֹ אֶת הַנִּתְּנִין בַּפְּנִימִי בַּחִיצוֹן, אוֹ לְהַנִּיחַ דָּם הַחֲטָאוֹת לְפָנִים [- להיכל], אוֹ שֶׁחָשַׁב שִׁיאֲכִלוּ הַזִּבְחַת טְמָאִים אוֹ שֶׁאֵר הַפְּסוּלִין לְאֲכִילָה, אוֹ שִׁיקְרִיבוּהוּ טְמָאִים אוֹ שֶׁאֵר הַפְּסוּלִין לַעֲבֹדָה, אוֹ לְעַרְבֵי דָם הַזִּבְחַת בְּדָם הַפְּסוּלִין, אוֹ שֶׁחָשַׁב לְשַׁבֵּר עֲצָמוֹת הַפֶּסֶח וְלֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ נָא [מבושל חלקית], אוֹ שֶׁחָשַׁב לְשַׁרֵּף חֲטָאוֹת הַנִּשְׁרָפוֹת חוּץ לְזֶמֶן אוֹ חוּץ לְמִקוֹמָן - בְּכָל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן, הַזִּבְחַת כָּשֶׁר. וְכֵן אִם חָשַׁב בִּשְׁעַת קְמִיצַת הַמִּנְחָה, וּבִשְׁעַת נִתְּנִיתוֹ לְכִלִּי, וּבִשְׁעַת הוֹלְכָתוֹ, וּבִשְׁעַת זְרִיקָתוֹ עַל הָאֵשׁ, לְהַנִּיחַ קְמִיצָה אוֹ לְבוֹנְתָהּ לְמַחֵר אוֹ לְהוֹצִיָּאוֹ לְחוּץ - הֲרִי זֶה כְּשֶׁרָה.

ט. כְּכָר בִּאֲרָנוּ, שֶׁהוֹלְכָה שְׁלֹא בִּרְגֵל אֵינָה הוֹלְכָה; לְפִיכָּה אֵין הַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בָּהּ. וְהַמַּהֲלָךְ בְּמִקוֹם שֶׁאֵינּוּ צָרִיךְ - הֲרִי זֶה הוֹלְכָה, וְהַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בָּהּ. פִּיּוֹד? קָבַל הַדָּם וְהוּא עוֹמֵד בְּמִקוֹמוֹ, וְפֶשֶׁט יָדוֹ בּוֹ לְזָרְקוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא

מצטרפין, בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן. וכן אם חשב על פזית בשעת קבלה ועל פזית בשעת הולכה; שארבע העבודות מצטרפות, והרי הן כעבודה אחת. חשב להקטיר פחצי זית מן הקמץ וכחצי זית מן הלבונה - הרי אלו מצטרפין; שהלבונה עם הקמץ למנחה, כאמורין לזבח. לפיכך אם חשב להקטיר פזית מן הלבונה חוץ לזמנו, הרי זה פגול כמו שיתבאר. אחד המחשב לזרק דם הזבח בלו בחוץ או למחר, או שחשב לזרק מקצת דמו בחוץ או למחר - כיון שחשב על כדי הזיה מן הדם, פסול.

הלכות פסולי המקדשיו פרק טו

א. כל הזבחים שנשחטו במחשבת שנוי השם, בין בקרבנות יחיד בין בקרבנות צבור - כשרים, אלא שלא עלו לבצלים לשם חוכה (נ- כרוב); חוץ מן החטאת והפסח - שאם נעשו במחשבת שנוי השם, פסולין. ואחד המשנה שם הזבח בשעת שחיטה, או בשעת קבלה, או בשעת הולכה, או בזריקה, כמו שבארנו. כיצד לא עלו לבצלים לשם חוכה? כגון ששחט עולה לשם שלמים, לא עלת לבצלים - לא משום עולה שהם חייבין בה ולא משום שלמים, אלא חייבין להביא זבח אחר. וכן אם שחט עולת ראובן לשם שמעון - לא עלת לא לראובן ולא לשמעון. במה דברים אמורים? בשעקר שם הזבח בזדון; אבל אם טעה ודמה שזו העולה שלמים היא, ועשה כל עבודותיה לשם שלמים - עלת לבצלים לשם חוכה. וכן החטאת והפסח שעשה אותו במחשבת שנוי השם בטעות - כשרים, שעקירה בטעות אינה עקירה. וכן עולת העוף שמלקה (נ- שחיטה מיוחדת בעוף) או שמצה (סחט) דמה (על המזבח) במחשבת שנוי השם (שלא לשם מין הקורבן או בעליו) - כשרה, ולא עלת לבצלים; וחסטת העוף, פסולה. ב. וכן כל המנחות שנעשו במחשבת שנוי השם - כשרות, ולא עלו לבצלים; חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות (של סוטה), שאם חשב באחת מארבע עבודות שלהן מחשבת שנוי השם, פסולות. שנוי השם במנחה כיצד? כגון שקמץ מנחת נדבה לשם מנחת חוטא, או (במיני מנחות) מרחשת לשם מחבת, או מחבת לשם מרחשת, וכן כל פיוצא בזה.

ג. אסור לחשב בחדשים מחשבה שאינה נכונה, כמו שיתבאר; לפיכך, זבח ששחטו שלא לשמו, או מנחה שקמצה שלא לשמה, בין בזדון בין בשגגה - חייב להשלים שאר עבודות לשמן; אפלו שחט וקבל והוליד במחשבת שנוי השם, חייב לזרק במחשבה נכונה. ומפני מה נשתנה דין החטאת והפסח מכל הזבחים, ודין מנחת חוטא ומנחת הקנאות מכל המנחות? מפני שענין (נ- הזהיר) עליהם הפתוב: הרי הוא אומר בחטאת: "ושחט אתה לחטאת", שתהיה שחיטה לשם חטאת; וכן שאר עבודותיה לשמה. ונאמר: "על חטאתו", שתעשה לשם אותו החטא. ונאמר: "וכפר עליו", שתהיה לשם בעליה. ונאמר בפסח: "ועשית פסח לה", שתהיה כל עשייתו לשם פסח. ונאמר:

האליה (נ- מהחלק האחורי של הבהמה) שהוא ראוי לאכילה. אבל המורא (ח), והוא הקרום הדק הדבוק בעור ומבדיל בין העור והבשר - אינו ראוי לאכילה; וכן העצמות, והגידים, והקרניים, והטלפים, והנוצה של עוף, והצפרניים, והחרטום (מקור) שלו, וראשי אגפים, וראש הזנב - אפלו מקומות הרפים מכל אלו הדבוקים בבשר, שאלו יתחכו מן החי יבצבץ הדם ויצא, הואיל ואינן חשוכין, נקראין 'דבר שאינו ראוי לאכילה' לענין הקרבנות. וכן המרק, והתבלין, והשיליל (עובר שלא יצא), והשליה, וביצי העוף, והבשר שפלטתו הספין בשעת הפשט וישאר מדבק בעור, והוא הנקרא 'אלל' - כל אלו אינן חשוכין לענין מחשבת הקרבנות, והרי הן כדבר שאינו ראוי לאכילה.

ח. ומחשכין על דבר העומד (נ- 1910) לאבוד, או על דבר העומד לשרפה. המחשב באחת מאותן ארבע העבודות או בכלן, לאכל דבר שאין דרכו לאכילה או להקטיר דבר שאין דרכו להקטרה, בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן - הזבח כשר. כיצד? חשב לשותות מדם הזבח, או לאכל מאמוריו, או לאכל מן הקמץ ומן הלבונה, בחוץ או למחר, או שחשב להקטיר מבשר הזבח, או משיירי המנחה, בחוץ או למחר - הרי הזבח כשר. וכן אם חשב לאכל או להקטיר מן העור, ומן העצמות, והגידים, והמרק, או האלל, וכיוצא בהן - בין מחשבת זמן בין מחשבת מקום - הזבח כשר; וכן אם חשב לאכל מפרים ושעירים הנשרפין בחוץ או למחר - הרי הן כשרים. וכן כל פיוצא בזה.

ט. חשב שאיכלו הטמאין או הפסולין מדבר הראוי לאכילה, או שיקטירו הטמאין או הפסולין דבר הראוי להקטרה, חוץ לזמן אכילה והקטרה - הזבח פגול, כמו שבארנו; וחוץ למקום אכילה והקטרה - הרי זה פסול, ואינו פגול.

י. אין (נחשבת) אכילה פחותה מפזית, ולא הקטרה פחותה מפזית; לפיכך, המחשב לאכל מדבר הראוי לאכילה פחות מפזית, או שחשב להקטיר מדבר הראוי להקטרה פחות מפזית, בין במחשבת זמן בין במחשבת מקום - הזבח כשר. חשב לאכל פחצי זית בחוץ וזמן פחצי זית בחוץ, או שחשב לאכל פחצי זית אחר זמן אכילה ולהקטיר פחצי זית אחר זמן הקטרה - הזבח כשר; שאין אכילה והקטרה מצטרפין. ואם הוציאו בלשון אכילה, ואמר שאיכל פחצי זית ותאכל האש חצי זית - הרי אלו מצטרפין; לשון אכילה אחד הוא. חשב לאכל או להקטיר פחצי זית, וחזר וחשב על חצי זית אחר באותה המחשבה - הרי אלו מצטרפין. חשב לאכל פחצי זית ושתאכל בהמה או חיה פחצי זית, בין במחשבת מקום בין במחשבת זמן - הרי אלו מצטרפין; לשון אכילה אחד הוא. חשב על פזית שאיכלוהו שנים, הרי אלו מצטרפין; חשב לאכל פזית ביתר מכדי אכילת פרס (נ- שיעור 201), הרי זה מצטרף. חשב בשעת זביחה לאכל פחצי זית, ובשעת זריקה לאכל פחצי זית - הרי אלו

טז. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצְרַת [- שבועות] שֶׁשָּׁחַטְן לְשֵׁם אֵילִים - לא עלו לצבור לְשֵׁם חֹכָה; וְאִם דְּמָה שֶׁהֵם אֵילִים וְשָׁחַטְן לְשֵׁם אֵילִים - עָלוּ לָהֶם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲקִירָה בְּטַעֲמוֹת.

יז. אֲשֶׁם מִצָּרַע שֶׁשָּׁחַטוּ שְׁלָא לְשִׁמּוֹ, או שְׁלָא נִתֵּן מִדְּמוֹ עַל גְּבִי הַהוֹנוֹת [המצורע] - טַעֲמוֹן נִסְכִּים; שֶׁאִם יִקְרַב בְּלֹא נִסְכִּים, נִמְצָא כְּמִקְרִיב נִדְבָּה, וְאִין הָאֲשֶׁם בָּא נִדְבָּה.

יח. כִּבְשֵׁי הַבָּא עִם [קרבן] הַעֲמֵר שֶׁשָּׁחַטוּ שְׁלָא לְשִׁמּוֹ - לא יָבִיא מִנְחַת נִסְכִּים שְׁלֹו שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים, אֲלָא עֶשְׂרוֹן אֶחָד כְּשֶׁאֵר הַנִּדְבָּוֹת; שֶׁהָרִי לא עָלָה לְשֵׁם חֹכְתּוֹ. וְכֵן תְּמִיד שֶׁשָּׁחַטוּ שְׁלָא לְשִׁמּוֹ - לא יַעֲלֶה עִמּוֹ שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים כְּשֶׁאֵר הַתְּמִידִין; שֶׁהָרִי לא עָלָה לְחֹכְת הַתְּמִיד, אֲלָא הָרִי הוּא כָּכָל הַנִּדְבָּוֹת.

יט. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצְרַת שֶׁשָּׁחַטְן שְׁלָא לְשִׁמּוֹ, או שֶׁשָּׁחַטְן בֵּין לִפְנֵי זְמַנּוֹ בֵּין לְאַחַר זְמַנּוֹ - הֵדֵם יִזְרַק וְהַבֶּשֶׂר יֵאָכֵל, אֲף עַל פִּי שְׁלָא עָלוּ לְצַבּוֹר לְשֵׁם חֹכָה. וְאִם הִיתָה שִׁבְתָּ, לא יִזְרַק [הדם]; וְאִם יִזְרַק, הִרְצָה [התקבל, ויכול] לְהִקְטִיר אֲמִוּרִין לְעֶרֶב.

כ. וְכֵן שְׁלָמֵי נִזִּיר שֶׁשָּׁחַטְן שְׁלָא לְשִׁמּוֹ - אֲף עַל פִּי שְׁלָא עָלוּ לְבַעֲלִים, הָרִי הֵן נֶאֱכָלִין לְיוֹם וְלַיְלָה; וְאִין טַעֲמוֹנִין לָחֶם. וְכֵן אֲשֶׁם נִזִּיר וְאֲשֶׁם מִצָּרַע שֶׁשָּׁחַטְן שְׁלָא לְשִׁמּוֹ - אֲף עַל פִּי שְׁלָא עָלוּ לְבַעֲלִים, הָרִי הֵן נֶאֱכָלִין.

הלכות פסולי המקדשיון פֶּרֶק טז

א. כָּכָר בְּאֶרְנוֹ, שֶׁהִמְחִשֵּׁב בְּאַחַת מֵאַרְבַּע הָעֲבוֹדוֹת מִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם [- שלא לאכלו במקומו] - הִקְרָן פְּסוּל, וְאִינוּ פָּגוּל; וְאִם חִשֵּׁב מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן [- שלא לאוכלו בזמנו] - הִקְרָן פָּגוּל. בְּמָה דְּכָרִים אֲמִוּרִים? בְּשִׁלָּא עֶרֶב עִם מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן מִחֻשְׁבַּה אַחֶרֶת; אֲכָל אִם עֶרֶב מִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם או מִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשָּׁם [- שלא לשם מין הקרבן או בעליו] בְּפֶסַח וּבְחֻשְׁבַּת עִם מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - הִקְרָן פְּסוּל, וְאִינוּ פָּגוּל. בִּיצֵד? שָׁחַט וְקָבֵל וְהוֹלִיף וְזָרַק, וּמִחֻשְׁבַּתוֹ בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת אֵלוֹ מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן, או שֶׁהִיתָה מִחֻשְׁבַּתוֹ בְּאַחַת מֵאַרְבַּעֶת מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן, וּבִשְׁאֵר הָעֲבוֹדוֹת הִיתָה מִחֻשְׁבַּתוֹ נְכוֹנָה, או לא הִיתָה שֶׁם מִחֻשְׁבַּה כָּלָל בִּשְׁאֵר הָעֲבוֹדוֹת - הָרִי זֶה פָּגוּל. אֲכָל אִם שָׁחַט בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן, וְקָבֵל [הדם] או הוֹלִיף או זָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם, או שֶׁשָּׁחַט בְּמִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם, וְקָבֵל או הוֹלִיף או זָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - אִין זֶה פָּגוּל אֲלָא פְּסוּל בְּלִבְדָּה. וְכֵן הִפְסֵחַ וְהַחֲטָאֵת שֶׁשָּׁחַטְן בְּמִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשָּׁם, וְקָבֵל וְהוֹלִיף וְזָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן, או שֶׁשָּׁחַט בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן, או זָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשָּׁם - אִין זֶה פָּגוּל אֲלָא פְּסוּל. וְהוּא הִדִּין בְּעוֹפוֹת וּבִמְנַחֲתוֹ. אִין שֶׁם פָּגוּל, אֲלָא קָרָן שֶׁנִּפְסַל בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן, וְלֹא עֶרֶב עִמָּה מִחֻשְׁבַּת מָקוֹם לא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בְּסוֹף, וְלֹא עֶרֶב עִמָּה מִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשָּׁם, בְּקָרְבָּנוֹת שֶׁנִּפְסַלִּין בְּמִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשָּׁם.

ב. הַמְחִשֵּׁב בְּאַחַת מֵאַרְבַּע הָעֲבוֹדוֹת, או בְּכָלָן, לֵאכֹל בְּזִית מִדְּבַר הָרְאוּי לֵאכֹלָה בַּחוּץ [- חוץ למקום אכילתו] וְכִזְיֹת לְמַחֵר, או בְּזִית לְמַחֵר וְכִזְיֹת בַּחוּץ, או פְּחִצֵּי זִית

"וְאִמְרָתֶם זֶכַח פֶּסַח הוּא לֵה'", שֶׁתְּהִיָּה זִכְיָתוֹ לְשֵׁם פֶּסַח; הָא אִם שָׁנָה שָׁמּוֹ או שֶׁם בְּעָלִיו - פְּסוּל. וּבְמִנְחַת חוּטָא הוּא אוֹמֵר: "כִּי מִנְחָה הִיא", וּבְמִנְחַת שׁוּטָה נֹאמֵר: "כִּי מִנְחַת קְנָאֵת הִיא" - שֶׁיְהִיּוּ כָל מַעֲשֵׂיהֶן לְשִׁמּוֹ.

ד. חֲטָאֵת שֶׁשָּׁחַטָה לְשֵׁם זֶכַח אַחֵר - כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַטָה לְשֵׁם עוֹלָה, או לְשֵׁם אֲשֶׁם, או לְשֵׁם שְׁלָמִים - פְּסוּלָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ; אֲכָל אִם שָׁחַטָה לְשֵׁם חֲלִין - הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה, וְלֹא עָלָה לְבַעֲלִים.

ה. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה [מסורת ממושה רבינו] לְמַדּוֹ, שֶׁהִקְדָּשִׁים מִחֻלְלִין קְדָשִׁים, וְאִין הַחֲלִין מִחֻלְלִין קְדָשִׁים.

ו. שָׁחַטָה לְשֵׁם חֲטָא אַחֵר - כְּגוֹן שֶׁבָּאָה עַל אֲכִילַת חֶלֶב, וְשָׁחַטָה עַל אֲכִילַת דָּם - פְּסוּלָה.

ז. שָׁחַטָה לְשֵׁם אָדָם אַחֵר שֶׁהוּא מְחִיב חֲטָאֵת, אֲפִלּוּ חֲטָאֵת שְׂאִינָה קְבוּעָה [רגילה] - הָרִי זֶה פְּסוּלָה.

ח. אֲכָל אִם שָׁחַטָה לְשֵׁם אַחֵר שֶׁהוּא מְחִיב עוֹלָה - הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה, וְלֹא עָלָה לְבַעֲלִים, שֶׁנֹּאמֵר: "וְכִפֹּר עָלָיו" - עָלָיו, וְלֹא עַל חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא מְחִיב חֲטָאֵת כְּמוֹתוֹ.

ט. שָׁחַטָה לְשֵׁם מֵת - כְּשֶׁרָה, וְלֹא עָלָה לְבַעֲלִים; שֶׁאִין כְּפָרָה לְמֵתִים. שָׁחַטָה לְשֵׁם מִי שְׂאִינוֹ מְחִיב קָרָן כָּלָל - לא חֲטָאֵת, וְלֹא עוֹלָה, וְלֹא שְׂאֵר קָרְבָּנוֹת - הָרִי זֶה פְּסוּלָה; שֶׁמָּא מְחִיב הוּא, וְאִינוּ יוֹדֵעַ.

י. שָׁחַטָה לְשִׁמָּה, וְחִשֵּׁב בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה לְזָרֵק דְּמָה שְׁלָא לְשִׁמָּה - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, לְפִי שֶׁמְחִשְׁבִּין מַעֲבֹדָה לְעֲבוֹדָה; וְזֹאת הַמְחֻשְׁבָּה שֶׁחִשֵּׁב בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה, כְּאֵלוֹ חֻשְׁבָּה בְּשַׁעַת זִירְקָה - וּלְפִיכָן פְּסוּלָה.

יא. הַפֶּסַח שֶׁשָּׁחַטוּ בְּמִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשָּׁם, בֵּין שֶׁשָּׁנָה שָׁמּוֹ לְשֵׁם זֶכַח אַחֵר, בֵּין שֶׁשָּׁנָה לְשֵׁם חֲלִין - פְּסוּל, שֶׁנֹּאמֵר: "וְאִמְרָתֶם זֶכַח פֶּסַח הוּא לֵה'". בְּמָה דְּכָרִים אֲמִוּרִים? שֶׁשָּׁחַטוּ בְּזִמְנוֹ שֶׁהוּא יוֹם אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר בְּנִיסָן - אֲפִלּוּ שָׁחַטוּ בְּשִׁחְרִית בְּמִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשָּׁם, פְּסוּל. אֲכָל אִם שָׁחַטוּ בְּלֹא זְמַנּוֹ - בְּמִחֻשְׁבַּת שְׁלָא לְשִׁמּוֹ, כְּשֶׁר; שְׁלָא לְשֵׁם בְּעָלִיו - נַעֲשֶׂה כְּמִי שְׂאִין לוֹ בְּעָלִים בְּזִמְנוֹ, וּפְסוּל. **יב.** פֶּסַח שֶׁשָּׁחַטוּ לְשִׁמּוֹ בְּאַרְבַּעָה עֶשֶׂר קֹדֶם חֲצוֹת - פְּסוּל, לְפִי שְׂאִינוֹ זְמַנּוֹ. עֲכָרָה שְׁנָתוֹ [- ופסול לקרבן פסח], וְשָׁחַטוּ בְּזִמְנוֹ לְשֵׁם פֶּסַח, וְכֵן הַשּׁוֹחֵט שְׂאֵר זִבְחִים לְשֵׁם פֶּסַח, אֲפִלּוּ שָׁחַטְן אַחֵר חֲצוֹת - הָרִי אֵלוֹ כְּשֶׁרִים, וְלֹא עָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חֹכָה.

יג. תּוֹדָה שֶׁשָּׁחַטָה לְשֵׁם שְׁלָמִים, עָלָה לְבַעֲלִים; וּשְׁלָמִים שֶׁשָּׁחַטְן לְשֵׁם תּוֹדָה, לא עָלוּ לְבַעֲלִים; לְפִי שֶׁתּוֹדָה נִקְרָאת 'שְׁלָמִים', וּשְׁלָמִים לא נִקְרָאוּ 'תּוֹדָה'.

יד. עוֹלָה שֶׁשָּׁחַטָה עַל מִי שְׂאִינוֹ מְחִיב קָרָן כָּלָל, לא עָלָה לְבַעֲלִים; שֶׁהָרִי שָׁחַטָה שְׁלָא לְשֵׁם בְּעָלֶיהָ. וְאֲף עַל פִּי שֶׁזֶה שֶׁשָּׁחַטָה לְשִׁמּוֹ אִינוֹ מְחִיב כְּלוֹם בְּעִנְיָנוֹ - אִי אֲפֻשֶׁר שְׁלָא יְהִיָּה חֵיב כְּפָרָה לְשָׁמִים; שְׂאִין לָךְ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלָא עָבַר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה.

טו. עוֹלָה הַבָּאָה לְאַחֵר מִיתָה [של בעליה ע"י היורשים], שֶׁעֲשִׂיָּה שְׁלָא לְשֵׁם בְּעָלֶיהָ - עָלָה לְבַעֲלִים לְשֵׁם חֹכָה; שְׂאִין בְּעָלִים לְאַחֵר מִיתָה.

ט. הקטיר כְּדִי שְׁמֶשׁ מִן הַקֶּמֶץ עִם הַלְבוּנָה, וְהוּא מְחַשֵּׁב שְׂיֵאכֹל כְּדִי שְׁמֶשׁ מִן הַשְּׁנִיִּים לְמַחֵר, עַד שֶׁיִּשְׁלִים [באופן זה את הקרבת כל המנחה - מעט מעט -] כֹּל הַקֶּמֶץ עִם הַלְבוּנָה בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, וְאֵינָה פְּגוּלָה; שְׂאֵף עַל פִּי שְׁדָרְךָ אֲכִילָה בְּכֹף מַעֲט מַעֲט, אֵין דְּרָךְ הַקֶּטֶרָה בְּכֹף, אֲלֹא הָרִי זֶה כְּמִנְחָה שְׁלֵא הַקֶּטֶר קִמְצָה.

י. מִנְחַת חוּטָא אוּ מִנְחַת קִנְאוֹת [של סוטה, שאסור שיהיה בהן לבונה] שֶׁהִיא עֲלֶיהָ לְבוּנָה, וְחֹשֵׁב בָּהּ מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן קֹדֶם שֶׁיִּלְקֹט הַלְבוּנָה - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, וְאֵינָה פְּגוּלָה; וְאִם אַחֵר שֶׁלִּקֹט הַלְבוּנָה חֹשֵׁב עֲלֶיהָ מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה פְּגוּלָה.

יא. שְׁנִיִּים שֶׁחֲסְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטֵרָה, וְהַקֶּטֶר הַקֶּמֶץ בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה סָפֵק אִם נִקְבְּעוּ לְפִגּוּל, וְהָרִי הֵן פְּגוּל, אוּ לֹא נִקְבְּעוּ, וְאֵינָה פְּגוּלָה.

שבת קודש

הלכות פסולי המקדשין פרק יז

א. כֹּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, שֶׁנֶּתַן מִהֶן מִתְּנָה רִאשׁוֹנָה בְּמַחְשַׁבָּה נְכוּנָה, וְנִתַּן מִמֶּתְנָה שְׁנִיָּה וְאֵילָף בְּמַחְשַׁבַת שְׁנֵי הַשָּׁם [- שלא לשם מין הקרבן או בעליו] או בְּמַחְשַׁבַת הַמָּקוֹם אוּ מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן [- שלא לאכלו במקומו או בזמנו] - הָרִי זֶה פֶּפֶר, וְהִרְצָה [התקבל] הַקֶּרֶן; וְאִם נִתַּן אֶת הָרִאשׁוֹנָה בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן וְהַשְּׁלִים הַמִּתְּנֹת בְּמַחְשַׁבַת הַמָּקוֹם - הָרִי זֶה פְּגוּל; שֶׁמִּתְּנָה רִאשׁוֹנָה הִיא הַעֲקָר. אֲבָל כֹּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי - הוּאִיל וְכֵלָן מַעֲפָכִין זֶה אֶת זֶה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, אִם נִתַּן אַחַת מֵהֶן שְׁלֵא כִּתְּקָנָה אֲלֹא הִפְסִיד בָּהּ הַמַּחְשַׁבָּה, אֵף עַל פִּי שֶׁנֶּתַן כֹּל הַשָּׂאָר כִּתְּקָנוּ - הַזֶּכֶח פְּסוּל.

ב. חֹשֵׁב בְּרִאשׁוֹנָה מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן וְשֵׁתַק בְּשָׂאָר, אוּ שֶׁנֶּתַן בְּלֹן כִּתְּקָנוּ חוּץ מִן הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁנִּתְּנָה בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה פְּסוּל וְאֵינָה פְּגוּלָה, עַד שֶׁיִּזְנֶה בְּלֹן בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן, שֶׁהָרִי בְּלֹן בְּמִתְּנָה אַחַת הֵן.

ג. וְטְבִילַת אֶצְבַּע בְּדָם בַּחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת [- שמזין דם בהיכל] מְפַגֵּלָת. בִּיצֵד? חֹשֵׁב בְּשַׁעַת טְבִילַת אֶצְבַּע בְּדָם מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה כְּמַחְשֵׁב בְּשַׁעַת הַזִּיָּה.

ד. הִזֵּה עוֹמֵד בְּעֶזְרָה, וְחֹשֵׁב מַחְשַׁבַת זֶמֶן בַּחֲטָאוֹת הַנִּעֲשׂוֹת בְּפָנִים בְּדָבָר הַנִּעֲשֶׂה בְּפָנִים - אֵינָה פְּגוּלָה; חֹשֵׁב בְּדָבָר הַנִּעֲשֶׂה בַּחוּץ - הָרִי זֶה פְּגוּלָה.

ה. בִּיצֵד? הִזֵּה עוֹמֵד בְּעֶזְרָה, וְאָמַר: 'הִרְנִי שׁוֹחֵט לְהִזּוֹת דָּמוֹ לְמַחֵר' - אֵינָה פְּגוּלָה; שֶׁהִזְזָה לְפָנִים בְּהִיכָל.

ו. הִזֵּה עוֹמֵד בְּהִיכָל, וְאָמַר: 'הִרְנִי מִזֶּה לְשַׁפֵּף שְׁנִיִּים לְמַחֵר' - אֵינָה פְּגוּלָה, שֶׁהָרִי חֹשֵׁב בְּפָנִים בְּדָבָר הַנִּעֲשֶׂה בַּחוּץ. אֲבָל אִם הִזֵּה עוֹמֵד בְּעֶזְרָה וְשֵׁחֵט, וְהוּא מְחַשֵּׁב לְשַׁפֵּף שְׁנִיִּים לְמַחֵר, אוּ לְהַקְטִיר אֲמוּרִין לְמַחֵר - הָרִי זֶה פְּגוּלָה, שֶׁהָרִי חֹשֵׁב בַּחוּץ בְּדָבָר הַנִּעֲשֶׂה בַּחוּץ.

ז. הַתּוֹדָה מְפַגֵּלָת אֶת הַלֶּחֶם [שבא עמה], וְהַלֶּחֶם אֵינוֹ מְפַגֵּל אֶת הַתּוֹדָה. בִּיצֵד? הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתּוֹדָה, וְהוּא מְחַשֵּׁב שְׂיֵאכֹל מִבְּשָׂרָה אוּ יֶזֶק דָּמָה אוּ יֶקֶטֶר אֲמוּרִיָּה לְמַחֵר -

בַּחוּץ וְכִחְצֵי זֵית לְמַחֵר, אוּ כִחְצֵי זֵית לְמַחֵר וְכִחְצֵי זֵית בַּחוּץ - הָרִי הַקֶּרֶן פְּסוּל, וְאֵינָה פְּגוּלָה; וְכֵן אִם עֶרֶב הַמַּחְשְׁבוֹת בְּהַקְטֵרָה [כגון: להקטיר חלק שלא במקומו וחלק שלא בזמנו] - הָרִי זֶה פְּסוּל, וְאֵינָה פְּגוּלָה.

ג. חֹשֵׁב לֶאֱכֹל אוּ לְהַקְטִיר כִּחְצֵי זֵית בְּמַחְשַׁבַת הַמָּקוֹם, וְלֶאֱכֹל אוּ לְהַקְטִיר בְּזֵית בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה פְּגוּלָה, בֵּין שֶׁהִקְדִּים מַחְשַׁבַת בְּזֵית בֵּין שֶׁאַחֵר אוֹתָהּ; שְׂאֵין חֲצֵי זֵית חֹשֵׁב אֶצֶל בְּזֵית.

ד. חֹשֵׁב עַל חֲצֵי זֵית בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן, וְעַל חֲצֵי זֵית בְּמַחְשַׁבַת הַמָּקוֹם, וְחִזּוֹר וְחֹשֵׁב עַל חֲצֵי זֵית אַחֵר בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה פְּגוּלָה; וְכֵן אִם חֹשֵׁב עַל חֲצֵי זֵית בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן, וְחִזּוֹר וְחֹשֵׁב עַל בְּזֵית, חֲצִיו בְּמַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן וְחֲצִיו בְּמַחְשַׁבַת הַמָּקוֹם - הָרִי זֶה פְּגוּלָה.

ה. חֹשֵׁב עַל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין לְמִטָּה [- בחלקו התחתון של המזבח] לִתֵּן אוֹתָן לְמַעֲלָה, אוּ עַל הַנִּתְּנִין לְמַעֲלָה לִתֵּן אוֹתָן לְמִטָּה, וְכִיּוֹצֵא בְּמַחְשְׁבוֹת אֵלּוּ שְׂאֵין פּוֹסְלִין כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְעֶרֶב עֲמֵקָן מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה פְּגוּלָה; וְאִם חֹשֵׁב עֲמֵקָן מַחְשַׁבַת הַמָּקוֹם לְבִדָּה - הָרִי זֶה פְּסוּל, וְאֵינָה פְּגוּלָה.

ו. חֹשֵׁב עַל הַדָּם הַנִּתְּנִין לְמַעֲלָה לִתֵּן אוֹתוֹ לְמַחֵר לְמִטָּה, אוּ עַל הַדָּם הַנִּתְּנִין לְמִטָּה לִתֵּן אוֹתוֹ לְמַחֵר לְמַעֲלָה, אוּ שֶׁחֹשֵׁב עַל הַדָּם הַנִּתְּנִין בְּפָנִים בְּהִיכָל לִתֵּן אוֹתוֹ לְמַחֵר בְּמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, אוּ שֶׁחֹשֵׁב עַל הַדָּם הַנִּתְּנִין בְּמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן לִתֵּן אוֹתוֹ לְמַחֵר בְּפָנִים בְּהִיכָל - אֵינוֹ פְּגוּלָה, אֵף עַל פִּי שֶׁחֹשֵׁב מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן; הוּאִיל וְשִׁנָּה מָקוֹם נִתְּנִית הַדָּם בְּמַחְשְׁבוֹתוֹ - הָרִי זֶה פְּסוּל, וְאֵינָה פְּגוּלָה. וְאַחֵר שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אֵלּוּ שֶׁהִדָּם שֶׁנֶּתַן שְׁלֵא בְּמִקְוָמוֹ כְּאֵלּוּ נִתַּן בְּמִקְוָמוֹ, לְמָה לֹא יִהְיֶה זֶה פְּגוּלָה, בְּמַחְשַׁבָּה זֶה שֶׁחֹשֵׁב לִתֵּן הַדָּם שְׁלֵא בְּמִקְוָמוֹ לְמַחֵר? מִפְּנֵי שֶׁהִדָּם הַנִּתְּנִין שְׁלֵא בְּמִקְוָמוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהִזְכִּיחַ בְּשָׂר, אֵינוֹ מַתִּיר הַבְּשָׂר בְּאֲכִילָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; וְכֹל זִרְיקָה שְׂאֵינָה מִתְּרַת הַבְּשָׂר בְּאֲכִילָה - אִם חֹשֵׁב לִתֵּן אוֹתָהּ חוּץ לְזִמְנָהּ, לֹא פְּגַל. לְפִיכָף אִם חִזּוֹר וְחֹשֵׁב בְּזִכָּח זֶה מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן - הָרִי זֶה פְּסוּל, וְאֵינָה פְּגוּלָה.

ז. חֹשֵׁב מַחְשַׁבַת זֶמֶן בְּשַׁעַת קְמִיצָה [מן המנחה], אֲבָל לֹא בְּשַׁעַת לְקוּט הַלְבוּנָה, אוּ שֶׁחֹשֵׁב מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן בְּשַׁעַת לְקוּט הַלְבוּנָה, אֲבָל לֹא בְּשַׁעַת קְמִיצָה - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, וְאֵינָה פְּגוּלָה; עַד שֶׁיִּחְשֹׁב מַחְשַׁבַת הַזֶּמֶן בְּכֹל הַמִּתִּיר [- כל המרכיבים שהקטרם מתירה את המנחה -], שֶׁהוּא הַקֶּמֶץ עִם הַלְבוּנָה - בְּשַׁעַת קְמִיצַת הַקֶּמֶץ וְלְקוּט הַלְבוּנָה, אוּ בְּשַׁעַת הַלְבוּנָה - חֹשֵׁב בְּשַׁעַת הַקֶּטֶר הַקֶּמֶץ שֶׁיִּקְטִיר הַלְבוּנָה לְמַחֵר - אֵינָה פְּגוּלָה; שְׂאֵין הַקֶּטֶר מְפַגֵּלָת הַקֶּטֶרָה. וְכֵן אִם הַקֶּטֶר הַלְבוּנָה לְבִדָּה, אוּ הַקֶּמֶץ לְבִדּוֹ, וְהוּא מְחַשֵּׁב לֶאֱכֹל שְׁנִיִּים לְמַחֵר - הָרִי זֶה פְּסוּלָה וְאֵינָה פְּגוּלָה; שְׂאֵין מְפַגֵּלִין בַּחֲצֵי [דבר ש:] מִתִּיר. אֲבָל אִם הַקֶּטֶר אֶת הַקֶּמֶץ לְבִדּוֹ, וְחֹשֵׁב שֶׁיִּקְטִיר לְבוּנָה לְמַחֵר, וְאַחֵר כֹּף הַקֶּטֶר הַלְבוּנָה, וְחֹשֵׁב שְׂיֵאכֹל הַשְּׁנִיִּים לְמַחֵר - הָרִי זֶה פְּגוּלָה; שֶׁהָרִי פִּשְׁטָה מַחְשַׁבַת זֶמֶן בְּכֹל הַמִּנְחָה.

הלכות פסולי המקדשין פרק יח

א. כל המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים - הרי זה עובר בלא תעשה, שהרי הוא אומר: "לא יחשב";

ב. מפי השמועה [מסורת ממשנה רבינו] למדו, שבכלל דין זה, שלא יפסיד הקדשים במחשבה - שהרי זה דומה למטיל מום בקדשים; ואף על פי כן אינו לוקה, שאין המחשבה מעשה [ולוקין רק על מעשה].

ג. כל קרפן שנאמר בו שהוא פסול - בין שנפסל במחשבה, בין במעשה, בין שארע בו דבר שפסלו - כל האוכל ממנו פזית במזיד, לוקה, שנאמר: "לא תאכל כל תועבה"; (ד.) מפי השמועה למדו, שאין הכתוב מזהיר אלא על פסולי המקדשין. ה. וכן קדשים שהטל בהן מום - האוכל מהן פזית, לוקה; הרי הן בכלל "כל תועבה" - עד שיולד [- שיהיה] להן מום אחר, ויאכלו במומן כמו שבארנו. וכל שפסולו מספק, אין לוקין עליו.

ו. כל קרפן שנחפגל במחשבת הזמן כמו שבארנו - כל האוכל ממנו פזית במזיד, חיב כרת, שנאמר: "והנפיש האכלת ממנו, עונה תשא". ואם אכל בשגגה, מביא חטאת קבועה [רגילה].

ז. אין חיבין כרת אלא על אכילת דברים שהתרו בין לאדם בין למזבח; אבל אם אכל מן המתיר עצמו - אינו חיב כרת אלא לוקה, כאוכלי פסולי המקדשין שאין בהן פגול. ביצד? מנחה שנתפגלה - האוכל פזית משיריה במזיד, חיב כרת; אבל אם אכל מן הקמץ שלה או מן הלבונה - אינו חיב כרת, לפי שהן הן המתירין את השירים לאדם. וכן זבח שנתפגל - האוכל פזית מבשרו או מאמוריו [- האברים הקרבים] או מבשר העולה, חיב כרת. אבל אם אכל פזית מן הדם - אינו חיב עליו משום פגול, שהדם מתיר את האמורין לקרב למזבח, והאמורין מתירין את הבשר לאדם; ודם העולה מתיר בשרה למזבח, ודם חטאת העוף מתיר בשרה לפנהנים, ודם עולת העוף מתיר בשרה למזבח. ודם חטאות הנשרפות מתיר אמוריהן למזבח, לפיכך חיבין על אמוריהן משום פגול. [במנחה:] הקמץ והלבונה מתירין השירים לפנהנים; שני כבשי עצרת מתירין שתי הלחם לפנהנים; וכן שני בזיכי לבונה מתירין לחם הפנים לפנהנים. אבל דברים שאין להן מתירין, כגון בשר חטאות הנשרפות ומנחות הנשרפות - אינן מתפגלין לעולם.

ח. ואלו דברים שאין חיבין עליהם משום פגול לעולם: הקמץ, והלבונה, והקטרת, והדם; והזין, בין זין הבא עם הנסכים [של קרבן] בין זין הבא בפני עצמו [- נדבת יין בלבד]; ומנחות הנשרפות בלן, שהרי אין להן קמיצה להתירן, כגון מנחת כהנים, ומנחת נסכים; ובשר חטאות הנשרפות, ולג שמן של מצרע. ואם תאמר: והלא דם האשם מתיר? אינו תלוי בו; שהרי אדם מביא אשמו היום ולגו אחר כמה ימים, כמו שיתבאר במקומו.

ט. אסור להותיר מבשר הקדשים לאחר זמן אכילתו,

הזבח עם הלחם פגול; אבל אם חשב לאכל מן הלחם למחר - הלחם לבדו פגול, וזבח התודה אינו פגול.

י. וכן הדין בשני כבשי עצרת [- שבועות] עם שתי הלחם הבאות עמהן - שאם חשב מחשבת זמן בכבשים, נתפגלו שתי הלחם; חשב שיאכל משתי הלחם למחר - שתי הלחם פגול, והכבשים אינן פגול. חשב באחת מארבע העבודות לאכל פזית מבשר הזבח עם הלחם למחר - הלחם לבדו פגול, והתודה או הכבשים אינן פגול.

י. המקטיר שני בזיכי לבונה שעם לחם הפנים, וחשב בשעת הקטרתן שיאכל לחם הפנים למחר - הרי הלחם פגול.

יא. השוחט שני כבשי עצרת, וחשב לאכל אחת משתי החלות למחר - שתיהן פגול.

יב. הקטיר שני הבזיכין, והוא מחשב לאכל אחד משני הסדרים [של לחם הפנים] למחר - שני הסדרים פגול.

יג. וכן אם חשב מחשבת הזמן באחת מחלות התודה, או באחת מחלות מנחת מאפה התנור - הרי כל החלות פגול.

יד. אבל אם נטמאת אחת משתי החלות, או אחד משני הסדרים, או אחת מן חלות התודה - בין לפני זריקה בין לאחר זריקה - אותה החלה ואותו הסדר אסור, והטהור בטהרתו ויאכל.

יז. חשב בעבודת אחד משני הכבשים שיאכל פזית משתי הלחם למחר, וכן אם חשב בהקטרת אחד משני הבזיכין שיאכל פזית מלחם הפנים למחר - הרי הלחם פסול ואינו פגול; עד שיחשב בכל המתיר [- כל מרכיבי הקרבן והמנחה שבאמצעותם מותרת אכילתם] - שהוא עבודת שני הכבשים והקטרת שני הבזיכין.

טו. שחט אחד וחשב לאכל חצי זית מחלה זו למחר, ושחט השני וחשב לאכל חצי זית מחלה שניה למחר - הרי אלו מצטרפין לפגול; והוא הדין בשני הבזיכין עם שני הסדרים.

טז. חשב באחד משני הכבשים מחשבת הזמן, ועשה השני במחשבה נכונה - זה שעשהו במחשבת הזמן, פגול; והשני כשר.

יז. שחט אחד מהן וחשב בשעת שחיטתו שיאכל מבשר השני למחר - שניהם כשרים; שאין מחשבתו מזה על זה. יח. שני כבשי עצרת, אין מקדשין את הלחם [הבא עמם] אלא בשחיטה. ביצד? שחטן וזרק דמן במחשבת שני השם, לא קדש הלחם; שחטן לשמן, וזרק דמן שלא לשמן - הלחם קדוש ואינו קדוש; שחטן שלא לשמן - אף על פי שזרק לשמן, לא קדש הלחם.

יט. שתי הלחם שניצאו [מהעזרה] בין שחיטה לזריקה, וזרק דם הכבשים במחשבת הזמן - נתפגלו שתי הלחם, אף על פי שהן בחוץ; שהזריקה מועלת לניצא, אף על פי שעדין הוא בחוץ.

כ. כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם - אם זרק דמן לשמן, הרי אלו פסולין; וזרק דמן במחשבת הזמן אחר שאבד הלחם - הרי אלו ספק אם התרו באכילה או לא התרו.

הדם, אינו לוקה משום טמא שאכל את הקדש. זה הפלל: כל שיש לו מתירין - אין חיבין עליו משום פגול או משום נותר או משום טמא, עד שיקרבו מתיריו כהלכתן. וכל שאין לו מתירין - כיון שקדש בכלי, חיבין עליו משום טמאה; אפלו נטמא הפשר קדם שישטמא האוכל - הואיל וקרבו המתירין ואחר כך אכל, חיב פרת. וכן אם אכל מפשר חטאות הנשקפות והוא טמא, אחר שנוקד דמן - הרי זה חיב פרת.

יז. כבר נתבאר לך, שאף דברים שאין חיבין עליהן משום פגול, חיבין עליהן משום נותר - בשור הנוותר לאחר זמן אכילתו וטמא. כיצד? דברים שאין להן מתירין - אין חיבין עליהן משום פגול, וחיבין עליהן משום נותר וטמא. וכן המתירין עצמן - אף על פי שאין חיבין עליהן משום פגול כמו שבארנו, חיבין עליהן משום נותר וטמא; חוץ מן הדם - שאין חיבין עליו לעולם אלא משום דם בלבד.

יח. טמא שאכל אמורין - אברים להקרבה, חיב פרת. **יט.** אבל פסח שלא נצלה, ולחמי [קרוב] תודה שלא הורקה [הופרשה] חלתן - הרי זה חיב פרת משום טמאת הגוף, אף על פי שאין ראויין למה שהם. אי אפשר שיתחייב אדם על אכילה אחת משום פגול ומשום נותר; שהפגול - הוא הקרבן שנפסל במחשבת הזמן, ואינו עולה לשם קרבן ולא נרצה [התקבל] כלל; והנוותר - הוא הנשאר מקרבן שקרב כמצותו, לאחר זמן אכילתו.

כ. הפגול והנוותר והטמא שקללן זה בזה ואכלן - חיב; אף על פי שרפה מין על חברו, אינו מבטלו - שאין האסורין מבטלין זה את זה.

כא. ופגול או נותר או טמא שהעלו לראש המזבח - משמשלה האור ברבן, פקע אסורן מהן. האמורין מצטרפין עם הפשר לכזית, בין בעולה בין בשאר קדשים, לחיב עליו משום פגול או נותר או טמא.

כב. זבח שנתפגל, או שנוותר לאחר זמנו, ואכל ממנו מן העור, או מן המרק, או מן התבלין, או מן האלל - מעט בשור הנדבק לעור בהפשוט, או מן המונח [ה], מן הגידים, מן הקרניים, מן השלפים, מן הצפרניים, מן החרטום [מקור], מביצי העוף, מן הנוצה - אינו חיב פרת; וכן טמא הגוף שאכל דברים אלו מקרבן פשר - אינו חיב פרת, אבל מכין אותו מכת מרדות.

כג. אבל מן השלל [עובר שלא יצא] או מן השלחה - חיב משום פגול ונוותר וטמא, כאוכל משאר בשר הזבח.

כד. קדשי גויים, אין חיבין עליהן משום פגול ונוותר וטמא. וכן דם הקדשים, כמו שבארנו; וכן הלבונה, והקטרת, והעצים - אין חיבין עליהן פרת, לא משום פגול, ולא משום נותר, ולא משום טמאת הגוף.

הלכות פסולי המקדשין פרק יט

א. מצות עשה לשרף כל הקדשים שנטמאו, שנאמר: "והבשר אשר יגע בכל טמא, לא יאכל - באש ישרף". וכן הנוותר - מצות עשה לשרפו, שנאמר: "והנוותר מבשר

שנאמר בקרבן תודה: "לא תותרו ממנו עד בקר"; והוא הדין לשאר הקדשים כלן. והמותיר אינו לוקה - שהרי הכתוב נתקן [כתבו בסמוך] לעשה, שנאמר: "והנותר ממנו עד בקר, באש תשרפו".

י. האוכל פזית מבשר קדשים שנוותר - במזיד, חיב פרת; ואם היה שוגג, מביא חטאת קבועה, שנאמר: "ואכליו עונו ישא, כי את קדש ה' חלל, ונכרתה הנפש ההיא". ומאימתי יתחייב פרת על אכילת הנוותר? אם קדשי קדשים הן - חיב עליהן מאחר שיעלה עמוד השחר; ואם קדשים קלים הן - חיב עליהן משקיעת החמה של יום שני [להקרבתו], שהוא תחלת הלילה של יום שלישי. והיכן הנהיר הכתוב על הפגול ועל הנוותר? במלואים - [קרבות חנוכת המשכן]; שהרי נאמר שם: "לא יאכל כי קדש הם" - להזהיר על כל שפסולו בקדש, שהוא בלא תעשה על אכילתו.

יא. והפגול והנוותר מצטרפין זה עם זה לכזית, וכל הפגולין והנוותרין מצטרפין.

יב. אסור לטמא את הקדשים או לסבב [לגרום] להן טמאה, שהרי פוסל אותן; והטמא את הקדשים אינו לוקה. אבל אדם טהור שאכל פזית מקדשים שנטמאו - לוקה, שנאמר: "והבשר אשר יגע בכל טמא, לא יאכל"; והוא הדין לשאר הקרבנות, שאם אכל פזית מלבונת המנחה שנטמאת אחר שנתקדשה בכלי, לוקה. אחד קדשים שנטמאו לפני פירה או לאחר פירה, בין שנטמאו באב הטמאה או בולד הטמאה של דברי תורה. אבל אם נטמאו בטמאות של דבריהן [מדברי חכמים] - אינו לוקה על אכילתן, אבל מכין אותו מכת מרדות. ואינו לוקה אלא האוכל אחר זריקת דמים; אבל אם אכל קדם זריקה - אינו לוקה משום אוכל קדש טמא, אבל מכין אותו מכת מרדות. **יג.** כל אדם שנטמא טמאה שחיבין עליה פרת על ביאת המקדש, שאכל פזית מן הקדשים, בין קדש טהור בין קדש טמא - במזיד, הרי זה חיב פרת, שנאמר: "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' ונטמאתו עליו - ונכרתה". ואם אכל בשוגג, מביא קרבן עולה ויורד. ומניין שאינו מדבר אלא בטמאת הגוף? שנאמר: "והנפש" - כי תגע בכל טמא, בטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא, ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' - ונכרתה"; והוא הדין לשאר קדשי מזבח. והיכן הנהיר על עון זה? ביולדת, שהרי נאמר בה: "בכל קדש לא תגע"; מפי השמועה [מסורת ממושה רבינו] למדו, שזו אזהרה לטמא שלא יאכל קדש קדם שייטבל. והאוכל קדש אחר שטבל קדם שיעריב [שתשקע] שמשו או קדם שכיבא בפרתו - לוקה, ואינו חיב פרת, שנאמר: "ונטמאתו עליו" - עד שתהיה כל טמאתו עליו.

טו. היה טמא בטמאות של דבריהם - אינו לוקה, ואין צריך לומר שאינו חיב פרת; אבל מכין אותו מכת מרדות.

טז. אינו חיב פרת על אכילת קדש שיש לו [לקרבו] מתירין - [עבודה המתירה את אכילתו], עד שייאכל ממנו אחר שקרבו מתיריו; אבל אם אכל את הפשר קדם זריקת

ח. מי שייצא מירושלים, ונזכר שיש בידו בשר קדש - אם עבר [הר] הצופים, שורפו במקומו. ואם לאו - אם יש בו בריית, חוזר ושורפו בירושלים; ואם אורח הוא, שאין לו בית - שורפו לפני הבירה [- המדשדש] מעצי המערכה [של המזבח].

ט. כל עצמות הקדשים שאין בהן מח - אינן טעונין שרפה, חוץ מעצמות הפסח. כבר בארנו, שהקרבן שנפסל אחר שהפשט - העור לכהנים, או לבצעליהם קדשים קלים; אבל אם נפסל קדם הפשט - הרי העור כבשר, וישורף הכל. וכן זבח שהפשט ונמצא טרפה, או שנפסל במחשבת הזמן, או במחשבת המקום [- שלא לאוכלו בזמנו או במקומו] - הואיל ולא נרצה [התקבל] הנזבח, ישורף העור, בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים; אבל אם נעשה במחשבת שנוי השם [- שלא לשם מין הקרבן או בעליו] - אף על פי שלא עלה לבצעלים, הואיל ונרצה, הרי העור לכהנים או לבצעליהם כמו שבארנו. וזבח שהפשט קדם זריקה, אינו פסול.

י. אלו הם הנשרפים: בשר קדש שנטמא, או נותר, או נפסל; וכן המנחה שנטמאת, או נפסלה, או נותרה; ואשם תלוי [- מסופק אם חטא] שנודע לו שלא חטא, קדם שזרק דמו; וחטאת העוף הנבאה על הספק; ושער נזיר טהור, והעזרה, וכלאי [- חטה הגדלה בתוך] הכרם. ודבר שאין דרכו להשרף, כגון משקין של עזרה וכלאי הכרם - הרי אלו יקברו.

יא. ואלו הם הנקברים: קדשים שמתו, בין קדשי מזבח בין קדשי [- תרומות לתחוק] בדיק הבית; וקדשים שהפילו, יקבר הנפל; ואפלו שלייה, תקבר; ושור הנסקל [- שהרג אדם], ועגלה ערופה, וצפור מצרע, ושער נזיר טמא, ופטר חמור, ובשר בחלב, וחלין שנסחטו בעזרה.

יב. האורג מלא הסטי [- מידת אריגה] משער נזיר ומפטר חמור בשק - ידלק.

יג. כל הנקברים - אפרן אסור; וכל הנשרפין של הקדש - אפרן מותר, חוץ מדשן [אפר] המזבח החיצון והפנימי ודשון המנורה.

יד. כל הנשרפין לא יקברו. וכן כל הנקברים לא ישורפו; אף על פי שהוא מחמיר בשרפתו, הרי הקל באפרן - שאפר הנקברים אסור.

טו. היה מקריב עמו בזבחים, ואמר לו: 'נתפגלו', עושה עמו בטהרות, ואמר לו: 'נטמאו' - נאמן; לא נחשדו ישראל על כך. אבל אם אמר לו: 'זבחים שהקרבתי לך באותו היום נתפגלו, ואותן הטהרות נטמאו' - אם היה נאמן לו, סומך על דבריו; ואם לאו, שורת הדין שאינו נאמן; והרופא להחמיר על עצמו, הרי זה משבח.

בריה רחמנא דסייען

הנזבח, ביום השלישי באש ישרף. ובכלל הנותר, הפגול וכל פסולי המקדשין - הכל נשרפין.

ב. קרבן שנתפגל או נפסל - ישרף במקדש מיד; וכל שפסולו מספק - תעבר צורתו [יפסל בלינת לילה], ואחר כך ישרף במקדש.

ג. פרים ושעירים הנשרפין - יש בהן ספק אם הלינה והציאה קדם שנגיע זמןן לצאת [- לפני זריקת הדם], פוסלת בשרן באמורינהן, או אינה פוסלת בשרן; לפיכך פוסלין אותן להחמיר, וישורפו בעזרה. וכן אם יצא חצי הבהמה ברב האבר - אם מחזיקין אותן ביוצא, הואיל ויצא רב האבר, או עדין אינן יוצאין, שהרי לא יצא רב הבהמה; לפיכך נפסלו מספק, וישורפו בעזרה. וכן אם נשאום חמשה להוציאן, ויצאו שלשה ונשארו שנים, והוציאו השלשה חצי הבהמה - הרי אלו נפסלו מספק, וישורפו בעזרה. ויראה לי, שאין אלו צריכין להמתין עד שתעבר צורתן, הואיל והן עומדין לשרפה לעולם, אפלו לא נפסלו.

ד. בשר הנמצא בעזרה, אברים - עולות, ונתיבות - חטאות; והנמצא בירושלים - שלמים. והכל - תעבר צורתן, ויצאו לבית השרפה, שמה נותר [- בשר הנותר לאחר זמן אכילתו] הוא. אם כן, מה הועיל שתהיה חזקתו עולה או חטאת או שלמים? למי שערב ואכל. אין שורפין את הנותר אלא ביום, שנאמר: "ביום השלישי באש ישרף".

ה. אף על פי שהשלמים אסורין באכילה מתחלת ליל שלישי [להקרבנות] - אין שורפין אותן אלא ביום, בין בזמנו [בבוקרו של שלישי] בין שלא בזמנו [אח"כ]. וכן הפגול אינו נשרף אלא ביום. ואין שרפת טמא נותר ופגול דוחה את יום טוב, ואין צריך לומר שבת. ומתיר לשרף טמא נותר ופגול כאחד.

ו. בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים [העזרה], שורפין אותו בפנים; ונטמא בחוץ, שורפין אותו בחוץ; בין שנטמא באב הטמאה, בין שנטמא בולד הטמאה. ומימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרף את הבשר שנטמא באב הטמאה, שהרי הוא ראשון לטמאה, עם הבשר שנטמא בולד ולד הטמאה, שהרי הוא שלישי - אף על פי שמוסיפין לו טמאה על טמאתו; שהשלישי שנגע בראשון יחזיר שני, כמו שיתבאר במקומו.

ז. ולא עוד, אלא אפלו שמן שנפסל בטבול יום [- שטמא שטבל וטרם שקעה השמש], שהוא שלישי - מותר להדליקו בגר של מתכת שנגע בה טמא מת, שהגר אב, אף על פי שזה השמן נעשה ראשון [לטומאה] כשיגע בגר; הואיל ויש שם שום טמאה, אין מקפידין על תוספתה, ואין נזהרין אלא מן הטהור שלא יפסל. נותר של קדשים קלים, שורפין אותו בעליו בכתיהן.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ג' ט' בסלו ה'תשס"ט

יום ראשון

הלכות שלוחין ושתפין פרק ד

א. כשירצו השתתף להשתתף, במה יקנה כל אחד מהן ממון חבירו להשתתף בו: אם במעות נשתתפו - יביא זה מעותיו, ויביא זה מעותיו, ויטילו אותן לכיס אחד, ויגביהו את הכיס שניהם. אבל אם כתבו שטר, והעידו עדים - אף על פי שקנו מיד שניהם שיביא זה מאה וזה מאה, וישתתפו בהן - לא קנו, ועדין לא נעשו שתפין: שאין המטבע נקנה בחליפין. לפיכך אם נשתתפו בשאר מטלטלין, כיון שקנו מידם שיביא זה חביתו של יין וזה פדו של דבש, והרי נשתתפו בהן - נעשו שתפין בהן. וכן אם ערכו פרותיהן, או ששכרו מקום בשתפות, והניח זה חביתו וזה פדו שנשתתפו בהן - הרי אלו שתפין. כללו של דבר - בכל הדרכים שקונה הלוקח, באותן הדרכים עצמן קונין השתתפין זה מזה הממון המטל בגיניהן להשתתף בו.

ב. האמנין שנשתתפו באמנות - אף על פי שקנו מידם, אינם שתפין. כיצד: שני חטים או שני אורגים שהתנו ביניהן שפל שיקח זה וזה במלאכתו, והיה ביניהם בשוה - אין כאן שתפות כלל, שאין אדם מקנה לחברו דבר שלא בא לעולם. אבל אם היו לוקחין הבגדים ממנון עצמן ותופרין אותן ומוכרין, ולוקחין השתי והערב מעותיהן ואורגין ומוכרין, ונשתתפו בממון שלוקחין בו - הרי אלו שתפין; וכל שירויחו בשכר מלאכתו ובמשאן ומתנן, הרי הוא לאמצע.

ג. השתפין שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה שלש מאות, ונתעסקו כלם בממון, ופחתו או הותירו - השכר או הפחת ביניהן בשוה לפי מנינם, לא לפי המעות. ואפלו לקחו שור לטביחה, שאלו טבחוהו היה כל אחד נוטל מבשרו כפי מעותיו - אם מכרוהו חי ופחתו או הותירו, השכר או הפחת לאמצע. במה דברים אמורים, בשנשא ונתנו במעות שנשתתפו בהן. אבל אם המעות קמין, ועדין לא הוציאו אותן, ופחתו או הותירו מחמת המטבע, ששנאו המלך או אנשי המדינה - חולקין השכר או ההפסד לפי המעות. במה דברים אמורים, בסתם. אבל אם התנו שיטל בעל המאה שלשה רבעים מן השכר, ויטל בעל המאתים רביע, ואם יפחתו לא יפחות זה שיטל שלשת רבעי השכר אלא רביע ההפסד, ויפסיד זה שנוטל רביע השכר שלשה רבעים מן הפחת - הרי אלו חולקין לפי מה שהתנו, שכל תנאי שבממון קים.

ד. שתפין שהתנו ביניהן שיעמדו בשתפות זו עד זמן קצוב - כל אחד מהן מעבב על חברו, ואינו יכול לחלק, עד שגייע הזמן, או עד שיקלה כל ממון השתפות. ואין אחד מהן יכול לטל חלקו בקרן ולא בשכר, עד סוף הזמן

הקצוב. נשתתפו סתם ולא קבעו להם זמן - הרי אלו חולקין כל זמן שירצה אחד מהם, וזה נוטל חלקו מן הסחורה וזה נוטל חלקו. ואם לא היה באותה הסחורה דין חלקה, או היה בחלקה הפסד - הרי אלו מוכרין אותה, וחולקין את הדמים. היה זמן ידוע למכירת אותה הסחורה - יש לכל אחד מהן לעבב שלא יחלקו, עד שתמכר הסחורה בזמן הידוע למכירתה. ואין אחד מהן נוטל, לא מן הקרן ולא מן הרוח, עד זמן החלקה, אלא אם כן התנו ביניהם. היה להם חוב אצל אחד - אינו יכול לומר לחברו לא נחלק עד שגובה כל חוב שיש לנו, אלא חולקין; וכשיפרעו החובות, יטל כל אחד חלקו. היה עליהם חוב לאחד - אם אינן אחראין זה על זה, חולקין; ולכשיגייע זמן החוב לפרעו, יתן כל אחד חלקו. ואם הן אחראין - כל אחד מהן מעבב לחלק, עד שגייע זמן השטר לפרעו ויפרעו החוב. ולמה מעבב: שהרי חברו אומר לו הואיל וכל אחד ממנו חייב לשלם כל השטר, נשא ונתן בדמים אלו עד שגייע הזמן. אמר לו חברו נחלק, וטל את הדמים כנגד כל השטר, ונעשה בהן סחורה לעצמך, ותשלם כל השטר בזמנו - יש לו לעבב עדין ולומר לו שפא נפסיד, והשנים יתר מרויחין מן האחד. ה. הנותן לחברו ממון לילך בו למדינה פלונית לסחורה, או לקנות פרות לסחורה, או לישוב בו בחנות - אינו יכול לחזור בו ולהחזיר הממון מיד השתף, עד שילך למקום שהתנו ויחזור, או שיקנה אותן הפרות וימכר, או עד שישב בחנות: שזה כפי שקבע זמן הוא.

יום שני

הלכות שלוחין ושתפין פרק ה

א. המשתתף עם חברו בסתם, לא ישנה ממנהג המדינה באותה הסחורה. ולא ילך למקום אחר, ולא ישתתף בה עם אחר, ולא יפקיד ביד אחר, ולא יתעסק בסחורה אחרת, ולא ימכר בהקפה - אלא אם כן התנו בתחלה, או שעשה מדעת חברו. עבר ועשה שלא מדעת חברו, ואחר כך הודיעו ואמר לו עשיתי כך וכך, והסכים למעשיו - הרי פטור. ואין כל אלו הדברים צריכין קנין, אלא בדברים בלבד.

ב. אחד מן השתפין שעבר ומכר בהקפה, או פרש בים, או הלך למקום אחר, או שנשא ונתן בסחורה אחרת, וכל פיוצא באלו הדברים - כל פחת שביא מחמת שעבר, חייב לשלם לבדו; ואם יהיה שם שכר, השכר לאמצע כמו מה שהתנו ביניהם בשכר. לפיכך הנותן מעות לחברו בתורת שתפות לקנות בהן חטים לסחורה, והלך וקנה שעורים, או שנתן לו לקנות שעורים, וקנה חטים - אם פחתו, פחתו לזה שעבר; ואם הותירו, הותירו לאמצע. וכן אם הלך ונשתתף עם אחר בממון השתפות - אם הפסיד, הפסיד

יא. אחד מן השתפין או מן המתעסקין שמת - בטלה השתפות או העסק, אף על פי שהתנו לזמן קבוע: שפכר יצא המזון לרשות היוזשין. וכזה הורו הגאונים.

יום שלישי

הלכות שלוחין ושתפין פרק ו

א. שנים שהן נושאים ונותנים במזון השתפות - אף על פי שהמזון של אחד מהן, הרי זו נקראת שתפות; ואם פחתו או הותרו, הרי הוא לאמצע. ויש להן להתנות בשכר ובתפסד, כל מה שירצו כמו שבארנו. אבל אם היה האחד בלבד הוא שנושא ונותן במזון השתוף - אף על פי שהמזון של שניהם, הרי זאת השתפות נקראת עסק; וזה הנושא ונותן נקרא מתעסק, שהרי הוא לבדו מתעסק במשא ומתן, ושתפו שאינו נושא ונותן, נקרא בעל המעות.

ב. תקנו חכמים שכל הנותן מעות לחברו להתעסק בהן - יהיה חצי המעות בתורת הלואה, והרי המתעסק חייב באחריותו אף על פי שאבד באנס. והחצי האחר בתורת פקדון, והרי הוא באחריות בעל המעות, ואם אבד או נגנב החצי של פקדון, אין המתעסק חייב לשלם; ולפיכך יהיה שכר זה החצי אם הרויחו, לבעל המעות. ולפי תקנה זו, אי אפשר שיהיה השכר או התפסד של כל המזון לאמצע בשוה: שאם אתה אומר בן - נמצא בעל המעות נוטל שכר חצי מעותי שהן פקדון, ואינו עושה כלום, אלא זה המתעסק טורח לו בחצי של פקדון מפני מעותיו שהלוחו, ונמצאו באין לידי אבק רבית. והיאך יעשו אם רצה להיות השכר או התפסד לאמצע בשוה - יתן למתעסק שכר בכל יום ויום מימי השתפות, כפועל בטל של אותה מלאכה שפוטל ממנה. ואם היה לו עסק אחר כל שהוא להתעסק בו עם מעותיו של זה, אינו צריך להעלות לו שכר כל יום ויום, אלא אפלו העלה לו דינר אחד בכל ימי השתפות, דיו; ואם פחתו או הותרו, יהיה לאמצע בשוה. וכן אם אמר לו כל הרוח שתרויח יהיה לך, שלישי או עשיריתו בשכר - הואיל ויש לו עסק אחר, הרי זה מתר; ואם הפסידו, יפסיד מחצה. ואם היה זה המתעסק אריסו, והיה לו עסק אחר - אינו צריך להעלות לו שכר כלל, שהאריס משעבד הוא לבעל השדה.

ג. ועוד תקנו חכמים שכל הנותן מעות לחברו להתעסק בהן, ופחתו או הותרו, ולא רצה לתן לו שכר עמלו בכל יום, ולא התנו ביניהם שום תנאי - שיהיה שכר המתעסק באותו החצי של פקדון שליש רוח הפקדון, שהוא שתות רוח כל המזון. לפיכך אם הרויחו, יטל המתעסק שני שליש הרוח: חצי הרוח של חצי המעות שהן מלוה, ושתות הרוח בשכר שנתעסק בפקדון; נמצא הכל שני שליש הרוח. ויטל בעל המעות שליש הרוח. ואם פחתו, יפסיד המתעסק שליש הפחת: שהרי הוא חייב בחצי הפחת מפני שחצי המעות מלוה, ויש לו שתות בשכר באותו החצי של פקדון; נמצא שנושאר עליו מן הפחת שלישי. ובעל המעות יפסיד שני שלישי הפחת.

לעצמו; ואם נשתפר, השכר לאמצע. אבל אם נשתתף עם אחר במזון עצמו - אם פחת, פחת לעצמו; ואם הרויח, הרויח לעצמו. ואם התנו ביניהם, הכל לפי התנאי.

ג. הנותן מעות לחברו לקח בהן פרות למחצית שפר, רשאי לקח לעצמו מאותו המין; וכשהוא מוכר, לא ימכר שניהם כאחד, אלא מוכר אלו בפני עצמן, ואלו בפני עצמן. ולא יקח לעצמו חטים ולחברו שעורים, אלא או בכלן חטים או בכלן שעורים, כדי שיהיו מעות שניהם שוין בחבלה.

ד. אחד מן השתפין שאמר נוליד הסחורה למקום פלוני שהיא ביקר ונמכר שם - אף על פי שקבל עליו כל אנס או כל פחת שיבוא להם, הרי חברו מעבב עליו: שהרי אומר לו אין רצוני שאתן מעות שבנדי, ואהיה רודף אחריך לדין להוציא מידך. וכן כל כיוצא בזה.

ה. אחד מן השתפין שבא לישן את הפרות עד זמן הידוע, אין חברו מעבב עליו; ואם אין זמן לאותן הפרות, הרי חברו מעבב עליו.

ו. שתפין ששמו פרותיהן ונשתתפו בהן, יש להן אוניה זה על זה. ערכו פרות בלא שומא, ומכרום ונשאו ונתנו בדמיהן - הרי אלו מחשבינן את הפרות כמה היו שוין בעת שנשתתפו, ומחשבינן את השכר או את התפסד.

ז. שתפין שמחלו להן מוכסין, מחלו לאמצע. ואם אמרו משום פלוני מחלנו - מה שמחלו, מחלו לו. היו באין בדרך, ועמדו עליהן לסטים וגזלו את השירה, והציל אחד מן השתפין - הציל לאמצע; ואם אמר לעצמי אני מציל, הציל לעצמו.

ח. דבר הידוע לשני שתפין - אף על פי שהוא ברשות אחד מהן, אינו יוצא מחזקתו של שני כל ימי השתפות; ואינו יכול לטען שלקחו ממנו או שנתנו לו במתנה, ונאמר לאחר המוציא מחברו עליו הראיה, אלא הרי הוא בחזקת שניהם, עד שיביא האחד ראיה.

ט. אחד מן השתפין שבא לחלק שלא מדעת חברו, חולק בפני שלשה אפלו הן הדיוטות, ובכלב שיהיו נאמנין, ויודעין בשומה; ואם חלק בפחות משלשה, לא עשה כלום. במה דברים אמורים, בשחלק פרות; אבל אם היו מעות, המעות פחלוקין הן, ויש לו לחלק שלא בפני בית דין, ומניח חלק חברו בבית דין. במה דברים אמורים, בשהיו המעות בלן מטבע אחד ושוין. אבל אם היו מקצתן חדשים ומקצתן לשנים, ואין צריך לומר אם היו מקצתן יפות ומקצתן רעות - הרי הן פפרות, ואין חולקין אותן אלא בבית דין.

י. אסור להשתתף עם עובד עבודה זרה - שמא יתחייב לו שבועה, וישפיעו ביקראתו. וכבר בארנו במקומו, שאסור לעשות סחורה בפרות שביעית, ולא בבכורות, ולא בגבלות, ולא בטפרות, ולא בתרומות, ולא בשקצים, ולא ברמשים. ואם עבר ועשה, השכר לאמצע; ויראה לי שאם הפסיד - הפסיד לעצמו, מפני שעבר.

התנו על ההפסד, והרווח - יטל כמו אותו החלק שהיה מפסיד, ותוספת שליש חלק חבירו. נמצאת אומר לפי מדה זו, שאם התנו שיטל המתעסק רביע השכר, והפסיד - הרי זה משלם שתות. ואם התנו שיפסיד רביע, והרווח - יטול מחצה. ועל דרך זו לא תמצא תמה, ונצא הדין בקו הנצדק.

יום רביעי

הלכות שלוחין ושתפין פרק ז

א. הנותן מעות לחבירו סתם להתעסק בהן, או שהתנו בפרוש שיהיה השכר וההפסד ביניהם בשוה, ואבד כל המזון - יש מי שהורה שישלם המתעסק שליש, כמו שבארנו אם אבד מקצת המזון. ויראה לי שהוא משלם מחצה, שהוא בתורת מלוה; וזה שאמרו חכמים שהוא משלם שליש בהפסד, בשלא הגיע ההפסד לטל בעל המעות פחות מחצי מזונו. ביצד: ראובן שנתן לשמעון מאה ועשרים, ונשא ונתן ופחת תשעים - הרי שמעון משלם שלשים, ונמצא ראובן נוטל ששים. אבל אם פחת שמעון מאה וחמשה, אין אומרים פסיד שמעון חמשה ושלשים: שאם אתה אומר כן - נמצא ראובן נוטל חמשים, ולעולם לא יטל ראובן פחות מששים. לפיכך שטר עסק היוצא על היתומים שהיה אביהם מתעסק בו - נשבע בעל השטר, וגובה מחצה שהוא בתורת מלוה, אף על פי שלעולם טוענין לירושלם. הנה למדת, שאינו נוטל לעולם פחות ממחצה. ולמה אני אומר שאין פוחתין לו כאן, כנגד שכרו שנתעסק בפקדון: שהרי אבד כל החצי של פקדון, ולא נשאר כאן פקדון כלל, כדי שנאמר אם לא יטל שכרו יראה כרביית, שהרי חצי המלוה בלבד נוטל. וכן אם התנו שיטל המתעסק רביע השכר, ואבד המזון כלו - משלם הרביע כלו, שהוא בתורת מלוה. אבל אם נשאר מן המזון מעט, כדי שאם תוסיף על אותו המעט שתות ההפסד שפחת יבוא הכל רביע המזון או יתר - הרי זה משלם שתות בלבד, מן הטעם שפכר בארנו.

ב. המתעסק שהפסיד, וחזר וטרח עד שהרווח - אינו יכול לומר לבעל המעות, בוא ונחשב ההפסד שהפסדנו תחלה ותפסיד שגני שלישי, ונחשב הרווח שהרווחנו באחרונה, ותטל שלישי; אלא מחשב באחרונה בלבד על הרווח או על ההפסד, ואין לו אלא ברוח שהוסיף על הקרן.

ג. נתן לו מאתים יריעות במאתים דינר בעסק, וכתבן בשני שטרות מאה בכל שטר - מחשב לו על כל שטר בפני עצמו, ובעל המעות הוא שהפסיד על עצמו. נתן לו מאה יריעות במאה דינר, וחזר ונתן לו בעסק אחר מאה חביות של זין במאה דינר, וכתב לו שטר עסק אחד במאתים דינר - אינו מחשב לו אלא בשטר אחד, והמתעסק הוא שהפסיד על עצמו. ביצד: שאם מכר המאה יריעות במאה ושלשים, והמאה החביות בשבעים - בעל המעות נוטל הכל: מפני שעשה שטר אחד, הרי הכל מאתים ולא הרווח כלום. אבל אלו הניחם שגני עסקים כשהיו - היה מרווח המתעסק בחלקו בפגדים

ד. יש מי שטועה ואומר, שהנותן עסק סתם, אם יהיה שם שכר, יטל המתעסק חציו, ואם היה שם הפסד, יפסיד שליש; ואין הדבר כן, אלא אם התנו על דבר זה בפרוש. וכן אם התנו שיפסיד המתעסק מחצה, ואם יהיה שם שכר יטל שגני שלישי הרווח - הרי זה מתר. וכן אם התנו שאם יהיה שם שכר, יטל המתעסק תשיעיתו, ואם יהיה שם הפסד, יפסיד עשיריתו - הואיל והתנו שיהיה רוח המתעסק יתר על הפסדו, תנאו קים; ותוספת זו, היא כנגד צמלו. ורבותי הורו שאין תנאי זה מועיל, אלא אם כן היה למתעסק עסק אחר; אבל אם אין לו עסק אחר, צריך שיהיה שכר המתעסק יתר על הפסדו בשתות כמו שבארנו, שדבר זה אסור הוא, ואין התנאי מעולם מועיל בו. ולא יראה לי זה.

ה. הורו רבותי שאם התנו שיטל המתעסק שלשה חלקים מן השכר, ובעל המעות רביע השכר, נמצא רביע המעות בלבד בתורת פקדון, ושלשה רבעים בתורת מלוה; לפיכך אם היה שם הפסד, יפסיד המתעסק שלשה רביעי ההפסד פחות שליש הרביע, ויפסיד בעל המעות רביע ושליש רביע, שהוא אתה אומר כן - נמצא ראובן נוטל חמשים, ולעולם לא יטל ראובן פחות מששים. לפיכך שטר עסק היוצא על היתומים שהיה אביהם מתעסק בו - נשבע בעל השטר, וגובה מחצה שהוא בתורת מלוה, אף על פי שלעולם טוענין לירושלם. הנה למדת, שאינו נוטל לעולם פחות ממחצה. ולמה אני אומר שאין פוחתין לו כאן, כנגד שכרו שנתעסק בפקדון: שהרי אבד כל החצי של פקדון, ולא נשאר כאן פקדון כלל, כדי שנאמר אם לא יטל שכרו יראה כרביית, שהרי חצי המלוה בלבד נוטל. וכן אם התנו שיטל המתעסק רביע השכר, ואבד המזון כלו - משלם הרביע כלו, שהוא בתורת מלוה. אבל אם נשאר מן המזון מעט, כדי שאם תוסיף על אותו המעט שתות ההפסד שפחת יבוא הכל רביע המזון או יתר - הרי זה משלם שתות בלבד, מן הטעם שפכר בארנו.

ו. המתעסק שהפסיד, וחזר וטרח עד שהרווח - אינו יכול לומר לבעל המעות, בוא ונחשב ההפסד שהפסדנו תחלה ותפסיד שגני שלישי, ונחשב הרווח שהרווחנו באחרונה, ותטל שלישי; אלא מחשב באחרונה בלבד על הרווח או על ההפסד, ואין לו אלא ברוח שהוסיף על הקרן.

ז. נתן לו מאתים יריעות במאתים דינר בעסק, וכתבן בשני שטרות מאה בכל שטר - מחשב לו על כל שטר בפני עצמו, ובעל המעות הוא שהפסיד על עצמו. נתן לו מאה יריעות במאה דינר, וחזר ונתן לו בעסק אחר מאה חביות של זין במאה דינר, וכתב לו שטר עסק אחד במאתים דינר - אינו מחשב לו אלא בשטר אחד, והמתעסק הוא שהפסיד על עצמו. ביצד: שאם מכר המאה יריעות במאה ושלשים, והמאה החביות בשבעים - בעל המעות נוטל הכל: מפני שעשה שטר אחד, הרי הכל מאתים ולא הרווח כלום. אבל אלו הניחם שגני עסקים כשהיו - היה מרווח המתעסק בחלקו בפגדים

וחולק בשכר בשוה. ואם היה אריסו - הואיל והוא מטפל בשלו ובשל בעל השדה, אינו צריך להעלות לו כלום.

ב. השם עגלים וסניחין או הושיב תרנגולין או שם בהמה על הפסם למחצית שכר, ולא העלה לו שכר - הרי דינו כדין העסק של מעות: רואין בכמה שמו בהמות או הביצים, וכמה הרויחו; ונוטל המתעסק שני שלישי השכר. ואם הפסידו, משלם שלישי ההפסד.

ג. שמיין פרה וחמור וכל דבר שדרכו לעשות ולאכל, ויהיה השכר לאמצע בשוה: שאף על פי שזה מתעסק, הרי יש לו רוח אחר לעצמו בעבודת הבהמה, שהרי שוכר אותה או עובד בה, ונהנה בשכרה ובעבודתה. ואין שמיין עגל עם אמו, ולא סניח עם אמו - שהעגל והסניח אינו עושה כלום, ויש בו עסק.

ד. השם בהמה לחברו, עד מתי חייב להטפל בה: באונות, שמונה עשר חדש; ובגדורות, והן הצאן והבקר - עשרים וארבעה חדש. ואם בא לחלק בתוך זמן זה - חבירו מעכב עליו, מפני שנשתתפו סתם. לפי שאינו דומה טפולה של שנה ראשונה, שהוא מרבה והרוח מועט שאינה משתמנת בתחלה אלא בקשי, לטפולה של שנה האחרת, שהוא מועט והרוח מרבה שהרי היא משתמנת הרבה ומוספת בכל יום; לפיכך מעכב עליו, עד סוף שנה שנייה. ילדה הבהמה השומה אצלו, הרי הולד מקלל הרוח לאמצע. ומקום שנהגו לגדל הולדות, יגדלו ואחר כך ימכרו. ומקום שנהגו שלא לגדל, חייב המתעסק להטפל בולדות בדקה שלשים יום ובגסה חמשים יום; וחולקין. רצה להטפל בהן יתר מזמן זה, שם אותם בפני שלשה ביום שלשים וביום חמשים. וכל שירויחו אחר כך - יטל המתעסק שלשה חלקים, וחבירו רביע הרוח: שהרי יש לו חצי הולד, ומפני שמתעסק בחצי של חבירו נוטל חצי אותו החצי; הרי שלשה רבעים. ואם לא התנה בן בפני שלשה - הרי מחל, והולדות ביניהם בשוה כמות שהם. מקום שנהגו להעלות שכר בתף למעות העסק - מעלין, ויהיה כל השכר שנוטל המתעסק בשכר שנושא על כתפו בכלל שכר המעות; וכן אם דרפן להעלות שכר הבהמה, מעלין. מקום שנהגו להעלות ולדות בשכר עמלן, מעלין. וכל המתעסק או משתתף סתם, לא ישנה ממנה המדינה.

ה. ראובן שהיתה לו שדה, והוריד שמעון לתוכה לזרעה או לנטעה ולהוציא עליה הוצאות ולמכר הפרות, וכל היתר על ההוצאה יהיה ביניהם - בין שהתנו שיתלקו בשוה, בין שהתנו שיטל ראובן יתר, בין שהיתה ההוצאה כלה משל ראובן, בין שהיתה ההוצאה משל שמעון - כל זה מתר, ואין כאן אבק רבית. ושמעון המטפל בעבודת הארץ ובהוצאה ובמכירת הפרות, הוא הנקרא אריס. אריס אומר למחצה ירדתי, ובעל השדה אומר לשליש הורדתי - הולכין אחר מנהג המדינה; וזה שטען שלא כמנהג, עליו להביא ראיה.

ו. בעל שהוריד אריסין בנכסי אשתו, וגרשה - אם היה

עשרים, ומפסיד בחלקו בחביות עשרה, והיה נוטל עשרה. וכן כל כיוצא בזה.

ז. אין המתעסק יכול לחלק המעות של עסק או הסחורה, ולומר אטל אני החצי שבתורת מלוה לעצמי ואשא ואתן בו, ואני החצי שבתורת פקדון בבית דין: שלא נתן לו ממון זה, אלא להתעסק בכלו. ואם חלק ועשה זה, אפלו בבית דין הגדול - לא עשה כלום; אלא השכר או ההפסד ביניהם, על אותן הדרכים שבארנו.

ח. המתעסק שנמן מתנה לאחר מן המטלטלין של עסק, או ממעות העסק, והביא בעל הממון ראיה ברורה שאלו המטלטלין או המעות משל עסק הן - מוציאין אותן מייד; ואפלו שנה אותן המקבל מתנה ומכרן, או נתן לאחר, או שהפסיד - חייב לשלם. והכל בראיה ברורה. כבר בארנו שהמתעסק שמת, נשבע בעל המעות וגובה מחצה; ואם יש שם עדים שמטלטלין אלו מן המעות של עסק הן, נוטל אותן בעל המעות בלא שבועה. ואין בעל חוב ולא האשה נוטלים מהן כלום, אלא אם בן היה בהן רוח: הרי חלק הרוח של מת, של יורשים; ויטל מאותו חלק, בעל חוב או האשה.

ו. הנותן מעות לחברו לקח בהם פרות למחצית שכר, ולא לקח - אין לו עליו אלא תרעמת; ואם נודע בראיה ברורה שלקח ומכר, הרי זה מוציא ממנו השכר בעל כרחו.

ז. נתן לו מעות לקח בהן פרות למחצית שכר, לוקח בהן מכל מין שירצה; ולא יקח לא כסות ולא עצים. וכן כל כיוצא בזה. המושיב את חברו בחנות למחצית שכר - אם היה אמן, לא יעסק באמנותו, לפי שאין עיניו על החנות, בשעה שעוסק באמנותו; ואם היה שתף עמו בחצר, מתר. ולא יהיה לוקח ומוכר דברים אחרים; ואם לקח ומכר, השכר לאמצע.

יום חמישי

הלכות שלוחין ושתפין פרק ח

א. הנותן ביצים לבצל תרנגולין להושיב התרנגולין עליהן עד שיצאו האפרוחים, ויגדל אותן בעל התרנגולין, ויהיה הרוח ביניהן - צריך להעלות לו שכר כפועל בטל. וכן השם עגלים וסניחים על הרועה להיות מתעסק בהן עד שיגדלו, והשכר לאמצע - חייב להעלות לו שכר כפועל בטל בכל יום; ומגדלין אותן עד שיהיו העגלים בגי שלש שנים, והחמור עד שתהיה טוענת. ואינו יכול למכר שלא מדעת חבירו בתוך זמן זה. וכן השם בהמה על המפסם להיות מפסם אותה, והשכר לאמצע - צריך לתן לו שכר עמלו כפועל בטל; ואם אמר לו הרי הראש או האליה שלף בעמלק יתר על מחצית השכר, מתר. היו לפסם בהמות אחרות שמפסם אותן עם זו השומה אצלו, וכן אם היו לו עגלים וסניחין אחרים או ביצים אחרות שלו - הואיל והוא מתעסק בשלו ובשל חבירו - אפלו לא העלה לו אלא דבר מועט בכל ימי השתפות הזאת, דיו;

ונתן במקומו חבירו, הרי זה כבן בית; ויש לו להשביעו מספק שלא גזלו כלום בעת שהביא לו הסחורה שקנה, או המעות שמכר לו בהן.

ו. השתפין שנושאין ונותנין ביחד, או שהיה האחד נושא ונותן ומפקיד הסחורה או מקצתה או המעות עם השני בלא משקל ולא מנין ולא מדה - הרי שניהם נכנסו לספק, ויש לכל אחד מהן להשביע חבירו שבועת השתפין. אבל אם היה האחד הוא שנושא ונותן, והשני לא נתעסק עמו כלל - אין נשבע אלא זה שנושא ונותן.

ז. חלקו השתפין והאריסין, ונתגרשה האשה, ונפרד מעליה בן הבית, והביא לו השליח סחורה שקנה לו או מעות שמכר לו בהן, ושתק, והלכו להן ולא תבעו מיד - אינו יכול לחזור ולהשביעו בטענת ספק. אבל אם הייתה לו טענת ודאי - משביעו עליה, ומגלגל בה כל מה שירצה. וכן אם נתחייב לו שבועה אחר זמן, בין של תורה בין של דבריהם, כגון שנעשה לו שתף או בן בית פעם אחת - הרי זה יכול לגלגל עליו שלא גזלתי בשתפות זו שבינינו, ולא כשהייתי שתפי או אריסי או בן ביתי או אפטרופי בראשונה. וכן כל פיוצא בזה.

ח. השתפין שחלקו, ונשאר להן חובות אצל אחרים - אינו יכולין להשביע זה את זה מספק: שהרי חלקו, והחוב שנשאר דבר ידוע הוא; כל מה שיפרעו, יקח זה חלקו וזה חלקו מן החוב. וכן אם נשאר להן מעות בפיס, וכבר ידעו אותן ועדיין לא נטל כל אחד חלקו - אין משביעין זה את זה, שהמעות פחלוקין הן. וכן אם עשו חשבון על כל השתפות, ונשאר לאחד מהן אצל חבירו דבר קצוב וידוע - אף על פי שעדיין לא נטלו, הרי חלקו. אבל אם נשאר ביניהן כל שהוא מן הפרות, ועדיין לא חלקו אותן ולא ידעו משקלם, או שנשאר ביניהם צד מן השתפות שלא עשו בו חשבון, ולא ידע כל אחד מהן כמה חלקו המגיע - הרי השתפות קימת עדין, ומשביעין זה את זה.

ט. מי שתבע חבירו אחר חלקה, אינו יכול להשביעו אלא על ידי גלגול כמו שאמרנו; אבל יש לו להחרים סתם על מי שגזלו כלום כשהיה שתפו או אריסו או בן ביתו, ולא יודה כמה שגזל.

שבת קודש

הלכות שלוחין ושתפין פרק י

א. שתף שטען על חבירו שפך היה תנאי בינינו, והלה אומר לא היה תנאי זה מעולם, או שטען שהגרן שלי היה כף וכף, והלה אומר אינו אלא פחות מזה, או שטען שכבר נתתי לך מן השתפות, והלה אומר לא לקחתי, או שטען שסחורה זו משלי, והלה אומר משל אמצע, וכל פיוצא בטענות אלו - הרשות ביד התובע בשבועה. כיצד: אם רצה התובע שלא ישביע השתף שבועת השתפין, וישביעו הסת על הטענה ששכר בה ואומר לא היו דברים מעולם - הרי זה משביעו. ואם רצה - מגלגל עליו כל אלו

הבעל אריס - הואיל ונסתלק בעל, נסתלקו הם, ואין להם מן ההוצאה, אלא שעור השבח ובשבועה. ואם אין הבעל אריס - על דעת הארץ ירדו, ושמין להם באריס.

ז. האחין או שאר היושעין שלא חלקו ירשת מורישן, אלא כלן משתמשין בה ביחד - הרי הן כשתפין לכל דבר ודבר. אחד מן האחין או מן השתפין שנפל לאמנות המלך, הרוח לאמצע. חלה אחד מהן, ונתרפא - נתרפא מן האמצע; ואם חלה בפשיעה, כגון שהלך בשלג, או פתמה בימי החם, עד שחלה, וכן כל פיוצא בזה - הרי זה מתרפא משל עצמו.

יום שישי

הלכות שלוחין ושתפין פרק ט

א. השתפין בלן, והאריסין, והאפטרופין שמנו אותן בית דין על היתומים, והאשה שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית, או שהושיבה בעלה חנונית, וכן הבית - כל אחד מאלו נשבע מדבריהן בטענת ספק: שמא גזל חבירו במשא ומתן, או שמא לא דקדק בחשבון שביניהם. ולמה תקנו חכמים שבועה זו: מפני שאלו מורין לעצמן שכל מה שיקחו מנכסי בעל המעות ראוי להן, מפני שטורחין ונושאין ונותנין; לפיכך תקנו להם חכמים שחייבין שבועה בטענת ספק, כדי שיעשו כל מעשיהם בצדק ואמונה.

ב. ואין אחד מכל אלו נשבע בטענת ספק, עד שיחשדו המשביע אותו בשתי כסף, שהן שתי מעין של כסף, כמו שיתבאר; אבל אם חשדן בפחות מזה, אין נשבעין.

ג. מכאן הורו רבותי שאם מת השתף האחד, אין הירש יכול להשביע שתפו של אביו בטענת שמא, שהרי אינו יודע הדבר שחשדו בו אביו בודאי, כדי שיחשד אותו זה הירש בשתי כסף. ויש מי שהורה שמשביע אותו הירש בטענת שמא; ולא ראינו מי שדן כך.

ד. אף על פי שאין שם עדים שזה שתפו או אריסו או בן ביתו, אלא הרי הוא מודה מפי עצמו ואמר שתפו או אריסו או בן ביתו אני, אבל לא גזלתי כלום - הרי זה נשבע בנקיטת חפץ: שאין אומרים מיגזל לפטרו משבועה, אלא לפטרו ממנו. איזה הוא בן הבית שיש לו להשביעו בטענת ספק - זה שמוציא פועלים ומכניס פועלים, מכניס לו פרות ומוציא לו פרות. אבל בן הבית שאינו נושא ונותן, אלא נכנס ברגליו ויוצא בלכד - אינו יכול להשביעו מספק. וכן אפטרופוס שמנהו אבי יתומים, אין היתומים משביעין אותו בטענת ספק. וכן האשה שלא נעשית אפטרופא בחיי בעלה, ולא נשאה ונתנה אחר קבירת בעלה - אין משביעין אותה מספק. וכן אם נשאה ונתנה בין מיתה לקבורה, אין משביעין אותה על זה שנשתמשה בו בין מיתה לקבורה: שאם אתה אומר תשבע על זה, לא תמכר לקבורה; ונמצא המת מתגול.

ה. המשלם ביד חבירו חפץ למכרו, או ששלח בידו מעות לקנות לו סחורה או פרות - אף על פי שלא נתן לו שכר על זה, ואין לו חלק ולא הניה בשליחותו זו, הואיל ונשא

הדברים בשבועת השתפין, ומשביעו בטענת ספק שלא גזלתני כלום כל ימי השתפנות, ושהיה בינינו תנאי כך וכך, ושווה הסחורה שלך, ושתנת לי כך וכך; וכן כל פיוצא בזה. ב. התובע שתפו להשביעו שבועת השתפין, הנתבע אומר כבר חלקנו ולא נשאר לך אצלי כלום, והתובע אומר עדן לא חלקנו ולא עשינו חשבון, או שאמר התובע חלקנו על מנת שנשביע אותך שבועת השתפין בכל עת שנרצה ועדין לא נשבעת, ואתה מדחה אותי מיום ליום - אינו יכול להשביעו בטענת ספק. ואפלו אמר הנתבע בן חלקנו ונשאר לך אצלי, וזה הנשאר אינו אלא חוב שזקפתו עלי, או פקדון הנחתו אצלי - אף על פי שיש עדים שהיה שתפו, אינו יכול להשביעו בטענת ספק, ואינו יכול להשביעו הסת שפכר חלקו או שלא נשתתפו מעולם, ואפלו על ידי גלגול: לפי שאין משביעין הסת ואין מגלגלין, אלא על טענה שאם יודה בה יהיה חייב לשלם ממון; אבל דבר שאפלו הודה בו, אינו חייב אלא שבועה - אינו נשבע עליו, ואפלו על ידי גלגול. וכזה הורו כל הגאונים בעלי הוראה.

ו. טען שמעון שיש ללוי עלי חוב בזה השתפנות מנה - אם היה בידו כדי החוב, והיה יכול לתנו ללוי - נאמן; ונותנין החוב, ואחר כך מחשבי. ואם אין בידו לתן, אינו נאמן להוציא מיד ראובן הממון או מן הסחורה הידועה לשתפנות - שמא קנוניא הן עושין שמעון ולוי, על נכסי ראובן. ואפלו היתה המלוה בשטר, אין ראובן חייב לשלם ממנה כלום. אבל אם טען שמעון שראובן יודע בודאי שזה החוב שעלי מחמת השתפנות הוא, והחוב אצלנו הוא - ישבע ראובן הסת או על ידי גלגול, שאינו יודע שחוב זה אצלנו; וישלם שמעון החוב משלו. וכן אם יצא שטר חוב על לוי בשם שמעון במאה דינרין מממון השתפנות, ואמר שמעון נפרעתי והחזרתיו לפיס, או שאמר שמעון קבעתי לו זמן לשנה או לשנים - אינו נאמן, שמא קנוניא הוא עושה על נכסי ראובן. וכיצד דינין בדין זה, לוי כבר נפטר בהודאת שמעון; ואם לא הביא שמעון ראיה - ישלם מביתו, ויתבע לוי בסוף זמן שאמר. וכן כל פיוצא בזה.

בריה רחמנא דסייען

הדברים בשבועת השתפין, ומשביעו בטענת ספק שלא גזלתני כלום כל ימי השתפנות, ושהיה בינינו תנאי כך וכך, ושווה הסחורה שלך, ושתנת לי כך וכך; וכן כל פיוצא בזה. ב. התובע שתפו להשביעו שבועת השתפין, הנתבע אומר כבר חלקנו ולא נשאר לך אצלי כלום, והתובע אומר עדן לא חלקנו ולא עשינו חשבון, או שאמר התובע חלקנו על מנת שנשביע אותך שבועת השתפין בכל עת שנרצה ועדין לא נשבעת, ואתה מדחה אותי מיום ליום - אינו יכול להשביעו בטענת ספק. ואפלו אמר הנתבע בן חלקנו ונשאר לך אצלי, וזה הנשאר אינו אלא חוב שזקפתו עלי, או פקדון הנחתו אצלי - אף על פי שיש עדים שהיה שתפו, אינו יכול להשביעו בטענת ספק, ואינו יכול להשביעו הסת שפכר חלקו או שלא נשתתפו מעולם, ואפלו על ידי גלגול: לפי שאין משביעין הסת ואין מגלגלין, אלא על טענה שאם יודה בה יהיה חייב לשלם ממון; אבל דבר שאפלו הודה בו, אינו חייב אלא שבועה - אינו נשבע עליו, ואפלו על ידי גלגול. וכזה הורו כל הגאונים בעלי הוראה.

ג. טען שעדין שתפי אתה ונשאר לי אצלך כך וכך, וזה אומר כבר חלקנו ולא נשאר לך אצלי כלום, או לא היית שתפי מעולם - הרי הנתבע נשבע הסת שאין לו בידו כלום, ומגלגל עליו שלא גזלתני כלום מעולם; ואינו מגלגל עליו שלא היית שתפי מעולם או שפכר חלקנו בו, מן הטעם שביארנו.

ד. טען שעדין שתפין אגחנו וגש לי להשביעך בטענת ספק, והלה אומר לא נשתתפנו מעולם, והביא התובע עדים שהיה שתפו, וחזר הנתבע אחר כך ואמר חלקנו - אין שומעין לו: שהרי החזק בפרן לשבועה זו, וישבע שבועת השתפין. וכן כל פיוצא בזה.

ה. ראובן שהטיל לפיס ארבע מאות דינרים, והטיל שמעון מאתיים, ונשתתפו ונשאו ונתנו ביחד, והרי הממון

שיעורי רמב"ם ספר המצוות - ג' ט' כסלו ה'תשס"ט

יום ראשון

מצות עשה קסא.

מצות לא תעשה קמ.

יום ושבוע שבוע, שהרי אמר: "תספרו חמשים יום" (שם, טז), ואמר: "שבועה שבעת תספר-לך" (דברים טז, ט), בשם שמנין השנים והשמיים מצוה אחת, כמו שבארנו, כך ספירת העמר מצוה אחת, וכך מנה אותה כל-מי-שקדמני — במצוה אחת, ונכון הוא מה שעשו בזה. ואל יטעף אומרם (ראש השנה ה, חגיגה יז: מנחות סו.): "מצוה לממני (למנות) יומי ומצוה לממני שבועי" עד שתחשוב שהן שתי מצות — לפי שכל-חלק-וחלק מחלקי

המצוה הקס"א — הצווי שנוצטוינו בספירת העמר, והוא אמרו יתעלה: "וספרתם לכם ממחרת השבת" (ויקרא כג, טו). דע, שפמנו שחייב בית דין לספור שני יובל, שנה שנה ושמיטה שמיטה, כמו שבארנו לעיל (מצות עשה קמ), כך חייב כל-אחד ואחד מאתנו לספור ימי העמר, יום

בפרק ב' מזבחים. והאזהרה על אכילת פגול זה היא אמרו: "לא-יאכל כִּי-קֹדֶשׁ הֵם". (שמות כט, לג), כמו שבארנו במצוה שלפני זו (קלא); אבל את-העֶנֶשׁ לַמִּדְנָה מִמֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בַּפֶּגֶל בַּפְּרִשֶׁת צוֹ אֶת-אֶהֱרֹן: "וְאֵם הָאֵכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר-זֶבַח שְׁלָמִיו בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצֶה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחַשֵׁב לוֹ פֶּגֶל יִהְיֶה וְהִנֵּפֶשׁ הָאֵכֹלֶת מִמֶּנּוּ עֹנָה תִּשָּׂא" (ויקרא ז, יח). ובאה הקבלה בפרוש פסוק זה, שהוא מדבר בקרבן שנתקלקלה בו המחשבה בשעת הקרבתו והוא הנקרא: פגול, ושאומו "האכל יאכל" אין פונתו אלא אם חשב עליו שיאכל ממנו ביום השלישי. אמרו (זבחים כט): "כִּי (הטה) אֲזַנֶּךָ לְשֹׁמוֹעַ, בְּמַחֲשָׁב עַל זִכְחוֹ שִׁיאֲכַל מִמֶּנּוּ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הַפֶּתוּב מְדַבֵּר", שהוא מתקלקל במחשבה זו, והאוכל ממנו אחר מחשבה זו — חייב כרת, שנאמר: "וְהִנֵּפֶשׁ הָאֵכֹלֶת מִמֶּנּוּ עֹנָה תִּשָּׂא", ואמר בנותר: "וְאֵכֹלִיו עֹנֹה יִשָּׂא כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה" (שם יט, ח). ובגמרא פרות (ה). אמרו: "אל תהי גזרה שיהיה קלה בעיניך, שהרי פגול אחד מגופי תורה ולא למדו הפתוב אלא בגזרה שיהיה דילף (שנלמד) עון עון מנותר: פתיב הקא (ב"פגול)" וְהִנֵּפֶשׁ הָאֵכֹלֶת מִמֶּנּוּ עֹנָה תִּשָּׂא, וכתיב הֵתָם (ב"נותר) "וְאֵכֹלִיו עֹנֹה יִשָּׂא" — מה להלן כרת אף כאן כרת, וגם האוכל פגול בשגגה — יביא חטאת קבועה. וכבר נתבאר דיוני הפגול והנותר במקומות שונים בסדר קדשים.

יום שלישי

מצות לא תעשה קב.

המצוה המְשְׁלִימָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים — האזהרה שהזהרנו מלהותיר שום דבר (להשאיר, ולא לאכלו) מקרבן תודה עד בקר, והוא אמרו בקרבן תודה: "לֹא-תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר" (ויקרא כב, ל). ומזה למדנו שאר קדשים, שכל-מה שנותר מהם לאחר זמן אכילתם — הרי הוא נותר וחייב לשפרו לפי שהוא נתק לעשה (בזה שמקיים את מצות שריפת הנותר, מנתק ומבטל את הלאו של "לא תותירו", ואינו לוקה); ושפרתו מצות עשה, כמו שבארנו במצוה צ"א ממצות עשה.

איזו מצוה שיש לה חלקים, מצוה לעשות אותו החלק ממנה. אבל היו נעשות שתי מצות אלו אמרו (חז"ל, בגמרא): מנין הימים מצוה, ומנין השבועות מצוה. וזה דבר שלא יעלם ממי שמדקדק בדברים, שהרי אם תאמר: חובה לעשות כן וכך, אין לשון זה מחייב שתהא אותה הפעלה מצוה בפני עצמה. וראיה ברורה על זה (ששתי הספירות נכללים במצוה אחת), זה שאנו מונים גם את השבועות בכל-לילה באמרנו, שהם כן וכך שבועות וכך וכך ימים, ואלו היו השבועות מצוה בפני עצמה, לא היו מתקנים מנינם אלא בלילי השבועות בלבד, ואז היו להן שתי ברכות: "אשר קדשנו במצותיו וצונו על ספירת ימי העמר" ו"על ספירת שבועי העמר", ואין הדבר כן, אלא המצוה היא ספירת העמר — ימיו ושבועיו, כמו שצוה. ואין הנשים חייבות במצוה זו.

המצוה המְשְׁלִימָה מֵאָה וְאַרְבָּעִים — האזהרה שהזהרנו מלאכול פסולי המקדשין שאסור לאכלם, והוא שהיה מום שעשינוהו בהם בכונה, כמו שנתבאר במסכת בכורות (לה). או שנפסל אותו הקרבן אחר שחיטתו בדרך מדרבי הפסול המונעים אכילתו, והוא שנאמר: "לֹא תֹאכַל כָּל-תוֹעֵבָה" (שם יד, ג). ולשון ספרי (פרשת ראה שם): "לֹא תֹאכַל כָּל-תוֹעֵבָה" בפסולי המקדשין הפתוב מדבר. ושם אמרו: "רבי אליעזר בן-יעקב אומר: מנין לצורם (חותך) באזן הפכור ואכל ממנו שעובר בלא-תעשה? תלמוד לומר: "לֹא תֹאכַל כָּל-תוֹעֵבָה"; ומי שאכל לוקה. וכבר נתבאר דיוני מצוה זו במסכת בכורות.

יום שני

מצות לא תעשה קלב.

המצוה הקל"ב — האזהרה שהזהרנו מלאכול את-הפגול. והפגול הוא הקרבן שנתקלקלה בו המחשבה בשעת שחיטתו או בשעת הקרבתו, שחשב האיש שעסק בהקרבתו שיאכל ממנו אחר זמנו או יקטיר מה שראוי להקטיר ממנו אחר זמנו, כמו שבארנו ובררנו (ב"פירוש המשניות")

יום רביעי

מצות לא תעשה קלא.

הגוף (טמא שאכל בשר של קדש) בכרת, טמאת הבשר (שאכל בשר טמא של קדש) בלאו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק י"ג מזבחים (משנה ב).

המצוה הקכ"ט — האזהרה שהזהר הטמא מלאכול קדש, והוא אמרו ביולדת: "בכל-קדש לא-תגע" (שם, ד). ולשון ספרא (פרשת תזריע): "בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא תבא — מה מקדש הנכנס לו בטמאה ענוש כרת, אף הקדש האוכלו בטמאה ענוש כרת". ולמד באמרו "לא-תגע" באדם שאכל במזיד, שסומך על הפלל שנתבאר במכות (יד) בבאור אמרו יתעלה: "בכל-קדש לא תגע", והוא אמרם בגמרא מכות: טמא שאכל את-הקדש, בשלמא ענוש כתיב: "והנפש אשר-תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה" (שם ז, כ); אזהרה מנא לן? אתיא מ"בכל-קדש לא-תגע". ושם אמרו: "בכל-קדש לא-תגע" — אזהרה לאוכל. אתה אומר אזהרה לאוכל, או אינו אלא אזהרה לנוגע? תלמוד לומר: "בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא תבא" — מקיש קדש למקדש: מה מקדש שיש בו נטילת נשמה (חיוב כרת) אף קדש דבר שיש בו נטילת נשמה; ואי לנגיעה — מאי נטילת נשמה איכא (איך תיתכן נטילת נשמה)? אלא לאכילה. ואפקה רחמנא (התורה התבטאה) לאכילה בלשון נגיעה למימר דנגיעה באכילה. ומן-הלשונות האלה יתבאר לך, שטמא שאכל את-הקדש חייב כרת, במה דברים אמורים? אם הוא מזיד; אבל אם הוא שוגג — הרי זה מקריב קרבן עולה ויורד, כמו שהזכרנו במצוה ע"ב ממצות עשה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק י"ג מזבחים (קו).

יום שישי

מצות עשה צא.

המצוה הצ"א — הצווי שנוצטונו לשרוף הנוותר (התורה קבעה זמן לאכילת קרבנות מסוימים והנוותר מהן לאחר הזמן הוא "נוותר"), והוא אמרו יתעלה: "והנוותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף" (ויקרא ז, יז). ובפרוש אמרו על זה שאמר יתעלה בכבש הפסח: "לא תותירו ממנו

המצוה הקל"א — האזהרה שהזהרנו מלאכול את-הנוותר, והוא מה-שנשאר מבשר הקדשים אחר הזמן הקבוע לאכילתם. ולא באה בלשון התורה אזהרה מפרשת לאסור אכילתו, אלא נתבאר בתורה חיוב הכרת למי שאוכל נוותר, והוא אמרו בפרשת קדושים בהזכירו קרבן השלמים: "והנוותר עד-יום השלישי באש ישרף, ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה, ואכליו עונו ישא כפי-את-קדש ה' חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה" (שם יט, ו-ח), הנה נתבאר שהוא בכרת אם הוא מזיד; ואם אכל בשוגג — חייב חטאת קבועה. הנה הענין מפרש בפתיב; אבל האזהרה היא ממה-שאמר במלואים: "וזה לא-יאכל כפי-קדש הוא" (שמות כט, לד). כפי זה, שהוא "הוא", הוא כולל גם כל מה-שנתקלקל מן-הקדשים ואסור לאכלו — פנוותר. ובמעילה (יז) אמרו על מה-שאמרה המשנה: "הפגול והנוותר אין מצטרפין זה עם זה מפני שהן שני שמות (של איסורים שונים)", אמרו: לא שנו אלא לטמאת הידים (ידיים שנגעו בכמות מסוימת של פגול ונוותר, שטומאתם מדרבנן; אבל לענין (שיעור) אכילה מצטרפין, דתנא: רבי אליעזר אומר: "לא-יאכל כי קדש הם — כל-שבקדש פסול, לתן לא-תעשה על אכילתו", והפגול והנוותר הם מפסולי המקדשין ולפיכך כל-אחד מהם מזקרים על אכילתו על פי אמרו: "לא-יאכל כפי-קדש הם". וכבר נתבאר ענין הנוותר שהוא כרת.

יום חמישי

מצות לא תעשה קל. קכט.

המצוה המשלימה מאה ושלשים — האזהרה שהזהרנו מלאכול בשר קדשים שנטמאו, והוא אמרו יתעלה: "והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל" (ויקרא יב, יט); ומי שעבר ואכלו — לוקה. ובתוספתא זבחים (פרק ה) נתבאר, שטהור שאכל בשר טמא — הרי זה לוקה את-הארבעים. ובפרק ב' מגמרא פסחים (כד) אמרו: "טמאת

עד-בקר והנותר ממנו עד-בקר באש תשרפו" (שמות יב, י), אמרו במכילתא: "בא הפתוב לתן עשה על לא-תעשה". ובמקומות רבים בפסחים (פד.) ובמכות (צ: וטז.) וזולתם (מקומות רבים נוספים) אמרו בפרוש שלא דנותר לאו שנתק לעשה הוא (שאם מקיים את ה"עשה": "באש תשרפו" — מנתק את הלאו ומבטלו), ולפיכך אין לוקין עליו. והעשה הוא מה-שהזכרנו, שנגמר: "והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו". ודין הפגול (שהכהן המקריב חשב מחשבות מסוימות, שלא כפי הצורך) והנותר שוה, כמו שאבאר במצות לא-תעשה (לא תעשה קלב), שפכר הזכיר את-הפגול בלשון "נותר". וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו בפסחים (כוז:) ובסוף תמונה (לד.).

שבת קודש

מצות עשה צ.

המצוה המְשְׁלִימָה תַּשְׁעִים — הצווי שנגזטונו לשרוף קדשים שנטמאו, והוא אמרו יתעלה: "והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל

באש ישרף" (ויקרא ז, יט), ובגמרא שבת (כד:) באו-לבאר, מה-טעם אסור להדליק שמן תרומה שנטמא ואמרו: "שבתון (מצות השביתה ממלאכה ביום-טוב) עשה הוא, והוי יום טוב עשה ולא-תעשה, ואין עשה (של שריפת קדשים שנטמאו) דוחה את לא-תעשה ועשה". ענין הדברים האלה הוא: שעשית מלאכה ביום טוב אסורה, והעושה עובר על מצות עשה, שכן בטל מצות עשה, והוא אמרו ביום טוב: "יהיה לכם שבתון" (שם כג, כד); ועובר על מצות לא-תעשה, לפי שעבר על לאו, והוא אמרו: "כל-מלאכה לא-יעשה בהם" (שמות יב, טז), כלומר: ביום טוב. אכל שרפת קדשים טמאים אינה אלא מצות עשה, ולפיכך אסור לשרפם ביום טוב מחמת הכלל שהזכיר: "אין עשה דוחה את לא-תעשה ועשה". ואמרו שם (שבת כה.) עוד דבר, וזו לשונו: "כשם שמצוה לשרוף קדשים שנטמאו, כך מצוה לשרוף שמן (לאו דוקא) תרומה שנטמא". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפסחים (פב.) ובסוף תמונה (לג:).

המשך ביאור למסכת קידושין ליום חמישי עמ' א

ומכפר האמור בחיין — ציפורי מצורע (מכשיר בחיין) ועגלה ערופה (מכפר בחיין) עשה בו — השוואת התורה מכשיר מכפר, ודינם של ציפורי מצורע שהם 'מכשיר', כדינה של עגלה ערופה שהיא 'מכפר'. שכמו שעגלה ערופה אסורה בהנאה כבר מחיים, משעת ירידתה לנחל, כך גם ציפורי מצורע אסורים בהנאה מחיים, משעת לקיחה. והרי שלתנא דבי רבי ישמעאל ציפורי מצורע אסורות מחיים, כעגלה ערופה. והוא חולק על רבי יעקב ורבי שמעון. וריש לקיש סובר כמותו, ומבאר שזמן האיסור שלהן תלוי בשעת לקיחה. הגמרא חזרת לדון בדברי הברייתא שהובאה לעיל. גופא, נאמר בתורה (דברים יד, יא) 'כל צפור מהרה תאכלו', ומלשון 'כל' דרשו לרבות את הציפור המשולחת שמוותרת באכילה. ובהמשך נאמר (שם יד, יב) 'וזה אשר לא תאכלו מהם', ומלשון 'אשר' דרשו לרבות את הציפור השחוקה שאסורה בהנאה. שואלת הגמרא, ואיפוך אנה — מדוע לא נהפוך את הדרשות, ונלמד מן הפסוק 'כל צפור טהורה תאכלו' לרבות את השחוקה שהיא מותרת באכילה, ומן הפסוק 'וזה אשר לא תאכלו מהם' נלמד לאסור את הציפור המשולחת. ומניין לברייתא להחיות את המשולחת ולאסור את השחוקה. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי לא מצינו בשום מקום בעלי חיים אסור עולם בעודם חיים, לפיכך אין זה מסתבר שהציפור המשולחת תהא אסורה באכילה בעודה חיה. ויש לומר שהפסוק דאסור 'וזה אשר לא תאכלו' בא לאסור את השחוקה, והפסוק המתיר 'כל צפור טהורה תאכלו' בא להחיות את המשולחת. הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן שאמר בשם רבי שמעון בר יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים: מתקין לה — מקשה רב שמואל בר רב יצחק, ולא — וכי לא מצינו כן, הרי

מבאת הגמרא: עד כאן לא פליגי רבי יעקב ורבי שמעון אלא לגבי שחיטה שאינה ראויה, מר — רבי יעקב סבר ששחיטה שאינה ראויה למצותה, כגון ציפור זו ששחטה שלא באזוב ושלא בעץ ארו ופסולה לטהרתה, שמה שחיטה — נחשבת שחיטה לגבי איסור הנאה, והציפור נאסרת בשחיטה זו. ומר — רבי שמעון סבר ששחיטה שאינה ראויה לקיום מצותה לא שמה שחיטה — ואין הציפור נאסרת מחמת שחיטה כזו. אמנם רבנן עסקא מיהא — כולם מודים שמתיים לא מיתפרא — שלא נאסרה הציפור מחיים, וכל הנידון הוא אם היא נאסרת בשחיטה שאינה ראויה או לא. והרי ששניהם סוברים שאין הציפור נאסרת אלא משעת שחיטה. וקשה על ריש לקיש הסובר שהציפורים נאסרות כבר משעת לקיחה. מתרצת הגמרא, תנאי היא — מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש מאימתי הציפורים נאסרות זו מחלוקת תנאים. רבי יעקב ורבי שמעון אכן סוברים שהן נאסרות רק משעת שחיטה, וכמותם סבר גם רבי יוחנן. אמנם יש תנא החולק וסובר שציפורי מצורע נאסרות מחיים, והיא הברייתא המובאת לעיל. ותנא דבי רבי ישמעאל, נאמר בתורה בפרשת הקרבנות, מכשיר — אשם מצורע, שבא להכשיר את המצורע ולהתירו לאכול בקדשים, שכל זמן שלא הביא אשמו אינו אוכל בקדשים, ונאמר בתורה מכפר — שאר הקרבנות שבאים לכפר, והמכשיר והמכפר הללו הם מכפלים, שהם נעשים בעזרה. ונאמר עוד בתורה מכשיר — ציפורי מצורע הבאים להכשיר את המצורע ולהתירו להיכנס לתוך המחנה, ומכפר — עגלה ערופה הבאה לכפרה שנאמר (דברים כא, ח) 'כפר לעמך ישראל', והמכשיר והמכפר הללו הם בחיין, שהם נעשים מחוץ לעזרה. ויש ללמוד שדינם של המכשיר והמכפר בחיין שווה לדינם של המכשיר והמכפר בפנים. מה — כמו שבמכשיר ומכפר האמור בפנים, שהם אשם מצורע (מכשיר בפנים), ושאר הקרבנות (מכפר בפנים). עשה בו — השוואת התורה מכשיר מכפר שדינו של אשם מצורע המכשיר, שווה לכל הקרבנות. אף מכשיר

שופטים ד אֶכֶד

ד א וַיִּסְפּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וְאַהוּד מֵת: ד וַיִּמְכְּרֻם יְהוָה בְּיַד יָבִין מֶלֶךְ-כְּנָעַן אֲשֶׁר מָלַךְ בַּחצֹר וְיִשְׂרָצְבָא וְהוּא יוֹשֵׁב בַּחֲרָשֶׁת הַגּוֹיִם: ג וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-יְהוָה כִּי תָשַׁע מֵאוֹת רֶכֶב-בְּרוֹזַל לוֹ וְהוּא לֶחָץ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֲזָקָה עֲשָׂרִים שָׁנָה: ד וּדְבוּרָה אִשָּׁה נְבִיאָה אֵשֶׁת לְפִידוֹת הָיָא שֹׁפֶטָה אֶת-יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא: ה וְהָיָא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת-תְּמָר דְּבוּרָה בֵּין הָרְמָה וּבֵין בֵּית-אֵל בְּהַר אַפְרַיִם וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַשְׁפָּט: ו וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְבָרַךְ בֶּן-אֲבִינֵעַם מִקֵּדֶשׁ נַפְתָּלִי וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲלֹא-צוּהָ יְהוָה אֶל-הַיִּשְׂרָאֵל לָךְ וּמִשְׁכַּתָּ בְּהַר תְּבוֹר וְלָקַחְתָּ עִמָּךְ עֲשָׂרַת אֲלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי נַפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זְבֻלֹן: ז וּמִשְׁכַּתִּי אֵלֶיךָ אֶל-נַחַל קִישּׁוֹן אֶת-סִיסְרָא שֹׂרֵץ-צָבָא יָבִין וְאֶת-רֶכְבּוֹ וְאֶת-הַמוֹנֵג וּנְתַתִּיהוּ בְּיָדְךָ: ח וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרַךְ אֱ-סִתְּלָכִי עִמִּי וְהִלַּכְתִּי וְאֱ-סִתְּלָכִי עִמִּי לֹא אֵלֶיךָ: ט וַתֹּאמֶר הֲלֹךְ אֵלֶיךָ עִמָּךְ אָפֶס כִּי לֹא

רש"י

אלא למדנו שאשה עשירה היתה ומן המקומות האלו היתה פרנסתה, והיא יושבת בעירה, עטרות שמה: תחת תומר. תמרים היו לה ביריחו, וכרמים ברמה, וזיתים בבקעת בית אל, שהוא מקום שמן, ועפר חיורר בהר אפרים, (תרגום:) 'בטור מלכא', אומר אני שמוכרין אותה ליוצרי חרש. ויש פותרין: 'עפר חיורר', שדה זרע, כמו (שביעית ב א): שדה הלבן: (ו) הלא צוה. ביד משה (דברים כ יז): כי החרם

(ב) בחרושת הגוים. שם עיר, על שם שהיתה חזקה ושולטת: (ג) לחץ את בני ישראל בחזקה. דרש רבי תנחומא (צו ב): בגידופין, וכן הוא אומר (מלאכי ג יג): חזקו עלי דבריכם: (ד) אשת לפידות. שהיתה עושה פתילות למקדש: (ה) תחת תומר. תמרים היו לה ביריחו: בין הרמה ובין בית אל בהר אפרים. לפי תרגומו של יונתן יש ללמוד שאין מקרא זה כמשמעו, ואין אלו סימני מקום שיבתה,

מצודת ציון

(ג) ברזל. חזקים כברזל: (ו) מקדש נפתלי. שם מקום בנחלת נפתלי: (ז) המונג. הוא ענין עם רב, על שם שקול המייתם רבה: (ט) אפס. רק: תפארתי. שבחך: ימכור.

מצודת דוד

(א) ואהוד מת. רצה לומר, מיום שמת אהוד, ואף בימי שמגר עשו הרע, ולזה לא היתה תשועתו גדולה: (ב) אשר מלך בחצור. טרם לכד יהושע את חצור, ומה שכתבו ביהושע (יא ט), הכה בחרב, על חצור הוא חזור

ולא על מלכה, כי אחר שלכדו שלחו לנפשו, ומלך בחרושת הגוים, והוא מקום מה נמצא בה כל מלאכת חרש ואומן: (ג) כי תשע וגו'. ולזה לא ערב לבם לגשת למלחמה, וצעקו בתפלה לה': והוא לחץ וגו' בחזקה. דחק את ישראל בחוזק רב: (ד) אשת לפידות. רצה לומר, אשת חיל, זריזה במעשיה כלפיד אש, והוא ענין מליצה, וכאשר יאמרו הבריות: היא שפטה. בעבור שהיתה נביאה וזריזה במעשיה, בא לה המעלה הזאת להיות שופטת את ישראל: (ה) תחת תמר. לבל תתיחד עם האנשים הבאים אליה למשפט, קבעה ישיבתה תחת אילן תמר, שאין שם מקום ייחוד (מגילה יד א): דבורה בין הרמה וגו'. רצה לומר, ותמיד היתה דבורה בין הרמה וכו': ויעלו אליה. אל המקום ההוא: (ו) הלא צוה ה'. באמת צוה ה', כי בנבואה נאמר לה, ועם שלא נזכר: לך ומשכת. משוך לבות בני ישראל לפתותם לבא עמך בהר תבור להלחם בסיסרא, כי מאד פחדו מחילו הרב: (ז) ומשכתי וגו'. רצה לומר, אתן בלבו ללכת אל נחל קישון: (ח) אם תלכי עמי. אל המלחמה: (ט) אפס וגו'. כי הנה הפאר הניתן לשר הצבא הוא בעבור אחד משני דרכים, או בהראות אומץ לבבו ללכת למלחמה מבלי פחד, או בהתגבר הוא או אחד מאנשיו להמית

תְּהִיָּה תַּפְאֲרֹתָךְ עַל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ כִּי בִיד־אִשָּׁה יִמְכַּר יְהוָה
 אֶת־סִיסְרָא וְתִקֶּם דְּבוּרָה וְתִלְךְ עִם־בָּרַק קְדָשָׁה: יִוִּזְעַק בָּרַק אֶת־זְבוּלוֹן
 וְאֶת־נַפְתָּלִי קְדָשָׁה וַיַּעַל בְּרַגְלָיו עֲשָׂרֶת אֲלָפֵי אִישׁ וַתַּעַל עִמּוֹ דְּבוּרָה: יֵא וְחֹבֶר
 הַקִּינִי נִפְרַד מִקֵּין מִבְּנֵי חֶבֶן חֲתָן מִשָּׁה וַיֵּט אֶהָלוּ עַד־אֵלּוֹן בְּצַעֲנָנִים (בְּצַעֲנָנִים
 קרי) אֲשֶׁר אֶת־קְדָשׁ: יב וַיִּגְדּוּ לְסִיסְרָא כִּי עָלָה בָרַק בֶּן־אֲבִינֵעַם הֶרֶת־תְּבוֹר:
 יג וַיִּזְעַק סִיסְרָא אֶת־כָּל־רֶכֶבּוֹ תִשָּׁע מֵאוֹת רֶכֶב בְּרוֹל וְאֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ
 מִחֶרֶשֶׁת הַגּוֹיִם אֶל־נַחַל קִישׁוֹן: יד וַתֹּאמֶר דְּבוּרָה אֶל־בָּרַק קוּם כִּי זֶה הַיּוֹם
 אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֶת־סִיסְרָא בְּיָדְךָ הֲלֹא יֵצֵא לְפָנֶיךָ וַיִּרַד בָּרַק מֵהָר תְּבוֹר
 וְעֲשָׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ אַחֲרָיו: טו וַיֵּהָם יְהוָה אֶת־סִיסְרָא וְאֶת־כָּל־הָרֶכֶב
 וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה לְפִי־חֶרֶב לְפָנֵי בָרַק וַיִּרַד סִיסְרָא מֵעַל הַמָּרְכָבָה וַיָּנֶם בְּרַגְלָיו:
 טז וּבָרַק רָדַף אַחֲרֵי הָרֶכֶב וְאַחֲרֵי הַמַּחֲנֶה עַד חֶרֶשֶׁת הַגּוֹיִם וַיִּפֹּל כָּל־מַחֲנֶה
 סִיסְרָא לְפִי־חֶרֶב לֹא נִשְׁאַר עַד־אַחֵר: יז וְסִיסְרָא נָם בְּרַגְלָיו אֶל־אֶהָל יַעֲלֵ
 אִשֶּׁת חֶבֶר הַקִּינִי כִּי שָׁלוֹם בֵּין יֶכִן מֶלֶךְ־חֲצוֹר וּבֵין בֵּית חֶבֶר הַקִּינִי: יח וַתֵּצֵא
 יַעֲלֵ לְקִרְיַת סִיסְרָא וַתֹּאמֶר אֵלָיו סוּרָה אֲדֹנִי סוּרָה אֵלַי אֶל־תִּירָא וַיִּסַּר אֵלָיָהּ

רש"י

תחרימם, כך שנויה במכילתא (בא יב): (י) ויעל ברגליו. עמו: (יא) אילון בצעננים.
 (תרגום): מישר אגניא, מקום מישר של בצעים, מריש"ק בלע"ז והוא אגניא גבים, כמין גומות שהמים נקבצים שם, 'אגני דארעא מקרון' (קידושין סא א): (יג) מחרושת הגוים אל נחל קישון. הזעיקם שילכו אל נחל קישון מחרושת הגוים שהוא יושב שם: (יח) בשמיכה. תרגם יונתן: בגונכא, ופירש רב האי (שבת נא א): גונכא - גלופקרינ, קוט"א בלע"ז:

מצודת דוד

מצודת ציון

הגדול מאנשי בני מלחמתו. ולזה אמרה, הלא סיסרא יומת על ידי אשה, והיא יעל אשת חבר הקיני, כאשר יאמר בענין. אם כן, ידעו הכל שמיד ה' היתה זאת, כי לא בכח תגבר אשה, ואם כן, אם גם תפחד ללכת למלחמה בלעדי, אם כן, שוב לא תהיה לך על הדרך שאתה הולך התפארות הראוי לך בהיותך שר הצבא, כי לא יהיה במה לפארך: (י) ויעל. העלה להר תבור עשרת וכו', עם הלוחו אחריו, כמו (לקמן ח ה), לעם אשר ברגליו: (יא) נפרד מקין. פירש את עצמו משאר בני קין שישובו במדבר יהודה, כמו שנאמר בתחילת הספר (לעיל א טו): מבני חבב. על קין הוא חוזר: ויט אהלו. ועל שבא לומר שנס סיסרא אל אהל יעל אשת חבר הקיני, לכך הקדים לומר שחבר נפרד מקין ונטה אהלו פה: (יב) כי עלה וגו'. ובוזה הבין שרוצה להלחם, ולכך עלה להתגבר בהר: (יד) קום. רצה לומר, אל תתעכב לעמוד פה להתגבר בהר: כי זה היום. רצה לומר, הגזרה גזורה שהיום תנצח את סיסרא ולא תוכל עוד להתעכב בהר: הלא ה'. לא תירא לרדת לעמק, כי הלא ה' וכו': (טו) לפי חרב. להיות נהרגים בחוד החרב: ברגליו. לבל יכיר אותו מי מבני ישראל ויתפוש אותו: (טז) עד אחד. אפילו אחד: (יז) אל אהל. לצד האהל: כי שלום. ולזה חשב להמלט שמה: (יח) סורה. ראתה שהיה כמסתפק אם לילך לאהלה אם לנוס עוד להלך, ואמרה לו, סור ממקום מהלכך ובוא אלי ואל תירא:

הָאֱלֹהִים וַתִּכְסְּהוּ בַשְּׁמִיכָה: יֵאָמֶר אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא מַעֲטָמִים כִּי צָמְאֹתִי וַתִּפְתָּח אֶת־נְאוֹד הַחֲלָב וַתִּשְׁקֶהוּ וַתִּכְסְּהוּ: כִּי יֵאָמֶר אֵלֶיהָ עָמַד פֶּתַח הָאֱהֶל וְהִי אִם־אִישׁ יָבֹא וּשְׂאֵלָךְ וְאָמַר הִישָׁפָה אִישׁ וְאָמַרְתְּ אֵין: כֹּא וַתִּקַּח יַעַל אֲשֶׁת־חֹבֶר אֶת־יֶתֶד הָאֱהֶל וַתִּשָּׂם אֶת־הַמִּקְבֶּת בִּידָהּ וַתָּבֹא אֵלָיו בְּלֹאט וַתִּתְקַע אֶת־יֶתֶד בְּרִקְתּוֹ וַתִּצְנַח בְּאַרְץ וְהוּא־נִרְדָּם וַיַּעַף וַיָּמָת: כִּי וְהִנֵּה בָרֶךְ רִדְף אֶת־סִיסְרָא וַתֵּצֵא יַעַל לִקְרֹאתוֹ וַתֹּאמֶר לוֹ לָךְ וְאַרְאֶךָ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר־אַתָּה מִבְקָשׁ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְהִנֵּה סִיסְרָא נָפַל מֵת וְהִיתֵד בְּרִקְתּוֹ: כִּי וַיִּכְנַע אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יָבִין מֶלֶךְ־כְּנָעַן לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי וַתִּלָּךְ יָד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַלֹּךְ וּקְשָׁה עַל יָבִין מֶלֶךְ־כְּנָעַן עַד אֲשֶׁר הִכְרִיתוּ אֶת יָבִין מֶלֶךְ־כְּנָעַן:

רש"י

(יט) נאד החלב. שהחלב מכביד את הגוף להיות נרדם: (כ) עמוד פתח האהל. זרז עצמך בדבר. ויש פותרים: 'עמוד', כמו לעמוד: (כא) יתד האהל. קבילי"ל בלע"ז, שתוקעין בארץ עם שיפולי האהל לפושטו:

מצודת דוד

(יט) נאד החלב. השקתו חלב כי מביא תרדמה: ותכסהו. כי בעת השקתו נגלה כסויו, וחזרה לכסותו: (כא) יתד האהל. היתד העשוי לתקוע בארץ עם שפולי האהל: בלאט. לבל יעור משנתו: ותצנח בארץ. הכתה במקבת על היתד עד שחלף רקתו ונתחב בארץ: והוא נרדם. רצה לומר, על שהיה נרדם משתיית החלב ועיף על כי נס ברגליו, ולזה מת מיד: (כב) רדף את סיסרא. לפי מחשבת דעתו, לבקשו באשר הוא שם: (כד) ותלך וגו'. רצה לומר, בכל פעם יותר:

ושינה: ויעף. ענין יגיעה: (כד) וקשה. רוצה לומר: וחזקה:

דברי הימים א כז כד-לד

כִּי יוֹאֵב בֶן־צְרוּיָה הֵחֵל לִמְנוֹת וְלֹא כָלָה וַיְהִי בְּזֹאת קֶצֶף עַל־יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָלָה הַמִּסְפָּר בְּמִסְפַּר דְּבָרֵי־הַיָּמִים לַמֶּלֶךְ דָּוִיד: כִּי וְעַל אֲצָרוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזֻמָּוֶת

רש"י

(כד) ולא כלה. פתרון ועוד אני אומר לך הלא מעשרים ולא כלה: ויהי בזאת קצף על יואב התחיל פעם אחרת למנות העם למעלה ישראל. מאותו קצת שמנה היה קצף על

מצודת דוד

(כד) החל למנות. את היתרים מבין עשרים: לא כלה. לספור את כולם כי לא מנה אז שבט לוי ובנימין כמ"ש למעלה ועם כל זה היה בזאת קצף על ישראל ובא בהם הדבר כמ"ש למעלה: ולא עלה המספר. ר"ל לכן חדל מלמנות את

בְּיָדָיו וְעַל הָאֲצִרוֹת בַּשָּׂדֶה בָּעֵרִים וּבַכְּפָרִים וּבַמִּגְדָּלוֹת יִהְיוּנָתָן בֶּן־עֲזִיָּהוּ:
 כו וְעַל עֵשִׂי מְלֹאכֶת הַשָּׂדֶה לַעֲבֹדֶת הָאֲדָמָה עֲזָרִי בֶן־כְּלוֹב: כז וְעַל־הַכְּרָמִים
 שְׁמָעִי הַרְמָתִי וְעַל שְׂפַכְרָמִים לְאֲצִרוֹת הַיָּין זַבְדִּי הַשֹּׁפְמִי: כח וְעַל־הַזִּיתִים
 וְהַשְׁקָמִים אֲשֶׁר בַּשִּׁפְלָה בַּעַל חֲנָן הַגִּדְרִי וְעַל־אֲצִרוֹת הַשֶּׁמֶן יוֹעֵשׁ: כט וְעַל־
 הַבָּקָר הָרֹעִים בִּשְׂרֹון שְׁטָרִי (שְׁטָרִי קרי) הַשְּׂרוּנִי וְעַל־הַבָּקָר בַּעֲמָקִים שָׁפְטָה
 בֶּן־עֲדֵלָי: ל וְעַל־הַגְּמָלִים אוֹבִיל הַיִּשְׁמַעֲלִי וְעַל־הָאֲתָנֹת יַחֲדִיָּהוּ הַמִּרְנָתִי:
 לא וְעַל־הַצֹּאן יִזִּיז הַהֲגָרִי כָּל־אֵלֶּה שְׂרֵי הָרֶכָּוֶשׁ אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִיד: לב וַיִּהְיוּנָתָן
 דֹּד־דָּוִיד יוֹעֵץ אִישׁ־מִבֵּין וְסוֹפֵר הוּא וַיְחִיאל בֶּן־חַכְמוֹנִי עַם־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ:

רש"י

אחד: (כה) ועל אוצרות המלך. אוצרות כסף וזהב, כל זה הולך ומספר לגדולת דוד ואפילו מי שהיה ממונה על האתונות שלו: ועל האוצרות בשדה. ועל מה שגדל בשדה, תבואות יין ושמן וכל מיני אוכלין ומשקין: בערים. לחמש הערים ולחמש ערי המלך ומגדלותיו: (כו) ועל עשי מלאכת השדה לעבודת האדמה. לחרוש האדמה: עזרי בן כלוב. היה ממונה על כך לצוות לחרוש האדמה והוא נותן להם בקר וכל כלי המחרשה: (כז) ועל הכרמים. לעדור ולזמור הכרמים: ועל שבכרמים. הוא אוצרות היין: (כח) ועל הזיתים. לנוטעין ולמסוק: (כט) ועל הבקר הרועים בשרון שרטי השרוני. הבקי בעיניים: (ל) הישמעלי. היודע בטוב עסקן של גמלים: (לא) ועל הצאן יזיז ההגרי. כי ההגרים יושבי אהל בשדה לכן מנהו על צאנו: (לב) ויחיאל בן חכמוני עם בני המלך. מגדלן ואומן שלהם מלמדם תרבות:

ישראל לפי שעלה במחשבתו למנות כל ישראל לעבור על הפסוק אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ וגו' (בראשית יג) ולעבור הפסוק הבט נא השמימה וגו' (שם טו): ולא עלה המספר. פתרון אע"פ שאני אומר החל למנות ולא כלה ולא מנה כי אם מעט שהרי לא עלה מספר המנויין בספר שמואל כמספר המנויין כאן (בד"ה כאן) אלף אלפים ומאה אלף ויהודה ארבע מאות ושבעים אלף ובשמואל (סוף) שמנה מאות אלף ויהודה חמש מאות אלף וא"ת שני מספרים היו שפעמיים מנאן א' בשמואל וא' כאן אלא כך הוא לא עלה המספר כמספר ד"ה כי אותו המספר שמנה לא כתב בשמואל כי אם קצת מן המספר משום צער ואבילות שנגפו אפי' על אותן מעט וכאן משום כבוד דוד אפילו אם היה המספר יותר היה אמרו לפי שהיה משמע שלא על חנם היה קצף על ישראל שהרי כבר מנה הרבה מישראל ועוד משום כבודו שהיו כולם לו לעבדים כאיש

מצודת דוד

הפחותים מעשרים ולא עלה המספר שלהם כמספר האמור בדברי הימים וכו' כי המספר האמור שם הלא המה מן היתרים מבין כ': (כה) ועל אוצרות המלך. הממונה על אוצרות המלך היה עזמות: בשדה בערים וכו'. אוצרות התבואה וכלי מלחמה וכדומה: (כו) לעבודת האדמה. לחרוש ולזרוע ולקצור: (כז) ועל הכרמים. על העבודה אשר יעשה בהם עד אחר הבציר: ועל שבכרמים. על העבודה אשר יעבוד בהענבים עד להביא היין אל האוצרות והוא דריכת הענבים בגת וכדומה: (כח) והשקמים אשר בשפלה. מין אילני תאנים הגדלים בעמק וכן כשקמים אשר בשפלה לרוב (דה"ב ט): (כט) בשרון. בארץ מישור ומקום שמן: השרוני. הרגיל לרעות בשרון וכן כל הממונים העמיד על כל דבר אדם הרגיל בה: (לא) שרי הרכוש. מלת רכוש כולל כסף וזהב ומקנה וכל המטלטלין ושדות: אשר למלך. אשר הופקדו למלך דוד: (לב) איש מבין. בעל בינה: עם בני המלך. היו בתמידות עם בני המלך ללמדם חכמה:

לג וְאַחִיתָפֶל יוֹעֵץ לַמֶּלֶךְ וְחוּשֵׁי הָאָרֶץ רַע הַמֶּלֶךְ: לֹד וְאַחֲרֵי אַחִיתָפֶל
יְהוֹדָע בֶּן־בְּנִיָּהוּ וְאַבִּיתָר וְשֶׁר־צָבָא לַמֶּלֶךְ יוֹאָב:

רש"י

(לג) וחושי הארצי רע המלך. שושבינו קרית למרעהו אשר רע לו דשמעון תרגומו ספר תרגום קריתא דארכי, ומדרש רבה שושביניה (שופטים יד): (לד) ואחרי כשחטא דוד בבת שבע שאל לחושי הארכי אם ישוב בתשובה אם יקבלנו הקדוש ברוך הוא בתשובה לתת לו ארוכה לחטאו ואמר לו כן,

מצודת דוד

(לג) יועץ למלך. הוא היה המיוחד לעצת המלך אבל יהונתן דודו לא היה מיוחד למלך: רע המלך. הוא היה יושב בתמידות עם המלך להשתעשע עמו: (לד) ואחרי אחיתופל. אחר מותו לקח במקומו את יהודע ואת אביתר: ושר וכו'. המיוחד על כל הצבא אשר למלך היה יואב:

אגרות קודש

ב"ה, י"ז מ"ח, תש"כ

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה להמברקים שנתקבלו, הברקתי היום, וז"ל.

"המברקים נתקבלו ואצפה להמשך בשורות טובות ובודאי ממלאים הוראות הרופאים למנוחה וכו' מתוך בטחון חזק וטוב לבב, בברכה - חתימתי".

וכנ"ל בודאי לא ימנעו הטוב מלהודיע בשו"ט ממצב הבריאות, בתוככי שאר ענייניהם בטוב הנראה והנגלה, וכנסח התפלה שאנו מבקשים ופועלים מבעל הברכות, הטוב לנו...

בהכתוב במברק שלי ע"ד מנוחה, הוא כפשוטו, על דרך הרגיל מהענינים הכי חשובים ומועילים בכגון דא, הוא ענין מנוחה כפשוטו, מנוחת הגוף ומנוחה פנימית מדאגות וכיו"ב, אף שלכאורה על הענין הזה נצטווה כאו"א בתכ"י, שהרי הבטחון בבורא עולם ומנהיגו וכידוע ביאור הבעש"ט בהשגחה פרטית ועד לפרטי פרטים - פועל ושולל שאין כל מקום לדאגה איזה שתהי' ולא עוד אלא שיסוד הוא באמונה, וק"ל.

בודאי נתקבל הפ"ש מהאורחים מאה"ק ת"ו שהיו בפה במשך חדש תשרי חדש השביעי המושבע בכל טוב, ויהי רצון שתכה"י יבשר כל אחד אך טוב בגשמיות וברוחניות טוב האמיתי טוב לשמים וטוב לבריות וטוב העושה פירות, ובנקודה הפנימית אשר מתפשטים ומתרחבים הענינים ומתקיים הענין דיפוצו מעינותיך חוצה ובקרוב ממש נזכה לקיום היעוד שבקביו קאתי מר דא מלכא משיחא, והרי נכנסנו השנה לשנת המאתים להסתלקות הילולא של הבעש"ט, מקור המעינות הנ"ל.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל.

נ.ב.

אין סתירה להנ"ל ממש"כ בהנוגע לדאגה בעיני תורה ומצות כי הרי מבואר בס' תניא קדישא אשר זמנים מיוחדים לזה וגם בשעת הדאגה הרי שמחה תקיעא בליבאי מסטרא דא, וק"ל.

ומבאר אביי מנין שחזר בו רבי יהודה: והרי קתם ברייתא בספרא –) תורת
 כהנים) בלא שצויין בה מי האומר, מני –) מי אמרה, רבי יהודה אמרה,
 וברייתא זו נשנתה בספרא בסתם ורבי יהודה היא והוא עצמו קאמר בה
 דלית פה דין חלוקה בלל חלק כנגד חלק בשום קרבן, ומכאן שאינו ממונם
 לקדש בו, הרי שפיע מיה שחזר בו רבי יהודה, וכפי שאמר רבי יוחנן.
 ראייה לרב שלא חזר בו אחר רבא, וקרב מי לא תנא בברייתא כשיטתו,
 שלא חזר בו רבי יהודה. ונתנא שמשמת שמעון הצדיק נשתלחה מארה
 –) חסרון בלחם הפנים, ולא היה משיבוע כבתחילה, ועוד שלא הגיע לחלקו
 של כל כהן רק פחות מכזית והיו הצנועים –) בני אדם חסידים) מושבין את
 ידיהם מליטול את חלקם, שלא הועיל להם לשבוע ממנו, ונתנא רבי –) בני
 אדם שתאבים לאכול) היו חולקים, וסבורה הגמרא דהיינו באופן שנטלו
 חלק הצנועים וכנגד זיכו להם מחלקם בקדשים אחרים. והרי סובר תנא
 זה שיש דין חלוקה במנות, ומכאן שהם ממונים הכהנים, ומאחר שלא מצאנו
 מי הסובר כן וזולת רבי יהודה על כרחנו שברייתא זו נאמרה לשיטתו,
 וקיימת המחלוקת כפי שאמר רב.
 דוחה הגמרא ראייה זו: מאי חולקים היינו שהגרגנים באו ליטול חלקם
 וכשהיה מועט היו חולקים של חבירהם לא בהסכמה דרך קנין. וממילא
 אין להוכיח מכאן שלא חזר בו רבי יהודה. ראה לדחייה זו: ברייתא בספרא
 של הברייתא. מעשה באחד שחטף את חלקו וחלק חברו, והיו קוראים
 אותו 'בן חמץ' –) איש חמצן, דהיינו חמסן, עד יום מותו, והרי שהמדובר
 בחלוקת חטפה.
 מנין לנו שחמצן הוא חמסן: אחר רבא בר רב שילא, מאי קראה שנראה
 ממנו כן, נאמר (תהלים ע"ד): 'אלהי פלטי מיד רשע מכף מעול וחומץ',
 הצילני מיד עושה עול חמסן. רבא אחר מהבא (ישעיה י"ז): 'למדו היטב
 – להטיב מעשיכם, דרשו משפט – תחקרו המשפט לדעת עם מי הצדק,
 אשרו חמוץ' – ובכך תחקרו את הנגול לחזר ולכות בשלו.
 המשך ביאור דברי המשנה: המקדש במעשר שני, בין בשוגג בין במזיד
 לא קדש, דבר רבי מאיר. רבי יהודה אומר, שוגג לא קדש מיד קדש:
 מבאת הגמרא: מנא הני מילי – מנין לרבי מאיר שמעשר שני הוא ממון
 גבוה שלכן אין אשה מתקדשת בו. אחר רב אחא בריה דרבא, משמיה
 דרבא –) כך קבוע ושגור בפי תלמידי בית המדרש. נאמר (ויקרא כו א),
 'וכל מעשר הארץ – במעשר שני הכתוב מדבר, וכל מעשר הארץ אשר
 תפריש מן הארץ – דגן, מפר' העץ – תירוש ויצהר, לה' הוא קדש לה',
 ומשמע לה' הוא – לו שייך המעשר ומשולחנו ניתן לך, רציון לעלותו
 ולאכול בירושלים, ולא לקדש בו אשה.
 מקשה הגמרא על לימוד זה: הרי גם בענין תרומת מעשר מצינו לשון זו,
 דכתיב (במדבר י"ח, כח): 'בן תרמו נם אתם תרומת ה' מכל מעשרותיכם'
 וגו'. והרי שקרא לה תרומת ה'. ותנן לקמן (נח). המקדש בתרומה גדולה
 או בתרומת מעשר מקודשת. מתרצת הגמרא: שאין ללמוד מכך שתרומת
 מעשר ממון גבוה דלא בתיב ביה מה שכתוב במעשר שני 'לה' – שמשמעו
 שהיא שייכת לה' אלא תרומת ה', שהוא צידה עליה. שוב מקשה הגמרא:
 והרי אצל חלה מצינו לשון וגו'. דכתיב פה (שם טו כא), 'מראץ אשר
 ערסיתכם תתנו לה' תרומה וגו'. ותנן (שם) המקדש בתרומות – וחלה
 בכלל, שאף היא נקראת תרומה, הרי זו מקודשת. מתרצת הגמרא: אף מזו
 אין ללמוד שחלה ממון גבוה, דלא בתיב ביה לשון 'קדש' כפי שכתב
 במעשר שני.
 מקשה הגמרא, והרי פירות שביעית נאמר לשון 'קדש', דכתיב פה (ויקרא
 כ"א יב): 'ויכל הוא קדש תהיה לכם', ושביעית שווה ליובל בקדושתה,
 ממילא קדש תהיה לכם' נאמר אף על השביעית. ותנן (לעיל נ), המקדש
 בפירות שביעית מקודשת. מתרצת הגמרא: שאף מזו אין ללמוד על
 שביעית שהיא ממון גבוה, דלא בתיב ביה קדש לה', אלא 'קדש' לחוד.
 מקשה הגמרא: והרי תרומה שכתוב בה גם 'קדש וגו' לה', דכתיב (ירמיה
 ב ג) 'קדש ישראל לה' ראשית תבואתה', שישאל אם קדש לה' כמו
 ראשית התבואה, שהיא התרומה שנאמר עליה שהיא 'ראשית' (במדבר י"ח
 יב). ותנן (לקמן נח). המקדש בתרומה מקודשת. מתרצת הגמרא: ההוא
 בישאל בתיב בשבח ישראל הכתוב מדבר שהם קרויים 'קדש לה'
 כתרומה, ולא על תרומה ממש.

נאמר ויקרא ז, ט"ז) –) וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת
 ועל מנחת לבנה המוקריב אתה לו תהיה. וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה
 לכל בני אהרן תהיה איש באחיו. ודרשו 'וכל מנחה... לכל בני אהרן
 תהיה', מלמד שמכל מנחה אתה נותן חלק לכל כהן וכהן. ומדברי הספרא
 המובאים להלן ומבארים סדר הדרשה מהפסוקים הנ"ל, מובח כדברי רבי
 יוחנן: אחר אביי, בנותיה דרבי יוחנן מסתברא שחזר בו רבי יהודה.
 דתנא, מנין שאין הכהנים חולקים ביניהם מנחות בנגד זבחים – מנין
 שלא יאמר כהן לחבירו טול חלקי במנחה, וכנגד שוין אטול מחלקך
 בזבחים. תלמוד לומר, 'וכל מנחה אשר תאפה בתנור וגו' לכל בני אהרן
 תהיה', משמע מכל מנחה ייתן חלק לכל אחד מבני אהרן. יכול – חושב
 הייתי לומר לא יחלקו הכהנים ביניהם מנחות בנגד זבחים, וטעם הגון יש,
 שהרי בקרבן עולה ויזיר, שהכפרה משנית לפי הממון, אמרה התורה
 שלא קמו המנחות תחתיהם של הזבחים בדרלות – שאם החוטא דל ואינו
 יכול להביא כפרתו מן הזבחים מביא תחתיהם מן העוף ולא מן המנחות,
 ומכאן שהמנחה סוג אחר מן הזבח, לפיכך אין חולקים מנחה כנגד זבח.
 אבל שמוא נאמר יחלקו מנחות בנגד עופות, שהרי קמו המנחות תחתיהן
 של העופות בדרלות – בחוטא דל ביותר ואין דיו משגת לעוף מביא מנחה.
 תלמוד לומר 'וכל נעשה במרחשת לכל בני אהרן תהיה', ולמה פירט
 מין המרחשת ולא כתב בסתם וכל מנחה לכל בני אהרן תהיה, מכאן שגם
 מנחות כנגד עופות לא יחלקו.
 יכול, לא יחלקו מנחות בנגד עופות, שהם שני סוגים נפרדים, שחללו –
 קרבנות העוף הן מיני דמים, וחללו – קרבנות המנחה הן מיני קטחים –
 שנעשות מסולת. אבל שמוא נאמר יחלקו עופות בנגד זבחים שחללו
 וחללו הן מיני דמים. תלמוד לומר (שם ט"ז) 'על מנחת' – ולמה פירט סוג
 זה ולא כתב 'וכל מנחה' לכל בני אהרן תהיה ועל מחבת בכלל, אלא למעט
 שגם עופות כנגד זבחים לא יחליפו.
 יכול, לא יחלקו עופות בנגד זבחים, לפי שחללו – קרבנות העוף מעשיהם
 ביד – שהכזן מולק אותם בצפורן ידו (שם ח, ח). וחללו – הזבחים מעשיהם
 בכלי – שהם טעונים שחיטה בסכין, אבל שמוא נאמר יחלקו מנחות שממין
 מסוים בנגד מנחות שממין אחר, שחללו וחללו מעשיהם ביד – על ידי
 קמיצה ביד (שם ו, ח). תלמוד לומר (שם ט"ז) 'וכל מנחה בלולה בשמן וגו'
 לכל בני אהרן תהיה וגו' שאף כאן הפירוט מיותר, אלא שלא יחליפו מין
 מסוים של מנחה כנגד מנחה ממין אחר.
 יכול, לא יחלקו מנחה הנעשית על מחבת – שהוא כלי רחב ושטוח בלי
 בית קיבול, בנגד מנחה הנעשית בתוך מרחשת – כלי שיש לו בית קיבול.
 וכן להפך וימרחשת לא יחלקו בנגד מחבת, שזו – של המרחשת מעשיהם
 ברים – המנחות ויצאות מרוככות, וזו – של המחבת מעשיהם
 יוצאות קשות. אבל יחלקו מנחה על מחבת של ראובן, בנגד מנחה על
 מחבת של שמעון, וכן וימרחשת של זה בנגד מרחשת של אחר, שחללו
 וחללו אם נעשו על מחבת מעשיהם קשים, אי נמי – ואם במרחשת
 מעשיהם רכים. תלמוד לומר 'וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני
 אהרן תהיה' – ויחרבה מיותר כדי למעט החלפת מנחה כנגד מנחה גם אם
 מעשיהן שווה.
 יכול, לא יחלקו דווקא בקדש הקדשים כגון חטאת כנגד חטאת, מנחה
 כנגד מנחה, אבל יחלקו בקדשים קלים כגון שלמים כנגד שלמים. שהרי
 הפסוק מדבר במנחה שהיא קדש קדשים, ומנין לנו שגם בקדשים קלים הדין
 כן. תלמוד לומר (שם) 'לכל בני אהרן תהיה איש באחיו', וסמך ליה (שם
 ז י"א) 'וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה יקריבו, בשם שאין
 חולקין בקדשי קדשים – באמור במנחות, כך אין חולקים בקדשים קלים.
 עוד כתוב שם: 'לכל בני אהרן תהיה איש באחיו', דוקא זה שבכלל 'איש'
 חולק – זכאי ליטול חלק, ואפילו בעל מום הפסול לעבודה, ואין הקפסן
 חולק, ואפילו אינו בעל מום אלא תם, שהרי אינו בכלל איש.

קידושין. פרק שני – האיש מקדש דף נג עמוד א – מתוך מהדורת טובי'ס עה

תוספות

1 **וְנָמְנוּ וְנָמְרוּ.** לִמְנָן וְרוּב הָאוֹמְרִים אֵינָהּ מְקוּדֶשֶׁת וּבִטְלוּ הַמְצֻעִים וְחִזְרוּ בָהֶם
2 וְנָמְרוּ לֹמֵר אֵינָהּ מְקוּדֶשֶׁת: עֲדִינן **הִיא מְחֻלָּקֶת.** לֹא עָמְדוּ לִמְנָן וְלֹא חִזְרוּ בּו' ר'
3 יְהוּדָה: כְּפוּתִית דִּר' יוֹחָנָן מִסֵּתֶפְרָא. דְּחִזְרוּ בּו' ר' יְהוּדָה: שְׁאֵין חוֹלְקִין מִנְחָת
4 כֶּנֶדֶד וְזָכִים. כִּפִּי דְמִים לֹמֵר טוֹל אֶתָּה מִנְחָה וְאֵין חִזָּה וְשׁוֹק אֹו בְּשֵׁר חֲסָא
5 וְאַשֵּׁם: כָּל מִנְחָת. מִשְׁמַע שְׁבִמְנָחָה עֲצָמָה
6 יִחְלָקָהּ בְּנִי אֶהְרֹן: יְכֹוֹל. לֹא הוֹצִיא

7 **הַכְּתוּב אֵלָּא שְׁלֹא יִחְלָקוּ מִנְחָת כֶּנֶדֶד**
8 וְזָכִים וְהָדִין נוֹתֵן שְׁהָרִי לֹא קָמוּ בְּכָל מְקוֹם
9 מִנְחָת תַּחַת וְזָכִים בְּדִלּוֹת דִּקְרָבָן עוֹלָה
10 וְיֹורֵד מִבֵּיא עֵנִי עוֹפוֹת תַּחַת בְּהֵמָה: וְזָכִים.
11 הֵינִי בְּהֵמָה הַשְּׂעוּנָה וְזָכִים בְּסִבִּין: אֲבָל
12 יִחְלָקוּ מִנְחָת. כֶּנֶדֶד חֲסָא הָעוֹף: שְׁהָרִי
13 קָמוּ תַּחְתִּיתָיו בְּדִלּוֹת. דְּכָתִיב בְּמִטְמֵא
14 מְקֹדֶשׁ וּבְשִׁמְיַת קוֹל (ויקרא טו) וְאֵם לֹא תִשָּׂא
15 יָדוֹ לִשְׁתֵּי תוֹרִים וְהִבִּיא אֶת קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר
16 חֲסָא עֲשִׂיתָ הָאִפִּיד: וְכָל נִעְשָׂה
17 **בְּמִרְחֶשֶׁת לְכָל בְּנֵי אֶהְרֹן תִּהְיֶה.** דְּכֹוֹלָהּ
18 קְרָאִי יִמְרִי נִיגְדָה דְּמִצִּי לְמִיכְתָּב כָּל מִנְחָה
19 לְכָל בְּנֵי אֶהְרֹן תִּהְיֶה לָמוֹה לִיה לְפָרֹשִׁי כָּל
20 מִינֵי מִנְחָת: ת"ל וְעַל מִחְבַּת וּגו'. אִם אֵינוֹ
21 עֵנִין לְמִנְחָת כֶּנֶדֶד וְזָכִים שְׁאֵינוֹ מִינֵי תִּנְיָהוּ
22 עֵנִין לְזָכִים וְעוֹפוֹת: יְכֹוֹל. לֹא מִיעֵט
23 הַכְּתוּב אֵלָּא שְׁלֹא יִחְלָקוּ עוֹפוֹת כֶּנֶדֶד וְזָכִים
24 וְהָדִין נוֹתֵן שְׁהַעוֹפוֹת מַעֲשִׂיהֶן בִּיד מְלִיקָה
25 בְּצִפּוֹרִן וְהַזָּכִים מַעֲשִׂיהֶן בְּכָלִי בְּסִבִּין:
26 **מִחְבַּת וּמִרְחֶשֶׁת.** כָּלִים הֵיוּ בְּמִקְדָּשׁ וְכָל
27 הַמִּנְחָת מִתְּקַמְצוֹת טַעְנוֹת לֹג שִׁמֹּן וּמִחְבַּת
28 צֶפֶה וְאֵינָהּ עֲמוּקָה וּמוֹתָר שְׁהִיא רַחְבָּה
29 וְצֶפֶה הַסּוֹלֵת מִתְּפַשֵּׁט כְּכֹוֹל וְהָאֵד שׁוֹרֵף
30 אֶת שְׁמֵנָה לְפִיכָר מַעֲשִׂיהֶן קָשִׁים וּמִרְחֶשֶׁת
31 עֲמוּקָה וְאֵין הָאֵד שׁוֹרֵף אֶת הַשִּׁמֹּן לְפִי
32 שְׁנִבְלַע בְּעוֹבֵי הַחֲלוֹת לְפִיכָר מַעֲשִׂיהֶן רַבִּין:
33 **אֲבָל יִחְלָקוּ מִחְבַּת כֶּנֶדֶד מִחְבַּת.** טוֹל
34 אֶתָּה חֲלִקִי בְּמִנְחָת רֹאשׁוֹן וְאֵין אֶטוֹל חֲלִקִי
35 בְּמִנְחָת שְׁמֵנוֹ: יְכֹוֹל לֹא יִחְלָקוּ. קֶרְבָּן כֶּנֶדֶד
36 חֲבִירוֹ בְּקִדְשֵׁי קִדְשֵׁי כְמוֹ מִנְחָה אֲבָל יִחְלָקוּ
37 קֶרְבָּן כֶּנֶדֶד חֲבִירוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים דְּאֵיתָ לָהּ
38 וְכִידִי בְּגִיּוּתָהּ וְכֹוֹל לְמִכּוּר חֲלִקִי בְּקֶרְבָּן זֶה
39 בְּשִׁבְלִי זֶה: **אִישׁ בְּאֶחָיו.** לְפִיכָר קָטָן: **אִפִּי'**
40 **בְּעַל מוֹם.** שְׁאֵף הֵם הֵיוּ מִתְּלִיעִים בְּעֵצִים
41 וּמִפְּשִׁיטִים וּמִנְחָתִים וְשׁוֹחֲטִים: **סִפְרָא.**
42 תּוֹרַת כְּהֵנִים וְהָאֵה בְּתוֹרַת כְּהֵנִים אֵיתָא
43 אֶלְמָא לִית בָּהּ דִּין שְׁאָר חֲלוּקוֹת בְּעִלּוֹ
44 דְּמִים וְשִׁמְעִין מִיָּה דְּלֹא מִמוֹנוֹ הוּא אֵלָּא
45 מִשְׁלָל אֶתָּה אֵיתָ בְּהוּ דִּין חֲלוּקָה וְעַל בְּרִיחָהּ הָאֵר' יְהוּדָה הִיא דְּאָמַר מִמוֹנוֹ הוּא וּמִשְׁנֵי לְעוֹלָם אֵין בּוֹ דִּין חֲלוּקָה וּמִינֵי חוֹלְקִין חֲלִקִי בְּקֶרְבָּן שְׁאֵינוֹ
46 **אֲשֶׁרֵי חֲמוּץ.** הַחֲזִיקוּ דֵּה הַגָּזֵל לְחִצְלוֹ מִיַּד עוֹשֶׂק: וְלֹא אֲשֶׁרֵי חוֹמֶץ לֹא אֶרְסִינָן הִכָּא אֵלָּא בְּבָבָא קָמָא (דף טו) גְּבִי מִנֵּין שְׁנִיבְרָא לְתוֹבַע תַּחְלוּ: מִשְׁמִיחַ **דִּנְקָרָא.** כִּר
47 נִקְבָּעָה בְּגִמְרָא וְשִׁנְרָה בְּפִי בְּנֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ: **דִּלָּא כְּתִיב לָהּ.** מְלַמֵּד שְׁתָּהּ שֶׁלֹּא אֲבָל תְּרוּמַת ד' שְׂעוּדָה עֲלֶיהָ הוּא: וְהָרִי חֲלָה בּוֹ' וְיִתְּנֵן הַמְּקֹדֶשׁ בְּתִרְוּמוֹת. כָּל
48 תְּרוּמוֹת בְּשִׁמְעוֹ וְחֲלָה נִמִּי תְּרוּמָה הִיא דְּכָתִיב (מכילת טו) מִרְאשִׁית עֲרִיסְתִּיכֶם תִּתְּנוּ לָהּ תְּרוּמָה: וְיִתְּנֵן הַמְּקֹדֶשׁ בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית מְקוּדֶשֶׁת. דְּקָתְנִי (פסול דף טו) וְשֶׁל שְׁבִיעִית
49 הִתֵּיחָה וְאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין אֲהִיּוֹת מְקוּדֶשֶׁת וְהָאֵה נִכְרִית מְקוּדֶשֶׁת: הוּא בְּיִשְׂרָאֵל כְּתִיב: וְהֵם קְרוּיִם קֹדֶשׁ לָהּ:

50 **וְנָמְנוּ וְנָמְרוּ.** לִמְנָן וְרוּב הָאוֹמְרִים אֵינָהּ מְקוּדֶשֶׁת וּבִטְלוּ הַמְצֻעִים וְחִזְרוּ בָהֶם
51 וְנָמְרוּ לֹמֵר אֵינָהּ מְקוּדֶשֶׁת: עֲדִינן **הִיא מְחֻלָּקֶת.** לֹא עָמְדוּ לִמְנָן וְלֹא חִזְרוּ בּו' ר'
52 יְהוּדָה: כְּפוּתִית דִּר' יוֹחָנָן מִסֵּתֶפְרָא. דְּחִזְרוּ בּו' ר' יְהוּדָה: שְׁאֵין חוֹלְקִין מִנְחָת
53 כֶּנֶדֶד וְזָכִים. כִּפִּי דְמִים לֹמֵר טוֹל אֶתָּה מִנְחָה וְאֵין חִזָּה וְשׁוֹק אֹו בְּשֵׁר חֲסָא
54 וְאַשֵּׁם: כָּל מִנְחָת. מִשְׁמַע שְׁבִמְנָחָה עֲצָמָה
55 יִחְלָקָהּ בְּנִי אֶהְרֹן: יְכֹוֹל. לֹא הוֹצִיא

56 **הַכְּתוּב אֵלָּא שְׁלֹא יִחְלָקוּ מִנְחָת כֶּנֶדֶד**
57 וְזָכִים וְהָדִין נוֹתֵן שְׁהָרִי לֹא קָמוּ בְּכָל מְקוֹם
58 מִנְחָת תַּחַת וְזָכִים בְּדִלּוֹת דִּקְרָבָן עוֹלָה
59 וְיֹורֵד מִבֵּיא עֵנִי עוֹפוֹת תַּחַת בְּהֵמָה: וְזָכִים.
60 הֵינִי בְּהֵמָה הַשְּׂעוּנָה וְזָכִים בְּסִבִּין: אֲבָל
61 יִחְלָקוּ מִנְחָת. כֶּנֶדֶד חֲסָא הָעוֹף: שְׁהָרִי
62 קָמוּ תַּחְתִּיתָיו בְּדִלּוֹת. דְּכָתִיב בְּמִטְמֵא
63 מְקֹדֶשׁ וּבְשִׁמְיַת קוֹל (ויקרא טו) וְאֵם לֹא תִשָּׂא
64 יָדוֹ לִשְׁתֵּי תוֹרִים וְהִבִּיא אֶת קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר
65 חֲסָא עֲשִׂיתָ הָאִפִּיד: וְכָל נִעְשָׂה
66 **בְּמִרְחֶשֶׁת לְכָל בְּנֵי אֶהְרֹן תִּהְיֶה.** דְּכֹוֹלָהּ
67 קְרָאִי יִמְרִי נִיגְדָה דְּמִצִּי לְמִיכְתָּב כָּל מִנְחָה
68 לְכָל בְּנֵי אֶהְרֹן תִּהְיֶה לָמוֹה לִיה לְפָרֹשִׁי כָּל
69 מִינֵי מִנְחָת: ת"ל וְעַל מִחְבַּת וּגו'. אִם אֵינוֹ
70 עֵנִין לְמִנְחָת כֶּנֶדֶד וְזָכִים שְׁאֵינוֹ מִינֵי תִּנְיָהוּ
71 עֵנִין לְזָכִים וְעוֹפוֹת: יְכֹוֹל. לֹא מִיעֵט
72 הַכְּתוּב אֵלָּא שְׁלֹא יִחְלָקוּ עוֹפוֹת כֶּנֶדֶד וְזָכִים
73 וְהָדִין נוֹתֵן שְׁהַעוֹפוֹת מַעֲשִׂיהֶן בִּיד מְלִיקָה
74 בְּצִפּוֹרִן וְהַזָּכִים מַעֲשִׂיהֶן בְּכָלִי בְּסִבִּין:
75 **מִחְבַּת וּמִרְחֶשֶׁת.** כָּלִים הֵיוּ בְּמִקְדָּשׁ וְכָל
76 הַמִּנְחָת מִתְּקַמְצוֹת טַעְנוֹת לֹג שִׁמֹּן וּמִחְבַּת
77 צֶפֶה וְאֵינָהּ עֲמוּקָה וּמוֹתָר שְׁהִיא רַחְבָּה
78 וְצֶפֶה הַסּוֹלֵת מִתְּפַשֵּׁט כְּכֹוֹל וְהָאֵד שׁוֹרֵף
79 אֶת שְׁמֵנָה לְפִיכָר מַעֲשִׂיהֶן קָשִׁים וּמִרְחֶשֶׁת
80 עֲמוּקָה וְאֵין הָאֵד שׁוֹרֵף אֶת הַשִּׁמֹּן לְפִי
81 שְׁנִבְלַע בְּעוֹבֵי הַחֲלוֹת לְפִיכָר מַעֲשִׂיהֶן רַבִּין:
82 **אֲבָל יִחְלָקוּ מִחְבַּת כֶּנֶדֶד מִחְבַּת.** טוֹל
83 אֶתָּה חֲלִקִי בְּמִנְחָת רֹאשׁוֹן וְאֵין אֶטוֹל חֲלִקִי
84 בְּמִנְחָת שְׁמֵנוֹ: יְכֹוֹל לֹא יִחְלָקוּ. קֶרְבָּן כֶּנֶדֶד
85 חֲבִירוֹ בְּקִדְשֵׁי קִדְשֵׁי כְמוֹ מִנְחָה אֲבָל יִחְלָקוּ
86 קֶרְבָּן כֶּנֶדֶד חֲבִירוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים דְּאֵיתָ לָהּ
87 וְכִידִי בְּגִיּוּתָהּ וְכֹוֹל לְמִכּוּר חֲלִקִי בְּקֶרְבָּן זֶה
88 בְּשִׁבְלִי זֶה: **אִישׁ בְּאֶחָיו.** לְפִיכָר קָטָן: **אִפִּי'**
89 **בְּעַל מוֹם.** שְׁאֵף הֵם הֵיוּ מִתְּלִיעִים בְּעֵצִים
90 וּמִפְּשִׁיטִים וּמִנְחָתִים וְשׁוֹחֲטִים: **סִפְרָא.**
91 תּוֹרַת כְּהֵנִים וְהָאֵה בְּתוֹרַת כְּהֵנִים אֵיתָא
92 אֶלְמָא לִית בָּהּ דִּין שְׁאָר חֲלוּקוֹת בְּעִלּוֹ
93 דְּמִים וְשִׁמְעִין מִיָּה דְּלֹא מִמוֹנוֹ הוּא אֵלָּא
94 מִשְׁלָל אֶתָּה אֵיתָ בְּהוּ דִּין חֲלוּקָה וְעַל בְּרִיחָהּ הָאֵר' יְהוּדָה הִיא דְּאָמַר מִמוֹנוֹ הוּא וּמִשְׁנֵי לְעוֹלָם אֵין בּוֹ דִּין חֲלוּקָה וּמִינֵי חוֹלְקִין חֲלִקִי בְּקֶרְבָּן שְׁאֵינוֹ
95 **אֲשֶׁרֵי חֲמוּץ.** הַחֲזִיקוּ דֵּה הַגָּזֵל לְחִצְלוֹ מִיַּד עוֹשֶׂק: וְלֹא אֲשֶׁרֵי חוֹמֶץ לֹא אֶרְסִינָן הִכָּא אֵלָּא בְּבָבָא קָמָא (דף טו) גְּבִי מִנֵּין שְׁנִיבְרָא לְתוֹבַע תַּחְלוּ: מִשְׁמִיחַ **דִּנְקָרָא.** כִּר
96 נִקְבָּעָה בְּגִמְרָא וְשִׁנְרָה בְּפִי בְּנֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ: **דִּלָּא כְּתִיב לָהּ.** מְלַמֵּד שְׁתָּהּ שֶׁלֹּא אֲבָל תְּרוּמַת ד' שְׂעוּדָה עֲלֶיהָ הוּא: וְהָרִי חֲלָה בּוֹ' וְיִתְּנֵן הַמְּקֹדֶשׁ בְּתִרְוּמוֹת. כָּל
97 תְּרוּמוֹת בְּשִׁמְעוֹ וְחֲלָה נִמִּי תְּרוּמָה הִיא דְּכָתִיב (מכילת טו) מִרְאשִׁית עֲרִיסְתִּיכֶם תִּתְּנוּ לָהּ תְּרוּמָה: וְיִתְּנֵן הַמְּקֹדֶשׁ בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית מְקוּדֶשֶׁת. דְּקָתְנִי (פסול דף טו) וְשֶׁל שְׁבִיעִית
98 הִתֵּיחָה וְאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין אֲהִיּוֹת מְקוּדֶשֶׁת וְהָאֵה נִכְרִית מְקוּדֶשֶׁת: הוּא בְּיִשְׂרָאֵל כְּתִיב: וְהֵם קְרוּיִם קֹדֶשׁ לָהּ:

99 **וְנָמְנוּ וְנָמְרוּ.** לִמְנָן וְרוּב הָאוֹמְרִים אֵינָהּ מְקוּדֶשֶׁת וּבִטְלוּ הַמְצֻעִים וְחִזְרוּ בָהֶם
100 וְנָמְרוּ לֹמֵר אֵינָהּ מְקוּדֶשֶׁת: עֲדִינן **הִיא מְחֻלָּקֶת.** לֹא עָמְדוּ לִמְנָן וְלֹא חִזְרוּ בּו' ר'
101 יְהוּדָה: כְּפוּתִית דִּר' יוֹחָנָן מִסֵּתֶפְרָא. דְּחִזְרוּ בּו' ר' יְהוּדָה: שְׁאֵין חוֹלְקִין מִנְחָת
102 כֶּנֶדֶד וְזָכִים. כִּפִּי דְמִים לֹמֵר טוֹל אֶתָּה מִנְחָה וְאֵין חִזָּה וְשׁוֹק אֹו בְּשֵׁר חֲסָא
103 וְאַשֵּׁם: כָּל מִנְחָת. מִשְׁמַע שְׁבִמְנָחָה עֲצָמָה
104 יִחְלָקָהּ בְּנִי אֶהְרֹן: יְכֹוֹל. לֹא הוֹצִיא

105 **הַכְּתוּב אֵלָּא שְׁלֹא יִחְלָקוּ מִנְחָת כֶּנֶדֶד**
106 וְזָכִים וְהָדִין נוֹתֵן שְׁהָרִי לֹא קָמוּ בְּכָל מְקוֹם
107 מִנְחָת תַּחַת וְזָכִים בְּדִלּוֹת דִּקְרָבָן עוֹלָה
108 וְיֹורֵד מִבֵּיא עֵנִי עוֹפוֹת תַּחַת בְּהֵמָה: וְזָכִים.
109 הֵינִי בְּהֵמָה הַשְּׂעוּנָה וְזָכִים בְּסִבִּין: אֲבָל
110 יִחְלָקוּ מִנְחָת. כֶּנֶדֶד חֲסָא הָעוֹף: שְׁהָרִי
111 קָמוּ תַּחְתִּיתָיו בְּדִלּוֹת. דְּכָתִיב בְּמִטְמֵא
112 מְקֹדֶשׁ וּבְשִׁמְיַת קוֹל (ויקרא טו) וְאֵם לֹא תִשָּׂא
113 יָדוֹ לִשְׁתֵּי תוֹרִים וְהִבִּיא אֶת קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר
114 חֲסָא עֲשִׂיתָ הָאִפִּיד: וְכָל נִעְשָׂה
115 **בְּמִרְחֶשֶׁת לְכָל בְּנֵי אֶהְרֹן תִּהְיֶה.** דְּכֹוֹלָהּ
116 קְרָאִי יִמְרִי נִיגְדָה דְּמִצִּי לְמִיכְתָּב כָּל מִנְחָה
117 לְכָל בְּנֵי אֶהְרֹן תִּהְיֶה לָמוֹה לִיה לְפָרֹשִׁי כָּל
118 מִינֵי מִנְחָת: ת"ל וְעַל מִחְבַּת וּגו'. אִם אֵינוֹ
119 עֵנִין לְמִנְחָת כֶּנֶדֶד וְזָכִים שְׁאֵינוֹ מִינֵי תִּנְיָהוּ
120 עֵנִין לְזָכִים וְעוֹפוֹת: יְכֹוֹל. לֹא מִיעֵט
121 הַכְּתוּב אֵלָּא שְׁלֹא יִחְלָקוּ עוֹפוֹת כֶּנֶדֶד וְזָכִים
122 וְהָדִין נוֹתֵן שְׁהַעוֹפוֹת מַעֲשִׂיהֶן בִּיד מְלִיקָה
123 בְּצִפּוֹרִן וְהַזָּכִים מַעֲשִׂיהֶן בְּכָלִי בְּסִבִּין:
124 **מִחְבַּת וּמִרְחֶשֶׁת.** כָּלִים הֵיוּ בְּמִקְדָּשׁ וְכָל
125 הַמִּנְחָת מִתְּקַמְצוֹת טַעְנוֹת לֹג שִׁמֹּן וּמִחְבַּת
126 צֶפֶה וְאֵינָהּ עֲמוּקָה וּמוֹתָר שְׁהִיא רַחְבָּה
127 וְצֶפֶה הַסּוֹלֵת מִתְּפַשֵּׁט כְּכֹוֹל וְהָאֵד שׁוֹרֵף
128 אֶת שְׁמֵנָה לְפִיכָר מַעֲשִׂיהֶן קָשִׁים וּמִרְחֶשֶׁת
129 עֲמוּקָה וְאֵין הָאֵד שׁוֹרֵף אֶת הַשִּׁמֹּן לְפִי
130 שְׁנִבְלַע בְּעוֹבֵי הַחֲלוֹת לְפִיכָר מַעֲשִׂיהֶן רַבִּין:
131 **אֲבָל יִחְלָקוּ מִחְבַּת כֶּנֶדֶד מִחְבַּת.** טוֹל
132 אֶתָּה חֲלִקִי בְּמִנְחָת רֹאשׁוֹן וְאֵין אֶטוֹל חֲלִקִי
133 בְּמִנְחָת שְׁמֵנוֹ: יְכֹוֹל לֹא יִחְלָקוּ. קֶרְבָּן כֶּנֶדֶד
134 חֲבִירוֹ בְּקִדְשֵׁי קִדְשֵׁי כְמוֹ מִנְחָה אֲבָל יִחְלָקוּ
135 קֶרְבָּן כֶּנֶדֶד חֲבִירוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים דְּאֵיתָ לָהּ
136 וְכִידִי בְּגִיּוּתָהּ וְכֹוֹל לְמִכּוּר חֲלִקִי בְּקֶרְבָּן זֶה
137 בְּשִׁבְלִי זֶה: **אִישׁ בְּאֶחָיו.** לְפִיכָר קָטָן: **אִפִּי'**
138 **בְּעַל מוֹם.** שְׁאֵף הֵם הֵיוּ מִתְּלִיעִים בְּעֵצִים
139 וּמִפְּשִׁיטִים וּמִנְחָתִים וְשׁוֹחֲטִים: **סִפְרָא.**
140 תּוֹרַת כְּהֵנִים וְהָאֵה בְּתוֹרַת כְּהֵנִים אֵיתָא
141 אֶלְמָא לִית בָּהּ דִּין שְׁאָר חֲלוּקוֹת בְּעִלּוֹ
142 דְּמִים וְשִׁמְעִין מִיָּה דְּלֹא מִמוֹנוֹ הוּא אֵלָּא
143 מִשְׁלָל אֶתָּה אֵיתָ בְּהוּ דִּין חֲלוּקָה וְעַל בְּרִיחָהּ הָאֵר' יְהוּדָה הִיא דְּאָמַר מִמוֹנוֹ הוּא וּמִשְׁנֵי לְעוֹלָם אֵין בּוֹ דִּין חֲלוּקָה וּמִינֵי חוֹלְקִין חֲלִקִי בְּקֶרְבָּן שְׁאֵינוֹ
144 **אֲשֶׁרֵי חֲמוּץ.** הַחֲזִיקוּ דֵּה הַגָּזֵל לְחִצְלוֹ מִיַּד עוֹשֶׂק: וְלֹא אֲשֶׁרֵי חוֹמֶץ לֹא אֶרְסִינָן הִכָּא אֵלָּא בְּבָבָא קָמָא (דף טו) גְּבִי מִנֵּין שְׁנִיבְרָא לְתוֹבַע תַּחְלוּ: מִשְׁמִיחַ **דִּנְקָרָא.** כִּר
145 נִקְבָּעָה בְּגִמְרָא וְשִׁנְרָה בְּפִי בְּנֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ: **דִּלָּא כְּתִיב לָהּ.** מְלַמֵּד שְׁתָּהּ שֶׁלֹּא אֲבָל תְּרוּמַת ד' שְׂעוּדָה עֲלֶיהָ הוּא: וְהָרִי חֲלָה בּוֹ' וְיִתְּנֵן הַמְּקֹדֶשׁ בְּתִרְוּמוֹת. כָּל
146 תְּרוּמוֹת בְּשִׁמְעוֹ וְחֲלָה נִמִּי תְּרוּמָה הִיא דְּכָתִיב (מכילת טו) מִרְאשִׁית עֲרִיסְתִּיכֶם תִּתְּנוּ לָהּ תְּרוּמָה: וְיִתְּנֵן הַמְּקֹדֶשׁ בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית מְקוּדֶשֶׁת. דְּקָתְנִי (פסול דף טו) וְשֶׁל שְׁבִיעִית
147 הִתֵּיחָה וְאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין אֲהִיּוֹת מְקוּדֶשֶׁת וְהָאֵה נִכְרִית מְקוּדֶשֶׁת: הוּא בְּיִשְׂרָאֵל כְּתִיב: וְהֵם קְרוּיִם קֹדֶשׁ לָהּ:

148 **וְנָמְנוּ וְנָמְרוּ.** לִמְנָן וְרוּב הָאוֹמְרִים אֵינָהּ מְקוּדֶשֶׁת וּבִטְלוּ הַמְצֻעִים וְחִזְרוּ בָהֶם
149 וְנָמְרוּ לֹמֵר אֵינָהּ מְקוּדֶשֶׁת: עֲדִינן **הִיא מְחֻלָּקֶת.** לֹא עָמְדוּ לִמְנָן וְלֹא חִזְרוּ בּו' ר'
150

איהו לא ניתא ליה משום אונסא דאורחא. פי' בקונטרס דעל כרחק אונסא דאורחא עליה ידידה רמין שהמעשר אין כאן בו שנה פרוטה שלא ניתן להוציאו אלא בירושלים שאפי' ימכרנו דמיו נתפסין בקדושתו וקידושין צריכין שיהו שנים שנה פרוטה הילכך אי הוה דע מעיקרא דמעשר הוי כיון דבעי לקבולי עליה אונסא דאורחא לא הוה מקדש לה ביה דשכיח לאיתגוסי גבי איתתא טפי מנכרא משמע מתוך פירוש שלא חולו הקידושין במזיד עד שיהו בירושלים וקשה דפרקי בבכורות (דף ט:) ודרי מעשר שהקפידה תורה בכסף צורה פי' בשפודה אותו צריך לפדותו בכסף שיש בו צורה וקאמר ר' יהודה במזיד קידש ומאי פריך וקא איתו לא אמר שיגמרו עד שיהיה המעשר בירושלים ואירושלים לא הקפידה תורה בכסף צורה דכתיב (דברים יז) ונתת הכסף בכל אשר תאה נפשו אלא ש"מ מקדשת אפי' בגבולין אם קבלה את המעשר לכן נ"ל בפירוש הקונטרס שני דפירש אי נמי אפי' דאין אחריית מוטל עליו לא ניתא ליה דתייהו לה תרעומת עליה לומר לו קדשתני בדרך שלא הועיל לי מהו קשה דמשמע הכא דמתני איירי בגבולין ואפי' קאמר ר' יהודה דבמזיד קידש דמעשר ממון הדיט הוא וכן משמע לקמן (דף טז:) דקאמר הפודה מעשר שני שלו מוסיף חומש ומוקי לה בר' יהודה וההיא ע"כ בגבולין איירי דאי בירושלים אין פודין בו מעשר שני אלאמא משמע דמעשר שני ממון הדיט הוא לר' יהודה אפי' בגבולין וקשה מפרק חלק (פסחים דף טז:) דמשמע הים דגבולין כ"ע לא פליגי דקמון גבוה גבי עיסת מעשר שני ר"מ פוסט מן החלה ויחבשים מחיבין ואמר רב חסדא מחלוקת במעשר שני בירושלים דר"מ סבר ממון גבוה הוא ורבנן סברי ממון הדיט הוא אכל בגבולין דברי הכל פטורים וי"ל דא"ע דבר' יהודה ממון הדיט הוא אפי' עסקה היא תחתיה בחלה הואיל ואין ראיה שם לאכול

אף במקר לא קנה. ולא יצאו מעות לחולין ואין מעילה לר"מ אלא באוכל הקדש אכל במוציא הקדש אין לו מעילה דכל מקום שהוא שם הקדש חל עליו דכל היכא דאיתא בי גזא דרמקאנא אימיה כיון דאי הוה דע לא הוה מפיס אכל במזיד קידש דר"מ לטעמיה דאמר הקדש במזיד מתחלל ומפיס לה מקרא (או מעלה מעל) ואין מעילה אלא בשינוי פלומר במזיד דאם ירצה לגזולו יקנו מיד וזה שיהא היכא דקידש במזיד וירצה דמעלה מעל הוי במזיד דכתיב (במדבר טו) גבי סוטה גבי איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל וזהם על כרחיך במזיד קאמר דודאי בשמונה מוזיה היא וקרא דונתן הכסף וקם לו למצוה בעלמא דכלא בסף הוא מתחלל אם ירצה לגזולו ומיהו במעשר קאמר רבי מאיר דבין בשוגג ובין במזיד לא קידש דבמעילה הוא דגלי קרא דבמזיד מתחלל אכל מעשר דכל היכא דאיתא שם מעשר עליו ורבי יהודה סבר ממון בעלים הוא ולכך במזיד קידש דקמוןא הוא אכל בשוגג לא משום טירקא דאורחא: בכתנות

דאורחא לא הוה מקדשא לה ביה דשכיח לאיתגוסי טפי גבי איתתא מנכרא אי' לא רמי אתריית עליה לא ניתא ליה דליקניס מינה פן יתעצב ותאמר לו קדשתני בדרך שלא נהניתי בו: בשלמא איהי לא ניתא לה דניתחלל הקדש על דה. דמה הנאה יש לה בחילולו אם לא תקבלנו יצטרף וזה לקדשה בהיתר משלו. דניקני איתתא מפילא. ואע"פ שעליו לשלם להקדש השתא מיהא ניתא ליה שמוא אין לו משלו עכשיו בלום: אשה. הא קאמרין דאיהא מקדשת בשגגת הקדש לרבי מאיר: מעות מהו שיצאו לחולין. להנות מהן עתה וזה יתחייב בהן קרבן מעילה: ה"א יצאו לחולין. בפה יצאו מרשות הקדש אחרי שאין דבריהם קיימין: במקר מאי. לקח החפץ במעות הקדש בשוגג לרבי מאיר קנה או לא קנה: לא קנה. ולא יצאו מעות לחולין ואין מעילה לרבי מאיר בהקדשות אלא באוכל אוכלי הקדש אכל המוציא מעות הקדש אין לו מעילה בכל מקום שחן שם הקדש עליהם: חנוני כבעל הבית. משנה היא במעילה גזר המפקיד מעות אצל שולחני אם צורחין לא ישתמש בהם לפיכך אם הוציא לא מעל הגזרן אלא שולחני ואם מתירים ישתמש בהם לפיכך אם הוציא מעל הגזרן דברשותיה עבר דמדיד דע דשולחני צריך למעות תריר אכל בעה"ב בין כך ובין כך לא ישתמש בהן דלאו אדעתא דהכי אפקדינהו גביה דסתם בעה"ב אינו משתמש תמיד

במעות לפיכך אם הוציא מעל בעה"ב ולא הגזרן שהפקידו: חנוני כבעה"ב. שאינו צריך תמיד למעות שנותנים לו פירות וכל מוכר חנותם באשראי ודי לו במיעוט מעות שגזרו ר' יהודה ואמר חנוני בשולחני: אכל כ"ע. המוציא מעות הקדש מעל אחד מהם אלאמא במקר לר' מאיר קנה דאם לא קנה היאך יצאו מעות לחולין לריי. אם הוציא לא מעל לא זה ולא זה שאין מעילה במעות אלא באוכלין: לריי. דש מעילה במעות: אודי לי מיהא דחנוני כבעה"ב. והוא מעל ולא גזרן דלאו ברשותיה עבר וא"ל ר' יהודה לא מודיעא לה בזה אלא בשולחני הוא ומעל גזר דמדיד דע דצריך תמיד למעות לקנות סחורה:

ולאו מפילא שמעת מינה תרומה רבין סבא קמיה דרב אמר קרא הוא בהוייתו יהא: ובהקדש במזיד קידש בשוגג לא קידש דברי ר"מ ר"א אומר בשוגג קידש במזיד לא קידש: א"ר יעקב שמעית מינה דר' יוחנן תרתי שגגת מעשר דר' יהודה שגגת הקדש דר"מ שנייהם אין אשה מתקדשת בהם חדא לפי שאין אשה רוצה וחדא לפי שאין שנייהם רוצים ולא ידענא הי מיניהו אמר ר' ירמיה ניהוי אנו מעשר איהו לא ניתא לה משום מרחא דאורחא איהו ניתא ליה דניקני איתתא מפילא אלא הקדש תרויהו לא ניתא להו דנתחיל הקדש על ידיהו ור' יעקב אמר איפכא מסתברא מי לא איפא למימר מעשר איהו לא ניתא לה משום מרחא דאורחא איהו לא ניתא ליה משום אונסא דאורחא אלא הקדש בשלמא איהו לא ניתא לה דנתחיל הקדש על דה אלא איהו מי לא ניתא ליה דניקני איתתא מפילא בעא מיניה רבא מרב חסדא אשה אין מתקדשת מעות מהו שיצאו לחולין אמר ליה אשה אין מתקדשת מעות היאך יצאו לחולין בעא מינה רב חייא בר אבין מרב חסדא במקר מאי אמר ליה אף במקר לא קנה איתביה חנוני כבעל הבית דברי ר"מ ר' יהודה אומר חנוני בשולחני עד כאן לא קא מפיילי אלא דמר סבר חנוני בשולחני ומר סבר חנוני כבעל הבית אכל דכולי עלמא אם הוציא מעל רבי מאיר לדבריו דר' יהודה קאמר לריי אם הוציא נמי לא מעל אלא לריי אודי לי מיהא דחנוני כבעל הבית ואמר ליה לא בשולחני אמר רב חורנו

דאורחא לא הוה מקדשא לה ביה דשכיח לאיתגוסי טפי גבי איתתא מנכרא אי' לא רמי אתריית עליה לא ניתא ליה דליקניס מינה פן יתעצב ותאמר לו קדשתני בדרך שלא נהניתי בו: בשלמא איהי לא ניתא לה דניתחלל הקדש על דה. דמה הנאה יש לה בחילולו אם לא תקבלנו יצטרף וזה לקדשה בהיתר משלו. דניקני איתתא מפילא. ואע"פ שעליו לשלם להקדש השתא מיהא ניתא ליה שמוא אין לו משלו עכשיו בלום: אשה. הא קאמרין דאיהא מקדשת בשגגת הקדש לרבי מאיר: מעות מהו שיצאו לחולין. להנות מהן עתה וזה יתחייב בהן קרבן מעילה: ה"א יצאו לחולין. בפה יצאו מרשות הקדש אחרי שאין דבריהם קיימין: במקר מאי. לקח החפץ במעות הקדש בשוגג לרבי מאיר קנה או לא קנה: לא קנה. ולא יצאו מעות לחולין ואין מעילה לרבי מאיר בהקדשות אלא באוכל אוכלי הקדש אכל המוציא מעות הקדש אין לו מעילה בכל מקום שחן שם הקדש עליהם: חנוני כבעל הבית. משנה היא במעילה גזר המפקיד מעות אצל שולחני אם צורחין לא ישתמש בהם לפיכך אם הוציא לא מעל הגזרן אלא שולחני ואם מתירים ישתמש בהם לפיכך אם הוציא מעל הגזרן דברשותיה עבר דמדיד דע דשולחני צריך למעות תריר אכל בעה"ב בין כך ובין כך לא ישתמש בהן דלאו אדעתא דהכי אפקדינהו גביה דסתם בעה"ב אינו משתמש תמיד

במעות לפיכך אם הוציא מעל בעה"ב ולא הגזרן שהפקידו: חנוני כבעה"ב. שאינו צריך תמיד למעות שנותנים לו פירות וכל מוכר חנותם באשראי ודי לו במיעוט מעות שגזרו ר' יהודה ואמר חנוני בשולחני: אכל כ"ע. המוציא מעות הקדש מעל אחד מהם אלאמא במקר לר' מאיר קנה דאם לא קנה היאך יצאו מעות לחולין לריי. אם הוציא לא מעל לא זה ולא זה שאין מעילה במעות אלא באוכלין: לריי. דש מעילה במעות: אודי לי מיהא דחנוני כבעה"ב. והוא מעל ולא גזרן דלאו ברשותיה עבר וא"ל ר' יהודה לא מודיעא לה בזה אלא בשולחני הוא ומעל גזר דמדיד דע דצריך תמיד למעות לקנות סחורה:

דוחה הגמרא תירוצי זה: שאמנם הפסוק מדבר בשבח ישראל, אך וְלֹא
מִמִּילָא שְׁמַעְתָּ מִיָּנָה – משבח זה שאף התרומה היא בישראל וכמותם גם
היא קדש לה'. מתרצת הגמרא: תִּרְנְנָמָה – (פירש) רַבִּין סָבָא קָמִיָּה דְרַב
טעם ההבדל שבין תרומה למעשר שני, במעשר כתוב (ויקרא כז ל): 'לֹה'
הוא', 'הוא' משמע בְּהוֹוִיָּתוֹ – המעשר עצמו 'לֹה' יְהוָה – נהיה ממון גבוה,
אבל בתרומה לא כתוב 'הוא' אלא 'קדש לה'.

שנינו במשנה: וּבְהַקְדָּשׁ – ובקדשי בדק הבית, המקדש בהם בְּמִזְרֵה, קִדְּשׁ,
בְּשׁוּגָה, לֹא קִדְּשׁ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, רַבִּי יְהוֹנָה אָמַר הִפּוּכוֹ שֶׁל דָּבָר,
בְּשׁוּגָה קִדְּשׁ, בְּמִזְרֵה לֹא קִדְּשׁ. בסוגיא שלפנינו יתבאר לרבי מאיר שבמזיד
קידש, מדוע בשוגג לא, מה שונה שוגג ממזיד. וכן ברישא, במעשר שני
לרבי יהודה שהוא ממונו, מדוע בשוגג לא קידש: אָמַר רַב יַעֲקֹב, שְׁמַעְיָה
מִיָּנָה דְרַבִּי יוֹחָנָן תִּרְנְנָה טַעְמִים, האחד בדק שְׁנֵגַת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לַדְּעוּתוֹ דְּרַבִּי
יְהוֹנָה, והאחר בדק שְׁנֵגַת הַקְדָּשׁ לַדְּעוּתוֹ דְּרַבִּי מֵאִיר, שְׁנֵינִים בְּשׁוּגָה אֵין
אִשָּׁה מִתְקַדְּשֶׁת בָּהֶם וְנָתַן רַבִּי יוֹחָנָן טַעַם בְּכָל מִקְרָה בְּמָה שׁוֹנָה שׁוּגָה
מִמִּזְדִּי. עַל תִּרְנָא בִּיאָר שֶׁהִסְבִּיחַ לְפִי שְׁאֵין אִשָּׁה רוֹצָה – אִילוּ יָדְעָה קְדוּשַׁת
הַחֲפֶז, מִן הַסֵּתֶם לֹא הִיְתָה מִסְכִּימָה לְקִדּוּשִׁין וְהִם קִדּוּשֵׁי טַעוּת. וְתִרְנָא –
וְעַל הַמִּקְרָה הָאֶחָד שֶׁגַם אוֹתוֹ בִּיאָר מִשּׁוּם קִדּוּשֵׁי טַעוּת, תִּלָּה טַעְמוֹ שֶׁל
דָּבָר לְפִי שְׁאֵין שְׁנֵינִים – המקדש והאשה רוצים – שִׁיעֵשׂוּ הַקִּדּוּשִׁין
בַּחֲפֶז זֶה, וּמִסִּים רַב יַעֲקֹב: וְלֹא יִדְעָנָא הֵי מִיָּנִיָּהוּ – באיזה מהם תִּלָּה
הַטַּעַם שֶׁאֵין האשה רוצה, ובאיזה שאין שניהם רוצים.

אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, נִיְחָוֹ אֲנִי – הֵבֵה נִתְּבוּן וְנִכְרִיעַ מִדְּעוּתָנִי. בִּשְׁגָתָהּ מַעֲשֵׂר
שֵׁנִי, אִיְהִי האשה ודאי לֹא נִיְחָא לָהּ לַהֲתַקְדֵּשׁ בּוֹ, מִשּׁוּם מִתְרָא דְאִוְרְחָא –
טורח הדרך להעלות המעשר ולאכול בירושלים (דברים יד כג), ולעומת
זאת אִיְהִי המקדש ודאי נִיְחָא לָהּ שֶׁתִּתְקַדֵּשׁ הֵגֶם שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, מִשּׁוּם
דְּנִיָּקְנִי אִיתְתָּא מִמִּילָא – שְׁנִקִּיתָ לוֹ האשה בחנם ללא טורח, דִּהִינִי
שֶׁבְּקִדּוּשִׁין חוֹסֵךְ לַעֲצֻמוֹ אֵת טוֹרַח הַעֲלָאתָ מַעֲשֵׂרוֹ לִירוּשָׁלַיִם. אֶלָּא בִּשְׁגָתָהּ
הַקְדָּשׁ תִּרְוִיָּהוּ – המקדש והמתקדשת לֹא נִיְחָא לָהּ דְּנִתְחַלֵּל – שִׁיתְחַלֵּל
הַקְדָּשׁ עַל יְדִיָּהוּ וַיֵּצֵא לְחֹלִין וְנִמְצָא שֶׁעֲבָרוּ אִיסוּר וְנִקְרָאִים מַעְלֵי מַעַל,
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ויקרא ה טו): נִפְשׁ כִּי תַמְעַל מִעַל חֻטְאָה בְּשִׁגָּגָה מִקְדָּשִׁי ה' וגו'.
וְרַבִּי יַעֲקֹב שֶׁלֹא יָדַע מִזֶּה כּוֹנֵת רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר – (השיב) שֶׁאֵין הִכְרַח לְדָבָרִי
רַבִּי יִרְמְיָה, וְכִי אִיִּפְכָא מִסְתַּבְרָא מִי לֹא אִיכָא לְמִיָּמֵר – הֵאָם לֹא מִסְתַּבֵּר
לְבָאָר בְּצוּרָה הַפּוּכָה. דִּהִינִי בִּשְׁגָגָתָהּ מַעֲשֵׂר שְׁנֵינִים אֵינִם רוצים, אִיְהִי –
האשה לֹא נִיְחָא לָהּ לַהֲתַקְדֵּשׁ בּוֹ, מִשּׁוּם מִיְרְחָא דְאִוְרְחָא – שאינה
מַעֲוִינֵת בּוֹ, וְכַמְבּוּאָר לַעִיל, ואילו אִיְהִי – המקדש לֹא נִיְחָא לָהּ לַקְדָּשׁ
בּוֹ, מִשּׁוּם אִוְנִסָּא דְאִוְרְחָא – מחשש שֶׁבִּדְרֵךְ לִירוּשָׁלַיִם יֵאָרַע אִוְנִס וַיֵּאָבְדוּ
הַפִּירוּת וְשֵׁמָא תַתְּעַבֵּב וְתִתְרַעַם עֲלָיו וְתֵאָמַר לוֹ קִדְּשִׁתָּנִי דְּבָרִי שֶׁלֹא נִהְיֵיתִי
מִמֶּנּוּ. אֶלָּא בִּשְׁגָתָהּ הַקְדָּשׁ, בְּשִׁלְמָא אִיְהִי לֹא נִיְחָא לָהּ לַהֲתַקְדֵּשׁ בּוֹ, לְפִי
שֶׁאֵינָה מַעֲוִינֵת דְּנִתְחַלֵּל הַקְדָּשׁ עַל יְדֵהָ, שֶׁמָּה הִנָּא יֵשׁ לָהּ בְּחִילוּל, הִרִי
אֵם לֹא יִקְדָּשָׁה בִּשְׁלֵה הַקְדָּשׁ, יִקְדָּשָׁה מִשְׁלֵה בְּדֶרֶךְ הִיתָר. אֶלָּא אִיְהִי מִי לֹא
נִיְחָא לָהּ – הֵאָם יֵשׁ וְדֹאוֹת שֶׁהֵאִישׁ אֵינוֹ רוֹצֵה לַקְדָּשָׁה בִּשְׁלֵה הַקְדָּשׁ הִרִי

פעמים שרוצה, מִשּׁוּם דְּנִיָּקְנִי אִיתְתָּא מִמִּילָא – בחנם ללא טורח, דִּהִינִי
שְׁאִילִי עֵתָה אֵין לוֹ מִשְׁלֵה כְּלוֹם וְנִהְיָה בְּמָה שְׁמוּמָן לַקְדָּשׁ בַּחֲפֶז שֶׁל הַקְדָּשׁ,
ואחר כך ישלם להקדש.

דִּין הַמַּעוֹת בִּשְׁגָתָהּ הַקְדָּשׁ לְרַבִּי מֵאִיר: בְּעָא מִיָּנִיָּה רַבָּא מִרְבַּ חֲסִידָא לַדְּעוּתָהּ
רַבִּי מֵאִיר שֶׁבִּשְׁגָגָתָהּ הַקְדָּשׁ אִשָּׁה אֵין מִתְקַדְּשֶׁת, מַעוֹת הַקִּדּוּשִׁין מֵהוּ
שְׁיִצְאוּ לְחֹלִין עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה זֶה, הֵאָם רָשָׁאִים לִיהֲנוּת מִזֶּה. אָמַר לִיָּה רַב
חֲסִידָא, אִשָּׁה אֵין מִתְקַדְּשֶׁת – הִרִי לֹא חָלוּ הַקִּדּוּשִׁין, מַעוֹת הֵיאָד יִצְאוּ
מִרְשׁוֹת הַקְדָּשׁ לְחֹלִין בְּלֹא שְׁנַעֲשֵׂה בָהֶם שִׁימוּשׁ שֶׁל חֹלִין. שְׁאִלָּה נִסְתַּפְּתָה
בִּשְׁגָתָהּ הַקְדָּשׁ: בְּעָא מִיָּנָה רַב חֵיָא בְּרַ אָבִין מִרְבַּ חֲסִידָא בְּמִכְרֵי מֵאִי –
הַקּוֹנָה חֲפֶז בַּמַּעוֹת הַקְדָּשׁ הֵאָם לַדְּעוּתָהּ רַבִּי מֵאִיר חָל הַקֶּנֶן. אָמַר לִיָּה רַב
חֲסִידָא, אִף בְּמִכְרֵי לֹא קָנָה, שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁלְּדַעוּתוֹ אֵין מַעִילָה בְּשׁוּגָה, וְהַמַּעוֹת
בְּכָל מָקוֹם שֶׁחֵן שֶׁם הַקְדָּשׁ עֲלֵיהֶם, כִּיצַד יִקְנָה בַּמַּעוֹת שְׁאֵינִן שְׁלֹו.
שְׁנֵינִי בַּמַּעִילָה (כא): גֹּבֵר שֶׁל הַקְדָּשׁ שֶׁהִפְקִיד מַעוֹת אֲצֵל שׁוֹלְחָנִי צְרוּרִין
בְּקֶשֶׁר רָגִיל וְלֹא הוֹדִיעַ לוֹ שֶׁהֵם מִשְׁלֵה הַקְדָּשׁ וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הַשּׁוֹלְחָנִי, מֵאֲחֵר
וְרִשְׁאֵי לַהֲשַׁתֵּם כַּמְבּוּאָר ב"מ (מג). הַגּוֹבֵר שֶׁהִפְקִיד מַעַל. וְאֵם הַפְקִידִם
אֲצֵל בַּעַל הַבֵּית שֶׁאִסּוּר לוֹ לַהֲשַׁתֵּם בָּהֶם, וְעֵבֶר וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּעַל הַבֵּית מַעַל.
הַפְקִידִם אֲצֵל חֲנוּנִי נִחְלָקוּ זֶה רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה. הַגְּמָרָא שֶׁלִּפְנֵינוּ
מְבִיאָה אֵת מַחְלֻקָתָם וּמַקְשָׁה מִזֶּה עַל דְּבָרֵי רַב חֲסִידָא:
אִיתִיבָּהּ – רַב חֵיָא בְּרַ אָבִין עַל דְּבָרֵי רַב חֲסִידָא, הִרִי שְׁנֵינִי גֹבֵר שֶׁהִפְקִיד
אֲצֵל חֲנוּנִי מַעוֹת הַקְדָּשׁ, וְלֹא הוֹדִיעַ לוֹ שֶׁהֵם הַקְדָּשׁ וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הַחֲנוּנִי,
דִּינוֹ שֶׁל חֲנוּנִי בְּבַעַל הַבֵּית וְאִסּוּר לוֹ לַהֲשַׁתֵּם בָּהֶן וְכִיּוֹן שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ הוּא
מַעַל וְלֹא הַגּוֹבֵר דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוֹנָה אָמַר, חֲנוּנִי דִינוֹ בְּשׁוּלְחָנִי,
לְפִיכָךְ הַגּוֹבֵר שֶׁהִפְקִיד בְּלֹא לַהֲוִדִיעַ עַל קְדוּשָׁתוֹ מַעַל וְלֹא הַחֲנוּנִי.
וּמִדִּיקָתָהּ הַגְּמָרָא, עַד כָּאֵן לֹא מִצְאָנוּ דְקָא מִיִּפְלְגִי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה
אֶלָּא דְמָר – רַבִּי יְהוּדָה סָבֵר חֲנוּנִי בְּשׁוּלְחָנִי – וְרִשְׁאֵי לַהֲשַׁתֵּם בַּמַּעוֹת,
וְרַבִּי מֵאִיר סָבֵר חֲנוּנִי דִינוֹ בְּבַעַל הַבֵּית – וְאֵינוֹ רִשְׁאֵי לַהֲשַׁתֵּם
בַּמַּעוֹת. אָבֵל דְּבִלּוּלֵי עֲלָמָא – לְדָבָרֵי שְׁנֵינִים, אֵם הוֹצִיא – הַחֲנוּנִי אֵת
הַמַּעוֹת לְצוּרֵכִי מִסְחָרוֹ, וְדֹאִי אֶחָד מִבִּינֵיהֶם מַעַל – נִתְחַיֵּב בְּקֶרֶן מַעִילָה.
וְאֵם כֵּן הִרִי מוֹכַח שֶׁאֵף לַדְּעוּתָהּ רַבִּי מֵאִיר 'בְּמִכְרֵי קָנָה', שֶׁאֵם לֹא חָל הַקֶּנֶן
אֵין מַעַל, וְקִשָּׁה עַל רַב חֲסִידָא שֶׁאִמַּר בְּדַעוּתָהּ רַבִּי מֵאִיר אֵף 'בְּמִכְרֵי לֹא קָנָה'.
מִתְרַצָּתָהּ הַגְּמָרָא: רַבִּי מֵאִיר שֶׁאִמַּר חֲנוּנִי מַעַל, לְדָבָרֵי דְרַבִּי יְהוֹנָה קָאָמַר,
וְכַךְ אָמַר לוֹ לְדִירִי – לְשִׁטְתִּי אֵם הוֹצִיא – הִשְׁתַּמֵּשׁ הַחֲנוּנִי בַּמַּעוֹת נִמְי לֹא
מַעַל אֵף אֶחָד מֵהֶם, מֵאֲחֵר שֶׁהִיוּ שׁוֹגִגִים וְאֵין מַעִילָה בִּשְׁגָגָה, אֶלָּא לְדִירֵךְ
– לְשִׁטְתֵךְ שִׁישׁ בְּשׁוּגָה מַעִילָה, אִוְרִי לִי מִיָּהָ – מִכָּל מָקוֹם תִּוָּדָה לְדָבָרִי
דְּחֲנוּנִי דִינוֹ בְּבַעַל הַבֵּית לַעֲנִין שֶׁאִסּוּר לוֹ לַהֲשַׁתֵּם בַּמַּעוֹת הַפְקִדוֹן, וְאֵם
נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לֹא מַעַל הַגּוֹבֵר וְכַמְבּוּאָר לַעִיל. וְאָמַר לִיָּה רַבִּי יְהוּדָה, לֹא –
אֵינִי מוֹדָה לְטַעְנָתְךָ, אֲלֹא דִין הַחֲנוּנִי בְּשׁוּלְחָנִי, וְגֹבֵר שֶׁלֹא הוֹדִיעוּ שֶׁהֵם
מִשְׁלֵה הַקְדָּשׁ מַעַל.
טַעַם אַחֵר מִדּוּעַ בִּשְׁגָתָהּ הַקְדָּשׁ לְרַבִּי מֵאִיר אֵינָה מִקְדוּשָׁתָהּ:
אָמַר רַב

1 הָיוּנוּ עַל כָּל צָדִיקִים שֶׁל רַבִּי מֵאִיר – חֲפָשׁוּנוּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבִּי מֵאִיר
2 הִלְכוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא מִצִּינוּ מָקוֹם שֶׁנִּרְאָה מִמֶּנּוּ שְׂרָבִי מֵאִיר מִחֻלָּה וְסוֹבֵר
3 שֶׁהַמִּצְוָה מֵעוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּשׁוֹנֵג אֵין מִתְחַלֵּל הַקֹּדֶשׁ וְיוֹצֵא לְחֻלִּין, וְכַמּוּזִיד
4 מִתְחַלֵּל, אֲלָא וְדָאִי מִתְחַלֵּל בֵּין בְּמוּזִיד בֵּין בְּשׁוֹנֵג. וְשִׁנְתִּינוּ – שֶׁשְּׁנִינוּ בַּה
5 שְׂאִינָה מִקְדוּשֵׁת לְרַבִּי מֵאִיר בְּשִׁגְגַת הַקֹּדֶשׁ, מְדוּבָר בַּה שְׂקִידָשָׁה בְּכִתְּנוֹת
6 שֶׁל בְּגָדֵי כְּהוֹנָה שֶׁלֹּא בָּלוּ – טָרֵם שֶׁבָּלוּ מְרֹב שִׁימוּשׁ, וְרֵאוּיוֹת הֵן לְעִבּוּדַת
7 הַכְּהֹנִים, שֶׁבָּאֵלוּ אֵין אִיסוּר מֵעִילָה בְּשׁוֹנֵג הוֹאִיל וְנִתְּנָה לִיהֲנוֹת בָּהֶן –
8 מִתְחִילָה בְּשִׁעָה שֶׁהוֹקְדֵשׁ הִיָּה זֶה עַל דַּעַת שֶׁאֵם יִהְיֶה מִהֶם הַכְּהֹנִים בְּשׁוֹנֵג
9 לֹא יַעֲבִירוּ עַל אִיסוּר מֵעִילָה לְפִי שֶׁלֹּא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאכֵי הַשָּׂרֵת – לֹא
10 נִתְּנָה לְאַנְשִׁים הַזֵּרִים כְּמַלְאכִים, שֶׁאֵין סֵתֵם בְּנֵי אָדָם יִכּוּלִים מִיָּד בְּגִמְרָה
11 עֲבוּדָתָן כְּהֶרֶף עֵין לְהוֹדִרוֹ וּלְפָשׁוֹט מֵעִלָּתָם אֵת בְּגָדֵי הַכְּהוֹנָה כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה
12 מִהֶם, וְכִיּוֹן שֶׁכֵּךְ הִתְּנוּ בְּשִׁעַת הַקֹּדֶשׁתָם שֶׁאֵין בָּהֶם מֵעִילָה בְּשׁוֹנֵג, וְהוֹאִיל
13 וְהוֹתֵרָה שִׁגְגַתָּן לְעִבּוּדַת הַכְּהֹנִים הוֹתֵרָה לְשִׁגְגוֹת אַחֲרוֹת, וְלִכֵּן גַּם אִם שִׁגְגָה
14 וְקִידֵשׁ בָּהֶן לֹא יֵצְאוּ בְּכָךְ מִרְשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ וְנִמְצָא שְׂקִידָשָׁה דְּבָרֵי שֶׁאֵינוּ שְׁלֹו.
15 הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה עַל דְּבָרֵי רַב בְּרֵייתָא: תָּמָּ שְׂמַע בְּתַנּוֹת שֶׁל בְּגָדֵי כְּהוֹנָה
16 שֶׁבָּלוּ וְאֵינָן רֵאוּיוֹת לְעִבּוּדָה, מוֹעֲלִין בָּהֶם – חִיִּיבִים עֲלֵיהֶן קֶרֶבֶן מֵעִילָה,
17 אֲלוּ דְּרַבִּי רַבִּי מֵאִיר. וּמְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, מֵאִיר לֹא אֶפְסִילוּ גַם לֹא בָּלוּ מוֹעֲלִין
18 בָּהֶן, וְלֹא אָמַר רַבִּי מֵאִיר 'בָּלוּ' אֲלָא לְהַשְׁמִיעַ שֶׁגַם שְׂאִינָם רֵאוּיִים לְעִבּוּדָה
19 לֹא פִקְעָה מִהֶם הַקֹּדֶשָׁה וּמוֹעֲלִין. וְקַשָּׁה עַל רַב שֶׁבִּיאָר בְּדַעַת רַבִּי מֵאִיר
20 שֶׁבְּכַתּוּבוֹת שֶׁלֹּא בָּלוּ אֵין מֵעִילָה בְּשׁוֹנֵג. דּוּחָה הַגְּמָרָא: לֹא – אֵין זֶה כּוּוֹנֵת
21 רַבִּי מֵאִיר, אֲלָא בְּכָל דּוּקָא אָמַר שְׂמוֹעֲלִין, שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁאֵינָן רֵאוּיוֹת לְעִבּוּדָה,
22 שׁוֹב לֹא שִׁיךְ הַתְּנָאִי שֶׁל 'הוֹאִיל וְנִתְּנָה לִיהֲנוֹת בָּהֶן' הָאֲמוּר לְעִיל, וְנַעֲשׂוּ
23 כְּשֶׁאֵר חֲפָצֵי הַקֹּדֶשׁ שְׂמוֹעֲלִים בָּהֶם בְּשׁוֹנֵג.
24 קוּשִׁיא נּוֹסֶפֶת עַל דְּבָרֵי רַב: בְּמַסְכַּת שְׁקִלִים (פ"א מ"א) שְׁנִינוּ בְּאֶחָד בְּאֶדָר
25 מִשְׁמַעֲיָן (מְכַרִּיזִים) עַל הַשְּׁקִלִים, לְפִי שֶׁבְּאֶחָד בְּנִיסָן צִרִיךְ לְהִבְיֵא אֵת
26 קֶרֶבֶנוֹת הַצִּיּוּר מִתּוֹרָמָה חֲדָשָׁה, כְּכֵר מֵא' אֶדָר הַקִּדְמוֹ וְהַכְּרִיזוּ שִׁיתְחִילוּ
27 לְהִבְיֵא שְׁקִלֵיהֶם. וְהִיתָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ קוֹפָה שְׁכַתּוּב עֲלֶיהָ תְּקֵלִין חֲתִינִין
28 (שְׁקִלִים חֲדָשִׁים) וְכָל הַשְּׁקִלִים הַחֲדָשִׁים שֶׁנִּתְּרָמוּ מֵא' בְּאֶדָר וְאֵילֶךְ הִיוּ
29 שְׂמִים בְּקוֹפָה זֹאת. עוֹד קוֹפָה אַחֲרָת הִיתָה שֶׁם וְעִלָּה כְּתוּב תְּקֵלִין עֲתִיקִין –
30 שְׁקִלִים יִשְׁנִים, וְכֵה הִיוּ נוֹתְנִים שְׁקִלֵי הַתּוֹרָמָה מִמַּגְבִּית שֶׁל שָׁנָה שֶׁעֲבָרָה
31 שֶׁהִתְעַכְּבוּ הַמֵּאֲחֵרִים כְּהַבְּאָתָם. וּמְבִרִיתָא הַעוֹסֶקֶת בְּדִינֵי הַשְּׁקִלִים מְקַשָּׁה
32 הַגְּמָרָא עַל דְּבָרֵי רַב:
33 תָּמָּ שְׂמַע שֶׁשְּׁנִינוּ בְּבִרְיִיתָא הַמְּבָאֵרֶת דִּין מֵעִילָה בְּשְׁקִלִים, מוֹעֲלִים בְּחֻתְּתִין
34 – בְּמַעוֹת הַתּוֹרָמָה הַחֲדָשָׁה, שֶׁנִּתְּנוּ לְצוּרֵךְ הַקֶּרֶבֶת קֶרֶבֶנוֹת צִיּוּר שֶׁמְחֻדָּשׁ
35 נִיסָן וְאֵילֶךְ, שֶׁמֵּאֲחֵר וּמַעוֹת אֵלוּ מִיּוֹעֲדִים לְקֶרֶבֶנוֹת שִׁיכַת בָּהֶם מֵעִילָה.
36 וְאֵין מוֹעֲלִים בְּעִתִּיקִים – בְּמַעוֹת יִשְׁנוֹת, שֶׁנִּתְּנוּ עַל יְדֵי הַמֵּאֲחֵרִים שֶׁהִבְיֵאוּ
37 עֲבָשֵׁי חוֹבָתָן עוֹבֵר שָׁנָה שֶׁעֲבָרָה, שֶׁהִישְׁנוֹת אֵינָן מִיּוֹעֲדוֹת לְצוּרֵךְ קֶרֶבֶנוֹת,
38 וְהֵם כְּמַעוֹת שִׁיירֵי הַלְשָׁכָה, הַמִּיּוֹעֲדוֹת לְבִנְיַת חוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם וּמַגְדְּלוֹתֶיהָ
39 וְלִתְקִין שֶׁאֵר צִרְכֵי הָעִיר. (דְּרַבִּי רַבִּי יְהוֹדָה). רַבִּי מֵאִיר אָמַר, מוֹעֲלִין
40 אֶף בְּעִתִּיקִים, זֶה לְשִׁיתּוֹ שֶׁהִיָּה רַבִּי מֵאִיר אָמַר, מוֹעֲלִין – שִׁיכַת
41 מֵעִילָה בְּשָׂרֵי הַלְשָׁכָה הֵם שֶׁאֵין מַעוֹת אֵלוּ מִיּוֹעֲדוֹת עוֹבֵר הַקֶּרֶבֶנוֹת.
42 וּמְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: לְדְּרַבִּי רַב בְּדַעַת רַבִּי מֵאִיר שֶׁלֹּא נִתְּנָה תּוֹרָה
43 לְמַלְאכֵי הַשָּׂרֵת וְנִתְּנוּ כְּתוּבוֹת כְּהוֹנָה לִיהֲנוֹת מִהֶן הַכְּהֹנִים בְּשׁוֹנֵג, לְפִיכָךְ

44 בְּטִלָּה בָּהֶם מֵעִילָה גַם בְּשֶׁאֵר שִׁגְגוֹת, אִם כֵּן וְאֵמָר אֹמֵר רַבִּי מֵאִיר
45 שְׂמוֹעֲלִים בְּמַעוֹת שִׁיירֵי הַלְשָׁכָה גַם בְּשׁוֹנֵג, נִימָא – אֶף עַל מַעוֹת אֵלוּ אֵת
46 הַכֹּלֵל שֶׁל הוֹאִיל וְנִתְּנָה לִיהֲנוֹת לְפִי שֶׁלֹּא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאכֵי הַשָּׂרֵת,
47 דְּהָא חוֹמַת הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם וּמַגְדְּלוֹתֶיהָ, הַמַּעוֹת שְׂמוֹצִיאִים עוֹבֵר כָּל אֵלוּ
48 מִשָּׂרֵי הַלְשָׁכָה אֵת – הֵם בָּאִים דְּתֵנָּן בְּשְׁקִלִים (פ"ד מ"ב), חוֹמַת הָעִיר
49 יְרוּשָׁלַיִם וּמַגְדְּלוֹתֶיהָ, וְכָל שֶׁאֵר צָרִיכֵי הָעִיר הַדְּרוּשִׁים תִּיקוֹן, כּוּלֵּן בָּאֵין
50 מִשָּׂרֵי הַלְשָׁכָה, וּמִכֵּיּוֹן שֶׁאֵי אֲפָשָׁר לִיחֹד מִלִּיהֲנוֹת מִצַּל הַחוֹמָה, עַל כִּרְחֹךְ
51 נִתְּנָה הַחוֹמָה לִיהֲנוֹת בְּצִילָה בְּשׁוֹנֵג וְאִם כֵּן הוֹאִיל וּבִטְלוּ מִמַּעוֹת שִׁיירֵי
52 לְשָׁכָה מֵעִילָה לְעֵנִין צֶל הַחוֹמָה נִאֲמַר שֶׁבְּטִלָּה מֵעִילָה לְכָל הַנָּאוֹת שׁוֹנֵג,
53 אֲלָא וְדָאִי לֹא סָבַר רַבִּי מֵאִיר הוֹאִיל וְהוֹתֵרָה בְּמָקוֹם הַהוּרָה הוֹתֵרָה שֶׁאֵר,
54 וְקַשָּׁה לְרַב. מִתְּרַצָּת הַגְּמָרָא: שֶׁאֵין לֹא תִימָא – לֹא תִגְרֹס בְּמִשְׁנָה דְּרַבִּי
55 מֵאִיר אֹמֵר מוֹעֲלִין אֶף בְּעִתִּיקִין, אֲלָא תִימָא – יֵשׁ לְגִרְסַת דְּרַבִּי יְהוֹדָה אֹמֵר
56 מוֹעֲלִין אֶף בְּעִתִּיקִין.
57 קוּשִׁיא אַחֲרָת עַל רַב: תָּמָּ שְׂמַע, דְּתִנָּא אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְעָל בְּרַבִּי יִצְחָק,
58 אָבְנֵי חוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם וּמַגְדְּלוֹתֶיהָ שְׂנִשְׁרוּ – יֵצְאוּ מִמִּקְוָמָן וּנְפָלוּ, מוֹעֲלִים
59 בָּהֶם דְּרַבִּי רַבִּי מֵאִיר, וְקַשָּׁה אִם כְּדִבְרֵי רַב מְדוּעַ לֹא נִאֲמַר הוֹאִיל וּבִטְלוּ
60 מִמַּעוֹת שִׁיירֵי לְשָׁכָה מֵעִילָה לְעֵנִין צֶל הַחוֹמָה בְּטִלָּה מִהֶם מֵעִילָה לְכָל
61 הַנָּאוֹת שׁוֹנֵג, וְלִמָּה בְּשׁוֹנֵג מוֹעֲלִים בָּהֶם לְרַבִּי מֵאִיר. וְאֶף עַל קוּשִׁיא זֶה
62 מִתְּרַצָּת הַגְּמָרָא: לֹא תִימָא בְּבִרְיִיתָא דְּרַבִּי רַבִּי מֵאִיר, אֲלָא תִימָא דְּרַבִּי
63 רַבִּי יְהוֹדָה.
64 דּוּחָה הַגְּמָרָא תִירִיךְ זֶה: אִי – אִם כְּדִבְרֵיךְ שְׁגוּרִים דְּרַבִּי רַבִּי יְהוֹדָה קַשָּׁה,
65 יְרוּשָׁלַיִם מִי מִיְקְדָשָׁה – הָאֵם לְדַעַתוֹ יֵשׁ בְּאֲבִנֶיהָ קְדוּשָׁה, וְהִתְּנָן (נְדָרִים י:),
66 הָאֹמֵר הִרִי כְּכֵר זֶה אִסוּרָה הַנָּאוֹת עָלֵי בְּאִירָמָא – כֵּשֶׁה שֶׁל קֶרֶבֶן הַתְּמִיד.
67 אוּ שְׁנֵדֵר שִׁיחָה הַכְּכֵר אִסוּר עָלֵי בְּרִיירִים – כְּדִיר שֶׁל בְּהִמּוֹת שֶׁהִקְדָּשׁוּ
68 לְקֶרֶבֶנוֹת, אוּ כְּדִיר שֶׁל עֲצֵי הַקֹּדֶשׁ. אוּ שִׁיחָה אִסוּר עָלֵי בְּעִצִּים שֶׁל
69 הַמַּעֲרָכָה שֶׁעַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, אוּ שִׁיחָה עָלֵי בְּאִישִׁים – לְהַבּוֹת הָאֵשׁ שֶׁעַל
70 גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, אוּ בְּהִיכָל שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אוּ בְּמִזְבֵּחַת, אוּ בִּירוּשָׁלַיִם – כִּאֲבָנֵי
71 יְרוּשָׁלַיִם, בְּכָל אֵלוּ אֶף שֶׁלֹּא הִזְכִּיר מִמֶּשׁ קֶרֶבֶן, מִכָּל מָקוֹם הִרִי זֶה כִּאֲלוֹ
72 הַתְּפִיס נִדְרוּ בְּקֶרֶבֶן, וְנִאֲסַר הַכְּכֵר. רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר, כָּל הָאֹמֵר – הַתְּפִיס
73 נִדְרוּ בְּאֲבָנֵי יְרוּשָׁלַיִם לֹא אָמַר בָּלוּם – וְנִשְׁאָר הַכְּכֵר בְּהִתִּירוֹ. וְסוֹבֵרָה
74 הַגְּמָרָא שֶׁטַעֲמוֹ מִשּׁוּם שְׁסוּבֵר שֶׁאֵין קְדוּשָׁה בְּאֲבִנֶיהָ וְהַתְּפִיס נִדְרוּ בְּדִבְרֵי
75 הַמּוֹתֵר, וְאִם כֵּן אֵיךְ תִּירָצָה הַגְּמָרָא לְעִיל שְׁגוּרִים בְּבִרְיִיתָא שֶׁל מוֹעֲלִים
76 בְּאֲבָנֵי יְרוּשָׁלַיִם דְּרַבִּי רַבִּי יְהוֹדָה, הִרִי לְדַעַתוֹ אֵין בָּהֶם קְדוּשָׁה.
77 הַגְּמָרָא מַחְזֶקֶת אֵת הַקוּשִׁיא וּמְבָאֵר: וְכִי תִימָא – וְאִם תִּרְצָה לְבִאֵר בְּדַעַת
78 רַבִּי יְהוֹדָה שֶׁאֵין גַּם לְדַעַתוֹ יֵשׁ קְדוּשָׁה בְּאֲבָנֵי יְרוּשָׁלַיִם, וְטַעֲמוֹ שֶׁאֵין הַנֶּדֶר
79 חַל מִשּׁוּם דְּלֹא אָמַר 'בִּירוּשָׁלַיִם' – בִּיכָף הַדְּמִיּוֹן, אֲלָא סֵתֵם 'הִרִי זֶה עָלֵי
80 יְרוּשָׁלַיִם', וְאֵין זֶה לְשׁוֹן הַתְּפִיסָה הַמּוֹעִילָה. אִי אֲפָשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן: וְהִתְּנָא
81 בְּבִרְיִיתָא הַמְּבָאֵרֶת אֵת דִּין הַמִּשְׁנָה הַזֶּה, רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר, כָּל הָאֹמֵר
82 בִּירוּשָׁלַיִם לֹא אָמַר בָּלוּם עַד שִׁיּוּדוֹ וְיִתְפָּסוּ בְּדָרְכָּהּ – בְּקֶרֶבֶן הַקֶּרֶב
83 בִּירוּשָׁלַיִם. וְהִרִי שֶׁלְדַעַת רַבִּי יְהוֹדָה גַּם בִּירוּשָׁלַיִם, בְּכָף הַדְּמִיּוֹן לֹא אָמַר
84 כָּלוּם, וּבְהִכְרַח שֶׁלְדַעַתוֹ אֵין קְדוּשָׁה בְּאֲבָנֵי יְרוּשָׁלַיִם וְהַבְּרִיתוֹת שֶׁל מוֹעֲלִין
85 אֶף בְּעִתִּיקִים, וְשֶׁל אָבְנֵי יְרוּשָׁלַיִם שְׂנִשְׁרוּ מוֹעֲלִים בָּהֶם אֵינָם מְדַבְּרִיו, וְלֹא
86 כְּתִירִיךְ הַגְּמָרָא לְעִיל בְּדַעַת רַב.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שני עמ' ב

1 זאת פעם אחת, לבין אם סתם פעמיים.
2 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב נִתְּנָן בְּרַבִּי יִצְחָק, הִלָּכָה בְּרַבִּי מֵאִיר שֶׁמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי
3 מִמּוֹן גְּבוּהָ הוּא, הוֹאִיל וְתֵנָּן בְּחֻתְּתָא בְּיוֹתֵיהָ – מִכֵּיּוֹן שֶׁשָּׁנָה רַבִּי מִמַּסְכַּת

4 עדיות – שהיא המסכת המובחרת, את סתם המשנה של כרם רבעי, שלבית
5 הלל ממון גבוה הוא ואין לו פרט ועוללות, כשיטת רבי מאיר.

קידושין. פרק שני – האיש מקדש דף נד עמוד א – מתוך מהדורת טובי'ס רש"י

הורנו על כל צדדים של ר"מ בו. כלומר אע"פ ששנינו לר"מ בשוגג לא קידש
לאו משום דס"ל הקדש בשוגג אין מתחלל שחורנו בכ"מ ששנה ר"מ בהלכות
הקדש ולא מצינו מקום שאמר בו הקדש מתחלל במזיד ואין מתחלל בשוגג אלא
בין בשוגג בין במזיד מתחלל וליהנותו להני טעמא דר' יוחנן דלר"מ יש מעילה
במעות הקדש וכיון דמעיל נפק לחולין:

ומתני'. דקתני בשוגג לא קידש אלא לא
נחלל: בכתנות כהונה שלא בלו.
וראויין לעבודה וכל זמן שראויין לעבודה
אין מעילה בשגגתן שלכך הוקדשו מתחלה
ליהנות בהן שוגגין רק שלא יתבון לחללן
שלא נתנה תורה למלאכי השרת שיהו
הכהנים וריזים במלאכים להפשיטן בגמור
עבודה ולא ישהום עליהם אחר העבודה
בהרף עין: בלו דיוקא. דכיון דאין ראויין
לעבודה הרי הן כשאר הקדש ולא ניתנו
ליהנות בהן: מועלין בחדתין בו. שופרות
היו במקדש ובגדים נותנים שקלים באחד
כתוב עליו תקלין חדתין ומי שלא שקל
שקלו באחד שפביאו בתוך שנתו נותנו
לתוכה ותגורין נותנים אותו בלשכה
כשמגיע אחד מפרקי התרומה שבשלשה
פרקים תורמין אותה ובשני כתוב תקלין
עתיקין ומי שלא שקל אשתקד מביאו
לשנה הבאה ונתתן לתוך שופר זה
ותגורין מפנין אותן מעות לשירי לשכה
משקלו שפבדו: מועלין בתקלין חדתין.
שהרי לקרבנות צבור הן עומדין: ואין
מועלין בתקלין עתיקין. שחורת שירי
לשכה עליהם וניתנים לחומת העיר
ומגדלותיה וכל צרכי תקון העיר בדלקמן
וקסבר ר' יהודה אין מעילה בשירי לשכה שנשאר עודף על הקופות לאחר ג'
תרומות: ה"ג שהיה ר"מ אומר מועלין בשירי לשכה: והא חומת העיר
ומגדלותיה בו. ואמאי מועלין בהן נימא לא נתנו שגגות אותן מעות למעילה
מאחר שעומדין לחומת העיר שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהיו וריזים
מליהנות מן החומה לישב בצילה ועליה אלא על כרחך אע"פ שהותרה הנאת
החומה לענין שאר הנאות מיהא בקדושתיהו קיימי אימא ר' יהודה אומר
מועלין בעתיקים. כדאמרי במתני' נמי בשוגג קידש דקסבר אע"פ שניתנו כהנות
בהנה ליהנות לפניהם לאחר עבודה לענין שאר הנאות בקדושתיהו קיימי ומעיל
זה בקידושין וקצאו לחולין אבל מיד שאין בו מעילה לא נתחלל ולא קידש:
באימרא. הרי עלי כפר זה באימרא כשה תמדי: בדידים. דיר בהמות הקדש
ודיר העצים: וכי תימא. הא דאמר ר' יהודה לא אמר כלום משום דלא אמר
כירושלים אלא הרי זה עלי וירושלים:

תר

ר' יצחק בן אברהם פירש דמועלין בחדתי לר' יהודה אף לאחר כל התרומה שמא יצטרכו להן
קופות דקאמרי התם שלמה שלישית כלומר שכלתה כל הקופה השלישית חוזר לשניה שלמה שניה חוזר לראשונה שלמו שלשתן יחזור ויתרום פירוש מתקלין
חדתין שהובאו אחר הקדש ואל יתרום משירי הלשכה ר"מ אומר יחזור לשיריים שהיה ר"מ אומר מועלין בשיריים שמא יצטרכו להם לבסוף והשתא סבר במאן
דאמר יחזור ויתרום ולכך מועלין בחדתין שמא יצטרכו להם אבל לא בעתתיק פירוש דהיינו שופרות אחרים וכתוב עליהם תקלין עתיקין דמי שלא שקל אשתקד
מביאו לשנה הבאה ונתנו לתוך שופר זה ואין מועלין בהן לפי שחורת שירי הלשכה עליהן ועושיין מהן חומות העיר ומגדלותיה ר"מ אומר מועלין אף בעתתיקין
שהיה ר"מ אומר מועלין בשירי הלשכה דאמר התם שלמו בולם חוזר לשיריים ודומין זה לזה דכי היכי דחוזרים לשיריים ה"נ חוזרים לעתתיקין
אם יצטרכו וא"ת ותיכי מצי לתרום מעתתיקין לקרבנות ציבור הא בעינן תרומה חדשה בחדשי' ברה"ה (ה' ה') האב מתרומה חדשה מעולת חדש בחדשו וי"ל דהיינו
למנחה אבל היבא דלא אפשר עבדינן א"נ י"ל ביון שבאו בשנה זו כלומר שלא היה שנה המימנה מן ההבאה שפיר קרינא ביה תרומה חדשה ומתוך כך נית
קושיא אחרת שמקשין העולם בדמסכת שקלים (ה' ה') אמר אבני מנזב וצורות וזהיכל מועלים בהם ופרך התם וכי יש מעילה בשיריים הרי משיריים נעשין
תימא ר"מ היא דאמר מועלין בשיריים כלום אמר ר"מ אלא בתוך שנתו ואנו חוץ לשנתו קיימין שהרי מנזב וזהיכל במה שנים יש שנעשו וקשה דהא ר"מ
אמר הכא מועלין בעתתיקין אע"ג דעברו שנתן וא"כ מצינו לאוקמי בנותיה הדיא דמסכת שקלים ומאי פריך התם כלום אמר ר"מ ולפי מה דמתריצין הכא דקרינן
ביה תרומה חדשה מאחר שהובא בשנה זו ניתא שפיר הא דלא מצינו לאוקמי ההיא דהתם ברה"מ: אימא ר' יהודה. במאן משמע דל"ג לעיל גבי אין מועלין
בעתתיקין דברי רבי יהודה דאי גרס ליה הל"ל איפוך אלא ודאי סתמא נשנית וגם ר"ת מחק מספרו:

בכתנות כהונה. פ"ה משנתינו דקתני לא קידש אלא לא מתחלל במקדש
בכתנות כהונה שלא בלו וראויין לעבודה וכל זמן שראויין
לעבודה אין מעילה בשגגתן שלכך הוקדשו בתחילה ליהנות בשגגתן בכל עת
שלא יתבון לחללם שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהיו הכהנים וריזים
במלאכי השרת להפשיטן בגמור העבודה
ולא ישהום עליהם אחר עבודה בהרף עין
וא"ת איב היכי קאמר ר' יהודה דבשוגג
קידש וגם במזיד אליבא דר"מ הרי לא
נתחללו דהא כלי שרת הן וכלי שרת
אמרי דיש מועל אחר מועל ואין יוצאין
לחולין וי"ל דאיירי דאותן כהנות לא
נתנובו עדיין לעבודה דאז אין קדושת כלי
שרת עליהם אלא קדושת בדם הבית
כדאמר פ"ק דסנהדרין (ו' טז) עבודתן
מתבטלת:

מועלין

בחדתין ואין מועלין בעתתיקין
בו. כר הנה הענין של הבאת
שקלים בא' באחד משמיעין על השקלים
להביא וכל אותו חדש היו מביאין
שקליהם בלשכה עד פרוס חג הפסח היינו
בניסן ותורמין מהן תרומה ראשונה
שבג' פרקים בשנה תורמין בפרוס הפסח
ובפרוס עצרת ובפרוס הקדש כלומר כל
השקלים הבאים מאחד באחד עד אחד
בניסן ונתנו אותן תוך הלשכה ותורמין
מהן תרומה ראשונה חדש קופות של
שלוש סאין ומתן היו לוקחין כל קרבנות
צבור עד פרוס עצרת לפי הצורך ומן
המותר של אותן קופות פליגי ותנאין התם
(בשקלים פ"ה מ"ו) חזר אומר שעושיין מהן רקועי

תר

פחין צפוי למנזב וחד אומר שעושיין מהן קוץ למנזב והנשאר מן הלשכה
לאחר שנתמלאו הקופות נעשו שיריים לחומת העיר ומגדלותיה ומניסן ואילך
המביא שקלו נותנו בתקלין חדתין פירוש שופרות הנקראים כך רחבים למשה
וקצרים למעלה ועל שם שנותנין לתוכן שקלים חדשים משנה זו נקראים תקלין
חדתין ומשמגיע אחד בסיון דהיינו פרוס עצרת תורמין תרומה שניה שנותנין
שקלים שהובאו בתקלין חדתין לתוך אותן שלש קופות כדי להקריב קרבנות
ציבור עד פרוס חגג ומפורס עצרת המביא שקלו כמו כן נותנו עוד בתקלין
חדתין עד אחד בתשירי דהיינו עד פרוס חגג ואז תורמין תרומה ג' להקריב
קרבנות צבור עד א' בניסן ואם לא מספיקא תרומה שלישית עד ניסן בזה
פליגי התם (ט"ו ט"ז) ת"ק סבר יחזור ויתרום פ' מתחדין שבאו בין סוכות לפסח
אבל מן השיריים שנשתתירו לאחר שנתמלאו הקופות אין תורמין לעולם ור"מ
סבר יקח מן השיריים ומאותן שבאו אחר שקלו שלשה פרקי התרומה דהיינו
בין סוכות לניסן ולא משמע מתוך פירוש רש"י אם מועלין בהן או לא אמנם

תר

אם יצטרכו וא"ת ותיכי מצי לתרום מעתתיקין לקרבנות ציבור הא בעינן תרומה חדשה בחדשי' ברה"ה (ה' ה') האב מתרומה חדשה מעולת חדש בחדשו וי"ל דהיינו
למנחה אבל היבא דלא אפשר עבדינן א"נ י"ל ביון שבאו בשנה זו כלומר שלא היה שנה המימנה מן ההבאה שפיר קרינא ביה תרומה חדשה ומתוך כך נית
קושיא אחרת שמקשין העולם בדמסכת שקלים (ה' ה') אמר אבני מנזב וצורות וזהיכל מועלים בהם ופרך התם וכי יש מעילה בשיריים הרי משיריים נעשין
תימא ר"מ היא דאמר מועלין בשיריים כלום אמר ר"מ אלא בתוך שנתו ואנו חוץ לשנתו קיימין שהרי מנזב וזהיכל במה שנים יש שנעשו וקשה דהא ר"מ
אמר הכא מועלין בעתתיקין אע"ג דעברו שנתן וא"כ מצינו לאוקמי בנותיה הדיא דמסכת שקלים ומאי פריך התם כלום אמר ר"מ ולפי מה דמתריצין הכא דקרינן
ביה תרומה חדשה מאחר שהובא בשנה זו ניתא שפיר הא דלא מצינו לאוקמי ההיא דהתם ברה"מ: אימא ר' יהודה. במאן משמע דל"ג לעיל גבי אין מועלין
בעתתיקין דברי רבי יהודה דאי גרס ליה הל"ל איפוך אלא ודאי סתמא נשנית וגם ר"ת מחק מספרו:

תר

תנאי ואליבא דר' יהודה. פ"ה איבא למי' ירושלים מקדשא שאם וטול
מאבני החומה לבנותם בביתו מעל ואיבא למי' לא מקדשא מיהו קשה
דכפ' שני דיני גזירות (מסות דף ק) תני אבני מזבח וההיכל והעזרה באין מבדק
הבית חוץ לחומת העזרה כגון חומת העיר באין משירי לשכה ובמסכת שקלים

תנאי אבני מזבח וההיכל והעזרות
משירי הלשכה חוץ לחומת העזרה כגון
חומת העיר באים מלשכת בדק הבית וי"ל
דבקה פליגי דההיא דשני דיני גזירות ס"ל
אין מועילין בשירים ובמאן דאמר ירושלים
אינה קדושה וזכי קאמר דאבני מזבח
וההיכל והעזרות קדושים באין מבדק
הבית קדוש כמו כן וחומת העיר דאינו
קדוש בא משירי הלשכה וההיא דמסכת
שקלים דקאמר אבני מזבח וההיכל
והעזרה באין משירי לשכה סבר דמועילין
בשירי הלשכה ולכך עושין מהו דבר
קדושה וכ"ש מבדק הבית קדוש טפי חוץ
לחומת העזרה כגון חומות העיר
ומגדלותיה באין מבדק הבית כלומר אף
מבדק הבית קדוש קדושה גדולה דקסבר
ירושלים קדושה:

קרנן מי מחייב דלא היה חייב בהוצאה
אלא באבילה או בהנאת הגוף:
קדש קדש ממעשר. וא"ת א"כ ל"ל
הלולים דר"ש מניה בפ' ביצד מברכין
(מסות דף נה) אבילה וקדר אבילה תיפוק
ליה מהך ג"ש וי"ל דאי מג"ש לא היה
ידעין דפריון רבעי נהג אלא בזמן
שמעשר שני נהג ולא בשנה שלישית אי
נמי ה"א מאי חזית דגמר ממעשר נילף
משביעית שתופס דמיו ואינו יוצא לחולין
(אבל מאחר דגמרי מלולים שאינו תופס
דמיו גמר ממעשר). לעיל לא אמרו אלא
לענין אבילה. הא דנקט אבילה לאו דוקא
דה"ה אם היה שמן דהקדש והדליק בו
הנר דמעל שהרי ביזה אותם מן העולם
וא"ת א"כ אמאי מועילין בחדתין וי"ל
דהקם נמי איירי ששקל כגון משקולות
שבהנה מנוף השקלים וזכי כמו אבילה
ולא אתא אלא למעוטי הוצאה:
שילח ביד פיקח ונזכר בו. וא"ת אמאי
לא מיייתי מרישא דקאמר שילח
ביד חרש שוטף וקטן עשו שלחיתו גזבר
מעל לא עשו שלחיתו חנוני מעל אלא
היבא דהוי שונג חייב קרבן מעילה וי"ל
דמהיבא לא מוכח אלא דבשונג מתחלל
אבל דבמזיד לא מתחלל לא שמעין
ומהך דהבא שמעין תרי מדקאמר גזבר
עד שלא הגיע אצל חנוני חנוני מעל ולא
בעל הבית אלקא משמע דבמזיד אינו
מתחלל ומדקאמר חנוני מעל לכשיצא
מכלל דבשונג מתחלל:

אמר

ניתן במתנה ור' יהודה היא: בשהוא סמדר. בשהעניבים ניכרים לאחר ששפל הפרך וקמ"ל דכל זמן שהוא סמדר יכול לתתו במתנה שאין שם רבעי עליו ודלא בר' יוסי
דאמר במסכת ערלה סמדר ערלה אסור מפני שהוא פרי וקרינא ביה ערלתו את פרי: משך הימנו. איש מחבירו: נתן סלע. וקנה את המעשר שמעשה שמעשה קנאו
ולא אמרין בפרשתי בעליו מעשר אייך וצריך לחללו בשנים: מפני שמעשר שני שלו. שהמעשר ממון הדיוט ונקנה במשיכה: ונתן הכסף וקם לו. אין הקדש נקנה
במשיכה דכתיב ביה וספח ממישת כסף ערפך עליו וקם לו ואין שטר חזקה קונין קרקעותיו ולא משיכה את מסלוליו: הכי נרסין לעולם ר' יהודה והבא חר בתקמא
ותתם תרי סמני. כר"מ סתם לו תרי זמני בשתי מקומות תנא רבי משנה זו דכרם רבעי תנא בפרך ורעים (מסכת עריות פ"ח מ"א) הכי נרסין ואי סתמא
דוקא מה לי חד סתמא כו': הואיל ותנן בבחירתא פותיה. מסכת עריות קרי בחירתא שכל דבריהם העידו מפי הגדולים והלכה כמותן:

תנאי ואליבא דר' יהודה. איבא למי' ירושלים מקדשא שהאם וטול
מאבני החומה לבנות בביתו מעל ואיבא למי' לא מקדשא: בר פדא פליג אדרב
וט"ל בר' יוחנן דטעמא דר"מ במתני' משום דקסבר אין הקדש מתחלל בשונג
דמקח טעות הוא דלא ניקא ליה דנתחלל הקדש על דתני: ולא אמרו בשונג
מתחלל. כלומר לא כתיב בתורה מתחלל.

אלא שצריך קרבן מעילה אבל המעות כל
מקום שהולכות הקדש הם: לענין אבילה.
האוכל כפר של הקדש דאול ליה הקדש
וה"ה להדלקת נר ולכל הנאה אכל הוצאת
מעות הקדש אין בהם מעילה דלא נפקי
מפרשתי הקדש: כמעשר. דמזון גבוה הוא:
כר' יהודה דהקדש. דשונג מתחלל ולא
מזיד: אין לו חומש. המתחלל פירותיו
להעלות הדמים לירושלים אין צריך
להוסיף חומש ואפי' בעלי: אין לו פיעור.
בשנה שלישית ורשית של שמיטה
שהמעשרות מתבעים מן הבית שאסור
להשתותן יותר בדכתיב כי תכלה לעשר
וגו' יש לו. בדליף לקמן: יש לו דין פרי
ויש לו דין עוללות. דכרמך קרינא ביה
והעניים אוכלין אותן בירושלים או פודין
אותן ומעילין דמיתן: כולו לנת. דקסברי
כולו ממון גבוה הוא כמעשר שני דליף
מניה דמפרש ואולי ולא קרינא ביה
כרמך: פרי. הנושר בשעת בצירה וכתבי
(ויקרא טו) ופרט כרמך לא תלקט: עוללות.
אשכול שאין לו פסיון אלא אחת היא
כולה: וב"ה. דמדמו כרם רבעי למעשר
כמאן סבירא להו כמעשר לענין ממון גבוה
או ממון הדיוט: אלא לאו כר"מ. וב"ה
סתם משנה חייב להו דהלכה כמותן:
וכר' יהודה דהקדש מאי היא. היכן תנן
בשונג מתחלל במזיד אין מתחלל: שילח
ביד פיקח. רישא הכי תנן שלח ביד חרש
שוטה וקטן עשו שלחיתו גזבר מעל לא
עשו שלחיתו לא מעל שלח ביד פיקח ונזכר
עד שלא הגיע אצל חנוני ואוקמינן התם
בשהחזקו שניהם גזבר ושלח חנוני מעל
בשניצא. שדגנה גביה אימיה אכל הני
מזידין ניהו ולא מחייבי מעילה אלקא שונג
מתחלל מזיד אין מתחלל: משלו. שהפריש
מכריו: בין שניתן לו במתנה. קסיד לאחר
שהפריש ניתן לו וקניני מוסף חומש דשלו
הוא וקרנן ביה אם גאל יגאל איש ממעשרו
(ויקרא כז) ממון גבוה הוא. ולא מצי יהיב ליה
והנה ליה זה שניתן לו באילו אינו שלו ואין
מוסיף חומש אלא בעלים דלא קרינא ביה
ממעשרו: וקסבר כו'. דאיבא למי' ד
בעלמא כמי שהורמו דמין ואידו ס"ל כל
זמן שלא הורם לאו ממון גבוה הוא דאין
שם מעשר עליו לכולם: והא קמר קדש
קדש. האי תנא גמר ממעשר דאי לא גמיר
חומש בנטע רבעי מנ"ל אלקא מעשר נמי

תנן

ניתן במתנה ור' יהודה היא: בשהוא סמדר. בשהעניבים ניכרים לאחר ששפל הפרך וקמ"ל דכל זמן שהוא סמדר יכול לתתו במתנה שאין שם רבעי עליו ודלא בר' יוסי
דאמר במסכת ערלה סמדר ערלה אסור מפני שהוא פרי וקרינא ביה ערלתו את פרי: משך הימנו. איש מחבירו: נתן סלע. וקנה את המעשר שמעשה שמעשה קנאו
ולא אמרין בפרשתי בעליו מעשר אייך וצריך לחללו בשנים: מפני שמעשר שני שלו. שהמעשר ממון הדיוט ונקנה במשיכה: ונתן הכסף וקם לו. אין הקדש נקנה
במשיכה דכתיב ביה וספח ממישת כסף ערפך עליו וקם לו ואין שטר חזקה קונין קרקעותיו ולא משיכה את מסלוליו: הכי נרסין לעולם ר' יהודה והבא חר בתקמא
ותתם תרי סמני. כר"מ סתם לו תרי זמני בשתי מקומות תנא רבי משנה זו דכרם רבעי תנא בפרך ורעים (מסכת עריות פ"ח מ"א) הכי נרסין ואי סתמא
דוקא מה לי חד סתמא כו': הואיל ותנן בבחירתא פותיה. מסכת עריות קרי בחירתא שכל דבריהם העידו מפי הגדולים והלכה כמותן:

מתרצת הגמרא, **הָרִי תֵּנָּהוּ וְאִלֵּימָא דְרַבִּי יְהוּדָה** – שני תנאים נחלקו
 בשיטת רבי יהודה, אם מועלים באבני ירושלים או לא.
 הגמרא מביאה אמורא נוסף המפרש את רבי מאיר שהמקדש בהקדש
 בשוגג אינה מקודשת כרבי יוחנן: **אִמְרַי עוֹלָא מְשַׁמֵּי דְבַר פְּדָא, אוֹמְרִי הִיָּה**
רַבִּי מֵאִיר, הִקְדֵּשׁ שְׁהוּצִיא בְּמִיד מִתְחַלֵּל, וְאִם בְּשׁוּגָה אֵין מִתְחַלֵּל, כִּיּוֹן
שְׁאִינוּ רֹצֵחַ שִׁיתְחַלֵּל הַהִקְדֵּשׁ עַל יְדֵי, וְנִחְשַׁב מִקֵּחַ טַעוּת. וְלֹא אִמְרֵי – לֹא
כְּתַבָּה הַתּוֹרָה יָפֶשׁ כִּי תִמְעַל מִעַל וְחֻטְאָה 'בְּשִׁגְגָה' מִקְדָּשִׁי ה', הִרִי שְׁשֻׁגָּה
מִתְחַלֵּל, אֱלָא לְעֵנֵין שְׁצִירָךְ לְהַבִּיא קֶרְבֶּן מֵעִילָה בְּלָבָד, אֲךָ הַמַּעוֹת
נִשְׁאָרוֹת בְּרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ. וְגַם אִם קִידֵּשׁ אִשָּׁה בַּהֲקֵדֶשׁ בִּשְׁוֹגָה אִינְהָ מִקְדוּשָׁתָהּ.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא, וְכִי מֵאִמְרֵי דְרַבִּי יְהוּדָה הַהִקְדֵּשׁ מִתְחַלֵּל בִּשְׁוֹגָה, קֶרְבֶּן בְּמֵאִיר
מְחִיב – מִדּוּעַ מִתְחִיב קֶרְבֶּן.
 ולכן מביאה הגמרא את דברי בר פדא באופן אחר: **אֵלָּא, כִּי אִתָּא – וְ**
כִּשְׁהִיגֵנוּ רַבִּין פְּרִישִׁי – פִּירֵשׁ זֹאת מְשַׁמֵּי דְבַר פְּדָא, אוֹמְרִי הִיָּה רַבִּי
מֵאִיר, הִקְדֵּשׁ בְּמִיד מִתְחַלֵּל בְּשׁוּגָה אֵין מִתְחַלֵּל, וְלֹא אִמְרֵי – לֹא כְּתַבָּה
הַתּוֹרָה שְׁשֻׁגָּה מִתְחַלֵּל וְחִיב קֶרְבֶּן מֵעִילָה, אֱלָא לְעֵנֵין אֲכִילָה בְּלָבָד,
שִׁמְכִּלָּה אֶת מִמּוֹן הַהִקְדֵּשׁ, אֲבָל אִם הוּצִיא מַעוֹת הַקֹּדֶשׁ בִּשְׁוֹגָה לֹא מִעַל,
וְנִשְׁאָרוֹת בְּרִשׁוֹת הַהִקְדֵּשׁ, וְלֹכֵן לֹא חַל הַקִּדּוּשִׁין.
 הגמרא מבארת איך נפסק להלכה במקדש אשה במעשר שני או בהקדש:
אִמְרֵי רַב נְחֶמְיָן אִמְרֵי רַב אֲדָא בְּרַ אֲהֵבָה, הִלָּכָה בְּרַבִּי מֵאִיר בְּמַעְשֵׁר שְׁנִי,
שִׁמּוֹן גְּבוּהָ הוּא, וְאִם קִידֵּשׁ בּו אִשָּׁה בִּין בִּשְׁוֹגָה בִּין בְּמִיד אִינְהָ מִקְדוּשָׁתָהּ,
הוֹאִיל וְקִטְמָה לֵן תֵּנָּה בְּתִיָּה – מִשּׁוּם שִׁסְתָּם רַבִּי מִשְׁנָה כְּמוֹתוֹ. וְהִלָּכָה
בְּרַבִּי יְהוּדָה בְּהִקְדָּשָׁה, שֶׁאִם קִידֵּשׁ בּו אִשָּׁה בִּשְׁוֹגָה מִקְדוּשָׁתָהּ, כִּיּוֹן שֶׁהַהִקְדֵּשׁ
מִתְחַלֵּל, וּבְמִיד אִינְהָ מִקְדוּשָׁתָהּ, כִּיּוֹן שְׁאִינוּ מִתְחַלֵּל וְקִידֵּשָׁה בִּמְמוֹן גְּבוּהָ,
הוֹאִיל וְקִטְמָה לֵן תֵּנָּה בְּתִיָּה – מִשּׁוּם שִׁסְתָּם רַבִּי מִשְׁנָה כְּמוֹתוֹ.
 מבררת הגמרא, **בְּרַבִּי מֵאִיר בְּמַעְשֵׁר מֵאִיר הִיא –** איזו משנה סתם רבי כרבי
 מאיר במעשר שני. משיבה הגמרא, **דְּתַנֵּן, בְּרַם רַבִּעִי –** בשנה הרביעית
 לנטיעתו, **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, אֵין לֹא דִין חוֹמֶשׁ, שֶׁכְּשִׁמְחַלֵּל אֶת פִּירוֹתָיו**
אִינוּ צִירָךְ לְהוֹסִיף חֲמִישִׁית שְׁוִיָּה, וְאֵין לֹא דִין בִּיעוּר – אין צריך לבערו
 כשמבער את המעשרות. **וְבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, יֵשׁ לֹא גַם חוֹמֶשׁ וְגַם בִּיעוּר.**
 ועוד נחלקו, **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, יֵשׁ לֹא –** לכרם רבעי דין פָּרָמ, שהענבים
 שנשרו בשעת הבצירה צריך להניחם לעניים, **וְיֵשׁ לֹא גַם דִּין עוֹלָלוֹת,**
שְׁצִירָךְ וְהַנִּיחַ לְעֵנִים אֵת הַאֲשֻׁכּוֹלוֹת הַנְּרָאִים קִטְנִים, מִשּׁוּם שְׁהוּא כְּשֹׂאֵר
מִמּוֹנוֹ וְהוּא בְּכָלל 'כְּרִמָּךְ'. וְבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, שִׁיעִבִיר אֶת בּוֹלֵי לֶגֶת –
לִדְרִיכָה בַּגַּת כְּדִי לַעֲשׂוֹת יֵין, כִּיּוֹן שִׁמּוֹן גְּבוּהָ הוּא, וְאֵין לְעֵנִים חֶלֶק בּוּ.
 שואלת הגמרא, **מֵאִיר מְעַמָּא –** מהו טעמם דְּבֵית הֵלֵל שְׁכֵרם רבעי חייב
 בחומש ובביעור, משיבה הגמרא, **גְּמָרִי –** משום שלומדים כרם רבעי בגזירה
 שוה 'קוֹדֶשׁ' 'קוֹדֶשׁ' מְעַמָּשֵׁר שְׁנִי, נאמר במעשר שני 'וְכָל מַעְשֵׁר הָאֶרֶץ וְגו'
 'קֹדֶשׁ' לַה', וְנִאֲמַר בְּכֵרם רבעי 'וְבִשְׁנָה הָרִבִּיעִת יִהְיֶה כָּל פְּרִי 'קֹדֶשׁ'
 הַיּוֹלָדִים לַה', **מֵה מַעְשֵׁר יֵשׁ לֹא דִין שְׁצִירָךְ לְהוֹסִיף חוֹמֶשׁ שְׁוִיָּה כְּשִׁמְחַלֵּל,**
וְיֵשׁ לֹא דִין בִּיעוּר, אֲפֹךְ בְּרַם רַבִּעִי יֵשׁ לֹא דִין שְׁצִירָךְ לְהוֹסִיף חוֹמֶשׁ שְׁוִיָּה
כְּשִׁמְחַלֵּל, וְיֵשׁ לֹא דִין בִּיעוּר, שְׁצִירָךְ לְבַעֵר מִן הַבַּיִת בּוֹמֵן שִׁמְבַּעֵר אֶת
שָׂאֵר מַעֲשֵׂרוֹתָיו, וְבֵית שְׁמַאי שְׁסוּבִים שְׁאֵין לְכֵרם רבעי חייב בביעור,
טַעֲמָם שֶׁמִּשּׁוּם לֹא – גְּמָרִי – אינם לומדים גזירה שוה 'קוֹדֶשׁ' 'קוֹדֶשׁ'
בְּמַעְשֵׁר, וְאֵין מִקּוֹר לְחִיבּוֹ בַּזֵּה.
 הגמרא מפרשת את הראיה שמשנה זו שיטת רבי מאיר היא: שואלת
 הגמרא, **וְבֵית הֵלֵל שְׁאוֹמְרִים שְׁכֵרם רבעי הוּא בְּמַעְשֵׁר, בְּמֵאֵן בְּכִידָא לְהוּ**
– כְּמִי הֵם סוֹבְרִים בְּמַעְשֵׁר שְׁנִי, אִם מִמּוֹן גְּבוּהָ הוּא או מִמּוֹן הַדִּיּוּט, אִי – וְ
אִם בְּרַבִּי יְהוּדָה שִׁמּוֹנוֹ הַדִּיּוּט הוּא, אִמְרֵי – וְ (מדוע) **בּוֹלֵי לֶגֶת וּפְטוּר**
מִפֶּטֶר וְעוֹלָלוֹת, הָאִמְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, שְׁמַעְשֵׁר שְׁנִי בְּמִיד הַדִּיּוּט הוּא, וְאִף
נִטַּע רבעי הַגִּלְמוֹד מִמֶּנּוּ בְּכָלל 'בְּרִמָּךְ' הוּא, וּמִדּוּעַ פּוֹטְרוֹ. אֱלָא לֹא עַל
כְּרַחֵךְ, שְׁסוּבִים בְּרַבִּי מֵאִיר שִׁמּוֹן גְּבוּהָ הוּא, וְלֹכֵן כֵּרֶם רבעי שִׁנְלִמֵד
בְּגִזְרָה שְׁוִיָּה מִמַּעְשֵׁר שְׁנִי, פְּטוּר מִפֶּטֶר וְעוֹלָלוֹת, מִשּׁוּם שְׁאִינוּ בְּכָלל 'בְּרִמָּךְ',
וְכִיּוֹן שֶׁבֵּית הֵלֵל – שֶׁהִלָּכָה כְּמוֹתוֹ, סוֹבְרִים שִׁמְעֵשֶׁר שְׁנִי מִמּוֹן גְּבוּהָ, זֶה
נִחְשָׁב כְּסִתָּם מִשְׁנָה בְּשִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר.
 מבררת הגמרא, **בְּרַבִּי יְהוּדָה בְּהִקְדָּשׁ מֵאִיר הִיא –** איזו משנה סתם רבי
 כרבי יהודה במעילה בהקדש. משיבה הגמרא, **דְּתַנֵּן, שְׁלִיחַ גֹּבֵר הַהִקְדֵּשׁ**
פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בִּשְׁוֹגָה כִּד פִּיךָ – שאינו חרש או שוטה או קטן, **וְנִזְכָּר**
עַד שְׁלֹא הִנִּיעַ הַשְּׁלִיחַ אֶצְלוֹ חֲנוּנִי שֶׁשֶׁל הַקֹּדֶשׁ הִיא, וְכִשְׁהִיגֵנוּ לְחֲנוּנִי הִיָּה
הַגֹּבֵר מִזִּיד, הַחֲנוּנִי מִעַל לְבִשְׁוִיצִיא אִתָּהּ לְצִרְכּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבִּפְרִשְׁתָּ

מעילה נאמר 'יָפֶשׁ כִּי תִמְעַל מִעַל וְחֻטְאָה 'בְּשִׁגְגָה' מִקְדָּשִׁי ה', שְׁדוּקָא
 בשוגג מועלים ולא במזיד. מבואר סתם משנה כרבי יהודה שמעילה
 בהקדש היא רק בשוגג.
 הגמרא מקשה מכמה משניות שסתם בהם התנא כרבי יהודה שמעשר שני
 ממון הדיוט:
 מקשה הגמרא, **וְכַרְבִּי יְהוּדָה בְּמַעְשֵׁר שִׁמּוֹן הַדִּיּוּט הוּא, מִי לֹא תַנֵּן סִתָּם**
מִשְׁנָה, וְתַנֵּן, הַפְּזוּחָה מְעַשֵּׁר שְׁנִי שְׁלֹו, מוֹסִיף עָלָיו חֲמִישִׁיתוֹ – חֲמִישִׁית
שְׁוִיָּה, בִּין אִם הוֹפֵרֶשׁ מְשָׁלֹו – מפירות שגדלו בשרדה, **בִּין כְּשִׁנְיָתָן לֹא**
הַמַּעְשֵׁר שְׁנִי בְּמִתְנָה, וּבִפְשׁוּט הַיֵּינוּ שֶׁאֲחֵר שְׁהַפְרִישׁ חֲבִירוֹ מַעְשֵׁר שְׁנִי
מִפִּירוֹתָיו נִתְּנוּ לוֹ. וְאִף שֶׁרַק כְּשִׁמְחַלֵּל מַעְשֵׁר שְׁלֹו מוֹסִיף חוֹמֶשׁ, כִּיּוֹן שְׁנִיתָן
לֹא בְּמִתְנָה שְׁלֹו הוּא, וְעַלִּי לְהוֹסִיף חוֹמֶשׁ.
 מבררת הגמרא, **כְּנִי –** כמי נשנתה משנה זו, **אִלֵּימָא –** אם נאמר שכרבי
מֵאִיר הִיא, שִׁמְעֵשֶׁר שְׁנִי מִמּוֹן גְּבוּהָ, קִשָּׁה, מִי מְצִי יְהִיב לִיָּה – וכי יכול
 לתיתו בְּמִתְנָה, **וְהָאִמְרֵי –** רבי מאיר שְׁמַעְשֵׁר שְׁנִי בְּמִיד גְּבוּהָ הוּא, ואינו
 יכול לתיתו במתנה. **אֱלָא לֹא מִשְׁנָה זוֹ כְּרַבִּי יְהוּדָה שִׁמְעֵשֶׁר שְׁנִי מִמּוֹן**
הַדִּיּוּט, וְאִפְשָׁר לְחִיתוֹ בְּמִתְנָה. וּמִדּוּעַ אִמְרֵי רַב אֲדָא בְּרַ אֲהֵבָה שֶׁהִלָּכָה כְּרַבִּי
מֵאִיר בְּמַעְשֵׁר שְׁנִי מִשּׁוּם שִׁסְתָּם הַתְּנָא כְּמוֹתוֹ.
 מתרצת הגמרא, **לֹא, מִשְׁנָה זוֹ אִינְהָ כְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה, אֲלֹא לְעוֹלָם**
כְּשִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר הִיא, וְהִכָּא בְּמֵאִיר עֲקָרִין – ובמה מדובר כאן, **בְּגוֹן**
דְּיָהִיב נִיחָלִיָּה בְּמִיכָלִיָּה – שנתן לו את חלק המעשר שני שבפירות כשהיה
 עדיין טבל, **וְקִסְבָּר, הַתְּנָא, שְׁמִתְנָתוֹ –** תרומות ומעשרות שְׁלֹא הוֹרָמוּ –
 הוֹפְרָשׁוֹ, **כְּמִי שְׁלֹא הוֹרָמוּ דְּמִיָּין –** אינם נחשבים כהופרשו, ואין עליהם
 שם מעשר שני, ואפשר לתיתו במתנה.
 ומקשה הגמרא ממשנה אחרת: **תָּא שְׁמַע, הַפְּזוּחָה נְטַע רַבִּעִי שְׁלֹו, מוֹסִיף**
עָלָיו חֲמִישִׁיתוֹ – חֲמִישִׁית שְׁוִיָּה, בִּין אִם הִנְטַע רַבִּעִי מְשָׁלֹו – שגדל בכרם
 שלו, **וּבִין שְׁנִיתָן לֹא בְּמִתְנָה מֵאֲחֵר. מִבְּרַת הַגִּמְרָא, כְּנִי –** כמי נשנית
 משנה זו, **אִלֵּימָא –** אם נאמר שכרבי מֵאִיר הַסוֹבֵר שִׁמְעֵשֶׁר שְׁנִי מִמּוֹן
 גְּבוּהָ, **מִי מְצִי יְהִיב לִיָּה –** וכי יכול לתיתו במתנה, **וְהָא –** והרי סובר שְׁמַרְבִּי
 – לומדים נטע רבעי בגזירה שוה 'קוֹדֶשׁ' 'קוֹדֶשׁ' מְעַמָּשֵׁר שְׁנִי, ולכן מחייבו
 להוסיף חומש, ולכן גם אי אפשר לתיתו במתנה. **אֱלָא לֹא מִשְׁנָה זוֹ כְּרַבִּי**
יְהוּדָה שִׁמְעֵשֶׁר שְׁנִי מִמּוֹן הַדִּיּוּט הוּא וְאִפְשָׁר לְחִיתוֹ בְּמִתְנָה, וְאִף נִטַּע רבעי
אִפְשָׁר לְחִת. וּמִדּוּעַ אִמְרֵי רַב אֲדָא בְּרַ אֲהֵבָה שֶׁהִלָּכָה כְּרַבִּי מֵאִיר בְּמַעְשֵׁר
שְׁנִי מִשּׁוּם שִׁסְתָּם הַתְּנָא כְּמוֹתוֹ.
 מתרצת הגמרא, **לְעוֹלָם כְּשִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר הִיא, וְהִכָּא בְּמֵאִיר עֲקָרִין –**
 וכאן במה מדובר, **בְּגוֹן דְּיָהִיב –** שנתן לו את הנטע רבעי בְּשִׁשְׁהוּא בְּמִדָּה,
 מִיד כְּשֶׁהַפְרִי נִיכָר בְּעֵנָף לְאַחַר שִׁנְפַל הַפְּרָד, וּמִשְׁמִיעֵנוּ הַתְּנָא שְׁאִינוּ פְרִי,
 ואין עליו דיני ערלה ורבעי, ולכן אפשר לתיתו במתנה, **וְיֵלָא בְּרַבִּי יוֹסִי,**
דְּאִמְרֵי שְׁמַרְבִּי שֶׁל עֵרְלָה אִסּוּר בְּהִנָּה, מְכַפְּנִי שְׁהוּא פְרִי, וְאִף עַלִּי נִאֲמַר
'וְעֵרְלָתָם יִצְרָלְתָם אֶת פְּרִי'.
 ומקשה הגמרא ממשנה אחרת: **תָּא שְׁמַע, כְּשֶׁיֵּשֶׁר הִימָנוּ הַלּוּקָח מִהַמּוֹכֵר**
מַעְשֵׁר שְׁנִי בְּכֶלֶע, שֶׁכָּךְ הִיָּה שְׁוִיָּה, וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוּתוֹ – לשלם דמיו, **עַד**
שְׁעָלָה עֲרֹכּוֹ עֲקָמֵד בְּשִׁתָּם – בשני סלעים, **נִתְּנוּ רַק סֶלַע, כְּעֵרֶכּוֹ בִּשְׁעַת**
הַמַּשִּׁיכָה, וּבְשִׁתָּתָם בְּכֶלֶע – ומורירו שאינו צריך לשלם סלע נוסף, **וְהִסְפִּיק**
הִיא, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּעְשֵׁר שְׁנִי הוּא שְׁלֹו – של הלוקח, שִׁקְנָהוּ בְּמִשְׁכָּה כְּשֹׂאֵר
 ממון הדיוט. מבררת הגמרא, **כְּנִי –** כמי נשנתה משנה זו, **אִלֵּימָא –** אם
 נאמר שכרבי מֵאִיר הַסוֹבֵר שִׁמְעֵשֶׁר שְׁנִי מִמּוֹן גְּבוּהָ הִיא, **אִמְרֵי – וְ** (מדוע)
מְשִׁתְּבָר בְּכֶלֶע, וְהִרִי כִּדִּי לְפָדוּת מַעְשֵׁר שְׁנִי צִירָךְ לְחִת כֶּסֶף, שֶׁבַּהֲקֵדֶשׁ
'וְנִתְּנוּ אֶת הַכֶּסֶף וְקָם לֹא אִמְרֵי רְחִמָּנָא, שֶׁרַק בְּנִיתָנָה הַכֶּסֶף קוֹנֶה הַקֹּדֶשׁ,
וְלֹא בְּמִשְׁכִּיבָה. וְכִיּוֹן שִׁמְעֵשֶׁר שְׁנִי מִמּוֹן גְּבוּהָ הוּא, אִף הוּא נִקְנָה רַק בְּכֶסֶף,
וְעַלִּי לְחִת שְׁנִי סִלְעִים כְּשְׁוִיָּה עֵתָּה. אֱלָא לֹא מִשְׁנָה זוֹ כְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה
שִׁמְעֵשֶׁר שְׁנִי מִמּוֹן הַדִּיּוּט, וְקִנָּה אוֹתוֹ בְּמִשְׁכִּיבָה, וְצִירָךְ לְחִת רַק כְּשְׁוִיָּה בַּעַת
הַמַּשִּׁיכָה. וּמִדּוּעַ אִמְרֵי רַב אֲדָא בְּרַ אֲהֵבָה שֶׁהִלָּכָה כְּרַבִּי מֵאִיר בְּמַעְשֵׁר שְׁנִי
מִשּׁוּם שִׁסְתָּם הַתְּנָא כְּמוֹתוֹ.
 מתרצת הגמרא, **לְעוֹלָם כְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה הִיא, אֲךָ וְהִכָּא חֲדָ בְּכֶסֶף –**
 כרבי יהודה שנינו רק סתם אחד, **וְהִכָּא הָרִי כְּתָמִי –** וכרבי מאיר שנינו
 סתם בשני מקומות, בסדר זרעים, ובמסכת עדיות. וכיון שסתם כרבי מאיר
 פעמיים, מוכח שפוסק הלכה כשיטתו.
 מקשה הגמרא, **וְאִי כְּתָמָא דְּיָקָא –** אם כשסותם רבי משנה כוונתו לפסוק
 זאת להלכה, **מֵה לִי חֲדָ בְּכֶסֶף מֵה לִי הָרִי כְּתָמִי –** מה ההבדל אם סתם
 המִשְׁךָ בַּעֲמוּד עַח

נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה במשנתנו (לעיל נב): האם הקדש מתחלל אף
במזיד או לא, הגמרא מביאה כאן משנה בענין ספק קרבן, והיא תולה את
הדין המבואר בה במחלוקת זו: **הֵתֵּן הָתָם בְּמִסְכַּת שְׁקָלִים (פ"ז מ"ד) בְּהִקְדָּה**
הָרְאוּהָ לְקָרְבָן שְׁנֵימֵצָא, על אם הדרך **מִירוּשָׁלַיִם** עד **לְמַגְדֵּל עֲדָרָה**,
וּבְמִקְדָּתָהּ לְכָל רוּחַ – וכן אם נמצאת בצד אחר של ירושלים, כשיעור
המרחק מירושלים עד מגדל עדר, אנו חוששים שמה בהמה יצאה
מירושלים, וכיון שרוב הבהמות היוצאות מירושלים הם קרבנות, יש
להסתפק בבהמה זו בכל הקרבנות שהיא ראויה להם, ולכן הדין הוא, שאם
הבהמות שנמצאו היו **זָבִּימִים** שראויים להקריבה לקרבן עולה, הרי הם
עֹלֹת, ואם נמצאו **נִקְבֹּת** שאינן ראויות לעולה, שנאמר בפרשת העולה
(ויקרא א ג) **זָכָר תָּמִים יִקְרִיבוּ**, הרי הם **זָבִּימִים** (קרבנות) **שְׁלָמִים**, שכן
נקבות ראויות לקרבן שלמים, שנאמר בפרשת השלמים (שם ג א) **אִם זָכָר**
אִם נִקְבָּה תָּמִים יִקְרִיבוּ.

הגמרא הבינה שכונת המשנה שמקריב את הבהמה עצמה שמצא. ולכן
מקשה על המשנה, **אֵלֶּא כְּשֶׁמִּצָּא בַּהֲמוֹת זָבִּימִים, עֹלֹת הֵוא דִּהְיוּ** – האם
הם ראויים להיות רק קרבן עולה, אבל **זָבִּימִים** (קרבנות) **שְׁלָמִים** **לֹא הֵיוּ** –
וכי אינם יכולים להיות קרבן שלמים, והרי נאמר (שם) **זָבִּימִים** **זָבִּימִים**
קָרְבָנוֹ וְגו' אִם זָכָר אִם נִקְבָּה, אם כן יתכן שבהמה זו הוקדשה לשלמים,
וכיצד אפשר להקריבה לעולה. הגמרא מתרצת שודאי לא מקריבים את
הבהמה עצמה שנמצאה, אלא כוונת המשנה לדין אחר: **אִמָּר רַבִּי**
אֲשֶׁרְיָא, הֵכָּא – כאן, במשנה זו, **בְּכָא לְחוּב בְּדִמְיוֹן עֲסָקִין** – מדובר במי
שבא להתחילת לתת להקדש את דמיהם כדי להוציא את הבהמות לחולין.
כלומר, שאדם זה המוצאם קיבל על עצמו לתקן את כל הספיקות שיש
בבהמות אלו ולהוציאם לחולין, על ידי שיביא מעות ויפדה עליהם את
קדושת הבהמה שמצא, וממעות אלו יקריב אחר כך קרבנות אחרים, והדין
הוא, שצריך להקריב מן הדמים כל אחד מן הקרבנות שיתכן שבהמה זו
הוקדשה להם. **וְהָכִי קֵאָמַר** – כך כוונת המשנה לומר, שאם מצא בהמות
זכרים, מספק מתחייב אף בדמים של קרבן עולה וחוץ ממה שמתחייב בקרבן
שלמים, משום ש**שְׁחִיטָתָן שְׁמָא** בהמות אלו היו **עֹלֹת**. ומשנה זו כשיטת
רַבִּי מֵאִיר הִיא, רֵאָמַר במשנה (לעיל נב): שאם חילל את **הַקֹּדֶשׁ בְּמִזִּיד**
הרי הוא **מִתְחַלֵּל**, דהיינו שאפשר במזיד להוציא דבר הקדש לחולין, ולכן
התירו לו לחלל את הבהמה על דמים אחרים או בהמות אחרות, ויתפסו
בקדושת הקרבן.

הגמרא מקשה על תירוצו זה: **וְקִדּוּשָׁתָּהּ הֵנוּף מִי מִתְחַלֵּל** – האם קרבנות
שאינן בהם מום שקדושים למזבח והם קדושים 'קדושת הגוף' אפשר
להוציאם לחולין, **וְהֵתֵּן בְּמַעֲלָה (יט): אֵין מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל בְּמִקְדָּשֵׁין** –
אין אדם מתחייב משום מעילה בהקדש, לאחר שאדם אחר כבר מעל בדבר
והתחייב, משום שכבר התחלל ויצא לחולין על ידי מעילת הראשון, **אֵלֶּא**
אם עשה כן **בְּהִקְדָּה** הקדושה למזבח והיא ראויה לקרבן, **וּבְכָלִי שִׁרְתָּ**
שבבית המקדש **בְּלִבָּהּ**, משום שכלי שרת ובהמה תמימה קדושים קדושת
הגוף ואינם יוצאים לחולין לעולם, ולכן שייך להתחייב בהם שוב ושוב
משום מעילה. מבארת הגמרא, **בִּיָּצֵד** שייך הדין שימעל אדם בשנית
בבהמת קרבן ובכלי שרת, כגון כשהיה אדם **רוֹכֵב עַל גְּבִי בְּהִמָּה** הקדושה
לקרבן, ולאחר מכן **בָּא תְּבִירוֹ וְרוֹכֵב** עליה, **וּבָא תְּבִירוֹ** אחר **וְרוֹכֵב** אף הוא
עליה, הדין הוא **שְׁבוּלָם מַעְלֵוֹ** בהקדש וחייבים בקרבן מעילה, משום שלא
יצא הקרבן לחולין על ידי רכיבת הראשון עליו ללא שנולד בו מום. וכן אם
היה אדם **שׂוֹתֶה כְּכֹס שֶׁל זֶהָב** שהוא מכלי השרת שבבית המקדש,
ולאחר מכן **בָּא תְּבִירוֹ וְשׂוֹתֶה** אף הוא מכוס זה, **וּבָא תְּבִירוֹ** אחר **וְשׂוֹתֶה** אף
הוא ממנה, הדין הוא **שְׁבוּלָם מַעְלֵוֹ** בהקדש וחייבים בקרבן מעילה, משום
שלא יצאה הכוס של כלי השרת לחולין על ידי שתיית הראשון ממנה.
ומפורש במשנה זו, שאם מעל אדם בקרבנות תמימים הקדושים בגופם
למזבח לא הוציאם לחולין במעילתו, ואם כן כיצד אמר רבי אושעיא
שאפשר להוציא את הקרבן לחולין על ידי חילולו אף ללא שנולד בו מום.
מתרצת הגמרא: **הֵתֵּא** – המשנה האומרת שבהמה הראויה לקרבן וכלי
שרת אינם יוצאים לחולין, כשיטת **רַבִּי יְהוֹדָה הִיא**, שהרי במשנה זו שנינו
שאין מעילה אחר מעילה בשאר הקדש שקדוש 'קדושת דמים', משום

שיצא לחולין במעילה הראשונה, ואף על פי שמעל בשוגג ושהרי במזיד
אינו חייב משום מעילה, וזה כשיטת רבי יהודה שאמר במשנה (לעיל נב):
שהקדש שחיללו בשוגג מתחלל. ולפי שיטתו קרבנות הקדושים בגופם
למזבח אינם מתחללים במעילת הראשון. אבל **הָא** – המשנה בשקלים לגבי
בהמה שנמצאה, ששנינו בה לפי תירוצו רבי אושעיא שאפשר לחלל בהמת
קרבן אף ללא מום, היא כשיטת **רַבִּי מֵאִיר** שהקדש שחיללו במזיד מתחלל
אף כשהוא קדוש למזבח בקדושת הגוף.
הגמרא מקשה על תירוצו זה: הרי אף שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה בענין
חילול הקדש במזיד ובשוגג, מכל מקום **מְשִׁיטתו דְּרַבִּי יְהוֹדָה נִשְׁמַע** ונבין
לשיטת **רַבִּי מֵאִיר**, שהרי נחלקו רק אם הקדש מתחלל בשוגג או במזיד,
אבל לא נחלקו איזה סוג הקדש מתחלל ואיזה אינו מתחלל, ומה שאינו
מתחלל לשיטת רבי יהודה בשוגג, אינו מתחלל אף לשיטת רבי מאיר
במזיד. ויש ללמוד כך, **לֹא** – האם לא **אִמָּר רַבִּי יְהוֹדָה** במשנתנו (לעיל
נב): **שֶׁהַקֹּדֶשׁ שִׁקְדוּשׁ בְּקִדּוּשַׁת בְּדָק הַבֵּית שִׁחֲלִלוֹ בְּשׁוּגָה, מִתְחַלֵּל**, וזהו
עיקר החילול, ומכל מקום הוא סובר שדבר שקדוש בקדושת הגוף **לֹא**
מִתְחַלֵּל – אינו מתחלל אפילו בשוגג, ואם כן **לְרַבִּי מֵאִיר נִמִּי** נאמר, **אֵף**
עַל גְּבִי דְסֵבֵר (שם) שֶׁהַקֹּדֶשׁ דְּרוּקָא בְּמִזִּיד מִתְחַלֵּל, מכל מקום כל זה
בהקדש שקדוש בקדושת דמים לבדק הבית, אבל דבר שקדוש בקדושת
הגוף אף הוא סבר שלא **מִתְחַלֵּל** – אינו מתחלל אף אם חיללו במזיד.
וממילא עדיין קשה ממשנה זו שמבואר בה שאף לאחר שמעל בקרבן
וחיללו לא יצא הקרבן לחולין, ואף שעשה כן במזיד, ושלא כדברי רבי
אושעיא.
מתרצת הגמרא: **הָתָם** – במשנתנו שאמר רבי יהודה שדווקא בהקדש
שקדוש בקדושת דמים לבדק הבית אם חיללו בשוגג מתחלל, אבל בקרבן
הקדוש בקדושת הגוף אם חיללו לא יצא לחולין, הוא משום שלא **קָא**
מִכּוּיִן לְאַפְסוּקִינְהוּ לְחוּלִין – לא נחבין לחללם ולהוציאם לחולין אלא
עשה כן בשוגג, שהרי אינו יודע שהם של הקדש. אבל **הֵכָּא** כשחיללו
במזיד, שסבר רבי מאיר שמתחלל, הרי **קָא מִכּוּיִן לְאַפְסוּקִינְהוּ לְחוּלִין** –
הטעם בזה הוא, כיון שהוא מתכוין לחללם ולהוציאם לחולין, וממילא אף
בקרבנות הקדושים בקדושת הגוף שייך טעם זה, ועל כן סובר רבי מאיר
שאף הם מתחללים, וכפי שביאר רבי אושעיא: **אִמָּר רֵשִׁימָעָה לִיה**
הגמרא מקשה קרשאי אחרת על דברי רבי אושעיא: **אִמָּר רֵשִׁימָעָה לִיה**
לְרַבִּי מֵאִיר – באיזה סוג הקדש שמענו שלפי רבי מאיר הקדש במזיד
מתחלל ויוצא לחולין, **בְּקִדְשֵׁי קִרְיָשִׁים**, היינו בסתם הקדש שהוא מקדשי
בדק הבית, וכן בקרבנות כגון עולה וחטאת שהם קדשי קדשים של מזבח,
שעולים כולם לגבוה בקדשי בדק הבית. אבל **בְּקִדְשֵׁים קָלִים**, כגון הבהמה
שמצא בדרך, שיתכן שהיא שלמים שהם קדשים קלים, שיש בהם חלק
לבעלים, **מִי שְׂמָעָה לִיה** – האם שמעת שאף בזה סובר רבי מאיר ששייך
חילול כשמתחלל במזיד, כפי שאמר רבי אושעיא. מתרצת הגמרא, **אִמָּר לִיה**
הֵהוּא מִרְבֵּנָן וְרַבִּי יַעֲקֹב שְׂמִיָּה, הרי בקל וחוץ מן אפסר ללמוד שאף
קדשים קלים מתחללים במזיד ויוצאים לחולין, שאם **קִדְשֵׁי קִרְיָשִׁים** שהם
חמורים יותר, שכולם עולים לגבוה, מכל מקום לרבי מאיר אם חיללם
במזיד הרי הם **מִתְחַלֵּלִים** ויוצאים לחולין, **קִדְשֵׁים קָלִים** שקדושתם קלה
יותר, שכן יש בהם חלק לבעלים, **לֹא כָּל שֶׁכֵּן** שאם חיללם במזיד יצאו
לחולין על ידי כך.
הגמרא מביאה מאמר לסייע לדברי רבי יעקב: **אִתְקַמַּר נָמִי** – חילוק זה
נאמר בבית המדרש על ידי אמורא נוסף, **שֶׁאִמָּר רַבִּי חִמָּא (ברבי עקיבא)**
[בְּרַ עֲקִיבָא], **כִּן אִמָּר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, אֲמַר הִיא רַבִּי מֵאִיר, הַקֹּדֶשׁ**
שִׁחֲלִלוֹ בְּמִזִּיד, מִתְחַלֵּל – יוצא לחולין, ואם חיללו **בְּשׁוּגָה, אֵין מִתְחַלֵּל**,
אֵתֵר – בין אם עשה כן בקדשי קרששים, **וְאֵתֵר קִרְיָשִׁים קָלִים**, שכן קל
וחוץ מן הוא, שאם **קִדְשֵׁי קִרְיָשִׁים** החמורים **מִתְחַלֵּלִים** במזיד, **קִדְשֵׁים קָלִים**
הקלים **לֹא כָּל שֶׁכֵּן** שמתחללים במזיד, וכיון שאם חילל בין קדשי קדשים
ובין קדשים קלים במזיד, הרי הם יוצאים לחולין לשיטת רבי מאיר, אם כן
לצורך תיקון ההקדש, כגון שיקריבו בהמה שנמצאה לקרבן הראוי לה
שלשמו הוקדשה מתחילה, יכול לחללם לכתחילה, וכפי שביאר רבי
אושעיא.

קידושין. פרק שני - האיש מקדש דף נה עמוד א - מתוך מהדורת טובי' רש"י
תוספות

1 הָיוּ. פִּרְשׁ בְּקוֹנְטֶרַס אִיּוֹי וְדָאֵי לֹא מִקְרָבָה
2 ס פִּרְשׁ אֶדָם זֶה הַמוֹצֵאָה קָבֵל עָלָיו לְתוֹכָן
3 לְחֻלְוִין וְהִבִּי קָאָמֵר חֵישְׁתִּין שְׁמָא עוֹלוֹת
4 אָמֵם זֶה עוֹלָה תְּהָא מְחֻלְלֵת עַל זֶה וְהָאֲחֵרָת
5 תְּהָא שְׁלָמִי נִדְבָה וְאֵם הִיְהִיָּה זֶה שְׁלָמִים
6 תְּהָא מְחֻלְלֵת עַל זֶה וְהָאֲחֵרָת תְּהָא נִדְבָת
7 עוֹלָה וְרִבִּי מֵאִיר הֵיא דְאָמֵר הַקֹּדֶשׁ כִּי
8 מְשַׁמֵּעַ מִתּוֹךְ פִּי' הַקּוֹנְטֶרַס דְּבִרְרִין שְׁחִלֵּל
9 הַקֹּדֶשׁשׁ שְׁעַל הַבְּהֵמָה הַנִּמְצָאֵת עַל
10 אוֹתָהּ שֶׁהֵיאָב וְנִדְרָךְ חִילוּל דְּקוֹק אֶקְסֵב
11 ר' מֵאִיר דְּנִפְדִּין תַּמְיִמִים וְקֹשֶׁה שְׁהָרִי לֹא
12 מְצִינוּ דְּסֵבֵר רִבִּי מֵאִיר דְּתַמְיִמִים נִפְדִּין
13 יוֹתֵר מִשְׁאֵר תַּנְאִים וְלֹא שְׁרִיךְ זֶה כָּלֵל
14 בְּפִלּוּגָתָא דִּידֵיהּ וְר' יְהוּדָה לִכְךָ פְּרִי
15 לְעוֹלָם קִסְבֵּר בְּעֻלְמָא דְּתַמְיִמִים אֵינִם
16 נִפְדִּין כְּגוֹן דְּרֵךְ חִילוּל וְהָכָא מִיָּרִי שְׁנַתְּכֹחֵן
17 לְגֻזְלָה וְלִקְנוּתָהּ מִיַּד הַמְּקוֹדֵשׁ וְלִזְבוֹת בָּהּ
18 לְשִׁנּוֹת בָּהּ וּבִבְרָכָה דְּעָתָה וְאַחֵר שְׁהוֹצִיאָהּ
19 לְחֻלְוִין עֲבָדָה דְּכָרִי לְחֹב בְּדַמִּיתָן
20 כְּדַרְשִׁית:

21 מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל. פִּירֵשׁ בְּקוֹטֶרֶס אֵין
22 מַעֲלִה זֶה אַחֵר זֶה בְּקֶרֶן אֶחָד שֶׁל
23 הַקֹּדֶשׁ דִּכְוִן שֶׁקֶעֶל בָּהּ הִרְאִשׁוּן יוֹצֵא
24 לְחֻלּוֹן אֶלָּא בְּהִמָּה וְכָלִי שֶׁרֶת בְּלִבָּד תִּימָה
25 דְּבִתְרוּסְתָא דַּמַּעֲלִיָּה (וְיֵי) תִּנְיָא קִרְדוּם
26 מַעֲלֵשׁ בִּיעָקֵב וְכָא קִרְדוּם יִבְעִקֵּב בּוֹ כּוֹלֵן
27 קִרְדֵּשׁ נִתְּנוּ לְחֻבְרִיו וְחֻבְרִיו לְחֻבְרִיו הוּא מַעַל
28 וְחֻבְרִיו מוֹתֵר לְבָקֵעַ בּוֹ לְכַתְחִילָה וְהִשְׁתָּא
29 הִיכִי דְמִי אִי הֵא קִרְדוּם כְּלִי שֶׁרֶת כִּי נִתְּנוּ
30 לְחֻבְרִיו אִמְנָא לֹא מַעַל חֻבְרִיו הָא אִמְרֵנִן יֵשׁ
31 מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל בְּכָלִי שֶׁרֶת אֵין אִינָה פִּירֵשׁ
32 מוֹעֵל אִמְנָא אִמְרֵר מַעַלְוֹ אֵין אִין אִין מוֹעֵל
33 אַחֵר מוֹעֵל אֵין בְּהִמָּה וְכָלִי שֶׁרֶת בְּלִבָּד וְשֶׁ

34 בְּלִי שָׁרָת וְלֹא קֹשֶׁה מִיֵּד דְּהָא דְאָמְרִי הָבָא
35 עֲסֹב שְׁהַבְלִי שֶׁל חֲבִירוֹ וְאֵן הוּא מִתְבָּרֵן
36 לְחֻתּוֹת יֵד בְּפִקְדוֹן דְּהִיבָא דְמִתְבָּרֵן לְהוֹצִיאֹ
37 וְחֻד אֲפִילוֹ לֹא הוֹצִיאֵן אֱלָא מִקְצֵתָן אָבֵל הָאֵי
38 וְכֹא חֲבִירוֹ וּבִיקֵעַ בּוֹ דְּכֻלָּן מְעֻלָּ מִיֵּדִי דְכָל
39 בְּרִין לְהוֹצִיאֹ מִרְשָׁתוֹ לְרִשְׁתָּא אֲבָל לִיקְנוֹת
40 לֹא יַעֲמֹל אֱלָא כִּי טוֹבַת הִנָּחָה שִׁישׁ לֹא
41 יֵצֵא לְחֻלְיִן וּמְעֻלָּ בְּרִין אָבֵל וְנָתַן לְחֲבִירוֹ
42 וְחֻד שְׁהוֹצִיאֹ מִרְשָׁתוֹ לְרִשְׁתָּא וְנִיחַ נִמִּי דְסָבֵר
43 וְאֵן מִרְשָׁתוֹ לְרִשְׁתָּא חֲבִירוֹ וּלְפִיקָה צ"ל בָּא
44 בְּכֻלָּן מְעֻלָּ וְאֵיג' שְׁנֵתְבִין לְגֻזְלָה וּלְהוֹצִיאֹ
45 בְּהִמָּה וְכָל שָׁרָת אֲפִילוֹ בְּקֻשְׁדִּי דְקָה הִבִּית
46 בְּרִין לְהוֹצִיאֹ מִרְשָׁתוֹ לְרִשְׁתָּא אֱלָא לִיקְנוֹת
47 מִיֵּיִרָא שְׁמִתְבָּרֵן לְגֻזְלָה וְאִפִּיה אֲמִרְיָן דְּכֻלָּן
48 מִיֵּיִרָא מִשְׁתַּבְּשׁ שְׁסֹבֵר שְׁהוּא אֵל דְּלָבֵר שְׁהִיָּה
49 מִיֵּיִרָא (מִתְּסֵלָה דֵּק דֵּק) גְּבִי נֶטַל אָבֵן אֵן קוֹרֵר שֶׁ
50 דְּחֲבִירוֹ לֹא מַעַל וּפְרִיחַ מִכְּבִיד מִשְׁקַל שְׁקֵלָה

51 לא נתבון לגזלם אלא ליתנות מהם דסבור
52 יוא דפרק אלו נערות (הו) דקאמר התם
53 דפקדון וטבחהו ואכליה משלמין דמי בשר
54 ים קלים מה תקנה נעשה לה אפילו נתבון
55 י מעילה שמועל בן ואם תאמר מאי קשה
56 קלים כגון שלמים היא עצמה תהא שלמים
57 מ משום חששת בכור ונעשה דלא היושו
מסורת

שֶׁנִּמְצְאוּ מִירוּשָׁלַם לְמַגְדָּל עֶדְר כו' וְכִרִים
מִירוּשָׁלַם יָצְאָת וְרֹב בְּהִמּוֹת הַיּוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה
חִים שֶׁהִיא רְאוּיָה לָהֶם הִילָכָךְ וְכִר דְּחִי לְעוֹלָה
ה: נִקְבּוֹת וְכִי שְׁלָמִים. דְּאִילוּ בְּעוֹלָה לִכְּא

תִּנֵּן הַתָּם בְּהִמָּה שְׂמֻצָּת מֵ
לְכָל רוּחַ זָכָרִים עוֹלוֹת נֶבֶךְ
עוֹלוֹת הוּא דְּהוּוּ זָבָחִי שְׁלֵמִי
הִכָּא בְּכָא לְחֹב בְּדִמְיֶה עִם
עוֹלוֹת וְרַבִּי מֵאִיר הִיא דְּ
וּקְדוּשַׁת הַגּוֹף מִי מִתְחַלֵּל
בְּמוֹקְדָשִׁין אֱלָא בְּבִהְמָה וּבֶכֶּ
עַל גְּבִי בְּהִמָּה בֹּא חֲבִירוֹ וְרַבִּי
הִיָּה שׁוֹתֶה בְּכּוֹס שֶׁל זָבֵחַ
וְשִׁתָּה כּוֹס מִעָלוֹ הִהוּא ר' ^א
יְהוּדָה נִשְׁמַע לְרַבִּי מֵאִיר
בְּשׁוּגָה מִתְחַלֵּל וּקְדוּשַׁת הַגּוֹף
דְּהִקְדָּשׁ בְּמוֹד מִתְחַלֵּל קְדוּשָׁה
קָא מְכַוֵּן לְאַפְקוּיָהּוּ לְחֹלֵל
לְחֹלֵלִין אִמּוֹר דְּשִׁמְעַת לִיהִי
בְּקֻדְשִׁים קְלִים מִי שְׁמַעַת לִי
שְׁמִיָּה קֵל וְחוֹמֵר קֻדְשִׁי קֻדְשִׁי
כֹּל שֶׁכֵּן אִתְּמַר נִמֵּי אִמּוֹר ר' ^א
בְּר' תִּנְיָנָא אֹמֵר הִיָּה ר"מ הֵ
מִתְחַלֵּל אֶחָד קֻדְשִׁי קְדָשִׁים
קְדָשִׁי קְדָשִׁים מִתְחַלֵּלִים
שְׁעָלִים

וְקָמְנָן לֵה דְאָמֵר הַקֹּדֶשׁ מִתְחַלֵּל בְּמִיד וְאִפִּי
 מִדְרִי' נִשְׁמַע לְרַבִּי מֵאִיר. בְּחִילוֹל מִיד דְּהָא
 בְּשׁוּגָא אֲבָל בְּקֹדֶשֶׁת הַגּוֹף וְקֹדֶשֶׁת דְּמִים אֵין
 אֵין מִתְחַלֵּל לר' יהודה בְּשׁוּגָא אֵין מִתְחַלֵּל בְּמִיד
 דִּישׁ בְּשׁוּגָא מִתְחַלֵּל. וְהָיָא עֵינָן חִילוֹל וְקָאָמֵר
 לר' מֵאִיר נִמֵּי. אֲמַר מִכּוֹן לְאֶפְסוּקִינָהּ הַקֹּדֶשׁ
 לֵי: וְיִשְׁמַע הֵתָם לֹא מְבִין לְאֶפְסוּקִינָהּ לְחֻלִּין
 דִּי עֲרִיצָא מִחִילוֹל דְּשׁוּגָא לר' יהודה דְּאִילוּ שׁוּגָא
 תִּתְּחַבֵּב הוּא מִדְּמִתְחַבֵּיבָה רַחֲמָנָא קֳרָבָן מַעֲיֵלָה
 אֲבָל חִילוֹל מִיד לר' מֵאִיר מְבִין לְאֶפְסוּקִינָהּ
 מִתְחַלֵּל: אִימֵר דְּשִׁמְעַת לִיה לר' מֵאִיר כֵּן.
 וְהָיָא דְשִׁקְלִים בְּר"מ אִימֵר דְּשִׁמְעַת לִיה לר' מֵאִיר
 שִׁי קֳדָשִׁים בְּגוֹן קֳדָשִׁי הִבִּית דְּהִינּוּ סָתָם הַקֹּדֶשׁ
 חָיו לְגִבּוֹת קֳדָשִׁי בְּדָק הִבִּית: בְּקֳדָשִׁים קָלִים
 אִימֵר לְסַפְּרִין נִמֵּי בְּקֳדָשִׁים קָלִים וְהִיבָא שְׁמַעַת
 מֵאִיר מִתְחַלֵּל בְּמִיד:

כִּירוֹמוֹקִי רִישָׁא דְלָא מַעַל בְּאֲבָנִים מִסּוּרוֹת לְגֻבָּר
מִיָּירִי שֶׁתְּבַחֲוֹן לְהוֹצִיאָם מִרְשֻׁת לְרִשֻׁת בְּדִקְחָנָא
סְבוּרִים הֵם דְּשֶׁל אֲבִינֵם הִיא עֲבֻחָה וְאִכְלָתָה מִשְׁ
דִּשְׁהָא שְׁלֹן לְסָבוֹר שְׁהָא שֶׁל אַחֲרִים: **קִדְשִׁין**
אֵל מַעֲיִלָּה בְּחֵן דְּבִשְׁלֵמָא קִדְשִׁין קִדְשִׁים כְּגֹן בְּקֵד
אֵל בְּחֻמָּה אֲתָרָתִי יִזְמֹר אֵם זֶו עוֹלָה הֵיאָ אֵינִי
עוֹלָה נִגְבֵּה וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲפֻשֶׁר לְמַעֲבֵד הִכִּי

הָכִי גִרְסִינִי תַנּוּ הַתִּם בְּחֵמָה
 עוֹלוֹת. מִשּׁוֹם דְּחִישִׁינָן שְׁמָא
 וּבְזֵהִים הֵם וְאִכָּא לִסְפּוּקִי כָּכָל
 מִסְפָּקָא לַעֲוֹלָה וּלְקַמָּן פְּרִירָא ע.
 לִסְפּוּקִי: **לֹא הוּא.** בְּרַח
 שְׁלָמִים הֵיא **הַזִּימִים מְקוֹרֵה לָהּ**
רַבִּי אֲשֵׁנְעָא לָהּ בְּחֵמָה כְּדִי
 בְּלוּמֵר אִידֵּי וְדָאִי לֹא קֶרְבָּה וְ
 אָדָם זֶה לַעֲשׂוֹת לָהּ תַּקְנָה וְכִי
 עֲצֻמוֹ חוּב כָּל דְּמִיָּה שְׁהוּא בְּסָפָא
 לְחוּלְיָן וּלְהַקְדִּישׁ אֵת דְּמִיָּה א
 נִתְחַיֵּיב אָף בְּדָמִי עוֹלָה דְּחִי
 עוֹלוֹת **הוּא רַבִּי מֵאִיר** ז.
 בְּמִתְנִיתִין (עַל דִּק רַב) קֹדֶשׁ בְּבִי
 וְכּוֹל זֶה לְהוֹצִיאָן לְחוּלְיָן ב
 תְּקִמָּים בְּקוֹדֶשְׁהֶם וְעַל יְדֵי תַנּוּ
 וְדָם אִתָּהּ לַעֲוֹלָה וְאִתָּה לְשִׁמְ
 יָא עוֹלָה הֵיא הָרִי הֵיא מִתָּה
 וְהִשְׁנִי יְהֵא שְׁלָמִים תְּבָדָה וְכִי
 הָרִי הֵיא מִחֻלְעִיל עַל שֵׁל שֵׁל
 לְנִדְבַת עוֹלָה: **וְקֹדֶשֶׁת הַנּוּרָה.**
 מִי מִתְחַלְלֵת בְּלֹא מוֹם: **אִין**
מוֹעֵל. אִין שְׁתֵּי מַעֲשִׂוֹת ז' ו
 יָחַד שֶׁל קֹדֶשׁ בְּרִינָן שְׁמוּעֵל
 אֲחִי לְחוּלְיָן: **אֵלֶּא בְּחֵמָה.** שֶׁל
 הָרֵאיוּתָה קֶרְבָּה לְפִי שְׁאִין יִשְׁ
 בְּשֵׂהִיא תַמְיָמָה וְכִן כְּלִי שֶׁרֶר
 יְהוּדָה **הֵיא.** מִדְּקַתִּי אִין מוֹעֵל
 אֶלְמָא מִסְפָּקָא הוּא וְנִפְקֵל ל
 דְּשׁוּגָא הוּא דָּאִי מִיד לִכְבֹּא
 סְבָרָא לְרַבִּי יְהוּדָה הוּא דְּשִׁמְעֵן
 בְּמִתְנִיתִין (ס) קֹדֶשׁ שְׁבֻגָא
 רַבִּי **מֵאִיר הֵיא.** הֵךְ מִתְנַתִּין

34 בִּרְהוּמָה שֶׁנִּמְצְאָתָּ כְּרִבִּי מֵאִיר
 35 קְדוּשַׁת הַגּוֹף נִמְי מִתְחַלֵּל: וּפְרָר
 36 פְּלוּתֵינֵיהוּ לִיתָא אֶלָּא בְּמוֹד
 37 מְחֻלּוּת בִּינֵיהֶם בְּאוֹתוֹ הַקֹּדֶשׁ
 38 לְר' מֵאִיר: לֹא א"ר' הִהְדֵּה ה
 39 קְדוּשַׁת הַגּוֹף לֹא מִתְחַלֵּץ
 40 בְּמוֹד קְדוּשַׁת גּוֹף לֹא אִמֹּר דְּנָר
 41 ב', כְּלוּמַר חִילּוּל דְּמוֹד ל' **ב'**
 42 לֹא מִכּוֹן לְאַפְסוּקִינְהוּ לְחֻלּוּן וְג
 43 הִילֵכְךָ קְדוּשַׁת הַגּוֹף לֹא מִתְּ
 44 לְחֻלּוּן הִילֵכְךָ קְדוּשַׁת הַגּוֹף נִמְי
 45 אִירֵבִי אֲשֶׁעִינָא פְּרִיךְ דְּאֻקְמָא
 46 דְּאִמֹּר הַקֹּדֶשׁ בְּמוֹד מִתְחַלֵּל
 47 וְהוּא הָדִין לְקֹדֶשׁ קְדוּשַׁת דְּבִכּוּ
 48 מִי שֶׁמַּעֲת לִיָּה. וְהִיא דְּבִכּוּת
 49 לִיָּה לְר'

מה לי שקלה הוא מה לי שקלה
שהם שלו וסיפא דקתני הוא מ
הניח להם אביהם פרה שאולה
שלם אם כן מצינו חילוק בין ד
לגזילה לא תצא לחולץ בין ד
ליה ולא יוציאנה לחולץ אלא
ולא יקריב אלא היא ואחרת

מתנותיהם ומתנות של שלמים דשלים טעונין שתי מתנות ובכור ומעשר
מתנה אחת ולא יכול להקריבה אלא צריך להמתין עד שיתמום ולא רצה
לתרץ שיתמין לה עד שיתמום ואז יאמר אם שלמים תהא מחולל על מעות
הללו דנהי דקדשים קלים אינם מחוללים היינו כל זמן שהם תמימים משום
דמשמע ליה לרבי אושעיא הא דקתני
זכרים עולות ונקבות זכחי שלמים הוי מיד
שמציא בהמה מצי למיעבד הכי בלא
המתנה עד שיתמום:
דמיייתי נמי תודה. וא"ת ואמאי צריך
להביא בהמה אחרת לתודה
באותה עצמה שיעשה זכחי שלמים יתנה
ויאמר אם אינה שלמים תהא תודה ואי
משום המתנות הוי שוין ואי משום דלא
שוו באכילתן דשלמים נאכלים לשני ימים
ולקלה אחר ותודה ליום ולקלה ואין
מביאין קדשים לבית הפסול ע"כ האי תנא
קסבר דמביאין מדקתני בסמוך פסח שלא
בזמנו שלמים ואע"ג דפסח אינו נאכל
אלא ליום ולקלה ושלמים נאכלים לב'
ימים ולקלה אלמא לא חיש מן האכילה
וי"ל משום דתודה בעי לחם וא"ת לית
לחם ויתנה אם היא תודה דהי לחמה ואם
היא שלמים תהא הלחם נדבה הא אין
לחם בא נדבה וחולין בעורה הוא
בדמורין בפרק התודה (מנחות דף כ"ג)
ודילמא אשם הוא. ואם תאמר ויתנה

באותן של שלמים דהא שוו במתנות ואי משום סמיכה דשלמים
טעונין סמיכה ואשם אין טעון סמיכה הא סמיכה לא מעבכא ואי משום אכילה
הא קסבר דמביאים קדשים לבית הפסול ויש לומר דאין להתנות אשם
בשלמים שהרי שלמים טעונין נסכים ואשם אין טעון נסכים ואין לומר שיתנה
לנסכים ויאמר אם היא שלמים מוטב ואם לאו יהו נסכי נדבה שהרי אין נסכי
חובה ונסכי נדבה שוין ונסכי חובה לספלים ונסכי נדבה מזלפן על גבי אישים:
ודילמא אשם נזיר ואשם מצורע הוא. ואם תאמר אשם מצורע מיהא יתנה
בשלמים שהרי שוין הן בנסכים ויש לומר דעיקר קושיא מאשם נזיר ואשם
מצורע נקט אגב אשם נזיר עוד וי"ל דבאשם מצורע איכא חששא אחרת
שצריך ליתן מקדמו על בהונות מצורע והכא ליכא מצורע עוד אמר היר
שמשון מקצני דאין לומר שיתנה אשם בשלמים דשמן היום או למחר יע
בעל האשם שצאב האשם ויביא אחר תחתיו ולא ידע שנמצא ויתנה אותו
שביא חולין ונעורה משום דהוי אשם שנתכפרו בעליו באחר (ולמיתוה) ונלעזיהו
אם יביא עולה אחרת שהרי עולה בא נדבה: **שלא** בזמנו הוי שלמים. וא"ת כיון דמותר ויהי בפסח איך יבא לידי פסח שלא בזמנו וי"ל דלפעמים הפסח חולה
ומפריש אחר או שמא מיירי בפסח שנשמוא בעליו אי נמי בגון שהפריש שני פסחים לאחריית שעבשיו לא נקרב אלא אחד מהן ונשאר אחר זמנו: **אשתכח** בת
שנתה מאי. אבל לעיל גבי אשם לא מצי למיבעי אשתכח בת שתי שנים מאי לפי שנוכל לומר שיהיה תקנה ברעיה דכל שבחשאת מטה באשם רועה ואם כן
תרעה עד שתסתאב והדמים יהיו לקיץ המזבח אבל בחשאת אין בה תקנה כלל ומשום הכי בעי גמרא ומאי תקנתיה וא"ת לעיל דקאמר זכרים עולות ליחוש
דילמא שיערי רגלים וראשי וחדשים שהם חטאות צבור והם זכרים וא"כ אמאי לא בעי גמרא לעיל כי הכא דילמא חטאות צ"ל דלקח ליכא למיחש דהא לב
ב"ד מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו חולין:

אין לוקחין בהמה במעשר שני. פירש בקונטרס חוץ לירושלים משום דכתיב (ויקרא י"ז) וצרת הכסף בידך דהתורה הקפידה בכסף צורה ועוד שמא תכחש בטורח
הדרך ולא יהיה דהא דבעינן כסף צורה היינו דוקא דרך חילול בגון לקנות דבר שאינו אוכל שאז צריך לחזור ולמכור אבל במקח לחולין בהמה ולאוכלה
בירושלים שרי ולא בעינן כסף צורה והכי נמי אמר בהגוזל קמא (ב"מ דף מ"ג) מי שיש לו מעות בכבד שאינם יוצאין בירושלים ובין בהמה בכבד וממטי לה
בירושלים אלמא לא בעינן כסף צורה מיהו ללישנא דשמן תכחש לא קשה בולי האי דאיכא למימר דיותר טוב לקנות בהמה ולהעלותה לירושלים ואע"ג
שמתכחשת מטורח הדרך מלהביא המעות של כבד שאינם יוצאים בירושלים אבל ללישנא דכסף צורה קשה טובא דפרשיית לך נראה לר"י לפרש דהיינו
טעמא דאין לוקחין בהמות כו' וצורה שמא יגדל עדרים והכי נמי אמרין בפרק לולב הגזול (סוכה דף מ"ב) דקאמר התם מעות מעשר שני שמתחללין על בהמה
חיה ונעוף בין חיים בין שחטים דברי ר' מאיר וזכרמים אומרים על חיון אין מתחללין ומסיק מתחללין על חיון אין מתחללין וזכרים אבל בנקבות דברי הכל אין
מתחללין על חיון שמא יגדל מהם עדרים ובזכרים פליגי אי גורוין זכרים אטו נקבות אי לא דרבי מאיר לא גזר ורגנן גזרי והכא דקאמר אין לוקחין וצורה זכרים
אטו נקבות ואם תאמר כיון דטעמא הוי משום וצורה אמאי קאמר התם לשון מתחללין דמשמע אפילו דיעבד לא מהני והא אמר בכל דוכתי דכל דבר שהוא
דרבנן דיעבד מהני ואם כן מחללין מיבעי ליה דכונתיה אמרין בפרק הנהגה (ב"מ דף מ"ב) דקאמר התם אלא מאי דרבנן אין מתחללין אין מחללין מיבעי ליה ויש
לומר כיון דבההיא דלולב הגזול יש תקנה לעשות לומר יחזור דמים למקומן דקאמר הכא משום הכי קאמר דאפילו דיעבד לא מהני דאי אמרין מהני כף לי
דיעבד כמו שהיה עושה אותו בתחלה:

תהי כה ר' יוחנן. בהא דרבי אושעיא: **וכי אומרים לו לאדם כו'** דכל בהמות
מזבח אסור לחללה תמימה שנאמר אם בבהמה חטאתה ופדה בערקה ואמר מר
(מנחות דף ק"א) בבעלי מומין שנפדו כתובת מדבר יכול יפדו על מום עובר בו וזה
שבא לימלך ולחוב בדמיה נאמר לו עמוד וחסא לחללה מויד בשביל שתזכה
לתנן הקרבתה של בהמה זו: **אלא אמר**
רבי יוחנן. הא דקתני זכרים עולות לא היא
ולא דמיה קריבן בעודה תמימה אלא
ממתין לה עד שתמום מום קבוע ויהא
מותר לחללה ומייתי שתי בהמות חדא
לעולה וחדא לשלמים ומתנה אם זו עולה
תהא זו עולה תחתיה וחיבתה שלמי נדבה
ואם זו שלמים תהא זו שלמים תחתיה
ותחבתה עולת נדבה: **דמיייתי נמי תודה**.
ומתנה: **ודילמא אשם הוא**. וליכא למימר
דנתיי נמי אשם דאין אשם בא נדבה:
ומשני אשם כן שתי שנים דאשם גזילות
ומעילות ופסחה חרופה כתיב בזה אל
והאי מתני דאשתכח כן שנה וצ"ל
לספוקי באשם: **ודילמא אשם נזיר או**
אשם מצורע. דכתיב בהו בבעל בזמנו. כל
זמן שהוא ראוי לפסד: **שלא בזמנו**. עבר
זמנו: **שלמים הוא**. והא מייתי שלמים:
למאי הלבכתא. תירוצא הוא כלומר למאי
הילכתא אחיה לספוקיהו בבכור ומעשר
למילכיהו בזמנו שפסק בכור ופסק מעשר
נאכלין בזמנו לבעלים שהרי אין להם פדיון
ואם

והני נמי לכשנפדו נאכלין בזמנו ואוכלין בתורת בכור ומעשר שאין נשחטין
באיטלי ואין נשקלין בליטרא: **חטאת בת שנתה**. היא דכתיב (ויקרא כ) נקבה מן
הצאן בשבה וכל בשבה (כן שנה) ובת שנתהו היא: **ואישתכח בת שתי שנים**.
ובהמה דמתניתין בבת שתי שנים עסקינן: **עו בת שנתה לחטאת**. לישנא דקרא
(מכילתא טו) לסימנא בעלמא נקט כלומר אם בת שנתה היא מקריבה חטאת: **חטאת**
סלקא דעתך. דילמא לאו חטאת היא והכי קריבה ותנאי נמי ליכא דחטאת לא
קריבה נדבה: **בחטאת בנזקה לכיפה והיא מטה מאיליה**. כדן חטאת שאינה
ראויה לקרב בגון חמש חטאות דאזלי למיתה (מנחות דף מ"ג): **לכיפה**. לאו דוקא או
שמא כיפה היתה מתקנת לכך: **והיא מטה**. שאין נותנין לה מוונות: **אין לוקחין**
בהמות במעות מעשר שני. חוץ לירושלים דכתיב (מנחות י"ז) וצרת הכסף בידך
ועוד שמא תכחש בטורח הדרך:

בשוגג
הא עולה אחרת שהרי עולה בא נדבה: **שלא** בזמנו הוי שלמים. וא"ת כיון דמותר ויהי בפסח איך יבא לידי פסח שלא בזמנו וי"ל דלפעמים הפסח חולה
ומפריש אחר או שמא מיירי בפסח שנשמוא בעליו אי נמי בגון שהפריש שני פסחים לאחריית שעבשיו לא נקרב אלא אחד מהן ונשאר אחר זמנו: **אשתכח** בת
שנתה מאי. אבל לעיל גבי אשם לא מצי למיבעי אשתכח בת שתי שנים מאי לפי שנוכל לומר שיהיה תקנה ברעיה דכל שבחשאת מטה באשם רועה ואם כן
תרעה עד שתסתאב והדמים יהיו לקיץ המזבח אבל בחשאת אין בה תקנה כלל ומשום הכי בעי גמרא ומאי תקנתיה וא"ת לעיל דקאמר זכרים עולות ליחוש
דילמא שיערי רגלים וראשי וחדשים שהם חטאות צבור והם זכרים וא"כ אמאי לא בעי גמרא לעיל כי הכא דילמא חטאות צ"ל דלקח ליכא למיחש דהא לב
ב"ד מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו חולין:

אין לוקחין בהמה במעשר שני. פירש בקונטרס חוץ לירושלים משום דכתיב (ויקרא י"ז) וצרת הכסף בידך דהתורה הקפידה בכסף צורה ועוד שמא תכחש בטורח
הדרך ולא יהיה דהא דבעינן כסף צורה היינו דוקא דרך חילול בגון לקנות דבר שאינו אוכל שאז צריך לחזור ולמכור אבל במקח לחולין בהמה ולאוכלה
בירושלים שרי ולא בעינן כסף צורה והכי נמי אמר בהגוזל קמא (ב"מ דף מ"ג) מי שיש לו מעות בכבד שאינם יוצאין בירושלים ובין בהמה בכבד וממטי לה
בירושלים אלמא לא בעינן כסף צורה מיהו ללישנא דשמן תכחש לא קשה בולי האי דאיכא למימר דיותר טוב לקנות בהמה ולהעלותה לירושלים ואע"ג
שמתכחשת מטורח הדרך מלהביא המעות של כבד שאינם יוצאים בירושלים אבל ללישנא דכסף צורה קשה טובא דפרשיית לך נראה לר"י לפרש דהיינו
טעמא דאין לוקחין בהמות כו' וצורה שמא יגדל עדרים והכי נמי אמרין בפרק לולב הגזול (סוכה דף מ"ב) דקאמר התם מעות מעשר שני שמתחללין על בהמה
חיה ונעוף בין חיים בין שחטים דברי ר' מאיר וזכרמים אומרים על חיון אין מתחללין ומסיק מתחללין על חיון אין מתחללין וזכרים אבל בנקבות דברי הכל אין
מתחללין על חיון שמא יגדל מהם עדרים ובזכרים פליגי אי גורוין זכרים אטו נקבות אי לא דרבי מאיר לא גזר ורגנן גזרי והכא דקאמר אין לוקחין וצורה זכרים
אטו נקבות ואם תאמר כיון דטעמא הוי משום וצורה אמאי קאמר התם לשון מתחללין דמשמע אפילו דיעבד לא מהני והא אמר בכל דוכתי דכל דבר שהוא
דרבנן דיעבד מהני ואם כן מחללין מיבעי ליה דכונתיה אמרין בפרק הנהגה (ב"מ דף מ"ב) דקאמר התם אלא מאי דרבנן אין מתחללין אין מחללין מיבעי ליה ויש
לומר כיון דבההיא דלולב הגזול יש תקנה לעשות לומר יחזור דמים למקומן דקאמר הכא משום הכי קאמר דאפילו דיעבד לא מהני דאי אמרין מהני כף לי
דיעבד כמו שהיה עושה אותו בתחלה:

קידושין דף נה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) פה

הגמרא מקשה על שיטת רבי אושעיא, שבהמה שנמצאת מחללים את
הבהמה כשהיא תמימה על מעות או בהמות אחרות, כדי שיקריבו את
הקרבת הראוי: תתייבב רבי יוחנן – עיין ודקדק רבי יוחנן בשיטת רבי
אושעיא, והקשה, וכי אומרים לו לאדם שבא לחלל בהמה זו על מעות או
בהמות אחרות, עמוד וחסא ותחלל בהמה זו במזיד כשהיא תמימה, על אף
שאסור לעשות כן, בשביל שתתקנה לחקן הקרבתה לקרבן הראוי לה. אלא
אמר רבי יוחנן, שאכן אינו פודה ומחלל את הבהמה בעודה תמימה, וגם
אינו מקריבה, אלא ממתין לה עד שתתקנה – שיפול בה מום קבוע, וממילא
אינו יכול להקריבה, ואז מותר לפדותה ולחללה, ומייתיב – ומביא שתי
בהמות של חולין תמימות, שאחת מהן תהא מיועדת לקרבן עולה, והשניה
לקרבן שלמים, ומתקנה, שאם הבהמה שנמצאה היתה קרבן עולה, תהא
הבהמה שהביא קרבן עולה תחתיה, והשניה תהא שלמי נדבה, ואם
הבהמה שנמצאה היתה קרבן שלמים, תהא הבהמה קרבן שלמים תחתיה,
והשניה תהא עולת נדבה.
הגמרא דנה בדינים המבוארים במשנה כשמצא בהמה סמוך לירושלים:
אמר מר, כשמצא בהמות זכרים יש לחוש שהם הוקדשו לעולות, ומבואר
לעיל שמסיבה זו יקריבו אף לעולות, דהיינו שיחללם על מעות או בהמות
אחרות, ויקריבם לעולה ולשלמים. מקשה הגמרא, דילמא תודה היא –
והרי יתכן שבהמה זו הוקדשה לקרבן תודה, ואם כן הרי אינו מקריב את
הבהמה לשם הקרבן הראוי לה. מתרצת הגמרא, דמייתיב נמי תודה – אכן
כוונת התנא במשנה שמביא אף בהמה נוספת לקרבן תודה ומתנה עליה,
שאם הבהמה שמצא אכן היתה קרבן תודה, תקרב בהמה זו שהביא לקרבן
תודה תחתיה, ואם לא היתה קרבן תודה, תקרב בתורת נדבה. מקשה
הגמרא, והא בעניא להם – והרי התורה טעונה הבאת ארבעים חלות לחם
(ויקרא ז יב-ג), ולא מבואר במשנה שיש להביאם. מתרצת הגמרא, דמייתיב
נמי להם – אכן צריך להביא אף לחמי תודה.
מקשה הגמרא: דילמא אשם הוא – והרי יתכן שהבהמה שנמצאה היא
קרבן אשם, ואם יקריב רק עולה או שלמים נמצא שאין הבהמה קריבה
לקרבן הראוי לה. מתרצת הגמרא, שאשם קרב כשהוא בן שתי שנים –
דהיינו בשנתו השניה, משום שאז הוא נקרא איל, ובאשם גזילות ואשם
מעילות ואשם שפחה חרופה נאמר שצריך איל, ואישתתב – והקרבן
שנמצא היה בן שנה – דהיינו בשנתו הראשונה, ולכן אין להסתפק שמה
הבהמה שנמצאה הוקדשה לאשם. מקשה הגמרא, אף שהקרבן שנמצא
היה בתוך שנתו, עדיין יש לחוש דילמא – שמה אשם מצורע הוא,
שכתבה בו התורה (שם יד יב) שצריך להביא 'כבש', וכן יתכן שאשם נזיר
הוא, שאף בו כתבה התורה (במדבר ו יב) שצריך להביא כבש בן שנתו, ואם
כן מדוע מקריב את הזכר שמצא רק לעולה או לשלמים. מתרצת הגמרא,
אשמות אלו לא שכיחי – אינם מצויים, ולכן אין לחשוש שמה הבהמה
שנמצאה היא אחד מאשמות אלו.
מקשה הגמרא: דילמא קרבן פסח הוא, שטעון הבאת שתי תמים כבש או
עז, וצריך להיות זכר בשנתו הראשונה (שמות יב ה). מתרצת הגמרא, שאם
מצא את קרבן הפסח בן שנה, דהיינו קודם הפסח בזמן שהוא עדיין ראוי

ליקרב לקרבן פסח, הרי מזהר דהיינו ביה – הבעלים נזהרים בו, ואם כן אין
לחשוש שמה הוא קרבן פסח. ואם מצאנוהו שלא בן שנה, היינו כשכבר עבר
זמן הקרבתו ושוב אינו ראוי להיקרב לקרבן פסח, הרי באופן זה קרבן
שלמים הוא (ובחים ד:). וקרבן זה הרי הוא כבר מביא ומחלל עליו את
הבהמה שמצא.
מקשה הגמרא: דילמא בכור ומעשר ניהו – והרי יתכן שהבהמה שמצא
היא בכור או מעשר בהמה, וכיצד מקריבה רק לעולה או שלמים. מתרצת
הגמרא, הרי קרבנות אלו אי אפשר לחללם על בהמות אחרות, שהרי הם
קדושים בגופם למזבח, אלא למאי הילכתא – לצורך איזו הלכה הגמרא
חוששת לקרבנות אלו, בהכרח לענין מיכלינהו במוקדן – שיוכלו לאכלם
כשנפל בהם מום, שכן ספק בכור ומעשר נאכלים לבעליהם לאחר שנפל
בהם מום, משום שאי אפשר לפדותם, והרי (ה'י' [ה'י' נמי] – אף בהמה
שנמצאה ופודים אותם מספק על מעות או בהמות אחרות, במוקדן מתאכלי
– נאכלים לאחר שנפל בהם מום בתורת בכור ומעשר.
הגמרא דנה בהמשך דיני המשנה לגבי בהמות נקבות שנמצאות בסביבות
ירושלים: אמר מר, מצא נקבות יקריבו לזבחי שלמים. מקשה הגמרא,
דילמא קרבן תודה היא, שהרי אף קרבן תודה אפשר להביא נקבה. מתרצת
הגמרא, דמייתיב – אכן צריך להביא גם קרבן תודה. מקשה הגמרא, והא
בענין – והרי צריך להביא ארבעים חלות לחם יחד עם התודה, כמו
שכתבה התורה בענינה (ויקרא ז יב-ג). מתרצת הגמרא, דמייתיב נמי – אכן
מביא גם לחם.
מקשה הגמרא: דילמא קרבן חטאת היא. מתרצת הגמרא, חטאת היא
כבשה בת שנתה (ויקרא ו יד), ואישתתב – והמשנה עוסקת כשמצאה
בהמה בת שתי שנים, ולכן אינה יכולה להיות קרבן חטאת אלא שלמים.
מקשה הגמרא, דילמא הבהמה בת שתי השנים שנמצאה היא חטאת
שעברה שנתה ולא הקריבוה, ודינה מבואר להלן שהולכת למיתה. מתרצת
הגמרא, שמקרה כזה של קרבן חטאת שעברה שנתה לא שכיח – אינו
מצוי, כיון שאדם שהקדיש קרבן לחטאת מקריבו מיד, ולכך אין לחשוש
לכך. שואלת הגמרא, אשתתב בת שנתה מאי – מה הדין במקרה
שנמצאה כבשה או שעירה בתוך שנתה הראשונה. משיבה הגמרא, תניא
– שנינו דין זה בברייתא, תניא בן חבינאי אמר, עז בת שנתה שנמצאה
סביבות ירושלים, יקריבה לקרבן חטאת. שואלת הגמרא, לחטאת סלקא
דעתך – וכי יעלה על הדעת שמקריבה לקרבן חטאת ממש, והרי יתכן שלא
הקדישה לחטאת אלא לשלמים או תודה. אלא אמר אביי, כוונת התנא
בברייתא לומר, שאם מצא בהמה נקבה בת שנתה, נוהג בה כדין חטאת
שאינו יכול להקריבה, שדינה מבואר בברייתא (תמורה טז). שהולכת
למיתה. וכיצד יעשה, בונקסא לכיפה – יכניס את הבהמה לחדר סגור, והיא
מתה מאליה מאחר ואין נותנים לה מזונות.
תני רבנן, אין לוקחים בהמה במעות הקדושים בקדושת מעשר שני, מחוץ
לירושלים, שהרי צריך להעלותה לירושלים, ונאמר בענין זה (דברים יד
כד), ונתתה בקסף וצרתה בקסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך
בו, דהיינו שדווקא כסף שיש בו צורה יעלה לירושלים ולא דברים אחרים.

1 ואם לקח בהמה במעות מעשר שני מחוץ לירושלים, אם עשה כן בשווג,
2 שלא ידע שמעות מעשר שני הן, ויחזרו דמים למקומם – כופים את המוכר
3 להחזיר את המעות ללוקח, והבהמה תחזור למוכר, והמקח בטל משום
4 שנעשה בטעות. שכן אילו היה יודע הלוקח שהמעות הן של מעשר שני לא
5 היה לוקח את הבהמה. ואם עשה כן במזיד, שידע שמעות מעשר שני הן,
6 תעלה הבהמה ויתאבל במקום – בירושלים. שכיון שלקח את הבהמה
7 במזיד, שוב אין שייך בזה מקח טעות, והמקח חל. וממילא קדושת המעשר
8 שני עברה מהמעות לבהמה, ולכן מעלה ואוכל אותה בירושלים.
9 הבריייתא מביאה תנאי ברין זה: אמר רבי יהודה, כמה דברים אומרים
10 שאם עבר ולקח במזיד חל המקח, ולכן תעלה הבהמה ויתאבל במקום,
11 דווקא באופן שמתכוין ולקח את הבהמה מתחילה לשם קרבן שלמים,
12 כלומר כדי לאכלה בתורת מעשר שני בירושלים, שכן הבהמות שלוקחים
13 במעות מעשר שני מקריבים אותן לשם שלמים, אבל במתכוין להוציא
14 את מעות המעשר שני לחולין, כלומר לקחת ולאכול את הבהמה בתורת
15 חולין גמורין מחוץ לירושלים, בין כשעשה כן בשווג, שלא ידע שהם מעות
16 מעשר שני, ובין כשעשה כן במזיד, שידע שמעות אלו מעות מעשר שני
17 הן, ולקח בהן את הבהמה כדי לחללן עליה, ואף המוכר ידע שמעות מעשר
18 שני הן ונתכוין לכך. בשני אופנים אלו הדין הוא שיתחזרו דמים למקומם –
19 דהיינו לקונה, והבהמה תחזור למוכר, והמקח בטל. בשוגג הטעם הוא,
20 שכיון שלא ידע הלוקח שמעות מעשר שני הן, ממילא מקח טעות הוא,
21 ובמבואר לעיל בדין לקח את הבהמה לשם שלמים. ובמזיד הטעם הוא,
22 שקונסים את המוכר מכיון שאף שידע שמעות מעשר שני הן מכר בעדן את
23 בהמתו, ולכן לא יזנה מהן אף שחולין הן.
24 הגמרא מקשה על החילוק שאמר רבי יהודה בבריייתא, מדין שאמר במשנה:
25 והאנן תנן – והרי שנינו במשנתנו (לעיל נב): שרבי יהודה אומר, שאם
26 קידש את האשה במעשר שני במזיד ושידע שהם מעות מעשר שני, קידש
27 – הקידושין חלים. ואף שהמקדש ידע שהמעות יוצאות לחולין, מכל מקום
28 כיון שאין טעות בקידושיהם, לא אמרו חכמים שיתבטלו הקידושין כדי
29 לקונסם. ואם כן אף בשלוקח בהמה ונתכוין להוציא מעות מעשר שני במזיד
30 לחולין, לא נאמר שכדי לקנסו את המוכר יתבטל המקח.
31 מתרצת הגמרא: אמר רבי אלעזר, במקרה המבואר במשנה כיון שהמקדש
32 הודיעה שמקדשה במעות מעשר שני, אשה יודעת שאין מעות המעשר
33 שני מתחללין על ידה – שאין המעות יוצאות לחולין על ידי שמקבלת
34 אותן במעשה הקידושין, וצריכים לעלות ולאכלם בירושלים. ועל כן עולה
35 ואוכלתו בירושלים בתורת מעשר שני, וכיון שכלל לא נתכוונה להוציאם
36 לחולין, לכן אין קונסים אותם שלא יחולו הקידושין. אבל במקרה המבואר
37 בבריייתא הרי המוכר יודע שהמעות מתחללות על הבהמה והיא מתקדשת
38 בקדושת מעשר שני והמעות שבידו חולין, ויודע שהלוקח מתכוין לאוכלה
39 מחוץ לירושלים, אם כן הרי הוא עובר על ילפני עזר לא תתן מכשול
40 (ויקרא יט ד). ולכן קנסוהו חכמים שהמקח מתבטל.

41 עולה מתיריץ הגמרא, שאם אדם יודע שאין מעות המעשר שני מתחללים
42 במעשה מסוים, ומכל מקום לקח בהם דבר או קידש בהם, חל מקחו או
43 קידושו, שכן לא יבוא לידי מכשול ולהשתמש בהן מחוץ לירושלים.
44 הגמרא מקשה על הנחה זו: מתקיף לה – הקשה על כך רבי ירמיה, והרי
45 בהמה טמאה, עבדים וקרקעות, דאדם יודע שאין מעות מעשר שני
46 מתחללין עליהן, שהרי אינם ראויים לאכילה, ואם כן לפי רבי אלעזר יש
47 לומר שהמוכר לקח את המעות על דעת להעלותן ולאוכלן בירושלים. ותנן
48 במעשר שני (פ"א מ"ז), אין לוקחים בהמה טמאה, עבדים וקרקעות
49 במעות מעשר שני אפילו בירושלים, ואם עבר ולקח אותן במעות אלו,
50 יאכל בנגדן – יקח הלוקח מעות חולין אחרות ויאמר, כל מקום שמעות
51 המעשר שני נמצאות ביד המוכר, יהיו מחוללות על מעות אלו, ויעלם
52 לירושלים ויאכלם שם. ומבואר שאף במקום שיש לומר שהמוכר יודע
53 שהמעות שבידו קדושים והוא יעלם לאוכלם בירושלים, מכל מקום צריך
54 הלוקח לחללן על מעות חולין אחרות, כיון שחוששים שמא המוכר לא
55 יעלם אלא ישתמש בהן מחוץ לירושלים. ואם כן קשה, במה שונה דין
56 המקדש במעשר שני שחלו הקידושין, ואין הבעל צריך לאכול כנגד המעות
57 בירושלים, ולא חוששים שמא לא תעלהו האשה לירושלים.
58 מתרצת הגמרא: אלא ה"א – כאן במשנתנו המדברת במקדש את האשה
59 במעות מעשר שני, באשה חבירה עסקינן – אנו עוסקים באשה הנקראת
60 'חבירה', הלומדת ויודעת הלכות, ולמדה ויודעת את כל הלכות מעשר שני,
61 דידיעה אשה זו שאין מעות המעשר שני מתחללות על ידי קידושה,
62 וצריכה להעלותו לירושלים ולאכול שם, וממילא תעשה כן, ולכן לא קנסו
63 חכמים במשנתנו שאם קידשה במעות מעשר שני שיתבטלו קידושיה. אבל
64 שאר אדם המוכר בהמה טמאה או עבדים וקרקעות תמורת מעות מעשר
65 שני, אינו יודע שאין מעות מעשר שני מתחללות על בהמה טמאה, ולכן
66 חייבו חכמים את הלוקח לחלל את קדושת המעות שנתן למוכר על מעות
67 אחרות.
68 הגמרא חוזרת לדון בדברי המשנה האחרונה שהביאה, שהלוקח בהמה
69 טמאה עבדים וקרקעות במעות מעשר שני, יחללן על מעות אחרות
70 וישתמש בהן בירושלים: אמר ר' – שנה התנא במשנה, שאם עבר ולקח
71 במעות מעשר שני אחד מדברים אלו, כגון בהמה טמאה, עבדים או
72 קרקעות, יאכל בנגדן – יחללן על מעות חולין אחרות משלו, ויעלה מעות
73 אלו לירושלים, ויקנה בהן מאכלים, ויאכלם בקדושת מעשר שני. מקשה על
74 כך הגמרא, ואמאי – מדוע יעשה דווקא כך, ולא נאמר שיתחזרו דמים
75 למקומם – דהיינו ללוקח, ויתבטל המקח, ומה שלקח יחזיר למוכר, כי
76 ה"ה – כשם ששנינו כן בבריייתא בלקח בהמה טהורה במעות מעשר שני
77 מחוץ לירושלים, ונתכוין להוציאן לחולין במזיד, שהעושה כן קונסים את
78 המוכר שהמקח בטל, ומדוע במשנה קונסים דווקא את הלוקח שיחללם על
79 מעות אחרות ויעלם לירושלים.
80 מתרצת הגמרא, אמר שמואל,

קידושין. פרק שני – האיש מקדש דף נו עמוד א – מתוך מהדורת טובי'ס רש"י תוספות

בשוגג. שלא ידע שהן מעות מעשר שני יחזרו דמים למקום בופין המוכר
להחזיר הדמים דמקח טעות הוא שאלו ידע שהן מעות מעשר לא היה לוקחה
דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים ובמעות הנה ניחא ליה לאמטוינהו
במקום. בירושלים דכתיב (דברים יג) אל המקום אשר יבחר וגו' כד"א. אמוד קאי
לשם שלמים. שכן דרך כל בהמות
שנקחות בכסף מעשר ליקרב שלמים
בדילפינן לה במנחות (דף כג.) שם שם ובהנה
שלמים ואכלת שם ובמעשר כתיב ואכלת
שם: לחולין. שלקחה לאוכלה חוץ למקום:
בין שוגג. לאו אמתבין להוציא לחולין
קאי דאי לא שוגג הוא והאי מתבין
דקתני אמוד קאי והכי קאמר אבל לקחה
לשם חולין דמזיד ידידה מתבין להוציא
מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו
דמים למקום שוגג משום דמקח טעות
הוא ומזיד דקנסי' ליה למוכר כדאמר לקמן
דלאו עכברא גנב אלא חורא גנב: במזיד
קדוש. דכיון דליכא טעות משום קנסא לא
אמרי רבנן דליכטול: אמר ר' אלעזר.
מתניתין ליכא למיקנסיה כלל דאשה יודעת
כו' ולא נתבונה להוציא לחולין אבל
מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על
הבהמה וחולין הן בידי ועבר על לפני עור
לא תתן מכשול (ויקרא יט) יודע שהלוקח מתבין לאוכלה בעירו: ותר' בהמה
טמאה דאדם יודע כו'. דאיכא למימר כי שקול לזה למעות אדעתא לאסוקנהו
לירושלים שקול לזה ותנן יאכל כנגדן הלוקח יקח מעות משלו ויאמר כל מקום
שהמעות ביד מוכר יהו מחוללות על אלו ויעלם ויאכלם בירושלים: אלא מתני'
באשה כבירה עסקין ידעיה. שאין מעשר שני מתחלל ע"י קדושה ועולה
ואוכלתן אבל סתם מוכר לא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה טמאה: כי
התם. כדאמרן גבי לוקח בהמה טהורה מזיד:

כשברח

אי נמי ברבנן ואפילו לכתחילה ומשום תקנת מעות בבל שאינם יוצאים להודיא בירושלים: אבל
לאוכלה חוץ לירושלים בין שוגג לאו אמתבין להוציא לחולין קאי דאם כן לאו שוגג הוא ותאי מתבין דקתני אמוד קאי וה"ק אבל לקחה לשם חולין דמזיד
ידידה מכיון להוציא מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו דמים למקום שוגג משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסינן ליה למוכר כדאמרין לקמן לאו
עכברא גנב אלא חורא גנב ופרין והגנן תנן ר' יהודה אומר במזיד קידש פירוש כיון דטעות ליכא משום קנסא לא אמרו רבנן דליכטל כי הכא דאמרין יחזרו
דמים למקום אמר ר' אלעזר מתני' ליכא למיקנסיה כלל דאשה יודעת כו' ולא נתבונה להוציא לחולין אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה
וחולין הן בידי ועובר על לפני עור לא תתן מכשול שהרי יודע הוא שהלוקח מתבין לאוכלה בעירו כפ' פירש הקונטרס וקשה טובא חדא דאטו ברשיעי עסקין
שפי' שהלוקח מתבין לאכלה חוץ לירושלים וקוד קשה מאי לפני עור לא תתן מכשול איכא הכא דלא אמר ר' יוחנן קשה דמשמעו יקח מאדם אחר ולא שייך לפני עור
אלא דהוא דקאי בתרי עברי דגדריא בגון מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח כדאמרין פ"ק דמכות ע"ז (דף טו.) ועוד קשה דמשמעו מתוך פירוש שהבהמה
נחפסת בקדושה ותמעות נחללו וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקום והמוכר יאכל הבהמה חוץ לירושלים וליכא למימר שיהזור ויחלל לוקח קדושה
הבהמה על מעותיה דהא ארבי יהודה קיימא דסבר לקוח בכסף מעשר אינו נפדה דלא אלים למתספ פדיונו ועוד קשה מאי פריך והגנן תנן רבי יהודה אומר
קידש קא לא דמיא כלל דהקא לוקח אמר בפירוש שלא יוליכנה לירושלים אבל הקא האשה אומרת שתוליכנה לירושלים לכך פרי' אבל במתבין להוציא
מעות מעשר שני לחולין כלומר שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה אלא המעות יהו בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים והיינו
מתבין להוציא מעות מעשר שני לחולין שהקדושה לא תחול על בהמתו יחזרו דמים למקום דהיישין שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים שהוא סבור המוכר
דפקע מיניהו קדושת מעשר שני ואע"ג שפירש לו הלוקח קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל והשתא פריך שהרי
והא תנן במזיד קידש ומעות לא נתחללו ושבקינן לזה ביד הראשון וסמכין עלה שהעלם לירושלים הכא נמי למה המוכר בטל יעלם המוכר לירושלים ויאכלם
בקדושת מעשר ומשני אשה יודעת כו' אבל הקא המוכר אינו יודע לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו וקסבר שלא הועיל תנאי של לוקח ונצאו לחולין
ואם נאמר לו שיויליכם לא יאמין לנו:

מתקין

לה ר' ירמיה וזלא בהמה טמאה. שאינה ראויה להתחלל עליה מעות ואפילו הכי קאמר יאכל כנגדן ולא אמרין אדם יודע ואם כן גבי אשה נמי
הנה ליה למימר דבעל יאכל כנגדן בירושלים ופירש בקונטרס דיאכל כנגדן רוצה לומר והלוקח יקח מעות משלו ויאמר כ"מ שהמעות ביד המוכר
יהו מחוללות על מעות אלו ויעלם ויאכלם בירושלים והקשה רבי יצחק בן אברהם הא מוקמא לה בסמוך בפירוש המוכר וא"כ היאך הוא יגדל חילם והרי
אין אדם מחלל דבר שאין יושלם כדאמר בפירוש מרובה (ב"מ דף כג.) בשמעתא דצונעין דפריך לר' יוחנן דאמר גזל ולא נתניאשו שניהם אינם יכולין
להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ופרין מהאי דצונעין שהיו אומרים כל הנלקט מזה יהו מחולל על מעות הללו אלמא דמשוה חלול
להקדיש ומשני כל המתלקט ופירש ריב"א דאין זה אלא קנסא דקנסוהו ללוקח אבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר והר"ר מאיר מפרש שאין הכא שהלוקח
יכול לחלל המעשר ביד המוכר משום זכותה הוא לו למוכר וזכין לו לאדם שלא בפניו דהא זכיה משעם שליחות והיו כמו שליח והכי נמי אמרין בגדלים והו
ל"ה דבגעי התם התורם משלו על חבירו צריך דעת בעלים או לא מי אמרין וזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו או דילמא ניקח ליה לאינש למיעבר מצוה
בממוניה ועד כאן לא מייבניא ליה התם אלא משום דאמר ניקח ליה לאינש למיעבר מצוה בממוניה אבל היכא דלא שייך פי' אם זכות פי' הקא עבדינן וזכותיה
אבל בההיא דצונעין ליכא למימר הכי שחרי הגולנים עצמם אינם יכולים לתקן כלום מה שלקח והיו גזל ולא נתניאשו וזכין דאיהו לא
מצי עבדי שליחיהו נמי לא מצי עבדי והשתא ניקח שפשהמעות ביד המוכר וצא לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו אע"פ שאין בידו זכות למוכר
יעשה לוקח שלוחו ויחללה:

ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקום. פי' בקונט' דכופין המוכר להחזיר
הדמים דמקח טעות הוא דאם היה יודע שמעות מעשר הן לא היה
לוקחה דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים ותמעות הנה ניחא ליה
לאמטוינהו וא"ת מה קנס הוא למוכר כהך אדרבה ריח הוא לו שיפטר
לעלות לירושלים כי המעות של מעשר
שני אינו בידי כיון דאמרין יחזרו דמים למקום
וי"ל דדאי קנס הוא לו מה שאנו אומרים
יחזרו דמים למקום דכלאו חזרת המקח
יכולים לפוטרו מלהעלות המעות
לירושלים שהיינו מצריכים הלוקח לחלל
קדושת מעות המעשר שביד המוכר
מאחר שהמוכר לפנינו והנה הלוקח מעל
לירושלים והיינו דפריך ליקנסיה ללוקח
שיאכל כנגדן בירושלים ויחלל עליהם
קדושת מעות המעשר שביד המוכר.
במזיד תעלה ותאכל במקום. וקשה
כמאן אתיא הך ברייתא אי
ברבנן הא אמרי אין מתחללין אפי' דיעבר
ואי בר' מאיר אפי' לכתחילה מחללין
דהכי איתא בתוספתא דמסכת שביעית
(פ"ו) דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני
מתחללין על היה ועוף ועל הבהמה בעלת
מום והא דקנט לעיל מתחללין במלתיה
דר"מ דמשמע דיעבר משום רבותא דרבנן נקטה לאשמועינן דאפי' דיעבר אין
מתחללין ואומר ר' דאיתא ברבנן ולכך מתחלל הקא על בהמה דמיייר
בתמימה דחזאי לשלמים ונביא אותה לירושלים ויאכלה בתורת שלמים דהתם
מיייר בבעלת מום דלא חזאי לשלמים ולכך אין מתחלל בדיעבר וזויה שמא
יגדל עדרים עדרים והכי נמי איתא בתוספתא דמעשר שני כהך ברייתא דקתני
במלתיה דרבי יהודה אם היתה בעלת מום או שהיו פירותיו טמאין בין בשוגג
בין במזיד יחזרו דמים למקום ומההיא דהגוזל קנא (פ"ק דף טז.) דקאמר וזין
בהמה ומשני לה התם שמא אתיא בר' מאיר דאמר מותר לחלל לכתחילה
במתבין להוציא מעות מעשר שני לחולין. פי' בקונטרס שלקחה
לאוכלה חוץ לירושלים בין שוגג לאו אמתבין להוציא לחולין קאי וה"ק אבל לקחה לשם חולין דמזיד
ידידה מכיון להוציא מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו דמים למקום שוגג משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסינן ליה למוכר כדאמרין לקמן לאו
עכברא גנב אלא חורא גנב ופרין והגנן תנן ר' יהודה אומר במזיד קידש פירוש כיון דטעות ליכא משום קנסא לא אמרו רבנן דליכטל כי הכא דאמרין יחזרו
דמים למקום אמר ר' אלעזר מתני' ליכא למיקנסיה כלל דאשה יודעת כו' ולא נתבונה להוציא לחולין אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה
וחולין הן בידי ועובר על לפני עור לא תתן מכשול שהרי יודע הוא שהלוקח מתבין לאוכלה בעירו כפ' פירש הקונטרס וקשה טובא חדא דאטו ברשיעי עסקין
שפי' שהלוקח מתבין לאכלה חוץ לירושלים וקוד קשה מאי לפני עור לא תתן מכשול איכא הכא דלא אמר ר' יוחנן קשה דמשמעו יקח מאדם אחר ולא שייך לפני עור
אלא דהוא דקאי בתרי עברי דגדריא בגון מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח כדאמרין פ"ק דמכות ע"ז (דף טו.) ועוד קשה דמשמעו מתוך פירוש שהבהמה
נחפסת בקדושה ותמעות נחללו וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקום והמוכר יאכל הבהמה חוץ לירושלים וליכא למימר שיהזור ויחלל לוקח קדושה
הבהמה על מעותיה דהא ארבי יהודה קיימא דסבר לקוח בכסף מעשר אינו נפדה דלא אלים למתספ פדיונו ועוד קשה מאי פריך והגנן תנן רבי יהודה אומר
קידש קא לא דמיא כלל דהקא לוקח אמר בפירוש שלא יוליכנה לירושלים אבל הקא האשה אומרת שתוליכנה לירושלים לכך פרי' אבל במתבין להוציא
מעות מעשר שני לחולין כלומר שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה אלא המעות יהו בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים והיינו
מתבין להוציא מעות מעשר שני לחולין שהקדושה לא תחול על בהמתו יחזרו דמים למקום דהיישין שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים שהוא סבור המוכר
דפקע מיניהו קדושת מעשר שני ואע"ג שפירש לו הלוקח קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל והשתא פריך שהרי
והא תנן במזיד קידש ומעות לא נתחללו ושבקינן לזה ביד הראשון וסמכין עלה שהעלם לירושלים הכא נמי למה המוכר בטל יעלם המוכר לירושלים ויאכלם
בקדושת מעשר ומשני אשה יודעת כו' אבל הקא המוכר אינו יודע לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו וקסבר שלא הועיל תנאי של לוקח ונצאו לחולין
ואם נאמר לו שיויליכם לא יאמין לנו:

כשברח

אי נמי ברבנן ואפילו לכתחילה ומשום תקנת מעות בבל שאינם יוצאים להודיא בירושלים: אבל
לאוכלה חוץ לירושלים בין שוגג לאו אמתבין להוציא לחולין קאי דאם כן לאו שוגג הוא ותאי מתבין דקתני אמוד קאי וה"ק אבל לקחה לשם חולין דמזיד
ידידה מכיון להוציא מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו דמים למקום שוגג משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסינן ליה למוכר כדאמרין לקמן לאו
עכברא גנב אלא חורא גנב ופרין והגנן תנן ר' יהודה אומר במזיד קידש פירוש כיון דטעות ליכא משום קנסא לא אמרו רבנן דליכטל כי הכא דאמרין יחזרו
דמים למקום אמר ר' אלעזר מתני' ליכא למיקנסיה כלל דאשה יודעת כו' ולא נתבונה להוציא לחולין אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה
וחולין הן בידי ועובר על לפני עור לא תתן מכשול שהרי יודע הוא שהלוקח מתבין לאוכלה בעירו כפ' פירש הקונטרס וקשה טובא חדא דאטו ברשיעי עסקין
שפי' שהלוקח מתבין לאכלה חוץ לירושלים וקוד קשה מאי לפני עור לא תתן מכשול איכא הכא דלא אמר ר' יוחנן קשה דמשמעו יקח מאדם אחר ולא שייך לפני עור
אלא דהוא דקאי בתרי עברי דגדריא בגון מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח כדאמרין פ"ק דמכות ע"ז (דף טו.) ועוד קשה דמשמעו מתוך פירוש שהבהמה
נחפסת בקדושה ותמעות נחללו וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקום והמוכר יאכל הבהמה חוץ לירושלים וליכא למימר שיהזור ויחלל לוקח קדושה
הבהמה על מעותיה דהא ארבי יהודה קיימא דסבר לקוח בכסף מעשר אינו נפדה דלא אלים למתספ פדיונו ועוד קשה מאי פריך והגנן תנן רבי יהודה אומר
קידש קא לא דמיא כלל דהקא לוקח אמר בפירוש שלא יוליכנה לירושלים אבל הקא האשה אומרת שתוליכנה לירושלים לכך פרי' אבל במתבין להוציא
מעות מעשר שני לחולין כלומר שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה אלא המעות יהו בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים והיינו
מתבין להוציא מעות מעשר שני לחולין שהקדושה לא תחול על בהמתו יחזרו דמים למקום דהיישין שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים שהוא סבור המוכר
דפקע מיניהו קדושת מעשר שני ואע"ג שפירש לו הלוקח קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל והשתא פריך שהרי
והא תנן במזיד קידש ומעות לא נתחללו ושבקינן לזה ביד הראשון וסמכין עלה שהעלם לירושלים הכא נמי למה המוכר בטל יעלם המוכר לירושלים ויאכלם
בקדושת מעשר ומשני אשה יודעת כו' אבל הקא המוכר אינו יודע לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו וקסבר שלא הועיל תנאי של לוקח ונצאו לחולין
ואם נאמר לו שיויליכם לא יאמין לנו:

מתקין

לה ר' ירמיה וזלא בהמה טמאה. שאינה ראויה להתחלל עליה מעות ואפילו הכי קאמר יאכל כנגדן ולא אמרין אדם יודע ואם כן גבי אשה נמי
הנה ליה למימר דבעל יאכל כנגדן בירושלים ופירש בקונטרס דיאכל כנגדן רוצה לומר והלוקח יקח מעות משלו ויאמר כ"מ שהמעות ביד המוכר
יהו מחוללות על מעות אלו ויעלם ויאכלם בירושלים והקשה רבי יצחק בן אברהם הא מוקמא לה בסמוך בפירוש המוכר וא"כ היאך הוא יגדל חילם והרי
אין אדם מחלל דבר שאין יושלם כדאמר בפירוש מרובה (ב"מ דף כג.) בשמעתא דצונעין דפריך לר' יוחנן דאמר גזל ולא נתניאשו שניהם אינם יכולין
להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ופרין מהאי דצונעין שהיו אומרים כל הנלקט מזה יהו מחולל על מעות הללו אלמא דמשוה חלול
להקדיש ומשני כל המתלקט ופירש ריב"א דאין זה אלא קנסא דקנסוהו ללוקח אבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר והר"ר מאיר מפרש שאין הכא שהלוקח
יכול לחלל המעשר ביד המוכר משום זכותה הוא לו למוכר וזכין לו לאדם שלא בפניו דהא זכיה משעם שליחות והיו כמו שליח והכי נמי אמרין בגדלים והו
ל"ה דבגעי התם התורם משלו על חבירו צריך דעת בעלים או לא מי אמרין וזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו או דילמא ניקח ליה לאינש למיעבר מצוה
בממוניה ועד כאן לא מייבניא ליה התם אלא משום דאמר ניקח ליה לאינש למיעבר מצוה בממוניה אבל היכא דלא שייך פי' אם זכות פי' הקא עבדינן וזכותיה
אבל בההיא דצונעין ליכא למימר הכי שחרי הגולנים עצמם אינם יכולים לתקן כלום מה שלקח והיו גזל ולא נתניאשו וזכין דאיהו לא
מצי עבדי שליחיהו נמי לא מצי עבדי והשתא ניקח שפשהמעות ביד המוכר וצא לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו אע"פ שאין בידו זכות למוכר
יעשה לוקח שלוחו ויחללה:

כשברח

בשפירא. פי' והיא דאין לוקחין עבדים: **הא** לא ברח קנסינן למוכר. כמו
ההוא דלעיל דאמר יחזור דמים למקומם שהוא קנסא למוכר
שרוצה למכור בהמתו חוץ לירושלים דקנס הוא כשתחזור לו:
ונקנסיה ללוקח. פירוש שיאכל כנגדו בירושלים ולא יתבטל ולפירוש ר"מ
פריך שפיר שהמעות שביד

המוכר יוצאין לחולין על ידי הלוקח אבל
לפי ריב"א קשה מאי פריך אדרבה מוטב
לקנס המוכר להוציא איסור מידו מלקנס
הלוקח וישאר האיסור ביד המוכר כלומר
המעות שלא נתחללו ושקרא יאכלם חוץ
לירושלים דכסבור נתחללו וי"ל דלדידיה
הכי פריך וליקנסיה ללוקח שז"ל בית
המוכר ויאמר לו המעות שנתן קדושין
בדרך תהא קדושתן על אלו ואן יצאו
לחולין:

מסתברא כל היכא דאיכא איסור
קנסינן ליה. פירוש והיינו
המוכר שהרי המעות דמערש ברשותו הוי
קיימא ולפיקר קנסו ליה שיתקרו דמים
למקומם והיינו שלא מכר בהמתו וזה
דוחק לפירוש ריב"א דפירש דלעולם
המעות שביד המוכר קדושים מקדושת
מערש וצריך להעלותן לירושלים אי"כ
אדרבה וכות הוא לו מהא דאמרן יחזור
דמים למקומם דטוב לו שיתקור לו בהמתו
מלהעלות דמיו בירושלים אבל לפירוש
הר"ם ניקא אך זה קשה לפירוש הקונטרס
לעיל דפי' גבי אכל מתכוין להוציא מעות
מערש שני לחולין והמעות יצאו לחולין
והבהמה קדושה ועלה קאמר יחזור דמים
למקומם ואם כן לפי סברא זו הוי ליה
למקנסיה ללוקח למימר דיאכל כנגדו
בירושלים שהרי האיסור הוא בידו והיינו
בהמה אבל לפירוש וריב"א ניקא שהרי
האיסור הוא ביד המוכר ואם תאמר לעיל
דקאמר גמרא דקנסיהו ללוקח ויאכל
כנגדן מאי קנס הוא זה כי נמי אמר יחזור
דמים למקומם צריך להלוקח להעלות
המעות לירושלים וי"ל דהקנס הוי מהו
דמסתמא לקח הבהמה ביוקר ממעות
מערש שני ליפטר עצמו מלעלות
לירושלים ובשפאמר לו שיאכל כנגדו
בירושלים והפוקח יהיה שלו והיה לו
הפסד גדול בלקיחת הבהמה שלקח:
המקדש בערלה כו' אינה מקדושת .
פירוש לפי שאיסור הנאה

וא"ת אמאי אינה מקדושת הא שרי
ליהנות ממנו שלא בדרך הנאתו כדאמר
בפי' כל שעה (פסחים דף כז.) ויש לומר בקאן
מיידי דליכא שוה פרוטה אלא בדרך
הנאתו אי נמי יש לומר דמיידי שפיר
דיכא שוה פרוטה אף שלא בדרך הנאתו
מ"מ כיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות
דרך הנאתו ואינו כן לא סמכה דעתה והוי
מקח טעות ואם תאמר ואמאי לא חשיב
בהך מתני' פגול ונתור וקמא ויש לומר
דקדושים לא קא מיידי והא דלא חשיב כדקסר כרבי יוסי
הגלילי דשרי בהנאה בפרק כל שעה (ס"ד דף כז.) והא דלא חשיב עבודת כוכבים
משום דלא שייך למיחויי בהי מוכר וקידש בדמיהן מקדושת שהרי עבודת

כוכבים תופסת דמיהן וישיבית אחר הבעיור:

מנין שלא יצבע בו. אע"ג דאמרין לא יתנה אצטריך לאשמועינן שלא יצבע דס"ד דשרי משום דחזונית לאו מילתא היא ואצטריך לאשמועינן שלא ידליק
דסלקא דעתך דשרי משום דמכילה אותו קמ"ל דאסור בכל ענין וכדרך הנאתו אבל שלא בדרך הנאתו שרי. ונ"ע היטב תוסי' ביק קא. ד"ה ולא יצבעו:

בשפירא. המוכר שהדמים בידו: ומתמדיקין הא לא ברח קנסינן למוכר: **אלא**
חורא גנב. אלמלא חור שהעבד מצניע גניבתו שם לא היה גונב: **חורא מנא**
ליה. מאן לו הגניבה: **מתני'** המקדש בערלה כו'. דכולהו איסורי הנאה נינהו
דנוליק לה בגמרא: **מכרן וקידש** בדמיהם מקדושת. דאין הדמים נתפסין
באיסור כדליתן לקמן: **גמ'** מנלן. שאסורה
בהנאה: **מנין** שילא יתנה ממנו. כגון שלא
יצטבע בו בפירי דקראי דליצטבע בו כגון
קליפי גאגוז ושומר לפירי אסור כפירי: **ולא**
ידליק בו את הני. כגון מן השמן: **אף**
כלאי הכרם תופס את דמיו. אלמא תנן
במתני' מכרן וקידש בדמיהם מקדושת
אלמא אין אוסרין את דמיהם: **שהוא**
נבלה. הואיל וסקול נבלה כבר למדנו
מלא תאכלו כל נבלה (וי' מ) שאסורה
באכילה: **מניד דאם שחטו כו'.** ותרתי
אשמועינן קרא סקול וסקל השור ואם
נשחט לא יאכל: **להיכא דסקליה מפקל.**
ולאסריה בהנאה אלא דלא יאכל משמע
איסורי הנאה כדכבי אבהו דמנבילה ולאן
נפקא לן בה איסור הנאה שהנבלה פרט בה
הכתוב היתר הנאה ולחכי כתיב בדידיה
בדודאי לא יאכל ולא פרט אחריו היתר
ובעל השור נקי לדרשא אחריתא אהא
לחצי כופר ודמי וקלות כדלקמן: **עד**
שיפטר לך הכתוב. דמדאיצטריך לפשר
בנבילה לגר אשר בשערך תתננה ואכלה
למשרתיה בהנאה ולא נכתב בו אלא לא
תאכלו ש"מ לא תאכלו איסור הנאה הוא
ובפסחים (דף כז.) פרכין עלה טובא: לגר
בנתינה ולעובד כוכבים במכירה לגר
במילתיה דרבי אבהו דאי הוה סבירא ליה
לדכרי ככתבו דקרא ות לא מצי ליקר מניה
דהיכא דלא שר בשערך תתננה ואכלה
דנבלה לאו אהא להיתר הנאה אלא
לאשמועינן דחילופא אסור: **ח"מ.** דשמעין
איסור הנאה מלשון אכילה היכא דנפקא לן
איסור אכילה מניה דכין דבעי ליה נמי
לאזהורי אאכילה ככל בה הנאות בלשון
אכילה דילפינן מנבילה התם דלא יאכל
איסור הנאה נמי משמע אבל הכא דאיסור
אכילה מקרא אחריתא נפיק ולא הוצרך זה
אלא להנאה למה לי לאפוקי הנאה בלשון
אכילה ליתבוב לא יתנה אלא ודאי
לאכילה גופיה איצטריך ולהיכא דשחטיה:
אי נמי לכתוב לו יאכל. ולשתוק את
בשרו למה לי: **בעין בשר.** ששחט: **ואימא**
ח"מ. דאשמועינן קרא דאפילו שחט אסור
היכא דברק צור ונשחט בה דסקילה היא
דמנבילה לא מצי נפיק דלא נבלה הוא
אבל שחטת ספין לא: **מיידי ספין כתיב**
באורייתא. אצל שחטת וכוין דהכי הוא כי
שחטה נמי בצור לאו סקולא היא אלא
שחטה ואסר לך הכתוב בשרו והוא הדין
ספין: **ולתנן תנאי דמפקי ליה להא'**
ובעל השור נקי. בבב"מ (דף מ"א.) **לחצי כופר.**
שאם הרג את האדם נקי מחצי כופר ואע"ג

שמועד משלם כופר שלם לא אמרינן תם ישלם חצי כופר כי הדין דגבי וקזק
משלם חצי נוק: **ולדמי ולדות.** אם נקא אשה קרה וקצאי וקצאי אינו משלם דמי
וקלות לבצל כמו שהאדם הנוגף משלם כדכתיב (שמות מ"א.) עגוש יעגוש וגו':
את

שלא יצבע בו. אע"ג דאמרין לא יתנה אצטריך לאשמועינן שלא יצבע דס"ד דשרי משום דחזונית לאו מילתא היא ואצטריך לאשמועינן שלא ידליק
דסלקא דעתך דשרי משום דמכילה אותו קמ"ל דאסור בכל ענין וכדרך הנאתו אבל שלא בדרך הנאתו שרי. ונ"ע היטב תוסי' ביק קא. ד"ה ולא יצבעו:
כפרה

קידושין דף נו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) פט

המשנה האומרת שאין לוקחים במעות מעשר שני בהמה טמאה עבדים וקרקעות, מדברת בַּשְּׁפָרָה המוכר שהמעות בידו, וממילא אין הלוקח יכול לתבוע ממנו שיחזיר לו אותם, ולכן יחלל את המעות שביד המוכר על המעות שבידו ויעלם לירושלים. שואלת הגמרא, וְיַעֲמֵא דְבָרָה – הטעם שקונסים את הלוקח שיחלל את המעות שביד המוכר על המעות שבידו, הוא משום שהמוכר ברח כשהמעות בידו, אבל הָאֵל וְאִם לֹא בָרַח המוכר, קִנְיָנֵי – אנו קונסים דווקא לְמוֹכְרָא ומבטלים את המקח. וקשה מדוע אנו קונסים דווקא אותו, וְקִנְיָנִיהָ לְלוֹקְחָה שבכל אופן יחלל את המעות שביד המוכר על המעות שבידו, כשם שעושים באופן שברח המוכר, שהרי הוציא מעות מעשר שני באיסור. מתרצת הגמרא, שישנו משל, שכשהעבר גונב לֹא עֲבָרָא גֻנֵּב אֱלָא חוֹרָא גֻנֵּב – לא העבר הגנב, אלא החור שבו הוא מצניע את גניבתו, שכן אלמלא היה לעכבר חור, לא היה לו היכן להצניע את גניבתו, ולא היה גונב. והנמשל לעניינינו הוא, שאלמלא המוכר שהסכים למכור ללוקח דברים אלו תמורת מעות המעשר שני שהיו בידו, לא היה הלוקח יכול לקנותם, נמצא שהמוכר מכשיל את הלוקח באיסור זה, ולכן קונסים את המוכר.

מקשה הגמרא: וְאִי לֹא עֲבָרָא חוֹרָא מֵאִי קִעְבִּיד – הרי אפשר לומר להיפך, שאלמלא העכבר שגנב והניח את הגניבה בחור, מה החור היה עושה, כלומר הגניבה לא היתה נמצאת שם, ונמצא שהעכבר הוא הגנב. וכן הדבר כאן, אלמלא הלוקח שקנה את חפצי המוכר, לא היה המוכר מקבל את מעות המעשר שני תמורת חפציו, ונמצא שהלוקח עשה את האיסור ולא המוכר, ומדוע קונסים את המוכר. מתרצת הגמרא, מִסְתַּבְּרָא – מסתבר יותר לקנס את המוכר, שכן כָּל הֵיכָא דְאִיבָא אִיסוּרָא הֵתִים קִנְיָנֵי – קונסים דווקא את מי שברשותו נמצא האיסור, והרי מעות המעשר שני שלא נתחללו עדיין נמצאים עתה אצל המוכר, ולכן כיון שהוא לפנינו ואפשר לקונסו, קונסים אותו להשיב את המעות ללוקח, והלוקח יחזיר לו את חפציו. אמנם במקרה שהמוכר ברח, אכן קונסים את הלוקח על שהוציא מעות מעשר באיסור.

משנה

המשנה מונה דברים שאסורים בהנאה ואין להם שווי ממוני, ולפיכך אם קידש בהם אינה מקודשת. הַמְקִדֵּשׁ את האשה בְּעֶרְלָה – בפירות האילן בשלושת השנים הראשונות לנטיעתו, או בְּכֻלָּיָ הַבָּרִים – בתבואה שנזרעה בכרם, ונאסרה משום כלאים, או בְּשׂוֹר הַנֶּסְקָל – שור שנגח אדם והמיתו, ודינו להיסקל, וּבְעֶרְלָה עֲרוּפָה – עגלה המובאת ככפרה על אדם מת שנמצא בין שתי ערים ולא נודע מי הרגו, או בְּצַפּוֹרֵי מְצוּרַע – ציפורים שמביאן המצורע כשנרפא מצרעתו, ובְּשַׁעַר נִזִּיר – שיער הנזיר לאחר שנתגלה, וּפִטְרָא חָמור – הוולד הראשון של החמור, וּבֶשֶׁר בְּחֶלֶב – בשר שנתבשל בחלב, וחולין שֶׁשֶׁנֶּחֱמָטוּ בְּעוֹרָה – בהמת חולין שלא הוקדשה ונשחטה בעורה, וכל הדברים הללו אסורים בהנאה, ולפיכך אם קידש בהם אינה מקודשת.

ורק אם קידש באיסורי הנאה בעצמם, אינה מקודשת. אבל אם מְכַרְן – את אחד מן הדברים הללו האסורים בהנאה, וְקִדֵּשׁ את האשה בְּרִמְיָהּ – בכסף שקיבל עבורם, הרי היא מְקוֹדֶשֶׁת, כיוון שאין הדמים נתפסים באיסור ההנאה.

גמרא

מבררת הגמרא: מה שמנינו במשנה את המקדש אשה בְּעֶרְלָה יחד עם שאר איסורי הנאה, מִכְּלָן – מנין שכן הוא. שערלה אסורה בהנאה. משיבה הגמרא: דִּתְנִינָא בברייתא, נאמר בפסוק (ויקרא יט, כג) וְכִי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵבֶל וְעֵרְלָתָם עֲרָלְתוּ אֶת פְּרִיָּו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרָלִים לֹא יֵאָכֵל, אֵין לִי – איני יכול ללמוד מן הפסוק אֱלָא אִיסוּר אֲכִילָה מן הערלה. שנאמר לֹא יֵאָכֵל, אבל הַנָּחָה מן הערלה מִנְּיָן לֵנו שֶׁלֹא יִהְיֶה מִנְּיָנוּ, ובגון שֶׁלֹא יִצְבַּע בּוֹ, בפירות שראויים לצביעה כגון קליפות אגוזים. וְלֹא יִדְלִיק בּוֹ בשמן של זית ערלה אֶת הַנֶּזֶר, תִּלְמוּד לומר שֶׁעֲרָלָתָם (אֶת) עֲרָלְתוֹ, וכיוון שכפלה התורה את המילה ערלה, יש ללמוד וּלְרִבּוּתָא אֶת כּוּלָם – שכל אופני ההנאה אסורים, ולא רק אכילה. שנינו במשנה: המקדש אשה בְּכֻלָּיָ הַבָּרִים אינה מקודשת כיון שהם אסורים בהנאה: מבררת הגמרא: מִכְּלָן שכלאי הכרם אסורים בהנאה.

משיבה הגמרא, אִמֵּר תְּקַנְתָּ דבר זה נלמד ממה שֶׁאִמֵּר קְרָא (דברים כב ט) ' לֹא תִזְרַע בְּרֶמֶךְ כְּלָאִים: מִן תִּקְדֵּשׁ הַמִּלָּאָה הַזֶּה אֲשֶׁר תִּזְרַע וּתְבוֹאֵת הַבָּרִים, ודורשים את המילים 'פן תקדש' כאילו היה כתוב מִן תִּזְרַע אֲשֶׁר, כלומר לא תזרע כרמך כלאים פן ייאסרו ותהא צריך לשרפם באש, והרי שהם אסורים בהנאה. רַב אִשִּׁי אִמֵּר שֶׁמִּפְרָשִׁים לֹא תִזְרַע כרמך כלאים מִן יְהִיָּה קִדְשׁ' כלומר פן ייאסרו ויהא דינם כקודש שאסור בהנאה. הגמרא מקשה על רב אשי: אִי – אם אכן כלאי הכרם דינם כקודש לגבי כל דבר, אם כן מֵה – כמו שֶׁקִּדְשׁ שנמכר תּוֹפְסִים אֶת דְּמִיָּו, שהם נעשים קדושים במקומם, והקדוש בעצמו יוצא לחולין. אָף בְּכֻלָּיָ הַבָּרִים צריך להיות הדין כן, שאם ימכרם יהא הכלאים תּוֹפְסִים אֶת דְּמִיָּו – שהדמים שיקבל יהיו אסורים בהנאה במקומם, והכלאים יהא יוצא לחולין ומותר בהנאה. והרי שנינו במשנתנו 'מכרן וקידש בדמיהן מקודשת', הרי שדמי הכלאים אינם נאסרים בהנאה. הגמרא דוחה מכח קושיא זו את ביאורו של רב אשי: אֱלָא מִתּוֹרָתָא בְּדִתְקַנְתָּהּ, שהמקור לכך שכלאי הכרם אסורים בהנאה הוא כדרשתו של חזקיה.

הגמרא ממשיכה לברר את איסורי ההנאה שנמנו במשנה. מבררת הגמרא: שׂוֹר הַנֶּסְקָל שנינו במשנה יחד עם כל איסורי ההנאה, מִנְּיָן שהוא אכן אסור בהנאה. משיבה הגמרא: דִּתְנִינָא בברייתא, מִשְׁשִׁמַּע – ממשמעות מה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא, כח) וְכִי יִגַּח שׂוֹר אֶת אִישׁ או אֶת אִשָּׁה וְנָתַתְּ סָקוֹל יִסְקֶל הַשׂוֹר, וכי אִשִּׁי יִדְּעַ בְּרַשׁ הַשׂוֹר הַנֶּסְקָל גְּבִילָה הִיא, הרי ודאי אני יודע שכיוון שסקל ולא נשחט הוא נבילה, וְגִבְלִילָה אִסוּרָה בְּאֲכִילָה, כמפורש בתורה, 'לֹא תֹאכְלוּ כָּל גְּבִילָה' (דברים יד, כא). אם כן מֵה תִּלְמוּד לומר – מדוע הוצרך הפסוק לשוב ולומר 'לֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ', אלא על כרחך הפסוק מְגִיד לָךְ שיש אופן נוסף בו השור אינו נבילה ואף על פי כן 'לֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ', והיינו שֶׁאִם שֶׁחָטָא את השור שחיטה כשרה לְאַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר דִּינוֹ בבית דין לחיוב סקילה, אִסוּר הוא בְּאֲכִילָה. וכך יש לקרוא את הפסוק 'סָקוֹל יִסְקֶל הַשׂוֹר', ואף אם לא נסקל בדניו אלא נשחט, מכל מקום 'ולֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ'. הרי ששור הנסקל אסור באכילה גם באופן שאינו נבילה.

הגמרא מבררת מנין ששור הנסקל אסור גם בהנאה. מבררת הגמרא: בְּהִנָּחָה מִנְּיָן שהוא אסור. משיבה הגמרא: תִּלְמוּד לומר (שמות כא, כח) 'וְכָעַל הַשׂוֹר נָקִי'. מבארת הגמרא: מֵאִי מִשְׁשִׁמַּע – כיצד משמע מן הלשון 'נָקִי' שהשור אסור בהנאה. וְנִמְעוּן בְּן זִמְנָא אִמֵּר משמעות לשון 'נָקִי' הוא בְּאֶדָם שֶׁאִמֵּר לְחִבְרִי על אחד שהפסיד את כל רכושו, יִצָּא פְּלוֹנִי נָקִי מִנְּכֶסְיוֹ וְאֵין לוֹ בָּהֶם הִנָּחָה שֶׁל כָּלוּם, הרי שלשון 'נָקִי' היינו שאין לו כל הנאה מנכסיו, וכך גם 'בעל השור נָקִי' היינו שבעל השור הפסיד את שורו לגמרי, שהוא אסור בהנאה.

הגמרא מנסה לברר אם אפשר להעמיד את פירוש הפסוקים באופן אחר. שואלת הגמרא: מִמָּאִי – מנין לברייתא דְּהָאִי פסוק 'לֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ', לְהִיבָא דְּשָׁחִים את השור לְאַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר דִּינוֹ הוּא דְּאִתָּא, וללמדנו שאפילו שנשחט ולא נסקל, מכל מקום הוא אסור באכילה. דִּילֵמָא – אולי באמת הִיבָא דְּשָׁחִים את השור לְאַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר דִּינוֹ, ולא נסקל יהא שָׂרִי באכילה, וְהָאִי פסוק 'לֹא יֵאָכֵל', לְהִיבָא דְּסִקְלִיהָ מִסְּקָל הוּא דְּאִתָּא – למקרה שהשור נסקל, ואף שאין צורך ללמדנו שנבילה אסורה באכילה, מכל מקום אפשר שהפסוק 'לֹא יֵאָכֵל' בא ללמדנו שהנבילה הזו אסורה אף בהנאה, וּבְכֻדְרֵי אֲבָהוּ אִמֵּר רַבִּי אֱלֵעָזָר, שלמדים איסור הנאה מלשון איסור אכילה. דְּאִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ אִמֵּר רַבִּי אֱלֵעָזָר, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בתורה אחד מן הלשונות 'לֹא יֵאָכֵל', 'לֹא תֹאכְלֶה', אף שמשמעות הכתוב לכאורה היא לאסור אכילה בלבד, אין זה כך, אלא למדים שֶׁאִחֵר אִיסוּר אֲכִילָה וְאִחֵר אִיסוּר הִנָּחָה שניהם במשמע, ששניהם אסורים. עַד שֶׁיִּפְרֹט לָךְ הַתְּרִיב בפירוש שנאסר רק באכילה ומותר בהנאה, בְּדִרְךָ שֶׁיִּפְרֹט לָךְ הכתוב בְּגִבְלִילָה, שנאמר (דברים יד, כא) 'לֹא תֹאכְלוּ כָּל גְּבִילָה לִגְרָא אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיהָ תִתְּנָה וְאֲכָלָה או מִכֶּר לִבְרִי'. והרי שבנבילה פירשה התורה שאף שהיא אסורה באכילה, מכל מקום היא מותרת בהנאה ולגור תתננה, והי מוכר לנכרי. ומכאן יש ללמוד שבמקומות שלא נתפרש היתר הנאה, הרי הוא כלול בלשון איסור אכילה, וכשם שאכילה אסורה כך גם הנאה אסורה. ואם כן, יש לפרש כך גם בשור הנסקל, ש'לֹא יֵאָכֵל' היינו איסור הנאה. ולא היינו יודעים זאת מאיסור אכילה נבילה, ולפיכך יש צורך בפסוק 'לֹא יֵאָכֵל' ללמדנו זאת. וקשה מנין לברייתא שאם קדם ושחט את השור לאחר שנגמר דינו, יהא בשור אסור באכילה.

מתרצת הגמרא: 'את' לא דריש אותו תנא, כדתנא בברייתא, שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתין שבתורה ומרבה מהם, כיון שהגיע לפסוק 'את' ה' אלהיך תירא' (דברים ו, יג) היה ירא לרבות שום דבר ולהשוותו ליראת השם, לומר שיש לירא גם ממנו. וכיון שכך פירש – הדל מלדרוש עד את המילה 'את'. אמרו לו תלמידיו, רבי, כל אתין שדרשת עד עתה מה תהא עליהם, האם היה כל יגיעך לרבי, אמר להם, בשם שנקלתי שבר על תדרישה עד עכשיו, כך קבלתי שבר על הפרישה – על כך שהפסקתי מלדרוש. ולא היו דורשים את האתין עד שבא רבי עקיבא ולימד שיש לדרוש מן 'האת' שבפסוק 'את' ה' אלהיך תירא, לרבות תלמידי חכמים שגם מפניהם יש לירא. והי' שלשית שמעון העמסוני אין דורשין אתין כלל. וכן סבר גם התנא בסוגייתו, ולא דרש 'את' בשרו לאסור הנאת עורו, והוצרך לדרשת 'בעל' השור נקי' ללמוד הימנה שגם העור אסור בהנאה.

הגמרא מבררת מהו המקור שעגלה ערופה אסורה בהנאה. שנינו במשנה: המקדש אשה בעגלה ערופה אינה מקודשת כיון שהעגלה אסורה בהנאה: מבררת הגמרא: מנלן שהיא אסורה בהנאה. מביאה הגמרא: אמרי רבי רבי ינאי, 'כפרה' כתיב בה – בעגלה ערופה כקדשים – כמו שנאמר כפרה לגבי קדשים, שנאמר בעגלה ערופה 'כפר לעמך ישראל' (דברים כא, ח). ויש להקיש וללמוד שכשם שקדשים אסורים בהנאה, כך גם עגלה ערופה אסורה בהנאה.

הגמרא מבררת מהו המקור שציפורי מצורע אסורות בהנאה. שנינו במשנה: המקדש אשה בציפורי מצורע אינה מקודשת, משום שהן אסורות בהנאה: מבררת הגמרא: מנלן שהן אסורות בהנאה. מביאה הגמרא ברייתא: דתנא רבי רבי ישמיאל, נאמר בתורה בפרשת הקרבנות, מכשיר – אשם מצורע, שבא להכשיר את המצורע ולהתירו לאכול בקדשים, שכל זמן שלא הביא אשמו אינו אוכל בקדשים, ונאמר בתורה מכשיר – שאר הקרבנות שבאים לכפר, והמכשיר והמכפר הללו הם מכשירים, שהם נעשים בעזרה. ונאמר עוד בתורה מכשיר – ציפורי מצורע הבאים להכשיר את המצורע ולהתירו להיכנס לתוך המזבח, ומכשיר – עגלה ערופה הבאה לכפרה שנאמר (דברים כא, ח) 'כפר לעמך ישראל', והמכשיר והמכפר הללו הם מכחיזין, שהם נעשים מחוץ לעזרה. ויש ללמוד שדינם של המכשיר והמכפר בחוץ שווה לדינם של המכשיר והמכפר בפנים. מה – כמו שב מכשיר ומכשיר האמור בפנים, שהם אשם מצורע ומכשיר בפנים, ושאר הקרבנות ומכפר בפנים, עשה בו – השוותה התורה מכשיר ומכשיר – שדינו של אשם מצורע המכשיר, שווה לכל הקרבנות. אף מכשיר ומכשיר האמור בחוץ – ציפורי מצורע ומכשיר בחוץ ועגלה ערופה ומכפר בחוץ עשה בו – השוותה התורה מכשיר ומכשיר בפנים, ודינם של ציפורי מצורע שהם 'מכשיר', כינה של עגלה ערופה שהיא 'מכפר'. שכמו שעגלה ערופה אסורה בהנאה, כך גם ציפורי מצורע אסורים בהנאה.

הגמרא שבה לברר מאימתי נאסרות ציפורי המצורע בהנאה. איתמר, ציפורי מצורע, מאימתי הם אסורים בהנאה. רבי יוחנן אמר שהן אסורות משעת שחיטה, וריש לקיש אמר שהן נאסרות משעת לקיחה – משעה שלקח את הציפורים לשם טהרת המצורע. מבארת הגמרא את טעם מחלוקתם: רבי יוחנן שאמר שהן נאסרות משעת שחיטה, תלה הדבר בשעת שחיטה כיון ששחיטה הוא דאסרה לה – היא האוסרת אותה. וריש לקיש שאמר שהן נאסרות כבר משעת לקיחה, סבר ששעת לקיחה קובעת, ומעגלה ערופה נקמא – למדים כן, מה עגלה ערופה נאסרת בהנאה מחיים – בעודה בחיים קודם עריפתה, אף – כך גם ציפורי מצורע נאסרת מחיים, כלומר משעת לקיחתם ולא משעת שחיטה.

מבררת הגמרא: ועגלה ערופה נופה, מאימתי היא נאסרת בהנאה, אמר רבי ינאי גבול – שיעור זמן קבוע, מאימתי היא נאסרת משעת לקיחה, ושבתיה. ונכסין חכמי לומר – וסבורים התלמידים לומר מדעתם, שירידתה לנחל אתין – כשוקני העיר מורידים אותה להיערף שם, היא אוסרתה בהנאה, משום שמשעת הירידה היא נקראת 'עגלה ערופה'. והי' שאף שהיא נאסרת מחיים, מכל מקום אין הדבר תלוי בשעת לקיחתה. מקשה הגמרא: אי' כדברי ריש לקיש שאיסור ההנאה בציפורי מצורע נלמד מעגלה ערופה, שהיא מחיים ולא משעת שחיטה. אם כן מה עגלה ערופה משעת לקיחה לא מיתקרא שהי' רק הירידה לנחל איתן אוסרתה. אף

ציפורי מצורע נמי משעת לקיחה לא מיתקרי, אלא בזמן אחר, מאוחר יותר. ומדוע אמר ריש לקיש שציפורי מצורע נאסרים כבר משעת לקיחתם. מתרצת הגמרא: הכי תשקא – וכי יש דמיון בין עגלה ערופה לציפורי מצורע, הן בעגלה ערופה הטעם שאינה נאסרת משעת לקיחה הוא משום דאית ליה גבול אחרת – יש לה זמן אחר, שאפשר לומר שהאיסור תלוי בו. וזהו זמן הירידה לנחל שנאמר (דברים כא, ד) 'והירידו וקני העיר' והיא את העגלה אל נחל איתן, וכיון שיש זמן אחר מאוחר יותר משעת הלקיחה, אין לנו להקדים את האיסור לשעת לקיחה, אלא יש לאחרו ולומר שאינה אסורה אלא משעת ירידתה לנחל. אבל הכא בציפורי מצורע, מי אית ליה גבול אחרת – אין לציפורי המצורע זמן אחר שאפשר לתלות בו את האיסור, מאוחר יותר משעת לקיחה. וכיון שלמדים מעגלה ערופה שכשם שאיסורה הוא מחיים כך גם ציפורי מצורע אסורות מחיים, ממילא על כרחך זמן הלקיחה הוא הקובע, ומשעת לקיחתם הן אסורות בהנאה.

הגמרא מביאה שלוש קושיות שהקשה רבי יוחנן לריש לקיש, על שיטתו שציפורי מצורע אסורות משעת לקיחה. קושיא ראשונה: איתביה רבי יוחנן לריש לקיש, נאמר בתורה (דברים יד, יא) 'כל צפור שהיה תאכלו, ומלשון 'כל' דרשו לרבות את הציפור השולחת שמותרת באכילה. ובהמשך נאמר (שם יד, יב) 'וזה אשר לא תאכלו מהם', ומלשון 'אשר' דרשו לרבות את הציפור השולחת שאסורה בהנאה. ואי סלקא דעתך כמו שאמר ריש לקיש שהציפור השולחת כבר מחיים אסורה, אם כן לאתר שחיטה מיבעיא – וכי צריך לרבות מן הפסוק שהיא אסורה לאחר שחיטה, הרי פשוט הוא שאם היא אסורה בהנאה מחיים, היא נשארת אסורה גם לאחר השחיטה, ומה צורך יש בריבוי של 'אשר', אלא יש להוכיח שקודם השחיטה היתה מותרת, ולפיכך צריך פסוק לרבות שנאסרת משעת השחיטה.

הגמרא דוחה את הקושיא, למרות שהיא אסורה מחיים, עדיין היה מקום לומר שאחר שחיטה היא מותרת. מהו דתניא – היה אפשר לומר שדינם של ציפורי מצורע הוא מידי – כמו דהוה אקדשים, קדשים מחיים אסרי, ויש בהם מעילה, ואתא שחיטה ומכשירה לה, שכששוחטים את הקדשים כדין, מותר לאכול את בשרם. והי' ששחיטה מתירה אותם בהנאה, ואם כן היה אפשר לומר כן גם בציפורי מצורע, שאף שהן אסורות מחיים, מכל מקום השחיטה מתירה אותן בהנאה. ולפיכך קא משמע לן הפסוק 'זה אשר לא תאכלו מהם' שהציפור השחטה אסורה בהנאה. ואם כן גם לשיטת ריש לקיש שהיא אסורה מחיים, מכל מקום יש צורך בריבוי של 'אשר'.

קושיא שניה: איתביה רבי יוחנן לריש לקיש, שנינו במשנה (נגעים פי"ד מ"ה) ששקטה – את הציפור המיעדת לשחיטה, ונקמצת טריפה, כגון שכשדבק את היסמנים מצא נקב בוושט במקום השחיטה, והי' היא פסולה לטהרת מצורע, וקח בת זוג אחרת (במקום הטריפה) לציפור השנייה שנותרה מן הזוג הראשון, ואין צורך לקחת שתי ציפורים אחרות. והציפור השחטה הראשונה מותרת בהנאה, ואף ששחיטה אוסרת את הציפור מכל מקום זו היא שחיטה שאינה ראויה, ואינה אוסרת. מקשה רבי יוחנן ואי סלקא דעתך כמו ריש לקיש שהציפור השחטה כבר מחיים משעת הלקיחה אסורה, אם כן הציפור השחטה הראשונה, אמאי מותרת בהנאה, הרי שמא נאסרה כבר בשעת לקיחה, ולא הותרה.

מתרצת הגמרא: אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן, אין המשנה שם עוסקת באופן שאין אנו יודעים אימתי נטרפה, וייתכן שהיתה ראויה בשעת לקיחה. אלא הכא במאי עסקינן, בגון שנקמצת טריפה בכני מעיה, שאז יודעים אנו בוודאי שהיתה טריפה כבר בשעת לקיחה, ולפיכך היא מותרת עתה בהנאה, כיון דבשעת הלקיחה לא חל עליה קדושה כלל, כיון שלא היתה ראויה. קושיא שלישית: איתביה רבי יוחנן לריש לקיש, שנינו בתוספתא (נגעים פי"ח ה"ח) ששקטה – את הציפור המיעדת לשחיטה שלא באזוב ושללא בעין ארז ושללא בשני תולעת, רבי יעקב אומר הואיל והוקצה הציפור השחטה למצותה – לטהרת המצורע, לפיכך אסורה השחטה בהנאה אף שלא נשחטה כמצותה. ואילו רבי שמעון חולק ואומר, הואיל ונשחטה שלא במצותה, שהי' שחטה שלא באזוב ושללא בעץ ארז ושללא בשני תולעת, לפיכך הרי היא מותרת.

קידושין. פרק שני – האיש מקדש דף נז עמוד א – מתוך מהדורת טובי'ס רש"י

1 **אֵת לֹא דָרִישׁ.** לרבויהו: **כִּי הָאִי תָנָא.** שפירש מלדורש: הֵיךְ דִּרְשׁ כָּל אֲתִין
2 **שֶׁבִּתּוּרָה.** לרבויהו: פִּירֵשׁ. שָׂרָא לְרֵבּוּת שׁוּם דָּבָר לְהַשְׁוּתוֹ לְמוֹרָא הַמָּקוֹם:
3 **כִּפְרָה כְּתִיב בָּהּ.** כִּפְרָה לְעַמּוּד יִשְׂרָאֵל וְהַיִּיטָב כִּלְכִּיל **כִּפְרָה** וְהַיִּיטָב כִּלְכִּיל
4 **שְׁהִי מוֹעֲלֵין בָּהּ** (וְלֹא פִּרְכִּינָן אִי מַה קִּדֵּשׁ כִּי דְאִין מְשִׁיבִין עַל הַיָּקִישׁ): **צִפּוּרִי**
5 **מְצוּרֵעַ.** מְכַשִּׁירִי בַּחוּץ הֵן שְׁהִי חוּץ לְעִיר

6 נְעֻשִׁית מְצוּתָהּ וְלֹא כְּשִׁיר אֲתָה מְצוּרֵעַ לְכָא
7 בַּמְחִנָּה: **מְכַשִּׁיר בְּפָנִים.** אֲשֶׁם מְצוּרֵעַ:
8 **מְכַפֵּר בְּפָנִים.** כָּל הַקְּרִבּוּנוֹת: **מְכַפֵּר בַּחוּץ.**
9 עֲגִלָּה עֲרוּפָה: מַה בְּפָנִים עֲשֶׂה מְכַשִּׁיר
10 **מְכַפֵּר.** לֹא חֶלֶק בֵּין אֲשֶׁם מְצוּרֵעַ לְשָׂאָר
11 אֲשָׁמוֹת: מִשְׁעַת שְׁחִיטָה. נֶאֱסָרְתָּ הַשְׁחוּטָה
12 וְהַמְשׁוּלַּחַת מוֹתֶרֶת כְּדִלְקָמָּה: מִשְׁעַת
13 לְקִיחָה. נֶאֱסָרְתָּ שְׂמִיתָן עַד שִׁישְׁלַח
14 הַמְשׁוּלַּח־תָּה וְנִתְרַת בְּשִׁילּוּחָהּ: מִעֲגִלָּה
15 עֲרוּפָה. מַה הָתָם מִיתְסָרָא מַחֲזִים כְּקִדְשִׁים
16 אִף כֹּאן מַחֲזִים: ה"נ וְעִגְלָה עֲרוּפָה
17 **מֵאִיתִי אִמֶּר רַבִּי יִנְאִי כִי.** מֵאִיתִי
18 נֶאֱסָרְתָּ הוֹאִיל וְאִין דְּמִיָּה קְדוּשִׁין לֹא
19 קְדוּשַׁת מִסָּבֵחַ וְלֹא קְדוּשַׁת בֵּית הַבֵּית אֲלָא
20 הֵיא עֲצֻמָּה לְעִירִי: גְּבוּל שְׁמִעְתִּי בָּהּ
21 וְשִׁכְחִיתִי. מֵאִיתִי נֶאֱסָרְתָּ: וְיִדְּתָה לְנַחַל
22 אִיתָן. הֵיא הַגּוֹרֵמֶת לָהּ שֶׁם עֲרוּפָה
23 וְאִסְרִיתָהּ: **הֵכָא מִי אִית לָהּ גְּבוּל**
24 **אֲחֵרִינָא.** וְכִינן דִּילְפִּינן לָהּ אִיסוּר מַחֲזִים
25 ע"כ קִיחָה הֵיא דְּקָרְמָא: כָּל רְבוּיָא הוּא:
26 **אֲשֶׁר.** רְבוּיָא הוּא: **לְאַחַר שְׁחִיטָה מִבְּעֵינָא.**
27 וְלָמָּה לִי קָרָא לְמִסְרָה בְּשִׁלְמָא לְהִיתָרָא
28 דְּמִשְׁוֹלַחַת אִינְצִירִי קָרָא אֲלָא אִיסוּרָא
29 דְּהַשְׁחִיטָה לָמָּה לִי: **וְאִתָּא שְׁחִיטָה**
30 **וּמְכַשְּׁרָה לָהּ.** עִם שָׂאָר עֲבוּדוֹת וְהָא נָמִי
31 תַּחְבֹּשׁ לְאַחַר גִּמְרֵי מְצוּתָהּ: **טְרִיפָה.**
32 פְּסִילָה לְטָהָרֵת מְצוּרֵעַ וְכִתְבִּי חִיּוֹת (וְיִקְרָא יֵה)
33 **וְנִמְצָאת טְרִיפָה.** קס"ד בְּשִׁבְדָּה בְּסִימָנִים
34 נִמְצָאת שְׁנִטְרָפָה בְּשִׁחִטָה דְּאִי נִטְרָפָה
35 מִעִיקָרָא בְּגוֹן נִיקָב קְרוּם שֶׁל מִח אִו
36 שְׁנִיחָתוֹ רִגְלִי לֹא שִׁיךְ לִמְיָתִי וְנִמְצָאת:
37 יָקָח זֶוּג לְשִׁנְיָה. אִין צִירָךְ לְהִבִּי שְׁתִּים
38 אֲחֵרוֹת: וְהִרְאִשְׁנוּהָ מוֹתֶרֶת בְּהִנְיָה.
39 **דִּקְס"ד** שְׁחִיטָה הֵיא דְּאִסְרָה לָהּ וְהָא לֹא
40 שְׁחִיטָה הֵיא: **אִמָּא מוֹתֶרֶת בְּהִנְיָה.**
41 דִּילְמָא בְּשַׁעַת קִיחָה רָאִיָּה הֵיכָה וְהִינן
42 הוֹתֵר אִיסוּרָה: **שְׁנִמְצָאת טְרִיפָה בְּבִנִי**
43 **מַעֲזִים.** דְּבִשְׁעַת קִיחָה לֹא הָיָא חֲזוּן וְלֹא
44 חָל עָלָהּ אִיסוּר: ר' יַעֲקֹב סָבַר שְׁחִיטָה
45 **שִׁנְיָה רָאִיָּה.** לְמַצְוָתָה שְׁחִיטָה
46 לְאִסְרָה: **מַחֲזִים לֹא מִיתְסָרָא.** דְּאִי
47 אִיתְסָרָא בְּמֵאִי פָקַע אִיסוּרָה: **תָּנָא הֵיא.**
48 הֵי תָנָא סְבִירָא לָהּ דְּקִדְמָתָה דְּלֹא
49 מִיתְסָרָא וְתָנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא דִּילְפִי
50 מְכַשִּׁיר מִמְּכַפֵּר סְבִירָא לִיה דְּמִיתְסָרָא
51 מַחֲזִים בְּמִכְפֵּר: **וְאִיפּוֹד אָנָּה.** וְהָא אֲשֶׁר לֹא
52 תֹאכְלוּ לְרֵבּוּת אֲתָה הַמְשׁוּלַּח־תָּה: **לֹא מְצִינוּ**
53 **בְּעָלֵי חַיִּים שְׂאִסְרוּן.** אִיסוּר עוֹלָם:
מוֹקֶצֶה

41 הַמְשׁוּלַּח־תָּה וְהָא אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם לְרֵבּוּת אֲתָה הַמְשׁוּלַּח־תָּה וְאִיפּוֹד אָנָּה אִמֶּר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם
42 ר"ש בֵּן יוֹחִי לֹא מְצִינוּ בְּעָלֵי חַיִּים שְׂאִסְרוּן מִתְקִין לָהּ רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יַצְחָק וְלֹא הָרִי

1 **כִּפְרָה** כְּתִיב בָּהּ כְּקִדְשִׁים. דְּכִתְבִּי (דְּכִיִּס כֹּהֵן) כִּפְרָה לְעַמּוּד יִשְׂרָאֵל וְקִדְשִׁים אֲסוּרִין
2 בְּהִנְיָה שְׁהִי מוֹעֲלֵין בָּהּ תִּימָה דְּכִבְרִיתוֹת (ד' ה') מִפִּיק לִיה מוֹעֲרָפּוּ
3 שֶׁם שֶׁם תִּהְיֶה כְּבִירָתָה וְי"ל דְּתִרְוּיָהּ צִירִי דְּאִי מִשּׁוּם כִּפְרָה הֵיא דְּקָרָא מַחֲזִים
4 אֲסוּרָה בְּהִנְיָה כִּמְו קִדְשִׁים אֲבָל לְאַחַר עֲרִיפָה מוֹתֶרֶת בֵּין שְׁנַעֲשִׁית מְצוּתָהּ
5 לְהִבִּי אֲצִטְרִיךְ וְעֲרָפּוּ שֶׁם וְאִי מוֹעֲרָפּוּ שֶׁם
6 לְחִיד ה"א דְּקָרָא לְאַחַר עֲרִיפָה אֲסוּרָה
7 בְּהִנְיָה אֲבָל מַחֲזִים לֹא לְהִבִּי אֲצִטְרִיךְ
8 כִּפְרָה אִי נָמִי יֵשׁ לִזְמַר דְּהָא דְּקָאֵמֶר הֵכָא
9 כִּפְרָה כְּתִיב בָּהּ לֹא עִיקָר דְּרָשָׁא הֵיא דְּהָא
10 אִינְצִירִי לְדְרָשָׁה אֲחֵרִיתִי כְּדִאֲמִירִין בִּפְ
11 קָמָא דְּחֻזְרָא (ד' ה') דִּילְמָא טְרִיפָה הֵיא וְכִי
12 תִּימָא מֵאִי נִפְקָא לָן מִיָּה כִּפְרָה כְּתִיב בָּהּ
13 כְּקִדְשִׁים אֲלָא עִיקָר דְּרָשָׁה דְּהָא הֵי
14 מוֹעֲרָפּוּ שֶׁם:

15 **מִשְׁעַת** שְׁחִיטָה. פ"י וְהַמְשׁוּלַּח־תָּה נָמִי
16 תִּתְסָר מִשְׁחִטָּה דְּכִבְרִיתָה עַד
17 הַשְׁלִיחָה וְאִין לְפָרֵשׁ מִשְׁעַת שְׁחִיטָה
18 בְּשִׁחֻטָּה וּבְמִשְׁוֹלַחַת לִיבָא אִיסוּר כָּלל
19 דְּהָא תָנָא צִפּוּרִי מְצוּרֵעַ דְּמִשְׁמַע טְרִיפָה:
20 **מִי** אִית לִיה גְּבוּל אֲחֵרִינָא. דְּאִין לִזְמַר
21 הֵכָא צִפּוּרִים כִּמְו הוֹרְדָת עֲגִלָּה עֲרוּפָה
22 דְּהָא הוֹרְדָת עֲגִלָּה עֲרוּפָה כְּתִיב בְּפִרְשָׁה
23 (דְּכִיִּס כֹּהֵן) וְהוֹרִידוּ וְקָנִי הָעִיר אֲתָה הָעֲגִלָּה
24 אֲבָל הֵכָא צִפּוּרִים לֹא כְּתִיב אֲבָל
25 לְקִיחָה כְּתִיבָה דְּכִתְבִּי (וְיִקְרָא יֵה) וְלָקַח
26 לְמַטְהֵר: **וְהָא** אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ לְרֵבּוּת
27 הַשְׁחוּטָה. וְא"ת לָקַח תָּנָא אִיסוּר הֵכָא
28 מִנָּה לִיה אֲלִיבָא דְּחֻזְרָא דְּאִמֶּר לֹא
29 תֹאכְלוּ לֹא מִשְׁמַע אִיסוּר הֵכָא וְי"ל
30 דְּגִמְרִי אִיסוּר מִשְׁוֹלַחַת מִשְׁחוּטָה מַה
31 שְׁחוּטָה אֲסוּרָה אִף מִשְׁוֹלַחַת אֲסוּרָה
32 וְאִיסוּר דְּמִשְׁוֹלַחַת הֵכָא הוּא דְּמַחֲזִים לֹא
33 שִׁיךְ אֲחֵרִינָא:

34 **שְׁחִיטָה** וְנִמְצָאת טְרִיפָה. פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרֵס
35 דְּקס"ד בְּשִׁבְדָּה בְּסִימָנִים נִמְצָאת
36 שְׁנִטְרָפָה בְּשִׁחִטָּה בְּגוֹן שְׁנִיב הַיִּשּׁוּט דְּאִי
37 נִטְרָפָה מִעִיקָרָא בְּגוֹן נִיקָב קְרוּם אִו נִתְחַבּוּ
38 רִגְלֵיהּ לֹא שִׁיךְ לִמְיָתִי נִמְצָאת הֵיכָה
39 דְּקָאֵמֶר נִקְרָא אִמָּא מוֹתֶרֶת בְּהִנְיָה
40 כְּלִזְמַר אִיסוּר שְׁבָה הֵיכָה הֵלָךְ וְנִמְשָׁנִי
41 שְׁנִמְצָאת טְרִיפָה בְּבִנִי מַעֲזִים וְלֹא חָל
42 בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה אֲלָא מִקּוֹדֶם שְׁחִיטָה וְלִיבִי
43 מוֹקִי לָהּ בְּטִרְפוֹת דְּבִנִי מַעֲזִים דְּאִי הָוָה
44 מוֹקִי לָהּ בְּטִרְפוֹת שְׁבָחוּץ וְקוֹדֶם שְׁחִיטָה
45 לֹא הָוָה קָרִי לִיה נִמְצָאת אֲלָא הַשְׁחִיטָה
46 טְרִיפָה אֲבָל בְּטִרְפוֹת דְּבִנִי מַעֲזִים נִקְרָא
47 שְׁפִיר נִמְצָאת שְׁהִי אִינוּ נִקְרָא וְקִשָּׁה כִי
48 נָמִי נִמְצָאת טְרִיפָה שְׁנִיבֵי הַדִּיקָן שְׁמָא
49 הַטְרָפוֹת בָּא אַחַר הַדִּיקָן וְא"כ אִמָּא
50 מוֹתֶרֶת תֹּאסֵר מִשְׁפַּק לְכַלֵּי דְּמַעֲקִירָא ס"ד
51 שׁוֹטֵט וְנִמְצָאת טְרִיפָה בְּגוֹן שְׁנִיבֵי הַדִּיקָן
52 וּפִרְךְ אִמָּא מוֹתֶרֶת שְׁמָא אַחַר הַדִּיקָן
53 הֵיכָה וְנִמְשָׁנִי שְׁנִמְצָאת טְרִיפָה בְּבִנִי מַעֲזִים
54 בְּגוֹן שְׁנִיטֵל הַכְּבֵד אִו טְרָפוֹת אֲחֵרָת שְׁוֹדֵא
55 הֵיכָה מְשׁוּלָּח:

56 **תָּנָא** הֵיא נֶאֱמַר מְכַשִּׁיר כִּי אִף מְכַשִּׁיר
57 הָאִמּוֹר בַּחוּץ עֲשֶׂה בִּו מְכַשִּׁיר
58 כְּמִכְפֵּר. פ"י בְּקוֹנְטֵרֵס מְכַשִּׁיר הֵיכָה צִפּוּרִי
59 מְצוּרֵעַ וּמְכַפֵּר עֲגִלָּה עֲרוּפָה תִּימָה דְּהָכָא
60 מִשְׁמַע דִּילְפִּינן צִפּוּרִים דְּאִסְרוּרִים בְּהִנְיָה
61 מִשְׁמַע דִּילְפִּינן עֲרוּפָה דְּמָה עֲגִלָּה עֲרוּפָה אֲסוּרָה לְכָל
62 הַפְּחוֹת מִשְׁעַת עֲרִיפָה אִף צִפּוּר דְּמִשְׁוֹלַחַת אֲסוּרָה לְכָל הַפְּחוֹת מַחֲזִים קוֹדֶם שְׁנַעֲשִׁיתָהּ וְכִינן דְּאִשְׁבָּחִין אִיסוּר מַחֲזִים בְּמִשְׁוֹלַחַת
63 אִם כֵּן שְׁפִיר לִיָּן הָתָם עֲגִלָּה עֲרוּפָה דְּנֶאֱסָרְתָּ מַחֲזִים מִצִּפּוּר הַמְשׁוּלַּח־תָּה וְאַחַר כִּי יִלְפִּין צִפּוּר הַשְׁחוּטָה דְּנֶאֱסָרָה אִף מַחֲזִים דְּהֵינִי מִשְׁעַת לְקִיחָה מְעִגְלָה עֲרוּפָה:
הֵרִי

1 **הרי** רובע ונרבע בעדים דבעלי חיים ניהו ואסירי. להכי נקט עדים דאי על
2 פי עד אחד לא על פי בעלים אינם אסורין להדיט ואם תאמר לפי ר"ת
3 דמפרש דשור הנסקל שרי בהנאה כל זמן שהוא חי אלא עד אחר הסקילה
4 וכן נמי קאמר ברובע ונרבע אם כן קשה מהבא דמאי קאמר דבעלי חיים אסירי

דמשמע אסורין בהנאה אף מהמים ולפי
6 שיתנו לא נזכר כאן בהנאה כלל אלא ה"פ
7 לא מצינו בעלי חיים דאסירי כלומר
8 שהזהיר הכתוב שלא לשחוטו כדי לאכול
9 הכשר ופריו הרי רובע ונרבע דבעלי חיים
10 ניהו ולא הזהיר הכתוב אלא לשחוטו כדי
11 לאכול הבשר אבל ליהנות מהם כל זמן
12 שהם חיים ודאי מותר:

13 **כל** שעומד תוך העיר ויוקנה חוץ
14 לחומה. פ' הקנטרס דבשדה לא
15 מהני שילוח דבעינן ושלח על פני השדה
16 וקשה שהרי מצורע היה ונטהר חוץ לעיר
17 ושהרי אסור ליכנס לפניו מן החומה וי"ל
18 דשמן אחר כפרה היה הכהן נושא או
19 הוא או שלחחו לעיר ונקטנה חוץ לעיר:
20 **מה** שלי בשלף אסור. פ' בקנטרס אסור
21 בהנאה לפי שאין להם מי יתירם דכיון
22 דהוקדשו אינן יכולין להיות מותרים אלא
23 ע"י וזיקה מתרת בקדשים ואילו שנשחטו
24 בחוץ אין נזקקין והקשה הר"ם דמזו כן
25 מצינו שהוקדש מוציא מדי מעילה
26 ואפילו הכי אמרינן (משנה דף י"ב) קדשים
27 שפתו נצאו מדי מעילה ואע"ג שלא נזקק
28 הדם וכמו כן נאמר שהשחיטה תוציא
29 מדי איסור אבר מן החי ויהיו מותרים
30 באכילה לפיכך פירש הר"ם מה שלי
31 בשלף אסור ואין להם תורת קדשים
32 לעלות למזבח לפטר הבגדים אף שלף
33 בשלי לא היה להם תורת חולין ולא חזו
34 להתקדש דשייך בהו דהיינו אכילה:
35 **תלמוד** לומר ושחטו ושחט אותו ושחט
36 אותו. פ' בקנטרס דתלמי
37 קראי צריכי חד לחיה חד לעופות וחד
38 לאיסור אכילה דהיינו דמפרש גמרא
39 אם אינו ענין לשחיטה תניהו לאכילה
40 דלבעלי מומין לא איצטרך קרא אף
41 לשחיטה דמפרש טעמא שהרי הוא מין
42 הכשר והספר רוצה להביאו מסבא ולא
43 צריך קרא אע"ג דבהכה נמי קאמר מרבה
44 אני את החיה שישנה בשחיטה כבהמה
45 משמע דבאלו קרא מייחז לה ויש לומר
46 דה"ק מרבה אני את החיה בדוחק אי לאו
47 קרא אבל כיון דאיכא קרא נזק בה קרא
48 אבל בעלי מומין יותר שוין שהן מין
49 הכשר וישנו בשחיטה עוד י"ל ח"ל ושחטו
50 ושחט אותו ושחט אותו דמשמע דמצריך
51 ג' קראי חד לבעלי מומין וחד לחיה וחד
52 לעופות ואיסור אכילה כדיעבד נפקי לה
53 מקרא דתמימים דכי היכי דנפקא לן
54 דאסירי לאכול תמימים מן הבהמה ואכלת
55 כמו כן נמי אסור הני מאחר דנפקא לן
56 דאסור לשחוטו בעורה דנאמר דקרא דמה
57 שאתה זוכה קאי אבילה:

אלמא
43 **תלמוד** לומר כי ירחק ממך המקום ובהת ואכלת מה שאתה זוכה ברחוק מקום אתה אוכל
44 ואי אתה אוכל מה שאתה זוכה במקום קרוב פרט לחולין שנשחטו בעורה ואין לי אלא תמימים
הראויים
45 **לרבות את העופות.** שאין שחיטתן מפורשת בתורה: הכי גרסינן בתורה כהנים תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו וזכתי
46 וחד לעופות וחד לאיסור אכילה כדיעבד ודקתני מרבה אני את החיה הכי קאמר אי לא כתב קרא איכא למימר אתה לרבותא דהוקדש:

47 **לרבות את העופות.** שאין שחיטתן מפורשת בתורה: הכי גרסינן בתורה כהנים תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו וזכתי
48 וחד לעופות וחד לאיסור אכילה כדיעבד ודקתני מרבה אני את החיה הכי קאמר אי לא כתב קרא איכא למימר אתה לרבותא דהוקדש:

1 **מוקצה.** בהמה שהוקצה לתקורבה ע"י אסורה לנבואה בדאמר בתמורה (דף כח) מן
2 הבהמה להוציא את הרובע ונרבע מן הקרבן להוציא את הנזקך מן הצאן להוציא
3 את המוקצה נעבד שהשתחוה לה: **רובע ונרבע בעריים.** דכני סקילה ניהו דכתיב
4 (ויקרא ס) וזהגת את האשה ואת הבהמה ונרבע דכתיב (ס) ואת הבהמה תהרגו
5 וילפינן לעיל (דף י"ב) משנזכר דינו נאסר
6 ואפילו שקטו ולחכיב נקט בעדים דאינו נסקל
7 בעד אחד דאמר מר (בב"ק דף ט"ז) כמיתא
8 הבעלים כף מיתת השור: **יפ.** חומתה על
9 הים: **בגבת.** חומתה על המדבר ורחמנא
10 אמר שדה: **שעומד בתוך העיר ויוקנה**
11 **חוץ לחומה.** מדכתיב ושלח את הצפור
12 החיה אל מחוץ לעיר מכלל דעומד בעיר
13 ומשלקה אל החוץ דאי בעומד חוץ לעיר
14 מאי ושלח אל מחוץ לעיר איכא הא
15 מעיקרא קודם שילוח נמי היום קיימא: **רבא**
16 **אמר.** סבא הוא שהמשולח מותרת דלא
17 אמרה התורה שלח לתקלה שתתא
18 למכשול עון וילכדהו אדם ויאכלנה וקרא
19 דאפילו לעיל לרבות את המשולח
20 אסמכתא בעלמא היא: **אמר קרא קדש**
21 **יהיה.** חסר וי"ו כתיב למידרש ביה קודש
22 הוא וזה א' מן השלשה עשר בקטורת
23 חסרים: **קדוש קרינו.** להכי קרינו קדוש
24 למעטי דמיו שאין דין קדושה עליו קודש
25 משמע שם קדושה קדוש משמע הוא קדוש:
26 פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון דבבבבבב
27 לאחר עריפה ודברי הכל. דאמר היום
28 ומוזהר רבי שמעון לאחר עריפה שהוא
29 אסור ונמר עריפה עריפה מעילה עריפה:
30 **ומותר בהנאה.** דכתיב (שמות כ) לכל
31 תשליכן אותו: **שחוט שלי בשלי.** שחוט
32 זכור בחצרי דכתיב (ויקרא ט) ושחט את
33 הבקר וגו': **ושלף בשלף.** בדכתיב (ויקרא יב)

34 ובהת מבקר ומצאנך וסיפיה דקרא
35 בשערי: **מה שלי בשלף אסור.** בהנאה
36 דמי יתיר הנהא שזאסר בה מהמים אחר
37 שאין דמו נזקק: **ושחטו ושחט אותו ושחט**
38 **אותו מה ת"ל.** שלש פרושיות שמוכות זו
39 לזו בשלמים וזבחהו כתיב וישחטו פתח
40 אהל מועד ובשמים כתיב ושחט אותו מה' ל
41 אלו שלשה מיעוטין דמשמע מכלהו זה
42 נשחט בעורה ולא אחר: **לפי שנאמר כי**
43 **ירחק וזכתי.** וכן הכתוב להחיר להם
44 בשר תאחז משבאיו לארץ והם ירחקו מן
45 המושבן לפי שמבקר לא נשחט לאכול
46 שום בהמה הראויה להקרב אלא על ידי
47 הקרבה: **בירחוק מקום.** חוץ למקדש: **אתה**
48 **וזכתי.** חולין שלף ואי אתה זוכה בעורה
49 שהוא מקום הקרוב לו: ה"ג פרט לחולין
50 שלא ושחטו בעורה: **אלא תמימים.**
51 ובכריתא להקרב הכתוב מדבר דאילו
52 בשאין ראוי להקרב לא איסר בשר
53 תאנה דידהו במדבר: **שכן מין הכשר.**
54 להקריב כיון דדמי להו בהכי אתי למיגמר
55 ליה במה מצינו להחמיר ולאסור: **שהיה**
56 **בשחיטה כבהמה.** ואיתקש לפסולי
57 המוקדשין בפרשה זאת אף באשר יאכל את
58 הדיב וגו' ודרשינן ליה בשחיטת חולין (דף כח)
59 מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל
60 בשחיטה וכיון דבשחיטה איתקש להו איכא
61 למיגמר נמי מיהא שלא תהא שחיטה
62 בעורה דכל דבר וזכתי אסר רחמנא: **מזין**
63 **הראויים**

64 **לרבות את העופות.** שאין שחיטתן מפורשת בתורה: הכי גרסינן בתורה כהנים תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו וזכתי
47 וחד לעופות וחד לאיסור אכילה כדיעבד ודקתני מרבה אני את החיה הכי קאמר אי לא כתב קרא איכא למימר אתה לרבותא דהוקדש:

קידושין דף נו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) צג

1 **מוקצה** – בהמה המוחזקת ומקצית לתקרבות עבודה זרה, וְנִקְבָּד – בהמה
2 שהשתתחה לה, דאיתן הבהמות בְּעָלֵי חַיִּים נִינְהוּ, וְאִסְרִי אִסּוּר עוֹלָם
3 כבר בעודם חיים, שנאמר 'אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קֶרֶן לֹה' מִן הַבְּהֵמָה מִן
4 הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קֶרְבָּנְכֶם' (ויקרא א, ב), ודרשו חכמים 'מן הבקר'
5 להוציא את העבד וּמִן הַצֹּאן להוציא את המוקצה, שהם פסולים
6 לקרבנות. וקשה על רבי יוחנן שאמר בשם רבי שמעון בן יוחאי שלא מצינו
7 בעלי חיים שאסורים.
8 מתרצת הגמרא: **כִּי אִסְרִי** – מה שנאסר מוקצה ונעבד הם רק לְנִבְלוֹת –
9 להקריבם למזבח, אבל לְצוּרֵי הַדְּיוֹט מִשְׁרָא שְׂרִי – מותרים הם אפילו
10 באכילה. ומה שאמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחאי שלא מצינו רוב
11 בעלי חיים שאסורים, היינו שלא מצינו שאסורים לצורך הדיוט.
12 קושיא נוספת שמצינו בעלי חיים שאסורים. מִתְקַיֵּי לֹה רַבִּי רְחִימִי, הֲרִי
13 רֹבֵעַ – בהמה שבאה על אשה, וְנִקְבָּע – בהמה שאיש בא עליה בְּעֵדִים
14 – וראו אותם שני עדים, דְּבִעָלֵי חַיִּים נִינְהוּ – הבהמה הרובעת או הנרבעת
15 וְאִסְרִי בהנאה, כיון שדינם לסקילה, והם אסורים בהנאה מחיים משנגמר
16 דינם. והרי מצינו בעלי חיים שאסורים להדיוט, וקשה על רבי יוחנן שאמר
17 בשם רבי שמעון בן יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים.
18 מתרצת הגמרא: **אֵלָּא אִמְרַי רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי**, אמנם
19 מצינו בעלי חיים שאסורים, כגון רובע וגרבע, אבל **לֹא מִצִּינֵי רֹב בְּעָלֵי**
20 **חַיִּים וְשִׁאסוּרִים**, ש'רוב' בעלי חיים בעולם אינם אסורים בהנאה, ולא
21 מסתבר לחדש שציפור המשולחת תהא אסורה בהנאה בעודה חיה. ולפיכך
22 לא תיפוך, אלא השחוטתה היא האסורה, והמשולחת מותרת.
23 הגמרא שבה להביא מקורות נוספים להיתר ציפור המשולחת. **רַבִּי רַבִּי**
24 **יְשִׁמְעֵאל תָּנָא** שמשולחת מותרת, משום **דְּאִמְרַי קְרָא** (ויקרא יד, ז) 'וְשָׁלַחְךָ
25 אֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה', הרי שהשוותה התורה את הציפור לשדה,
26 לומר לך שהיא בְּשָׂדֶה, מִה הַשָּׂדֶה מוֹתֶרֶת ואין עליה כל אסור, אִם הָאִי
27 ציפור נְמִי מוֹתֶרֶת.
28 מקשה הגמרא: וכי הָאִי 'שָׂדֶה' שנזכרה בפסוק לְחֵבִי הוּא דְּאִתָּא, ללמד
29 שהציפור מותרת, הרי הָהוּא 'שדה' שנזכר בפסוק מִיָּבֵעַ לִיה לְבִרְתֵּנִי
30 בברייתא, שדורשים מתיבת 'שָׂדֶה', שְׁלֹא יַעֲמֹד הכהן המשלח את הציפור
31 בְּעֵיר יָפוֹ שחומתה על הים, וְיִזְרְקֶנָּה – את הציפור לים, וכן שלא יעמוד
32 המשלח בְּגִבְתָּ – עיר שחומתה על המדבר, וְיִזְרְקֶנָּה לַמִּדְבָּר, וְשִׁלֹּא יַעֲמֹד
33 המשלח חוּץ לְעִיר, וְיִזְרְקֶנָּה בְּתוֹךְ הָעִיר, אֵלָּא כִּי הִיא מִצּוֹת הַשִּׁלּוּחַ. כֹּל
34 שְׁעוֹמֵד המשלח בְּעֵיר – בתוך העיר, וְיִזְרְקֶנָּה חוּץ לְחוּמָה לכיוון השדה.
35 והרי שתיבת 'שדה' אינה פנויה לדרשה.
36 מתרצת הגמרא: וְאִידֶּךָ – תנא דבי רבי ישמעאל סובר, שאם הפסוק בא רק
37 ללמדנו לאן לשלח, אִם כֵּן נִיבְתּוֹב קְרָא 'שָׂדֶה'. מֵאִי 'הַשָּׂדֶה' – מדוע
38 הוסיפה התורה את האות ה', אלא שְׁמַע מִיָּה תִרְתִּי, שיש ללמוד מן
39 הפסוק את שני הדינים, הן שלא ישלחה אלא לכיוון השדה, והן
40 שהמשולחת מותרת.
41 הגמרא מביאה סברא שהציפור המשולחת מותרת. **רַבָּא אָמַר**, לא ייתכן
42 שהציפור המשולחת תהא אסורה בהנאה, כיוון שלא אִמְרַי תוֹרָה 'שָׁלַח'
43 לְתַקְלָה. ואם המשולחת אסורה בהנאה, הרי היא עלולה להיות מכשול
44 עוין ולגרום תקלה, שיצור אותה אדם ויאכלנה. וסברא היא שאם התורה
45 מצווה לשלחה, אין בה אסור ואין חשש תקלה, ועל כרחך שהיא מותרת
46 בהנאה ובאכילה.
47 שנינו במשנה: המקדש אשה בְּשַׁעַר נִזִּיר אינה מקודשת, כיון שהוא אסור
48 בהנאה: מבררת הגמרא: מִנְּהִי – מנין שהשיער אסור בהנאה. מביאה
49 הגמרא מקור: **דְּאִמְרַי קְרָא** (במדבר ו, ה) 'קֹדֶשׁ יִהְיֶה גִדְל פָּרַע שֹׁעַר רֹאשׁוֹ'
50 – וכיון שנאמר 'קֹדֶשׁ' בלא ו', הרי שאפשר לדרוש תיבה זו באופן אחר,
51 כאילו נאמר 'קֹדֶשׁ יִהְיֶה גִדְל פָּרַע שַׁעַר רֹאשׁוֹ'. וללמוד מכאן שגִּידְלוֹ יִהְיֶה
52 קֹדֶשׁ – שהשיער הגדל בראשו דינו קודש, והוא אסור בהנאה.
53 מקשה הגמרא: **אִי** – אם אכן שיער נזיר דינו קודש, אם כן מִה – כמו
54 שְׁקֵלֵי תוֹפִס אֶת דְּמִיו – שאם מכר את הקודש, נאסר דמיו בהנאה,
55 וְהַקֹּדֶשׁ עצמו יוֹצֵא לְחוּלִין, אם כן אִם שֹׁעַר נִזִּיר יהא כך, שאם ימכור
56 אותו יהא תוֹפִס אֶת דְּמִיו ויאסרו בהנאה, וְהַשִּׁיעַר יהא יוֹצֵא לְחוּלִין.
57 והרי שנינו במשנתנו לא כן, אלא 'מכרן וקידש בדמיהן מקודשת', הרי
58 שלא נאסרו דמי השיער בהנאה.
59 מתרצת הגמרא: **כִּי קִרְיָן קוֹדֶשׁ** – וכי קוראים 'קודש', שמשמעותו שיער

נזיר יש עליו 'שם קודש' ונאסר גם הכסף שקיבל תמורתו בהנאה. הלא
קֹדֶשׁ קִרְיָן – אין אנו קוראים אלא 'קֹדֶשׁ', והיינו אף שהמסורת היא
לכתבו חסר בלא ו', מכל מקום אין קוראים 'קֹדֶשׁ' אלא 'קֹדֶשׁ'. והרי שאינו
כמו קודש התופס גם דמיו, אלא רק הוא עצמו קודש ואסור בהנאה, אך אם
מכרו אינו תופס את דמיו, ואם קידש בהם אשה, הרי היא מקודשת:
שנינו במשנה: המקדש אשה בְּפִטְרָא חָמוֹר אינה מקודשת, כיון שהוא אסור
בהנאה: שואלת הגמרא: **נִימָא מִתְּנִיתִין דְּלֹא בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן** – שמא
משנתנו אינה כשיטת רבי שמעון, דְּתִנְיָא בברייתא, פִּטְרָא חָמוֹר קודם
שפרו אותו בשה אִסּוּר הוא בְּהֵנָּה, דְּבְרִי רַבִּי יְהוֹדָה, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן חולק
וְתִתִּיר את פטר החמור בהנאה אף קודם הפדיון. ואם כן משנתנו שכתבה
שאם קידש אשה בפטר חמור אינה מקודשת משום שהוא אסור בהנאה,
אינה כשיטת רבי שמעון המתיר פטר חמור בהנאה.
מתרצת הגמרא: **אִמְרַי רַבִּי נְחֶמְיָא אָמַר רַבָּה בַּר אֲבִינָה**, משנתנו עוסקת באופן
שקידש בפטר חמור לְאַחֵר עֲרִיפָה, שבאופן זה גם רבי שמעון מודה שאסור
הוא בהנאה, שהוקש 'עריפה עריפה' מעגלה ערופה, וכשם שעגלה ערופה
לאחר עריפתה אסורה היא בהנאה, כך פטר חמור לאחר שנערף ראשו אסור
בהנאה, וְהַמְּשַׁנָּה מתפרשת כְּדִבְרֵי הַכָּל – בין לרבי שמעון ובין לרבי יהודה:
שנינו במשנה: המקדש אשה בְּשִׁשְׁרָא בְּחֵלֶב אינה מקודשת כיון שאסור הוא
בהנאה: מבררת הגמרא: מִנְּהִי – מביאה הגמרא מקור
מברייתא: דְּתִנְיָא רַבִּי רַבִּי יְשִׁמְעֵאל, נאמר בתורה 'לֹא תִבְשֹׁל דָּדִי בְּחֵלֶב
אִמִּי' שְׁלֹשׁ פְּעָמִים (שמות כג, יט; שם לד, כו; דברים יד, כא), מִפְּסוּק אֶחָד
למדים **אִיסוּר אִבְיָלָה** של בשר בהמה וחלב שנתבשלו יחד וְפְסוּק אֶחָד
למדים **אִיסוּר הִנָּהּ** מבשר וחלב שנתבשלו יחד וְמִפְּסוּק אֶחָד למדים
אִיסוּר בִּישוּל בשר וחלב יחד.
והרי משנתנו סוברת כתנא דבי רבי ישמעאל, שיש איסור הנאה בבשר
בחלב, ולפיכך אם קידש בו אינה מקודשת. אך יש תנא בברייתא החולק על
איסור הנאה זה, וְתִנְיָא – משנתנו דְּלֹא כִּי הָאִי תָּנָא, דְּתִנְיָא בברייתא,
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹדָה אָמַר בְּשִׁשְׁרָא בְּחֵלֶב אִסּוּר בְּאִבְיָלָה וּמוֹתֵר בְּהֵנָּה,
שְׁנֵאמַר (דברים יד כא) 'כִּי עִם קֹדֶשׁ אִתָּה לֹה' אֲלֵהֶיךָ לֹא תִבְשֹׁל דָּדִי
בְּחֵלֶב אִמִּי, וְלֵחֶלֶן הוּא אִמִּי (שמות כב) 'וְאִנְשֵׁי קוֹדֶשׁ תִּתִּינִי לִי וּבִשֶׁר
בְּשָׂדֶה טָרְפָה לֹא תֹאכְלוּ'. הרי שהוכיחה התורה לשון זו של 'עם קודש'
ואנשי קודש' בשני המקומות הללו, וללמד, מִה לְתֵת – בטרופה שהזכר
בו 'אנשי קודש', הרי בשר זה אִסּוּר בְּאִבְיָלָה וּמוֹתֵר בְּהֵנָּה, כמו שכתבה
התורה (שם) 'לְכָלֶּךָ תִּשְׁלַכְוּן אֹתוֹ', הרי שאפשר ליהנות ממנו. אִם בָּאן
בבשר וחלב שנאמר בו 'עם קודש', יש ללמוד שהוא אִסּוּר בְּאִבְיָלָה וּמוֹתֵר
בְּהֵנָּה. מבואר שלרבי שמעון בן יהודה בשר בחלב אסור בהנאה,
ומשנתנו שלא כשיטתו.
שנינו במשנה: המקדש אשה באיסורי הנאה וּבְחולִין שֶׁשֶּׁשְׁחָטוּ בְּעֹרָה אינה
מקודשת, כיון שהם אסורים בהנאה: מבררת הגמרא: מִנָּה הֵנִי מִיָּלִי – מנין
אנו יודעים שחולין שנשחטו בעורה נאסרו בהנאה. מביאה הגמרא מקור:
אִמְרַי רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, אִמְרַי תוֹרָה לגבי שחיטת קדשים, שְׁחָטוּ
לִי – שחוטם בהקרבנות שלי בְּמִקְוֵם שְׁלִי – דהיינו לפני ה'. בעורה, שנאמר
(ויקרא א, ה) 'וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה'.' וְשָׁחַט – את הבשר שאתה שוחט
בשבילך, דהיינו בשר חולין, שחוט בְּמִקְוֵם שְׁלִי, כלומר 'בשעריך' שהוא
מחוץ לעזרה, שנאמר (דברים יב, כא) 'וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ וּגְו' בְּשַׁעְרֶיךָ.
ויש לדרוש ולהקיש זה לזה, מִה – כשם ששְׁלִי – הקרבנות שלי, אם נשחטו
בְּמִקְוֵם שְׁלִי – מחוץ לעזרה אִסּוּר הוא בהנאה, שכיון שנאסרו בהנאה
מחיים בשעה שהקדישם, שוב אינם ניתנים אלא בשחיטה וזריקת הדם על
המזבח. ואם שחטם חוץ לעזרה לא הותרו, והם אסורים בהנאה. אִם שְׁלִי
– החולין שלך, אם נשחטו בְּמִקְוֵם שְׁלִי – בעורה, אִסּוּר הוא בהנאה.
ממשיך רבי מאיר: **אִי** – אולי נמשיך להקיש ונאמר, מִה – כשם שהשוחט
שְׁלִי בְּשַׁעְרֶיךָ – קדשים בחוץ עֲנִישׁ בְּרַת, עֲנִישׁ הוּא בְּרַת, אִם שְׁלִי בְּשַׁעְרֶיךָ – אף
השוחט חולין בעורה יהא עֲנִישׁ בְּרַת. והיינו שלא נסתפק בלימוד הקודם
שיש איסור הנאה בחולין בעורה, כשם שיש איסור הנאה בקדשים בחוץ,
אלא נוסף ונלמד שהשוחט חולין בעורה חייב ברת, כשם שהשוחט קדשים
בחוץ חייב ברת. דוחה רבי מאיר, אִמְרַי קְרָא – אמרה התורה (ויקרא יד, ד),
'וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תִבְיֹאוּ לְהַקְרִיב קֶרֶן לֹה' וְנִבְרַת, ומשמע
שדווקא עַל קֶרֶן ששחט מחוץ לעזרה עֲנִישׁ בְּרַת, אבל עַל חוּלִין
שֶׁשֶּׁשְׁחָטוּ בְּעֹרָה אִין עֲנִישׁ בְּרַת.

אבל אם נאמר שלשיטת רבי שמעון אין איסורין אלא מדרבנן, אם כן מדוע
החמירו לרדן את החיה שנשחטה בעזרה בשריפה. ואמנם בבהמת חולין
גזרו שמא יאמרו שדינים של קדשים פסולים בקבורה. אבל בחיה לא שייך
לגזור כן, כיוון שאין מקריבים אותה בעזרה, ולא יטעו להחליף בינה לבין
קדשים. ואם כן התורה מוותרת, וגם אין חשש שיטעו הרואים, אם כן מדוע
מדוע דינה בשריפה. אלא מוכח שאף רבי שמעון מודה שחולין שנשחטו
בעזרה אסורים מן התורה. ואם כן קשה מדוע אמר בברייתא הקודמת שאם

שואלת הגמרא: **א**י – אם דינו של שביעית כקדוש, אם כן מדוע לא נשווה
את דינם לגמרי, ונאמר **מה** – כשם שקדוש **תופס את דמיו** הקדוש עצמו
ויצא לחולין ומותר בהנאה, **אף** – כך גם **שביעית תופסת את דמיה** והיא
עצמה **ויצאה לחולין**, ואם כן תפקע קדושת שביעית מן הפירות שנמכרו,
כיוון שהדימים נעשו קדושים במקומם, וכמו שמצינו לגבי קדוש. עונה
הגמרא: **תלמוד לומר** – לכך נאמר בתורה (שם) **תהיה**, והיינו **בהיותה**
תהא, שאין קדושת הפירות פוקעת אפילו אם נמכרו, אלא הם נשארים
בהיותם, קדושים כפי שהיו.

קידושין. פרק שני – האיש מקדש דף נח עמוד א – מתוך מהדורת טובי'ס רש"י

1 ת"ל כו'. בין דאיתרבו הך מינייהו לענן איסור שחיטה איתרבו נמי לענן
2 אכילה בתמימים: ואי אתה משליך לכלב וכו'. והכי משמע: חולין מנייה
3 דאילו האי קרא מיירי בבשר היוצא חוץ ממחיצתו כגון עובר שהוציא את ידו
4 בשחיטת אמו וליפנין לה (וחילין דף סה) מהאי קרא לאיסורא ובשר בשדה כגון שיצא
5 בשר חרי למחיצתו בגלוי בשדה שאין לו
6 מחיצה חרי הוא כטורף ולא תאכלו ומיעט
7 בספיקה לכלב תשליך אותו למעט חולין
8 שנשחטו בעורה ודרש הכי אותו הוא
9 דנאסר ביציאת מחיצה לכלב תשליכן
10 אותו דמוחל בהנאה ולא חולין שנשחטו
11 בעורה הנאסרין ע"י כניסת מחיצה דאסורין
12 אף בהנאה: תניא המקדש בפטר חמור
13 כו'. ברייתא היא: רבי שמעון אומר
14 מקודשת. בפטר חמור מחיים ר' שמעון
15 לטעמיה דאמר לעיל (דף סג) מותר בהנאה:
16 ובבשר בחלב. רבי שמעון לטעמיה דאמר
17 לעיל (סג) ומותר בהנאה: ובחולין בעורה.
18 שחטתה ולא איסור בהנאה ולא דריש
19 קסבר איסורו לא דאורייתא לא איסור
20 שחטתה ולא איסור מדרבנן דילמא אתי
21 למימר קדשים שנפסלו לאחר שחיטה הן
22 שלא נזרק דמן וקא מתנהי מינייהו ואתי
23 ליהנות מקדשים שלא נזרק דמן: וישרפו.
24 ולא סגי להו בקבורה אלא איסורו מן
25 התורה דאי מדרבנן מי מהמרין כולי האי
26 נזי דבבהמה גזור אטו פסולי המוקדשין
27 דלא נימרו קדשים פסולין נקברים אלא חיה
28 אי עיקר איסור דידה לאו דאורייתא
29 מהדאב תיתי קא ליכא למיגור אטו קדשים
30 ולמה היא בשריפה ואפילו בקבורה אלא
31 ודאי איסורן מן התורה וישריפתו מדברי
32 סופרים בבהמה גזור אטו דילמא אתי למימר
33 קדשים פסולין לקבורה והתורה אמרה
34 וישרפו ובחיה נמי גזור שלא תחלוק בדין
35 חולין שנשחטו בעורה שהשוו חכמים
36 דבריהן בכל מקום שלא יפקדו בהם:
37 פלגא. קנטרן רגיל לחלוק על בחירה: הקא
38 במאי עסקינן. דאמר רבי שמעון מקדשת
39 שנמצאת טריפה ור' שמעון לטעמיה דאמר
40 לענן כיסוי הדם (וחילין דף סה) ואותו זאת בנו
41 (סג דף סג) ותשלומי ארבעה וחמשה (כ"ד דף סה)
42 שחיטה שאינה ראויה לאכילה לא שמייה
43 שחיטה וכל חיוב ואיסור הבא ע"י שחיטה
44 אינו חל עליה הילכך איסור חולין הללו ע"י
45 שחיטה בא עליה וקא לאו שחיטה היא:
46 את חטריפה. טריפה הניכרת: מנלן. דלא
47 תפסי דמיתה: שאתה מזהה גרסין: יצא
48 בשר. מקודשת שביעית דבפירות גופייהו
49 כתיב בו תהיה בהזותו תהא אבל
50 חילופיהם הן יוצאין לחולין: ופירי עצמו.
51 הפירי הראשון אסור לאחר הביעור שלא
52 יצא מקודשת: מתני' ובמתנות. הירוע
53 והלהיים והקבה: ואפילו הוא ישראלי.
54 וקא ס"ד אע"פ שאין לו בכל אלו אלא טובת הנאה שבידו לתתם לכל מי שירצה וגם היא לא וכתה אלא בטובת הנאה זו שהיא צריכה ליתתם לכהן והמעשר ללוי
55 ונמקדשה בטובת הנאה זו דקסבר טובת הנאה ממנו: גמ'. אינו מן. לקדש בו האשה: כמי שהורמו דמין. הואיל ועומדת לתרום ונגמרה מלאכתו לכך וזהו הכהן
56 בתיו בתרומה שבו שלא הוטל עליו אלא להפרישה ולקיימה לעצמו אי יורש זה ופרישנה וימכרה לכהנים וכן היא תמכרה והוא הדין נמי דמצי לאוקמה בתרומה
57 שגפלה לו מבית אבי אמו כהן אלא הא קשיא ליה איכא מאי קמ"ל מתניתין פשיטא דמקודשת:

אלמא חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא. וא"ת קא משמע דאיכא
איסורא דרבנן דהכי משמע לישנא וא"כ היאך מקדש כהן והאמר
רב בפ"ק דפסחים (דף טז) דהמקדש מו' שעות ולמעלה ואפילו בחיטי קרדנתיא
דאינם אסורים אלא מדרבנן אין חוששין לקדושין וי"ל דהתם איכא מידא
שעות דאורייתא לפי מה שפיר ר"ת התם
אבל הכא ליכא אלא איסורא דרבנן ולפי
הקונטרס נמי לא קשה מיד למסקנא דהא
אפילו לר"ש אינה מקודשת: וכן חיה
שנשחטה בעורה. וע"כ דאורייתא נשפרים
כדמוכח פ"ק כיסוי הדם (וחילין דף סה) דקאמר
התם אא"ב דחולין שנשחטו בעורה
דאורייתא היינו דגורין חיה אטו בהמה
ונתאז מה דקאמר וכן חיה אלא אי אמרת
לאו דאורייתא מאי וכן חיה היא גופה
אינה אלא דרבנן ואנן גזור: וישגי
בתובים הבאים כאחד אין מלמד. תימה
הכי הו' ב' בתובים הבאים כאחד קא לא
אתי שביעית מעבודת כוכבים דאיכא
למפרך מה לעבודת כוכבים שכן אסורה
בהנאה וי"ל מ"מ נכתוב שביעית ונתי
עבודת כוכבים מזה ובהאי גזנא מיקרי
שפיר ב' בתובים הבאין כאחד בבמה
דוכתי ולא בעינן שיהא כל אחד יכול
ללמוד וא"ת אפתי אי לא כתיב עבודת
כוכבים לא הוה ידענן דינא דעבודת
כוכבים משביעית שהרי אינם שרים
דשביעית אחרון אחרון נתפס והראשונים
יוצאים לחולין ועבודת כוכבים (פ"ד דף טז)
איכא למאן דאמר חליפין וחליפין חליפין
אסורין ואפילו למאן דאמר חליפין חליפין
מותרים אפתי לא הוי כשביעית שהאחרון
נתפס וי"ל מדכתיב (דברים ז) כי חרם הוא
דמשמע מזה דלדרישא אתא לומר
דעבודת כוכבים ושביעית הו' ב' בתובים
הבאים כאחד דליכא למימר דאיצטרך
לגופה לאשמועין דחליפין חליפין מותרים
דהא ידענן מדכתיב (סג) כמזה דמשמע
שאנו עושה ביוצא בו אלא פעם אחת:
ממיו

מתבערים בשביעית בבשר דגים יצא בשר נכנסו דגים בדיגים וי' יצאו דגים נכנסו וי' שמן יצא
וי' נכנסו שמן הא ביצד אחרון אחרון נתפס בשביעית ופירי עצמו אסור הניחא למאן דאמר אין
מלמדן אלא למאן דאמר מלמדן מאי איכא למימר מיעוטי כתיב הקא כי חרם הוא וכתב
התם יוכל היא היא אין מיד אחריתא לא: מתני' המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות ובמי
חטאת ובאפר חטאת הרי זו מקודשת ואפילו ישראלי: גמ' אמר עולא טובת הנאה אינה ממן
איתביה רבי אבא לעולא המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות במי חטאת ובאפר פרה הרי
זו מקודשת ואפילו ישראלי א"ל הכא בישראל שגפלו לו מכלים מבית אבי אמו כהן וקא סבר
מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמין בעא מיניה ר' חייא בר אבין מרב הונא טובת הנאה ממן
או אינה ממן אמר ליה תניתיה המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות במי חטאת ובאפר פרה
הרי זו מקודשת ואפילו ישראלי א"ל ולא אוקימנא בישראל שגפלו לו מכלים מבית אבי אמו כהן
א"ל

והוא

הוצאה

הוצאה

זו קידושין. פרק שלישי – האומר לחבירו דף נח עמוד ב – מתוך מהדורת טובי'ס תוספות

מִיָּמִיו מִי מַעֲרָה. פִּי בִקְוֹטְרָס מִיָּס סְרוּחִים וּבְחָנָם דָּחַק לְפָרֶשׁ כֵּן דְּמַצִּי לְפָרֶשׁ
מִי מַעֲרָה מִמֶּשׁ כְּלוֹמֵר מְכַוְּנִים וְאֵינָן מִיָּס חַיִּים וְאֵינָן מִיָּס חַיִּים בְּעֵינָי
וְאִפְרוּ אֶפֶר מִקְלָה פִּירֹשׁ שְׁעֵבֶר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה דְּכֻתִּיב (וַחֲסִים 7) רָאָה לְמַדְתִּי
אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים מִה אֲנִי בְּחָנָם אִם אֶתְכֶם בְּחָנָם וְהָ שְׁעֵשָׁה בְּשָׂכֶר עֶבֶר
עַל דְּבָרֵי תוֹרָה וּמִקְרָא מִמֶּשׁ לֹא נָפַק לִיה
דְּהָא לֹא שְׁמַעֲיָן מִיָּנִיה הֵיכָא דְּעֵבֶר בְּשָׂכֶר
דְּלֹא מְהִי אֱלָא אִסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא הוּא
דְּלֹא מְהִי אֱפִילוּ דִּיעֲבַד:

הֲדָרְן עַלְדָּה הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ

הָאוֹמֵר. וְהִלֵּךְ וְקִידְשָׁה לְעַצְמוֹ מְקַדֵּשֶׁת.
וְאִתְּ מִה חִידוּשׁ יֵשׁ כֵּן
פְּשִׁטָּא וְיֵשׁ לֹמֵר דְּמִיָּרִי כְּגוֹן דְּאִמֵּר
הַשְׁלִיחַ לֹאשָׁה בְּשַׁעַת קְדוּשָׁתָא פְּלוּנִי שְׁלַחְנִי
לְקַדְשָׁה לֹא וּבְתוֹךְ כֶּף אִמֵּר לָהּ הֲרִי אֵת
מְקַדֵּשֶׁת לִי וְהִיא יָדְעָה דְּקִידְשָׁה לְנַפְשֶׁיהָ
דְּאִלֵּכ לֹא הִיחָה מְקַדֵּשֶׁת לֹא וְאִשְׁמַעֲיָן
חִידוּשׁ דְּמַהוּ דְּתִמְנָא הָא דְּקָאָמֵר לִי לְצוּרָךְ
מִשְׁלַחוּ קָאָמֵר כְּמִ"ל דְּלֹא:
לְקַדְשִׁי

לִיה דְּשְׁמוּאֵל וְיֹמֵר לִית לִיה דְּשְׁמוּאֵל וְאִיבְעִית אִימָא דְּכּוּלִי עַלְמָא לִית לָהּ דְּשְׁמוּאֵל וְהֵיכָא הֵיכָא
טַעְמָא דְּרַבִּי דְּקִנְסוּהוּ רַבְּנָן לְגַבֵּי וְאִיבְעִית אִימָא דְּכּוּלִי עַלְמָא אִית לָהּ דְּשְׁמוּאֵל וְהֵיכָא הֵיכָא
טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסִי בְרִי יְהוֹדָה דְּקִנְסוּהוּ רַבְּנָן לְבַעַל הַבֵּית דְּלֹא אִיבְעִי לִיה לְשִׁחְיָה לְמִיכָלִיָּה תַנּוּ
הַמְקַדֵּשׁ בְּתוֹרֵמוֹת וּבְמַעֲשָׂרוֹת וּבְמִתְנָתוֹת כְּמִי חֲטָאת וּבְאֶפֶר פָּרָה הֲרִי זֹו מְקַדֵּשֶׁת וְאִם עַל פִּי
יִשְׂרָאֵל וּרְמִינָהּ הַנּוּטֵל שָׂכֶר לְדוֹן דִּינִי בְּטָלִים לְהַעֲדִי עֲדוּתוֹ בְּטָלָה לְהוֹזֵת וּלְקַדֵּשׁ מִיָּמִיו מִי
מַעֲרָה וְאִפְרוּ אֶפֶר מִקְלָה אִמֵּר אֲבִי לֹא קִשְׁיָא כֵּן בְּשָׂכֶר הֵכָא וּמִלּוֹי כֵּן בְּשָׂכֶר הוּאָה וְקִידְשׁ
דִּיקָא נְמִי דְּקַתְנִי הָכָא כְּמִי חֲטָאת וּבְאֶפֶר פָּרָה וְקַתְנִי הָתָם לְהוֹזֵת וּלְקַדֵּשׁ שְׁמַע מִיָּנִיה:

הֲדָרְן עַלְדָּה הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ

הָאוֹמֵר לְחַבִּירוֹ צֵא וְקַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה פְּלוּנִית וְהִלֵּךְ וְקִידְשָׁה לְעַצְמוֹ מְקַדֵּשֶׁת לִשְׁנֵי וְכֵן הָאוֹמֵר
לְאִשָּׁה הֲרִי אֵת מְקַדֵּשֶׁת לִי לְאִחֵר שְׁלִשִּׁים יוֹם וְכֵן אִחֵר וְקִידְשָׁה בְּתוֹךְ שְׁלִשִּׁים יוֹם מְקַדֵּשֶׁת
לִשְׁנֵי בֵּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן תֹּאכַל בְּתוֹרֵמָה מַעֲכָשׁוֹ וּלְאִחֵר שְׁלִשִּׁים יוֹם וְכֵן אִחֵר וְקִידְשָׁה בְּתוֹךְ
שְׁלִשִּׁים יוֹם מְקַדֵּשֶׁת וְאִינָה מְקַדֵּשֶׁת בֵּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן אוֹ בֵּת כְּהֵן לְיִשְׂרָאֵל לֹא תֹאכַל
בְּתוֹרֵמָה: גַּמְ' הָאוֹמֵר לְחַבִּירוֹ צֵא וְקַדֵּשׁ תֵּנָא מִה שְׁעֵשָׁה עֲשׂוֹי אֱלָא שְׁנֵהֵג בּוֹ מִנְהֵג רְמָאוֹת
וְתֵנָא דִּידָן הִלֵּךְ נְמִי דְּקַתְנִי הִלֵּךְ בְּרִמָּאוֹת מֵאִי שְׁנָא הָכָא דְּקַתְנִי הָאוֹמֵר לְחַבִּירוֹ

וּמֵאִי

וְנִמְצָא חוּטָא נִשְׁכֵּר: לְהוֹזֵת וּלְקַדֵּשׁ. מִשְׁנָה הִיא בְּכּוּרוֹת הַנּוּטֵל שָׂכֶר לְדוֹן דִּינִי בְּטָלִים לְהוֹזֵת וּלְקַדֵּשׁ מִיָּמִיו מִי מַעֲרָה וְאִפְרוּ אֶפֶר מִקְלָה: לְהוֹזֵת. עַל הַטְּמֵא וּלְקַדֵּשׁ
מִי חֲטָאת כְּשִׁנּוּתָא הָאֶפֶר בְּמִים קְרִי קְדוּשָׁה: מִי מַעֲרָה. סְרוּחִים הֵם: אֶפֶר מְקַלָּה. כְּלוֹמֵר כְּתִם אֶפֶר שְׂבָא מִן הַקְּלוֹי בְּאֶשׁ: בְּשָׂכֶר הֵכָא. הָאֶפֶר מִמְּקוֹם לְמִקּוֹם וּשְׂכֵר
מִלּוֹי הַמִּים דְּמִילְתָּא דְּטִירְחָא הִיא וְרִחְמָנָא לֹא רִמָּנָא עֲלִיהָ וְשָׂרִי לְמַשְׁקֵל אֲגָרָא וּמְקַדֵּשֶׁת וּמִתְנִיתָן דְּכּוּרוֹת בְּשָׂכֶר הוּאָה וְקִידְשׁ דְּלִיקָא טִירְחָא וּשְׂכֵר לְיִמּוּד מִצָּה
הוּא נוּטֵל וְהַתּוֹרָה אִמְרָה (וַחֲסִים 7) רָאָה לְמַדְתִּי אֶתְכֶם וְגו' בְּאֶשֶׁר צִנְיָ וְגו' מִה אֲנִי בְּחָנָם אִם אֶתְכֶם בְּחָנָם (מַלְכִים דף 104): דִּיקָא גַּמְ'. דְּמִתְנִיתִין לֹא אִתְּחָא וְקִידְשׁ קֵאִי דְּקַתְנִי
מִי חֲטָאת וְאֶפֶר חֲטָאת שְׁעִדִּין אֵינָן מַעֲרָבִין:

הֲדָרְן עַלְדָּה הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ

הָאוֹמֵר מְקַדֵּשֶׁת וְאִינָה מְקַדֵּשֶׁת. לְשִׁנְיָהם דְּאִסּוּרָה לְשִׁנְיָהם אֱלָא אִם כֵּן נָתַן הָאָדָם גִּט וְלֹאָדָם אִחֵר אִסּוּרָה עַד שִׁתְּנֵהוּ שְׁנִיָּהם גִּט וּבְגִמְרָא פְּלִיגִי כֵּן וּמִפְּרֵשׁ טַעְמָא: בֵּת
יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן לֹא תֹאכַל בְּתוֹרֵמָה. שְׂמָא אֵינָן קְדוּשִׁין וְכֵן כֵּן לְיִשְׂרָאֵל נְמִי לֹא תֹאכַל בְּתוֹרֵמָת בֵּית אֲבִיהָ שְׂמָא הוּוּ קִידוּשִׁין וְחַר פּוֹסֵל כְּקִדּוּשִׁין אֵת בֵּת כֵּן מִן הַתּוֹרָה:
גַּמְ'

הוֹצֵאָה אֵת הוּא סֶבֶר מְשַׁמְעָתָא קָאָמֵר לִיה. מוֹרָצָא אֵת מְשַׁמְעָה זֹו נִרְאָה
שְׂאִין אֵתָּה חֲכָם כֵּן אִי נְמִי קָטִיל קִנִּי בְּאִגְמָא אֵת לְשׁוֹן הוֹצֵא וְדָפְנָא (וַחֲסִים דף 104):
לִימָא בְּתַנְאִי. טוֹבֵת הֵנָּה מִמּוֹן אוֹ אִינָה מִמּוֹן: מְשַׁלֵּם לֹא דְּמִי מִיכָלִי. אִם דְּמִי
תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׂבֹא: אֱלָא דְּמִי חוּלִין שְׂבֹא. אֲבָל בְּתוֹרָה וּמַעֲשֵׂר אִמֵּר לִיה לֹא

בְּעַל דְּבָרִים דִּידִי אֵת וּבְשִׁיבָא כֵּן גַּם הוּא
לְתוֹכֵהוּ יִדְחֹה וְיִאמֵר לֹא לָךְ אֲתִנָּה כִּי אִם
לְכֹהֵן אֲחֵר: ח"ג לֹא דְּב"ע טוֹבֵת הֵנָּה
אִינָה מִמּוֹן וְהֵכָא בְּטַעְנָתוֹת שְׂלֹא הוֹרְמוּ
קְמִיפְלָגִי. וְכֵן שְׁנַפֵּל לֹא טַבֵּל זֶה מִבֵּית אֲבִי
אִמּוֹ כֵּן רַבִּי סֶבֶר כְּמִי שְׁהוֹרְמוּ דְּמִין וְכֵן
אֲבִי אִמּוֹ בְּתוֹרָה וּמַעֲשָׂרוֹת שְׂבֹא שְׂאֵף
מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְכֹהֲנִים מְדֻקְנְסִינְהוּ עֲזָרָא
לְלֹהִים: וְרַבִּי יוֹסִי סֶבֶר לֹא כְּמִי שְׁהוֹרְמוּ
דְּמִין. וְצִרִיךְ הַיּוֹדֵשׁ הֵנָּה לְתַתָּן לְכֹהֵן וְאֵין
לֹא כֵּן אֱלָא טוֹבֵת הֵנָּה וְהִיא אִינָה מִמּוֹן:
וְאִיבְעִית אִימָא דְּב"ע כְּמִי שְׁהוֹרְמוּ
דְּמִין וְטוֹבֵת הֵנָּה אִינָה מִמּוֹן. וְהֵכָא
לֹא דְּנַפְלֵל לֹא מִבֵּית אֲבִי אִמּוֹ כֵּן עַסְקִין
אֱלָא שְׁנָדְלוּ בְּאֶרְצוֹ וְטַעְמָא דְּרַבִּי מִשְׁבֹּם
דִּאִית לִיה דְּשְׁמוּאֵל דְּאִמֵּר חֲטָה אַחַת
פּוֹטֶרֶת אֵת הַכִּרִי הִילְכָךְ אִמֵּר לִיה בְּעַל
הַטְּבֵל אֵל הַגִּבֵּב כּוּלָּה דִּידִי הוּא דְּפִטְרָנָא
נַפְשִׁי בְּחִטָּה אַחַת לְתוֹרָה וְכִי פְּלִיג רַבִּי
עֲלִיהָ דְּר' יוֹסִי בְר' יְהוֹדָה בְּתוֹרָה לְחוּדָה
פְּלִיג אֲבָל בְּמַעֲשֵׂר מוּדָה דְּלֹא בְּעַל דְּבָרִים
דִּידִיהָ הוּא: וְרַבִּי יוֹסִי לִית לִיה דְּשְׁמוּאֵל
הִילְכָךְ בְּתוֹרָה נְמִי לֹא מַצִּי תַבַּע לִיה וְהִיא
דְּמַצִּי לְאוֹקְמִיָּה נְמִי בְּטָבִלִים שְׁנַפְלֵל לֹא
וְכִי כְּמִי שְׂלֹא הוֹרְמוּ דְּמִין וְטוֹבֵת הֵנָּה
אִינָה מִמּוֹן וְקְמִיפְלָגִי בְּדְשְׁמוּאֵל אֱלָא אִי
אוֹקְמָת הֵכִי אוֹקְמָת לִיה מִתְנִיתִין דְּקַתְנִי
מְקַדֵּשֶׁת דְּלֹא בְּתוֹרֵינְהוּ דְּכִין דְּטוֹבֵת הֵנָּה
אִינָה מִמּוֹן וּמִתְנָתוֹת שְׂלֹא הוֹרְמוּ כִּלָּא הוֹרְמוּ
דְּמִין הִכִּי מִיִּקְדָּשָׁא הָא אֵין לֹא בְּתוֹרָה
אֱלָא טוֹבֵת הֵנָּה וְאִפְילוּ נַפְלֵל לֹא טַבִּלִים
מִבֵּית אֲבִי אִמּוֹ כֵּן אֲבָל הַשְׁתָּא דְּאִמְרִין
כְּמִי שְׁהוֹרְמוּ דְּמִין וּפְלוּגִיתִינְהוּ בְּטִיבָלָא
דְּאִתִּי מֵאֲרַעִיָּה מִתְרָצָא מִתְנִי כְּדִשְׁנִין
לְעִיל דְּבָרֵי הַכֵּל: קִנְסוּהוּ לְגַבֵּי. שְׂלֹא
תֵּהָא תְּרוּמָה אֲצֻלוּ מִמּוֹן שְׂאִין לֹא תוֹבְעִים

וְנִמְצָא חוּטָא נִשְׁכֵּר: לְהוֹזֵת וּלְקַדֵּשׁ. מִשְׁנָה הִיא בְּכּוּרוֹת הַנּוּטֵל שָׂכֶר לְדוֹן דִּינִי בְּטָלִים לְהוֹזֵת וּלְקַדֵּשׁ מִיָּמִיו מִי מַעֲרָה וְאִפְרוּ אֶפֶר מִקְלָה: לְהוֹזֵת. עַל הַטְּמֵא וּלְקַדֵּשׁ
מִי חֲטָאת כְּשִׁנּוּתָא הָאֶפֶר בְּמִים קְרִי קְדוּשָׁה: מִי מַעֲרָה. סְרוּחִים הֵם: אֶפֶר מְקַלָּה. כְּלוֹמֵר כְּתִם אֶפֶר שְׂבָא מִן הַקְּלוֹי בְּאֶשׁ: בְּשָׂכֶר הֵכָא. הָאֶפֶר מִמְּקוֹם לְמִקּוֹם וּשְׂכֵר
מִלּוֹי הַמִּים דְּמִילְתָּא דְּטִירְחָא הִיא וְרִחְמָנָא לֹא רִמָּנָא עֲלִיהָ וְשָׂרִי לְמַשְׁקֵל אֲגָרָא וּמְקַדֵּשֶׁת וּמִתְנִיתָן דְּכּוּרוֹת בְּשָׂכֶר הוּאָה וְקִידְשׁ דְּלִיקָא טִירְחָא וּשְׂכֵר לְיִמּוּד מִצָּה
הוּא נוּטֵל וְהַתּוֹרָה אִמְרָה (וַחֲסִים 7) רָאָה לְמַדְתִּי אֶתְכֶם וְגו' בְּאֶשֶׁר צִנְיָ וְגו' מִה אֲנִי בְּחָנָם אִם אֶתְכֶם בְּחָנָם (מַלְכִים דף 104): דִּיקָא גַּמְ'. דְּמִתְנִיתִין לֹא אִתְּחָא וְקִידְשׁ קֵאִי דְּקַתְנִי
מִי חֲטָאת וְאֶפֶר חֲטָאת שְׁעִדִּין אֵינָן מַעֲרָבִין:

הָאוֹמֵר מְקַדֵּשֶׁת וְאִינָה מְקַדֵּשֶׁת. לְשִׁנְיָהם דְּאִסּוּרָה לְשִׁנְיָהם אֱלָא אִם כֵּן נָתַן הָאָדָם גִּט וְלֹאָדָם אִחֵר אִסּוּרָה עַד שִׁתְּנֵהוּ שְׁנִיָּהם גִּט וּבְגִמְרָא פְּלִיגִי כֵּן וּמִפְּרֵשׁ טַעְמָא: בֵּת
יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן לֹא תֹאכַל בְּתוֹרֵמָה. שְׂמָא אֵינָן קְדוּשִׁין וְכֵן כֵּן לְיִשְׂרָאֵל נְמִי לֹא תֹאכַל בְּתוֹרֵמָת בֵּית אֲבִיהָ שְׂמָא הוּוּ קִידוּשִׁין וְחַר פּוֹסֵל כְּקִדּוּשִׁין אֵת בֵּת כֵּן מִן הַתּוֹרָה:
גַּמְ'

אמר ליה רב הונא, הוצאה את, איכסוף – נתיבש רבי חייא בר אבין, משום שהוא סבר הונא משמעמא קאמר ליה – אמר שמוצא הוא משמועה זו, כלומר שאינו חכם בסוגיא זו, אמר ליה רב הונא, לא לכך נתכוונתי, אלא הכי קאמינא – כך היתה כוונתי, שרבי אסי דהוציל – מהעיר הוציל קאי פותיך – סובר כמון שבמשנתנו מדובר בטבלים שירש מאבי אמו כהן.

הגמרא מביאה שנחלקו בזה תנאים: נימא בתנאי, ששנינו בברייתא, הנוגב טבלו – פירות שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות של חכירן, משלם לו את דמי טבלו של חכירן, כלומר, גם את דמי התרומות והמעשרות שבהם, דכרי רבי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר, אינו משלם אלא את דמי החולין שבו, אבל את דמי התרומה אינו משלם. מפני שהגב אומר לבדל הפירות, אין אתה בעל דברים לתבוע ממני פירות אלו, שאינם שלך אלא של הכהנים. ומבאר הגמרא, מאי לאו קהא קמיפלגי – האם לא נחלקו במחלוקת זו, דמר – רבי סבר שטובת הנאה קמון, ולכן חייב הגב לשלם על התרומות והמעשרות, ומר – רבי יוסי ברבי יהודה סבר שטובת הנאה אינה קמון, ובעל הפירות לא הפסיד בגניבתם, ולכן הגב אינו משלם על התרומות והמעשרות.

הגמרא מביאה ארבעה אופנים לדחות שהתנאים לא נחלקו האם טובת הנאה ממון או לא. אופן ראשון: לא, דכולי עלמא – בין רבי ובין רבי יוסי ברבי יהודה סוברים שטובת הנאה אינה קמון, והכא – בגונב טבלו של חכירן, מדובר בטבלים – בפירות טבלי שנגפלו לו בירושה מבית אבי אמו כהן, ובמקנות שלא הורמו ו-הופרשו כמי שהורמו דמין קמיפלגי – נחלקו האם תרומות ומעשרות שלא הופרשו, הם כאילו כבר הופרשו, והם ממון הכהן, מר – רבי סבר שמי שהורמו דמין – שהם כאילו כבר הופרשו, וזכה בהם אבי אימו הכהן, ולכן גם לנכד הורשו יש בהם זכות ממון, והגב חייב לשלם לו את דמיהם, ומר – רבי יוסי ברבי יהודה סבר שקודם שהופרשו לאו כמי שהורמו דמין – אינם חשובים כאילו כבר הופרשו, והכחן לא זכה בהם, ולנכד יש בהם רק טובת הנאה שאינה ממון, ולכן הגב אינו משלם את דמי התרומות והמעשרות.

אופן שני: ואיכסוף אימא, דכולי עלמא סוברים שמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמין, וטובת הנאה אינה קמון, והכא – בגונב טבלו של חכירן, לא מדובר שקיבל טבל בירושה מאבי אימו הכהן, אלא שהפירות שנגנבו גדלו בשדהו, ובדינו דשמואל קמיפלגי – נחלקו, דאמר שמואל, מן התורה חיטה אחת של תרומה פוטרת את כל חכירי דמר – רבי אית ליה דשמואל, ויכול בעל הפירות לטעון לגב שהיה פוטר את כל הכרי בחיטה אחת, ונמצא שהגב הפסיד לו את כל פירותיו, ולכן חייב להחזיר לו את כל דמי טבלו, ומר – רבי יוסי ברבי יהודה לית ליה דשמואל, אלא סובר שיש שיעור לתרומה, ונמצא שהגב הפסיד לו רק את דמי החולין.

אופן שלישי: ואיכסוף אימא, דכולי עלמא לית להו דשמואל – אינם סוברים כשמואל, ומעיקר הדין הגב פטור מלשלם את דמי התרומה, והכא היינו מעמא דרבי, משום דקנסוהו רבנן לנגב שישלם גם את דמי התרומה, כדי שהגב לא ירוח מגניבתו.

אופן רביעי: ואיכסוף אימא, דכולי עלמא אית להו דשמואל שמן התורה חיטה אחת פוטרת את כל הכרי, ומעיקר הדין חייב הגב לשלם את דמי התרומה, והכא היינו מעמא דרבי יוסי ברבי יהודה, משום דקנסוהו רבנן לבעל הבית, משום דלא איכסוף ליה לשחיה לטיבליה – שלא היה לו להשהות את הפירות כשהם טבל, אלא היה עליו להפריש תרומה מיד. הגמרא חזרת לדון בדברי משנתנו: תנן, המקדש אשה בתרומות, ובמעשרות, ובמקנות כהונה, ובמי חטאת, ובאפר פרה אדומה, תרי זו מקדשת, ואף על פי שהמקדש הוא ישראלי.

מקשה הגמרא: וקמינהו ממשנה אחרת (בכורות כט.), דין הנוטל שקר כדי לדון, כל דיניו שדן בטלים, וכן הנוטל שבר כדי להעיד, עדותו בטלה, וכן הנוטל שבר כדי להזות מי אפר פרה על הטמא, ולקדש – או לתת את אפר הפרה על מים חיים, מימיו שנטל עבורם שבר הם כמי מקדש – מים סרוחים, ואפרו שנטל עבורו שבר הוא כאפר מקלה – סתם אפר הקלוי באש ואין בו חשיבות של אפר פרה. וקשה, שבמשנתנו שנינו שהמקדש אשה במי פרה ואפר פרה, מקודשת, ומבואר שלמי חטאת ואפר חטאת יש שווי ממזני שאפשר ליטול עבורם שבר.

אביי מיישב את הסתירה בין המשניות: אמר אביי, לא קשיא, כאן – במשנתנו, אינו מקדש בשווים, אלא בשכר הקבא – עבור הליכתו לירושלים להביא את האפר, ובשכר מילוי המים, ומקדשה במה שאינו נוטל ממנה שבר עבור זה. וכיון שההבאה והמילוי אינם עצם המצוה, ואינו מחויב לטרוח בזה, מותר ליטול שבר עבור זה. אבל כאן – במשנה בבכורות מדובר בשכר הוצאה וקידוש – שנוטל שבר עבור מעשה ההוצאה, ועבור תנינת המים באפר, שבמעשים אלו אין טירחה, ונמצא שהשכר הוא עבור עצם מעשה המצוה, ואת זה אסור ליטול.

הגמרא מביאה ראיה לחילוק זה: דיקא נמי – כך גם מדויק, דקתני הקא – שבמשנתנו כתוב 'המקדש כמי חטאת ובאפר פרה', ומשמע שהם עדיין אינם מעורבים, ואינם ראויים לטהר טמא מת, וצריך לומר שהשכר הוא עבור הטירחה שבהבאת האפר ומילוי המים, וקתני התם – ובמשנה בבכורות כתוב 'להזות ולקדש', ומשמע שנטל שבר על עצם מעשה המצוה. ושמע מינה שכן הוא הביאור במשניות:

הדרן עלך האיש מקדש

משנתנו עוסקת באשה ששני אנשים רצו לקדשה, או אף עשו בה מעשה קידושין, למי היא מקודשת.

משנה

האומר לחכירו, צא וקדש לי אשה פלונית, והלך השליח וקדשה לעצמו ולא למשלח, הרי היא מקודשת לשני – לשליח. וכן האומר לאשה 'הרי את מקודשת לי' ויחולו הקידושין לאחר שלשים יום, ובא אדם אחר וקדשה בתוך אותם שלשים יום, הרי היא מקודשת לשני ולא לראשון, כיון שעדיין לא חלו קידושיו. וכיון שכך, אם היתה האשה בת ישראל והתקדשה בפעם השניה לבנה, תאכל בתרומה כדין אשת כהן. האומר לאשה 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום', ובא אחר וקדשה בתוך אותם שלשים יום, הרי היא מקודשת ואינה מקודשת – ספק מקודשת לשניהם. ולכן אם אשה זו היא בת ישראל והתקדשה לבנה – שאחר מהם היה כהן, או שהיתה בת כהן והתקדשה לישראל, בשני אופנים אלו לא תאכל בתרומה, ובת ישראל אסורה מחשש שלא חלו קידושיה לכהן ודינה כזרה, ובת כהן אסורה מחשש שחלו קידושיה לישראל, ונאסרה בתרומה:

גמרא

שנינו במשנה: האומר לחכירו צא וקדש לי אשה פלונית, והלך וקדשה לעצמו מקדשת לשני. תנא בתוספתא (יבמות פ"ד ה"ג), מה שעשה השליח עשוי, וחלו קידושיו, אלא שנהג בו מנהג רמאות, בכך שקדשה לעצמו ולא למשלח. מוסיפה הגמרא, וגם תנא דידן רמו לדין זה, ולשון 'הלך' נמי דקתני במשנה יש לפרשה כך, ש'הלך ברמאות'. שואלת הגמרא: מאי שנא הקא, במשנתנו, דקתני לשון האומר 'לחכירו', שמשמעותה שאינו שליח מיוחד לענין זה,

ומאי שנא הנה במשנה לעיל (ג.) דקתני לשון האומר לשלוחו לקדש לו
 אשה במקום פלוני, שאם קידשה במקום אחר אינה מקודשת, ולא האומר
 לחבירו. משיבה הגמרא, הלא רבותא, הלא רבותא, הלא רבותא, הלא רבותא
 רבותא, הלא רבותא, הלא רבותא, הלא רבותא, הלא רבותא, הלא רבותא
 חבירו, כיון דאי תנא לשלוחו, הנה אמיתא שדוקא בשלוחו אם קידשה
 השליח לעצמו הוא דהוה רמא, במבואר לעיל (נח.) כיון דקמכא דעתיה
 דעתו של המשלח סומכת עליו שיקדשנה לו, דכבר המשלח, שבדאי
 עבר לי – יעשה לי את שליחותי, שהרי מיניתיו לשם כך, אבל האומר
 לחבירו, שאם יזמן יתכן שלא יקדשנה, הלא קדשנה, הלא קדשנה, הלא קדשנה
 המשלח שיקדשנה, שהרי יתכן שלא יזמן אצלה, אימא לא ליהו רמא,
 וחידש התנא בלשון חבירו, שאף בזה הוא מכונה רמא. וכן הנה רבותא
 קא משמע לן בלשון שלוחו, כיון דאי תנא לשון האומר לחבירו, הנה
 אמיתא שדוקא בחבירו שלא שלחו במיוחד לקדשה לו הוא דכי קדשה
 במקום אחר אינה מקודשת, כיון דכבר המשלח שחבירו לא מרח ללכת
 למקום אחר ולא מינהו בשליח למקום זה, אבל באומר לשלוחו, דמרח
 לקדשה אף במקום אחר, אימא שמה שאמר לו לקדשה במקום פלוני רק
 מרחא מקום הוא לו היכן היא נמצאת, אך רשאי לקדשה אף במקום
 אחר, קא משמע לן התנא שאף שלוחו אינו יכול לקדשה במקום אחר.
 הגמרא מביאה כמה מעשים הדומים לנידון זה: רבין חסידא איל לקדושי
 ליה איתתא לבריה – הלך לקדש אשה לבנו, וקדשה לנפשיה – קידשה
 לעצמו. מקשה הגמרא, והתניא בברייתא (נח) ששליח שקידש את האשה
 לעצמו מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו מנהג רמאות, ולא יתכן שרבין
 חסידא נהג כך. מתרצת הגמרא, לא יהבנה ניהליה – לא הסכימו לקדשה
 לבנו, ולכן היה רשאי לקדשה לעצמו. מקשה הגמרא, איכע ליה לאודועי
 – היה לו להודיע זאת לבנו תחילה, כדי שלא יחשוד בו. מתרצת הגמרא,
 סבר רבין חסידא, שמא אדעהי וקבי – עד שילך להודיעו ויחזור לקדשה,
 אתא איניש אחרינא מקדש לה – יבוא אדם אחר ויקדשנה, ולכן היה רשאי
 לקדשה מיד.

מביאה הגמרא מעשה נוסף, רבא בר בר חנה יהיב ליה זוזי – נתן מעות
 לרב, ואמר לו ובה ניהלי להאי ארעא – קנה לי קרקע מסוימת, אול –
 הלך רב ובהנה לנפשיה – קנאה לעצמו. מקשה הגמרא, והתניא מה
 שעשה עשוי, אלא שנהג בו מנהג רמאות, ולא יתכן שרב נהג כך.
 מתרצת הגמרא, קרקע זו, בקמא דאלימי הנה ליה – היתה במקום של
 אנשים אלימים שאינם מוכרים קרקע לכל אדם, אמנם לרב, נהגי ביה
 כבוד ומכרו לו, אבל לרבה בר בר חנה, לא נהגי ביה כבוד ולא רצו
 למוכרה לו. מקשה הגמרא, איכע ליה לאודועי – היה רב צריך להודיע
 זאת תחילה לרבה בר בר חנה, שלא יחשוד בו. מתרצת הגמרא, סבר רב,
 אדעהי וקבי – עד שילך להודיעו ויחזור לקנותה, אתא איניש אחרינא וכן
 לה – יבוא אדם אחר ויקנה את הקרקע.

מביאה הגמרא מעשה דומה: רב גידל הנה מהפיד בהתיא ארעא – השתדל
 לקנות קרקע מסוימת, אול רבי אבא, ובהנה – קנאה לעצמו. אול רב גידל,
 קבליה – התלונן ואמר את מעותיו על רבי אבא לרבי יודא, אול רבי יודא,
 וקבליה לרב יצחק נפחא, שהיה רבו של רבי אבא, שיוכיחנה. אמר ליה רב
 יצחק נפחא, הנהני, עד שיעלה אצלנו להקביל פני רבו, כי סליק –
 כשעלה רבי אבא לרגל, אשבכיה – מצאו רב יצחק נפחא, אמר ליה רב יצחק
 נפחא, עני מהפיד בהררד – עוגה, כלומר, משתדל לזכות בה מההפך,
 ופא אדם אחר ונמלה הימנו, מאי – מה דינו של החוטף. אמר ליה רבי אבא,
 נקרא רשע, מפני שיורד לחיי חבירו. שאל אותו רב יצחק נפחא, ואלא מר,
 מאי מקמא עבר הכי – מדוע עשית מעשה דומה לזה, שקנית את השדה
 שהשתדל רב גידל לקנותה. אמר ליה, לא הנה דרענא – לא ידעתי שרב גידל
 רצה לקנותה. אמר לו רב יצחק נפחא, השתא נמי שנודע לך הדבר, ניהנה
 ניהליה מר – תן לו את הקרקע. אמר ליה, וזבני לא מזבנינא – איני רוצה
 למוכרה לרב גידל, כיון דאינא קמיהתיא – כיון שזו הקרקע הראשונה
 שקניתי בחיי, ולא מסמנא מילתא – אין זה סימן יפה לאדם למכור את מקו
 הראשון, אלא אי בעי – אם רצונו של רב גידל לקבלה בנחתה, נישקליה –
 יטלנה. מסיימת הגמרא, רב גידל לא נחית לה – לא ירד לקרקע, משום
 דכתיב (משלי טו כז) ושונוא מתנת יחיה, ורבי אבא לא נחית לה, משום
 דתפיד בה רב גידל, לא מר נחית לה ולא מר נחית לה, ומיתקריא – היו
 מכנים אותה 'ארעא דרבנן' – קרקע החכמים, וזויתה הפך לתלמידים:
 מבואר לעיל (מז.) שאדם שהלוח מעות לאשה אינו יכול לקדשה מעות

אלו, כיון שכבר זכתה בהם בעת ההלואה, ולא קיבלה עתה ממון נוסף. אך
 המפקיד מעות ביד אשה יכול לקדשה בהם כל זמן שהם קיימים, כיון שהיא
 זוכה בהם רק עתה, אך אם הם אבדו אינו יכול לקדשה בהם.
 שנינו במשנה: וכן האומר לאשה התקדשי לי כו' לאחר שלושים יום ובא
 אחר וקידשה בתוך שלושים יום מקודשת לשני:

הגמרא מבררת מה הדין אם לא קידשה אחר בתוך שלושים יום. מבררת
 הגמרא: לא פא אחר וקדשה בתוך אותם שלשים יום, מהו, האם לאחר
 שלושים יום חלו קידושי. אומרת הגמרא, רב ושמאל דאמרי תרניהו –
 אמרו שניהם, מקודשת לאחר שלושים יום, ואף על פי שבאותו זמן כבר
 נתאבלו – נאכלו המעות של הקידושין. מאי מעמא, כיון שהני זוזי – מעות
 אלו, לא למקדש במלכות דמו, שאינה מקודשת, ולא למקדש בפקדון דמו,
 שאם אבד הפקדון קודם הקידושין אינה מקודשת. מבררת הגמרא, לפקדון
 לא דמו, כיון שמעות פקדון שאבדו, ברשותא דמר קא מתאכלי –
 ברשות בעליהם נאכלו, ונמצא שלא קיבלה עתה כלום, ולכן אינה
 מקודשת. ואילו הני – מעות אלו ברשותא דיהה קא מתאכלי – ברשות
 האשה נאכלו, שהרי נתנם לה מתחילה כדי שתקדש לו לאחר שלושים
 יום. למקדש במלכות נמי לא דמו, כיון שמלכות לצורך הוצאה ניהנה,
 שיוציאם הלוה לצרכיו, וכיון שהם של האשה אינו יכול לקדשה בהם, אבל
 הני – מעות אלו, מתחילה בתורת קידושין ובהנה ניהלה – ניתנו לה,
 ונמצא שהמשה בהם בתורת כסף קידושין, שהוא שלה, ולכן אף שעתה
 כבר נאכלו, היא מקודשת.

הגמרא דנה האם האשה יכולה לחזור בה בתוך אותם שלושים יום.
 מסתפקת הגמרא: אדם שקידש אשה לאחר שלושים יום, ולא פא אחר
 וקדשה בינתיים, ונהנה בה האשה בתוך הזמן ואמרה שאינה רוצה
 להתקדש לו, מהו, האם בטלים הקידושין. מביאה הגמרא מחלוקת, רבי
 יוחנן אמר, חוזרת, כיון שאמר וי – בא הדיבור של האשה ומכיל את דיבור
 הבעל שקידשה. ריש לקיש אמר, אינה חוזרת, כיון שלא אתי דיבור
 ומכיל דיבור, וחלים הקידושין. מקשה הגמרא, איתביה רבי יוחנן לריש
 לקיש ממשנה בתרומות (פ"ג מ"ד), אדם שמינה שליח להפריש תרומה
 מפירותיו, וביטל המשלח את השליחות, אם עד שלא הרים השליח בייטל
 המשלח את שליחותו, אין תרומתו של השליח תרומה. אתי הנה, דייבור
 ודיבור הוא – יש כאן רק דיבור של ביטול השליחות כנגד הדיבור של
 המיני, וקא אתי דיבור הביטול ומכיל את דיבור המיני. מתרצת הגמרא,
 שגם ריש לקיש מודה שדיבור מבטל דיבור רגיל, אך שאני דיבור של
 קידושין, שיש עמו נתינת מעות ליד האשה, דכי מעשה דמו – שנתנה זו
 נחשבת כמעשה קטן, אף שלא חלו הקידושין מיד, ולא אתי דיבור האשה
 ומכיל את מעשה הקידושין של הבעל. מקשה הגמרא, איתביה רבי יוחנן
 לריש לקיש, ממשנה בגיטין (לב). השולח גט לאשתו, והגיע הבעל עצמו
 בשליח, או ששלח אחריו שליח, ואמר לו לשליח הראשון גט שנתתי לך
 בטל הוא, הרי זה בטל ואין השליח יכול לגרש בו. ונה נתינת הגט ליד
 השליח, דכי נתינת מעות הקידושין ליד האשה דמי, שהרי בשניהם היה
 מעשה נתינה, ודעין לא חלו הקידושין או הגירושין, וקתני הרי זה בטל,
 ומוכח שדיבור מבטל גם דיבור שהיה עמו מעשה קטן. מתרצת הגמרא,
 הנהם נמי, כל כשה לא מוא גיטא לדה – כל זמן שלא בא הגט ליד
 האשה, כיון שלא נעשה מעשה הגירושין אין הנתינה לשליח נחשבת אפילו
 כמעשה קטן, ודיבור ודיבור הוא – יש כאן רק דיבור של מיני השליח
 ודיבור של ביטול, ואתי דיבור הביטול ומכיל את דיבור המיני, אבל
 בקידושין לאחר שלושים נחשבת נתינת הכסף כמעשה קטן, כיון שעל ידו
 חלים הקידושין לאחר שלושים יום ללא מעשה נוסף, ואין דיבור האשה
 יכול לבטלו.

מבואר בחולין (כה.) שאין כלי מקבל טומאה אלא אם כן נגמרה מלאכתו,
 דעת בעלי השתמש בו כמו שהוא, אך אם בדעתו להוסיף ולתקנו
 וליפוטו אינו מקבל טומאה, אף אם אפשר להשתמש בו.
 מקשה הגמרא: איתביה ריש לקיש לרבי יוחנן, ממשנה בבבלי (פכ"ה
 מ"ט) כל הכלים שניתן לתקנם וליפוטם עוד, וידעין ליד קבלת טומאתן
 – חל עליהם שם כלי המקבל טומאה, במחשבה בלבד, אם החליט בעל
 הבית להשתמש בהם כמו שהם, ואין עולים מיד קבלת טומאתן, כלומר
 לאחר שחל עליהם שם כלי המקבל טומאה, אין שם זה מתבטל אלא
 בשינוי מעשה – שישנה בעל הבית את הכלי על ידי מעשה בפועל, כגון
 שיתחיל לתקנו וליפוטו.

קידושין. פרק שלישי – האומר לחבירו דף נט עמוד א – מתוך מהדורת טובי'ס צט

תוספות

רש"י

לְקַדְּשִׁי אֵתְּמָא לְבִרְיָהּ. וּמִיָּדִי דְאַרְצֵי אֲרָצִי קָמִיָּה וְשִׁתִּיק דְּלִשְׁנֵיָּה שְׁלִיחַ
אָמַר לְעִיל (דף סט) דְּלֵא חֲצִיף אֲנִישׁ דְּמִשְׁוֹ אָבִיו שְׁלִיחַ אָבִל הָכָא
דְּאַרְצֵי אֲרָצִי וְשִׁתִּיק אֵיכָא לְמִימַר דְּסִמְיָר עָלֵיהּ: עֲנִי הַמְּהַפֵּךְ בְּחֶרֶדָה וְכֹא
אֲחֵר וְנִטְלָה כּו'. פ"י בְּקוֹנְטֵרֶס דְּמִיָּרִי בְּחֶרֶדָה שֶׁל הַפֶּקֶר וְקִשָּׁה מִזֵּאת דִּתְּנָן בְּשֵׁנִים
אוֹחֲזִין (פ"ט דף ט) רָאָה אֶת הַמְּצִיאָה וְנָפַל לוֹ

עָלֶיהָ אוֹ שְׁפִירֵשׁ שְׁלִיחָה עָלֶיהָ וְכֹא אֲחֵר
וְנִטְלָה חֲרִי הָיָה שֶׁלּוֹ וְכֵן הָא דְקָאָמַר הֵם
מִי שְׁלִיקֵט מִקְצַת הַפָּהָה וּפִירֵשׁ שְׁלִיחָה
עָלֶיהָ מִעֲבִירִים אוֹתוֹ הֵימָּנָה וְאָמַי עֲנִי
מִהַפֵּךְ בְּחֶרֶדָה הוּא וְאָמַר ר"ת דְּאִיסוֹר
דְּמִהַפֵּךְ דְּנָקֵט הָכָא לֹא שִׁיךְ אֵלָּא דְּוָקָא
בְּשִׁרְצָה הָעֲנִי לְחִרְיָה בְּשִׁכְרוֹת אוֹ
בְּשִׁרְצָה לְקוֹנוֹת דְּכֵר אֶדָּה וְחִבְרִיו מִקְדִּים
וְקוֹנָה וְחִי דוֹמִיָּא דְּרִב גִּידֵל וּמִשְׁ"ה קָאָמַר
דְּנָקֵט רָשָׁע כִּי לְמָה מַחְזֹר עַל זֹאת שְׁטָרָה
בְּה חִבְרִיו יִלֵּךְ וְיִשְׁתַּכֵּר בְּמָקוֹם אֲחֵר אָבִל
אִם הֵיחָדָה הַחֶרֶדָה דְּהַפֵּקֶר לִכְּאִיסוֹר
שָׂאֵם לֹא זָכָה בְּזֹאת לֹא יִמְצָא אֲחֵרָת
וּמִיָּדִי קִשָּׁה מִהֵיחָא דְּפָרֵק לֹא יִחְפּוֹר (פ"ז
דף סט) דְּקָאָמַר הֵתֵם מִרְחִיקִין מִן דְּהִיג בְּמֵלָא
רִיצַת דְּהִיג אַע"פ שְׁהוּא שֶׁל הַפֶּקֶר וְנִרְאָה
דְּהֵתֵם הֵינֵן טַעְמָא מִפְּנֵי שְׁהוּא יוֹרֵד
לְאִמְנָתָהּ פִּי הֵיחָא דְּקָאָמַר הֵתֵם (סס) הָיָה
בִּר מְבֹאֶה דְּאוּקִי רִיתָא וְאָתָא בִּר מְבֹאֶה
וְאוּקִי בְּהִיָּה מִצִּי לְעֹבְבִי עָלֶיהָ דְּקָאָמַר
לִיה דְּקָא פִּסְקֵת לְחִיּוּתָא וְעוֹד אָמַר רְבִינִי
מֵאִיר אָבִיו שֶׁל ר"ת דְּמִיָּרִי בְּדָג מֵת שֶׁכֵּן
דְּרִךְ הַדִּיּוּגִים לְהִשִּׁים בְּמַצּוֹדוֹת דָּג מֵת
וְהַדִּיּוּגִים מִתְּאֶסְפִּים שֶׁם סָבִיב אוֹתוֹ הִיג
וְכִיּוֹן שְׁנָה פִירֵשׁ מַצּוֹדוֹת תַּחֲלִיל וְע"י
מַעֲשֵׂה שְׁעָשָׂה זֶה מִתְּאֶסְפִּים שֶׁם סָבִיב
וְדֵאִי אִם הָיָה חֲבִירוֹ פּוֹרֵשׁ הָיָה כְּאִילוֹ גּוֹזֵל
לוֹ חֵבֹל לֹאֹמֵר לוֹ תוֹכֵל לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּמָקוֹם
אֲחֵר וּנְכַאֵן נִרְאָה לְמַהֲרִי יִצְחָק שְׂאִסוֹר
לְמַלְמֵד לְהַשְׁכִּיר עֲצֻמָּה לְכַעַל הַבֵּית שִׁשׁ
לוֹ מַלְמֵד אֲחֵר בְּבֵיתוֹ כֹּל זֶמֶן שֶׁהַמַּלְמֵד
בְּבֵיתוֹ שְׂמַאֲחֵר שְׁהוּא שְׁכִיר שֶׁם יִלֵּךְ
הַמַּלְמֵד בְּמָקוֹם אֲחֵר לְהַשְׁתַּכֵּר שֶׁם אִם לֹא
שִׂימַר בַּעַ"ב דְּאִין רָצוֹנוֹ לְעַבֵּד הַמַּלְמֵד
שֶׁלּוֹ אָבִל אִם שְׁכֵר בַּעַ"ב מַלְמֵד אֶחָד
יָכוֹל בַּע"ה אֲחֵר לְשַׁכּוֹר אוֹתוֹ מַלְמֵד עֲצֻמָּה
וְאִינוּ יָכוֹל לֹאֹמֵר לוֹ הַבַּעַ"ב לֵךְ וּשְׁכּוֹר
מַלְמֵד אֲחֵר דְּנִימָא לִיה אֵין רָצוֹנִי אֵלָּא
לְזֶה שְׁחִירִי בְּמִדּוּמָה לִי שְׁנָה יִלְמוֹד בְּנִי יִפֹּה
מִמְלָמֵד אֲחֵר:

מיד

קָא מִתְּאֶכְלִי לְמַלְוָה נָמִי לֹא דְמוּ מַלְוָה לְהוֹצָאָה נִתְּנָה הֵינִי בְּתוֹרַת קִידוּשִׁין יִהְיֶינּוּ יִהְיֶה לֹא
כֹּא אֲחֵר וְקִידוּשָׁה וְחֹזְרָה בְּה מַהוּ ר' יוֹחֲנָן אָמַר חֹזְרָת אֵתִי דִּיבּוֹר וּמִכְּבֹּל דִּיבּוֹר רִישׁ לְקִישׁ אָמַר
אֵינָה חֹזְרָת לֹא אֵתִי דִּיבּוֹר וּמִכְּבֹּל דִּיבּוֹר אֵינִיבִיהָ ר' יוֹחֲנָן לְרִישׁ לְקִישׁ בִּיטָל אִם עַד שְׁלֹא תֵרַם
בִּיטָל אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְהָא הָכָא דִּיבּוֹר וְדִיבּוֹר הוּא וְקָאֵתִי דִּיבּוֹר וּמִכְּבֹּל דִּיבּוֹר שְׁאֵין נִתְּיַת
מַעוֹת לִיד אִשָּׁה דְּכִי מַעֲשֵׂה דְמוּ וְלֹא אֵתִי דִּיבּוֹר וּמִכְּבֹּל מַעֲשֵׂה אֵינִיבִיהָ הַשּׁוֹלֵחַ גַּם לֹאֲשֵׁתוֹ
וְהִגִּיעַ בְּשִׁלְחָה אוֹ שְׁשִׁלַּח אַחֲרָיו שְׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ גַּם שְׁנַתִּי לֵךְ בְּטָל הוּא חֲרִי זֶה בְּטָל וְהָא נִתְּיַת
גַּם לִיד שְׁלִיחַ דְּכִי נִתְּיַת מַעוֹת לִיד אִשָּׁה דְּמִי וְקָתְנִי חֲרִי זֶה בְּטָל הֵתֵם נָמִי כָּל כְּמָה דְּלֹא מְטָא
גִּיטָא לִידֵּה דִּיבּוֹר וְדִיבּוֹר הוּא אֵתִי דִּיבּוֹר וּמִכְּבֹּל דִּיבּוֹר אֵינִיבִיהָ ר"ל לר' יוֹחֲנָן כָּל הַכֵּלִים יוֹדִין
לִידִי טוֹמָאֲתָן בְּמַחְשָׁבָה וְאֵין עוֹלִים מִיָּדִי טוֹמָאֲתָן אֵלָּא בְּשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה

מעשה

יְקַבְּלוּ טוֹמָאָה אֵין עוֹלִין מִתּוֹרַת קְבֵלַת טוֹמָאָה שְׁחִירִי בְּמַחְשָׁבָה זֶה אֵלָּא בְּשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה עַד שִׁתְּחִיל לְשׁוֹף לְשַׁבֵּץ וְלִגְרָה:
מעשה

גַּם/ וּמֵאִי שְׁנָא הֵתֵם. בְּפִי הָאִישׁ מִקְדָּשׁ: דְּקָתְנִי הָאוֹמֵר לְשִׁלּוּחוֹ. צָא וְקִדְּשׁ לִי
אִשָּׁה פְּלוֹנִית בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְהִלֵּךְ וְקִדְּשָׁה בְּמָקוֹם אֲחֵר אֵינָה מִקְדָּשֶׁת מֵאִי שְׁנָא
הֵתֵם דְּנָקֵט לְשׁוֹן שְׁלִיחָתוֹ שְׁשִׁלּוּחוֹ לְשֶׁם כֵּךְ וְהָכָא נָקֵט חֲבִירוֹ שְׁלֹא שְׁלַחוֹ לְשֶׁם כֵּךְ
אֵלָּא אִם יוֹדֵמִן לוֹ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי דְּרִיךְ אֵצְלָה: דְּסָבֵר. הָאִי מִשְׁלַח לֹא טָרַח הָאִי

שְׁלִיחַ לְבִקְשָׁה לִי בְּמָקוֹם אֲחֵר וְלֹא טָמְכָה
דַּעֲתִיה לְשׁוֹנִיה שְׁלִיחַ אֵלָּא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם:
מִרְאָה מָקוֹם הוּא לוֹ. אִם תִּמְצָאָנָה שֶׁם
קִדְּשָׁה לִי שֶׁם וְאֵינִי מִטְרִיחַךְ לְמָקוֹם אֲחֵר
וּמִיָּדִי אִם עֵבֶד עֵבֶד: לֹא יִהְיֶה לִי נִיחָלִיה.
לֹא רָצוֹ לִיתְנָה לְצוּרָה בְּנִי וּמִקְשִׁינִן אֵיכָּע
לִיה לְאוֹדוּעִיָּה. לְהוֹצִיא עֲצֻמָּה מִן מִנְהָ
רְמָאוֹת: בְּאִנָּא דְּאֵלִימִי. בְּקִעָה שֶׁל בַּעֲלִי
וְיוֹעַ הֵיחָדָה וְלֹא יִתְּנוּ לְכָל אָדָם לְקוֹנוֹת
קִרְקַע אֵצְלָם: מִהַפֵּךְ בְּהֵיחָא אֲרָעָא. מַחְזֹר
עָלֶיהָ לְקוֹנוֹתָה: כְּבִלְיָה. קָבֵל עָלֶיהָ סִיפֵר
דְּכִרִי צַעֲקוֹתָ לר' יוֹרָא: לְרִגֵּל. בְּשִׁדּוּרִשִׁין
בְּהַכְלוֹת הִרְגֵּל הָיָה מִקְבָּלִין פְּנֵי הָרִב: עֲנִי
הַמְּהַפֵּךְ בְּחֶרֶדָה. מַחְזֹר אֲחֵרָה לְזוֹנוֹת בְּה
מִן הַהַפֵּקֶר אוֹ שְׁתַּנְּבֵה לוֹ בַּעַל הַבֵּית: נִקְרָא
רָשָׁע. שִׁיּוֹר לְחִי בְּחִירָה: לֹא הָיָה דְּעֵנָא.
שְׁרֵב גִּידֵל מִתְּעַסֵּק בְּה: דְּאֲרָעָא כְּמִיָּתָא.
זֶה הָיָה לִי רִאשׁוֹנָה שְׁלִקְחָתִי מַעוֹלָם: וְלֹא
כְּסִמְנָא מִיָּתָא. אֵינָה סִימֵן טוֹב שִׁימְכוֹר
אָדָם מִקְחוֹ הִרְאשׁוֹן: אֲרָעָא דְּרִבְנָן. הַפֶּקֶר
לְחַמְלִמִּדִּים: וְאָע"פ שְׁנַתְּאֶכְלוּ הַמַּעֲשִׂוֹת.
בְּתוֹךְ ל' יוֹם דְּכִי בַעַל קִידוּשִׁין לְמַחֲלָל
לִיתְנִיָּהוּ לְמַעוֹת אַפ"ה חִיָּלִי: לֹא לְמַלְוָה
דְּמוּ. דְּנִימָא הַמְּקִדָּשׁ בְּמַלְוָה אֵינָה מִקְדָּשֶׁת:
וְלֹא לְפִקְדוֹן דְּמוּ. דְּנִימָא אִם לֹא נִשְׁתִּיר
בְּה שְׁנָה פְּרוּטָה אֵינָה מִקְדָּשֶׁת כְּדָאָמַר
בְּהֵאִישׁ מִקְדָּשׁ (פס"ד דף סז) הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּפִקְדוֹן
וְהִלְכָה וּנְצָאָתָה שְׁנֻבָּב אוֹ שְׁנָאָבֵד אִם
נִשְׁתִּיר בִּי שְׁנָה פְּרוּטָה מִקְדָּשֶׁת כּו':
לְהוֹצִיאָה נִתְּנָה. מִקְמִי דְּנִתְּחִלִי קִידוּשִׁין
וְכִי אָמַר לִיה הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּה לֹא דִידִיָּה הָיָה
וְלֹא מִיָּדִי יִהְיֶה לִיה אָבִל אֵלּוֹ אִם נִתְּנָה לִיה
לְהוֹצִיאָה אֵלָּא ע"מ שְׁתַּתְּקִדָּשׁ בְּהָן וְלִהְיֶה כִי
אָבִלָה דִּידֵה אֲחֵרָה וְכִי מְטָא וּמָנָא מִקְדָּשׁ:
וְחֹזְרָה בְּה. בְּתוֹךְ ל' אִמְרָה אִי אִפְשִׁי בְּהָן:
בִּיטָל אִם עַד שְׁלֹא תֵרַם בִּיטָל. הָאוֹמֵר
לְשִׁלּוּחוֹ צָא וְתוֹרֵם וְחֹזֵר וּבְטָלוּ מַלְהוּתוֹ
שְׁלַחוֹ אוֹ בְּפָנָיו אוֹ שְׁלֹא בְּפָנָיו: דְּכִי מַעֲשֵׂה
דְּמוּ. וְאָע"פ שְׁלֹא חָלוּ מִיָּד הָיָה מַעֲשֵׂה
מִיָּהָ לְחוֹל אֲחֵר שְׁלִשִׁים וְהָא דְּקָרִי לִיה
דִּיבּוֹר מַשׁוֹם דְּלֹא מַעֲשֵׂה מִפְּשָׁה הוּא: וְהִגִּיעַ
בְּשִׁלְחָה. רְבֹחָתָא אֲשִׁמוּעִין אַע"פ שְׁלֹא רָצָא
אַחֲרָיו לְשֶׁם כֵּךְ אֵלָּא שְׁפָעָה בּוֹ וְאָמַר לוֹ חֲרִי
בְטָל וְלֹא אֲמַרְיָן לְצַעֲרִי בְּעִלְמָא קָא מְכִין
וְכִי מוֹפְרֶשֶׁת בְּפִי הַשּׁוֹלֵחַ: כָּל כְּמָה דְּלֹא
מְטָא גִיטָא. לִיד הָאִשָּׁה לֹא מִיָּדִי הוּא:
יּוֹדִין לִיד טוֹמָאָה בְּמַחְשָׁבָה. בְּגוֹן גּוֹלָמִי
כֵּלִים דְּאָמַר בְּהַכֵּל שׁוֹטְטִין (וחו"ן דף סז) כָּל
שְׁעִתִּיד לְשׁוֹף לְשַׁבֵּץ וְלִגְרָה וְאָמַר הֵתֵם
דְּאִמְתִּי חֶסְרוֹן מִלְּאכָה הוּא וְטוֹהוֹרִים וְאִם
חֹשֶׁב עָלֶיהָ שְׁלֹא לְשׁוֹף וְשִׁלָּא לְשַׁבֵּץ
הִבְיָאתוּ מַחְשָׁבָה זֶה לִידִי גִמַּר מִלְּאכָה מִכָּאֵן
וְלִהְבָּא: וְאֵין עוֹלִין מִטּוֹמָאֲתָן. מִשְׁקַבְלוֹתָ:
אֵלָּא בְּשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה. שְׁעִשָּׂה בְּה מַעֲשֵׂה
לְקַלְקֵלִם שִׁשְׁבָּרִם אוֹ יִקְבֹּם וְכֵן עַד שְׁלֹא

קידושין. פרק שלישי - האומר לחבירו דף נט עמוד ב - מתוך מהדורת טובי'ס

רש"י

תוספות

מיד מחשבה מיהא תפיק. תימא ליפרוך נמי גבי תרומה לעיל לר"י דקאמר
אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה אבל אם משתתם ביטל
תרומתו תרומה ואפילו תרם השליח במחשבה דהא תרומה נישלת באומר
ומחשבה אלמא לא אתי דיבור ומבטל דיבור ו"ל דמחשבה דתרומה ה"ה יודע

דכמעשה דמי דכתיב (ומכלה יח) ונחשב לכם
והיו כאילו תרם בידים ואפילו מעשה אינו
מוציא אפילו תרם אח"כ כר"י אחר
מחשבת השליח אבל גבי טומאה אין
המחשבה מטמאתו אבל מביתו ליד
תורת קבלת טומאה ואותה הבאה יכולה
להתבטל דהכל מודים דע"י המעשה
מתבטלת אי"ת תתבטל על ידי מחשבה:
לא קודשה עצמה חזרה בה מהו. נראה
לפרש וחוזה בה בלא אמירתה לשליח
דאי אמרה לשליח אין רצוני שתקדשני
פשיטא דאינה מקודשת דאטו משום
דאמרה לו תהיה לי שליח לקדשני לא
מצי' חזרת:

אם ביטל עד שלא תרם בו. ה"א לא
משני בדלעיל שאני נתינת מעות
לד' האשה דכמעשה דמי היינו משום
דה"א ליכא נתינת מעות אלא דיבור לבד:
מתורת גט לא בטליה. פ"י דמסקתא
אינו מתכוין לבטל אלא השליח ולפי זה
אם אמר בפירוש אני מבטל הגט עצמו
שהוא בטול ופסול לגרש בו ובפרק
השולח (ויטין דף כג.) גריס גיטא גופיה מי קא
בטל משמע שאין הגט מתבטל וצריך
לפרש אתה סבור שהגט יכול ליפסל
בביטול ולא היא דהרי הוא כמו מעות
שאין מתבטלות דמאחר דהגט כתוב
בהלכתו אינו יכול לבטלו ואם יצרה יחזור
ויגרש בו:

וקרינן כי יותן הא כיצד כי יותן דומיא דיתן מה יתן דניחא ליה אף יותן נמי דניחא ליה איתביה
רבי יוחנן לר"ל השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי
לך בטל הוא הרי זה בטל תיובתא דר"ל תיובתא והילכתא כוותיה דר"י ואפילו בקמייתא ואע"ג
דאיכא למימר שאני נתינת מעות לד' אשה דכמעשה דמי אפילו הכי אתי דיבור ומבטל דיבור
קשיא הילכתא אהילכתא אמרת הילכתא כרבי יוחנן וקיימא לן הילכתא כרב נחמן דאיבעיא
להו מהו שיחזור ויגרש בו רב נחמן אמר חוזר ומגרש בו רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו
וקיימא לן הילכתא כוותיה דרב נחמן נהי דבמליה מתורת שליח מתורת גט לא בפליה: מקודשת
לשני: אמר רב מקודשת לשני לעולם ושמואל אמר מקודשת לשני עד ל' יום לאחר ל' יום
פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון יתיב רב חסדא וקא קשיא ליה קידושי שני כמאי פקעי
אמר ליה רב יוסף מר ארשא מתני לה וקשיא ליה רב יהודה אפיפא מתני לה ולא קשיא ליה
מעבשיו ולאחר שלשים יום וכו' אמר רב מקודשת ואינה מקודשת לעולם ושמואל אמר
מקודשת ואינה מקודשת אלא עד ל' יום לאחר ל' פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון לרב
מספקא ליה אי תנאה הואי אי חזרה הואי לשמואל פשיטא ליה דתנאה הואי ובפלוגתא דהני
תנאי דתנאי מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דכרי חכמים רבי אומר כזה גט וגמרא רב הלכה
כרבנן וגמרא שמואל הלכה כרבי צריכא דאילו אמר רב הלכה כרבנן הוה אמינא התם דלרחוקה
קאתי אבל הכא דלקרובה קאתי אימא מודה ליה לשמואל דתנאה הואי ואי אמר שמואל
הלכה כרבי הוה אמינא התם הוא דאין גט לאחר מיתה אבל הכא דיש קידושין לאחר ל'
אימא מודי ליה לרב צריכא אמר אב"י ולמעמיה דרב פא אחד ואמר לה הרי את מקודשת לי
מעבשיו ולאחר ל' יום ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעבשיו ולאחר עשרים יום

קמשמע לן: ולמעמיה דרב. דמסקתא ליה בחזרה ותנאה בא אחר ואמר מעבשיו ולאחר שלשים ובא אחר ואמר מעבשיו ולאחר עשרים שכלו של שני בתוך של
ראשון ואם דראשון חזרה הוה להו דשני קידושין דהא ראשון חזר ביה ממעבשיו:

מעשה מוציא מיד מעשה. התחיל לשוף ביטל מהם תורת גמר מלאכה לשם
כלי בין שער להו ע"י מעשה שהחליקו וגילה דעתו שאין מחוסרין עוד תיקון בין
שער להו ע"י מחשבה: **מחשבה אינה מוציאה**. חישב עליהן לשוף לשבץ אחר
שחישוב עליהן שלא לשוף שלא לשבץ אין יוצאין מידי מחשבתן הראשונה: **דכי**
מעשה רמא. דרחמנא קרייה מעשה

דכתיב כי יתן והיינו בידים ואע"ג דמחשבה
בעלמא הוא דאפילו נפלו ממילא וניחא
ליה הוי הכשר ומיקרי כי יותן: **להא**
שמעתתא. דרבי יוחנן וריש לקיש: וכן
היא שנתנה בו. משנה היא לקמן בפ'
בתרא: וחוזה בה. בין בפני שליח בין שלא
בפני: **אינה חוזרת**. ולקמן מותבין ליה
מהא דהשולח גט: **ואפילו בקמייתא**. גבי
מתני' לא בא אחר וקדשה חזרה בה קיל
הילכתא כר' יוחנן דאיתי דיבור ומבטל
דיבור: מהו שיחזור ויגרש בו. גט לאחר
שאמר לשליח גט שנתתי לך בטל הוא:
לעולם. אין בטלן לאחר ל' שחרי ניתן לה
זמן לחול בתוך ל' שיהו כולן פגומין
מקדושי ראשון: **ושמואל אמר בו**. לקמן
פריך עלה רב חסדא: **מר ארשא**. דמתני'
דלא אמר מעבשיו מתני לה לך פלוגתא
וגמרא הכי קשיא ליה למר מאי דקשיא
ליה: **מקודשת ואינה מקודשת לעולם**.
ואפילו לאחר שלשים עומדת כספק קידושי
שניהם ואסורה לשניהם בלא גט האחד
בדמפרש טעמא לקמן: **ושמואל אמר**.
אינה בספקא אלא עד שלשים יום שמו
ימות הראשון ולא יגמרו הקדושין ונמצאו
קדושי שני חיילי למפרש: **מספקא ליה**.
האי לאחר שלשים אי תנאה הוי אם לא
אחזרי ב' בתוך ל' הוי קדושין מעבשיו: **אי**
חזרה הוי. מפואי דקאמר מעבשיו וקאמר
איני אומר מעבשיו אלא התקדשי לי לאחר
ל' הילכך לעולם היא בספקא דאי הוי
תנאה קידושי ראשון חיילי קידושי שני לא
חיילי ואם חזרה הוי קידושי שני חיילי

קידושי ראשון לא חיילי: **לשמואל פשיטא**
ליה דתנאה הוי. הילכך כל ל' יום הוא
קידושין תלזין שמואל יחזור בו מל' ואלילך
גמרא: **גט ואינו גט**. מספקא ליה האי
ולאחר מיתה אי הוי תנאה מהיום וינהי גט
אם אמות ולכשימות נמצא גט למפרע
מאותו יום אי חזרה הוי וחזר בו ממיהם
ואמר זה גיטך לאחר מיתה ולא אמר כלום
דאין גט לאחר מיתה דכיון דמית היכי
מגרש: **כזה גט**. דתנאה הוי: **התם**. הוא
דאיכא לספקוי ולמימר חזרה הוי משום
דלרחוקה אתי וקשה בעיניו לרחוקה
ולגרשה ולכ"י הדר ביה ממעבשיו אבל
הכא דלקרובה קאמר כל מה דמצוי לקרובה
מקרב לה וכו' אמר לאחר שלשים לא הדר
ביה ממעבשיו: **התם**. הוא דאמר תנאה
הוא ולא חזרה דאדם יודע דאין גט לאחר
מיתה ומידי דכדי לא עביד איניש דאמר:
אבל הכא. דיש קדושין לאחר ל' יום אם
לא קדשה אחר בנתיים אימא וליקמא הוי
חזרה דלא רצה לקדשה מעבשיו שמו
דעתו על אחרת וימלך בתוך שלשים יום
ובא

דמסקתא ליה בחזרה ותנאה בא אחר ואמר מעבשיו ולאחר עשרים שכלו של שני בתוך של

קידושין דף נט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש)

אמר, אינו חוזר ומגרש בו, וכן יקרא לו בגיטין (לב) שהילכתא כותיה דרב
נחמן, והבינה הגמרא שטעמו הוא כיון שאין דיבור מבטל דיבור. מתרצת
הגמרא, שאין טעמו של רב נחמן משום שאין דיבור מבטל דיבור, אלא נהי
דבפליה מתורת שליח – אף שביטל את שליחותו לגרשה, אבל את הגט
עצמו מתורת גט לא בפליה, ולכן אפשר לגרש בו;
שנינו במשנה (נח): האומר לאשה הרי את מקדשת לי לאחר שלשים יום,
ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום, מקודשת לשני;
הגמרא מביאה מחלוקת בבאור הדין: אמר רב, מה ששנינו שמקודשת
לשני, היינו לעולם, כיון שקידשה לפני שחלו קידושי הראשון. ושמא
אמר, מקודשת לשני רק עד סוף שלשים יום, ולאחר שלשים יום פקעי –
פוקעים, מתבטלים קידושי השני, ונקמר – חלים לגמרי קידושי הראשון.
מקשה הגמרא, ותיב רב חסדא, וקא קשיא ליה על דברי שמואל, קידושי
השני פקעי – כיצד הם מתבטלים, והרי קידשה לפני שחלו קידושי
הראשון. מביאה הגמרא ביאור אחר במחלוקת רב ושמואל, אמר רב
יוסף לרב חסדא, קר ארישא מתני לה – מר שונה את מחלוקתם לגבי
הרישא ולכן קשיא ליה קושיא זו, ואילו רב יהודה, אסיפא מתני לה, ולא
קשיא ליה קושייתך. מבארת הגמרא, שנינו בסופא, האומר לאשה הרי את
מקדשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום וכו', אם בא אחר וקידשה בתוך
שלשים יום, 'מקדשת ואינה מקודשת', כלומר ספק מקודשת, ובוה נחלק,
אמר רב, 'מקודשת ואינה מקודשת' לעולם. ושמא לאמר, 'מקודשת
ואינה מקודשת' אלא עד סוף שלשים יום, כיון שיתכן שימות הראשון
ויחלו קידושי השני, אך לאחר שלשים יום, פקעי בודאות קידושי השני,
ונקמר – חלים לגמרי קידושי הראשון. מבארת הגמרא, לרב כספקא ליה
– בהסתפק לגבי לשון 'מעכשיו ולאחר שלשים יום' שאמר הראשון, אי
לשון 'תנאיה' הוא, וכאילו קידשה בתנאי שלא יחזור בו באותם ימים,
וממילא אם לא חלזר בו חלו קידושי לגמרי, אי לשון 'חזרה' הוא, שחזר
בו ממה שקידשה 'מעכשיו', ורצונו לקדשה רק 'לאחר שלשים יום',
וממילא יכול השני לקדשה בינתיים, וכיון שיש ספק בלשונו הרי היא ספק
מקודשת לשניהם לעולם. ולשמואל, פשיטא ליה דלשון זו תנאיה הוא,
וקידשה בתנאי שלא יחזור בו, ולכן רק בתוך הזמן היא ספק מקודשת, שמא
יחזור בו הראשון ויחלו קידושי השני, אך לאחר שלשים יום ולא חזר בו,
חלו קידושי לגמרי.
הגמרא תולה את מחלוקת רב ושמואל במחלוקת תנאים: ומחלוקתם תלויה
בפלוניא דהני תנאי, דתניא בתוספתא (גיטין פ"ה ג'). הנותן לאשתו גט
ואומר לה 'הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה' הרי זה גט ואינו גט – ספק
גט, דברי חכמים. רבי אומר, כוה, גט – גט כזה הוא כשר. והיינו כיון
שחכמים הסתפקו כספיקו של רב, האם כוונתו לגרשה בתנאי שימות,
וממילא כשמת חל הגט למפרע, או שחזר בו מלשון 'מהיום' ורצונו לגרשה
לאחר מיתה, וכיון שאין מת יכול לגרש אינה מגורשת. ואילו דעת רבי
כסברת שמואל שבודאי כוונתו לגרשה בתנאי שימות, ולכן כשמת חל הגט
למפרע. מקשה הגמרא, אם כן למה נחלקו רב ושמואל לגבי משנתנו,
ונימא רב רב ר' הלל ברבי, ונימא שמואל ר' הלל ברבי, ומוכן
שכשם שנחלקו בגירושין יחלקו בקידושין. מתרצת הגמרא, צריכא,
הוצרכו לפרש את מחלוקתם בקידושין, כיון דאילו אמר רב 'הלל
ברבי', הוה אמינא שרק היתכן יתכן שהתכוון לחזור בו ולגרשה לאחר
מיתה, כיון דלרחוקה קאמי – הוא בא לגרשה ולהרחיקה, ורצונו לדחות
זאת, אבל חקא דלקרובה קאמי – שבא לקדשה ולקרבה אליו, אימא שרב
מודה ליה לשמואל, דתנאיה הוא, וכונתו לקדשה כבר מעכשיו ובתנאי
שלא יחזור בו. וכן אי אמר שמואל 'הלל ברבי', הוה אמינא שרק היתכן
הוא שאמר שמואל שכונתו לתנאי ולא לחזור בו ולומר שתתגרש לאחר
מיתה, כיון דאין גט חל לאחר מיתה, ואין אדם אומר דבר שלא יכול
להתקיים, אבל חקא דיש קידושין לאחר שלשים יום, אימא ששמואל מודי
לית לרב שיש ספק, ויתכן שכונתו לחזור בו ולקדשה רק לאחר שלשים
יום, צריכא, לכן הוצרכו לחלוק בפירוש לענין קידושין.
הגמרא מביאה דין נוסף העולה מדעת רב: אמר אביי, ולשמיה דרב שיש
ספק בלשון מעכשיו ולאחר זמן אם כוונתו לתנאי או לחזרה, אם בא אחר
ואמר לה 'הרי את מקדשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום', ובא אחר
ואמר לה 'הרי את מקדשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום',

מוסיפה המשנה, מעשה שנעשה בבלי מוציא בין מיד מעשה ובין מיד
מחשבה שהחשיבוהו כבלי גמור, אבל מחשבה לבטלו מתורת כלי אין
מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה שהחשיבוהו כבלי גמור. וקשה,
בשילמא מחשבה מיד מעשה לא מפקח – אינה מוציאה, כיון דלא אתי
דיבור ומבטל מעשה, ואין מחשבה עדיפה מדיבור, אלא מחשבה מיד
מחשבה מיהא תפיק – מכל מקום תוציא, כשם שלרבי יוחנן דיבור מבטל
דיבור. מתרצת הגמרא, שאני מחשבה דטומאה, דבי מעשה דמי – דינה
כמעשה, וברב פפא, דרב פפא רמי – הקשה סתירה, בפסוק המלמד
שפירות מקבלים טומאה רק אם נרטבו אחרי שנתלשו נאמר (ויקרא יא לח)
וכי יתן מים על זרע, וכתב 'כי יתן', ולא 'יתן', באופן שאפשר לקרוא
'יתן', כלומר בכוונה, וקרינן 'כי יתן', והיינו נתנה מאלה, הא ביצר, אלא
יש לדרוש, 'כי יותן' – נתנה מאלה מועילה רק אם היא דומה 'כי יתן',
והיינו מה 'יתן' משמעותו דניחא ליה בנתינה, אף 'יתן' דניחא ליה, נמצא
שמחשבתו שהוא רוצה בנתינה זו נחשבת כנתינה בידים, ומוכח שמחשבה
המכשירה לקבל טומאה דינה כמעשה.
הגמרא מביאה לשון אחרת במחלוקת זו: רב וזיד מתני להא שמעתתא
אהא – שונה את מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש על המשנה לקמן (עט). וכן
היא – אשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה, והלכה היא לקדשה את
עצמה לאדם אחר, אם הקידושין שלה קרמו, קידושיה קידושין, ואם
הקידושין של שלוחה קרמו, אין קידושיה קידושין. ובוה נחלקו, אם לא
קדשה את עצמה לאחר, וחזרה בה ממניו השליח, מהו, רבי יוחנן אמר,
חוזרה, וריש לקיש אמר, אינה חוזרת, מבארת הגמרא. רבי יוחנן אמר
חוזרת, כיון שאני דיבור האשה ומבטל את דיבור מינו השליח, כיון שאין
עמו מעשה כלל, וריש לקיש אמר אינה חוזרת, כיון שלא אתי דיבור
ומבטל דיבור, אף שלא היה עמו שום מעשה.
מקשה הגמרא: איתבייה רבי יוחנן לריש לקיש ממשנה בתרומות (פ"ג
מ"ד). הממנה שליח להפריש תרומה מפירותיו, וביטל את השליחות, אם
עד שלא תרם השליח ביטל, אין תרומתו תרומה, ומוכח שדיבור מבטל
דיבור. מתרצת הגמרא, אמר רבא, חקא במא עסקינו, כגון שקדם בעל
הבית, ותרם את כריו בעצמו, דהוה ליה מעשה המבטל את השליחות,
ולא רק דיבור. מקשה הגמרא, איתבייה ריש לקיש, ממשנה בבליים (פ"ב
מ"ט). כל הפלים יורדין ליד קבלת טומאתן במחשבה בלבד, ואין עולים
מטומאתן – מלבד טומאה, אלא בשינוי מעשה, ומוסיפה המשנה, מעשה
מוציא את דין הכלי בין מיד מעשה ובין מיד מחשבה, אך מחשבה אין
מוציאה את דין הכלי לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה, וקשה, בשילמא
מחשבה מיד מעשה לא מפקח – אינה מוציאה, כיון שלא אתי דיבור
ומבטל מעשה, אלא מחשבה מיד מחשבה מיהא תפיק – מכל מקום
תוציא, כשם שלרבי יוחנן דיבור מבטל דיבור. מתרצת הגמרא, אמר רב
רבי יוחנן, שאני מחשבה דטומאה, דבי מעשה דמי, וברב פפא, דרב
פפא רמי, בפסוק 'וכי יתן מים על זרע' (שם) כתב 'יתן' ללא וי', ופשטות
הקריאה היא 'כי יתן', וקרינן 'כי יתן', הא ביצר, אלא יש לדרוש 'כי יותן'
דומיא ד'כי יתן', מה 'יתן' משמעותו דניחא ליה בנתינה זו, אף 'יתן' נמי
דניחא ליה, ומוכח שמחשבת האדם הרוצה בנתינת המים נחשבת כאילו
נתנם בידים, כיון שלענין קבלת טומאה דין המחשבה כמעשה. מקשה
הגמרא, איתבייה רבי יוחנן לריש לקיש, ממשנה בגיטין (לב). השולח גט
לאשתו, והגיע הבעל בפליח או ששלח אחריו שליח, ואמר לו 'גט
שנתתי לך בטל הוא', הרי זה בטל ואין השליח יכול לגרש בו, וקשה על
ריש לקיש האומר שדיבור לא מבטל דיבור. מסימת הגמרא, אכן תיובתא
דריש לקיש – קושיא זו על ריש לקיש, תיובתא – קשה, ואין עליה תשובה.
הגמרא מבארת את ההלכה בנידון זה, אומרת הגמרא: והילכתא כותיה
דרבי יוחנן שדיבור מבטל דיבור, ואפילו בקמייתא – באופן הראשון, לגבי
המקדש אשה לאחר זמן שהיא יכולה לחזור בה בינתיים, ואף על גב
דאימא שמיגרש שאני נתינת מעות קידושין ליד האשה, דבמעשה דמי,
שהרי יש כאן מעשה קטן, אפילו הכי אתי דיבור ומבטל דיבור. מקשה
הגמרא, קשיא הילכתא אהילכתא, אמרת הילכתא ברבי יוחנן שדיבור
מבטל דיבור, וכן יקרא לו נחמן בהלכה שתבואר להלן,
דאיבעיא להו לגבי בעל ששלח גט לאשתו וביטלו, מהו שחזור הבעל
ויגרש בו – באותו גט, רב נחמן אמר, חזור הבעל ומגרש בו, ורב ששת

המשך ביאור למסכת קידושין ליום רביעי עמ' ב

משיטה באבן. וכיוון שכן, הרי גם שחיטה באבן היא שחיטה גמורה, ואינה
דומה לסקילה, וכשכתבה התורה לאסור את השור שנשחט קודם גמר דינו
ולא נסקל, נכלל בזה אף כששחטו בסכין. ועוד תנא בברייתא, **ככל**
שוחטין לכתחילה. **בין בצור** – אבן חדה ומושחת. **בין פנוכית**, **בין**
בקרונית – צלע מחודדת של קנה, והרי שאין כל העדפה לשחוט בסכין,
ועל כרחק שבשאסרה התורה שור שנשחט קודם גמר דינו, היינו אפילו
נשחט בסכין. ואי אפשר להעמיד שלא אסרה תורה אלא בשחוט בצור.
הגמרא שבה לרדן על דינו של רבי אבהו, שהלשון 'לא יאכל' בא ללמד הן
איסור אכילה והן איסור הנאה. שואלת הגמרא: **והשתא דנפקא לן** –
ועתה שאנו למדים הן **איסור אכילה** והן **איסור הנאה** תרנוהו מ'לא
יאכל', כפי שלמד רבי אבהו, אם כן **האי 'פעל השור נקי' למה אתא** –
מדוע כתבה התורה 'זבעל השור נקי'. משיבה הגמרא: **להנאת עורו** –
לאסור בהנאה אפילו את עורו של השור הנסקל. שאילולי הפסוק 'זבעל
השור נקי' **סלקא דעתך אמינא** הייתי טועה לומר ש'לא יאכל את בשרו'
כתיב, ורק **בשרו אסור** בהנאה, ואנחנו **עורו מותר** בהנאה. לפיכך בא
פסוק זה לרבות שבעל השור נקי לגמרי מהשור, ואף העור אסור בהנאה.
שואלת הגמרא: **ולמה תנא** – ולשיטת אותם תנאים **דמפני ליה** –
שלומדים ומשתמשים בה'א' פסוק **'פעל השור נקי'**, **לחצי בפר** – ללמוד
הימנו ששור המועד שזר, משלם הבעלים כופר שלם לירשור.
ודרשו אותם תנאים מן הפסוק 'זבעל השור נקי' ששור עם שורג אדם פטור
לגמרי מן הכופר ו'נקי'. ואינו משלם חצי כופר, כפי שהוא משלם בשאר
הנוזקין חצי משור המועד. **זן דרשו** אותם תנאים את הפסוק 'זבעל השור
נקי' **לחצי ולדות**, ששור שנגנף אשה הרה ויצאו לידה ומתו, בעל השור
נקי ופטור משלם לבעלה את דמי הולדות, ושלא כמו אדם שנגנף אשה
הרה, שמשלם דמי ולדות. אם כן איסור **הנאת עורו** של שור הנסקל **מנא**
ל'הו' לאותם תנאים, הרי הפסוק אינו מיותר לדרוש הימנו. מיישבת הגמרא:
מ'לא יאכל את בשרו', מן המילה 'את' הם דורשים לרבות גם **את הפפול**
ל'בשרו', דהיינו שגם העור שהוא טפל לבשרו של השור, אסור בהנאה.
שואלת הגמרא: **ואידך** – מי שלומד איסור הנאת עורו מ'זבעל השור נקי',
מדוע אינו דורש כמו אותם התנאים מן הריבוי של 'את' בשרו, את הטפל
לבשרו

מתרצת הגמרא: לא בכל מקום נכלל איסור הנאה בלשון 'לא יאכל', אלא
הני מילי שלשון 'לא יאכל' כוללת את שני האיסורים, **ה'כא** – באותן
מקומות **דנפקא לן איסור אכילה** מ'לא יאכל', שכיוון שרצתה התורה
לאסור גם אכילה וגם הנאה, כללה את הכל בלשון זו של 'לא יאכל'. אמנם
ה'כא בשור הנסקל, **איסור אכילה** לא נלמד מלשון 'לא יאכל', אלא
מ'סכול יסקל נפקא, ואחר שכבר למדנו מ'סכול יסקל' ששור הנסקל אסור
באכילה, לא ייתכן שהפסוק 'לא יאכל' בא להוסיף איסור הנאה. **דאי סלקא**
דעתך כך, **של'איסור הנאה** בלבד **הוא דכתיב** 'לא יאכל', אם כן מדוע
אמרה התורה איסור הנאה בלשון של איסור אכילה 'לא יאכל', **נכתוב**
קרא בפירוש **'לא יאכל'**, כיוון שלא נכלל בלשון זו איסור נוסף מעבר
לאיסור הנאה. אלא על כרחק שלא יאכל' בא ללמד איסור אכילה באופן
שאינו אסור מחמת האיסור נבילה, כגון ששחטו לאחר שנגמר דינו קודם
שנסקל.
תירוצו נוסף: **אי נמי**, אם כדברי המקשה, שהפסוק 'לא יאכל' בא ללמד
איסור הנאה אחר שנסקל, ושור שנשחט אחר שנגמר דינו אכן מותר
בהנאה, אם כן די שיהא כתוב **'לא יאכל'**, **את בשרו' למה לי** – מדוע
הוסיפה התורה את המילים 'את בשרו'. אלא יש ללמוד מ'את בשרו' שאף
על גב דשחיטה לשור הנסקל **פענ' בשר** – כמו ששוחטין בשר דהיינו
בשחיטה כשרה, קודם שנגמר דינו, אפילו הכי **אסור** שור זה באכילה.
מר זוטר' מקשה על הברייתא, ששנינו בה שאף שור שנשחט אחר גמר דינו
אסור באכילה. **מתקנה לה מר זוטר', ואימא דהני מילי** שהפסוק 'לא
יאכל' בא להוסיף שאפילו אם שחט את השור גם אסור באכילה, היינו
דוקא **ה'כא דכך צור** – שבדק אבן שתהא חלקה וכשרה לשחיטה ו**שחיט**
בה', דבאופן כזה של שחיטה **מ'חיי' ב'סכין'**, ושמא רק באופן כזה אמרה
התורה 'לא יאכל', כיוון שמהאיסור הכללי של נבילה לא היינו יודעים
לאסור שור זה, שהרי נשחט כדין, ויש צורך בפסוק לומר שהוא אסור
באכילה. **אבל** אם **שחיטה** לשור **ב'סכין'**, שמא **לא** יאסר באכילה. ומנן
לברייתא לחדש שאף בשחיטה כשרה בסכין נאמר פסוק זה של 'לא יאכל'
והשור אסור באכילה.
דוחה הגמרא: **מ'די סכין' באורייתא כתיב**, הרי לא נזכר בדיני שחיטה
שצריך 'סכין', שנאמר שהשחיטה בסכין חשובה יותר להתיר את השור

המשך ביאור למסכת קידושין ליום חמישי עמ' ב

יודעים **לרבות בהמות בעלי מומין** שאינם ראויים לקרבנות, ועליהם לא
היה צריך היתר לשחטם סתם לחולין, ואף במדבר שחטום סתם. ואם כן לא
נאמר בהם סייג זה, שמותר לשחטם רק בריחוק מקום דהיינו חוץ לעזרה,
וכי יהא מותר לשחוט בעלי מומין חולין בעזרה. עונה הברייתא, **מ'רבה אני**
מסברא לאסור גם **את הבעלי מומין**, שאסור לשחוט חולין בעלי מומין
בעזרה, אף שלא נכללו בפסוק של 'ריחוק מקום', **שכן** מכל מקום הם
מאותו **מין המכשיר** – הכשר להקרב. ויש לנו ללמוד מ'בה מצינו' שכפי
שאסור לשחוט חולין תמימים בעזרה, כך אסור גם לשחוט שם חולין בעלי
מומין, כיוון שהם מאותו המין.
ממשיכה הברייתא לברר: **מ'נינו** אנו יודעים **לרבות** לאסור לשחוט בעזרה
גם **את תהיה** כגון צבי ואיל, שהרי גם במדבר היה אפשר לשחטם לשם
חולין, ואם כן לא בהם עוסק הפסוק המתיר לשחוט בריחוק מקום, ואם כן
אי אפשר ללמוד הימנו איסור שחיטתם בעזרה. וגם אינם אותו המין
שנאמר שכשם שנאסרו בהמות כך נאסרו גם חיות. עונה הברייתא: **מ'רבה**
אני מסברא לאסור **את תהיה**, משום **שהיא בשחיטה כבהמה** – שכן דומה
היא לבהמה בזה שהיא צריכה שחיטה. וכיון שכן יש לנו להשוותם אף
לגבי שחיטה בעזרה, ולומר שהאיסור לשחוט חולין בעזרה הוא בכל דבר
שניתר בשחיטה.
ממשיכה הברייתא לברר: **מ'נינו** אנו יודעים **לרבות** לאסור לשחוט בעזרה
את העופות, שלא הוזכרו במפורש בתורה שצריכים שחיטה, ולא נאסרו
לבני ישראל במדבר. ולא בהם עסק הפסוק המתיר לשחוט רק 'בריחוק
מקום'. עונה הברייתא: **תלמוד לומר** – לכך באו שלושת המיעוטים,
'ושחטו' פתח אהל' 'ושחטו אותה' 'ושחטו אותה', אחד בא ללמד ולמעט
שדווקא אותו תשחט פתח אהל מועד, ולא חולין בעלי מומין. אחד בא
ללמד ולמעט שאין לשחוט חיה בעזרה. ואחר בא ללמד ולמעט שאין
המשך בעמוד הבא

מקשה הגמרא על רבי מאיר, אם יש חילוק לגבי כרת, כאמור, שהשוחט
קדשים בחוץ חייב כרת והשוחט חולין בעזרה אינו חייב כרת. אם כן **אימא**
ל'מ'רבה גם את הלימוד על איסור ההנאה, ולומר **מה לשל' בשלף** – שוחט
קדשים בחוץ **שכן ענינ' כרת**, והרי שהוא חמור, ושמא לפיכך יש בהם גם
איסור הנאה. מה שאין כן השוחט חולין בעזרה שאנו יודעים שאינו חייב
כרת, שמא אין בהם גם איסור הנאה.
הגמרא מביאה מקור אחר לכך שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה.
אלא אמר ר'אבהו, איסור ההנאה בחולין שנשחטו בעזרה, נלמד מ'ה'כא, ממה
שלמדנו בברייתא, נאמרו בתורה בפרשת הקרבת השלמים שלושה
פסוקים, **'ושחטו פתח אהל מועד'** (ויקרא ג ב.), **'ושחטו אתו לפני אהל מועד'**
(שם ח.), **'ושחטו אותו לפני אהל מועד'** (שם יג.). **תל'תא קראי** 'יתיר' –
שלושה מיעוטים הללו מיותרים הם, שלשון זו של 'ושחטו' 'ושחטו אותה'
באה למעט, ולומר שדווקא אותו תשחט פתח אהל מועד, ולא אחר. ויש
להבין מדוע יש צורך בשלושה מיעוטים, ו**מה תלמוד לומר** – מה באים הם
ללמדנו. מבארת הברייתא: **לפי ש'נאמר' בתורה** קודם הכניסה לארץ
ישראל, **'כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם ויבחרת'**
מבקרך ומצאנך' (דברים יב כא). ויש ללמוד מן הפסוק שדווקא **ב'רחוק**
מקום – כלומר מחוץ למקדש **אתה וזב'ת** – התירה התורה לשחוט 'מבקרך
ומצאנך' דהיינו חולין שלך, **ואי אתה וזב'ת** – ואין אתה שוחט חולין שלך
ב'מקום קרוב – בעזרה. הרי יש ללמוד מכאן למעט, **פ'רט לחולין שלא**
ישחטו בעזרה – שאסור לשחוט חולין בעזרה.
ממשיכה הברייתא: **ואין לי ראייה מן הפסוק אל'תא** לאסור שחיטת חולין
תמימים ו- בהמות תמימות בלא מום **ה'ראוי' ל'קרב'**, שאותם אסור
לשחוט בעזרה. כיוון שבאלו הפסוק עוסק, שיש היתר לשחטם סתם, לצורך
בשר חולין שלא לקרבן, אבל דווקא בריחוק מקום ולא בעזרה. אך **מ'נינו** אנו

המשך מהעמוד הקודם

1 לשחוט עופות בעזרה.

2 עד כאן למדנו מהברייאא איסור שחיטת חולין בעזרה, עתה מבררת
3 הברייאא מנין שיש איסור אכילה מחולין אלו. ממשיכה הברייאא: יבול –
4 האם נאמר שנלמד מהפסוק רק שלא ישהוט חולין בעזרה לכתחילה,
5 ואמנם אם עבר ושהט יהא מותר לאכלם. תלמוד לומר – לכך מלמדנו
6 הפסוק (דברים שם) 'ב' ירחק מן המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שישי עמ' א

1 הגמרא מרחיבה בביאור דין זה. ביצד מתקיים דין זה שהפירות תופסים את
2 דמיהם והם עצמם נשארים בקדושתם, לקח – קנה בפירות שביעית בשר,
3 אלו ואלו – הפירות והבשר מתבצעים בשביעית, כלומר נתפסה קדושת
4 הפירות גם בבשר ויש לבער הן את הפירות והן את הבשר כשיגיע זמן
5 הביעור. ואם הלך המוכר וקנה בבשר שקיבל ותמורת הפירות דמים, אזי
6 יצא הבשר מקדושתו ויבגלו הדמים בקדושת שביעית תחת הבשר. ואם
7 הלך המוכר שוב וקנה בדמים הללו יין, יצאו הדמים מקדושתם ויבגלו היין
8 תחתיהם. וכן אם הלך עתה המוכר וקנה ביוון שמן, יצא היין מקדושתו
9 ויבגלו השמן תחתיהם. מסכמת הגמרא, הא ביצד – מה הוא הכלל,
10 לעולם אחרון אחרון – המוחלף האחרון נתפס בקדושת שביעית, ובנוסף
11 על האחרון גם פירי עצמו – פירות השביעית בעצמן אסור בהנאה לאחר
12 זמן הביעור, ומשום שהפרי עצמו אינו יוצא כלל מקדושתו, כמו שלמדנו
13 לעיל 'תהיה בהוייתה תהא'.

14 הגמרא שבה להקשות מדוע אין למדים איסורי הנאה מעבודה זרה. מקשה
15 הגמרא: הניחא שאין תירוצ' למדים את שאר איסורי ההנאה מעבודה זרה
16 ושביעית, לפי מאן דאמר שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין, וכפי
17 שנתבאר לעיל, שכיוון שאינם מלמדין, אפשר גם לדייק וללמוד להיפך,
18 שדווקא בהם נאמר שדמיהם אסורים כמותם, ולא בשאר איסורים. אלא
19 למאן דאמר שגם שני כתובים הבאים כאחד מלמדין, ומאן דאמר זה חולק
20 וסובר שאפשר ללמוד גם משני כתובים, אם כן מאי איכא למימר, מדוע
21 לא נלמד מעבודה זרה ושביעית גם לשאר איסורים, שכשם שבעבודה זרה
22 ובשביעית דמיהם אסורים בהנאה, כך יהא גם בכל איסורי ההנאה בתורה,
23 שאם מכרן יהיו דמיהם אסורים.

24 מתרצת הגמרא: לא נחלקו אם שני כתובים מלמדין או אין מלמדין, אלא
25 במקומות אחרים. אבל בעבודה זרה ובשביעית מיעוטי בתיבי – נאמר
26 הלימוד בלשון של מיעוט, שדווקא פה כן הוא הדין ואין ללמוד למקום
27 אחר. וכיוון שכך, אף הסובר בשאר מקומות שאפשר ללמוד משני כתובים
28 הבאים כאחד, מודה הוא כאן שאי אפשר ללמוד מעבודה זרה ושביעית.
29 בתיבי הקא – בעבודה זרה (שם) 'כי תרם הוא', ובתיבי הקם – בשביעית
30 (שם) 'ויבול הוא', והרי מיעטה התורה שדווקא היא (עבודה זרה ושביעית),
31 אין – יהא הדין כך, שהאיסור תופס את דמיו. אבל מיד אחריו – שאר
32 הדברים שנאסרו בהנאה לא – אין האיסור נתפס בדמים, ומותרים בהנאה.
33 ולפיכך אם מכר את איסורי ההנאה וקידש בדמיהם, הרי זו מקודשת:

7 שמו שם וזבחת וגו' ואכלת בשעריך בכל אות נפשך, שרק מה שאתה
8 זוכת – שוחט ברחוק מקום – מחוץ לעזרה אתה אוכל, ואי – ואין אתה
9 אוכל מה שאתה זוכת – שוחט במקום קרוב. כלומר שיש ללמוד מכאן
10 ולמעט, פרט לחולין שנשחטו בעזרה שאותם אין אתה אוכל.
11 ממשיכה הברייאא: ואין לי עדיין ראיות מן הפסוקים אלא לאסור באכילה
12 חולין תמימים שנשחטו בעזרה

משנה

34 המשנה הקודמת מנתה דברים שאשה לא מתקדשת בהם, משנה זו מונה
35 דברים שנתחדש שאפשר לקדש בהם אשה:
36 המקדש אשה, בתרומות – תרומה גדולה או תרומת מעשר, ובמעשרות
37 – מעשר ראשון או מעשר עני, ובמתנות – זרוע לחיים וקיבה, הניתנים
38 לכהנים, ובמי חטאת שנתנו בהם אפר פרה אדומה, להוות על טמא מת,
39 ובאפר חטאת – אפר פרה אדומה, הרי זו מקודשת, ואפילו אם המקדש
40 הוא ישראל, שאין לו זכות ממון בדברים אלו, אלא רק טובת הנאה שיכול
41 לתת אותם למי שירצה, וגם האשה ישראלית.

גמרא

42 הגמרא דנה האם טובת הנאה נחשבת ממון: אמר עולא, טובת הנאה –
43 הזכות של ישראל שיכול לתת מתנות כהונה למי שירצה, אינה נחשבת
44 כמון לקדש בה אשה.
45 רבי אבא מקשה על עולא: איתניב רבי אבא לעולא, שנינו במשנתנו,
46 המקדש אשה בתרומות ובמעשרות ובמתנות ובמי חטאת ובאפר פרה,
47 הרי זו מקודשת, ואפילו אם המקדש הוא ישראל ויש לו רק טובת הנאה.
48 ומבואר שטובת הנאה ממון.
49 אמר ליה עולא, הקא – במשנה מדובר בישראל שנפלו לו בירושה
50 טבליים – פירות שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות, מביית אבי אמו
51 בנה, וקא סבר התנא שמתנות כהונה שלא הורמו ו-הופרשו, כמין
52 שהורמו דמין – הן דומות, והכהן זוכה בהן קודם ההפרשה, כיון שנגמרה
53 מלאכתן והן עומדות להיתרם, וכיון שאבי אימו הכהן זכה בתרומה, אף
54 נכדו שירש אותו זכה בתרומה, ולכן הוא יכול לקדש בה אשה.
55 הגמרא מביאה אמוראים שדנים בענין זה: בעא מיניה – שאל רבי חייא בר
56 אבין מרב הונא, טובת הנאה כמון או אינה כמון. אמר ליה רב הונא,
57 הנתינה – שנינו במשנתנו, המקדש אשה בתרומות ובמעשרות
58 ובמתנות ובמי חטאת ובאפר פרה, הרי זו מקודשת, ואפילו אם המקדש
59 הוא ישראל שיש לו בהם רק טובת הנאה. ומבואר שטובת הנאה ממון.
60 אמר ליה רבי חייא בר אבין, ולא אוקימנא – וכי לא העמדנו שמדובר
61 בישראל שנפלו לו בירושה טבליים מביית אבי אמו בנה, והחידוש אינו
62 שטובת הנאה נחשבת ממון, אלא שמתנות שלא הורמו הרי הן כמי
63 שהורמו.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך – הלכות שבת

במ אבל אם נתן נכרי מים לתוך הקדרה הקבועה בתנור כדי שלא תבקע פשיסיק התנור ואח"כ הסיק התנור ונתתו המים מותר ליהנות הישראל מהם בשבת ואפילו לכתחלה מותר לומר לו שיתן מים בקדרה קודם שייסיק התנור לדברי הכל שהרי אין בוונוהו כלל לחמם המים אלא לחמם הבית שאין נותנים מים בקדרה אלא כדי שלא תבקע הקדרה (ומכל מקום אם הישראל חפץ* באותן המים שיתחממו להדיח בהם פלים אסור לומר לנכרי שיתנם לקדרה כיון שהישראל בעצמו אסור לו ליתנם שם אפילו סמוך לחשכה אם חפץ בהם להדחת פלים) משום גזירה שמא יחתה בגחלים לאחר שיוסק התנור כמו שיתבאר בס' רנ"ד¹⁹³ אסור לומר לנכרי ליתנם שם שכל דבר מדברים אלו שנתבארו בסמך זה שאסור לעשותו משום גזירה שמא יחתה או משום שגראה במבשל בתחלה אסור לומר לנכרי לעשותו ואפילו אם אין לו חפץ כלל במים שיתחממו אסור ליתן המים בעצמו אפילו קודם שהוסק התנור: ולפי המנהג שנהגו בסברא הראשונה (רסעיף כ"ח) אף אם בוונוהו בנתינת המים כדי לחממם מותר* כיון שעיקר בוונוהו בהסיקו הוא בשביל הבית ואם נתן המים בקדרה לאחר שהסיק התנור אע"פ שהיתה הקדרה צוננת עדיין בשנתן בה המים אם ידוע בבירור שנתן כדי לחממם הרי הם אסורים עד מוצאי שבת בכדי שיעשו לדברי הכל כדין נכרי שעשה מלאכה גמורה בשביל ישראל* אבל מן הסתם לא נתן אלא כדי שלא תבקע הקדרה*:

ביאורים

הקדרה ואחד נותן את האור)¹⁹². אף אם בוונוהו בנתינת המים כדי לחממם מותר – כלומר שלדיעה המקילה שבסעיף הקודם, מותר לומר לנכרי בפירוש שחפץ שיתחממו המים. (ו'כוונתו' מוסב על כוונתו של הישראל, כלומר שכוון בפירוש לזה ולא רק שרוצה ונוח לו הדבר)¹⁹⁴. שעשה מלאכה גמורה בשביל ישראל – ואסורים בכדי שיעשו בין לו ובין לאחרים, גזרה שמא יאמר לנכרי לעשות בשבת כדי שיהא מוכן לו במוצאי שבת מיד¹⁹⁵. כדי שלא תבקע הקדרה – ומותר, שבימיהם היה מצוי ליתן מים בתוך הקדירה הקבועה בתנור בית החורף כדי שלא תבקע¹⁹⁶.

אם הישראל חפץ – היינו שרוצה ונוח לו הדבר בלבד, אבל אם גילה בפירוש דעתו שחפץ שיתחממו המים – חזרנו לב' הדיעות שהובאו בסעיף הקודם, והביאור בזה: כל זמן שאין הנכרי יודע חפצו של הישראל לחמם המים – אין כאן איסור בישול, ואע"פ שאין איסור בישול – נאסר מחמת 'שמא יחתה', וזהו ביאור המשך ההלכה שכיון שלישראל אסור לעשות זאת סמוך לחשכה מחמת 'שמא יחתה' – הוא הדין שאסור לו לומר בשבת לנכרי לעשותו. וחזקת רבינו: שאמנם האמירה לנכרי נאסרה מטעם 'שמא יחתה' בלבד, אבל הישראל עצמו – אם ימלא הקדרה במים בשבת אפילו קודם שהוסק התנור – יתחייב גם משום מבשל (כמבואר בסעיף כז באחד נותן את

מקורות

- (192) ע"פ הערות וביאורים (צ"צ) קובץ ו' ע' פח ואילך.
(193) סעיף טו: שאף שכוונתו שלא תבקע הקדרה, מכל מקום כיון שחפץ ג"כ שיתחממו כדי להדיח בהם כלים בשבת, יש לחוש שמא יחתה בגחלים.
(194) המשך הביאור ע"פ הערות וביאורים הנ"ל.
(195) ס' שכה סעיף ט.
(196) ראה ס' רנד סעיף טו.

חלק ב סימן רנג, דין כירה ותנור ליתן עליה
הקדירות בערב שבת סעיף כט

שולחן ערוך – הלכות קריאת שמע

כב צריך לזהר שלא ידגיש הרפה ולא ירפה הדגש ולא יניח שו"א הנע ולא יניע שו"א הנח ואיזה שו"א נע ואיזה שו"א נח ידוע להמדקקים וכל דקדוקים אלו הם לכתחלה כמו שיתבאר בס' ס"ב:
כג יש מי שאומר שצריך לקרות קריאת שמע בטעמים כמו שהם בתורה וראוי לחוש לדבריו אבל לא נהגו כן במדינות

כא ולא בקריאת שמע בלבד אלא אף בפסוקי דזמרה ובתפלה צריך לדקדק בכל זה והוא הדין הקורא בתורה או בנביאים או בכתובים יש לו לזהר בכל זה ומה שהזכירו בקריאת שמע הוא מפני שכל ישראל קורין אותה פעמים ביום חכמים ועמי הארץ לפיכך הוצרכו להזהיר מפני עמי הארץ שאינם בקיאים בקריאה:

בעצמו ובאמת אינו יוצא בשמיעה אלא כשט' שומעין מאחד המכווין להוציאם כמו שנתבאר בס' נ"ט:

חלק א סימן סא דין כמה צריך לדקדק ולכוין בקריאת שמע סעיפים כא"כ

א אף על פי שצריך לדקדק באותיותיה קרא ולא דקדק בהן יצא:

ב יכול לקרותה בכל לשון שנאמר שמע בכל לשון שאתה שומע ויזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון וידקדק באותיותיו כמו בלשון הקודש והוא שמבין הלשון והוא הדין לתפלה וברכת המזון אבל קידוש וברכות המצות והלל יוצא אפילו אינו מבין הלשון:

חלק א סימן סב דין מי שלא דקדק בקריאת שמע או לא השמיע לאזנו ובו ג' סעיפים:

אלו וקשה לשנות המנהג בזה כי הקריאה בטעמים מפסדת הכוונה למי שלא הורגל בה מעודו לכווין בנגינה ובפירוש המלות כראוי אבל הרוצה להחמיר על עצמו וידע שיוכל לכוין בשתייהן יחמיר ותבא עליו ברכה:

כד מנהג יפה הוא למשמש בתפילין ובציצית כשמזכיר מצוותן בקריאת שמע דהיינו שימשמש בתפילין של יד כשאומר וקשרתם לאות כו' ובתפילין של ראש כשאומר והיו לטוטפת כו' וכשהוא אומר וראיתם אותו ימשמש בב' ציצית שלפניו ויסתכל בהן כמו שנתבאר בס' כ"ד:

כה יש נוהגין לקרות קריאת שמע בקול רם מלבד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ויש נוהגין לקרותה בלחש מלבד פסוק ראשון מפני חשש שמא יבטח אחר על השמיעה ולא יקרא

לקוטי תורה

להבין כל זה יקדים לבאר "שורש הנשמה מה היא, ואח"כ יובן ענין הירידה מה היא, והעלי' המתהווה מן הירידה ההוא".

וזוהו שהולך ומבאר, שורש נשמות ישראל:]

והנה ידוע דגם קודם ירידתן הם גבוהים מאד במדרגה, כמאמר ישראל עלו במחשבה, משא"כ אפילו במלאכים דכתיב וברוח פיו כל צבאם.

אמרו רז"ל "ישראל עלו במחשבה", פירוש, נשמות ישראל נמשכו מבחינת מחשבתו יתברך, משא"כ שאר כל הנבראים (ואפילו מלאכים עליונים) נבראו מדיבורו יתברך (בעשרה מאמרות נברא העולם), כמ"ש וברוח פיו כל צבאם, שגם צבא השמים נבראו רק מרוח פיו, בחינת דיבור.

כלומר: כמו שאצל בשר ודם המחשבה היא למעלה מן הדיבור, שהמחשבה היא בתוך האדם עצמו, ואילו הדיבור הוא כפי שהאדם מבטא את רעיונות שכלו או רגשי לבבו חוץ לעצמו עד שהם נשמעים גם לזולת, שעומק הענין בזה הוא, שהמחשבה היא מאוחדת יותר עם הנפש, ולפיכך עומק פנימיות האדם מתגלה במחשבותיו; כך להבדיל למעלה, הכח האלקי שממנו נמשכו נשמות ישראל הוא גבוה יותר מהכח והחיות האלקי שבשאר הברואים כולם, כערך מעלת המחשבה על הדיבור.

[זה שכוחותיו יתברך נקראים בשם "דיבור" או "מחשבה" - והרי אין לו גוף ודמות הגוף - הוא לפי שהתכונות שבכח הדיבור והמחשבה (אצל בשר ודם

תוכן הפרק: מעלת נשמות ישראל אפילו על מלאכים עליונים, שעל הנשמות אמרו "ישראל עלו במחשבה" ויובן בהקדים ענין ירידת הנשמות בגוף בעולם הזה שהיא ירידה צורך עליה.

כדי להבין ענין "עליית העולמות" דיום השבת, יש להקדים ביאור ענין ה"עלי" הנפעלת בנשמה על ידי ירידתה למטה בגוף גשמי, אשר ירידה זו היא לצורך עלי', פירוש, שעל ידי שהנשמה יורדת למטה לעבוד את ה' בגוף גשמי היא מתעלית למעלה עוד יותר ממדרגתה הנעלית כפי שהיתה קודם ירידתה למטה.

אשר גם בענין "עלי" זו קשה, "הלא תכלית הכוונה אינו גן עדן, רק פנימיות הכוונה היא קיבול שכר דלעתיד, שיהי' נשמות בגופים דווקא), וא"כ הרי הגילוי יהי' למטה, ומדוע איפוא נק' בשם "עלי" כו'".

כלומר: ע"ד ומעין השאלה הנ"ל בלשון "עליית העולמות" דיום השבת - [מדוע מתארים את מעלת השבת בענין "עליית העולמות", ולא בעצם גילוי האור האלקי דשבת הבא מלמעלה, שהוא יכול להתגלות למטה בלי "עלי"] - על דרך זה יש להבין גם הלשון שנאמר בענין ירידת הנשמה לתוך הגוף שהיא "ירידה צורך עלי" [דכוונתו לצורך עליית הנשמה לעתיד לבא (ע"י עבודתה בזמן הזה)] - מדוע נקראת "עלי", שהרי שכר הנשמה אז (שיתגלה בה אור אלקי נעלה ביותר, "נהנין מזיו השכינה") יהי' למטה בהיותה נשמה בגוף (לאחרי תחיית המתים), ולא באופן שהיא תצטרך "לעלות למעלה".

גבול), אלא עוד זאת, דהיות שדיבורי האדם הם רק "הארה" בלבד מעצם כח הדיבור (כמו אור השמש הזורח מן השמש) הרי הם כלא חשיבי ממש לגבי מקור הדיבורים (כמו שאין שום חשיבות וערך לאור השמש לגבי השמש עצמה).

כך כל העולמות והמלאכים והחיות שבהם הוא רק הארה וכלא חשיב אצלו ית', ואין תופס מקום נגדו בו'.

וכך בנמשל, שהכח האלקי שבו ועל ידו הקב"ה בורא ומחי' את הנבראים אינו תופס מקום אצלו ית', מפני שאינו אלא "הארה" בלבד ממנו, וכמשל ערך דיבורי האדם לגבי מקורם, וכל-שכן העולמות והנבראים (כולל מלאכים עליונים) עצמם, שנבראו מכח אלקי זה (דיבורו ית'), שהם בוודאי כלא חשיבי ממש.

ואמנם נשמות ישראל עלו במחשבה.

ובזה היא מעלתם של נשמות ישראל על כל שאר הברואים, שחיות נשמות ישראל אינה מדיבורו של הקב"ה שהיא הארה בעלמא, אלא חיותם היא ממחשבתו ית', ולפיכך הן חשובות לפניו יתברך.

[וממשיך לבאר, ומקשה:]

ואע"ג דגם המחשבה היא כלא חשיב אצלו ית', וכמו למשל מחשבות האדם שנמשכים מנפשו ונשמתו שאין תופסים מקום כלל ולא שינוי ולא נרעון בנפשו מחמת המחשבות ויכולה היא לחשוב מחשבות אין קץ.

אלא שלכאורה, זה שאמרנו שהמחשבה אינה הארה בעלמא אינו מובן, דעם היות שהמחשבה היא למעלה מהדיבור כנ"ל, מכל מקום, לענין העדר תפיסת מקום לגבי כללות הנפש עצמה, אין הבדל לכאורה בין דיבור ומחשבה, שהרי גם המחשבות שהאדם חושב, אף שמקורן מהנפש עצמה (היינו מהשכל או המדות שבה), מכל מקום גם הן אינן פועלות שום שינוי בנפש עצמה, שלא נגרע מהנפש מאומה ע"י ריבוי המחשבות העוברות במוחו של אדם.

אשר מזה מובן, שגם מחשבות האדם הן רק "הארה" מהנפש ואף הן כלא חשיבי ממש לגבי הנפש עצמה (שהיא שורש מחשבות האדם).

וכך עד"מ למעלה המחשבה אחת היא כלא חשיב בו', וכמ"ש אני חו' לא שניתני בו'.

להבדיל) הן משל להבין מהות הכוחות האלקיים שעל ידם הקב"ה בורא ומחי' את העולמות וכן נשמות ישראל; אשר מזה יובן, שעל ידי הבנת מעלת המחשבה על הדיבור (אצל בשר ודם) נוכל להבין מעלת נשמות ישראל (שנמשכו ממחשבתו יתברך) לגבי שאר כל הברואים.

וממשיך לבאר את המשל דדיבור ומחשבה:]

וכמו שעד"מ באדם, האותיות והדיבורים שמדבר הם כלא חשיב לגבי כללות נפש המדברת, ולא נעשה שינוי וגרעון בה מחמת הדיבורים, ויכולה היא לדבר דיבורים אין קץ.

אחד הטעמים לכך שהמשיל הכתוב את הכח האלקי הבורא את העולמות ל"דיבור", הוא להורות על העדר החשיבות והתפיסת מקום של כח זה לגבי הקב"ה עצמו.

דהנה ישנם דיבורים שהאדם מדבר בפועל בהוצאת תיבות מסוימות מפיו, וישנו כח הדיבור שבנפש (הנקרא "נפש המדברת"), שהוא כח כללי.

ואחד מהחילוקים ביניהם: הדיבורים שהאדם מדבר בפועל הם בהגבלה, שיש מספר מוגבל לדיבורים שיוצאים מפיו בפועל במשך ימי חייו (וכן כל דיבור בפני עצמו הוא דיבור מוגבל ומסוים);

משא"כ כח הדיבור הוא כח בלתי מוגבל. שכן, אין הפירוש שכח הדיבור מכיל הרבה דיבורים, ובכל פעם שאדם מדבר הוא מוציא דיבור פרטי זה מתוך נפשו - אלא כח הדיבור הוא היכולת לדבר, והוא כח בלתי מוגבל, שמצד עצמו יכול לדבר דיבורים עד אין קץ, והדיבורים בפועל היוצאים מפי האדם אין בהם מאומה ממקורם (היינו מעצם כח הדיבור שבנפש), ואינם אלא "הארה" בלבד מכח הדיבור (והוא כעין אור וזיו השמש היוצא מן השמש; דאף דהשמש הוא מקורו של האור מכל מקום אין באור מאומה מגוף כדור השמש, וכמו שיתבאר להלן).

ולכן הדיבורים שהאדם מדבר אינם עושים שום שינוי בכח הדיבור, שאין ריבוי הדיבורים גורע כלום מיכולת הכח לדבר עוד דיבורים, אלא הוא נשאר תמיד בכוחו ויכולתו לדבר דיבורים עד אין קץ.

אשר מכל זה מובן כיצד דיבורי האדם הם "כלא חשיבי" לגבי עצם כח הדיבור (- "נפש המדברת"), מפני שלא זו בלבד שדיבורי האדם הם מוגבלים ובמילא אין להם ערך לגבי כח הדיבור שהוא בלתי מוגבל (כפי שיבואר להלן ריחוק הערך בין גבול לבלי

ונמצא, שהדיבור הוא "לבוש" שמחוץ למהות הנפש עצמה, אלא שמלביש בו את רעיונות שכלו ורגשי לבבו בשביל הזולת.

משא"כ המחשבה היא לבוש הפנימי שלובשו תמיד גם כשהוא בפני עצמו, שאי אפשר להיות בלא מחשבה, ולכן לא תנוח המחשבה לעולם.

מצינו הבדלים בלבושים גשמיים, שיש לבוש חיצוני, שהוא לבוש שלובשים בשביל הזולת, ולפיכך כשבא לביתו פושטו, אך יש "לבוש פנימי" שאינו בשביל הזולת אלא בשביל עצמו, ולפיכך האדם "לבוש" בו גם כשהוא בפני עצמו.

כך הוא ההבדל בין דיבור למחשבה, דלעומת הדיבור הדומה ל"לבוש חיצוני" כאמור, הנה המחשבה נקראת "לבוש פנימי", שהיא בשביל האדם עצמו [ואדרבה, אין המחשבה מתגלה אל הזולת], כלומר, המחשבה היא הלבוש שעל ידו מתגלים שכל ומדות האדם לעצמו, ונמצא שהמחשבה היא "לבוש" המאוחז עם הנפש עצמה בתכלית ההתאחדות (עד שהאדם מרגיש במחשבתו גם עצמיות נפשו, ואף תוך תוכה דפנימיותו).

ולכן אי אפשר להפריד ביניהם כלל, שאי אפשר לנפש "לפשוט" את עצמה מן המחשבה, וכפי שאנו רואים שהמחשבה משוטטת תמיד ולא תנוח אפילו לרגע (גם בעת השינה), שהטעם לזה הוא כנ"ל, משום שאי אפשר להפריד בין הנפש להמחשבה, וכל זמן שהנפש נמצאת באדם גם המחשבה (המיוחדת עמה) פועלת.

והיא ג"כ נצחית כמו שהנפש עצמה נצחית.

יתר על כן:

כמו שהנפש היא נצחית, כך המחשבה - המיוחדת עם הנפש עצמה (ואינה "לבוש זר" כמו הדיבור) - היא ג"כ נצחית, ועד ש"כל מחשבה שחשב באיזה דבר אף שחלפה והלכה לה, לא תאבד לעולם אלא קיימת, כי נצחית היא מאחר שהיא ממהות הנפש". כלומר: גם לאחר שהאדם גמר לחשוב מחשבה זו, המחשבה עצמה נשארת בקיומה בעולם רוחני.

[לסיכום:]

אע"פ שגם המחשבה אינה הנפש עצמה אלא רק הארה ממנה (שלכן אין המחשבה פועלת שינוי בעצם הנפש), מכל מקום, המחשבה מיוחדת בתכלית עם הנפש עצמה.

וכך בנמשל, דגם מחשבתו ית' אינה תופסת מקום אצלו יתברך, וכמ"ש "אני ה' לא שנית", שאע"פ שנמשכו ממנו יתברך הרבה כוחות בשביל בריאת והתהוות העולמות, כולל גם מחשבתו יתברך שממנה נמשכו הנשמות, אין הם פועלים שום שינוי בו יתברך, לפי שכולם אינם אלא "הארה" ממנו ית' (כשם שאין המחשבות הנמשכות מן הנפש פועלות שום שינוי או גרעון בנפשו, כנ"ל).

וא"כ, מהו העילוי דנשמות ישראל לגבי שאר כל הברואים?

מ"מ המחשבה הוא למעלה מן הדיבור, שהדיבור נק' לבוש החיצון, כמו עד"מ בנשמות לבוש שאינו לובשו תמיד רק לפעמים דהיינו כשהולך לחוץ, כך הוא הדיבור שהרי לא תמיד הוא מדבר אלא כשצריך לגלות לזולתו, ויש מעצור לרוחו שלא לדבר.

אך הענין, דאע"פ שגם המחשבה היא "כלא חשיב" לגבי הנפש עצמה, מכל מקום, המחשבה "קרובה" יותר אל הנפש מאשר הדיבור.

כי הנה ידוע שמחשבה ודיבור נקראים "לבושי הנפש", לפי שהם כמו בגדים ולבושים שאינם קשורים עם מהותו של האדם (עד שאפשר לפשוט אותם), וכך אין המחשבה והדיבור חלק ממהות הנפש עצמה. דשכל האדם ומדותיו (היינו דרך הבנתו ותכונותיו) הם מהות הנפש עצמה, ואילו המחשבה והדיבור הם רק "לבושים" לשכל האדם או למדותיו, שהאדם "מלביש" ומבטא רעיון שכלי או רגש הלב באותיות המחשבה או באותיות הדיבור.

אך עם זאת יש הבדל עצום בין המחשבה והדיבור, שהדיבור נקרא "לבוש חיצון", שהוא דבר זר לגמרי מן האדם (ולכן אין האדם מוכרח להיות מלובש בבגדים, ויכול לפשוטם וללבושם כרצונו), שהוא כמו לבוש העליון שאין האדם מלביש את גופו בו אלא כאשר הוא הולך חוץ לביתו, וכך הדיבור הוא כמו "לבוש זר" ונבדל מהנפש. והטעם שנקרא כך, כי אין הדיבור משמש בשביל האדם עצמו אלא רק בשביל הזולת, דרך כאשר האדם רוצה לגלות לחבירו רעיון שכלי שעלה במחשבתו או לתאר לפניו רגשי אהבתו וכיו"ב אזי הוא "מלביש" את הרעיון או הרגש באותיות הדיבור, משא"כ לצורך עצמו אינו צריך לדיבור (ולכן יכול גם למנוע את עצמו מן הדיבור).

במציאות עוד קודם ששת ימי בראשית, כמאמרם ז"ל (על פסוק "עם המלך במלאכתו ישבו שם") שהקב"ה "נמלך" כביכול עם "נפשות של צדיקים" אם לברוא את העולם, הרי שקדמו לעולם [ואין הכוונה כאן לנשמות הצדיקים דוקא, אלא לנשמות כל ישראל - "לא צדיקים [ממש] בלבד אלא כדכתיב ועמך כולם צדיקים"].

וגם לכן הם נצחיים כי המחשבה היא ג"כ תמידית. כשם שמחשבת האדם היא תמידית כמבואר, מחמת היותה "לבוש פנימי" המתאחד עם הנפש עצמה (שאי אפשר לנפש "לפשוט" את עצמה מן המחשבה כנ"ל), כך למעלה, בחינת מחשבה מורה על כח אלקי המיוחד עמו יתברך, והוא נצחי כמו הקב"ה עצמו. ומאחר שנשמות ישראל מקורן במחשבתו יתברך, על כן גם הן בגדר נצחיות.

[והולך ומבאר בפרטיות יותר גדרה של ההתאחדות בין המחשבה לנפש עצמה:]

והשכל והמחשבה הם תרין ריעין דלא מתפרשין. מטעם זה, שהמחשבה היא "לבוש פנימי" המאוחד עם הנפש, נקראים השכל והמחשבה "תרין ריעין דלא מתפרשין" (שני רעים שאינם נפרדים זה מזה), כי עיקר מהות נפש האדם הוא השכל שבו (שלכן נק' "נפש המשכלת"), ולפי שהמחשבה מאוחדת כל כך עם הנפש עד שאי אפשר להפריד ביניהם, על כן אמרו שהשכל והמחשבה הם שני "רעים" שאי אפשר להפריד ביניהם, כי אע"פ שהמחשבה אינה השכל עצמו - שהשכל הוא עצם ההגיון והסברא, ואילו המחשבה היא רק האותיות שבהן מלוכש השכל וההגיון - מכל מקום, אי אפשר להפריד בין ה"לבוש" (המחשבה) והדבר עצמו (השכל), כי הם מיוחדים יחד כמו דבר אחד ממש.

ובהרין קמצא דלבושא מיני' וביה.

עומק הכוונה בענין "תרין ריעין דלא מתפרשין" הוא, שאין הפירוש שהשכל והמחשבה הם שני דברים שונים ורק שהם דבוקים זה בזה, אלא שהמחשבה נוצרה מתוך השכל עצמו. דזהו ההבדל בין אותיות הדיבור לאותיות המחשבה, שאותיות הדיבור נוצרות (על ידי כח הדיבור) בפה (- מקום נפרד מהשכל), אלא שקשורות לשכל מחמת שהאדם מלביש את שכלו בהן; משא"כ אותיות המחשבה נוצרות מתוך השכל עצמו, דכשאדם מתייגע להבין סברא מסוימת הרי

וכן גם בנמשל, למעלה, שמחשבתו ית' מיוחדת עמו ית' בתכלית היחוד, שמזה מובן גודל הפלאות נשמות ישראל ש"עלו במחשבה" לגבי שאר כל הנבראים כולם שהם רק "ברוח פיו".

וזהו שהולך ומבאר - ההבדל בין כל הברואים ונשמות ישראל בזמן בריאתם ונצחיותם:]

ולכן העולמות והנבראים שהתהווותן מבחינת דבור נתחדשו ונתהוו בששת ימי בראשית, שאז היה עת לדבר.

וגם יחזרו לאין ואפס אחר הזמן משך עמידת העולם שית אלפי שני דהוי עלמא כו', והיינו לפי שהתהווותם הוא מבחינת הדיבור אשר יש עת לחשות כמו שיש עת לדבר.

אמרו רז"ל שיש קץ למציאות העולם, דשית אלפי שנים הוי עלמא ואח"כ יהי "חרוב" (שאו תתבטל מציאות העולמות), והטעם לכך, כי כמו שדיבור האדם אינו בתמידות, וכמ"ש עת לחשות ועת לדבר, כך למעלה (להבדיל), יש "עת לדבר" - הזמן דשית ימי בראשית שאז גילה הקב"ה את "דיבורו" יתברך לברוא את העולמות, ואח"כ יש "עת לחשות", היינו לאחר שית אלפי שנים דהוי עלמא, שאז יופסק כביכול דיבורו יתברך המח' את כל העולמות.

משא"כ הנשמות, לפי שעלו במחשבה, היו גם קודם ששת ימי בראשית, וכמאמר רז"ל על פסוק עם המלך במלאכתו ישבו שם, עם מלך מלכי המלכים הקב"ה ישבו נפשות של צדיקים שבהן נמלך הקב"ה וברא את העולם.

כיון שבששת ימי בראשית הי' זמן גילוי דיבורו ית', לכן נתחדשו אז הברואים שמקור חיותם הוא מבחינת הדיבור, אבל נשמות ישראל שמקור חיותן הוא מבחינת "מחשבה" כבר היו קיימות קודם ששת ימי בראשית, דהקב"ה לא התחיל לגלות כביכול את אותיות מחשבתו בששת ימי בראשית בלבד אלא לפני כן.

[שהרי המחשבה היא לעצמו דייקא כנ"ל - דלא כדיבור שהוא לצורך הזולת (ובנמשל למעלה, גילוי דיבורו ית' הוא בשביל התהוות הנבראים המרגישים עצמם כמציאות נפרדת מאלקות). ולפיכך, "הנשמות, לפי שעלו במחשבה, היו גם קודם ששת ימי בראשית" - היינו קודם לזמן גילוי דיבורו ית'].

וכמו שמצינו בדברי רז"ל שנשמות ישראל היו

ובהקדמה זו יובן ההמשך:

אך הנשמות הם מחולקים במעלה ומדרגה זה מזה, כי יש ס' רבוא נשמות שרשיים (וכל שרש מתחלק לענפים וענפים לניצוצות אין קץ בו) (כנגד ס' רבוא אותיות שבתורה).

ע"פ הנ"ל שנשמות ישראל מושרשות בתורה (היא מחשבתו וחכמתו ית'), יובן ג"כ הטעם שמצינו חילוקי מדרגות בנשמות, אע"פ שכולן מיוחדות בו ית' והיו צריכות להיות כולן במדרגה אחת.

אך זהו לפי ששורש נשמות ישראל הוא באותיות התורה, כמאמר "ישראל" ר"ת "יש ששים רבוא אותיות לתורה", והכוונה בזה, שיש ששים רבוא נשמות ישראל.

נדהיינו נשמות "כלליות" (הנקראות נשמות "שרשיות"), שכל אחת מהן היא "שורש" המתחלק להרבה נשמות פרטיות - כל "שרש" מתחלק להרבה "ענפים", ומכל ענף "יוצאות" הרבה נשמות פרטיות, שכל נשמה פרטית נקראת "ניצוץ"]

ולכל נשמה ("שרשית") יש אות אחת בתורה, פירוש, שאות זו היא מקור חיותה ("זו"ש" כי אמרתך חיותני" ממש וכתוב "כי היא חייך" ממש").

וזוהי גם סיבת חילוקי המדרגות בנשמות ישראל, כי כל נשמה מושרשת באות אחת בתורה, ומחמת חילוקי המדרגות באותיות התורה (שבכל אות מאיר אור אלקי אחר) - קיימות מדרגות שונות בנשמות ישראל שנמשכו מאותיות התורה.

אף שבתורה אין נמצא ס' רבוא אותיות, היינו מפני אותיות המשך, שהם אותיות אהו"י - שבכלל הנקודות, שאינן בכתב - אבל ישנן במחשבה שהקמץ הוא א' והחירק י' בו, אך איזו מהנקודות הם אינו ידוע בו.

ואין להקשות, הרי אין בתורה אלא קצת יותר משלש מאות אלף אותיות (ולא ששים רבוא כמספר הנשמות), כי הכוונה היא ל"אותיות המחשבה" שבתורה (וכנ"ל, ששורש נשמות ישראל הוא במחשבתו ית', שהן אותיות המחשבה שבתורה).

פירוש: יש אותיות שאינן באות בכתב אלא הן משמשות כמו נקודות, והן אותיות אהו"י (הנקראות "אותיות המשך"). לדוגמא, אות נ' המנוקדת בקמץ ה"ז כאילו נכתב "נא", וכשמנוקדת בחיריק ה"ז כאילו

השכל עצמו יוצר את האותיות שבהן מלוכשים ההגיון והסברא, דאותו כח השכל עצמו המבין ותופס את ההגיון והסברא - הוא הוא הנותן את האותיות המכילות את הסברא, והכל "מיני' וביי'", והרי זה ע"ד החי' הנקראת "קמצא", ש"לבושה" הוא חלק מגופה (מיני' וביי') וגדל עמה, וכך אותיות המחשבה הן "מיני' וביי'" דהשכל.

וכך הוא בנמשל למעלה, דבחינת מחשבתו ית' מיוחדת עם הקב"ה בתכלית היחוד, עד שהיא כביכול "מיני' וביי'" עם בחינת חכמתו ית'.

שמה מובן גודל הפלאת נשמות ישראל שנמשכו ממחשבתו ית', שהן מיוחדות בתכלית באלקות, בבחינת "מיני' וביי'" כביכול.

[להבנת הענין דלקמן יש להקדים, שחכמתו ית' - היא התורה (וכדאיתא בזהר "אורייתא מחכמה נפקת"); וענין ה"מחשבה" למעלה (אשר השכל מתלבש בה) הן אותיות התורה, שהתורה מלוכשת בהן.

כלומר: ישנה התורה (חכמתו ית') כפי שניתנה ומתגלית לנבראים - וזהו כפי שהתורה מתלבשת באותיות הדיבור והכתב; וישנה התורה (חכמתו ית') כפי שהיא בשרשה, בלשון רז"ל ("חמודה גנוזה שגנוזה לך.. קודם שנברא העולם", ועל' נאמר "ואהי' שעשועים.. לפניו" - והיא מלוכשת באותיות המחשבה שלמעלה (שהמחשבה היא לעצמו, כנ"ל).

ונמצא, שענין האחדות בין "השכל והמחשבה" - תרין ריעין דלא מתפרשין - בנמשל למעלה כביכול, קאי על התורה והאותיות שהיא מלוכשת בהן; דה"שכל" היא התורה שהיא חכמתו יתברך, והיא מלוכשת ב"אותיות" (אותיות התורה), ואותיות אלו (היינו אותיות מחשבתו ית') הן מיוחדות ממש עם חכמתו יתברך [והיא בחינת התורה כפי שהיא אצלו יתברך].

והיות שנשמות ישראל נמשכו ממחשבתו ית' - היינו מאותיות התורה [וכפי שימשיך בסמוך שהן מושרשות ב"אותיות המחשבה" של התורה], על כן יש בהן כמה וכמה מדרגות, כשם שבאותיות התורה מאיר בכל אות אור אלקי אחר.

אשר מכל זה מובן לענין נשמות ישראל, שנמשכו ממחשבתו יתברך, דהיות שמחשבתו ית' היא בהתאחדות מוחלטת עם התורה בבחינת "מיני' וביי'", הרי נמצא, שנשמות ישראל מיוחדות עם התורה עצמה (כפי שהיא אצלו יתברך ממש).

לבדו מאז כו' והמתנשא מימות עולם, וממשיכים "אלקי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו", ולכאורה אינו מובן קשר הענינים בברכה זו; וכי משום שהקב"ה רם ונישא [- מתנשא] מן העולם, משום כך מבקשים שהוא ית' ירחם עלינו ברחמי הרבים. הלא אדרבה, מאחר שהקב"ה כ"כ מרומם מאתנו, איזו שייכות יש לנו אליו בכלל, שבגלל זה ירחם עלינו? - אלא הפירוש:

שרחמנות גדולה היא על הנשמות שירדו מאיגרא רמה, היינו מחשבתו ית' המתנשא מימות עולם, למטה מאד בעולם הזה בגוף ונפש הבהמית.

אך הענין הוא, ד"המתנשא מימות עולם" קאי על מדריגה זו באלקות כביכול שהיא שורש נשמות ישראל למעלה במחשבתו יתברך, ששם הן מנושאות לגמרי מכל העולמות והנבראים (הנקראים "ימות עולם") - שהנבראים כולם הם רק מבחינת "דיבור" ואילו הנשמות הן מבחינת מחשבה (וכפי שהובא לעיל שהנשמות "היו גם קודם ששת ימי בראשית", לפני "ימות עולם").

ומכיון שכן הרי זו רחמנות גדולה על הנשמה, שירדה ממדריגה גבוהה כזו, בחינת "איגרא רמה" (גג גבוה), עד לעולם הזה, להתלבש בגוף גשמי ובנפש הבהמית. וזהו שמדגישים גודל מעלת שורש נשמות ישראל כהקדמה לבקשת הרחמים עליהם, כי "כל ששרשו עליון ביותר, כשיורד למטה מטה ביותר אזי תפול עליו הרחמנות ביותר".

וירידה זו למה?

אך הענין נודע דירידה זו צורך עלייה היא:

ד"ה את שבתותי תשמרו פרק ב

נכתב "ני". אותיות אלו לא באו בכתב בגשמיות אבל ישנן ברוחניות ("במחשבה"), שהרי הן ביטוי של הנקודות.

ולכן, "עם חשבון האותיות שהיו צריכים להיות רק שהנקודות באו במקומן יש ששים רבוא אותיות לתורה" - אף שאין ידוע לנו בדיוק כנגד אילו נקודות ישנן אותיות כאלו.

ונמצא, שבתורה כפי שהיא במדריגת מחשבתו ית' יש ששים רבוא אותיות - והן הן המקורות של ששים רבוא נשמות ישראל.

[לסיכום:

נשמות ישראל מושרשות במחשבתו ית' - הן אותיות התורה - שהיא חד עם התורה (חכמתו ית'), שהיא כולא חד עם קוב"ה.

ולאחרי אריכות זו, כיצד נשמות ישראל גבוהות יותר מכל שאר הברואים, אפילו ממלאכים עליונים, להיות מקור חוצבן מבחינת מחשבה (שהיא מיוחדת עם הקב"ה בתכלית ההתאחדות) - חוזר לענין ירידת הנשמה למטה, שהיא צורך עלי', ומקשה:]

וא"כ יפלא למה ירדו הנשמות כ"כ למטה.

מאחר שנשמות ישראל מקורן ממדריגה גבוהה כל כך, ששם מיוחדות הן בתכלית ההתאחדות עם אלקות (כיחוד המחשבה עם הנפש), מדוע הוצרכו לירד למטה כל כך, עד שנתלבשו בגוף גשמי, כדי לבוא למצב של "עליה".

וכנודע בפירוש מה שאנו אומרים בכל יום המתנשא מימות עולם כו' ברחמיך הרבים רחם עלינו.

בברכת יוצר אנו אומרים בכל יום "המלך המרומם

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

מאמרים קונטרסים

לאלקא' ונק' אף וחימה וכו' כידוע והוא אשר בא מחמת רעת האדם במעשיו שנא' תיסר"ך רעת"ך כו', ויש בזה אלפי' ורבכו' מדרגו' זו למעלה מזו בגסו' ודקו' הרע כו', ושרשם הרע הוא השטן המקטרג כמא' עולה ומסטיין יורד ומקטרג וזה כל עיקר חיותו בשרשו ובלתי זה אין לו חיו' כלל (כעלוקה שמושכת הדם כו'), ומה שעולה ומסטיין זהו כמו איש רע בטבעו ששונא לרעהו מפני שעשה דבר רע

והדוגמא מכל זה יובן בבחי' הדינין הקשי' שבאין למלעלה שנק' גבורו' קשו' שנק' שלוחי הדין והן הנק' מלאכי' רעי' דק"נ שכל עיקר חיותם הוא זה שנשלחו להזיק לאדם בבני חיי ומזוני כו', דהיינו ע"ד הנ"ל בטבע בנ"א רעים בגשמיו' כך ברוחניו' יש מלאכי' רעים שנק' שבט אנשי' ונגעי בנ"א שפועלי' כל רע להזיק לאדם בעונש דין קשה, אם בפרנס' או בבני כו' ונק' רצועה

כחו במאד עד שכל עיקר קיום החסד וסיבת עמידתו ותקפו אינו רק מצד הגבורה רשפי אש התשוקה שבו ונק' גבורה שבחסד, כידוע דבר זה גם במדת אור האהבה שבלב שהחסד היא הכלי שבה כידוע אם היא בקרירות כמים שנמשך כו' תכלה אורה במעט זמן כי יתקרב הלב מעט מעט עד שיבוטל לגמרי, אבל כאשר כלולה מרשפי אש התלהבו' באהבה שנק' בזוהר שלהובי דרחימותא כמ"ש רשפיה רשפי אש כו' כמו אל אישך תשוקתך וכתשוקת הזכר לנקבה תאובתא דדכורא כו' הכל מצד חום הגבורה שבה שיש בזה חיות רב וכח עצום בלי יופסק אור האהבה לעולם וכמ"ש עזה כמות אהבה ומים רבים לא יכבה כו' ותגבורת אור שפעה בלי גבול כלל, וע"כ א' בזוהר דאתערו דרחימו מבחי' הגבורה דוקא כמ"ש שמאל"ו תחת כו' כנ"ל שכל התעוררו' רוח התאוה באה מבחי' רשפי אש שבאהבה דוקא כו', וזהו שכל עיקר השפע בא מבחי' הגבורה כידוע דש[ולחן] בצפ[ון] אע"פ שזן העולם בחסד וכן עולם חסד יבנה אבל הוא בבחי' גבורה שבחסד כנ"ל וכמו שאנו או' אתה גבור כו' ע"כ מכלכל חיים בחסד כו' לפי שכל עיקר הגבורה הוא התגבורה החסד כמ"ש כי גב"ר עלינו חסד"ו כו' וזהו הנק' גבורה ממותק' שבאי' בהיפך ממש מגבורה בלי הפסק כלל ולא ינוח ולא ישקוט ויעמוד לכל מנגד השפע כו', כי יש בזה חיות רב ועצום

קונטרס דמלכא משיחא אתא לאתבא צדיקא בתיובתא

ולפי שכל מגמתו רק להרע לו ע"כ מוצא בו כל חוב לקטרג עליו כדי לענשו ע"כ יורד ומקטרג להוציא לפועל רע כו', והדק מרע זה הוא אשר שכלו ולבו נוטה לחוב כו' הוא גבורה ודינין קשי' העליוני' יותר ומסתעף מזה ענין נתן עיניו במקדש והחריבו לפי שיצר לו מן הטוב לישראל וישמח במפלתם כו', וזהו שיוורד ומשתלשל גבורה הקשות מעליון לתחתון מפנימי' לחיצוני' ברבבו' מדרגו' עד שבא העונש בפ"מ וכולם מבחי' דינין דכת"ר דקליפ' שנק' ריש"א דעש"ו כו' כידוע וד"ל.

ומעתה יש להבין איך יש שייכו' לרישא דעשו לגבורה דקדוש' דיצחק כנ"ל, והנה יש להקדים לזה ענין גבורה ממותק' שהוא היפך הגבורה קשו' הנ"ל ונק' גבורה שבחסד כידוע, בהיות שאנו רואי' באיש בטוב בטבעו בהיפך ממש שכל חיותו העצמי הוא רק להטיב ולא להרע כלל כנ"ל ואמנם אם הוא איש קר בטבעו יכלה כח טובו וחסדו מיד (בל"א אקאלטר מענ"ש קאלטע בלוט), וכל שהוא איש חסד בתגבורת גדולה זהו מצד שהוא איש חם ברחיית הדמים בכל ענינו (בל"א איין היישער מענש זודיקע בלוט'), הנה אז גם בעונג שלו בשפע חסדו וטובו בא ברשפי אש החמימות ביותר ע"כ יאיר אור חסדו בתגבורת גדולה בלי הפסק כלל ולא ינוח ולא ישקוט ויעמוד לכל מנגד השפע כו', כי יש בזה חיות רב ועצום

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

חנוכה [אנו] ממשיכים לה הארה מן האורות דיחודים עליונים דפכ"פ ולפי שהמשכה זו באה בהיותה מקבלת בהוד לכן קבעו לומר על הניסים בהודאה כו', ולהבין ולהשכיל בדברי קדשו של האריז"ל, הנה עיקר ההפרש ע"פ פשוט בין נס דפסח לנס דחנוכה ופורים שנס דפסח הוא היציאה מעבדות לחירות דהיינו מיסורי הגוף ששיעבדו בהם מצרים בפרך בעבודה קשה משא"כ נס דחנוכה ופורים הוא שניצולו משכחת הדת שע"ז לבד היתה עיקר הגזירה כמ"ש ביקש להשכיחם תורתך כו' וכן בפורים ודתיהם שונות כו' (מג"א ג' ח') שאם היו ישראל מכניעים לדתם ח"ו לא היו מבקשים יותר אלא שישאל עם קדושו נתנו נפשם על הדת להלחם עבור זה ונתן הש"י וגברה יד ישראל ונצחום ונמצא הנס הוא מה שנתקיים הדת, והסיבה לזה הוא למעלה שבזמן גלות מצרים הי' הז"א בבחי' קטנות תלת כלילין בתלת ובבחי' עיבור במעי אי' כמ"ש בטעמי מצות להרח"ו בענין קרבן פסח ראשו על כרעיו ועל קרבו כו' והיינו שמדת החסד שעל ידה באה

מצות נר חנוכה והיא מד"ס ואינה ממנין תרי"ג: ומברכים עליה ג' ברכות להדליק ושעשה נסים ושהחיינו, ולהבין מה שתקנו להדליק נרות ע"ש הנס שהי' בשמן שהי' ביום כ"ה בכסלו ולא על נס דניצוח המלחמה עם היונים שהי' בכ"ד כסליו שזהו העיקר לכאורה ולמה עשו מהעיקר טפל, וכיוצא בו מצינו בפורים שקבעוהו ביום המחרת שאחר המלחמה כמ"ש והרוג בשונאיהם כו' בי"ג ונוח בי"ד ועשה אותו יום משתה ושמחה (מג"א ט' ט"ז י"ז) ובפסח נקבע היו"ט בו בזמן שהי' הנס דיצ"מ ומכות בכורות וגם הטעם שבפסח אין מברכין בל' שעשה נסים כו' :

(א) **הנה** מבואר בפע"ח בענין ההפרש בין שבת ומועדי ה' לחנוכה ופורים שבשבת ובג' רגלים הוא יחוד זו"נ פכ"פ דהיינו שעולת עד בחי' כתר שלו ומתייחדת עם הז"א, אבל בחנוכה ופורים קומתה רק עד בחי' נה"י כבחול אלא שמקבלת מן ההוד דז"א בעצמה שלא ע"י יעקב ואח"כ מתייחדת עם יעקב, ואמנם ע"י הדלקת נר

השפעת החיות לכל העולמות היתה בבחי' קטנות מאד דהיינו שהיתה ההשפעה רק בבחי' אחוריים כמאן דשדי בתר כתפין לפי שכבר מת יוסף וכל הדור ההוא שהיו גורמים שפע הפנימית בעבודתם ומבחי' אחוריים מקבלים מצרים ופרעה ולכן היינו עבדים לפרעה במלאכה ועבודת פרך מהעדר שפע פנימי' ממדת החסד עליון אלינו והיינו טפלים להם והנס דיצ"מ הוא ענין תוספת הארה בחסד דאצילות כידוע שהוא בחי' לידה והמשכת מוחין דגדלות לז"א ועיקרו בבחי' חסד יומם דאזיל עם כולוהו יומין ואז האירה מדת החסד אלינו בבחי' פנימיות השפע והיתה הגאולה מעבודת לחירות, ולכן הפסח כנגד אברהם שהי' מרכבה לחסד עליון כמ"ש אברהם אוהבי (ישעי' מ"א ח') והנה כל תוס' הארה במדות הוא ע"י שם מ"ה כי הנה נודע שבחי' קטנות הוא משמות אלקים ובחי' גדלות הוא מש' הוי' אך יש מילוי יודי"ן ומילוי ההי"ן ומילוי אלפי"ן ושם הוי' המתלבש בכלים דז"א שהוא המדות עליונות הוא מילוי אלפי"ן ונק' שם מ"ה ונתבאר אצלינו ענינו בדרוש המילויים שהענין כי אלף הוא ב' יודי"ן א' למעלה ואחד למטה ובאמצע כמין ו' וגם הוי"ו שבאמצע יש כמין עיקום בהתחלתו דהיינו לצד שמאל ובסופו שהוא לצד ימין אך צד שמאל גבוה מצד ימין והוא ענין אלכסון הנמשך מגבורה שבקו השמאל אל הנצח שבקו הימין למטה ממנה לחברם יחד ושני היודי"ן שעל הוי"ו א' למעלה ובחי' חכמה עילאה וא' למטה בבחי' ח"ת שכולם מתחברים יחד אך שהם בבחי' צמצום שע"ז הוא רמז מדת הגבורה הכלולה עם הנצח ולהיות ידוע הכלל שהתלבשות אא"ס הוא בחכמה ומהחכמה נמשך אח"כ לכל המדות כמ"ש בע"ח לכן גם תוס' אור במדות הוא ע"י שם הוי' שמתחיל ביו"ד בבחי' חכמה וגם המילוי של השם שהוא כח הנמשך מא"ס ב"ה אל המדות מה שיהי' שמור וצפון בהם לצורך ההשפעה אל שלמטה מהם שז"ס המילוי' כמ"ש הנה הוא ג"כ ע"י החכמה ולכן הוא במילוי אלפי"ן שהאל"ף יש בו יודי"ן כנ"ל אמנם לפי שחכמה זו באה בצמצום ע"כ נרמז היו"ד באות אחר שהוא אות אלף וז"ש וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי (שמות ו' ג') כי האבות היו מרכבה לחג"ת דאצי' והיו מקבלים משם גילוי האלהות ולכן לא נתגלה להם אמיתית שם הוי' כמו שהוא אלא ע"י המילויים שלו וגם זאת המילוי דאלפי"ן שהוא צמצום לגבי היו"ד עצמו דשם הוי' כנ"ל וכמשנ"ת שהמילוי הוא מה שצפון בתוך המדות לצורך ההשפעה למטה כמו האבות המקבלי' מהם היו מקבלים ממילוי' דמ"ה ולכן הי' בפסח ההצלה מיסורי הגוף שהוא בחי' השפעה חיצונית לפי שהוא מבחי' החסד כנגד אברהם כנ"ל, אמנם למשה שהוא מקבל מבחי' חכמה נתגלה אמיתית שם הוי' כמ"ש ויאמר הוי' אל משה

(שמות ד' ד') והגם שמאחר שהוא בחי' מקבל מהחכמה הרי בהכרח שמקבל ג"כ ממלוי שם הוי' דחכ' כמשנ"ת"ל שהמילוי של השם הוא הכח הנמשך בו מא"ס להיות צפון בו להשפיע לזולתו מ"מ הרי מילוי שם הוי' דחכמה הוא ג"כ מילוי יודי"ן וכבר אמרנו שיו"ד הוא בבחי' חכמה כי היותו נקודה דקה מורה על בבחי' הארת החכמה שהיא כמו ענין סקירת השכל שלמעלה מן ההשגה עדיין שהוא בחי' ראיית השכל שם הוא גילוי א"ס משא"כ ההשגה בבחי' התפשטות היא ציור המושג כמו השומע איזו דבר ומציירו בדעתו ולא ראהו כי בראי' תופסו בסקירה א', וא"כ מילוי דשם הוי' דחכמה שהוא ש' ע"ב במילוי יודי"ן יש בו גילוי אא"ס כמו שהוא בחכמה ולא ע"י צמצומים כמו שהוא במילוי אלפי"ן כנ"ל וזה הי' ענין נס דחנוכה בהצלת הדת שהוא בחי' שפע החכמה ולא השפעת טובות גשמי' כי הנה היונים בקשו להשכיחם תורתך לפי שנתפשטה אז חכמה יונית שהוא הפלסופיא ורצו להתגבר על חכמת הקבלה האלקית ויסודותיה המסורות לנו מא"ס ב"ה ע"י משה בחיר ה' וזהו ענין מארז"ל שטמאו כל השמנים שבהיכל (שבת כ"א ב') שר"ל השפעת החכמה הבאה בהשגה אלינו שז"ס נקודה בהיכלי' כידוע, והוא מה שהפלסופים לא יאמינו דבר אלא ידעו מה שידעוהו ע"פ שכל האנושי כמו מציאת ה' ואחדותו והיותו קדמון ונצחי בעבור שזה דבר שא"א להאמין בחילוף ח"ו מפאת שכל האנושי המושג בראיית העין כי מבשרי אחזה אלוה, אבל מה שלא ידעוהו כחשו ויאמרו לא הוא ולכן יכחישו על ההשגחה בעבור איזו טענה חלושה אשר יקשה להם ויכחשו כל מצות ה' ויאמרו מה לו אם יאכל בשר בחלב וכה"ג, לא כן השרישנו הקבלה האמיתית להאמין בה' ובמצותיו כי הוא למעלה מעלה מבחי' חכמה והשגה ולית מחשבה תפיסא בי' כלל אפי' חכמה עילאה וכאשר יחפוץ ה' בעדה או ביחיד יודיעו בנבואה שהיא למעלה מן השכל גילוי אלהותו ית' ותכלית החכמה היא האמונה בפנימיות התורה ובסודותיה וזה הי' הנס דחנוכה בהתגברות החכמה האלהית על החכמה יונית שהיא הפלסופיא כנ"ל ושרש נס זה למעלה הוא ע"י תוספת אור בחכמה עילאה ואז נמשך מחכמה ג"כ השפעה בהתגברות החכמה אלהית למטה וז"ס מלוי יודי"ן דשם ע"ב כנ"ל שהיו"ד הוא גילוי שפע פנימי' דחכמה, וז"ש האריז"ל בכוונות להדליק שהוא בגימ' מלוי ע"ב ס"ג מ"ה שכולם נמשכים אל המל' הנק' ב"ן ר"ל שגם שם ע"ב שהוא חכמה נמשך ג"כ להאיר לכללות נש"י, וזהו ענין המאמר שמצאו פך של שמן בחותמו של כה"ג כי השמן הוא החכמה ומצאו חתום שלא נגע בו יניקת הקליפות ח"ו שאינן יכולים להתגבר בחכמה יונית שלהם נגד פנימית חכמה זו דקדושה אשר השמן רומז לה כמשי"ת, ולכן נצטוינו ג"כ להדליק נר

חנוכה להמשיך מבחי' עומק חכמה זו הנק' שמן לכנ"י הנק' מנורה כידוע, כי הנה ידוע בענין ניסוך המים בחג הוא השאיבה מן החכמה מים עליונים לקרר בחי' גבורות ורשפי אש המזבח עילאה מל' דאצי' עד"מ יסוד האש שבלב כשמתגבר יפול משכלו והשגתו ואמנם כשיגביר החכמה והעמקות ההשגה יבא לבחי' ביטול מציאותו אזי תקרר ההתלהבות ויומתקו הגבורות ולכן הי' בניסוך המים בחג שמחה יתירה מבניסוך יין שבכל השנה כי היין הוא בחי' בינה שהיא בחי' גבורות ורשפי אש משא"כ מים שהם מהחכמה שגבוה מהבינה וממתקת הגבורות כנ"ל והנה בחנוכה המזבח שעשה משה משח את המזבח בשמן המשחה הי' במדרגה גבוה יותר מזו כי השמן צף ע"ג המים אף שיהי' השמן תחלה למטה מן המים ויתנו המים עליו יעלה הוא למעלה על המים והענין כי הוא רומז למקור החכמה שלמעלה מן השכל הגלוי הגבה מאד נעלה במדרגה שהרי אין ערוך לגלוי עם ההעלם מקורו כמו עשב הגשמי שהמתיקות שבו נמשך ממתיקות רוחני שיש בכח המצמיחו והרי אין ערוך גשמיות המתיקות שבעשב לגבי מהות המתיקות שבכח הצומח עד"מ שהוא רוחניות כמתיקות שכל חדש וכיוצא ועכ"ז אותו המתיקות רוחני' שבכח הצומח הוא המקור למתיקות הגשמי שבעשב להיותו כדוגמתו ולכן יש ארץ מגדלת פירות אלו וארץ מגדלת פירות אחרות לפי אופן מהות שבכח המצמיח שבארץ וכמ"ש בעל שערי אורה שער א' ע"פ עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי (קהלת ב' ה') שהי' יודע שלמה דרך המשכת השפע לכל המקומות וידע איזה גיד נמשך לכוש נטע בו פלפלין וכן לכל צד וצד הראוי לו נטע בו כו' ועד"ז יובן בהמשכת השכל מלמעלה מן השכל אף שהוא גשמי לערוך דקות בחי' שלמעלה מן השכל אבל עכ"ז יש שם כדוגמתו בלמעלה מן השכל שהוא המוציאו מן ההעלם אל הגילוי להיות שכל גלוי וענין בחי' שכל שבלמעלה מן השכל הוא הנק' שכל הנעלם מכל רעיון בל' הגאונים ולמעלה הוא בחי' חכמה סתימאה שבכתור שהיא מקור לחכמה דאצילות ואע"פ שהכתור הוא למעלה מעלה מן החכמה עכ"ז מה שיש בכחו להוות החכמה כמ"ש והחכמה מאין תמצא (איוב כ"ח י"ב) זהו על היות בו בחי' כדוגמת החכמה בדקות וכמו עד"מ דקות החיות שבמדבר לגבי חיות הגשמי של הבהמה שאין בה בחי' שכל ומדבר כלל כו' והנה השכל

הגלוי במוח ולמעלה בחי' חכמה דאצי' נק' מים ע"ש שהורר כבר ממקום גבוה למקום נמוך כמים שיוורדים מגבוה לנמוך דהיינו מההעלם אל הגילוי אבל אותו החכמה הנעלמה שבלמעלה מהשכל והוא בחי' ח"ס נק' שמן שנמשך בנחת כי ממנו המשכת החכמה הנק' מים והוא צף לעולם ע"ג מים כי הוא למעלה מהם כנ"ל, וזהו שמשח משה את המזבח בחנוכתו בשמן המשחה ר"ל שע"ז המשיך הארת חכמה סתימאה במל' שזה הי' חנוכת המזבח כי כל התחלות קשות ולכן צריך להיות חנוכה בתוספת הארה יתירה מכפי הסדר התמידי שבזה יחנכו אותו ולאח"כ די בהארה פחותה מזו ועד"מ התינוק כשמרגילים אותו לילך לבית הספר בתחלה נותנים לו מתנות כדי שיחפוץ לילך משום שהתחלה קשה ואח"כ הולך מעצמו וכן הי' חנוכת המזבח ע"י המשכת הארה רבה ויתירה מאד מסדר ההשתלשלות הוא בחי' החכמה הנעלמה שהיא למעלה מהספירות וכמו שנת' קצת ענינם מצוה כ"ה פ"א, ולאח"כ די בהארה פחותה מזו וכמו ניסוך היין והמים שהם מחו"ב דאצי' כידוע ומטעם זה נצטוינו מצוה ק"ז למשוח כה"ג ומלכי בית דוד בשמן המשחה וכן משחו בו הכלים של המקדש ומשמשחו אותם פ"א שוב אין מצטרף למושחם כי משנמשך תחלה הארה זו רק בתחלה משום שכל התחלות קשות שוב ממילא יהי' קיום אח"כ כנ"ל והנה מצות עשיית שמן המשחה הוא ע"י בשמים ראש שנתנו בתוכו קדה וקנמון כו' כי גם כדי שיהי' אור הח"ס נמשך למטה צריך לזה המשכת כח מא"ס ב"ה מאחר שהיא בעצם בבחי' העלם עד שנק' שכל הנעלם מכל רעיון והמשכה זו הוא מבחי' מקור התענוגים הנק' עתיק יומין שמשם מתלבשת גבורה דע"י בח"ס והוא בחי' הארת התענוג בהתגברות ליתן כח ועזו שיומשך שפע הח"ס כי כל השפעה הוא בצירוף מדת הגבורה ג"כ משא"כ בחי' החסדים לבד הם בחי' קרירות אגילידו מיא שהוא מניעת השפע וכידוע מענין הדם שהוא הנפש, וזהו ענין הבשמים ראש שהם דבר חריף המשיב את הנפש ושרשו מגבורה שבתענוג בחי' חוטמא ונתנו אותם לתוך שמן המשחה ואז נמשך הארת ח"ס למזבח עילאה מ"ל דאצי' בחי' ימי המילואים הם ח' מדות שבכתור שבאמצעיתם צ"ל השפעת הח"ס וזהו שנק' ל' משיחה מחמת אמיתית הביטול שבא במל' ולא בחי' רשפי אש אלא כמ"ש קול דממה דקה כו' (מלכים א י"ט י"ב):

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל

אתיידע, ומ"מ הוא נמנה בכלל רישא, והיינו מפני כי נתינת התורה הי' ע"י משה ובתורה יש בחי' אור וטל כנ"ל. אמנם האיך יכול הנברא להתעלות כ"כ זהו שאמרו ז"ל משה מוטל בכנפי שכינה, והיינו כי מצד חוק הנברא א"א להתעלות כ"כ אמנם מחיק הבורא יחיד מי מונע. וי"א משה לא מת, היינו שעלה למקום שלמעלה מבחי' שבירה ותיקון היינו למעלה מתהו ותיקון, וכמו שבחייו הי' מ' יום עם ה' לחם כו' הם בחי' ד' יודי"ן דשם ע"ב, ששם ע"ב למעלה מתהו ע' בד"ה ראה אנכי²⁸ בענין אורח, והיינו כי התורה היא בחי' בירור ניצוצות דתהו, אמנם באמת תהו ותיקון שניהם רק עולמות, וע"י הבירור דתהו יורש אורות דתהו וגם עולה למעלה מבחי' התהו, ולכן משה כשכירר חלקו אמרו עליו לא מת כו'.

המשך והזכרים תרל"א

ד"ה וביום הביכורים

[[פא]] **ובזה** יובן מאמרם ז"ל בענין יו"ד דברים²⁷ שנבראו בערב שבת בין השמשות וי"א אף קברו של משה, והיינו כי מה שנבראו בין השמשות הוא שמחמת עוצם מעלת דברים אלו א"א שיבואו בבחי' הבריאה בזמן ממש, להיות כי שרשם הוא מע"ס דאצי' או ע"ס הגנוזות, ולהיות כן כשבאו בבריאה, להורות שהגם שנבראו מ"מ הם פלאי, נבראו בין השמשות שא"א לידע אם הוא יום או לילה, והיינו שאינו זמן ממש, להורות על הפלאותם גם כשנבראו כמו פי הארץ והבאר כו'. וגם קברו של משה שהוא בחי' שער החמשים שלכן לעליונים נדמה להם למטה ולתחתונים נדמה למעלה, וגם משה בחייו לא השיג שער הנו"ן שזש"ה ותחסרהו כו', ובשעת הסתלקותו עלה לבחי' זו, ושרשו הוא בחי' רדל"א שהוא לא ידע ולא

(28) בד"ה ראה אנכי: לקו"ת ראה יח, א. סה"מ תרכ"ו ע' רח.

(27) ובזה יובן מאמרם ז"ל בענין יו"ד דברים: בהבא לקמן בפיסקא זו ראה אוה"ת וירא וביאורה"ז להצ"צ שם.

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

בחיורו למה הוא עומד במעלה ומדריגה זו ומחמת זה הוא שונא אותו, זהו דבר קשה וגרוע מאד מאד כו'. והיינו מצד הישות שלו כנ"ל, ולכן הוא שונא דוקא לעובדי ה', וינאָה אהבתו והתחברותו לאנשים פשוטים דוקא ויכול לְדַמּוּת בנפשו ולרמות את עצמו שזהו מצד השפלות שלו משום זה יתחבר ויאהב לאנשים פשוטים, אבל באמת זהו מצד הישות שלו דוקא. דלהיותו מכלל עובדי ה' לכן כל שנאתו הוא למי שהוא באיזה מעלה ומדריגה בעבודה שזהו המנגד לישות שלו. אבל אנשים פשוטים שאינם עומדים באיזה מדריגה יאהב אותם מצד שצריכים לאהוב את ישראל כו'. ומי שהוא גס ויש יותר יכול להיות שאהבתו והתקרבותו אליהם הוא מצד ששם מתפשט ישותו, כי מכבדים אותו בעיניו ומקבלים ומייקרים את דבריו כו'. **קיצור**. מעלת הקנאה דקדושה. ישות גורמת שנאה לבר מעלה ויכול להיות באהבה לאנשים פשוטים. טעם הדבר.

טו. והגם שיש מעלה בענין הקנאה ברוחניות וכמו שכתוב קנאת סופרים תרבה חכמה, כדאיתא במדרש רבה על פסוק ותקנא רחל באחותה, שקנאתה במעשיה הטובים, וכמו שנאמר אֵל יִקְנָא לְבָךְ בַּחֲטָאִים כִּי אִם בִּירָאֵת ה' כו'. זהו כשהקנאה היא מצד שחפץ מאד במעשה הטוב או בחכמה וכדומה, לזאת מקנא במי שיש בו הרבה חכמה ומעשים טובים, והרי זה פועל עליו גם כן להשתדל הרבה בזה עד שבא גם כן למעלה ומדריגה זו כו'. והיינו מפני שהקנאה מגיע בעומק מאד בפנימיות נפשו ולזאת הרי זה מגלה ומביא את הכחות הנעלמים שבנפש עד שיגיע למעלה ומדריגה עליונה מאד. וכמו שכתוב במקום אחר בענין הכח דאור חוזר שמביא מהעלם אל הגילוי את הכחות הנעלמים ביתרון הרבה מכח אור ישר כו', וכמו כן הוא בענין הקנאה בקדושה כו'. וכל זה הוא כשיחפץ את הטוב, אבל כאשר באמת אינו חפץ להיות במעלת הפרישות והטהרה וכדומה רק שמקנא

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

מאמרים ה'תרפ"ו

כל הנ"ל הוא לנשמות בלי גופים, אבל בעולם התחיה – נשמות בגופים. שאלה: איך יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז, מכל הגילויים הנפלאים של עוה"ב?

בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, דלכאורה דמאחר דעולם הבא מורה על מדרגות נעלות בתענוג אלקי פאלו, איך אפשר דיפה שעה כזו, ועוד דעולם הבא הוא תשלום שכר על העבודה בעולם הזה, וכל תשלום שכר הרי הוא נעלה יותר מקמו הדבר בעצמו, אם כן איך יפה כזו, ועוד יותר דשעה אחת דתשובה ומעשים טובים הוא יפה יותר מחיי העולם הבא.

אמנם כל זה הוא התענוג בגן עדן, שהוא תענוג לנשמות בלי גופים דוקא, וישנו עוד מדרגה גבוהה יותר והוא עולם התחיה שהוא תענוג נשמות בגופים דוקא, דגם האבות ומשה רבנו עליהם השלום יצטרכו להתלבש בגופים לקבל הענג הנפלא שהוא בהגלוי דלעתיד, וכל המדרגות האלו נכללים בהשם הפללי דעולם הבא, דלאחר כל זה יפלא מאד אמרו ד"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים

מדוע בקדושה הכל במספר עשר, ובסט"א מספר י"א, ובקטורת יש דוקא י"א סממנים. פי' אנת הוא חד – עצמות אור א"ס, ולא בחושבן – שהוא למעלה מסדר השתלשלות, כי הגבול הוא שלא בערך הבל-גבול

מהמרות, דמספרי התורה הם במספר עשר דוקא, ואם כן למה בקטורת דעשיתו הוא גם כן על פי התורה דוקא, ומכל מקום מספר הסממנים הוא אחד עשר דוקא. אף הענין הוא, דהנה במאמר דפתח אליהו בתקוני זהר אמר: "אנת הוא חד ולא בחושבן, אנת הוא דאפיקת עשר תקוני", פרוש: "אנת הוא חד" קאי על עצמות אור אין סוף שלמעלה מסדר השתלשלות, ולכן הנה על זה אמר "ולא בחושבן", שאין סדר השתלשלות ערך אליו, דסדר השתלשלות הוא בחושבן, דחשבון הוא מה שיש ערך זה לזה, דהנה מספר אחד לגבי אלף מספר אלף הוא כמו מספר אלף לגבי אלף, וכשם שאלף הרי יש לו ערך לגבי אלף, אלפים, דכלא האלף האחד הרי חסר המספר דאלף אלפים, הנה כמו כן יש לאחד ערך לגבי אלף, וממילא יש ערך למספר אחד גם לגבי אלף אלפים ורבוא רבבות, וזהו חשבון מה שיש ערך זה לזה. אכל "ולא בחושבן" הינו שאינו בערך כלל, דהנה מספר וגבול הם בערך זה לזה, דגם מספר היחיד קטן הוא בערך הגבול היחיד גדול, ועל דרך משל [גריגרי] חול אחד מהחול אשר על שפת הים, הרי יש לו ערך אל הגבול היחיד גדול כמו על דרך משל דגלגל חמה, דהגם דגלגל חמה הוא גבול גדול ביותר שהוא קס"ז (167) פעמים יותר מדור הארץ, ובכל זה הרי גם הגלגל חמה אינו אלא גבולי, ו[גריגרי] חול האחד שעל גבי שפת הים הוא בערך אליו, דבהכרח לומר שיש הפרש בכך וגדל

להבין זה דיפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, וגם להבין מהו הדיוק "תשובה ומעשים טובים", יש להקדים תחלה ענין הידוע בכתבי האר"י ז"ל, דבקדושה הוא מספר עשר ספירות דוקא, כמו שנאמר בספר יצירה "עשר ספירות בלי מה, עשר ולא תשע, עשר ולא אחד עשר", ולהבדיל בלעצמם זה הם אחד עשר, ועוד דבקדושה נקראים "ספירות", ולהבדיל בלעצמם זה נקראים בשם "כתרין", וכמו אחד עשר כתרין דמסאבותא¹, וכנגד זה היה במשכן אחד עשר יריעות עזים, ובקטורת היו אחד עשר סממנים, וצריך להבין למה בסטרא אחרת² אחד עשר כתרין דוקא, דלכאורה חוטא נשכר, דהלא בקדושה הם רק עשר ספירות, אם כן למה בלעצמם זה הם אחד עשר. וכמו כן בסממני הקטורת שהם על פי תורה הרי גם כן אינו מוכן למה הם במספר אחד עשר, דכל מספרי התורה הם עשר דוקא, וכמו עשרה מאמרות, עשרת הדברות, וכמו שפתוב "עשרה עשרה הפך בשקל הקדש", ואמרו רבותינו ז"ל דעשרה מאמרות הם כנגד עשרת הדברות, דהתורה היא קיום העולם, דתנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, אם יקיימו ישאאל את תורתו מוטב וכאם לאו אחזיר את העולם לתהו ובהו, וכתוב "אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי", דאנכי מי שאנכי עשה הארץ בשביל האדם, והאדם בשביל בראתי שיקיימו את התורה³, מפורש, והינו דעשרת הדברות הם קיום העשרה

ד. כתרים של טומאה (מבואר להלן). ה. בצד האחר (המנגד לקדושה). ו. אתה הוא אחד ולא בחשבון, אתה הוא שהוצאת (המצאת) עשר תיקונים (ספירות; מדות). ז. הכוונה.

רבוים המספר פלה והם אינם פלים, דהגבול אין ענינו הרבוי ומעוט או בגדל וקטן, כי אם ענין הגבול הוא דכאשר הוא נכלה אז מתחיל עוד דבר, אם כן הרי הדבר הפא אחריו מגביל אותו, וכל בעלי גבול הם בערך זה לזה, ולכן מספר היותר קטן הוא בערך גבול היותר גדול, מה שאין כן גבול לגבי בלתי-פעל-גבול אינו בערך כלל, דלגבי בלי מספר שוה מספר אחד ומספר אלה אלפים ורבוים רבבות, וזהו "אנת הוא חד ולא בחושבן", דסדר השתלשלות הוא בחינת חושבן, אבל עצמותו יתברך הוא חדי,

ד"ה יפה שעה אחת

שבת פרשת נוקץ, שבת חנוכה

הגלגל חמה אם יהיה בו עוד [גרגיר] חול אחד מהחול שעל שפת הים, והינו דעושה שנוי בגדלו וכבדו, וטעם הדבר הוא לפי דשניהם בעלי גבול, והפעלי גבול הם בערך זה לזה, וזה דחול הים לא ימד ולא יספר מרב אין זה שהיה בלי גבולי, כי אם דמפני עצם הרבוי הרי פלים שמות המספר, והינו דהמספר אינו מכיל אותם, אבל לא שהם בלי גבול, והראיה מהא דאמר ר"י יכולני לשער כמה טפות יש בים, ואם יבואו לספר הטפות שבים יכלו שמות המספר, אמנם מזה שיקלו שמות המספר אין זה מכריח לומר שהם בלי גבול, דהרי טפות הם גבוליים בעצם מהותם, ורק מפני

ח. אחד.

לקוטי דיבורים

סורר - נוטה מן הדרך, מורה - מרדני. ה"זולל וסובא" נוטה מהדרך הנכונה.

חטאו של הזולל וסובא הוא, שאוכל מדה מסויימת של בשר ושוטה מדה מסויימת של יין. ונשאלת קושיא גדולה, האם בגלל שאדם אוכל מדת בשר מיותרת ושוטה קצת יותר יין, נענש בעונש כזה?

אלא, מי שלומד את הדין במקורו, בש"ס ופוסקים, רואה, שאין הוא נענש בגלל חתיכת הבשר היתירה ומדת היין הגדולה יותר, הוא נענש בגלל שהוא הכניס עצמו בכך, בגלל שהוא מחפש את התענוג רק בדברים אלה, בגלל שהוא פותח פתח לתהומות העמוקים והחשוכים, בגלל שהוא מחלל את היופי של האנושיות, בגלל שבסופו של דבר יהיה לגנב, גזלן, רוצח, וימשוך אנשים נוספים לדרכו הרעה.

מג. זו היא דרכו של היצר הרע, הוא שובה את האדם ברשותו על ידי תאוות היתר. כלומר, הוא מפתה את האדם לחפש את התענוג בדברים המותרים, וכך הוא עושה את האדם לפרוע עד שהאדם מאבד את החוזה האנושי השכלי, וכאשר נתקל בדבר האסור אין הוא כבר יכול להתאפק.

היצר הרע עושה את האדם החזק והעמקן לקל דעת, וכך הוא מוריד אותו מטה מטה, עד שהוא מאבד את רגשות האנוש לזולת, הוא נהיה מסור כולו לתענוגותיו ונהיה מושחת במדה כזו שהוא נעשה גרוע יותר מהחיה הפרועה ביותר.

ישנם אנשים שנפלו קרבן לפיתוי של היצר הרע,

מב. מה הן המדריגות הראשונות למקום העזאזל? מה היא הסיבה הראשונה לסוף המר והחשוך של האדם בעל התאוה? מי הוא המלאך המות של הנברא היפה ביותר, של האדם?

המדריגה הראשונה לירידה המרה הגדולה היא, היותור לעצמו במה שמותר, חיפוש התענוג רק בגשמיות עושה את האדם למגושם ומביא לכך שחייו הגופניים נעשים בלי משקל ובלי מדה, ומביא אותו לעבריינות.

המשנה⁵³ אומרת "בן סורר ומורה נידון על שם סופו" - בן סורר ומורה נידון למות [אחרי חקירה מסויימת אם הוא אכן בן סורר ומורה, ובסדר מסויים, בתחילה, בפעם הראשונה, דנים אותו בעונשים קלים, בפעם השניה - בעונשים קשים יותר, בתחילה על ידי בית דין של שלשה ולאחר מכן על ידי בית דין של עשרים ושלשה] על שם סופו. כלומר, למרות שכעת הוא עדיין אינו רע כל כך, אך כיוון שהוא מתנהג בדרך רעה, הרי סוף סוף יהיה מושחת כולו, ולכן דנים אותו כבר עתה על שם סופו.

מה הוא חטאו של בן סורר ומורה? - הוא אינו שומע בקול אביו ואמו ולחינוכם הטוב, והוא זולל וסובא, זולל - בזבז, סובא - שתיין, כלומר פזרן ובזבזן באכילה ושתייה.

האבן עזרא אומר ש"זולל וסובא" הוא שם כללי על אלה המתמסרים לתענוגות הגוף ומחפשים בכל דבר את התענוג התאוותני.

האדם שהוא זולל וסובא הוא "בן סורר ומורה",

מרגישים וחשים ברחמנות שעליהם ויודעים היטב את ה"לא טוב" שהם עלולים להגיע אליו, אך אין בכוחם לעמוד נגד זה והיצר הרע מנצח אותם.

זה צריך להיות תפקידה של אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית וקנדה, לארגן בזמנים מסויימים שיחות חסידיות בעניני חיזוק המצוות וחיתת התורה, דבר שיהיה מזון רוחני לרבים שמגזע החסידים.

מז. דבר המשפט הוא אמנם שצריכים חלילה לדון את החטאים, אך העיקר שבמשפט הוא למען "ישמעו ויראו ולא יזידון עוד"⁵⁴, שהעונש ישפיע שלא יהיו חוטאים. לא העונש הוא המשפט, אלא המשפט הוא לימוד מסויים המראה לאדם כיצד להתנהג.

המשנה אומרת⁵⁵ "סנהדרין ההורגת אחד בשבוע - אחת לשבע שנים - רע"ב - נקראת חובלנית, רבי אלעזר בן עזריה אומר אחד לשבעים שנה".

הדבר מופלא מאד, עם ישראל היה גדול מאד, בעיר הקודש ירושלים ת"ו בלבד היו שצ"ד בתי דינים⁵⁶ של סנהדרין קטנה (של כ"ג דיינים), ואם הסנהדרין פסקה פעם אחת במשך שבעים שנה פסק דין מות, היא נקראת סנהדרין קטלנית, מדוע הדבר כך?

אלא, האמת היא, תפקיד הסנהדרין הוא ללמד את בני ישראל, לתת להם את החינוך וההדרכה הנכונים, לסדר את חינוך הבנים והבנות אצל מלמדים ומדריכים טובים, לסדר ולהשגיח על הנהגתם של בני ובנות ישראל, שלא יבואו לדרכים לא טובות, ולכן, סנהדרין שפעם אחת במשך שבע (או שבעים) שנה הוציאה פסק דין מות - נקראת קטלנית.

שכן, העובדה שישנו חוטא כזה שמגיע לו פסק דין מות, מראה שהסנהדרין לא מילאה את חובתה כראוי, להסביר ולהבהיר כיצד על האדם להתנהג, להתאפק ולא לוותר ללב גם בתענוגים של היתר.

הוויתור בתענוגים מביא את האדם לדברים הרעים ביותר. התענוגים הגופניים שוברים את חיי האדם.

משפטו של משיח הוא "לא למראה עיניו ישפט ולא למשמע אזניו יוכיח", משפטו של משיח לא יהיה כמשפטו של בן אדם שלפניו רק מה שהוא רואה ושומע. משפטו של משיח יהיה שיסתכל, יראה וירגיש, גם את הסיבות שהביאו את החוטא לחטוא, הוא גם ירגיש שהחוטא לא רצה לעשות מה שעשה אלא שלא היה יכול להתגבר על תאוותו.

מז. כשמשיח יבוא בב"א יהיה תחיית המתים ואז יהיה הדין והמשפט מי יקום בתחיית המתים. גם על אלה שיזכו לראות בביאת המשיח, יהיה הדין והמשפט.

כאלה שיכולים ללמוד ויודעים שמה שהם רוצים לעשות או עושים - אסור לעשותם, וממה שהם עושים מה שאסור לעשות - רע להם על הלב, אך הם כל כך נחלשו בדעתם, הם נפלו כל כך בעולם המזוהה והסתבכו בחוטי התענוגות הגופניים, שאין בהם התוקף האנושי, הגאון הנכון, לעקור את עצמם מהנהר הרחב של תענוגות העולם הזה. המהומה של העולם והרעש של העושר המדומה מעוררים את עיניהם ומבלבלים אותם לגמרי, שברצון או שלא ברצון, נסחבים הם בזרם הגדול של ים החיים בלי חשבון ובלי בסיס של אמת ויושר.

מז. מה שאני אומר עושר מדומה, הרי זה על יסוד סיפור שאירע אצל הסבא כ"ק אדמו"ר מוהר"ש.

בירידים בלויבאוויטש היו באים הרבה סוחרים גדולים, ביניהם היו סוחרים משקלוב וממינסק ממוצא של מתנגדים.

הסוחרים הגדולים יותר היו נכנסים אל הסבא, היו כאלה שהיו מדברים אתו בעניני לימוד, והיו כאלה שהיו שואלים עצות עסקיות.

אחד מהסוחרים הגדולים היה עשיר ולמדן, שהה אצל הסבא זמן ממושך ודיבר על עסקיו. לפני שעזב את החדר שאל את הסבא (מדוע כשנכנס אליו עני הוא עונה לו מיד והדבר לוקח כמה רגעים, ואילו כשנכנס אליו עשיר לוקח הדבר זמן רב עד שהוא - הסבא - עונה לו. ענה לו הסבא: כשנכנס עני, הוא מספר על מצבו ואני עונה לו מיד, ואילו כשנכנס עשיר ומתחיל לספר את הנעשה אתו, עובר זמן עד שהוא מגלה את האמת, שהוא, הידוע לעשיר, הוא פשוט עני.

כאן באמריקה ישנם עשירים חיצוניים כאלה, מפוזרים וממהרים כמו עשירים גדולים, יעזור להם השי"ת שיהיה תוכם כבדם, שיהיו גבירים אמיתיים. מזה. אך, הנקודה היהודית, זיק היהדות, אינו נטבע ואינו נכבה.

הנקודה היהודית מושרשת עמוק בלב היהודי, הרי זו הבושה המסויימת שיהודי מתבייש מעצמו, ולכן ישנם אנשים המרגיעים עצמם בהיתרים שדופים ובתירוצים טפשיים.

ה"טוב" שבהיתרים ובתירוצים אלה, הוא, שזה מראה שהתנהגותם הלא טובה חורה להם ולוחצת עליהם, אלא הם חלשים מדי בתוקף השכלי שלהם מלצאת מרגילותם. אבל ה"תוך" שלהם עדיין שלם, ובסביבה טובה עלולים הם להיות מושפעים לטוב.

הרחמנות על אנשים אלה גדולה מאד, יש להם מלחמה פנימית, הם לוחמים עם עצמם, הם עצמם

משיח עצמו יהיה השופט, ועל כך אומר הפסוק "לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח", אלא ייכנס לחיים הקשים של בני ישראל בגלות, יעורר רחמים עליהם וימצא זכות עליהם שהם לא רצו לחטוא, אלא לא היה בכוחם להתגבר על היצר הרע.

משיח יראה את הצד הטוב, ולכן יהודים עשו תשובה, התחרטו על הדברים הלא טובים, התשובה והחרטה תעזור לזכות לגילוי המשיח.

הנהגתו של משיח תהיה "ושפט בצדק דלים, והוכיח במישור לענוי ארץ". "דל" אינו מדרגת עני ואביון. הדל אינו רחוק מעשיר בדעת, אלא שהוא דל שאין ידו משגת

לבצע את מה שהוא מבין.

"עשיר בדעה" הוא שמבין מה זה טוב, לעשות טובה לזולת והדומה, וזאת הוא עושה, ומה שלא טוב, כמו תאוה, לדבר רכילות או שקר וכדומה – אין הוא עושה. ה"דל" הוא שאין ידו משגת. כלומר, גם הוא יודע מה זה טוב ומה זה רע, אלא כל זאת הוא מבין במוחו, אבל אין ידו משגת להביא זאת בחיים, לעשות מה שטוב ולא לעשות מה שרע.

את הדל הזה שאין ידו משגת להעמיד על עצמו, ישפוט משיח, אך המשפט יהיה בצדק, הוא ילמד עליו זכות.

שמחת תורה, תר"ץ

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק כ"א – תורה ומוסר

לפני שנכתבו ה"תנאים" (שטר השידוכין) נסעו לליאזנא דודתו ואחותו של ברוך כדי להכיר את הכלה המיועדת, וכדי לסכם עם ה"מחותנים" את כל פרטי השידוך. עתה ידעו בבירור מה רצונו של ברוך וכיצד יש בדעתו להסדיר את חייו לאחר הנישואין, שכן סוף-סוף גילה ברוך את לבו לפני קרוביו. הוא הסביר להם שאחת הסיבות העיקריות לרצונו להשתדך עם בתו של ר' אברהם הייתה העובדה שר' אברהם מתפרנס מגננות. גם הוא, רצה, כחותנו המיועד, להתפרנס כגנן, ולעסוק במקצוע שלמד ממנו עצמו.

משום כך רצו הדודה והאחות שר' אברהם יתחייב גם להקצות לברוך אדמה מתאימה על-מנת לקיים עליה גינה, ור' אברהם הסכים לכך. בביקורן של הקרובות בליאזנא אף הראה להן ר' אברהם את השטח עליו התכוון לבנות בית ולהכשיר קרקע לגינה, עבור החתן המיועד. השכונה בה היה השטח נמצאה במרחק של מספר ויורסטים מליאזנא. שתי הגברות היו שבעות רצון.

הכלה, רבקה, מצאה מאד חן בעיני קרובותיה לעתיד, והן חזרו לוויטבסק, מלאות קורת רוח. עתה המתינו לר' אברהם, אשר כעבור זמן קצר בא אף הוא לוויטבסק, לחתום על ה"תנאים" בשעה טובה.

לפי ה"תנאים" היה צריך ברוך להישאר בוויטבסק משך שנה עד לנישואין וללמוד בישיבה שם. במשך שנה זו, המשיך ברוך להקשיב לשיעורי רבי פלטיאל ורבי יוסף יצחק, ולהתנהג בדרכו שמכבר, להקדיש שעות מסוימות ביום למלאכה, על-מנת להתפרנס. ברוך עסק במלאכות הקשות ביותר, הוא נשא משאות כבדים, ואף הוליך מריצות עמוסות מטען. שום מלאכה לא הייתה קשה או בזויה עבורו. בו בזמן שעסק במלאכתו היה משנן לעצמו בעל-פה את שלמד. את מותר הזמן מן היום וכן את חלקו הגדול של הלילה הקדיש לתורה בבית-המדרש.

כך עבר הקיץ והגיע חודש אלול. השיעורים בישיבה הופסקו. התלמידים התפזרו בחלקם למקומות מגוריהם, ובחלקם נשארו ללמוד על חשבונם. ברוך ניצל את הזמן להתקדמות עצמית בלימודים ולחזרה על מה שלמד בעבר. בד בבד החל להתמסר ללימוד מסוג חדש, אשר גיסו רבי יוסף יצחק הורה לו והדריכו בו. היה זה לימוד תורת ה"מוסר". בשקידה מיוחדת עסק ברוך בספרי מוסר כ"שערי

תשובה" לרבנו יונה, "שער התשובה" שבספר "ראשית חכמה", וכן הלכות תשובה לרמב"ם, וכמובן - מסכתות ראש השנה ויומא.

ספרי המוסר הרשימו מאד את ברוך. הם פתחו לפניו עולם חדש, והדליקו בלבו אש שמעולם לא דלקה אצלו. עד אז הייתה התנהגותו של ברוך, באופן כללי, התנהגות מחושבת ו"קרירה". הגורם הפעיל בנפשו היה המוח ולא הלב, והכול היה אצלו בחשבון ומדה. נימי הלב לא הורעדו אצלו, וסערה לא פקדה מעולם את מעמקי נפשו. תפילותיו היו נעדרות חום והתרגשות הלב. כל אורח חייו התנהל על מי מנוחות, ומשום כך לא הייתה בו, עם כל צדקתו ויראת-השמים שלו, אותה שאיפה מתסיסה ומדרכנת להתעלות בשלבי הסולם שבו מטפס כל צדיק אמיתי.

עתה, כשברוך החל ללמוד ספרי מוסר ולהתעמק בהם, היה מסתכל על אורח חייו הקודם ברגש של מרירות ובתחושה של ספקנות בטיב מידותיו, הוא תהה על עצמו אם צעד בכלל בדרך הנכונה ואם הייתה עבודת-הבורא שלו חדורה אותה כוונה ואותו רגש שכל יהודי אמיתי צריך להיות חדור בהם. נכון, הוא למד תורה מתוך התמדה והשתדל לקיים בקפדנות את כל מצוות התורה, אך, כפי שחש עתה, עדיין חסר לו הרבה. ספרי המוסר הביאוהו לחשבון הנפש: הנה - היה נוהג לתת צדקה מפרוטותיו האחרונות, לחלוק מלחמו לדל, לעזור ולשרת את כל בעל מום וחסר ישע, ולהשתתף מפעם לפעם במניינים לתפלה עבור חולים או צרות אחרות, אך כל אלה השאירוהו אדיש ולא הרעידו את ליבו ונפשו. ספרי המוסר הביאוהו למסקנה שכל מעשיו עד עתה היו בלי לב ובלי נשמה ונעשו כמתוך הרגל ובלי כוונה ורגש.

האש שהודלקה עתה בנפשו של ברוך, באמצעות ספרי המוסר, הביאה לידי כך שקרירותו הקודמת פגה ונמסה כשלג בעת זריחת השמש עליו. עתה נהייה רגיש יותר, רך יותר ופתוח יותר. הוא החל לחוש טעם חדש, פנימי ועמוק, הן בלימודיו, הן בתפילותיו, והן במעשיו הטובים.

במצבו החדש היה עורך במחשבותיו השוואות למצבו הקודם. הוא היה נזכר במאורעות מסוימים בעברו הקרוב.

כך, למשל, אירע פעם בהיותו בינוביטש. הוא ישב אז בבית-המדרש ולמד. לפתע הרעיד את האוויר קול בכי מחריד. איש ואשה נכנסו בריצה לבית המדרש התנפלו אל ארון הקודש והחלו להתחנן לפני הקב"ה שיציל את בתם ממוות. אחריהם הופיעו עוד אנשים ונשים שהצטרפו לתפילות ההורים. לפני ארון הקודש הפתוח החלו לומר פרקי תהלים. כולם היו אפופים צער וכאב.

ברוך הסתכל על המחזה מן הצד. מובן שבדרך הטבע השתתף בצערם של ההורים הכואבים, אך נימי ליבו לא זעו בקרבו. אי אפשר לומר שחש את עצמו מזועזע מן הטרגדיה של אבא ואמא יהודיים, שכן המשיך לשבת ליד הגמרא הפתוחה וללמוד כאילו אין העניין נוגע לו. לדידו חשוב הלימוד שלו יותר מן הכול, מה גם שמדובר באנשים בלתי מוכרים לו.

הוא נותר שוה-נפש גם כאשר מישוהו התפרץ לבית-המדרש והודיע שהחולנית גוססת. האם התעלפה וצנחה על גבי הקרקע. האב הגביר את בכיו, בהטיחו ראשו בארון הקודש ומרט שערות ראשו הלבנות. יללת כל הנוכחים בבית המדרש עלתה עד לב השמים. ברוך המשיך עדיין לשבת ליד הגמרא וללמוד בניחותא.

מאוחר יותר נודע לברוך שאותם הורים, שבאו לבית-המדרש להתפלל עבור בתם, היו מחשובי העיר. הם היו ידועים בטוב לבם ובמידותיהם הטובות. שנים רבות היו חשוכי בנים. הם נסעו לצדיקים לקבל ברכתם ועשו "סגולות" שונות, עד שהקב"ה בירך אותם בבת יחידה.

כל מעייניהם היו בבתם היחידה. הם גידלוה באופן המוצלח ביותר, וחינכוה למידות הטובות בהן צריכה כל בת ישראל כשרה. כך הייתה משוש לב הוריה וברכה לתושבי העיר.

גדולה הייתה שמחת האב והאם כאשר בגרה בתם, והגיעה השעה לדבר בה נכבדות. כראוי לבית נכבד בישראל חיפשו ההורים לבתם שידוך מתאים, ואמנם מצאו בחור בן-תורה ומיוחס. נכתבו "תנאים" והחתונה נקבעה לעוד תְּחָשִׁים. ההכנות לחתונה קויימו במלוא התנופה, שמלת-החופה של הכלה כבר נתפרה. כל בני ינוביטש והעיריות מסביב דיברו על החתונה המפוארת העומדת להיערך.

ולפתע נפלה הכלה למשכב. תחילה חשבו שתוך יום-יומיים תבריא, אך התברר שמצבה הולך ורע. מיום ליום החמירה מחלתה עד שעמדה לפני גסיסתה. כל ינוביטש רעשה. היו שרצו לבית-העלמין "למדוד את הקרקע". האחרים רצו לבית המדרש והתנפלו אל מול ארון הקודש.

עברו ימים מספר, וברוך הבחין, מפיתו הקבועה, שבבית-המדרש נערכים השולחנות, ומעמידים עליהם משקאות ומגדנות. קהל גדול החל להתאסף. במרכזה של השמחה, שנחוגה בבית-המדרש, עמדו אותם הורים של הבת החולנית שלרפואתה הרעישו שמים וארץ. לברוך נודע שהשמחה היא על כך שהצעירה שבה לאיתנה. התפילות הועילו ומן השמים נשלחה לה רפואה שלימה. החתונה יכולה שוב להיערך במועד שנקבע, כשההורים יוליכו אז את בתם לחופה בלב שמח.

שמחה זו שימשה כ"הקדמה" לשמחה הגדולה יותר העתידה להיות - היא חגיגת הנישואין. כל ינוביטש, כגדול כקטן, השתתפה בשמחה הגדולה, שהייתה שמחת כולם. כל אחד בינוביטש חש שאין זו רק שמחת ההורים בלבד, כי אם גם לו יש חלק בשמחה.

ברוך היה היחיד שהרגיש עצמו זָר למתרחש, כמי שאין הדברים נוגעים לו כלל. בשלווה ישב ולמד, וכשבבית המדרש גָּדַל שאון השמחה - נכנס לחדר צדדי, שם ישב ולמד בשקידה, מבלי שיחוש במשהו את האווירה העליזה ששררה בבית המדרש.

כיום, לאחר שברוך רכש לעצמו, באמצעות ספרי המוסר גישה חדשה לחיים - היה מייסר את עצמו על אדישותו וזרותו של אז. הוא ידע שהדבר נבע מכך שאצלו פעל אז המוח, ואילו ליבו ונשמתו נשארו "צוננים".

עתה חש ברוך את היהדות גם בליבו ובעומק נשמתו, הוא הרגיש שעתה החל ללכת בדרך הנכונה.

אגרות קודש

ב"ה, ד, ער"ח אלול תרפ"ה

כבוד ידידי הנכבד והנעלה איש תבונות בעל

רגש זך מר ברוך ש"י הלוי

שלום וברכה

מכתבו מעשרים לח"י נכון הגיעני, ואתענג לשמוע כי מתעתד הנהו לנסוע להנפש על נאות דשא, להתלונן בקרב מיחלי יום בשורה ולישב במנוחה בצל העומדים הכון ואת קולם בשיר ושבח על פדות ישראל ומשפט צורריהם כאמור אז ירננו, מה טוב לאדם להחליף טביעת עיניו ממעשה בני"א

ולחזות בנועם מעשה אלקים, להמיר שאון קר"י על זמרת שיר צפרי שמים והמיות רחובות עם עליזות כסיליהם על זמזומי מצהלות בעל כנף למיניהם, ומה נעים לאיש כי ישא עין עלי תבואות שדה ופרי הכרם על פני ארץ הככר העטופה באדרת מרוקמה מאלפי אלפים וריבוי רבבות דשאים, עושים רצון קונם צמחים חכמים מחוכמים, אשר השכילו לדון ק"ו בעצמן מאחיהם הגדולים להיות מנומסים בסדר ומשטר, דבר אשר גם בין מברכי אתה חונן במקרה ימצא, מהרב החמר אשר ממנו יבנה חיץ להגדיר בעד החי ההולך על שתיים, ומהם יקח מזון לנפשו כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא

המשך בעמוד לח

י ונפק יעקב מבארא דשבע ואזל לחרן: יא וערע בארתא ובת תמן ארי על שמשא ונסיב מאבני אתרא ושוי אסדוהי ושכיב בארתא ההוא: יב וחלם והא סלמא נעיץ בארעא ורישה מטי עד צית שמיא והא מלאכיא דיי סלקין ונחתין בה: יג והא יקרא דיי מעתד עלוהי ואמר אנא יי אלהה דאברהם אבויך ואלהה דיצחק ארעא די את שרי עלה לך אתננה ולבניך: יד ויהון בניך סגיין בעפרא דארעא ותתקף למערבא ולמדינתא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה כס"י: יא ויפגע במקום וילן שם כיבא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא כס"י: יב ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו כס"י: יג והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך כס"י: יד והיה זרעך בעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה

רש"י

החמה פתאם שלא בעונתה, כדי שילין שם: וישם מראשתיו. עשאן כמין מרוב סביב לראשו, שפרא מפני חיות רעות. התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת: 'עלי ניח צדיק את ראשו', וזאת אומרת: 'עלי ניח', מיד עשאן הקדוש ברוך הוא אבן אחת, וזהו שנאמר: 'ויקח את האבן אשר שם מראשתיו': וישכב במקום ההוא. לשון מעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה: (יב) עלים וירדים. עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שלווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ, ועלו לרקיע וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו: (יג) נצב עליו. לשמרו: ואלהי יצחק. אף על פי שלא מצינו במקרא שיחד הקדוש ברוך הוא שמו על הצדיקים בחייהם לכתב 'אלהי פלוני' משום שנאמר: (איוב טו) "הן בקדושו לא יאמין", כאן יחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו וכלוא בבית והרי הוא כמת ויצר הרע פסק ממנו (תנחומא): שכב עליה. (חולין שם) קפל הקדוש ברוך הוא כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שתהא נוחה ליפכש לבניו (כד' אמות, שנה מקומו של

(י) ויצא יעקב. על ידי שבשכיל שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו, הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפירשתו של יעקב, וכתוב: "ויקרא עשו כי ברוך וגו'" ומשמר, חזר לענין הראשון: ויצא. לא היה צריך לכתב אלא "וילך יעקב חרנה", ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רשם שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודה, הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם, פנה הודה, פנה זיוה פנה הדרה, וכן (רות א) "ותצא מן המקום", האמור בנעמי ורות: וילך חרנה. יצא ללכת לחרן: (יא) ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא במקום הנזכר במקום אחר, הוא הר המורה, שנאמר בו: (לעיל כב) "ויקרא את-המקום מרחוק": ויפגע. כמו (יהושע ט"ז): "ויפגע ביריחו", (שם יט) "ויפגע בדבשת". ורבותינו פירשו (ברכות כז) לשון תפלה כמו: (ירמיה ז) "ואל תפגע ביי", ולמדנו שתקן יעקב תפלת ערבית, ושנה הכתוב ולא כתב 'ויתפלל', ללמדך שקפצה לו הארץ כמו שמפרש בפרק 'גיד הנשה' (חולין צא): כיבא השמש. היה לו לכתב "ויבא השמש וילן שם", "כיבא השמש", משמע ששקעה לו

וַנִּגְבֶּה וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל־מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה
וּבְזִרְעֶךָ כִּסִּי: טו וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרֹתֶיךָ
בְּכָל אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל־הָאָדָמָה
הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי
אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ כִּסִּי: טז וַיִּיקֶן יַעֲקֹב
מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲבֹן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה
וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי כִּסִּי: יז וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה־נֹּרָא
הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם־בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה
שַׁעַר הַשָּׁמַיִם כִּסִּי: יח וַיִּשְׁכֶּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר

וּלְצִפּוֹנָא וּלְדִרְוֹמָא וַיִּתְּבַרְכוּן
בְּדִילָךְ כָּל זִרְעֵיךָ אֶרְעָא וּבְדִיל
בְּנִיךָ: טו וְהָא מִימְרֵי בְּסַעֲדָךְ
וְאַטְרֹנָךְ בְּכָל אֲתֵר דִּי תַהֲךְ
וְאַתִּיבְנָךְ לְאַרְעָא הָדָא אָרִי לֹא
אַשְׁבַּקְנָךְ עַד דִּי אָעִבִיד יְת
דְּמַלְלִית לָךְ: טז וְאַתְעֵר יַעֲקֹב
מִשְׁנָתָהּ וַאֲמַר בְּקוּשָׁטָא (אִית)
יִקְרָא דִּי שְׂרִי בְּאַתְרָא הָדִין וְאַנָּא
לֹא הָוִיתִי יָדַע: יז וַיִּירָא וַאֲמַר
מַה דְּחִילוֹ אֲתֵרָא הָדִין לִית דִּין
אַתֵּר הָדִינוּט אֱלֹהִין אֲתֵר דְּרַעֲוָא
בְּה מִן קָדָם יי וַדִּין תִּרַע קָבֵל

רש"י

אומר אני שנעקר הר המוריה ובא לכאן, וזו היא
קפיצת הארץ האמונה בשחיטת חלין, שבא בית
המקדש לקראתו עד בית-אל, וזהו: "ויפגע
במקום". ואם תאמר כשעבר יעקב על בית
המקדש, מדוע לא עכבו שם? איהו לא יהיב לביה
להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים
יעבבוהו? איהו עד תרן אזל, כדאמרין בפרק גיד
הנשה. וקרא מוכיח: "וילך חרנה", כי מטא לחרן,
אמר: 'אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו
אבותי ולא התפללתי בו'? יחב דעתיה למקדש
וחזר עד בית-אל, וקפצה לו הארץ (בית אל, לא
זה הוא הסמוך לעי, אלא לירושלים, ועל שם
שהיתה עיר האלהים קראה: "בית אל", והוא הר
המוריה שהתפלל בו אברהם, והוא השדה
שהתפלל בו יצחק, וכן אמרו בסוטה: "לכו ונעלה
וגו'". לא באברהם שקראו 'הר', ולא ביצחק
שקראו 'שדה', אלא פיעקב שקראו בית-אל, עד
כאן מפרש רש"י מדק: מה-נורא. תרגום: 'מה
דחילו אתרא הדין'. דחילו, שם דבר הוא, כמו
סוכלתנו. וכסו למלכש: וזה שער השמים. מקום
תפלה לעלות תפלתם השמימה, ומדרשו: שפית
המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של

אדם: (יד) ופרצת. וחזקת, כמו "וכן יפרץ":
(טו) אנכי עמך. לפי שהיה גרא מעשו ומלכין:
עד אשר אם-עשיתי. 'אם' משמש בלשון 'כי'
(גיטין ז): דברתי לך. לצרכך ועליך, מה שהבטחתי
לאברהם על זרעו, לך הבטחתי ולא לעשו, שלא
אמרת לו: 'כי יצחק יקרא לך זרע', אלא: "כי
ביצחק", ולא כל יצחק, וכן כל 'לי, ולך, ולו
ולקם' הסמוכים אצל דבור משמשים לשון על,
וזה יוכיח, שהרי עם יעקב לא דבר קדם לכן:
(טז) ואנכי לא ידעתי. שאם ידעתי, לא ישנתי
במקום קדוש כזה: (יז) כי אם-בית אלהים. אמר
רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא: 'הסלם הזה
עומד בבאר שבע ואמצע שפועו מגיע כנגד בית
המקדש', שבאר שבע עומד בדרומה של יהודה
וירושלים בצפונה, בגבול שבין יהודה ובנימין,
ובית אל היה בצפון של נחלת בנימין בגבול שבין
בנימין ובין בני יוסף. נמצא, סלם שרגליו בבאר-
שבע וראשו בבית-אל, מגיע אמצע שפועו נגד
ירושלים, וכלפי שאמרו רבותינו שאמר הקדוש
ברוך הוא: 'צדיק זה בא לבית מלוני, ויפטר בלא
לינה? ועוד אמרו: יעקב קראו לירושלים בית-אל,
וזו לזו היא ולא ירושלים. ומהיכן למדנו לומר כן?

שְׁמִיָּא: יח וְאֶקְדִּים יַעֲקֹב בְּצַפְרָא
וְנָסִיב ית אַבְנָא דִּי שְׁוֵי אֶסְדֻּהִי
וְשְׁוֵי יתָה קָמָא וְאָרִיק מִשְׁחָא עַל
רִישָׁה: יט וְקָרָא ית שְׁמָא דְאַתְרָא
הָהוּא בֵּית אַל וּבָרַם לֹזֵי שְׁמָא
דְקָרְתָּא בְּקִדְמִיתָא: כ וְקָיִים יַעֲקֹב
קָיִים לְמִימָר אִם יִהְיֶה מִימָרָא דִּי
בְּסַעְדִּי וְיִטְרַנְנִי בְּאַרְחָא הַדִּין דִּי
אַנָּא אֲזִל וְיִתֵּן לִי לְחֵמָא (נ"י לַחֵם)
לְמִיכַל וּכְסוּ לְמִלְבָּשׁ: כא וְאַתּוּב
בְּשָׁלֹם לְבֵית אָבָא וְיִהְיֶה מִימָרָא דִּי
לִי לְאַלְהָא: כב וְאַבְנָא הָדָא דִּי
שְׁוִיתִי קָמָא תְּהִי דִּי אֵהִי פִלַח עֲלֵה
מִן קָדָם יי וְכָל דִּי תִתֵּן לִי חַד מִן
עֲשָׂרָא אֶפְרָשְׁנָה קְדָמָךְ: א וְנָטַל
יַעֲקֹב רִגְלוּהִי (נ"י רִיגְלוּהִי) וְאֲזִל
לְאַרְעֵי בְנֵי מְדִינָתָא: ב וְחָזָא וְהָא
בִּירָא בַּחֲקָלָא וְהָא תַּמָּן תִּלְתָּא
עֲדָרֵי דְעֵזָן רַבְעִין עֲלֵה אָרִי מִן
בִּירָא הֵהִיא מִשְׁקֵן עֲדָרִיא וְאַבְנָא
רַבְתָּא עַל פּוּמָא דְבִירָא:
ג וּמִתְכַּנְּשִׁין לְתַמָּן כָּל עֲדָרִיא

וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׁם מִרְאֲשֹׁתָיו וַיִּשֶׂם
אֹתָהּ מִצְבָּה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ: יט וַיִּקְרָא
אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוּלָם לֹזֵי
שֵׁם־הָעִיר לִרְאשֹׁנָה: כ וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נָדָר לֵאמֹר
אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה
אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד
לְלַבֵּשׁ: כא וְשָׁכַנְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי
וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים: כב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת
אֲשֶׁר־שָׁכַנְתִּי מִצְבָּה יְהוָה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל־
אֲשֶׁר תִּתֵּן־לִי עֲשֵׂר אֶעֱשֶׂרְנִי לָךְ: כט"י: ע"ב בַּחוּל שְׁנִי
כט א וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיִּלָּךְ אֶרְצָה בְּנֵי־
קָדָם: כט"י: ב וַיֵּרָא וְהִנֵּה בָּאָר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה־שָׁם
שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי־צֹאן רַבְּצִים עָלֶיהָ כִּי מִן־הַבָּאָר
הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֶבֶן גְּדֻלָּה עַל־פִּי
הַבָּאָר: כט"י: ג וְנֹאֲסָפוּ־שָׁמָּה כָּל־הָעֲדָרִים וּגְלָלוּ

רש"י

וּלְזֹרְעָא אַחֲרִידָא (לעיל יז). (וְרָעַף מִיָּחָס שְׁלֹא יִמָּצֵא
בּוֹ שׁוֹם פָּסוּל): (כב) וְהָאֶבֶן הַזֹּאת. כָּךְ מִפְּרָשׁ
וַיֵּזֶז זֶה שֶׁל "וְהָאֶבֶן", אִם תַּעֲשֶׂה לִּי אֶת אֵלֶּה וְאִם
אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹאת: וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׁכַנְתִּי מִצְבָּה
וְגו'. כְּתַרְגוּמוֹ: 'אֵהִי פִלַח עֲלֵה קָדָם ה'', וְכֵן עָשָׂה
בְּשׁוּבוֹ מִפְּדֵן אֲרָם, בְּשֹׁאֲמֵר לוֹ: "קוּם עֲלֵה בֵּית־
אֵל" (לִקְמֵן לֵה), מַה נֶּאֱמָר שָׁם? "וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מִצְבָּה
וְגו' וַיִּסֹּף עָלֶיהָ נִסְּף": (א) וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו.
מִשְׁנַתְּבִשָּׁר בְּשׁוּרָה טוֹבָה שֶׁהִבְטִיחַ בְּשִׁמְרָהּ, נִשָּׂא
לְבּוֹ אֶת רִגְלָיו וְנִעְשָׂה קַל לְלַכְתָּ, כָּךְ מִפְּרָשׁ
בְּבִרְאשִׁית רַבָּה: (ב) יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים. מִשְׁקִים
הַרוּעִים אֶת הָעֲדָרִים, וְהַמְקָרָא דְּבִר בְּלִשׁוֹן קְצָרָה:
(ג) וְנֹאֲסָפוּ. רִגְלִים הָיוּ לְהֶאָסֵף, לְפִי שֶׁהִיָּתָה

מִטָּה: (כ) אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי. אִם יִשְׁמַר לִי
הַבְּטָחוֹת הַלָּלוּ שֶׁהִבְטִיחְנִי לְהִיּוֹת עִמָּדִי, כְּמוֹ
שֹׁאֲמֵר לִי: "וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ": וְשָׁמְרָנִי. כְּמוֹ
שֹׁאֲמֵר לִי: "וְשִׁמְרָתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר־תִּלָּךְ": וְנָתַן־לִי
לֶחֶם לֶאֱכֹל. כְּמוֹ שֹׁאֲמֵר: "כִּי לֹא אֶעְזָבְךָ",
וְהַמְבָקֵשׁ לֶחֶם, הוּא קְרוֹי נַעֲזֹב, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְלֹא
רָאִיתִי צָדִיק נַעֲזֹב וְזָרְעוֹ מִבְּקֵשׁ־לֶחֶם" (תהלים לו):
(כא) וְשָׁכַנְתִּי. כְּמוֹ שֹׁאֲמֵר לִי: "וְהִשְׁכַּנְתִּיךָ אֶל־
הָאֲדָמָה": בְּשָׁלוֹם. שְׁלֵם מִן הַחֲטָא, שְׁלֵם אֶלְמֵד
מִדְּרָכֵי לְכוֹן: וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים. שְׁיַחְוֹל שְׁמוֹ
עָלַי מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף, שְׁלֵם יִמָּצֵא פָּסוּל בְּזָרְעִי,
כְּמוֹ שֹׁאֲמֵר: "אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ", וְהַבְטָחָה זֹאת
הִבְטִיחַ לְאַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמָר: "לְהִיּוֹת לָךְ לְאֱלֹהִים

ומגנדרין ית אבנא מעל פומא
 דבירא ומשקן ית ענא ומתיבין
 ית אבנא על פומא דבירא
 לאתרה: ד ואמר להון יעקב
 אחי מנן אתון ואמרו מתרן
 אנחנא: ה ואמר להון הידעתון
 ית לבן בר נחור ואמרו ידענן:
 ו ואמר להון השלם לה ואמרו
 שלם והא רחל ברתה אתיא עם
 ענא: ז ואמר הא עוד יומא סגי
 לא עדן למכנש בעיר אשקו ענא
 ואזילו רעו: ח ואמרו לא נכול
 עד די מתכנשין כל עדריא
 ויגנדרון ית אבנא מעל פומא
 דבירא ונשקי ענא: ט עד דהוא
 ממלל עמהון ורחל אתת עם ענא
 די לאבוקה ארי רעיתא היא:
 י והנה כד חזא יעקב ית רחל בת
 לבן אחיהא דאמה וית ענא דלבן
 אחיהא דאמה וקרב יעקב וגנדר
 ית אבנא מעל פומא דבירא
 ואשקי ית ענא דלבן אחיהא
 דאמה: יא ונשק יעקב לרחל

אתהאבן מעל פי הבאר והשקו אתהצאן
 והשיבו אתהאבן עלפי הבאר למקמה כס"י:
 ו ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו
 מחרן אנחנו: ה ויאמר להם הידעתם אתלבן
 בןנחור ויאמרו ידענו: ו ויאמר להם השלום
 לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה
 עםהצאן כס"י: ז ויאמר הן עוד היום גדול
 לאעת האסף המקנה השקו הצאן ולכו
 רעו כס"י: ח ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו
 כלהעדדים וגללו אתהאבן מעל פי הבאר
 והשקינו הצאן כס"י: ט עודנו מדבר עמם
 ורחל ו באה עםהצאן אשר לאביה כי רעה
 הוא: י ויהי כאשר ראה יעקב אתרחל
 בתלבן אחי אמו ואתצאן לבן אחי אמו
 ויגש יעקב ויגל אתהאבן מעל פי הבאר
 וישק אתצאן לבן אחי אמו כס"י: יא וישק

רע"י

(כ"ר): (ח) לא נוכל. להשקות, לפי שהאבן
 גדולה וגללה. זה מתרגם 'ויגנדרון', לפי שהוא
 לשון עתיד: (י) ויגש יעקב ויגל. כאדם שמעביר
 את הפקק מעל פי צלוחית, להודיע ששכו גדול
 (בראשית רבה): (יא) ויבך. לפי שצפה ברוח
 הקדש שאינה נכנסת עמו לקבורה. דבר אחר: לפי
 שבא בידים ריקניות. אמר: 'אליעזר, עבד אבי
 אבא, היו בידי נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין
 בידי כלום'. לפי שרדף אליפו בן עשו במצות אביו
 אחריו להרגו, והשיגו, ולפי שגדל אליפו בחיקו
 של יצחק, משך ידו. אמר לו: 'מה אעשה לצווי
 של אבא? אמר לו יעקב: 'טל מה שבידי, והעני

האבן גדולה וגללה. וגוללין, ותרגומו ומגנדרין,
 כל לשון הנה משתנה לדבר בלשון עתיד ובלשון
 עבר, לפי שכל דבר ההנה תמיד, כבר היה ועתיד
 להיות: והשיבו. תרגומו: ומתיבין: (ו) באה
 עםהצאן. הטעם באל"ף, ותרגומו 'אתיא'. 'ורחל
 באה', הטעם למעלה, בפ"ת, ותרגומו: 'אתת',
 הראשון לשון עושה, והשני לשון עשיתה: (ז) הן
 עוד היום גדול. לפי שראה אותם רוכצים, כסבור
 שרוצים לאסף המקנה הביתה ולא ירעו עוד. אמר
 להם: 'הן עוד היום גדול', כלומר אם שכירי יום
 אתם, לא שלמתם פעלת היום, ואם הבהמות
 שלכם, אף על פי כן "לאעת האסף המקנה וגו'"

יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיֵּשֶׂא אֶת־קִלּוֹ וַיִּבְדֵּךְ כִּסִּי: יב וַיִּגְדֵּר
יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אֲבִיהָ הוּא וְכִי בִן־רִבְקָה
הוּא וַתֵּרֶץ וַתִּגְדֵּר לְאֲבִיהָ כִּסִּי: יג וַיְהִי כְשִׁמְעַ
לְבִן אֶת־שִׁמְעַ | יַעֲקֹב בֶּן־אֲחִיתוֹ וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתוֹ
וַיַּחֲבֹק־לוֹ וַיִּנְשָׁק־לוֹ וַיְבִיאוּהוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּסְפָּר
לְלִבָּן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּסִּי: יד וַיֹּאמֶר לוֹ
לְבִן אַךְ עֲצָמִי וּבִשְׂרִי אִתָּהּ וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ
יָמִים כִּסִּי: טו וַיֹּאמֶר לְבִן לִיעֲקֹב הֲכִי־אֲחִי אִתָּהּ
וַעֲבַדְתָּנִי חָנָם הַגִּידָה לִּי מַה־מִּשְׁכַּרְתְּךָ כִּסִּי:
טז וַלְלִבָּן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם
הַקְּטָנָה רָחֵל: יז וַעֲיָנִי לָאָה רַבּוֹת וְרַחֵל הֵיטָה
יִפְתָּתָאָר וַיִּפֹּת מִרְאָה כִּסִּי: שְׁלִישִׁי יח וַיֵּבֵאוּ
יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ שְׁבַע שָׁנִים

וארם ית קלה ובכא: יב ויחוי
יעקב לרחל ארי בר אחיה דאבוה
הוא וארי בר רבקה הוא ורהטת
וחויאת לאבוה: יג ויהיה פד
שמע לבן ית שמע יעקב בר
אחתה ורהט לקדמותה וגפף לה
ונשיק לה ואעלה לביתה
ואשתעי ללבן ית כל פתגמא
האלין: יד ואמר לה לבן ברם
קריכי ובשרי את ויתיב עמה ירח
יומין: טו ואמר לבן ליעקב
המדאחי את ותפלחנני מגן חוי
לי מה אגרו: טז וללבן תרתיין
בנן שום רבתא לאה ושום
זערתא רחל: יז ועיני לאה יאזן
ורחל הות שפירא בריוא ויאנא
בחזוא: יח וירחם יעקב ית רחל
ואמר אפלחנך שבע שנין ברחל

רעט"י

חשוב כמת': (יב) כי אחי אביה הוא. קרוב
לאביה, כמו: (לעיל יג) "אנשים אחים אנחנו".
ומדרשו: 'אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו
ברמאות, ואם אדם פשר הוא, גם אני בן רבקה,
אחותו הפשרה': ותגד לאביה. (כ"ר) לפי שאמה
מתה, ולא היה לה להגיד אלא לו: (יג) וירץ
לקראתו. (ב"ר) כסבור, ממון הוא טעון, שהרי עבד
הבית בא לכאן בעשרה גמלים טעונים: ויחבק.
כשלא ראה עמו כלום, אמר: 'שמא זהובים הביא
והנם בחיקו' (כ"ר): וינשק לו. אמר: 'שמא
מרגליות הביא והם בפיו' (כ"ר): ויספר ללבן.
שלא בא אלא מתוך אגס אחיו ושנטלו ממנו
ממנו: (יד) אך עצמי ובשרי. מעתה אין לי
לאספף הביתה, הואיל ואין בידי כלום, אלא מפני
קורבה אטפל בך חדש ימים וכן עשה, ואף זו לא
לחנם, שהיה רועה צאנו: (טו) הכי־אחי אתה.
לשון תמה: 'וכי בשביל שאחי אתה, תעבדני

חנם':? ועבדתני. כמו 'ותעבדני', וכן כל תבה
שהיא לשון עבר הוסיף וי"ו בראשה, והיא הופכת
התבה להבא: (יז) רבות. (כ"ב קכג) שהיתה
סבורה לעלות בגורלו של עשו ובכתה, שהיו הכל
אומרים: 'שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן,
הגדולה לגדול והקטנה לקטן': תאר. הוא צורת
הפרצוף, לשון: (ישעיה מד) "יתארהו בשורד",
קונפא"ס בלע"ז: מראה. הוא זיו קלסתר:
(יח) אעבדך שבע שנים. (כ"ר) הם ימים אחדים,
שאמרה לו אמו: "וישבת עמו ימים אחדים",
ותדע שכן הוא, שהרי כתיב: "ויהיו בעיניו פנים
אחדים": ברחל בתך הקטנה. כל הסימנים הללו
למה? לפי שהיה יודע בו שהוא רמאי, אמר לו:
"אעבדך ברחל", ושמא תאמר: 'רחל אחרת, מן
השוק'? תלמוד לומר: "בתך", ושמא תאמר:
'אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל'? תלמוד
לומר: "הקטנה", ואף על פי כן לא הועיל, שהרי

בְּרַחֵל בְּתוֹךְ הַקְּטָנָה כס"י: יט וַיֹּאמֶר לָבָן טוֹב
 תַּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתְּתִי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר שְׂבָה
 עִמָּדִי: כ וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שְׁבַע שָׁנִים וַיְהִי
 בְּעֵינָיו כִּימִים אַחֲרִים בְּאֵהֱבָתוֹ אֹתָהּ:
 כא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לָבָן הֵבָה אֶת-אִשְׁתִּי כִי
 מָלְאוּ יָמִי וְאִבּוּאָה אֵלַיהָ כס"י: כב וַיֹּאסֹף לָבָן
 אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ: כג וַיְהִי
 בַּעֲרֹב וַיִּקַּח אֶת-לֵאָה בָּתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו
 וַיָּבֵא אֵלַיהָ: כד וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת-זִלְפָּה
 שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בָּתּוֹ שִׁפְחָהּ: כה וַיְהִי בַּבֹּקֶר
 וַהֲנֶה-הָיָה לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל-לָבָן מַה-זֹּאת
 עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרַחֵל עֲבָדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה
 רַמִּיתִנִּי כס"י: כו וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא-יַעֲשֶׂה כֵן
 בַּמָּקוֹמִנוּ לָתֵת הַצִּעִירָה לַפְּנִי הַבְּכִירָה:
 כז מִלֵּא שְׁבַע זֹאת וְנִתְּנָה לָךְ גַּם-אֶת-זֹאת
 בַּעֲבֹדָה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שְׁבַע-שָׁנִים
 אַחֲרָיוֹת כס"י: כח וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְלֵא שְׁבַע
 זֹאת וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-רַחֵל בָּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: כט וַיִּתֵּן לָבָן לְרַחֵל בָּתּוֹ

בְּרַחֵל זַעֲרָתָא: יט וַאֲמַר לָבָן טַב
 דָּאֲתָן יְתָה לָךְ מִדָּאֲתָן יְתָה לְגַבְרָא
 אַחֲרָן תִּיב עָמִי: כ וּפְלַח יַעֲקֹב
 בְּרַחֵל שְׁבַע שָׁנִין וְהָיָה בְּעֵינָיו
 כִּיּוֹמִין זַעֲרִין כַּד רַחִים יְתָה:
 כא וַאֲמַר יַעֲקֹב לָבָן הֵב יְתָה
 אֲתָתִי אֲרִי אֲשַׁלְמִית יוֹמִי פְלַחְנִי
 וְאֶעוֹל לְיְתָה: כב וּכְנֹש לָבָן יְתָה
 כָּל אֲנָשִׁי אַתְרָא וַעֲבַד מִשְׁתָּיָא:
 כג וְהָיָה בְּרַמְשָׁא וְדַבֵּר יְתָה לֵאָה
 בְּרַתָּה וְאֶעִיל יְתָה לְיְתָה וְעַל
 לְיְתָה: כד וַיְהִי לָבָן לָהּ יְתָה זִלְפָּה
 אֲמַתָּה לְלֵאָה בְּרַתָּה לְאֲמָהּ:
 כה וְהָיָה בַּצִּפְרָא וְהָא הִיא לֵאָה
 וַאֲמַר לָבָן מָה דָּא עֲבַדְתָּ לִּי
 הֲלֹא בְּרַחֵל פְּלַחִית עִמָּךְ וְלָמָּה
 שְׁקִרְתָּ כִּי: כו וַאֲמַר לָבָן לֹא
 אֲתַעֲבַד כְּדִין בְּאַתְרָנָא לְמַתָּן
 זַעֲרָתָא קָדָם רַבְתָּא: כז אֲשַׁלִּים
 שְׁבוּעָתָא דְדָא וְנִתָּן לָךְ אָף יְתָה דָּא
 בְּפִלְחָנָא דִּי תַפְלַח עָמִי עוֹד שְׁבַע
 שָׁנִין אַחֲרָנִין: כח וַעֲבַד יַעֲקֹב כֵּן
 וְאֲשַׁלִּים שְׁבוּעָתָא דְדָא וַיְהִי לָהּ
 יְתָה רַחֵל בְּרַתָּה לָהּ לְאֲנָתוֹ:
 כט וַיְהִי לָבָן לְרַחֵל בְּרַתָּה יְתָה

כט וַיִּתֵּן לָבָן לְרַחֵל בָּתּוֹ

רש"י

(כז) מִלֵּא שְׁבַע זֹאת. דְּבוּק הוּא, שֶׁהָיָה נִקְוֶה
 בַּחֲטָף (פְּרוּשׁ: בְּשׂוּא), שְׁבוּעָה שֶׁל זֹאת, וְהָיָה שְׁבַעֲתָה
 יָמֵי הַמִּשְׁתָּה. בְּגִמְרָא יְרוּשְׁלֵמִית בְּמוֹעֵד קֶטֶן, וְנֹאִי
 אֲפָשָׁר לומר שְׁבוּעָה מִמֶּשׁ, שָׁאֵם כֵּן הָיָה צָרִיף לִינְקֹד
 הַשִּׁי"ן בְּפֶתַח (רוּצָה לומר קֶמֶץ). וְעוֹד שְׁבַעֲבוּעָה
 לְשׁוֹן זָכָר, כְּדִכְתִּיב: (דְּבָרִים טז) "שְׁבַעֲהָ שְׁבוּעוֹת
 תִּסְפֹּר", לְפִיכָף, אֵין מִשְׁמַע שְׁבוּעָה אֵלֹא שְׁבַעֲהָ,
 שְׁטִינָא "כָּלֶע"ז: וְנִתְּנָה לָךְ. לְשׁוֹן רַבִּים כְּמוֹ:
 "וְנִשְׁרָפָה". "נִגְדָה וְנִבְלָה", אָף זֶה לְשׁוֹן וְנִתָּן,

רַמְהוּ: (כא) מִלֵּאוּ יָמִי. שְׁאֲמָרָה לִי אָמִי, וְעוֹד:
 "מִלֵּאוּ יָמִי", שֶׁהָיָה אָנִי בֶּן פ"ד שָׁנָה וְאִמִּיתִי
 אֲעֲמִיד י"ב שָׁבָטִים? וְזֶהוּ שְׁנֵאָמַר: "וְאִבּוּאָה
 אֵלַיהָ", וְהֵלֹא קָל שְׁבַעֲלִים אֵינּוּ אוֹמֵר כֵּן? אֵלֹא
 לְהוֹלִיד תּוֹלְדוֹת אָמַר כָּף: (כה) וַיְהִי בַּבֹּקֶר
 וַהֲנֶה-הָיָה לֵאָה. אָבֵל בְּלִילָה לֹא הָיְתָה לֵאָה, לְפִי
 שְׁמֶסֶר יַעֲקֹב סִימָנִים לְרַחֵל, וּכְשֶׁרָאָתָה רַחֵל
 שְׁמִכְנִיסִין לוֹ לֵאָה, אָמָרָה: 'עֲכָשׁוּ תַפְלָם אַחוֹתַי'?!
 עֲמָדָה וּמִסְרָה לָהּ אוֹתָן סִימָנִים (מַגִּילָה יג):

אֶת־בְּלִיָּה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָהּ: וַיֵּבֶא גַם
אֶל־רָחֵל וַיֹּאחֲזֶה גַם־אֶת־רָחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד
עִמָּו עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרֵת כִּסְיִי: לֹא וַיֵּרָא
יְהוָה בִּי־שְׁנוּאָה לֵאמֹר וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ
וּרְחֵל עָקְרָה: לָד וַתֵּהָרֵי לֵאמֹר וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא
שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמַרְהָ כִּי־רָאָה יְהוָה בְּעֲנִיִּי כִּי
עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי כִּסְיִי: לָד וַתֵּהָרֵי עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן
וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה בִּי־שְׁנוּאָה אֲנֹכִי וַיִּתֵּן
לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן: לָד וַתֵּהָרֵי
עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר עָתָה הִפַּעַם יִלְוֶה אִישִׁי
אֵלַי כִּי־יִלְדָתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא־
שְׁמוֹ לֹוי כִּסְיִי: לָד וַתֵּהָרֵי עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר
הִפַּעַם אוֹדָה אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרָא שְׁמוֹ
יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד מִלְּדַת כִּסְיִי: ל א וַתֵּרָא רָחֵל כִּי
לֹא יִלְדָה לִיעֲקֹב וַתִּקְנֶה רָחֵל בָּאֲחֵתָהּ

וַתִּנָּה וְגו': גַּם-אֶת-זֹאת. מִיָּד לְאַחַר שִׁבְעַת יָמֵי
הַמִּשְׁתָּה, וַתַּעֲבֹד לְאַחַר נְשׂוּאֶיהָ: (ל) עוֹד
שִׁבְע־שָׁנִים אַחֲרוֹת. (כ"ר) אַחֲרוֹת, הַקִּישָׁן
לְרֵאשׁוֹנוֹת, מָה רֵאשׁוֹנוֹת בְּאֻמוֹנָה, אַף הָאֲחֵרוֹנוֹת
בְּאֻמוֹנָה, וְאֵף עַל פִּי שִׁבְרָמָאוֹת בָּא עָלָיו:
(לב) וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן. רְבוּתֵינוּ פָּרְשׁוּ: (בִּרְכוֹת
ז) אֲמָרָה: 'רְאוּ מֶה בֵּין בְּנֵי לֶבֶן חָמִי שִׁמְכֵר אֶת
הַבְּכוֹרָה לְיַעֲקֹב, וְזֶה לֹא מִכְרָה לְיוֹסֵף וְלֹא עָרַעַר
עָלָיו, וְלֹא עוֹד שָׁלָא עָרַעַר עָלָיו, אֲלֵא שִׁבְקָשׁ
לְהוֹצִיאֹו מִן הַבּוֹר': (לד) הַפֶּעַם יִלְוֶה אִישִׁי.
(כ"ר) לְפִי שֶׁהֶאֱמַהוּת נְבִיאוֹת הָיוּ וַיּוֹדְעוֹת שִׁי"ב
שִׁבְטִים יוֹצֵאִים מִיַּעֲקֹב וְאַרְבַּע נָשִׁים יֵשׂא, אֲמָרָה:
מַעֲתָה אֵין לוֹ פֶּתַחֲוֹן פֹּה עָלַי, שֶׁהָרִי נִטְלָתִי כֹל

וַתֹּאמֶר אֱלֹהֵי־עֶקֶב הִבֵּה־לִּי בָנִים וְאִם־אֵין
 מִתָּה אֲנֹכִי כִּי־: ב וַיַּחֲרֹאֲף יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר
 הִתַּחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֶּךָ פְּרִי־
 בִטֶּן כִּי־: ג וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתִי בִלְהָה בָּא
 אֵלֶיהָ וְתִלְדַּ וְעַל־בְּרָכִי וְאַבְנָה גַם־אֲנֹכִי
 מִמֶּנָּה כִּי־: ד וַתִּתֶּן־לָּו אֶת־בִּלְהָה שְׂפַחְתָּהּ
 לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב: ה וַתֵּהָרֶה בִּלְהָה
 וְתִלְדַּ לְיַעֲקֹב בֶּן־: ו וַתֹּאמֶר רַחֵל דְּנִנִּי אֱלֹהִים
 וְגַם שָׁמַע בְּקֻלִּי וַיִּתֶּן־לִּי בֶן עַל־כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ
 דָּן כִּי־: ז וַתֵּהָרֶה עוֹד וְתִלְדַּ בִּלְהָה שְׂפַחַת רַחֵל
 בֶּן שְׁנֵי לְיַעֲקֹב: ח וַתֹּאמֶר רַחֵל נִפְתּוּלִי
 אֱלֹהִים | נִפְתַּלְתִּי עִם־אֲחֹתִי גַם־יִכְלַתִּי
 וְתִקְרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלִי כִי־: ט וַתֵּרָא לְאֵה כִּי
 עֲמָדָה מַלְדָּת וַתִּקַּח אֶת־זִלְפָּה שְׂפַחְתָּהּ וַתִּתֶּן
 אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה: י וְתִלְדַּ זִלְפָּה שְׂפַחַת

בְּנִין וְאִם לֹא מִיתָא אָנָּה:
 ב וַתִּקְיף רִיגְזָא דִּיעֲקֹב בְּרַחֵל
 וַאֲמַר הָא מְנִי אֶת בַּעֲיָא הָלֹא מִן
 קֳדָם יְיָ תִבְעִין דִּי מָנַע מִנִּיךְ וְלִדָּא
 דְּמַעֲיִן: ג וַאֲמַרְתָּ הָא אֲמָתִי
 בִּלְהָה עוֹל לְוִתָּהּ וְתִלְדִּי וְאָנָּה
 אָרְבִּי וְאַתְּבְּנִי אִף אָנָּה מִנָּה:
 ד וַיִּהְבַּת לָהּ יֵת בִּלְהָה אֲמָתָהּ
 לְאִנְתָּו וְעַל לְוִתָּהּ יַעֲקֹב:
 ה וַעֲדִיאַת בִּלְהָה וּוִלִידַת לְיַעֲקֹב
 בָּר: ו וַאֲמַרְתָּ רַחֵל דְּנִנִּי יְיָ וְאִף
 קִבִּיל צְלוֹתִי וַיִּהְבַּת לִי בָר עַל כֵּן
 קָרַת שְׁמָהּ דָּן: ז וַעֲדִיאַת עוֹד
 וּוִלִידַת בִּלְהָה אֲמָתָהּ דְּרַחֵל בָּר
 תִּנָּן לְיַעֲקֹב: ח וַאֲמַרְתָּ רַחֵל
 קִבִּיל יְיָ בַּעֲוִתִי בְּאִתְּחַנְנוּתִי
 בְּצִלוֹתִי חֲמִידַת דִּיהִי לִי וְלִדָּ
 בְּאִתְּחִי אִף אֲתִיחִיב לִי וְקָרַת
 שְׁמָהּ נִפְתָּלִי: ט וַחֲזוֹת לְאֵה אָרִי
 קָמַת מִלְמִילַד וַיְדַבֵּרַת יֵת זִלְפָּה
 אֲמָתָהּ וַיִּהְבַּת יֵתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִנְתָּו:
 י וּוִלִידַת זִלְפָּה אֲמָתָהּ דְּלֵאָה

רע"י

נְתַחֲפְרָתִי עִם אַחוֹתִי לְזִכּוֹת לְבָנִים. וְאִנִּי מְפָרְשׁוֹ
 לְשׁוֹן "עֲקֹשׁ וּפְתִלְתַּל", נְתַעֲקֹשְׁתִּי וְהַפְצַרְתִּי פְצִירוֹת
 וְנִפְתּוּלִים הִרְבֵּה לְמָקוֹם לְהִיּוֹת שׁוּהָ לְאִחוֹתִי: גַּם
 יְכַלְתִּי. הִסְכִּים עַל זֶדִי, וְאוֹנְקְלוֹס תִּרְגֵּם לְשׁוֹן
 תְּפִלָּה: "נִפְתּוּלִי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי", בְּקִשּׁוֹת
 הַחֲבִיבוֹת לְפָנָיו נִתְקַבְּלְתִּי וְנִתְעַצְרְתִּי בְּאִחוֹתִי:
 נִפְתַּלְתִּי. נִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתִי, וּמִדְּרָשִׁי אֲגִידָה יֵשׁ רַבִּים
 בְּלִשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן: (י) וְתִלְדַּ זִלְפָּה. בְּכֻלָּן נֹאמַר:
 'הִרְיוֹן' חוּץ מִזִּלְפָּה, לְפִי שֶׁהִיָּתָה בַּחוּרָה מְכֻלָּן
 וְתִינָקַת בְּשָׂנִים, וְאִין הִרְיוֹן נִכְרָ בָּהּ, וּכְדִי לְרִמּוֹת
 לְיַעֲקֹב נִתְּנָה לָכֵן לְלֵאָה, שֶׁלֹּא יִכִּין שֶׁמְכַנְיִסִין לוֹ
 אֶת לֵאָה, שֶׁכֹּף מְנַהֲגֵן לִיתֵן שְׂפַחָה הַגְדוּלָּה לַגְדוּלָּה

שֶׁחָשׁוּב בַּמַּת (ב"ר): (ב) הִתַּחַת. 'וְכִי בְּמָקוֹמוֹ
 אֲנִי?': אֲשֶׁר־מָנַע מִמֶּךָ. 'אֶת אֲמָרְתָּ שֶׁאֲעֲשֶׂה
 כְּאִבָּא, אֲנִי אֲנִי כְּאִבָּא, אִבָּא לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, אֲנִי
 יֵשׁ לִי בָנִים, מִמֶּךָ מָנַע וְלֹא מִמֶּנִּי': (ג) עַל־בְּרָכִי.
 כְּתִרְגוּמוֹ: 'וְאָנָּה אָרְבִּי': וְאַבְנָה גַם־אֲנֹכִי. מַהוּ
 'גַּם'? אֲמָרָה לוֹ: 'זִקְנֶךָ אֲבָרְהָם הָיוּ לוֹ בָּנִים מִהֶגֶר,
 וְחֶגֶר מִתְּנִיו כְּנָגֵד שָׂרָה. אָמַר לָהּ: 'זִקְנָתִי הַכְּנִיסָה
 צָרְתָה לְבִיתָהּ'. אֲמָרָה לוֹ: 'אִם הִדְבַּר הִזָּה מֵעַכְבַּ
 "הִנֵּה אֲמָתִי": וְאַבְנָה גַם אֲנֹכִי מִמֶּנָּה. כְּשָׂרָה:
 (ו) דְּנִנִּי אֱלֹהִים. דְּנִנִּי וְחִיבְנִי וְזִכְנִי (ב"ר):
 (ח) נִפְתּוּלִי אֱלֹהִים. מְנַחֵם בֶּן סְרוּק פָּרְשׁוֹ
 בְּמַחֲבֶרֶת "צְמִיד פְּתִיל", 'חַבּוּרִים מֵאֵת הַמָּקוֹם

לִיעֲקֹב בֶּר: יא וְאַמְרַת לֵאָה אֶתָּא
גִּד וּקְרַת יֵת שְׁמָה גִּד: יב וּלְיִלְדַּת
זִלְפָּה אֶמְתָּא דִּלְאָה בֶּר תַּנּוּן
לִיעֲקֹב: יג וְאַמְרַת לֵאָה
תְּשַׁבְּחָתָא הֵוֶת לִי אָרִי כִּבֵּן
יִשְׁבַּחֲנִי נְשִׂיא וּקְרַת יֵת שְׁמָה
אֲשֶׁר: יד וְאַזֵּל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי חֶצֶד
חֲטִין וְאַשְׁכַּח יִבְרוּחִין בְּחֻקְלָא
וְאַתִּי יִתְהוֹן לִלְאָה אִמָּה וְאַמְרַת
רַחֵל לִלְאָה הִבִּי כֶעֶן לִי מִיִּבְרוּחִי
דְּבָרִיךְ: טו וְאַמְרַת לָהּ הַזְעִיר
דְּדִבְרָתָא יֵת בְּעָלִי וְתַסְבִּין אָף יֵת
יִבְרוּחִי דְּבָרִי וְאַמְרַת רַחֵל כִּבֵּן
יִשְׁכּוּב עִמָּךְ בְּלִילִיא חֲלָף יִבְרוּחִי
דְּבָרִיךְ: טז וְאַתָּא (נ"י וְעַל) יַעֲקֹב
מִן חֻקְלָא בְּרַמְשָׁא וּנְפֻקַת לֵאָה
לְקַדְמוּתָהּ וְאַמְרַת לְוֹתִי תִיעוּל
אָרִי מִיַּגְר אֲגַרְתִּיךְ בִּיִּבְרוּחִי דְּבָרִי
וְשָׁכִיב עִמָּה בְּלִילִיא הוּא:
יז וְקָבִיל יְיָ צְלוֹתָהּ דִּלְאָה
וְעַדִּיאַת וּלְיִלְדַּת לִיעֲקֹב בֶּר
חֲמִישָׁא: יח וְאַמְרַת לֵאָה יֵהֵב יְיָ
אֲגָרִי דִּיהִבִּית אֶמְתִּי לְבְּעָלִי וּקְרַת
שְׁמָה יִשְׁשֹׁכָר: יט וְעַדִּיאַת עוּד
לֵאָה וּלְיִלְדַּת בֶּר שְׁתִּי לִיעֲקֹב:

לֵאָה לִיעֲקֹב בֶּן כָּס"י: יא וְתֹאמַר לֵאָה כְּתִיב בְּגִד
קָרִי בֹא גִד וְתִקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גִּד כָּס"י: יב וְתִלְדַּ
זִלְפָּה שְׁפַחַת לֵאָה בֶּן שְׁנֵי לִיעֲקֹב: יג וְתֹאמַר
לֵאָה בְּאֲשָׁרִי כִי אֲשֶׁרוּנִי בָנוֹת וְתִקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ אֲשֶׁר: רביעי יד וְיִלְךְ רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי קֶצֶיר־
חֲטִים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא אֹתָם
אֶל־לֵאָה אִמּוֹ וְתֹאמַר רַחֵל אֶל־לֵאָה תִּנִּי־נָא
לִי מִדוּדָאִי בְּנֶגֶד כָּס"י: טו וְתֹאמַר לָהּ הִמְעַט
קִחְתִּיךְ אֶת־אִישִׁי וְלָקַחְתָּ גַם אֶת־דוּדָאִי בְּנִי
וְתֹאמַר רַחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת
דוּדָאִי בְּנֶגֶד כָּס"י: טז וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה
בְּעֶרְבַּ וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרֹאתוֹ וְתֹאמַר אֵלַי
תָּבוֹא כִי שָׁכַר שְׁכָרְתִּיךְ בְּדוּדָאִי בְּנִי וַיִּשְׁכַּב
עִמָּה בְּלַיְלָה הוּא כָּס"י: יז וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־
לֵאָה וַתֵּהָר וַתֵּלֶד לִיעֲקֹב בֶּן חֲמִישִׁי כָּס"י:
יח וְתֹאמַר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׁכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי
שְׁפַחְתִּי לְאִישִׁי וְתִקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשֹׁכָר: יט וַתֵּהָר

רש"י

(סנהדרין צט) שִׁיגְלִי. עֲשׂוּב הוּא, וּבִלְשׁוֹן יִשְׁמַעֲאֵל
יִסְמִי'ן: (טו) וְלָקַחְתָּ גַם אֶת־דוּדָאִי בְּנִי.
בְּתַמְיָהָ: וְלַעֲשׂוֹת עוּד זֹאת, לִיקַח גַּם אֶת דוּדָאִי
בְּנִי? וְתַרְגּוּמוֹ 'וְתַסְבִּין': לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה.
שְׁלִי הֵיטָה שְׁכִיבַת לַיְלָה זוֹ וְאַנִּי נֹתְנָה לָךְ, תַּחַת
דוּדָאִי בְּנֶגֶד, וְלִפִּי שְׁוִלְזֻלָּה בְּמִשְׁכַּב הַצָּדִיק, לֹא
זָכָתָה לְהַקְבֵּר עִמּוֹ (נדה ל"א): (טז) שְׁכָר
שְׁכָרְתִּיךְ. נָתַתִּי לְרַחֵל שְׁכָרָה: בְּלַיְלָה הוּא. הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא סִיעֵזוּ שְׁיָצֵא מִשָּׁם יִשְׁשֹׁכָר (כ"ר):
(יז) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־לֵאָה. שְׁהֵיטָה מִתְאַוָּה

וְהַקְטָנָה לְקַטְנָה: (יא) בֹּא גִד. בֹּא מִזֵּל טוֹב, כְּמוֹ:
(שבת סז ע"ב) 'גִּד גִּדִּי וְסָנוּק לֹא'. וְדוּמָה לוֹ: (ישעיה
סה) "הַעֲרִכִים לְגִד שֶׁלֶחָן". וּמִדְּרַשׁ אַגְדָּה שְׁנוּלֶד
מִהוּל, כְּמוֹ: (דניאל ד) "גִּדּוֹ אֵילָנָא", וְלֹא יִדְעָתִי עַל
מֵה נִכְתַּב תְּכָה אַחַת. דְּבָר אַחֵר: לְמָה נִקְרְאָת תְּכָה
אַחַת, בְּגִד? כְּמוֹ "בְּגִדְתָּ בִּי" כְּשֶׁבָּאת אֶל שְׁפַחְתִּי,
כְּאִישׁ שֶׁבְּגִד בְּאַשְׁתּוֹ נְעוּרִים: (יד) בְּיוֹמֵי קֶצֶיר־
חֲטִים. לְהַגִּיד שֶׁבָחָן שֶׁל שְׁבָטִים, שְׁעַת הַקֶּצֶיר
הִיא, וְלֹא פָשַׁט יָדוֹ בְּגִזְלָה לְהִבִּיא חֲטִים וּשְׁעוּרִים,
אֵלָּא דְּבָר הַהֶפְקֵר שְׁאִין אָדָם מִקְפִּיד בּוֹ: דוּדָאִים.

כ ואמרת לאה יתב יי יתה לי
חלק טוב הדא זמנא יהי מדורה
דבעלי לותי ארי ילידית לה שתא
בנין וקרת ית שמה זבלון:
כא ובתר בן ילידת ברתא וקרת
ית שמה דינה: כב ועל דוכרנא
דרחל קדם יי וקביל צלותה יי
ויהב לה עדוי: כג ועדיאת
וילידת בר ואמרת כנש יי ית
חסודי: כד וקרת ית שמה יוסף
למימר יוסף יי לי בר אחרון:
כה ויהוה פד ללדת רחל ית יוסף
ואמר יעקב ללכן שלחני ואיהו
לאיתי ולארעי: כו הב ית נשי
ות בני די פלחית יתך בהן ואויל
ארי את ידעת ית פלחני
דפלחתי: כז ואמר לה לכן אם
פענ אשפחית רחמין קדמך נסיתי

עבדתי אתך בהן ואלכה כי אתה ידעת את עבדתי אשר
עבדתיך כס"י: כז ואמר אליו לכן אם-נא מצאתי חן בעיניך נחשתי

רש"י

ומחזרת להרבות שבטים: (כ) זכר טוב.
בתרגומו: יזבלני. לשון בית זבול, הורבריי"א
פלע"ז. בית מדור, מעתה לא תהא עקר דירתו
אלא עמי, שיש לי בנים כנגד כל נשיו:
(כא) דינה. פרושו רבותינו שדנה לאה דין
בעצמה: אם זה זכר, לא תהא רחל אחותי כאחת
השפחות, והתפללה עליו ונהפך לנקבה (ברכות
ס): (כב) ויזכר אלהים את רחל. (ב"ר) זכר לה
שמסרה סימניה לאחותה ושהיתה מצרה שלא
תעלה בגורלו של עשו, שמא יגרשנה יעקב, לפי
שאין לה בנים. ואף עשו הרשע כף עלה בלב
כששמע שאין לה בנים, הוא שיסד הפיט:
האדמון כבט שלא חלה צבה לקחתה לו
ונתבהלה: (כג) אסף. הכניסה במקום שלא
תראה, וכן: (ישעיה ד) "אסף תרפתנו", (שמות ט)
"ולא יאסף הביתה", (יואל ד) "אספו נגהם", (ישעיה

ס) "וירחף לא יאסף", לא ישמן: חרפתי. שהייתי
לחרפה שאני עקרה, והיו אומרים עלי שאעלה
לחלקו של עשו הרשע. ואגדה: כל זמן שאין
לאשה בן, אין לה במי לתלות סרחונה, משיש לה
בן, תולה בו: מי שבר כלי זה? בנה. מי אכל
תאנים אלו? בנה: (כד) יוסף ה' לי בן אחר.
יודעת היתה בנבואה שאין יעקב עתיד להעמיד
אלא שנים עשר שבטים. אמרה: יהי רצון שאותו
שהוא עתיד להעמיד יהא ממני. לכן לא התפללה
אלא על בן אחר: (כה) כאשר ילדה רחל
את-יוסף. משנולד שטנו של עשו, שנאמר:
(עובדיה א יח) "והיה בית יעקב אש ובית יוסף
להבה, ובית עשו לקש", אש בלא להבה אינו
שולט למרחוק, משנולד יוסף בטח יעקב בהקדוש
ברוך הוא, ורצה לשוב: (כו) תנה את-נשי וגו'.
איני רוצה לצאת כי אם ברשות: (כז) נחשתי.

וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה בְּגִלְלָךְ כִּי חֲמִישִׁי כח וַיֹּאמֶר נִקְבָּה
 שְׂכָרְךָ עָלַי וְאַתָּנָה כִּי כט וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַתָּה
 יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֵת אֲשֶׁר-הָיָה
 מִקִּנְיֶךָ אֵתִי כִי: ל כִּי מַעַט אֲשֶׁר-הָיָה לְךָ לִפְנֵי
 וַיִּפְרֹץ לָרֹב וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶתְךָ לְרַגְלִי וְעַתָּה
 מָתִי אַעֲשֶׂה גַם-אֲנֹכִי לְבֵיתִי כִי: לא וַיֹּאמֶר מָה
 אַתָּן-לְךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא-תִתֶּן-לִי מְאוֹמָה
 אִם-תַּעֲשֶׂה-לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעָה
 צֹאנְךָ אֲשֶׁמֶר: לב אַעֲבֹר בְּכָל-צֹאנְךָ הַיּוֹם הַזֶּה
 מִשָּׂם כָּל-שָׂה ׀ נֶקֶד וְטָלוּא וְכָל-שֵׂה-חֹם
 בְּכִשְׁבִּים וְטָלוּא וְנֶקֶד בַּעֲזִים וְהָיָה שְׂכָרִי כִי: כ
 וְעִנְתָּה-בִּי צִדְקָתִי בַּיּוֹם מָחָר כִּי-תָבוֹא
 עַל-שְׂכָרִי לִפְנֶיךָ כָּל אֲשֶׁר-אֵינְנִי נֶקֶד וְטָלוּא
 גָּנוּב הוּא אֵתִי כִי: לד וַיֹּאמֶר לָבֹן הֵן לֹא יְהִי

וַיְבָרְכֵנִי יְיָ בְּדִילְךָ: כח וַאֲמַר
 פְּרִישׁ אֲגִרְךָ עָלַי וְאַתָּן: כט וַאֲמַר
 לָהּ אַתָּה יָדַעְתָּ יֵת דְּפִלְחָתְךָ וְיֵת
 דְּהוּה בְּעִירְךָ עָמִי: ל אֲרִי זְעִיר
 דִּי הָוָה לְךָ קִדְמִי וְתִקְיָךְ לְמִסְגִּי
 וְכִרְיָךְ יְיָ יֵתְךָ בְּדִילִי וְכַעֲן אִימָתִי
 אַעֲבִיד אֶפְּ אֲנָא לְבֵיתִי: לא וַאֲמַר
 מָה אַתָּן לְךָ וַאֲמַר יַעֲקֹב לֹא תִתֶּן
 לִי מְדַעֲם אִם תַּעֲבֹד לִי פִתְגָמָא
 הָדִין אֲתוּב אֶרְעִי עָנָה אֶטֶר:
 לב אַעֲבֹר בְּכָל עָנָה יוֹמָא דִּין
 הַעֲדִי (נ"י אַעֲדִי) מִתְמֶן כָּל אֲמַר
 נְמוּר וְרִקְוֹעַ וְכָל אֲמַר שְׁחוּם
 בְּאֲמַרְיָא וְרִקְוֹעַ וְנְמוּר בְּעִזָּא וְיְהִי
 אֲגִרִי: לג וְתִסְהֵד בִּי זְכוּתִי בַּיּוֹם
 דְּמָחָר אֲרִי תִיעוּל עַל אֲגִרִי קִדְמָךְ
 כָּל דִּי לִיתְהִי נְמוּר וְרִקְוֹעַ בְּעִזָּא
 וְשְׁחוּם בְּאֲמַרְיָא גָנוּבָא הוּא עָמִי:
 לד וַאֲמַר לָבֹן בְּרַם לֹא יְהִי
 בַּעֲזִים וְחֹם בְּכִשְׁבִּים

רש"י

בְּלַע"ז: טָלוּא. לְשׁוֹן טָלָאִים, חֲכָרְבוֹרוֹת רְחִבּוֹת:
 חוּם. שְׁחוּם, דּוּמָה לְאֶדָם, רוּשׁוֹ בְּלַע"ז, לְשׁוֹן
 מִשְׁנָה שְׁחֲמָתִית וְנִמְצָאָת לִכְנָה, לְעֻנְיָן הַתְּבוּאָה:
 וְהָיָה שְׂכָרִי. אוֹתָן שְׁיֹלְדוֹ מִכָּאן וְלַהֲבָא נִקְדִּים
 וְטָלָאִים בַּעֲזִים וְשְׁחוּמִים בְּכִשְׁבִּים יְהִיו שְׁלִי, וְאוֹתָן
 שְׁיִשְׁנֹן עֲכָשׁוּ, הַפֶּרֶשׁ מֵהֶם וְהַפְּקִידִם בְּיַד בְּנֵיךָ,
 שְׁלֹא תֹאמַר לִי עַל הַנּוֹלָדִים מַעֲתָה: 'אֵלֹהִי הָיוּ שָׁם
 מִתְחַלְּהָ, וְעוֹד שְׁלֹא תֹאמַר לִי: 'עַל יְדֵי הַזְּכָרִים
 שֶׁהֵן נִקְדִּים וְטָלָאִים תִּלְדֶּנָּה הַנִּקְבּוֹת דְּגִמְתָּן מִכָּאן
 וְאֵילְךְ: (לג) וְעִנְתָּה-בִּי וְגו'. אִם תַּחֲשֹׁדְנִי שְׁאֵנִי
 נוֹטֵל מִשְׁלָךְ כָּלוּם, תַּעֲנֶה בִּי צִדְקָתִי, כִּי תָבֹא
 צִדְקָתִי וְתַעֲדִיד עַל שְׂכָרִי לִפְנֶיךָ, שְׁלֹא תִמְצָא בְּעִדְרִי
 כִּי אִם נִקְדִּים וְטָלָאִים, וְכָל שְׁתִּמְצָא בְּהֵן שְׁאֵינוֹ
 נֶקֶד, אוֹ טָלוּא, אוֹ חוּם, בְּיָדוֹעַ שְׁגִנְבִּיתִיו לְךָ וּבִגְנֻבָּה
 הוּא שְׂרוּי אֶצְלִי: (לד) הֵן. לְשׁוֹן קִבְּלַת דְּבָרִים:

מִנְחָשׁ הָיִיתִי, נִסִּיתִי בְּנִחוּשׁ שְׁלִי שְׁעַל יָדְךָ בָּאָה לִי
 בְּרָכָה, כְּשִׁבָּאתָ לְכָאן לֹא הָיוּ לִי בָנִים, שְׁנֵאֲמַר:
 (לַעִיל כט) 'וְהָיָה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן'. אַפְשָׁר
 יֵשׁ לוֹ בָנִים, וְהוּא שׁוֹלַח בְּתוֹ אֶצֶל הָרוּעִים? וְעַכְשָׁו
 הָיוּ לוֹ בָנִים, שְׁנֵאֲמַר: (לִקְמֹן לא) 'וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי
 בְּנֵי לָבֹן': (כח) נִקְבָּה שְׂכָרְךָ. כְּתִרְגוּמוֹ: 'פְּרִישׁ
 אֲגִרְךָ': (כט) וְאֵת אֲשֶׁר-הָיָה מִקִּנְיֶךָ אֵתִי. אֵת
 חֲשָׁבוֹן מַעוֹט מִקִּנְיֶךָ שְׁבֹא לְיָדִי מִתְחַלְּהָ כְּמָה הָיוּ:
 (ל) לְרַגְלִי. (כ"ר) עִם רַגְלִי, בְּשָׁכִיל בִּיאַת רַגְלִי
 בָּאת אֶצְלְךָ הַבְּרָכָה, כְּמוֹ: (שְׁמוֹת יא) "הָעַם אֲשֶׁר
 בְּרַגְלִיךָ", (שׁוֹפְטִים ח) "לָעַם אֲשֶׁר בְּרַגְלִי", הַבָּאִים
 עָמִי: גַּם-אֲנֹכִי לְבֵיתִי. לְצִרְךָ בֵּיתִי, עַכְשָׁו אֵין
 עוֹשִׂין לְצִרְכִּי אֵלָּא בְּנִי, וְצִרְךָ (אֲנִי) לְהִיּוֹת עוֹשֶׂה
 גַּם אֲנִי עִמָּהֶם לְסִמְכָן, וְזֶהוּ 'גַּם': (לב) נֶקֶד.
 מִנְמַר בְּחִבְּבוֹרוֹת דְּקוֹת כְּמוֹ נִקְדוֹת, פּוֹנְטֵר"א

כְּדַבְּרָךְ כִּסִּי: לַה וַיֵּסֶר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַתִּיּוֹשִׁים
הָעֶקְדִים וְהַטְּלָאִים וְאֶת כָּל־הָעֲזִים הַנִּקְדָּוֹת
וְהַטְּלָאֹת כָּל אֲשֶׁר־לָבָן בּוֹ וְכָל־חֹם בִּפְשָׁבִים
וַיִּתֵּן בְּיַד־בְּנָיו כִּסִּי: לוֹ וַיֵּשֶׁם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת־צֹאן לָבָן
הַנוֹתֶרֶת כִּסִּי: לוֹ וַיִּקַּח־לוֹ יַעֲקֹב מִקָּל לִבְנָה לַח
וְלוֹז וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֵל בָּהֶן פְּצָלוֹת לִבְנוֹת מַחֲשָׁף
הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל־הַמִּקְלוֹת כִּסִּי: לַח וַיַּצֵּג אֶת־
הַמִּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֹהֲטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם
אֲשֶׁר תִּבְאֵן הַצֹּאן לְשִׁתוֹת לְנֹכַח הַצֹּאן
וַיַּחֲמֶנָה בִּבְאֵן לְשִׁתוֹת כִּסִּי: לט וַיַּחֲמוּ הַצֹּאן
אֶל־הַמִּקְלוֹת וַתִּלְדֹּן הַצֹּאן עֶקְדִים נִקְדִים
וְטְלָאִים כִּסִּי: מ וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן

כְּפִתְגָמָךְ: לַה וְאַעֲדִי בַּיּוֹמָא
הַהוּא יַת תִּישְׂיָא רְגוּלָיָא וּרְקוּעִיָא
וַיִּתֵּן כָּל עֲזִיָא נְמוּרְתָא וּרְקוּעִתָא
כָּל דִּי חֹר בֵּיה וְכָל דְּשָׁחוּם
בְּאַמְרִיָא וַיֵּהֱב בְּיַד בְּנוֹהִי:
לוֹ וְשׁוּי מִהֲלָךְ תִּלְתָּא יוֹמִין
בִּינוֹהִי וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעִי יַת
עֲנָא דִלְבָן דְּאַשְׁתְּאַרְן: לוֹ וְנָסִיב
לַה יַעֲקֹב חוּטְרִין דִלְבָן רִטִּיבִין
דְּדִלוֹז וְדִדְלוּף וְקָלִיף בְּהוֹן קָלְפִין
חֹרִין קָלוּף חֹר דִּי עַל חוּטְרִיָא:
לח וְדַעֲיֵן יַת חוּטְרִיָא דִּי קָלִיף
בְּרֹהֲטִיָא אֲתֵר בֵּית שְׁקִיָא דְּמִיָא
אֲתֵר דְּאַתָּן (נ"י דְּאַתָּן) עֲנָא
לְמִשְׁתִּי לְקַבְּלֵהוֹן דְּעֲנָא וּמִתִּיחָמֵן
בְּמִיתִיָהוֹן לְמִשְׁתִּי: לט וְאַתִּיחָמָא
עֲנָא בְּחוּטְרִיָא וַיִּלְיָדָא עֲנָא
רְגוּלִין נְמוּרִין וּרְקוּעִין:
מ וְאַמְרִיָא אֲפֹרֶשׁ יַעֲקֹב וַיֵּהֱב

רש"י

לוֹ יְהִי כְּדַבְּרָךְ. הַלּוֹאִי שֶׁתַּחֲפֹץ בְּכֶךְ: (לַה) וַיֵּסֶר.
לָבָן בַּיּוֹם הַהוּא וְגו': הַתִּיּוֹשִׁים. עֲזִים זָכָרִים: כָּל
אֲשֶׁר־לָבָן בּוֹ. כָּל אֲשֶׁר הָיְתָה בּוֹ חִבְּרוּרוֹת
לִבְנוֹת: וַיִּתֵּן. לָבָן בְּיַד בְּנָיו: (לוֹ) הַנוֹתֶרֶת.
הָרַעְעוֹת שֶׁבָּהֶן, הַחֹלוֹת וְהָעֻקְרוֹת, שֶׁאֵינָן אֵלָּא
שִׁירִים, אוֹתָן מִסֵּר לוֹ: (לז) מִקָּל לִבְנָה. עֵץ הוּא
וְשִׁמוֹ לִבְנָה, כִּמְה דְּתִימָא: (הוֹשֵׁעַ ד) "תַּחַת אֱלוֹן
וְלִבְנָה", וְאוֹמֵר אֲנִי הוּא שְׁקוּרִין טְרִימב"ל, שֶׁהוּא
לָבָן: לַח. כִּשְׁהוּא רְטֹב: וְלוֹז. וְעוֹד לִקַּח מִקָּל לוֹז,
עֵץ שֶׁגִּדְּלִין בּוֹ אֲגוּזִים וְדָקִים, קוּלְדֵר"י בִּלְעִ"ז:
וְעֶרְמוֹן. קִשְׁטִי"ר בִּלְעִ"ז: פְּצָלוֹת. קְלוּפִים
קְלוּפִים, שֶׁהֵיךְ עוֹשֶׂהוּ מִנֶּמֶר: מַחֲשָׁף הַלָּבָן. גִּלּוּי
לָבָן שֶׁל מִקָּל, כִּשְׁהֵיךְ קוּלְפוֹ הָיָה נִרְאֶה וְנִגְלָה לָבָן
שֶׁלוֹ בְּמָקוֹם הַקְלוּף: (לח) וַיַּצֵּג. תַּרְגוּמוֹ:
'וְדַעֲיֵן', לְשׁוֹן תַּחֲבִיכָה וְנִעִיצָה הִיא בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּית,
וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּגִמְרָא: 'דָּצָה וְשִׁלְפָה', 'דָּץ בֵּיה מִיֵּדִי',

דָּצָה כְּמוֹ דַּעֲצָה, אֵלָּא שֶׁמִּקְצָר אֶת לְשׁוֹנוֹ:
בְּרֹהֲטִים. בְּמִרוּצוֹת הַמַּיִם, בְּפִרְכּוֹת הָעֲשׂוּיוֹת
בְּאַרְץ לְהַשְׁקוֹת שֵׁם הַצֹּאן: אֲשֶׁר תִּבְאֵן וְגו'.
בְּרֹהֲטִים אֲשֶׁר תִּבְאֵנָה הַצֹּאן לְשִׁתוֹת, שֵׁם הַצִּיג
הַמִּקְלוֹת לְנֹכַח הַצֹּאן: וַיַּחֲמֶנָה וְגו'. (כ"ר) הַבְּהֵמָה
רוֹאֶה אֶת הַמִּקְלוֹת וְהִיא נִרְתַּעַת לְאַחֲוִיָּהּ, וְהַזְכָּר
רוֹבֵעָה, וַיּוֹלֶדֶת כִּיּוֹצֵא בּוֹ. רַבִּי אוֹשְׁעִיָא אוֹמֵר:
הַמַּיִם נִעֲשִׂין זֶרַע בְּמַעֲיָהֶן וְלֹא הָיוּ צָרִיכוֹת לְזָכָר,
וְזֵהוּ: "וַיַּחֲמֶנָה וְגו'" (רַצָּה לוֹמַר, בְּתִכָּה זֶה
הַתַּחֲבָרוֹ לְשׁוֹן זָכָר וְנִקְבָּה, כְּמוֹ שֶׁפִּתְבֵּי הָרַב אֲבָרָהָם
בֶּן עֲזָרָא): (לט) אֶל־הַמִּקְלוֹת. אֵל מֵרְאוֹת
הַמִּקְלוֹת: עֶקְדִים. מִשְׁנִים בְּמָקוֹם עֶקֶדְתָּן, הֵם
קֶרְסֵלִי יִדִּיָּהֶן וְרִגְלֵיהֶן: (מ) וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד
יַעֲקֹב. הַנוֹלָדִים עֶקְדִים נִקְדִים, הַבְּדִיל וְהִפְרִיד
לְעֲצָמָן וְעָשָׂה אוֹתָן עֶדֶר עֶדֶר, לְבָדוֹ, וְהוֹלִיף אוֹתוֹ
הָעֶדֶר הָעֶקְדוֹ לִפְנֵי הַצֹּאן וּפְנֵי הַצֹּאן הַהוֹלְכוֹת

פְּנֵי הַצֵּאֵן אֶל־עֶקֶד וְכָל־חֹם בְּצֵאֵן לִבָּן וַיֵּשֶׁת
 לוֹ עֲדָרִים לְבָדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל־צֵאֵן לִבָּן כִּסְיִי:
 מֵא וְהָיָה בְּכָל־יָחַם הַצֵּאֵן הַמִּקְשָׁרוֹת וְשָׁם
 יַעֲקֹב אֶת־הַמִּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצֵּאֵן בְּרֹהֲטִים
 לִיחֲמִטָּא בַּמִּקְלוֹת כִּסְיִי: מֵב וּבַהֲעֲטִיף הַצֵּאֵן לֹא
 יֵשִׁים וְהָיָה הָעֲטָפִים לְלִבָּן וְהַקְשָׁרִים
 לְיַעֲקֹב כִּסְיִי: מֵג וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי־לוֹ
 צֵאֵן רַבּוֹת וּשְׁפָחוֹת וְעַבְדִּים וּגְמָלִים
 וְחֲמָרִים כִּסְיִי: לֹא א וַיִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵי בְנֵי־לִבָּן
 לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת פֶּל־אֲשֶׁר לְאֲבִינוֹ
 וּמֵאֲשֶׁר לְאֲבִינוֹ עָשָׂה אֶת כָּל־הַכֶּבֶד הַזֶּה כִּסְיִי:
 ב וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת־פְּנֵי לִבָּן וְהִנֵּה אֵינָנו עֹמֵד
 בְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם: ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב שׁוּב
 אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלִמּוֹלְדֹתֶיךָ וְאֵלֶיהָ עֹמֵד: כִּסְיִי:
 ד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשָּׂדֶה
 אֶל־צֵאֲנָו: ה וַיֹּאמֶר לָהֶן רֵאָה אֲנֹכִי אֶת־פְּנֵי
 אֲבִיכֶן כִּי־אֵינָנו אֵלֵי כְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם וְאֵלֶיהָ

בְּרִישׁ עָנָא כָּל דְּרָגוּל וְכָל דְּשָׁחוּם
 בְּעָנָא דְלָבָן וְשׁוּי לֵה עֲדָרִין
 בְּלַחְדוּדֵיהּ וְלֹא עֲרַבְנוּן עִם עָנָא
 דְלָבָן: מֵא וְהָוִי בְּכָל עֲדָן
 דְּמִתְיַחְמָן עָנָא מִבְּכַרְתָּא וּמִשׁוּי
 יַעֲקֹב יֵת חוּטְרִיא לְעֵינֵי עָנָא
 בְּרֹהֲטִיא לִיחֲמוּתֵהוּן בְּחוּטְרִיא:
 מֵב וּבְלִקְיִשׁוֹת עָנָא לֹא מִשׁוּי
 וְהָוִי לִקְיִשָּׁא לְלָבָן וּבְכִירִיא
 לְיַעֲקֹב: מֵג וְתַקִּיף גְּבִרָא לְחֲדָא
 לְחֲדָא וְהָוִי לֵה עֵן סְגִיָּא וְאַמְהָן
 וְעַבְדִּין וּגְמָלִין וְחֲמָרִין: א וּשְׁמַע
 יֵת פְּתַגְמֵי בְנֵי לָבָן דְּאַמְרִין נָסִיב
 יַעֲקֹב יֵת כָּל דִּי לְאַבּוּנָא וּמְדִי
 לְאַבּוּנָא קָנָא יֵת כָּל נִכְסֵיָּא דְרִין:
 ב וְחֲזָא יַעֲקֹב יֵת סִבְר אָפִי לָבָן
 וְהָא לִיתוּהִי עֲמָה כְּמֵאֲתַמְלִי
 וּמִדְּקֻמוּהִי: ג וַאֲמַר יִי לְיַעֲקֹב
 תּוֹב לְאַרְעָא דְאַבְהָתָךְ וְלִילְדֹתָךְ
 וַיְהִי מִימְרֵי כְּסַעְדָּךְ: ד וּשְׁלַח
 יַעֲקֹב וַקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה לְחַקְלָא
 לֹת עָנָה: ה וַאֲמַר לָהֶן חֲזִי אָנָּא
 יֵת סִבְר אָפִי אֲבוּכֶן אֲרִי לִיתוּהִי
 עֲמִי כְּמֵאֲתַמְלִי וּמִדְּקֻמוּהִי וְאֵלֶיהָ

רע"י

לְהַתִּיחַם עַל יְדֵי הַזְּכָרִים: (מג) צֵאֵן רַבּוֹת. פְּרוֹת
 וְרַבּוֹת יוֹתֵר מִשְׁאָר צֵאֵן: וּשְׁפָחוֹת וְעַבְדִּים. מִכֹּר
 צֵאֲנָו בְּדָמִים יִקְרִים וְלֹקֶחַם לוֹ כָּל אֵלֶה:
 (א) עָשָׂה. כְּנֶס, כְּמוֹ: (שְׁמוּאֵל א יד) "וַיַּעַשׂ חֵיל,
 וַיִּזֶּךְ אֶת עֲמָלֶךְ": (ג) שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ. וְשָׁם
 אֵלֶיהָ עֹמֵד, אֲבָל בְּעוֹדָךְ מִחֶבֶר לְטֶמָּא, אִי אִפְשָׁר
 לְהִשָּׁרֹת שְׂכִינָתִי עֲלֶיךָ (כ"ד): (ד) וַיִּקְרָא לְרַחֵל
 וּלְלֵאָה. לְרַחֵל תַּחֲלָה, וְאַחֵר כֶּךָ לְלֵאָה, שֶׁהִיא
 הִתְיָה עֲקֶרֶת הַבֵּית, שֶׁבְּשִׁבְלָה נִדְּוֹג יַעֲקֹב עִם לָבָן,
 וְאַף בְּנִיָּה שָׁל לֵאָה מוֹדִים בְּדָכָר, שֶׁהִרִי בְּעֵז וּבֵית
 דֵּינוּ מִשְׁבֶּט יְהוּדָה אוֹמְרִים: "כְּרַחֵל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר

אֲחֵרֵיהֶם צוּפוֹת אֲלֵיהֶם. וְהָוִי שְׁנֵאָמַר: "וַיִּתֵּן פְּנֵי
 הַצֵּאֵן אֶל־עֶקֶד", שֶׁהָיוּ פְּנֵי הַצֵּאֵן אֶל הָעֶקְדִּים וְאֶל
 כָּל חוֹם שֶׁמִּצָּא בְּצֵאֵן לָבָן: וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים. כְּמוֹ
 שֶׁפִּרְשְׁתִּי: (מֵא) הַמִּקְשָׁרוֹת. כְּתַרְגוּמוֹ:
 'הַבְּכִירוֹת', וְאֵין לוֹ עֵד בַּמִּקְרָא, וּמִנַּחֲם חִבְרוּ עִם
 (שְׁמוּאֵל ב טו) "אֲחִיתָפֶל בְּקוֹשָׁרִים", (שם) "וַיְהִי
 הַקָּשָׁר אֲמִיץ", אוֹתָן הַמִּתְקְשָׁרוֹת יַחַד לְמַהֵר
 עֲבוּרָן: (מֵב) וּבַהֲעֲטִיף. לְשׁוֹן אַחֹר, כְּתַרְגוּמוֹ:
 'וּבְלִקְיִשׁוֹת', וּמִנַּחֲם חִבְרוּ עִם: (יִשְׁעִיָּה ג)
 "הַמִּחְלָצוֹת וְהַמַּעֲטָפוֹת", לְשׁוֹן עֲטִיפַת כְּסוּת,
 כְּלוּמַר מִתְעַטְפוֹת בְּעוֹרָן וְצִמְרָן, וְאֵינָן מִתְאַוּת

אֲבִי הָיָה עִמָּדִי: וְאַתָּנָה יִדְעָתָן כִּי בְּכָל־כַּחֲ
עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן: וְאַבִּיכֶן הִתֵּל בִּי וְהִחֲלָף
אֶת־מִשְׁפָּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מָנִים וְלֹא־נָתַנּוּ אֱלֹהִים
לְהָרַע עִמָּדִי כִּי: ח אִם־כֹּה יֹאמֶר נִקְדִּים יִהְיֶה
שְׂכָרְךָ וְיִלְדּוּ כָל־הַצֹּאן נִקְדִּים וְאִם־כֹּה יֹאמֶר
עֲקָדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וְיִלְדּוּ כָל־הַצֹּאן עֲקָדִים:
ט וַיֵּצֵל אֱלֹהִים אֶת־מִקְנֶה אֲבִיכֶם וַיִּתֵּן־לִי:
וַיְהִי בַּעַת יָחַם הַצֹּאן וְאִשָּׁא עֵינַי וָאֶרָא
בַּחֲלוֹם וְהִנֵּה הָעֵתִדִּים הָעֲלִים עַל־הַצֹּאן
עֲקָדִים נִקְדִּים וּבְרָדִים כִּי: יא וַיֹּאמֶר אֵלַי
מִלֵּאךְ הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וַאֲמַר הִנְנִי:
יב וַיֹּאמֶר שָׂא־נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָל־הָעֵתִדִּים
הָעֲלִים עַל־הַצֹּאן עֲקָדִים נִקְדִּים וּבְרָדִים כִּי
רְאִיתִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר לָבָן עָשָׂה לָךְ: יג אֲנֹכִי
הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחַתָּ שֵׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר
נִדְרָתָ לִי שֵׁם נָדָר עָתָה קוֹם צֵא מִן־הָאָרֶץ
הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ מוֹלָדְתְּךָ כִּי: יד וַתַּעַן
רַחֵל וּלְאָה וַתֹּאמְרָנָה לוֹ הָעוֹד לָנוּ חֵלֶק

דַּאֲבָא הוּהּ בְּסַעְדִּי: ו וְאַתָּנָה
יִדְעָתָנָא אֲרִי בְּכָל חִילִי פְלָחִית יֵת
אֲבוּכֶן: ז וְאַבוּכֶן שֶׁקֶר בִּי וְאֲשֶׁנִּי
יֵת אֲגִרִי עֲשֶׂר זִמְנִין וְלֹא שְׂבָקָה
יֵי לֹאֲבָאֲשָׁא עֲמִי: ח אִם כְּדִין
הוּהּ אָמַר נְמוּרִין יֵהָא אֲגִרָה
וְיִלְדִין כָּל עֲנָא נְמוּרִין וְאִם כְּדִין
הוּהּ אָמַר רְגוּלִין יֵהָא אֲגִרָה
וְיִלְדִין כָּל עֲנָא רְגוּלִין:
ט וְאַפְרָשׁ יֵי יֵת גִּיתִי דְּאַבוּכֶן
וְיֵהָב לִי: י וְהוּהּ בַּעֲדָן
דַּאֲתִיחָמָא עֲנָא וְזִקְפִית עֵינַי
וְחִזִּית בַּחֲלֵמָא וְהָא תִּישְׂיָא
דְּסִלְקִין עַל עֲנָא רְגוּלִין נְמוּרִין
וּפְצִיחִין: יא וַאֲמַר לִי מִלֵּאכָא
דִּי בַּחֲלֵמָא יַעֲקֹב וְאַמְרִית הָא
אֲנָא: יב וַאֲמַר זְקוּף כַּעַן עֵינֶיךָ
וְחִזִּי כָּל תִּישְׂיָא דְּסִלְקִין עַל עֲנָא
רְגוּלִין נְמוּרִין וּפְצִיחִין אֲרִי גְלִי
קְדָמִי יֵת כָּל דִּי לָבָן עֲבַד לָךְ:
יג אֲנָא אֱלֹהָא דַּאֲתִגְלִיתִי עֲלֶיךָ
בְּבֵית אֵל דִּי מִשְׁחַתָּא תַּמָּן קָמָא
דִּי קִימָתָא קְדָמִי תַּמָּן קָמָא כַּעַן
קוֹם פּוּק מִן אֶרֶץ הָדָא וְתוּב
לְאֶרֶץ יִלְדוּתְךָ: יד וְאַתִּיבַת רַחֵל
וּלְאָה וַאֲמָרְנָה לָהּ הָעוֹד (כַּעַן) לָנָא
חֵלֶק וְאַחֲסָנָא בְּבֵית אֲבוּנָא:

רש"י

מִזוּ אֵל זֶה (סְפָרִים אַחֲרִים: מִזֵּן אֵל וַן), וְאִין לִי
לְהֵבִיא עַד מִן הַמִּקְרָא: (יג) הָאֵל בֵּית־אֵל. כְּמוֹ
אֵל בֵּית־אֵל, הֵה"א יִתְּרָה וְדָרָךְ הַמִּקְרָאוֹת לְדַבֵּר כֵּן,
כְּמוֹ: (במדבר לד) "כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאָרֶץ כְּנַעֲנִי":
מִשְׁחַתָּ שֵׁם. לְשׁוֹן רַבּוּי וּגְדֻלָּה, כְּשֶׁנִּמְשַׁח לְמַלְכוּת,
כֶּךָ: "וַיִּצַק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ", לְהִיּוֹת מְשׁוּחָה
לְמַזְבֵּחַ: אֲשֶׁר נִדְרָתָ לִי. וְצִרְיָךְ אֶתָּה לְשִׁלְמוֹ,
שְׂאֻמְרָתָ: "יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים", שְׂתַקְרִיב שֵׁם
קֶרֶבֶנּוֹת: (יד) הָעוֹד לָנוּ. לָמָּה נַעֲכַב עַל יָדְךָ

כְּנוֹ שְׂתִיחָם וְגו', הַקְדִּימוּ רַחֵל לְלָאָה: (ז) עֲשֶׂרֶת
מָנִים. אִין 'מִנִּים' פָּחוֹת מִעֲשָׂרָה: מָנִים. לְשׁוֹן
סְכוּם כָּלֵל הַחֲשׁוּבֹן, וְהֵן עֲשִׁירִיּוֹת, לְמַדְנֹו שְׁהַחֲלִיף
תִּנְאוֹ מֵאָה פַּעַמִּים: (י) וְהִנֵּה הָעֵתִדִּים. אֵף עַל
פִּי שְׁהַבְדִּילָם לָבָן כָּלָם, שְׁלֹא יִתְעַבְרוּ הַצֹּאן דִּגְמָתָן,
הֵיוּ הַמִּלָּאכִים מְבִיאִין אוֹתָן מַעֲדָר הַמְּסוּר בִּיד בְּנֵי
לָבָן לַעֲדָר שְׂבִיד יַעֲקֹב (כ"ו): וּבְרָדִים. תַּקְּוֹמוֹ
'וּפְצִיחִין', פִּישִׁימ"ר בַּלַּע"ז, חוּט שֶׁל לָבָן מִקִּיף
אֶת גּוֹפֶן סָבִיב וְחִבְרָבוֹרוֹת שְׁלוֹ פְתוּחָה וּמִפְלֶשֶׁת

וְנַחֲלָה בְּבֵית אָבִינוּ כִּסִּי: טו הָלוֹא נִכְרִיּוֹת
נִחְשְׁבֵנוּ לוֹ כִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכַל גַּם־אָכּוֹל אֶת־
כִּסְפֵּנוּ: כס"י: כָּל־הָעָשָׂר אֲשֶׁר הֵצִיל
אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ וְעַתָּה כָּל־
אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה כִּסִּי: ששי יז וַיָּקָם
יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו עַל־
הַגְּמֵלִים כִּסִּי: יח וַיָּנִיחַ אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־
רֶכֶשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קִנְיָנוּ אֲשֶׁר רָכַשׁ
בְּפָדֵן אָרֶם לָבֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו אֶרְצָה
בְּנֻעֵן כִּסִּי: יט וְלָבָן הֵלֵךְ לָגֹז אֶת־צֹאנֹו וַתִּגְנֹב
רָחֵל אֶת־הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאִבֶּיהָ כִּסִּי: כ וַיִּגְנֹב
יַעֲקֹב אֶת־לֵב לָבָן הָאֶרְמִי עַל־בְּלִי הַגִּיד לוֹ
כִּי בָרַח הוּא: כא וַיְבָרַח הוּא וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ
וַיָּקָם וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר וַיֵּשֶׂם אֶת־פָּנָיו הָרַ^א
הַגִּלְעָד: כב וַיִּגֵּד לְלָבָן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח
יַעֲקֹב כִּסִּי: כג וַיִּקַּח אֶת־אָחִיו עִמּוֹ וַיְרִדֵהוּ אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים

טו הָלוֹא נִכְרָאן אֶתְחַשְׁבֵּנָא לֵה
אַרִי זַבְנָנָא וְאָכַל אַף מִיכַל יֵת
כִּסְפָּנָא: טז אַרִי כָל עוֹתֵרָא דִּי
אֶפְרַשׁ יֵי מַאֲבוּנָא דִּילָנָא הוּא
וּלְבָנָנָא וּכְעַן כָּל דִּי אָמַר יֵי לָךְ
עֵבֶד: יז וְקָם יַעֲקֹב וַנְטֵל יֵת
בְּנוּהִי וְיֵת נִשׁוּהִי עַל גְּמֵלִיָּא:
יח וְדִבֵּר יֵת כָּל גִּיתוּהִי וְיֵת כָּל
קִנְיָנָה דִּקְנָא גִיתִי קִנְיָנָה דִּי קְנָא
בְּפָדֵן אָרֶם לְמִיתִי לְוֵת יִצְחָק
אָבוּהִי לְאַרְעָא כְּנָעֵן: יט וְלָבָן
אָזַל לְמַגֵּז יֵת עֲנָה וְכִסְיָתָא רַחֵל
יֵת צִלְמִנָא דִּי לְאַבוּהָא: כ וְכִסִּי
יַעֲקֹב מִן לָבָא דְלָבָן אֶרְמָאָה עַל
דִּלָּא חוּי לֵה אַרִי אָזַל הוּא:
כא וְאָזַל הוּא וְכָל דִּי לֵה וְקָם
וַעֲבַר יֵת פָּרַת וְשׁוּי יֵת אֶפְוִהִי
לְטוּרָא דְגִלְעָד: כב וְאֶתְחַוָּה
לְלָבָן בַּיּוֹמָא תְּלִיתָאָה אַרִי אָזַל
יַעֲקֹב: כג וְדִבֵּר יֵת אַחוּהִי עֲמָה
וְרִדֵּה בְּתוּרָהּ מִחֵלֶף שִׁבְעַת יוֹמִין
וְאִדְבֹק יֵתָה בְּטוּרָא דְגִלְעָד:

רש"י

לְנִקְבוֹת, וַעֲשׂוּ הַקָּדִים נִקְבוֹת לזְכָרִים, שְׁנָאֵמַר:
(לִקְמֵן לו) "וַיִּקַּח עֲשׂוּ אֶת־נָשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְגו'":
(יח) מִקְנֵה קִנְיָנוּ. מֵה שִׁקְנָה מִצֹּאנֹו, עֲבָדִים
וְשִׁפְחוֹת וְגִמְלִים וְחִמּוּרִים: (יט) לָגֹז אֶת־צֹאנֹו.
שָׁנְתָן בֵּיד בָּנָיו דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוּ וּבֵין יַעֲקֹב:
וַתִּגְנֹב רָחֵל אֶת־הַתְּרָפִים. לְהַפְרִישׁ אֶת אִבֶּיהָ
מֵעֲבוֹדַת אֱלִילִים נִתְפֹּנָה (כ"ד): (כב) בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי. שְׁהָרִי דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הָיָה בֵּינֵיהֶם:
(כג) אֶת־אָחִיו. קְרוֹבָיו: דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים. כָּל
אוֹתָן שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁהֵלַךְ הַמַּגִּיד לְהַגִּיד לְלָבָן, הֵלֶךְ
יַעֲקֹב לְדֶרֶכּוֹ. נִמְצָא יַעֲקֹב רְחוֹק מִלָּבָן שֶׁשָּׂה יָמִים
וּבִשְׁבִיעֵי הַשִּׁיגוֹ לָבָן, לְמַדְנֵהוּ שֶׁכָּל מֵה שֶׁהֵלַךְ יַעֲקֹב

מִלְּשׁוֹב, כְּלוּם אָנוּ מִיַּחֲלוֹת לִירֵשׁ מִנְכָּסֵי אָבִינוּ
כְּלוּם בֵּין הַזְּכָרִים?: (טו) הָלוֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשְׁבֵנוּ
לוֹ. אֶפְלוּ בִשְׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְתֵת נְדוּנָיָא
לְכַנּוּתָיו בִּשְׁעַת נִשׁוּאֵין, נִהַג עִמָּנוּ כְּנִכְרִיּוֹת: כִּי
מִכְרָנוּ. לָךְ (שֶׁעֲבַדְתָּ אוֹתוֹ) בָּנוּ י"ד שָׁנָה וְלֹא נִתְּנָנוּ
לָךְ אֵלָּא) בְּשֹׁכֵר הַפְּעֵלָה: אֶת־כִּסְפֵּנוּ. שֶׁעֲבַב דְּמִי
שֹׁכֵר פְּעֻלָּתָהּ: (טז) כִּי כָל־הָעָשָׂר. 'כִּי' זֶה מִשְׁמַשׁ
בְּלִשׁוֹן 'אֵלָּא', כְּלוֹמַר: 'מִשָּׁל אָבִינוּ אֵין לָנוּ כְּלוּם,
אֵלָּא מֵה שֶׁהֵצִיל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאֲבִינוּ, שֶׁלָּנוּ
הוּא': הֵצִיל. לְשׁוֹן הַפְּרִישׁ, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן הֵצֵלָה
שֶׁבִמְקָרָא, לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה, שֶׁמִּפְרִישׁוֹ מִן הָרָעָה וּמִן
הָאוֹיֵב: (יז) אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו. הַקָּדִים זְכָרִים

כד ואתא מימר מן קדם יי לות
לכן ארמאה בחילמא די ליליא
ואמר לה אסתמר לך דילמא
תמליל עם יעקב מטב עד ביש:
כה ואדיק לכן ית יעקב ויעקב
פרס ית משכנה בטורא ולכן
אשרי ית אחוהי בטורא דגלעד:
כו ואמר לכן ליעקב מה עבדת
וכסיתא מני ודברתא ית בנתי
כשביות חרבא: כז למה אטמר
למיזל וכסיתא מני ולא חויתא לי
ושלחתך פון בחדא ובתושבון
בתופין ובכנרין: כח ולא שבקתני
לנשקא לבני ולבנתי כען אסלקתא
למעבד: כט אית חילא בידי
למעבד עמכון ביש ואלהא
דאבוכון ברמשא אמר לי למימר
אסתמר לך מלמלא עם יעקב
מטב עד ביש: ל וכען מיזל אזלת
ארי חמדא חמדתא לבית אבון
למה נסבתא ית דחלתני:
לא ואתיב יעקב ואמר ללכן ארי
דחילית ארי אמרית דילמא תניס
ית בנתך מני: לב עם (נ"י אתר) די
תשכח ית דחלתך לא יתקם קדם
אחנא אשתמודע לך מה דעמי

יחיה נגר אחינו הכר לך מה עמדי וקח לך ולא ידע יעקב כי רחל

וידבק אתו בחר הגלעד כס"י: כד ויבא אלהים
אל לבן הארמי בחלם הלילה ויאמר לו
השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד-
רע כס"י: כה וישג לבן את יעקב ויעקב תקע
את אהליו בחר ולבן תקע את אחיו בחר
הגלעד: כו ויאמר לבן ליעקב מה עשית
ותגנב את לבבי ותנהג את בנתי בשביות
חרב כס"י: כז למה נחבאת לברח ותגנב אתי
ולא הגדת לי ואשלחתך בשמחה ובשרים
בתך ובכנור כס"י: כח ולא נטשתני לנשק לבני
ולבנתי עתה הסבלת עשוי: כט ישלאל ידי
לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמש |
אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב
מטוב עד רע כס"י: ל ועתה הלך הלכת פי-
נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת
את אלהי כס"י: לא ויען יעקב ויאמר ללבן כי
יראתי כי אמרתי פן תגזל את בנותיך
מעמי כס"י: לב עם אשר תמצא את אלהיך לא

רש"י

לעשות עמכם רע, וכל 'אל' שהוא לשון קדש, על
שם עזוז ורב אונים הוא: (ל) נכספתה. חמדתה,
והרבה יש במקרא: (תהלים פד) "נכספה וגם כלתה
נפשי", (איוב יד) "למעשה ידיך תכסף": (לא) כי
יראתי וגו'. השיבו על ראשון ראשון, שאמר לו:
"ותנהג את בנותי וגו'": (לב) לא יחיה. ומאותה
קללה מתה רחל בדרך (ב"ר): מה עמדי. משלך:

בשבעה ימים, הלך לכן ביום אחד, (שנאמר:
"וירדהו אחריו דרך שבעת ימים", ולא נאמר:
"וירדהו אחריו שבעת ימים"): (כד) מטוב עד רע.
כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים
(יבמות קג): (כו) בשביות חרב. כל חיל הבא
למלחמה קרוי חרב: (כז) ותגנב אתי. גנבת את
דעתי: (כט) ישלאל ידי. יש כח וחיל בנדי

וסב לך ולא ידע יעקב ארי רחל
 נסיכתהון: לג ועל לבן במשפנא
 דייעקב ובמשפנא דלאה
 ובמשפנא דתרתינ לחינתא ולא
 אשפח ונפק ממשפנא דלאה ועל
 במשפנא דרחל: לד ורחל נסיבת
 ית צלמניא ושותנון בעביטא
 דגמלא ויתיבת עליהון ומשיש
 לבן ית כל משפנא ולא אשפח:
 לה ואמרת לאבוהא לא יתקף
 בעיני רבוני ארי לא אכול למיקם
 מן גדמך ארי ארח נשין לי
 ובלש ולא אשפח ית צלמניא:
 לו ותקיף ליעקב ונצא עם לבן
 ואתיב יעקב ואמר ללבן מה
 חובי מה סורחני ארי רדפתא
 בתרי: לו ארי מששתא ית כל
 מני מה אשפחתא מכל מני ביתך
 שוי הקא קדם אחי ואחיק
 ויוכיחון בין תרונא: לח דבן
 עסרין שנין אנא עמך רחליך
 ועיף לא אתפילו ודכרי ענך לא
 אכלית: לט דתבירא לא אייתי
 לותך דהוה שגיא ממנינא מני

ונבתם כס"י: לג ויבא לבן באהל יעקב | ובאהל
 לאה ובאהל שתי האמהות ולא מצא ויצא
 מאהל לאה ויבא באהל רחל כס"י: לד ורחל
 לקחה את התרפים ותשמים בכר הגמל
 ותשב עליהם וימשש לבן את כל האהל
 ולא מצא כס"י: לה ותאמר אל אחיה אל יחר
 בעיני אדני כי לוא אוכל לקום מפניך
 כי דרך נשים לי ויחפש ולא מצא את
 התרפים: לו ויחר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב
 ויאמר ללבן מה פשעי מה חטאתי כי דלקת
 אחרי כס"י: לו כי מששת את כל כלי מה
 מצאת מכל כלי ביתך שים כה נגד אחי
 ואחיק ויוכיחו בין שנינו כס"י: לח זה עשרים
 שנה אנכי עמך רחליך ועיף לא שכלו
 ואילי צאנך לא אכלתי כס"י: לט טרפה לא
 הבאתי אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה

רש"י

פ'לשתיים": (לז) ויוכיחו. ויכרוו עם מי הדין,
 אפרובי"ר בלע"ז: (לח) לא שכלו. לא הפילו
 עבורם, כמו: (הושע ט) "רחם משכיל", (איוב כא)
 "תפלט פרתו ולא תשכל": ואילי צאנך. (ב"ק סה)
 מכאן אמרו: איל בן יומו קרוי איל, שאם לא בן,
 מה שבחו? אילים לא אכל, אכל כבשים אכל, אם
 בן גזלן הוא: (לט) טרפה. על ידי ארי וזאב:
 אנכי אחטנה. לשון: (שופטים כ) "קלע באבן
 אל השערה ולא יחטא", (מלכים א א) "אני ובני
 שלמה חטאים", חסרים, אנכי אחטנה אם
 חסרה, חסרה לי, שמידי תבקשנה: אנכי אחטנה.
 תרגומו דהוה שגיא ממנינא, שהיתה נפקדת

(לג) באהל יעקב. הוא אהל רחל, שהיה יעקב
 תדיר אצלה, וכן הוא אומר: (לקמן מו) "בני רחל
 אשת יעקב", ובכללן לא נאמר: "אשת יעקב":
 ויבא באהל רחל. כשיצא מאהל לאה, חזר לו
 לאהל רחל קדם שחפש באהל האמהות (ספרים
 אחרים: השפחות). וכל כך למה? לפי שהיה מכיר
 בה שהיא משמשנית: (לד) בכר הגמל. לשון
 פרים וכסותות, כתרגומו: 'בעביטא דגמלא', והיא
 מרדעת העשויה כמין פר, וכערובין: (דף יז)
 'הקיפוק בעביטין', והן עביטי גמלים, בסט"ו
 בלע"ז: (לו) דלקת. רדפת, כמו: (איכה ד) "על
 הקרים דלקונו", וכמו: (שמואל א יז) "מדלק אחרי

גִּנְבֹתִי יוֹם וּגְנֹבֹתִי לַיְלָה רַשׁׁי׃ מִהֵי־יָתִי בַיּוֹם
אֶכְלֵנִי חֶרֶב וְקֶרֶחַ בַּלַּיְלָה וּתְדַר שְׁנָתִי
מֵעֵינַי רַשׁׁי׃ מֵאֵה־לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ
עַבְדְּתִיךָ אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׁתִי בְנִתִיךָ
וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֶאֱנָךְ וּתְחַלֶּף אֶת־מִשְׁכְּרָתִי
עֲשֹׂרֶת מָנִים רַשׁׁי׃ מִבְּלוֹלִי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם וְיִצְחָק הִיָּה לִּי כִּי עָתָה רִיקָם
שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עֲנִי וְאֶת־יָגִיעַ כַּפִּי רָאָה אֱלֹהִים
וַיּוֹכַח אִמְשׁ רַשׁׁי׃ שְׁבִיעִי מִן־וַיַּעַן לָבֹן וַיֹּאמֶר
אֶל־יַעֲקֹב הַבָּנוֹת בָּנֹתִי וְהַבָּנִים בָּנִי וְהַצֵּאן
צֵאֲנִי וְכָל אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה לִי־הוּא וְלִבְנֹתַי
מִה־אֲעִשֶׂה לְאַלֶּה הַיּוֹם אוֹ לִבְנֵיהֶן אֲשֶׁר
יִלְדוּ רַשׁׁי׃ מִדְּעָתָה לָכֵה נִכְרָתָה בְרִית אֲנִי
וְאַתָּה וְהִיָּה לְעַד בֵּינִי וּבֵינְךָ רַשׁׁי׃ מִה־וַיִּקַּח יַעֲקֹב
אֶבֶן וַיְרִימָהּ מִצְבָּה׃ מִו־וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאָחִיו
לְקָטוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ־גֹל וַיֹּאכְלוּ

את פְּעִי לֵה נְטִרִית בִּימָמָא
וּנְטִרִית בְּלִילָא׃ מִ הֵוִיתִי בִימָמָא
אֶכְלֵנִי שְׂרָבָא וּגְלִידָא (תְּוָה) נְחִית
עָלִי בְּלִילָא וְנָדַר שְׁנָתִי מֵעֵינַי׃
מֵא דִנָּן לִי עֲסָרִין שָׁנִין בְּבֵיתְךָ
פְּלַחְתְּךָ אַרְבַּע עֲסָרִי שָׁנִין בְּתִרְתִּין
בְּנִתִיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִין בְּעֶנְךָ וְאֲשִׁנְתָא
יֵת אֲגָרִי עֲשָׂר זְמָנִין׃ מִבְּ אֵילוּלָא
פּוֹן אֱלֹהֵה דְאַבְרָם אֱלֹהֵה דְאַבְרָהָם
וּדְדָחִיל לֵה יִצְחָק תְּוָה בְּסַעֲדִי
אַרִי כְעַן רִיקָן שְׁלַחְתָּנִי יֵת עֲמָלִי
וְיֵת לִיאֹת יְדֵי גְלִי קָדָם יְיָ וְאוֹכַח
בְּרַמְשָׁא׃ מִג וְאַתִּיב לָבֹן וְאָמַר
לְיַעֲקֹב בְּנִתָא בָנֹתִי וּבָנִיא בָנִי
וְעֵנָא עָנִי וְכָל דִּי אֶת חֲזִי דִילִי
הוּא וְלִבְנֹתִי מִה אֲעָבִיד לְאַלִּין
יִוְמָא דִין אוֹ לִבְנֵיהֶן דִּילִידִין׃
מִד וּכְעַן אֲתָא נְגִזֵּר קָיָם אָנָא וְאַתָּ
וְיֵהִי לְסַחֲד בֵּינִי וּבֵינְךָ׃
מִה וְנָסִיב יַעֲקֹב אֲבָנָא וַיִּקְפֹּה
קָמָא׃ מִו וְאָמַר יַעֲקֹב לְאַחֵיהִי
לְקוּטוּ אֲבָנִין וְנָסִיבוּ אֲבָנִין וְעָבְדוּ
דְּגוּרָא וְאָכְלוּ תַמָּן עַל דְּגוּרָא׃

רַשׁׁי׃

לֹא רָצָה לומר: 'אלהי יצחק', שֶׁאֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוא מִיחַד שְׁמוֹ עַל הַצְדִּיקִים בְּחַיֵּיהֶם, וְאַף עַל פִּי
שֶׁאָמַר לוֹ בְּצֵאתוֹ מִבָּאָר שְׁבַע: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק", בְּשָׁבִיל שְׁכָהוּ עֵינָיו
וְהָרִי הוּא כְּמַת, יַעֲקֹב נִתְרָא לומר "אלהי" וְאָמַר:
"וּפַחַד יִצְחָק": וַיּוֹכַח. לְשׁוֹן תּוֹכְחָה הוּא, וְלֹא
לְשׁוֹן הוֹכְחָה הוּא: (מג) מִה־אֲעִשֶׂה לְאַלֶּה. אִיךָ
תַּעֲלֶה עַל לְבִי לְהִרַע לָהֶן: (מד) וְהִיָּה לְעַד.
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: (מו) לְאָחִיו. הֵם בָּנִי שְׁהִיו
לוֹ אַחִים, נְגָשִׁים אֵלָיו לְצָרָה וּלְמַלְחָמָה (ב"ר):

וּמִחְסְרָת, כְּמוֹ: (במדבר לא) "וְלֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ",
תְּרַגּוּמוֹ: 'וְלֹא שָׁגָא': גִּנְבֹתִי יוֹם וּגְנֹבֹתִי לַיְלָה.
גְּנֹבֶת יוֹם, אוֹ גְּנֹבֶת לַיְלָה, הַכֹּל שְׁלֵמָתִי: גְּנֹבֶתִי.
כְּמוֹ: (איכה א) "רַבְתִּי בְּגוֹיִם, שָׁרְתִי בְּמַדִּינוֹת",
(ישעיה א) "מִלְּאֲתִי מִשְׁפָּט", (הושע י) "אֶהְבֶּתִי
לְדוֹשׁ": (מ) אֶכְלֵנִי חֶרֶב. לְשׁוֹן אֵשׁ אוֹכְלָה:
וְקֶרֶחַ. כְּמוֹ: (תהלים קמו) "מִשְׁלִיךְ קֶרֶחַ", תְּרַגּוּמוֹ:
'גְּלִידָא': שְׁנָתִי. לְשׁוֹן שָׁנָה: (מא) וּתְחַלֶּף אֶת־
מִשְׁכְּרָתִי. הֵייתָ מְשֻׁנָּה תְּנָאִי שְׁבִינִינוּ מִנְקוּד
לְטוּא, וּמַעֲקָדִים לְכַרְדִּים: (מב) וּפַחַד יִצְחָק.

שם על-הגל רס"י: מז ויקרא-לו לבן יגר
 שהדותא ויעקב קרא לו גלעד רס"י: מח ויאמר
 לבן הגל הזה עד ביני ובינך היום על-כן
 קרא-שמו גלעד רס"י: מט והמצפה אשר אמר
 יצף יהיה ביני ובינך כי נסתר איש
 מרעהו רס"י: נ אם-תענה את-בנתי ואם-תקח
 נשים על-בנתי אין איש עמנו ראה אלהים
 עד ביני ובינך רס"י: נא ויאמר לבן ליעקב הנה
 הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני
 ובינך רס"י: נב עד הגל הזה ועדה המצבה
 אם-אני לא-אעבר אליך את-הגל הזה ואם-
 אתה לא-תעבר אלי את-הגל הזה ואת-
 המצבה הזאת לרעה רס"י: נג אלהי אברהם
 ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם
 וישבע יעקב בפחד אביו יצחק רס"י: נד ויזבח
 יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל-לחם
 ויאכלו לחם וילינו בהר רס"י: מפטיר
 לב א וישכם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם וילך

מז ויקרא לה לבן יגר שהדותא
 ויעקב קרא לה גלעד: מח ואמר
 לבן דגורא הדין סהיד ביני ובינך
 יומא דין על פן קרא שמה
 גלעד: מט וסכותא די אמר יסך
 מימרא דיי ביני ובינך ארי נתפסי
 גבר מחברה: נ אם תעני ית בנתי
 ואם תסב נשין על בנתי לית אנש
 עמנא חזי מימרא דיי סהיד ביני
 ובינך: נא ואמר לבן ליעקב הא
 דגורא הדין והא קמתא די
 אקמיית ביני ובינך: נב סהיד
 דגורא הדין וסהדא קמא אם
 אנא לא אעבר לותך ית דגורא
 הדין ואם את לא תעבר לותי ית
 דגורא הדין וית קמתא הדא
 לבישו: נג אלהה דאברהם
 ואלהה דנחור ידונון ביננא
 אלהה דאבוהון וקיים יעקב
 בדדחיל לה אבוהי יצחק:
 נד ונכס יעקב נכסתא בטורא
 וקרא לאחוהי למיכל לחמא
 ואכלו לחמא וביתו בטורא:
 א ואקדם לבן בצפרא ונשק
 לבנוהי ולבנותה ובריו יתהן ואזל

רס"י

(מז) יגר שהדותא. תרגומו של גלעד: (מז)
 (מח) (על-כן קרא-שמו) גלעד. גל עד: (מח)
 (מט) והמצפה אשר אמר וגו'. והמצפה אשר
 בהר הגלעד, וכמו שכתוב: (שופטים יא) "ויעבר
 את-מצפה גלעד". ולמה נקרא שמה מצפה? לפי
 שאמר כל אחד מהם לחברו: "'יצף ה' ביני ובינך"
 אם תעבר את הברית: כי נסתר. ולא נראה איש
 את רעהו: (נ) בנתי בנתי. ב' פעמים, אף בלחה
 ולפה בנותיו היו מפלגש: אם-תענה את-בנתי.

למנע מהם עונת תשמיש (יומא עז): (נא) יריתי.
 כמו: "ירה פים", כזה שהוא יורה החץ: (נב) אם-
 אני. הרי 'אם' משמש בלשון 'אשר', כמו: (לעיל
 כד) "עד אם דברתי דברי": לרעה. (כ"ר) לרעה אי
 אתה עובר, אבל אתה עובר לפרקמטיא:
 (נג) אלהי אברהם. קדש (כ"ר): ואלהי נחור.
 חול: אלהי אביהם. חול: (נד) ויזבח יעקב
 זבח. שחט בהמות למשתה: לאחיו. לאוהביו
 שעם לבן: לאכל-לחם. כל דבר מאכל קרוי לחם,

וַיֵּשֶׁב לִבָּן לְמִקְמוֹ: ב וַיַּעֲקֹב הַלֵּךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ-
 בּוֹ מְלָאכֵי אֱלֹהִים כִּסִּי: ג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כִּי אֲשֶׁר
 רָאִים מִחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם
 הַהוּא מִחֲנֵים כִּסִּי: פפפ קמ"ח פסוקים חלק"י, מחנ"ם סימן

רש"י

כמו: (דניאל ה) "עבד לחם רב", (ירמיה יא) ללנותו לארץ: (ג) מחננים. שתי מחנות, של
 "נשחיתתה עץ בלחמו": (ב) ויפגעו בו מלאכי חוצה לארץ שבאו עמו עד פאן, ושל ארץ ישראל
 אלהים. מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו שבאו לקראתו (כ"ר ותנחומא): חסלת פרשת ויצא

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי
 שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט
 ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא
 מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר שם משה לפני בני ישראל:

עֲנִי־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכֶּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַב־יָנֹעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אֲרֹךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׁמְלָהּ
 עֲשֶׂר וּכְבוֹד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת
 שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
 היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבִּיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ
 וּבְנַבִּיאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות
 אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות
 מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ויצא בהושע פרק י"ב

יֵא וְעַמִּי תְלוּאִים לְמִשׁוּבְתִּי וְאֶל־עַל יִקְרָאֶהוּ יַחַד לֹא יִרְוּם: ח אֵיךְ אֶתְנֶה אֶפְרַיִם
 אֲמַנְנֶה יִשְׂרָאֵל אֵיךְ אֶתְנֶה כְּאֶדְמָה אֲשִׁימֶךָ כְּצִבְאִים נִהַפֶּךָ עָלִי לִפִּי יַחַד נִכְמְרוּ נְחוּמִי:
 ט לֹא אֶעֱשֶׂה חֶרֶן אִפִּי לֹא אֲשׁוּב לְשַׁחַת אֶפְרַיִם כִּי אֵל אֲנִכִּי וְלֹא־אִישׁ בְּקִרְבִּי קְדוֹשׁ
 וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר: י אַחֲרֵי יְהוָה יִלְכוּ כְּאֶרֶץ יִשְׂאָג כִּי־הוּא יִשְׂאָג וַיַּחֲרִדוּ בָנִים מִיָּם:

יִי אֱלֹהֵינוּ בְּכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה עַד רֹד עִם־אֵל וְעִם־קְדוּשִׁים נִאֲמָן: כ אֶפְרַיִם רָעָה רוּחַ וְרֹדָף קָדִים כָּל־הַיּוֹם כָּזָב וְשֹׁד יִרְבֶּה וּבְרִית עִם־אֲשׁוּר יִכְרְתוּ וְשָׁמֶן לְמִצְרַיִם יוֹבֵל: ג וְרִיב לַיהוָה עִם־יְהוּדָה וּלְפָקֹד עַל־יַעֲקֹב כְּדַרְכָּיו כְּמַעַלְלָיו יָשׁוּב לוֹ: ד בְּבִטָּן עָקֹב אֶת־אֲחָיו וּבְאוֹנוֹ שָׁרָה אֶת־אֱלֹהִים: ה וַיֵּשֶׁר אֶל־מִלְאָךְ וַיְכַל בְּכָה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ בֵּית־אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֵׁם יִדְבָּר עִמָּנוּ: ו וַיהוָה אֱלֹהֵי הַצְבָּאוֹת יְהוָה זָכָרוּ: ז וְאַתָּה בְּאֱלֹהֶיךָ תָּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שְׁמֹר וְקוֹנֵה אֶל־אֱלֹהֶיךָ תִּמְיֹד: ח כְּנֻעַן בִּידוֹ מֵאוֹנֵי מִרְמָה לַעֲשֹׂק אֱהָב: ט וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אֲךָ עֲשִׂיתִי מִצְּאֵתִי אוֹן לִי כָל־יִגְיָעִי לֹא יִמְצְאוּ־לִי עֵז וְאֲשֶׁר־חָטָא: י וְאַנְכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד אוֹשִׁיבְךָ בְּאֱהָלִים בְּיָמֵי מוֹעֵד: יא וְדִבַּרְתִּי עַל־הַנְּבִיאִים וְאַנְכִי חֲזוֹן הַרְבִּיתִי וּבִיד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה: יב אִם־גִּלְעָד אוֹן אֶד־שׁוּא הָיוּ בְּגִלְגָל שׁוּרִים זִבְחוּ גַם מִזְבְּחוֹתֵם כְּגִלִּים עַל תִּלְמֵי שָׂדֵי: יג וַיִּבְרַח יַעֲקֹב שָׂדֵה אָרֶם וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה וּבְאִשָּׁה שָׁמֹר: יד וּבְנָבִיא הָעֵלָה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּבְנָבִיא נִשְׁמָר:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֶמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכָל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזָר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֶמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאֵלֵיהֶו הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחָךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיְגַל לְבָנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּבֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמְךָ בְּכָל חַי תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת ויצא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

כל הזמנים הם על פי השעון הרגיל, במדינות בהם נהוג "שעון קיץ" (גם בישראל), צריך להוסיף שעה בתאריכים בהם נהוג שעון הקיץ.

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע	16:18	06:22	08:19	08:23	08:52	08:55	09:44	09:47	16:41	16:41	17:07	17:07	16:23	17:17
חיפה	06:20	06:25	08:20	08:24	08:52	08:56	09:44	09:48	16:37	16:37	17:03	17:03	16:07	17:13
ירושלים	06:15	06:20	08:18	08:22	08:49	08:53	09:42	09:45	16:40	16:40	17:06	17:06	16:00	17:14
תל אביב	06:20	06:25	08:20	08:24	08:53	08:57	09:45	09:48	16:39	16:39	17:04	17:05	16:21	17:16
אוסטריה וינה	07:19	07:26	08:57	09:02	09:29	09:34	10:14	10:18	16:08	16:06	16:41	16:39	15:51	16:56
אוסטרליה מלבורן	04:48	04:47	07:55	07:55	08:27	08:27	09:41	09:42	19:30	19:35	19:59	20:04	19:17	20:18
אוקראינה אודסה	07:16	07:23	08:57	09:01	09:29	09:34	10:15	10:18	16:15	16:13	16:47	16:45	15:56	16:49
אוק. דנייפרופטרובסק	07:05	07:12	08:42	08:47	09:14	09:19	09:59	10:03	15:52	15:49	16:25	16:22	15:31	16:26
אוקראינה ז'יטומיר	07:40	07:47	09:12	09:17	09:45	09:50	10:28	10:32	16:08	16:06	16:43	16:41	15:48	16:45
אוקראינה קייב	07:31	07:39	09:05	09:10	09:37	09:42	10:20	10:24	16:02	15:59	16:36	16:34	15:41	16:38
אוקראינה דונייצק	06:52	06:59	08:31	08:36	09:03	09:08	09:48	09:52	15:42	15:40	16:15	16:13	15:22	16:17
איטליה מילאנו	07:38	07:45	09:21	09:26	09:53	09:58	10:39	10:43	16:45	16:44	17:16	17:15	16:26	17:30
אקוואדור קיטו	05:51	05:53	08:25	08:27	08:55	08:57	09:58	10:00	18:15	18:17	18:37	18:40	17:59	18:44
ארגנטינה ב. איירס	05:31	05:31	08:32	08:33	09:05	09:06	10:17	10:19	19:54	19:59	20:21	20:27	19:40	20:40
ארגנטינה ברילוצ'ה	06:01	05:59	09:15	09:15	09:45	09:46	11:02	11:03	21:08	21:14	21:38	21:45	21:06	21:49
ארה"ב בולטימור	07:04	07:10	08:55	08:59	09:28	09:32	10:17	10:20	16:47	16:46	17:15	17:14	16:28	17:54
ארה"ב ברוקלין נ.י.	06:56	07:02	08:47	08:51	09:18	09:23	10:07	10:11	16:34	16:33	17:02	17:02	16:15	17:14
ארה"ב ג'רסי	06:57	07:03	08:47	08:51	09:19	09:23	10:08	10:11	16:33	16:32	17:01	17:01	16:14	17:14
ארה"ב דטרויט	07:37	07:43	09:25	09:30	09:57	10:01	10:45	10:49	17:05	17:04	17:35	17:34	16:46	17:46
ארה"ב היוסטן	06:56	07:00	08:59	09:02	09:31	09:34	10:24	10:27	17:25	17:25	17:50	17:50	17:07	18:01
ארה"ב לוס אנג'לס	06:36	06:41	08:35	08:39	09:07	09:11	09:58	10:02	16:48	16:48	17:14	17:14	16:30	17:24
ארה"ב מיאמי	06:47	06:52	08:54	08:57	09:27	09:30	10:21	10:24	17:32	17:33	17:56	17:57	17:14	18:07
ארה"ב ניו הייבן	06:55	07:01	08:43	08:47	09:16	09:20	10:04	10:08	16:26	16:25	16:55	16:54	16:07	17:08
ארה"ב שיקאגו	06:53	06:59	08:43	08:47	09:14	09:18	10:03	10:06	16:26	16:25	16:55	16:54	16:07	17:05
בוליביה לה פאס	05:40	05:41	08:30	08:32	08:59	09:00	10:06	10:08	19:02	19:06	19:25	19:29	18:48	19:34
בלגיה אנטוורפן	08:21	08:28	09:51	09:57	10:24	10:29	11:06	11:10	16:41	16:38	17:17	17:14	16:21	17:33
בלגיה בריסל	08:18	08:26	09:51	09:56	10:23	10:28	11:05	11:10	16:44	16:42	17:19	17:17	16:24	17:34
בלרוס ליובאוויטש	07:51	07:59	09:14	09:20	09:46	09:51	10:25	10:30	15:39	15:35	16:18	16:15	15:17	16:19
ברזיל ס. פאולו	05:06	05:07	07:58	07:59	08:29	08:30	09:38	09:40	18:45	18:49	19:09	19:13	18:30	19:21
ברזיל ריו דה ז'נרו	04:53	04:54	07:44	07:46	08:16	08:17	09:24	09:26	18:30	18:34	18:54	18:59	18:16	19:06
בריטניה לונדון	07:38	07:46	09:10	09:15	09:42	09:47	10:24	10:28	16:00	15:57	16:35	16:33	15:39	16:50
בריטניה מנצ'סטר	07:57	08:05	09:24	09:29	09:55	10:01	10:36	10:40	15:59	15:55	16:36	16:33	15:38	16:52
גרמניה ברלין	07:50	07:58	09:19	09:24	09:51	09:56	10:32	10:36	16:00	15:57	16:37	16:34	15:39	16:38
גרמניה פרנקפורט	07:57	08:04	09:32	09:37	10:03	10:08	10:47	10:51	16:31	16:29	17:06	17:03	16:11	17:07
הודו בומביי	06:53	06:56	06:53	06:56	09:38	09:41	10:34	10:37	18:02	18:03	18:25	18:26	17:45	18:30
הודו פונה	06:46	06:50	09:01	09:04	09:33	09:36	10:30	10:32	18:00	18:02	18:23	18:25	17:44	18:29
הונגריה בודפשט	07:06	07:13	08:45	08:50	09:17	09:22	10:02	10:06	15:59	15:56	16:31	16:29	15:39	16:33
טורקיה אינסטמבול	07:06	07:12	08:55	08:59	09:27	09:31	10:16	10:19	16:40	16:39	17:09	17:08	16:21	17:12
יוון אתונה	07:18	07:24	09:12	09:16	09:44	09:48	10:34	10:37	17:09	17:09	17:37	17:36	16:51	17:40
מולדובה קישינב	07:26	07:33	09:05	09:10	09:38	09:42	10:23	10:27	16:20	16:18	16:52	16:51	16:00	16:55

לוח זמנים לשבוע פרשת ויצא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

כל הזמנים הם על פי השעון הרגיל, במדינות בהם נהוג "שעון קיץ" (גם בישראל), צריך להוסיף שעה בתאריכים בהם נהוג שעון הקיץ.

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
מקסיקו מ. סיטי	06:46	06:50	09:04	09:07	09:34	09:37	10:31	10:34	18:05	18:06	18:28	18:29	17:48	18:33
ניו-זיילנד קריסטצ'רץ	04:42	04:40	07:55	07:56	08:28	08:28	09:45	09:46	19:55	20:01	20:27	20:34	19:42	20:38
נפאל קטמנדו	06:30	06:35	08:39	08:42	09:09	09:13	10:04	10:07	17:15	17:15	17:39	17:40	16:57	17:44
סינגפור סינגפור	06:49	06:51	09:17	09:19	09:49	09:51	10:50	10:53	18:58	19:00	19:20	19:22	18:42	19:26
פולין ורשא	07:17	07:25	08:47	08:53	09:19	09:24	10:01	10:05	15:32	15:29	16:09	16:06	15:12	16:10
פרו לימה	05:31	05:33	08:10	08:12	08:42	08:44	09:47	09:49	18:23	18:26	18:45	18:49	18:08	18:53
צרפת ליאון	07:56	08:03	09:39	09:44	10:11	10:15	10:57	11:01	17:03	17:01	17:34	17:32	16:43	17:46
צרפת פריז	08:17	08:25	09:55	10:00	10:26	10:31	11:11	11:15	17:01	16:59	17:34	17:33	16:41	17:48
קולומביה בוגוטה	05:40	05:43	08:11	08:13	08:41	08:43	09:42	09:45	17:50	17:52	18:12	18:15	17:34	18:19
קנדה טורונטו	07:26	07:32	09:13	09:17	09:44	09:49	10:32	10:35	16:46	16:45	17:16	17:15	16:27	17:28
קנדה מונטריאול	07:09	07:16	08:52	08:57	09:24	09:29	10:10	10:14	16:17	16:15	16:48	16:46	15:57	17:01
קפריסין לרנקה	06:33	06:38	08:28	08:32	09:02	09:05	09:52	09:56	16:35	16:35	17:02	17:02	16:17	17:06
רוסיה מוסקבה	08:27	08:36	09:50	09:56	10:21	10:26	11:00	11:04	16:09	16:05	16:49	16:46	15:48	17:05
רוסיה רוסטוב(נא-דון)	07:43	07:50	09:22	09:27	09:54	09:59	10:40	10:43	16:36	16:34	17:09	17:07	16:17	17:11
שווייץ ציריך	07:46	07:53	09:27	09:32	09:58	10:03	10:44	10:48	16:43	16:41	17:15	17:14	16:23	17:27
תאילנד בנקוק	06:22	06:26	08:40	08:43	09:13	09:15	10:11	10:13	17:51	17:52	18:13	18:15	17:34	18:19

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

זמן תחילת קידוש לבנה באה"ק: מיום חמישי בערב לאחר צאת הכוכבים

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכל פלאויב ואורב ולסמים וחיות רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

בחסות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו שרה (אולגה) בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

FAX: (972) 3 9606761

ת.ד. 2 כפר חב"ד 72915 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 72915 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס

Dvar Malchus
Issue # 00141
30/11/2008